

GAUDEO

Guill. Thom. Raynals

Philosophiske og Politiske

Historie

om

Europæernes Handel

og

Besiddelser i Ost- og Vest-Indien.

Oversat

af

Matthias Rascou,

Res. Cap. til Vordingborg og Castrup Menigheder.

3die Deel.

Kiøbenhavn, 1808.

Trykt paa Oversætterens Bekostning hos Sebastian Popp,

Bogtrykker og Skriftstøber.

Indhold.

Tiende Bog.

Side.

1. Betragtninger over alle de Europæiske Nationers Opførsel i den nye Verden . . . 1
2. Er det sandsynligt, at Amerikas store Øe-Samling er bleven afrevet fra Naboe-Fastlandet? . . 5
3. Hvorledes er Jordbunden paa Øerne beskaffen? Hvilke Planter fandt man paa dem førend Erobringen? 10
4. Er Klimaet paa Øerne behageligt? Er det sundt? 15
5. Sædvanlige Fenomener paa Øerne . . . 19
6. Skikke hos Caraiberne, de gamle Beboere paa Luvarts-Øerne 23
7. Engellænderne og Franskmændene nedsætte sig paa Luvarts-Øerne med Caraibernes Undergang . 29
8. De Franske bemægtige sig en Deel af St. Domingo. Disse Eventyreres Karakter . . 32
9. Engellænderne erobre Jamaika . . . 36
10. Flibustiererne anrette Ødelæggelser i de Amerikanske Have. Disse Søerøveres Oprindelse, Sæder, Expeditioner og Undergang . . 41
11. Grunde, som hindre Engellænderne og Hollænderne fra at giøre Erobringer i Amerika under den Spanske Succesions-Krig . . . 70
12. Megen Driftighed, som man mærker paa de Amerikanske Øer efter Fredslutningen til Utrecht . 71
13. De Amerikanske Øer gave Anledning til Krigen 1739. Begivenhederne i den og Enden paa den . 75

*

Side.
14. Fra Amerika havde Krigen 1755 sin Oprindelse 86
15. De første Begivenheder i Krigen vare sørgelige for Engelland 90
16. Engellænderne kom ud af deres Sove-Syge og bemægtigede sig de franske og de spanske Øer. Stifteren til dette deres Held . . 95
17. Fordele, som Freden forskaffede Engelland paa Øerne 110
18. Det Brittiske Ministerium havde ikke saa vidtløftige Udsigter, som Forfatningen førte med sig . 113

Ellevte Bog.

1. De paa de Amerikanske Øer boesatte Europæere tage til Afrika, for at søge sig Folk til at dyrke deres Jord 117
2. Afrikas østlige Kyst . . . 119
3. Afrikas nordlige Kyst og især Ægypten . 120
4. Revolutioner, der ere gaaede for sig i Lybien . 129
5. Tripolis's nærværende Forfatning . . 132
6. Tunis's nærværende Forfatning . . 135
7. Algiers nærværende Forfatning . . 139
8. Marokkos nærværende Forfatning . . 144
9. Oprindelsen til Søe-Røveriet paa den Nordlige Kyst af Afrika. Midler til at hemme det . 152
10. Indbyggernes Farve paa Afrikas vestlige Kyst, bekiendt under Navn af Guinea. Hvad kan være Aarsag til dette Phenomen? . . . 158
11. Af hvilken Beskaffenhed er Jordbunden i Guinea. Hvorledes ere dens Kyster? . . 167
12. Begreb om de forskiellige i Guinea indførte Regieringsformer 169
13. Maaden, hvorpaa man fører Krig i Guinea . 172
14. Hvilke ere de i Guinea indførte Religioner? . 174
15. Nationernes Sæder, Skikke og Syßler paa Guinea 175
16. Hvortil indskrænkede sig fordum Handelen paa Guinea 185
17. Guineas Handel er bleven større ved Salget af dens Slaver 187

Side.

18. Hvilke ere de Kyster, som de fremmede Skippere lægge til, for at faae Slaver? . . 191
19. I hvilken Mængde, til hvilken Priis, og for hvilke Handelsvarer blive Slaverne kiøbte? . 207
20. Hvilke ere de Nationer, der kiøbe Slaver? . 208
21. Methoder, der bruges ved Slavernes Anskaffelse, Behandling og Salg. Betragtninger i denne Anledning 216
22. Slavernes ynkelige Forfatning i Amerika . 219
23. Hvorledes man kunde giøre Slavernes Forfatning taaleligere 230
24. Slaveriets Oprindelse og Fremgang. Grunde der ere opfundne til at retfærdiggiøre det. Svar paa disse Grunde 237
25. Den Amerikanske Øe-Samlings Jorder ere hidindtil blevne skiødesløst dyrkede . . . 261
26. Slaverne blive først satte i Arbeide med det, de skal leve af. Siden efter kræver man rige Produkter af dem 268
27. Om Rocou'ens Dyrkning . . . 272
28. Om Bomuldens Dyrkning . . 273
29. Om Kaffens Dyrkning . . . 274
30. Om Sukkerets Dyrkning . . . 278
31. De paa den Amerikanske Øe-Samling boesatte Europæers Karakter . . . 286
32. Sygdomme som Europæerne ere udsatte for paa de Amerikanske Øer 294
33. Fordele, som de Nationer have, der ere i Besiddelse af de Amerikanske Øer . . . 298

Tolvte Bog.

1. Bestemmelse af den sande Ære . . 300
2. Det Begreb, man maa giøre sig om Øen Trinité 302
3. Om Cubagua og dens Perler . . 303
4. Begreber om Marguerite . . . 306
5. Porto-Riccos Erobring af Spanierne . 308

Side.

6. Porto-Riccos nutidige Forfatning . . 312
7. Midler, som vilde giøre Porto-Ricco blomstrende 314
8. Hvilke vare de Begivenheder, som skilte St. Domingo ved den glimrende Forfatning, hvortil denne Øe havde hævet sig? . . . 318
9. Den sildigere Forfatning i den Spanske Deel af St. Domingo 321
10. Øen Cubas Erobring af Spanierne . 325
11. Cubas Vigtighed, Regieringsform, Folkemængde, Avlsbedrifter og andre Forarbeidelser . 327
12. Hvori bestaae Cubas Fæstningsværker? Hvilke ere de andre denne Øes Forsvarsmidler? . 341
13. Har Spanien giort behørige Anstalter, giør det dem endnu, for at føre sig sine Øer til Nytte? . 346
14. Vilde vel de Nationer, som have Kolonier i Amerika, taale at de Spanske Øer bleve blomstrende? 351
15. De forenede Provindsers politiske Skridt ved deres Republiks Oprettelse . . . 353
16. Beskrivelse over den Hollandske Øe Curaçao . 356
17. Beskrivelse over den Hollandske Øe Eustache . 357
18. Beskrivelse over den Hollandske Øe Saba . 358
19. Beskrivelse over den — dels hollandske, dels franske — Øe St. Martin . . . 360
20. Fordele, som Holland drager af sine Øer for sin Handel 362
21. Physiske Betragtninger over Guyana . . 365
22. Det af Hollænderne i Guyana ved Surinam anlagte Etablissement. Mærkelige Begivenheder, der have tildraget sig i denne Kolonie . . 368
23. Hvad har været Grunden til Kolonien Surinams Velstand? 371
24. Kolonien Surinams nutidige Forfatning, og Størrelsen af dens Gield . . . 375
25. Koloniens Berbiches Stiftelse. Dens forrige Uheld, dens nutidige Elendighed . . . 377
26. Koloniens Essequebos Ælde. Hvorledes den har kunnet blomstre, efter at den har skrantet meget længe 381

Side.
27. Uordener, som herske i de Hollandske Kolonier 382
28. De Tab Hollænderne lide, bør giøre Republikken meget opmærksom paa dens Besiddelser i Amerika 389
29. Revolutioner, der have givet Danmark et andet Udseende 397
30. De Danske nedsætte sig paa Øerne St. Thomas, St. Jean og St. Croix . . . 401
31. De Danske Øers uheldige Forfatning. Hvad der vilde være passende for Regieringen at giøre for at formilde deres Skiebne . . . 407
32. Flygtig Udsigt over den Danske Magt . 410

Trettende Bog.

1. Almindelige Betragtninger over Koloniers Anlæg 415
2. De Franskes første Expeditioner til de Amerikanske Øer 417
3. De Franske Øer skrante længe under udelukkende Privilegier 418
4. De franske Øer faae deres Frihed igien. Hindringer, som endnu staae deres Opkomst i Veien . 422
5. Forholdsregler, som tages af Hoffet i Versailles for at bringe dets Kolonier til Nytte . 428
6. Begreber om Guyana. Bevæggrund, som Europæerne havde til at søge og giennemstreife det . 430
7. De Franske nedsætte sig i Guyana og forsmægte der i et hundrede Aar 432
8. Hoffet i Versailles foresætter sig at giøre Guyana blomstrende. Havde man giort Anlægget dertil fornuftigt? — blev det udført med Klogskab? 435
9. Det Begreb, man maa giøre sig om Guyanas Kyster og Jordbund 445
10. Hvilke Hænder vil man kunne bestemme til de Avlsbedrifter, som Guyana kan være skikket til? 449
11. Førend man henkaster Kapitaler i Guyana, giør man vel i at undersøge, om Kolonien er godt indrettet. Man maae bestemme dens Grændser 451

Side.

12. Det Franske Guyanas nutidige Forfatning ⸗ 455
13. Efter megen og langvarig Driften imellem det Londonske og Versaillesske Hof beholder Frankerig St. Lucie ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ 458
14. Frankeriges første Operationer paa St. Lucie 461
15. Hvad Mening maa man giøre sig om St. Lucie 464
16. Kolonien St. Lucies nutidige Forfatning ⸗ 465
17. Hindringer, som have staaet St. Lucies Opkomst i Veien ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ 467
18. Anstalter, som Hoffet i Versailles har i Sinde at giøre for at sætte St. Lucie i Sikkerhed for at blive indtaget ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ 468
19. De Franske nedsætte sig paa Martinique med Caraibernes Undergang ⸗ ⸗ ⸗ 472
20. De Franskes første Anlæg paa Martinique ⸗ 474
21. Martinique glimrer stærkt. Aarsagen til denne Velstand ⸗ ⸗ ⸗ 477
22. Maaden, hvorpaa Handelen blev dreven paa Martinique ⸗ ⸗ ⸗ 479
23. Martinique forfalder. Aarsagen dertil ⸗ 484
24. Martiniques sildigere Forfatning ⸗ ⸗ 489
25. Kan Martinique vente at see sin Forfatning forbedret? ⸗ ⸗ ⸗ 490
26. Kan Martinique blive erobret? ⸗ ⸗ 493
27. De Franske indtage Guadeloupe. Elendigheder, som de døie der ⸗ ⸗ 497
28. Guadeloupe kommer lidt efter lidt ud af sin Elendighed, men bliver ikke nogen blomstrende Kolonie førend efterat den er bleven erobret af Engelland 499
29. Det Franske Ministeriums Forandringer i Regieringsformen paa Guadeloupe ⸗ 502
30. Hvilke Steder staae under Guadeloupe? ⸗ 505
31. Guadeloupes nutidige Forfatning med de smaae Øers, som staae under den ⸗ ⸗ 507
32. Forholdsregler, der ere tagne af Frankerig for at sætte Guadeloupe i Sikkerhed for at blive erobret 511
33. Kort Beskrivelse over Øen St. Domingo ⸗ 514

Side.

34. Franske Omstakkere flygte til St. Domingo . 515
35. Hoffet i Versailles vedkiender sig disse dristige Mennesker, efter at deres Forfatning har faaet Fasthed, og giver dem en Gouverneur . . 519
36. Ministeriet opretter et Kompagnie for den sydlige Deel af St. Domingo . . 526
37. Uagtet de Elendigheder, den døier, bliver Kolonien St. Domingo det skionneste Etablissement i den nye Verden . . . 527
38. Etablissementer, der ere anlagte i den sydlige Deel af St. Domingo . . 531
39. Anstalter, som kun forbedrede Avlsbedrifterne i det Sydlige af Kolonien . . 539
40. Etablissementer, der ere anlagte i det Vestlige af St. Domingo . . 540
41. Betragtninger over den liden Deeltagelse, Moderlandene og Kolonierne vise hinanden . 547
42. Etablissementer der ere anlagte i det Nordlige af St. Domingo . . 550
43. Den paa den nordlige Kyst af St. Domingo beliggende Byes, Cap-Francais's, store Vigtighed 552
44. De Produkters Beskaffenhed og Mængde, som Frankerig aarligen faaer af sin Kolonie St. Domingo 556
45. St. Domingos Handels-Forbindelser med fremmede Nationer . . . 560
46. Frankerigs Handels-Forbindelser med St. Domingo blive farlige under Krigen, og hvorfor . 562
47. Den Deel af St. Domingo, som de Franske have taget i Besiddelse, kan blive angrebet af Spanierne, som ere i Besiddelse af den anden Deel 563
48. Ere Grændserne imellem Spanierne og de Franske blevne fastsatte med Skionsomhed paa St. Domingo? . . . 567
49. Midler som den Franske Deel af St. Domingo har til at sætte sig i Sikkerhed for at blive indtaget af en fremmed Magt . . 569
50. Er Eiendoms-Retten rigtig fastsat paa de Franske Øer? 578

Side.
51. Ere Paalæggene passende fordelte paa de Franske Øer? 581
52. Ere Landeværnerne godt indrettede paa de Franske Øer? . . . 589
53. Er Delingen af Arvelodderne fordelagtig bestemt paa de Franske Øer? . . 593
54. Har man sørget med Klogskab for Afbetalingen af den Gield, som de Franske Øer have paadraget sig? 597
55. Har Moderlandet, ved at forpligte sine Øer til, ikke at levere deres Produkter til andre end til det selv, givet Afsætningen paa dem tilstrækkelig Sikkerhed? 606
56. Er den øverste Magt paa de Franske Øer i saadanne Hænder, som ere godt skikkede til at sætte dem i Velstand? . . . 611
57. Forandringer, som det vilde være godt at giøre i de Franske Øers Bestyrelse . . 616
58. Kan Frankerig have en Søe-Krigsmagt? Er det gavnligt at have den? Forholdsregler, som det bør tage for at faae den . . . 623

Fiortende Bog.

1. Hvorledes var Engellands Forfatning, da det begyndte at anlægge Etablissementer paa de amerikanske Øer? 636
2. Aarsager, som fremskyndte Folkemængden paa de engelske Øer 637
3. Ved hvilke Mennesker bleve de engelske Øer befolkede? 645
4. Under hvilken Bestyrelses-Form kom de engelske Øer i Stand? 646
5. Den Anstalt, der blev føiet af Moderlandet for at forsikre sig alle Produkterne af sine Øer . 650
6. Formindskelse i de Fordele, som Engelland drog af sine Øer. Hvad der var Aarsagen dertil? . 652
7. Engellænderne nedsætte sig paa Barbados. Denne Øes store Velstand . . . 653
8. Sammenrottelse paa Barbados, opspundet af Slaverne 654

Side.
9. Barbados's nutidige Forfatning . . 655
10. Kan Barbados sættes i god Forsvarsstand . 658
11. Tildragelse, der har fundet Sted paa Antigoa. Denne Øes Produkter og Byrder. Hvor vigtig den er for Storbrittannien . . 659
12. Hvorvidt gaaer det Etablissement, der af Engellænderne er anlagt paa Montserrat? . . 663
13. Øen Nieves gamle Sæder og nutidige Forfatning 664
14. Storbrittannien beholder St. Christoph, der fra først af var delt mellem Engellænderne og de Franske 665
15. Hvad St. Christoph er blevet under det Brittiske Herredom 667
16. Beklagelige Tildragelser, der have fundet Sted paa St. Christoph . . . 668
17. Synderligheder paa Barboude . . 671
18. Kolonien Anguille er i en meget ynkelig Forfatning, og dens Skiebne kan ikke blive anderledes . 672
19. Tortola er den eneste af Jomfrue-Øerne, som Engellænderne have dyrket. Bebreidelse til Bestyrelsen 673
20. Beskrivelse over Jamaika . . 675
21. Spanierne opdage Jamaika og nedsætte sig derpaa nogen Tid derefter . . . 676
22. Jamaika bliver erobret af Engellænderne. Begivenheder, der have tildraget sig paa Øen, siden de bleve Herrer af den . . . 678
23. Avlsbedrifter, der ere indførte paa Jamaika . 686
24. Jamaikas nutidige Forfatning, betragtet under alle sine Forhold . . . 691
25. Anstalter, som Jamaika har til at beskytte sig mod Indtagelse 695
26. Farligheder, som true Jamaika i dens eget Skiød 699
27. Jamaikas Fordelagtighed til Krigen og Ufordelagtighed til Skibsfarten . . . 705
28. Revolutioner, der ere gaaede for sig paa Lucaverne. Disse Øers Forfatning . . 707
29. Bermudernes Armod. Deres Indbyggeres Karakter 709

Side.

30. Grenade blev fra først af taget i Besiddelse af de Franske. Hvad de første Kolonister der foretoge sig 712
31. Begivenheder, som have tildraget sig paa Grenade, siden den er kommen under det brittiske Herredom 715
32. Avlsbedrifter paa Grenade og Grenadinerne . 718
33. Øen Tabago, som foraarsagede store Stridigheder mellem Hollænderne og de Franske, bliver en brittisk Besiddelse . . . 719
34. Opryddnings-Plan for de amerikanske Øer . 723
35. Ulykker, der ere tilstødte Engellænderne paa Tabago, fordi de ere afvegne fra de her opgivne Maximer 725
36. De Vildes Historie paa St. Vincent . 726
37. De Franskes Ankomst til St. Vincent sætter Splid imellem de sorte Caraiber og de røde Caraiber 727
38. St. Vincent kommer i Engellændernes Hænder. Øens Skiebne under dette Herredom . . 731
39. Storbritannien kommer i Besiddelse af Dominiqve 736
40. Splid mellem Engellænderne paa Dominiqve og de Franske paa Naboe-Øerne . . 737
41. Hvori bestaaer Dominiqves Vigtighed? . . 740
42. Egne Love paa Dominiqve . . 741
43. Det brittiske Ministeriums Plan til at gjøre de tre fordum neutrale Øer blomstrende . 744
44. Hindringer, som have lagt sig i Veien for de neutrale Øers Velstand . . . 747
45. De engelske Øers nutidige Forfatning . 749
46. Fortegnelse paa de Rigdomme, som gaae ud fra hele den amerikanske Øe-Samling . . 756
47. Det Middel, der er best skikket til at formere Produkterne paa den amerikanske Øe-Samling . 757
48. Hvad vil de amerikanske Øers Skiebne i Fremtiden blive? 759

Philosophisk og Politisk Historie

om

Europæernes Handel og Besiddelser

i

Ost- og Vest-Indien.

Tiende Bog.

De Europæiske Nationer nedsætte sig paa Amerikas store Øe-Samling.

1. Betragtninger over alle de Europæiske Nationers Opførsel i den nye Verden.

Hidindtil have vi vandret fra Grueligheder til Grueligheder i Spaniernes og Portugisernes Spor. Ville Engellænderne, Franskmændene, Hollænderne, de Danske, med hvilke vi skulle gaae i Land paa Øerne, blive mindre grusomme end de, der have bemægtiget sig Fastlandet? Skulle de i disse snævre Strækninger indsluttede Beboere friste Peruvianernes, Mexikanernes og Brasilianernes beklagelige Skiebne? Ville kultiverede Mennesker, der alle have levet i deres Fædreneland under — om ikke vise, saa dog i det mindste gamle —

Regieringer; der alle ere blevne opfødte ved Arnesteder, hvor de have faaet Anvisning til, og undertiden Exempler paa Dyd og Retskaffenhed; alle ere blevne opdragede midt i kultiverede Byer, hvor Udøvelsen af en streng Retfærdighed havde vant dem til at have Agtelse for deres Lige — ville de alle — alle uden Forskiel — vise en Adfærd, som Menneskeligheden, deres egen Fordel, deres egen Sikkerhed, som de svageste Glimt af Fornuften fordømme lige stærkt — og vedblive at vise sig mere barbariske end den Vilde? Skal det da kun være gyselige Malerier, som jeg skal være nødsaget til at udkaste? Gode Gud! hvilket Arbeide er blevet mig forbeholdet! Denne Forvandling af Europæeren, der vender sit Fædreneland Ryggen, er et saa besynderligt Særsyn, Indbildningen bliver saa stærkt angrebet deraf, at medens den sysselsætter sig med Forundring derover, piner Eftertanken sig for at komme efter Grunden dertil, enten i Menneske-Naturen i Almindelighed, eller i de Søefarendes særegne Karakter, eller i de Omstændigheder, som gik foran eller fulgte paa Begivenheden.

Man spørger, om Mennesket, naar det een Gang — af hvilkensomhelst Aarsag — bliver løst af Lovenes Tvang, ikke er mere skarnagtigt, end Mennesket, som aldrig følte noget til den? Mennesker, der vare saa misfornøiede med deres Skiebne, saa blottede for Hielpekilder i deres eget Land, saa forarmede eller saa hoffærdige, at de foragtede Livet, og udsatte sig for Farligheder, for endeløse Strabadser, i et løst Haab om en hurtig Lykke, bare de ikke i deres Hierters Inderste den ulykkelige Spire til Forstyrrelse, som maatte udvikle sig med en ubegribelig Hurtighed og Rasenhed, saasnart dens Virkninger ikke standsedes enten af Undseelse eller Frygt, under en anden Himmelegn, hvor de vare langt borte fra al offentlig Straf og deres Medborgeres

agtbydende Aasyn. Beviser os ikke alle Staters Historie, at Mennesket, som Naturen har forundet en stor Kraft, er i Almindelighed en Forbryder? Maatte ikke Farligheden ved et langt Ophold, Nødvendigheden i at vende hurtig tilbage, i Forening med Ønsket om at retfærdiggiøre de Bekostninger, der vare giorte paa Foretagendet, ved at udkramme de opdagede Landes Rigdom, anledige og fremskynde den voldsomme Udplyndren? Tænkte ikke Hovdingerne for Foretagendet og deres Staldbrødre, der alle vare lige forskrækkede over de Elendigheder, de havde udstaaet, de Farligheder, de havde giennemgaaet og dem de endnu havde at giennemgaae, at holde sig skadesløse for dem, som Folk, der havde fast besluttet, ikke at udsætte sig for dem endnu en Gang? Fremstillede sig vel Tanken om at stifte Kolonier i disse langt fraliggende Lande, og dermed forøge deres Fyrstes Herredom, nogensinde rigtig tydelig i nogen af disse første Eventyreres Forstand, og forekom den nye Verden dem ikke snarere som et rigt Bytte, de maatte opsluge, end som en Erobring, de maatte skaane? Fortsattes ikke Ulykken, som var begyndt af denne grusomme Bevæggrund, snart ved Ministrenes Ligegyldighed, snart ved Stridighederne imellem Europas Nationer, og var den ikke fuldført, da en roligere Tid ledte vore Regieringer til grundigere Planer? Havde de første Embedsmænd, som man betroede Opsynet og Magten over disse Lande, og kunde de have de Kundskaber, de gode Egenskaber, der vare skikkede til at giøre dem elskede, forskaffe sig Tillid og Agtelse, indføre Politie og Love, og reiste de ikke ligeledes derhen med den Penge-Tørst, der havde ødelagt dem? Burde man have ventet sig en Bestyrelse fra først af, som endeel Seklers Erfaring endnu ikke har tilveiebragt? Er det muelige — endog i vore Dage — at bestyre Nationer, der ved umaadelig store Have ere skilte fra

Moderlandet, paa samme Maade som Undersaatter, der ere under Regieringens Øine? Da disse langt fraværende Embeder aldrig ville blive søgte af eller besatte med andre end forarmede og gierrige Mennesker uden Duelighed og uden Sæder, der ikke kiende til nogen Følelse af Ære, noget Begreb om Billighed — end Udskuddet af de høie Stænder i Staten, er da disse Koloniers fremtidige Glimren ikke et Hiernespind, og vilde disse Landes tilkommende Velstand ikke være et endnu mere overraskende Særsyn end deres første Ødelæggelse?

Ulykkeligt var derfor det Øieblik, da de bleve opdagede! og hvad kan bevæge eder I Europas Fyrster til at hige saa meget efter Besiddelser, hvis Elendighed I kun kunne forevige? Hvorfor give I dem ikke sig selv tilbage, dersom I have opgivet Haabet om at giøre dem lykkelige? Under Udarbeidelsen af dette Værk har jeg meer end een Gang vovet, at opgive eder Midlerne dertil, men jeg er bange for, at min Røst har raabt, og raaber endnu i Ørken.

Imellem den 8de og 32te Grad Nordlig Brede indeslutter Amerika den talrigste, den vidtløftigste, den rigeste Øe-Samling, som Oceanet endnu har skienket Europæernes Nyefigenhed, Virksomhed og Gierrighed. De Øer, hvoraf den bestaaer, ere fra den nye Verdens første Opdagelse bekiendte under Navn af Antillerne. Vindene, der næsten altid blæse fra den østlige Kant, har givet Anledning til at man har kaldet dem, der ligge Østen nærmere, Luvarts Øerne (i Vinden), og de andre Lævarts Øerne (under Vinden). De udgiøre en Række, hvoraf den ene Ende synes at støde til Fastlandet, tæt ved Maracaibos Bugt, og den anden at danne Aabningen til Mexikos Bugt. Maaskee vilde det ikke være ugrundet, at betragte dem som Toppe af meget høie Bierge, der fordum have udgiort en Deel af det

faste Land, men ere blevne til Øer ved en Revolution, som har nedsænket det hele flade Land.

2. Er det sandsynligt, at Amerikas store Øe-Samling er bleven afrevet fra Naboe-Fastlandet.

Alle Øer i Verden synes at være blevne afrevne fra Fastlandet ved underjordiske Antændelser eller ved Jordskiælv.

Det berømte Atlantis, som for endeel tusende Aar siden ikke mere har været til, var et vidtløftigt Land, der laae imellem Afrika og Amerika. Tusende Omstændigheder give Formodning om, at Engelland har forhen udgiort en Deel af Gallien. Sicilien er øiensynligen bleven afrevet fra Italien. Cap-Verds-Øerne, Azorerne, Madera, Canarierne maae have udgiort en Deel af Naboe-Fastlandet, eller af andre tilgrunde gangne Fastlande. Nyere Iagttagelser af Engelske Søefarende tillade næsten ikke nogen Tvivl om, at alle Øerne i Syd-Havet have i meer eller mindre gamle Tider udgiort een og samme Masse. Den betydeligste af disse Øer, Nye-Zeland, er opfyldt med Bjerge, hvorpaa man seer Spor af udslukte Vulkaner. Dens Indbyggere ere hverken ustieggede eller kobberfarvede, som Amerikas; og uagtet en Afstand af 680 Mile tale de det samme Sprog, som de paa Øen Otaheiti, der for ikke mange Aar siden er bleven opdaget.

Sikkre Mindesmærker stadfæste disse store Forandringer. Den opmærksomme Naturkyndige seer Sporene deraf allevegne. Muslinger af alle Arter, Koraller, Østers-Banker, fuldstændige, lemlæstede Hav-Fisk, der ere opdyngede i en vis Orden i alle Verdens Egne, paa Steder, der ligge længst borte fra Havet, inden i og oven paa Biergene; — Fastlandets Usta-

dighed, som er udsat for alle Oceanets Afvexlinger, hvoraf det bestandig bliver beskvulpet, plukket, omrodet, og medens det i Tidens Længde taber maaskee unaadelige Lande, fremstiller igien for vore Øine nye Lande, vidtløftige Sand-Sletter omkring Byer, der forhen vare berømte Havne. — Den horisontale og parallele Beliggenhed af Jord- og Søeprodukter-Lag, der vexelviis ligge samlede paa eens Maade, ere sammensatte af eens Materialier, som regelmessigen ere sammenføiede ved en stadig og paa hinanden følgende Indvirkning af een og samme Aarsag — Det sammenpassende i de fra hinanden ved en Arm af Søen adskilte Kyster, hvor man paa den ene Side seer udstaaende Vinkler lige over for indskaarne Vinkler paa den anden, paa den høire Side Lag af det samme Slags Sand eller Forsteninger liggende i eens Høide med lignende Lag, som strækker sig hen paa den venstre Side — Bierges og Floders Løb mod Havet, som deres fælles Kilde — Frembringelsen af Høie og Dale hvor dette vældige Ocean har, saa at sige, efterladt sig et evigt Præg af sin Bølge-Gang — Alt siger os, at Havet er traadt over sine naturlige Skranker, eller rettere, at det aldrig har havt uoverstigelige Skranker, at det handler med Jordkloden, som dets Ustadighed finder for got, og har derved vexelviis frataget og giengivet dens Beboere den.

Herfra disse successive, men aldrig almindelige, Oversvømmelser, som have bedækket Jordens Overflade uden at borttage den ganske paa een Gang. Thi Vandet, der virker til een Tid i Jordens Hulheder og paa dens Overflade, kan ikke skiere sig dybere ned paa et Sted, uden at formindske Widen af det Rum, det indtog paa andre, ikke heller flyde over paa et Sted uden at torres bort paa et andet *; man vil ei heller kunne

* Og kan det ikke dette, saa har det jo sine satte Skranker.
Overs.

forestille sig en saadan Forandring i den hele Masse, som pludselig bragte Biergene til at forsvinde, og Havet hele Jordkloden over til at stige op over de høieste Bierge. Hvilken pludselig Forandring i Verdensbygningen skulde vel støde alle Klipper og alle faste Dele ned til Jordens Middelpunkt * for af dens Sider og Aarer at udpresse al den Vædske, som giver den Liv, og ved at drukne et Element i et andet kun bringe en Mængde Vand og tabte Spirer til at velte sig i Luften? Er det ikke nok, at enhver af Halvkuglerne bliver vexelviis til Bytte for Havets Ødelæggelser? Det er dets idelige Angreb, der uden Tvivl har berøvet os den nye Verden saa længe, og der maaskee har opslugt

* Dette behøvedes dog venteligt ikke. Neppe ere de høieste Bierges Toppe saa høit over Jordens Overflade, som den dybeste Afgrund er under den. De meget høie Bierge ere kun faa, udgiøre kun en forholdsmessig ringe Deel af Jordens Overflade og kunne vel derfor ikke bidrage noget synderligt til at frembringe den omtalte Virkning ved at stødes til Jordens Middelpunkt. Men udgiør den faste Jord der rager frem over Vandet ikke engang en Trediedeel, maaskee neppe en Fierdedeel af Klodens Overflade, saa behøvedes kun en heftig Giæring i Central-Ilden for at løfte Afgrunds-Skorpen i Veiret, og Vandet maatte da, ved Tilbage-Trykket af Luften, nødvendig staae ud over Jordens Overflade. Hermed vil jeg dog ikke sige, at det er skeet, kun vise, at en almindelig Oversvømmelse ikke er saa stor en Urimelighed, som Forfatteren med flere ville giøre den til. Ved denne Forestilling vinder det Rimelighed, hvad man af andre Aarsager næsten nødes til at antage: at en stor Deel af den Jord-Skorpe, der nu rager frem over Vandet, kan tilforn have været Havbund; ligesom meget af det, der nu er Afgrund, kan tilforn have været det, vi kalde Land-Jord.

Overs.

det Fastland, som man troede, de kun havde adskilt fra vort.

Men hvilke endog de skiulte Aarsager ere til disse enkelte Revolutioner, hvortil den almindelige Aarsag øiensynligen ligger i de bekiendte Love for den almindelige Bevægelse, saa ville Virkningerne deraf altid være mærkelige for enhver, der har Mod og Skarpsindighed til at see dem. De ville blive det paa en endnu besynderligere Maade i Henseende til Antillerne, dersom man bringer det til Vished, at de fornemme stærke Stød, saa ofte Vulkanerne paa Cordilererne kaste Lava eller Peru bliver rystet. Denne Øe-Samling, der ligesom den Ostindiske, hvormed den ligger paa ens Høide, synes at være frembragt af ens Aarsag, nemlig Havets Bevægelse fra Øst mod Vester — en Bevægelse, hvori det bliver sat af den Bevægelse, som driver Jorden fra Vester til Øster — en Bevægelse, der er voldsommere under Linien, hvor Kloden er mere ophøiet, beskriver en større Bue med et heftigere omsvinget Belte, hvor Havet synes at ville giennembryde alle de Dæmninger, som Jorden modsætter det, og ved at aabne sig et ustandset Løb, selv der at drage Middags-Linien.

Den Flugt, hvori Antillerne ligge, er, naar man begynder fra Tabago, paa lidet nær næsten nordlig, eller nord-nord vestlig. Denne Flugt fortsættes fra den ene til den anden, og danner en mod Nord-Vest krumbøiet Linie, der endes ved Antigua. Her bøier Linien sig pludselig, og i det den løber langs frem i lige Linie mod Vest til Nord-Vest, støder den efterhaanden paa Porto-Rico, St. Domingo, Cuba, der ere bekiendte under Navn af Lævarts-Øerne. Disse Øer ere skilte fra hinanden ved Kanaler af forskjellig Brede. Nogle ere 6 Mile, andre 15 til 20 Mile brede; men i dem alle finder man Bund paa en 100—120—150 Favne. Der er endog imellem Grenada og St. Vincent en lille

Øe-Samling paa en 30 Mile, hvor der nogle Steder ikke er 10 Favne Vand.

De Bierge, hvormed Antillerne ere bedækkede, følge det samme Strøg, som Øerne imellem sig selv. Dette Strøg er saa regelret, at naar man kun seer paa Toppene uden Hensyn til Foden, skulde man ansee dem for en Række af Bierge, der hørte til Fastlandet, hvoraf Martiniqve vilde være den nordvestligste Odde.

De Vand-Bekke, som paa Luvarts-Øerne styrte sig ned fra Biergene, have alle deres Løb i den vestlige Deel af disse Øer. Den hele østlige Side, den nemlig, der efter vore Formodninger har til alle Tider været Hav, har intet rindende Vand. Ingen Kilder løbe der ned af Høiene. De vilde ogsaa have været uden Nytte, fordi de, efter at have løbet meget stridig giennem en meget kort Strækning, vilde strax have været i Søen.

Porto-Rico, St. Domingo, Cuba have nogle Floder, hvis Munding er paa den nordlige Kyst, men Kilden til dem paa de Bierge, som gaae fra Øst til Vest, det er at sige efter Længden paa disse Øer. Disse Floder vande et betydeligt fladt Land, der uden Tvivl ikke har været oversvømmet af Havet. Fra den anden Side af Biergene, der vender mod Synder, hvor Havet slaaer mere rasende paa og indpræger Spor af Oversvømmelse, nedløbe der paa de trende Øer endeel skiønne Floder, hvoraf nogle endog ere saa betydelige at de kunne beseiles af de største Skibe.

Disse Jagttagelser, der synes at bevise, at Havet har afrevet Antillerne fra Fastlandet, blive bestyrkede ved Jagttagelser af et andet Slags, men som ere lige saa afgiørende til Fordeel for denne Formodning. Øerne Tabago, Marguerite, Trinida, der ligge nærmest ved det faste Land, frembringe ligesom dette, bløde

Træer, vild Cacao. Disse Arter findes ikke mere, i det mindste ikke i Mængde, paa de Øer, som ligge mod Nord. Man seer der kun haarde Træer. Cuba, der ligger ved den anden Ende af Antillerne, frembringer ligesom Florida, hvorfra den maaskee er afrevet, Ceder og Cypres, der begge ere meget vel skikkede til Skibsbyggerie.

3. Hvorledes er Jordbunden paa Øerne beskaffen? Hvilke Planter fandt man paa dem førend Erobringen?

Jordbunden paa Antillerne er i Almindelighed et meer eller mindre tykt Lag Leer eller Gruus paa en Steen- eller reen Klippe-Grund. Dette Gruus og dette Leer har forskiellige Egenskaber, hvoraf nogle ere mere skikkede til Plante-Drivningen end andre. Hvor Leret er mindre vaadt, mere smuldret og blandes med Blade og Affald af Planterne, bliver der et tykkere Lag Jord end det man finder paa de fede Leer-Arter. Gruset har ogsaa sine Egenskaber efter dets forskiellige Beskaffenheder. Hvor det er mindre haardt, mindre tæt, mere aabent, affondre sig smaae Stykker i Skikkelse af Bombe-Kasser, der altid ere forrevne, men vedligeholde en Kiølighed, der er Planterne gavnlig. Det er dette, som man i Amerika kalder en Bimp-Steens Jordbund. Allevegne, hvor Leret og Gruset ikke føre disse Egenskaber med sig, er Jordbunden ufrugtbar, saasnart det Lag, der er frembragt ved de selvgroede Planters Opløsning, bliver forstyrret ved den nødvendige Ophakning, som alt for ofte udsætte Jord-Saltene for Solens Straaler. Heraf kommer det, at de Planter, der til at dyrkes fordre mindst Ophakning og hvis Blade bedække de vegetabiliske Salte meest, ogsaa holde Jorden længst frugtbar.

Da Europæerne landede paa Antillerne, fandt de dem bevoxede med store Træer, som vare saa at sige bundne til hinanden ved klettrende Planter, der, som Vedbenden, krøb op, snoede sig om alle Grenene og unddroge dem Synet. Dette Slags Snylte-Plante voxede i en saadan Mængde, at man ikke kunde trænge sig ind i Skovene, uden at hugge den om. Man gav den Navn af Liane, der passede sig til dens Smidighed. Disse Skove, der vare ligesaa gamle som Verden, havde mange Generationer af Træer, som af en særdeles Forkierlighed af Naturen vare meget høie, meget ranke, uden Udvext og uden Lyde. Bladenes aarlige Affald, deres Opløsning, Hensmulringen af Stammer, som med Tiden forraadnede, frembragte paa Jordens Overflade en feed Giødning, som efter Oprydningen virkede en græsselig Yngel i de nye Plantninger, som man anbragte istedet for disse Træer.

I hvilket Jordsmon de end voxede, saa stak deres Rødder i det høieste to Fod dybt og i Almindelighed meget mindre, men de udspredte sig paa Overfladen i Forhold til den Vægt de havde at bære. Den yderste Tørke i Jorden, hvor den overflødigste Regn aldrig trænger sig synderlig ned, fordi Solen i kort Tid trækker den til sig igien, og den idelige Dug, der holdte dens Overflade fugtig, gav dem en udløbende Direktion, istedet for en nedstigende, som Rødderne sædvanlig tage i andre Klimaer.

De Træer, der voxede paa Toppen af Biergene og paa steile Steder, vare meget haarde. Det skarpeste Værktøi kunde neppe bide paa dem. Saadanne vare Agontien, Palmisten, Barataen, som man siden efter har anvendt med saa megen Nytte i Tømmer-Arbeide. Saadanne vare Courbarilen, Manenilleren, Acajouen, Jern-Træet, som man har fundet skikkede til Snedker-Arbeide. Saadan var Acomaten, som —

skiult i Jorden eller udsat for Luften — holder sig længe uden at blive angreben af Orme eller forraadne af Fugtighed. Saadan Mapouen, hvis Bul af 4—5 Fods Diameter til en Længde af 40—50 Fod brugtes til af et eneste Stykke at giøre Kanoer af.

Dalene, der altid ere frugtbare paa Biergenes Bekostning, vare fulde af bløde Træer. Ved Foden af disse Træer voxte de Planter i Flæng, som den gavmilde Jord frembragte til Næring for Landets Indfødte. De, der vare af en almindeligere Brug, vare Lignamen, den Caraibiske Kaal, Pataten, hvis, ligesom Jord-Æblets, knudrede Rødder kunde, ligesom dette, give en sund Føde. Naturen, der synes at have allevegne sat et vist Forhold imellem Nationernes Karakter og de Fødemidler, der ere bestemte til deres Underholdning, havde paa Antillerne anbragt Grønsel, som ikke taalte Soel-Heden, holdte sig godt paa kiølige Steder, fordrede ingen Dyrkning, og voxte af sig selv op 2—3 Gange om Aaret. Beboggerne lagde ikke Naturens frie og selvvalgte Arbeide Hindringer i Veien ved at ødelægge et Produkt for at skaffe et andet mere Kraft. De overlode Jorden Omsorgen for at berede Driv-Saltene uden at bestemme den Tid og Sted til Frugtbringning. Som de kom, og naar Tiden var, sankede de de Produkter, som af sig selv frembød sig til deres Fornødenheder. Uden megen Pønsen havde de lagt Mærke til, at Opløsningen af det, vi kalde Ukrud, var nødvendig til de Planters Vext, som vare dem nyttige.

Rødderne af disse Planter vare aldrig usunde, men usmagende; naar de ikke vare tilberedte, havde de endog kogte kun liden Smag, med mindre man stuvede dem med rød Peber. Naar de vare blandede med Ingefær og den sure Frugt af en Plante, der kommer vore Syrer temmelig nær, gave de en stærk Drik, som var den

eneste sammensatte, de Vilde havde. De brugte dertil ingen anden Konst, end at de lode dem giære nogle Dage i almindeligt Vand ved Solens brændende Straaler.

Foruden disse Føde-Midler gave Øerne deres Beboere en temmelig stor Mangfoldighed af Frugter, men som vare meget forskiellige fra vore. Den nyttigste var Pisangen. Pisang-Vextens Rod er knudret og besat med mange Trævler. Dens svage og bløde Stamme er syv Fod, naar den er høiest og otte Tommer i Tversnit. Den er sammensat af endeel Hinder eller concentriske Skeder, der ere temmelig tykke og hvoraf enhver endes med en stiv paa Overfladen furet Bladstilk, som bærer et Blad, der er 6 Fod langt og 2 Fod bredt. Disse Blade, der — faa i Tallet — sidde sammen paa Toppen af Stammen, krumme sig af deres egen Tyngde og tørres efterhaanden. De ere tynde, meget glatte, grønne oven paa, blegere neden under, besatte med parallele og meget tætte Nerver, som forene sig med Hoved-Ribben og give Bladet et Atlaskes Udseende. Efter 9 Maaneders Forløb skyder Pisangen fra Midten af sine Blade, naar de alle ere udsprungne, et Skud af 3—4 Fods Længde og 2 Tommers Tversnit, der af og til er besat med halvkredsrunde Folder, hvoraf enhver bærer en Dusk af 12 eller flere Blomster, der ere bedækkede med et Hylster eller et pergamentagtigt Dækfel. Ethvert Blomst har en Støvvei, hvorpaa der staaer en Griffel, 6 Støvtraade og et Bæger af 2 smaae Blade, det ene udvendig, der er aflangt og ender sig i fem Takker, det andet indvendig, som er kortere og huul. Denne Støvvei og een af Støvtraadene ere ufrugtbare i de Blomster, der sidde yderst, hvis Duske ere smaae, sammenklemte, skiulte under farvede og vedblivende Hylstere. I de andre Blomster finder man endog fem ufrugtbare Støvtraade. Men Støvveien bliver en saftig, aflang og lidet krumbøiet Frugt, som er omgivet

med en guul og tyk Hinde, der er fyldt med en grødet, guulagtig, lidt sukret og meget nærerig Substants. En Samling af disse Frugter, der voxe 50 og flere i Tallet paa een Stamme, faaer Navn af en Pisang. Den er en Dragt for en Karl. Medens den hænger ved Stammen bringer dens Tyngde denne til at sænke sig mod Jorden. Saasnart den er afplukket borttøres denne Stamme og giver Plads for nye Skud, som skyde op af Roden og blomstre 9 Maaneder efter eller sildigere naar de blive omplantede. Man kiender ikke nogen anden Maade, at formere Pisanen paa, som aldrig bærer Frøe.

Denne Plante giver endeel Afarter, som ikke ere forskiellige uden i Frugtens Skikkelse, Tykkelse og Godhed. Den har en behagelig Smag. Man spiser den raae eller tillavet paa forskiellige Maader.

En Synderlighed, som fortiener at lægges Mærke til, er, at skiønt den Snylte-Plante, som vi have kaldet Liane, snoede sig om alle de Træer, som ikke bare Frugt, holdte den sig dog fra dem, der bare Frugt, skiønt de stode i Flæng blant de første. Det syntes som Naturen havde befalet den, at have Agtelse for det, som den havde bestemt til Føde for Mennesker.

Øerne vare ikke blevne saa rigeligen forsynede med Kiøkken-Urter som med Rødder og Frugter. Porrulaken og Karsen udgiorde i dette Slags deres hele Rigdom.

De andre Føde-Midler vare der meget indskrænkede. Der vare ingen tamme Fiær-Kreature. De firefødde Dyr, der alle vare gode at spise, indskrænkede sig til fem Slags, hvoraf den største ikke overgik vore Kaniner. Fuglene, der vare mere glimrende og mindre forskiellige end i vore Klimaer, havde ikke synderlig anden Fortieneste end deres Prydelse. Faa af dem frembragte den yndige Sang, som indtage ømme Siæle,

og alle eller næsten alle vare de meget mavre og havde kun meget liden Smag. Fisken var der næsten ligesaa almindelig, som i andre Have, men den var sædvanlig mindre sund og mindre lækker.

Man kan næsten ikke overdrive den Nytte de Planter giorde, som Naturen havde anbragt paa disse Øer mod Sygdomme, som dog kun vare lidet giengse blant Beboerne. Enten man anvendte dem udvortes, eller man spiste dem, eller man tog Saften af dem ved at lade dem trække, frembragte de altid de hurtigste og beste Virkninger. De, der have anmasset disse forhen fredelige Steder, have antaget disse simple Lægemidler, der altid ere friske, altid i deres Kraft, og de have foretrukket dem for alle de Lægemidler, som Asien er i Besiddelse af at forsyne den øvrige Verden med.

4. Er Klimaet paa Øerne behageligt? Er det sundt?

For Folk i Almindelighed er der kun tvende Aarstider paa Øerne, nemlig den tørre og Regn-Tiden. Naturen, som arbeider uophørlig og skiuler sine lønlige Operationer under et bestandigt Grønt, forekommer dem altid eensdannet. Jagttagere, der efterspore dens Gang i Klimaets Temperatur, i alle Tidens og Spiringens Forandringer, komme efter, at den følger den samme Gang som i Europa, endskiønt paa en mindre mærkelig Maade.

Disse næsten umærkelige Forandringer beskytte dog ikke mod de Farer og Uleiligheder, der ere ved et saa brændende Klima, som man naturligviis maa vente sig under det hede Belte. Da disse Øer ligge alle mellem Vende-Sirklerne, er man, med nogen Forandring, som reiser sig af Jordsmonnets Beliggenhed og Egenskaber, udsat for en bestandig Hede, som i Almindelighed tager til fra Solens Opgang til en Time efter

Middag, men som siden tager af, eftersom denne Stierne daler. Intet er sieldnere end et saa tykt Veirligt der er istand til at formilde den. Rigtig nok bedækkes Himmelen undertiden med Skyer en Time eller to, men der er ikke fire Dage i hele Aaret, hvori man ei seer Solen.

Afvexlingerne i Luftens Temperatur komme mindre fra Aarstiderne end fra Vinden. Allevegne, hvor den ikke blæser, bliver man stegt, og det er ikke alle Vinde, der køle. Det er kun de østlige Vinde, der formilde Heden. De, der komme fra Sønder eller Vester, forskaffe kun liden Lettelse, men de ere langt sieldnere og indfinde sig mindre ordentlig end Østen-Vinden. De Træer, der ere udsatte for dens Paavirkning, blive tvungne til at vende deres Grene imod Vester i det Strog som Eensformigheden i dens bestandige Træk synes at give dem. Til Giengield ere deres Rødder under Jorden førere og længere paa den østlige Side, ligesom for at frembringe et Understøttelses-Punkt, hvis Modstand kan svare til Styrken af den herskende Vind. Ogsaa anmærker man, at naar Vesten-Vinden blæser med nogen Voldsomhed, blive Træerne let omkastede, saa at det til at bedømme en Orkans Heftighed ikke er nok, at man veed, hvor mange Træer der ere faldne, men ogsaa fra hvad Side Roden er bleven oprykket.

Østen-Vinden har høist sandsynligen tvende bestandige Aarsager. Den første er hiin daglige Bevægelse, som lader Jorden dreie sig fra Vester til Øster, og som nødvendig er hurtigere under Eqvinoxial-Linien, end under Brede-Sirklerne, fordi den har et større Rum at giennemløbe i lige Tid. Den anden kommer fra Solens Hede, som ved at komme frem over Horisonten, fortynder Luften og nøder den til at trække sig mod Vester, eftersom Jorden rykker frem mod Øster.

Ogsaa tiltager Østen-Vinden, der ikke synderlig lader sig mærke paa Antillerne førend mod Klokken 9—10 om Formiddagen, i samme Grad, som Solen stiger op over Horisonten. Den tager af i samme Forhold som denne Stierne daler. Endelig falder den ganske mod Aften, men kun langs med Kysterne og ikke i rum Søe. Aarsagerne til denne Forskiellighed giver sig af sig selv. Efter Solens Nedgang trækker Land-Luften, som vedbliver længe fortyndet formedelst de Uddunstninger, der bestandig stige op af den opvarmede Klode, sig nødvendig ud i Søe-Luften, hvilket man sædvanlig kalder Land-Vinden. Den dufter om Natten og vedbliver dermed indtil Søe-Luften bliver fortyndet ved Solens Varme og trækker sig igien mod Landet, hvor Luften er bleven tættere ved Nattens Kiølighed. Endelig har man lagt Mærke til, at Østen-Vinden blæser ordentligere og stærkere i Hunde-Dagene end til andre Tider, fordi Solen da virker stærkere paa Luften. Saaledes lader Naturen endog Heden under dette Stiernebillede tiene til at afkiøle de Lande, som da ere blevne forbrændte. Paa samme Maade anvender Konsten i Ild-Pomperne dette Element til uophørlig at fylde nyt Vand i de Kobber-Kar, som den idelig udtømmer ved Uddampningen.

Regnen bidrager ogsaa til at formilde Klimaet paa de Amerikanske Øer, men ikke ligemeget allevegne. Hvor Intet giør Østen-Vinden Modstand, der fordriver den Skyerne eftersom de samle sig og nøde dem til at briste i Skovene eller paa Biergene. Men naar Uveiret er alt for stærkt, eller de foranderlige og snart overgaaende sydlige og vestlige Vinde forstyrre Østen-Vindens Herredom, saa regner det. Paa de anderledes beliggende Antiller, hvor denne Vind ikke hersker, er Regnen saa almindelig og overflødig især om Vinteren, der varer fra midt i Julii til midt i October, at den

efter de beste Jagttagelser giver ligesaa meget Vand i een Uge, som der falder i vore Klimaer i en Tid af et Aar. Istedet for den milde og behagelige Regn, man undertiden har i Europa, er det Styrtninger, hvis Raslen man maatte forvilde med Hagelens, dersom denne ikke var, saa at sige, ukiendt under et brændende Himmel-Strøg.

Rigtig nok afkiøles Luften ved denne Regn, men den foraarsager ogsaa en Fugtighed, hvoraf Følgerne ere ligesaa ubehagelige som sørgelige. Man maa begrave de Døde faa Timer efter at de have opgivet Aanden. Kiødet holder sig i det høieste kun 24 Timer friskt. Frugterne raadne, enten man afplukker dem modne eller førend de ere blevne det. Brødet maa bages i Tvebakker for ikke at mulne. De almindelige Vine blive sure i meget kort Tid. Jernet ruster fra Morgen til Aften. Det er kun med en uophørlig Forsigtighed man holder Sæden frisk, indtil Tiden kommer at den skal lægges i Jorden. I de første Tider, som fulgte paa Opdagelsen, fordærvedes Kornet, som man bragte derhen til dem, der ikke kunde vænne sig til de gamle Indbyggeres Kost, saa hastig, at man maatte sende det i Vipperne. Denne nødvendige Forsigtighed giorde denne Føde-Vare saa dyr, at kun faa vare istand til at kiøbe den. Man førte Meel istedet for Korn, hvilket formindskede Omkostningerne, men forkortede tillige den Tid, hvori det kunde holde sig. En Kiøbmand faldt paa, at han kunde forene begge Fordele baade lang Vedvarenhed og godt Kiøb, naar han rensede Melet meget godt fra Kliden, som bidrager til dets Giæring. Han lod det sigte, pakkede det fineste og meest rensede deraf i meget tætte Tønder og stampede det Lag for Lag med Jern-Stødere saaledes, at det udgiorde en haard Klump, som det var Luften næsten umueligt at trænge sig igiennem. Denne vel

giennemtænkte Physik stadfæstedes ved Erfarenhed, og denne Skik, der blev almindelig optaget, er ideligen bleven bragt til alt større og større Fuldkommenhed.

Man troede, at der nu var intet mere tilbage at giøre, da Hr. Duhamel foreslog endnu een Forsigtighed, nemlig at lade Melet tørre i hede Kamre førend det bliver indskibet. Dette Indfald drog det franske Ministeriums Opmærksomhed til sig. Man sendte Meel, der var tilberedet paa den nye Maade, og andet, efter hvad forhen havde været Brug, til den nye Verden. Ved Tilbagekomsten havde det første intet tabt, men det sidste befandtes halv forraadnet og berøvet dets slimagtige Væsen. Alle Forsøg havde givet de samme Resultater. Det er sødt at haabe, at en saa gavnlig Opdagelse ikke vil være tabt for de Nationer, der have anlagt Etablissementer i det sydlige Amerika. Dersom denne Maade ikke forvisser Levnets-Midlerne den samme Varighed som de have i vore tørre og tempererede Klimaer, saa fordærves de i det mindste ikke saa hastig; saa holde de sig i det mindste længere.

5. Sædvanlige Fenomener paa Øerne.

Saa besværlige end disse naturlige Virkninger af Regnen ere, saa foranledige de dog endnu frygteligere, nemlig Jordskiælv, der ere temmelig hyppige og undertiden græsselige paa disse Øer. Da de indfinde sig som oftest enten i eller ved Enden af Regn-Tiden og naar der er Høivande, have duelige Naturkyndige formodet, at dette Phenomen kunde komme af disse tvende Aarsager.

Vandet fra Himmelen og Havet nedriver, udhuler og ødelægger Jorden paa mere end een Maade. Især deleshed angriber Oceanet denne Klode med en Rasenhed, som man hverken kan forudsee eller undgaae. Blant de Angreb, som dette balstyrige og oprørske Ele-

ment uophørlig giør paa den, er der et, som paa Antillerne er bekiendt under Navn af Kobling *. Man faaer den ufeilbarlig at see 1—2—3 Gange fra Julii til October; og det er altid paa de vestlige Kyster, fordi den kommer efter de vestlige eller sydlige Vinde, eller endog under deres Indflydelse. Voverne, som langt fra synes at nærme sig roligen til en Afstand af 4—500 Skridt, reise sig pludseligen tæt ved Strandbredden, ligesom de bleve trykkede paa skraae af en høiere Magt, og briste med den yderste Voldsomhed. De Skibe, som da befinde sig paa Kysten eller paa Ud-Reeder, blive, da de hverken kunde vinde rum Søe eller holde sig fast paa deres Ankere, knusede mod Landet, uden noget Haab om Frelse for de ulykkelige Skibsfolk, som i endeel Timer have seet denne uundgaaelige Død at nærme sig.

En saa overordentlig Bevægelse af Havet er hidindtil bleven anseet som en Følge af en Storm. Men en Storm følger et Vind-Strøg fra en Kant til en anden, og Koblingen indfinder sig paa en Strækning af en Øe, der ligger i Læe for en anden, som ikke mærker noget til den. Denne Jagttagelse har bestemt Hr. Dutasta, der som Naturkyndig som Handels- og Stats-Mand har reist i Afrika og Amerika, til at søge en rimeligere Aarsag til dette besynderlige Phenomen. Han har fundet den tillige med andre Sandheder, som ville berige mere end een Videnskab, dersom han bestemmer sig til at giøre dem offentlig bekiendte. Vi ville da sandsynligen faae rigtigere Oplysninger over Orkanerne.

Orkanen er en rasende Vind, der som oftest er ledsaget med Regn, Lynild og Torden, undertiden med Jordskiælv og altid med Omstændigheder, der ere de græsseligste og meest ødelæggende, som Vindene nogen-

* Kobling, som findes paa de Steder, hvor 2 Strømme eller ogsaa Vinden og Strømmen have modsatte Directioner.

finde kunne forene. Pludselig følger paa reen og klar Dag under det hede Belte en almindelig og sort Nat; paa et evigt Foraars Prydelser den strængeste Vinters Øde. Træer, der ere saa gamle som Verden, blive rykkede op med Rod og forsvinde. Af de stærkeste Bygninger sees i et Øjeblik kun Stumper. Hvor Øiet frydedes ved at betragte rige og grønnende Brinker, seer det kun omrodede Plantager og hæslige Huler. Ulykkelige Mennesker, der ere skilte ved Alt, hulke paa Liig, eller søge deres Slægtninge under Ruiner. Brumlen af Vande, af Skove, af Torden og Vinde, som falde og brækkes paa ravende og knusede Klipper; Skrig og Tuden af Mennesker og Dyr, der imellem hinanden rives bort i en Hvirvel af Sand, af Steen og af Stumper — alt synes at bebude Naturens sidste Krampetræk og Dødskamp.

Imidlertid høstes der overflødigere ved disse Orkaner, der fremskynde Jordens Frembringelser. Enten nu disse voldsomme Rystelser ikke synderslide dens Skiød uden for at giøre det frugtbart, eller Orkanen medbringer visse Materier, som befordre Planternes Vext, har man lagt Mærke til, at denne tilsyneladende og overgaaende Uorden er ikke alene en Følge af den bestandige Orden, som sørger for Gienbringelsen ved Nedbrydelsen selv, men ogsaa et Middel til at vedligeholde det Hele, der ikke kan holde sig levende og frisk uden ved en indvortes Giæring, der er første Grundaarsag til et relativt Onde og det Heles Vel.

De første Beboere paa Antillerne troede, at de havde sikre Forvarsler, hvorpaa de kunde kiende dette gyselige Phenomen forud. Naar det er i Antog, sagde de, er Luften tyk, Solen rød, Veiret dog stille og Toppen paa Biergene klar. Man hører under Jorden eller i Brøndene en huul Brumlen ligesom der vare Vinde indsluttede deri. Skiven paa Stiernerne synes for-

mørket af en Dunst, som giver dem Udseende af at være større. Himmelen er mod Nord-Vest frygtelig skummel. Søen giver en stærk Lugt fra sig og hæver sig endog midt i Vindstille. Vinden vender sig pludselig fra Øst til Vest, og blæser af og til med en Voldsomhed, som vedvarer 2 Timer hver Gang.

Endskiønt man ikke tør indestaae for Rigtigheden af alle disse Jagttagelser, saa synes det dog at være uklogt eller alt for lidet philosophiskt, at tilsidesætte de vilde Nationers Begreber eller endog Fordomme om Veirliget og Aarstiderne. Deres Ørkesløshed og Vane at leve paa aaben Mark giver dem Leilighed til, og sætter dem i den Nødvendighed, at lægge Mærke til de mindste Forandringer, som foregaae i Luften, og deri forskaffe sig Kundskaber, som undløbe Nationer, der ere mere oplyste, men mere sysselsatte med og opoffrede til stillesiddende Arbeider. Maaskee ligger det til de Vilde at komme efter Kiendsgierninger, og til de lærde Nationer at opsøge Aarsagerne. Lader os see, om det er muligt, at udfinde Aarsagen til Orkanerne, dette Phenomen, der i Amerika er saa almindeligt, at dette alene kunde have været tilstrækkeligt til at faae det forladt, eller giore det ubeboeligt hele Sekler igiennem.

Ingen Orkan kommer fra Øst, det vil sige, fra den største Hav-Strækning, som man seer paa Antillerne. Denne temmelig beviste Kiendsgierning kommer os til at hælde til den Mening, at de alle frembringes i Amerikas Fastland. Vesten-Vinden, som hersker bestandig, undertiden med megen Voldsomhed i den sydlige Deel fra Julii til Januarii, og Norden-Vinden, som blæser paa samme Tid i den nordlige Deel, maae, naar de mødes, støde paa hinanden med en Voldsomhed, der staaer i Forhold til deres naturlige Hurtighed. Dersom dette Sammenstød treffer ind i de snevre og lange Bierg-Kløfter, saa maa derfra udfare en vold-

som Luft-Strøm, hvis Fart vil løbe frem i Forhold saavel til dens Bevægelses-Kraft som til Kløftens Vidde. Ethvert fast Legeme, som da befinder sig i det Strøg, hvor denne Luft-Strøm farer frem, vil den da give et Stød, der er meer eller mindre stærk eftersom det modsætter den en større eller mindre Flade; saa at dersom dets Stilling skar Orkanen lodret i dens Strøg, kan man ikke vide, hvad deraf kunde flyde for den hele Masse. Til Lykke fremstille Øernes forskiellige Stillinger, deres afrundede eller vinkelagtige Skikkelser, disse skrækkelige Luft-Strømme meer eller mindre skiæve Flader, som aflede Strømmen, fordele dens Styrke, eller bryde den gradeviis. Selv Erfarenheden berettiger os til at sige, at endog i det Strøg, hvor Orkanen støder stærkest paa, mærker man neppe til den 10 Mile længere borte. De beste Jagttagere have lagt Mærke til, at alle de Orkaner, som Tid efter anden have forstyrret disse Øer, kom fra Nord-Vest, og følgelig fra de Snevringer, der dannedes af St. Marthes Biergene. Den Afstand, hvori nogle af Øerne ligge fra dette Strøg, er ikke nogen tilstrækkelig Grund til at forkaste denne Mening, efterdi endeel Aarsager kunne bringe en Luft-Strøm til at dreie af mod Syd eller Øst. Vi troe derfor at man har taget feil, naar man har meent, at en Orkans Voldsomhed virkede lige stærkt under alle Streger af Vinden. — — — Saa græsselige ere de Ødelæggelser, for hvilke Naturen sælger den nye Verdens Rigdomme. Men hvilken Vanskelighed kunde vel standse den dristige Søe-Mands Forvovenhed, der havde opdaget den.

6. Skikke hos Caraiberne, de gamle Beboere paa Luvarts-Øerne.

Efter at Christopher Colombus havde sat sig fast paa St. Domingo, en af de store Antiller, undersøgte

han de smaa. Paa dem fandt han ikke Beboerne saa svage eller frygtagtige, som dem, han i Førstningen havde undertvunget. Caraiberne, der troede, at de havde deres Herkomst fra Guyana, vare af en middelmaadig, stærk, og mere fast Legemsbygning, saaledes som den udfordredes til at giøre bomstærke Mennesker af dem, dersom deres Levnet og deres Øvelser havde understøttet dette Anlæg. Deres fyldige og laskede Been vare i Almindelighed velskabte, og deres sorte Øine vare store og lidt udstaaende. Deres Figur vilde have været behagelig, dersom de ikke havde vansiret Naturens Arbeide, for at give sig formentlige Skiønheder, som ikke kunde finde Bifald uden hos dem. Deres Øienbryne og Hoved-Haar undtagne, havde de ikke et eneste Haar paa hele Legemet. De bare intet Slags Klædemon, og vare derfor ikke mindre kydske. Kun for at beskytte sig mod Insekt-Stik malede de sig fra Hovedet til Fødderne med Rocou, hvilket gav dem en Farve som en kogt Krabbe.

Deres Religion indskrænkede sig til den Mening, der er Mennesket saa naturlig, at man finder den udbredet hos de fleste barbariske Nationer, og vedligeholdt endog hos mange af de kultiverede. De havde nemlig en forvirret Troe om et godt og et ont Grund-Væsen. Den beskyttende Guddom bekymrede de sig ikke synderlig om, men de vare meget bange for det Væsen, der stiftede Ulykker. Deres andre overtroiske Meninger vare mere urimelige end farlige, og de hængte ikke synderlig ved dem. Denne Ligegyldighed giorde dem ikke mere villige, til at antage Kristendommen, da man tilbød dem den. Uden at tviste med dem, der forkyndte dem dens Lærdomme, undsloge de sig for at antage dem, af Frygt for, som de sagde, at deres Naboer skulde giøre Nar af dem.

Endskiønt Caraiberne ikke havde noget Slags Regiering, blev deres Rolighed dog ikke forstyrret. For den Fred, de nøde, havde de den medfødte Ynksomhed at takke, som gaaer for alt Overlæg og hvorfra Selskabs-Dyderne udflyde. Denne blide Medlidenhed har sin Kilde i Menneskets Organisation, som kun behøver at elske sig selv, for at afskye sit Medmenneskes Ulykke. Maaskee vilde det derfor til at giøre Despoterne menneskelige være nok, at de selv bleve de Offeres Bødler, som de opoffre for deres Stolthed, og Fuldbyrdere af de Grusomheder, som de befale; at de med deres vellystige Hænder lemlæstede Gildingerne i deres Serailer; at de selv gik paa Valpladserne for at opsøe Blodet af deres døende Soldater, høre deres Forbandelser, see deres Krampetrækninger og Døds-Kamp; at de besøgte Hospitalerne for i god Magelighed at betragte de Saar, de knusede Lemmer, de Sygdomme, der blive foranledigede af Hungeren, af farligt og usundt Arbeide, af trykkende Hoverie og Paalæg, af de Elendigheder, som fødes af det feilfulde i deres Sindelag. Hvormange Forbrydelser og Ulykker vilde ikke stige — ved Fyrsternes Opdragelse afbenyttede — Syn spare Menneskene for? Hvor Fyrsternes Taarer vilde blive Velsignelser for Nationerne!

Caraiberne, der ikke havde faaet Hiertet forstemt ved de slette Anviisninger, som fordærve os, kiendte hverken til Troløsheder, Forræderier, Meen-Eed, Snig-Mord, der ere saa almindelige blant de kultiverede Nationer. Religion, Love, Skafotter — disse Dæmninger, der ere allevegne opreiste for at hævde gamle Anmasselser mod nye Anmasselser, vare til ingen Nytte for Vilde, som kun fulgte Naturen. Tyverie kiendte disse Vilde ikke noget til førend Europæernes Ankomst. Naar de savnede noget, sagde de, at de Kristne vare komne til dem.

Disse Beboere kiendte kun lidet til de store Sinds-Bevægelser, uden derfra at undtage Kierligheden. Denne Følelse var dem kun en Trang. Aldrig undløb dem nogen Opmærksomhed, nogen Ømheds-Yttrelse for dette Kiøn, der er saa søgt i andre Klimaer. De betragtede deres Hustruer mere som deres Slavinder end som deres Selskabersker, tillode dem ikke at spise med sig, og havde anmasset sig Ret til at forskyde dem, uden at tilstaae dem Ret til at indgaae anden Forbindelse. Fruentimrene følte sig fødte til at adlyde, og fandt sig i deres Skiebne.

Forresten var Caraibernes Sind ikke synderlig indtaget af Lyst til at herske. Uden Forskiel af Rang vare de alle Lige. Deres Forundring blev meget stor, da de mærkede den Subordination, der havde Sted blant Europæerne. Denne Indretning stødte deres Begreber saa stærkt, at de ansaae dem for Slaver, der vare nedrige nok til at tage mod Befalinger og til at udføre dem. Dersom Fruentimrene vare undergivne blant dem, saa var det en naturlig Følge af deres Kiøns Svaghed. Men hvorledes, men hvorfor de stærkeste Mænd skulde have mindst Magt? Hvorledes en eneste kunde befale over dem alle? Denne Gaade havde Krig, Bedragerie og Overtroe endnu ikke opløst dem.

Et Folk, der ikke kiendte noget enten til Egennytten eller til Stolthed, eller til Ærgierrighed, maatte ikke have andet end meget simple Sæder. Enhver Familie udgiorde et Slags Republik, der til en vis Grad var adskilt fra den øvrige Nation. Den udgiorde en Flekke, som kaldtes Carbet, der var mere eller mindre betydelig, eftersom den var større eller mindre. Midt i den boede Forstanderen eller Patriarchen i Familien med sine Hustruer og de Børn, som endnu ikke vare voxne. Rundt omkring saae man deres Hytter,

af hans Afkom, som vare gifte. Disse Hytter havde Staver til Stolper, Halm til Tag, og til Huusgeraad Vaaben, Senge af Bomuld, hvorpaa der hverken saaes Konst eller Arbeide, nogle Kurve og Krukker til Huusbrug.

Der var det Caraiberne tilbragte den største Deel af deres Liv med at sove eller smøge i deres Hængemaatter. Forlode de dem, da var det kun for at krympe sig sammen i en Krog, hvor de syntes begravede i en dyb Grublen. Naar de talede, hvilket var sieldent, hørte man paa dem uden at afbryde dem, uden at sige dem imod, uden at svare dem med andet end et taus Bifalds-Tegn.

Omsorgen for deres Underholdning sysselsatte dem ikke meget. Vilde Mennesker, der tilbragte deres Liv i den tykke Luft i Skovene, der sædvanligen oversmurte sig med et Lag Rocou, som var skikket til at stoppe Svede-Hullerne, der hendrev deres ledige Dage i en fuldkommen Ørkesløshed — disse Vilde maatte uddunste meget lidet, og ikke spise synderlig meget. Uden at være nødte til Oprydningens møisommelige Arbeide, fandt de ved Foden af Træerne en sikker og sund Føde, som passede sig med deres Temperament og ikke fordrede nogen, eller kun liden Tilberedelse. Dersom de undertiden forøgede disse Gaver af en raae og gavmild Natur, med det, som Jagten og Fiskeriet indbragte, da var det ikke gierne uden ved Leilighed af en Høitidelighed.

Disse Parade-Maaltider giordes ikke til nogen fastsat Tid. Giesterne bragte Præget af deres Karakter med sig dertil. De vare ikke mere muntre i disse Samqvem end i deres sædvanlige Liv. Døsighed og Kiedsomhed vare malede i alle Øine. Dansene vare saa tunge, saa alvorlige, at Legemets Bevægelser bare Præget af Siælens Dorskhed. Imidlertid endtes disse

sørgelige Fester, der lignede det mørke, med Storme frugtsommelige Veirlig, sielden uden Blods Udgydelse. De Vilde, der vare saa maadelige i deres eensomme Liv, drak sig fulde naar de kom sammen. Drukkenskaben opkogte og oprippede, neddyssede eller slet bilagte Familie-Fiendskaber. Man endte med at dræbe hinanden. Had og Hævngierrighed, de eneste dybt rodfæstede Følelser, som kunde sætte disse vilde Siæle i Bevægelse, vedligeholdtes saaledes ved selve Fornøielserne. Det var i Høitidelighedernes Glæder, at Slægtninge og Venner favnede og tilsvore hinanden, at de vilde hiemsøge Fastlandet, og undertiden de store Øer, med Krig.

Caraiberne indskibede sig paa Baade, der vare giorte af et eneste Træe, som man havde fældet ved at afbrænde det ved Roden. Man var hele Aar om at udhule disse Canoer med Steen-Øxer, og ved Hielp af Ilden, som man ledte behændig i Træets Bul for at give Jollen den Dannelse, den skulde have. Disse Fartøier, hvis sædvanlige Bestemmelse var at vedligeholde Forbindelsen imellem Naboe-Øerne, tiente desuden de Vilde til deres Fiendtligheder. Ofte kantrede de i haardt Veir, men saa frelste Folkene sig ved at svømme, eller vendte deres Canoer op igien, uden at miste noget af de Sager de havde i dem, som de havde været saa forsigtige at surre fast ved dem. Naar disse fribaarne og frivillige Krigere landede paa de Kyster, hvorhen enten et blindt Indfald, eller et rasende Had drev dem, søgte de at udrydde Nationerne der. De giorde deres Angreb med et Slags Køller, der ikke vare saa lange som en Arm, og med deres forgiftede Pile. Ved Tilbagekomsten fra Expeditionen, der var saa meget hastigere endt, som Forbittrelsen giorde den mere grusom og heftig, faldt de tilbage til deres forrige Ørkesløshed.

Uagtet deres Vaabens Fortrin førte Spanierne dog ikke længe Krig med dette Folk, og førte den ikke altid med Held. I Førstningen søgte de intet andet end Guld. Siden efter søgte de Slaver; men da de ikke fandt Miner der, og de stolte og melankolske Caraiber døde i Slaveriet, gave Spanierne Slip paa Erobringer, som de ansaae for ubetydelige, og som de hverken kunde giøre eller beholde uden bestandige og blodige Krige.

7. Engellænderne og Franskmændene nedsætte sig paa Luvarts-Øerne med Caraibernes Undergang.

Underrettede om hvad der gik for sig, vovede Engellænderne og Franskmændene at giøre nogle svage Udrustninger for at opsnappe de Spanske Skibe, som seilede i disse Farvande. Det Held, de havde, forøgede Søe-Røvernes Antal. Den Fred, der ofte herskede i Europa, forhindrede ikke disse Expeditioner. Den Skik, Spanierne havde, at anholde alle de Fartøier, som de fandt paa hiin Side Vende-Sirkelen, retfærdiggiorde disse Søerøverier.

Begge Nationerne havde i lang Tid seilet paa Luvarts-Øerne, uden at de havde tænkt paa at nedsætte sig paa dem, eller fundet Udveie dertil. Maaskee havde de været bange for at lægge sig ud med Caraiberne, som havde taget vel imod dem. Maaskee havde de ikke anseet et Jordsmon for at være deres Opmærksomhed værd, der ikke frembragte nogen af de Fødevarer, som vare brugelige i den gamle Verden. Endelig landede Engellænderne under Warners og Franskmændene under Denambucs Anførsel 1625 paa St. Christoph, een og samme Dag paa tvende modsatte Kanter. En Mængde Sammenstød havde overbeviist

dem begge, at de ikke med nogen Sikkerhed vilde berige sig med det, de plyndrede fra den fælles Fiende, forend de havde en fast Boepæl, Havne og en Samlings-Punkt. Da de ikke havde giort sig nogen Tanke om Handel, Agerdyrkning og Erobring, saa fordelte de sig fredeligen paa Kysterne af den Øe, hvor Hændelsen havde samlet dem. Landets Indfødte holdte sig bort fra dem med disse Ord: Jorden maa være meget slet hos eder, eller og maa I have meget lidt af den, siden I kommer saa lang Veis fra, for at søge den giennem saa mange Farligheder.

Hoffet i Madrit tog ikke en saa fredelig Beslutning. Frederik de Toledo, som det 1630 sendte til Brasilien med en frygtelig Flaade, der var bestemt mod Hollænderne, havde Befaling til, paa Veien at udrydde de Søerovere, der, efter denne Magts Fordomme, havde anmasset sig en af dens Besiddelser. Tvende driftige og vindskibelige Nationers Naboeskab foraarsagede Spanierne heftige Bekymringer. De følte, at deres Kolonier vilde være i Fare, dersom andre Nationer kom til at boesætte sig i denne Egn af Amerika.

Forgiæves forenede Franskmændene og Engellænderne deres svage Kræfter mod den fælles Fiende. De bleve slagne. De, der ikke bleve i Trefningen som døde eller Fanger, flygtede hovedkulds til Naboe Øerne. Da Faren var forbi, vendte de fleste af dem tilbage til deres Boliger. Sysselsat med Anliggender, som det ansaae for vigtigere, bleve de ikke oftere foruroligede af Spanien, der maaskee ventede sig deres Undergang af deres indbyrdes Misundelse.

De tvende overvundne Nationer opsatte til Caraibernes Ulykke deres Stridigheder. Allerede mistænkte for, at de ponsede paa et Forræderie paa St. Christoph, vare de blevne fordrevne eller udryddede. Man havde

bemægtiget sig deres Fruentimre, deres Levnets-Midler, og det Land, de beboede. Den Uroes Aand, der følger med Anmasselsen, bragte Europæerne paa den Tanke, at de andre vilde Folkeslag toge Deel i Sammenrottelsen. Man angreb dem paa deres Øer. Forgiæves rykkede disse enfoldige Mennesker, der ikke tænkte paa at giøre nogen et Jordsmon stridigt, hvortil de ikke ved Eiendom vare bundne, Grændserne for deres Boliger tilbage, alt eftersom vor Paastand udstraktes videre. Man blev dog derfor ligefuldt ved at forfølge dem med ikke mindre Forbittrelse. Da de saae, at det var deres Liv eller deres Frihed, man eftertragtede, grebe de endelig til Vaaben, og Hævnen, der altid gaaer videre end Forurettelsen, maatte undertiden giøre dem grusomme uden at være uretfærdige.

I Førstningen giorde Engellænderne og Franskmændene fælles Sag mod Caraiberne, men dette Slags tilfældige Forening blev ofte afbrudt. Det medførte ingen varig Forbindelse, endnu mindre Betryggelse for gienssidige Besiddelser. Undertiden vare de Vilde snue nok til at giøre Fred snart med den ene Nation og snart med den anden, og derved forskaffede de sig den Lindring, at de havde kun een Fiende ad Gangen. Det var kun lidet til disse Øeboeres Sikkerhed, dersom Europa, der ikke brød sig synderlig om et lidet Antal Lykkefristere, hvis Streiferier endnu ikke havde indbragt det noget, og der desuden ikke var oplyst nok til at læse i Fremtiden, ikke havde været ligesaa forsømmelige i at beskikke dem en Regiering, som uopmærksom paa at sætte dem i Stand til at drive deres Fordele videre eller forskaffe sig dem igien. De tvende Moderlandes Ligegyldighed bestemte deres Undersaatter i den nye Verden til, selv at indgaae en Forening i Januarii 1660, der forvissede enhver Nation de Besiddelser, som Krigens afvexlende Hændelser havde givet den, og som til denne

Tid ikke havde haft nogen Fasthed. Denne Act var ledsaget med et Forsvars- og Angrebs-Forbund for at tvinge Landets Indfødte til at tiltræde denne Forening; og dette bragte Frygten dem til at giøre endnu samme Aar.

Ved denne Traktat, som forsikkrede denne Deel af Amerika om Rolighed, beholdte Frankerig Guadeloupe, Marteniqve, Grenade og nogle andre Eiendomme af mindre Vigtighed. Engelland forblev i Besiddelse af Barbados, Nieves, Antigoa, Montserrat og endeel Øer af ringe Værd. St. Christoph blev fælleds for begge Nationer. Caraiberne bleve indskrænkede til Domingo og St. Vincent, hvor alle adspredte Medlemmer af denne Nation forenede sig. Deres Folkemængde oversteeg paa den Tid ikke 6000 Mand.

8. De Franske bemægtige sig en Deel af St. Domingo. Disse Eventyreres Karakter.

Ved denne Tid saae de Engelske Etablissementer, som under en taalelig, skiønt feilfuld Regiering, havde faaet nogen Fasthed, deres Velstand tiltage. De Franske Kolonier bleve tvertimod forladte af mange af deres Beboere, der vare bragte til Fortvivlelse over, at de endog skulde sukke under de udelukkende Privilegiers Tyrannie. Disse Mennesker, der vare Friheden saa lidenskabelig hengivne, flygtede til den nordlige Kyst af St. Domingo, der tiente som Tilflugts-Sted for endeel Omflakkere af deres Nation, siden de omtrent 30 Aar forhen vare blevne fordrevne fra St. Christoph.

Man kaldte dem Boucanierer, fordi de, paa de Vildes Maade, lode paa Steder, som kaldes Boucaner, det Kiød tørre ved Røgen, som de brugte til deres Føde. Da de havde hverken Hustruer eller Børn, havde de giort det til Skik, at være to og to sammen, for at

vise hinanden den Tieneste, der nydes i en Familie. Godset var tilfælles i disse Selskaber og forblev altid dens Eiendom, som overlevede sin Kammerat. Man kiendte intet til Tyverie, endskiønt intet var lukket; og hvad man ikke fandt hos sig selv, det gik man hen og tog hos sine Naboer, uden at have andet nødig end at sige det først, dersom de vare tilstede, eller dersom de ikke vare det, da underrette dem derom ved deres Hiemkomst. I Gallien fandt Cæsar den samme Skik, som bærer et dobbelt Præg af en oprindelig Forfatning, hvori alt var alles, og en paafølgende, hvor Begrebet om mit og dit var kiendt og holdt i Hævd. Stridigheder vare sieldne og let tilendebragte. Naar Partierne vare egensindige, afgiorde de deres Trette med Flinten. Havde Kuglen truffet bag fra eller for meget ved Siden, formodede man Forræderie og knuste Hovedet paa den, der havde begaaet Mordet. Det gamle Fædrenelands Love bleve ikke anseete for noget; de paastode, at de ved Søe-Daaben, som de havde faaet ved at passere Vende-Sirkelen, vare frietagne fra alle foregaaende Forpligtelser. De havde aflagt endog deres Familie-Navne, for at tage sig Krigs-Navne, hvoraf de fleste ere forplantede paa deres Descendentere.

En Skiorte farvet med Blodet af de Dyr, de havde dræbt paa Jagten; et Par endnu mere skidne Underbuxer som en Brygger-Knegts Forklæde; til Gehæng en Rem, hvori der hængte en meget kort Sabel og nogle Knive; en Hat, der ikke havde anden Skygge end en nedslaaet Klap foran til at tage fat i; Skoe uden Strømper. — Dette var disse Barbarers Klædedragt. Deres Ærgierrighed indskrænkede sig til at have en Flint, der førte Kugler paa en Unze, og et Kobbel af en 25—30 Hunde.

Boucanierne havde intet andet at bestille, end at føre Krig med de vilde Oxne, der havde formeret sig

overmaade stærkt paa Øen, efterat Spanierne havde bragt dem derhen. De beste Stykker af Kiødet kogte man og stuvede kun med rød Peber og Pomerants-Saft. De kiendte ikke til Brød, og havde kun Vand til deres Drik. Een Dags Forretning var hver Dags Forretning, indtil man havde samlet saa mange Huder, som man havde foresat sig at levere til de forskiellige Nationers Skibe, som seilede paa disse Vande. Man tog da til en anden Reed for at sælge dem. De bleve baarne derhen af de Hvervede, der vare et Slags Mennesker, der solgte sig i Europa til at tiene tre Aar som Slaver i Kolonierne. En af disse Ulykkelige dristede sig engang til at forestille sin Herre, der altid valgte Søndagen til denne Reise, at Gud havde forbudet denne Skik, da han sagde: Du skal arbeide i sex Dage og hvile paa den syvende. Og jeg, gienmælede den vilde Boucanier, jeg siger: At i sex Dage skal du slaae Oxer ihiel for at flaae Huden af dem, og paa den syvende Dag skal du bære Huderne af dem til Stranden. Denne Befaling ledsagede han med nogle Stokkeprygl, hvorved Guds Befalinger snart bleve efterlevede og snart overtraadte.

Mennesker af denne Karakter, som idelig vare i Bevægelse og daglig levede af friskt Kiød, kiendte kun lidet til Sygdomme. Deres Omstreifninger bleve kun afbrudte ved Febre, der kun varede en Dag, og hvortil de ikke følte noget de følgende Dage. Dog maatte Tiden svække dem under en Himmelegn, der var alt for brændende til saa haardt et Levnet.

Klimaet var egentlig den eneste Fiende, Boucanierne havde at frygte for. Den Spanske Kolonie, der i Begyndelsen var saa betydelig, var blevet til intet. Forglemt af sit Moderland havde den selv tabt Erindringen af sin forrige Høihed. De faa Indbyg-

gere, den endnu havde tilbage, levede i Orkesløshed, og tilbragte Tiden med at spille. Deres Slaver havde intet andet at forrette end at gynge dem i deres Hænge-Maatter. Indskrænkede til de Fornødenheder, som Naturen allene kan tilfredsstille, bragte Tarvelighed dem til en Alderdom, der er sielden under en mere tempereret Himmelegn.

Det er sandsynligt, at de ikke vilde være blevne vakte af denne deres Døsighed, dersom en alt for driftig og alt for dristig Virksomhed ikke havde forfulgt dem i samme Grad, som de bortfiernede sig. Fortvivlede over at see deres Rolighed idelig forstyrret, lode de fra Fastlandet og Naboe-Øerne komme Tropper, som giorde Jagt paa de adspredte Boucanier. De overrumplede disse Barbarer, naar de kun vare faa paa deres Streiferier, eller om Natten i deres Hytter. Endeel af dem bleve nedsablede. Det er troligt, at alle disse Omstreifere vilde Tid efter anden været omkomne, dersom de ikke havde slaaet sig sammen for at forsvare sig. De skilte sig af Nødvendighed fra hinanden om Dagen, men de samlede sig igien om Aftenen. Feilede der nogen, sluttede man sig til, at han var bleven fanget eller dræbt, og Jagten blev da opsat indtil man enten havde fundet ham, eller hans Død var bleven hævnet. Man forestille sig hvilket Blodbad, der rundt om maatte anrettes af Røvere uden Fædreneland og uden Love, af Jægere og Krigere, som vare det af Trang og af Drift, der bleve ophidsede til Mord og Blods Udgydelse af Færdighed i at angribe og Nødvendigheden i at forsvare sig. Ogsaa blev i deres Rasenhed alt opofret uden Forskiel paa Alder eller Kiøn. Endelig faldt Spanierne, der opgave Haabet om at overvinde saa grusomme og forbittrede Fiender, paa, selv ved almindelig Jagt at ødelægge alle Oxerne paa Øen. Da Udførelsen af denne Plan skilte Boucanierne ved

deres forrige Opholds-Midler, bragtes de derved til at indrette sig Bopæle og at dyrke dem.

Frankerig, som indtil denne Tid ikke havde villet vedkiende sig Røvere, hvis heldige Fremgang ikke havde nogen Varighed, erklærede dem ved denne Tid for sine Undersaatter. Det sendte dem 1665 en retskaffen og forstandig Mand til at regiere dem. I hans Følge afreiste ogsaa endeel Fruentimre, der ligesom de fleste af dem, man til forskiellige Tider har ladet gaae over til den nye Verden, kun vare bekiendte af deres Liderlighed. Boucanierne stødte sig ikke over disses Sæder. Jeg forlanger ikke Regnskab over hvad der er skeet, sagde enhver af dem til den, som Lodden bestemte ham; da hørte du ikke mig til. Indestaa mig allene for Fremtiden, da du nu bliver min. Alt andet eftergiver jeg dig. Derpaa slog han med Haanden paa sin Flindt og lagde til: Det er den, der skal skaffe mig Hævn for din Troløshed; slaaer du mig feil, skal denne ikke tage feil af dig.

9. Engellænderne erobre Jamaika.

Engellænderne havde ikke biet efter, at deres Rivaler skulde sætte sig tilstrækkelig fast paa de store Antiller, for selv at anlægge et Etablissement derpaa. Spaniens Aftagelse, der var svækket ved sine huuslige Stridigheder, ved Cataloniens og Portugals Opstand, ved Rystelserne i Kongeriget Neapel, ved dets frygtelige Infanteries Ødelæggelse paa Rocrois Marker, ved de idelige Tab, det leed i Nederlandene, ved Deres Udnelighed, der forestode dets Regiering, endog ved Udslettelsen af den National-Stolthed, som efterat den havde næret sig ved store Foretagender, var udartet til hoffærdig Ørkesløshed — denne Spaniens Aftagelse lod ikke mindste Tvivl om, at man jo kunde føre Krig imod det med Held. Frankerig benyttede sig med Due-

lighed af alle disse Uordener, der for en Deel vare dets Værk, og Cromwel forenede sig 1655 med det for at bortsnappe nogle Stene af en Bygning, der styrtede ind fra alle Sider.

Denne Adfærd oprørte de beste Engelske Officerer, som ikke saae andet deri, end en uretfærdig Fremgangsmaade, og bestemte dem til at forlade Tienesten. De troede, at deres Foresattes Villie ikke var nok til at retfærdiggiøre et Foretagende, der stødte an mod alle Billigheds Grundsætninger, og at de ved at bidrage til dets Udførelse vilde giore sig skyldige i en sort Forbrydelse. Europa ansaae disse Retskaffenhedens Maximer for en Virkning af den halv sværmiske, halv republikanske Aand, som da var den herskende i Engelland, men det angreb Protektoren fra en anden Side.

Spanien havde længe truet de andre Nationer med sine Lænker. Det var mueligt, at Mængden, som ikke var skikket til at beregne Magternes Styrke, eller folge Afvexlingerne i Ligevægten, endnu ikke var kommen tilbage fra sine gamle Fordomme. En ny Skræk havde bemægtiget sig dem iblandt de gode Hoveder, der studerede Gangen i de almindelige Anliggender. De saae, at dersom den heldige Fremgang, Frankerigs Foretagender havde, ikke blev standset i Strømmen af en besynderlig Aarsag, vilde det plyndre Spanierne, foreskrive dem Love, tvinge dem til Infantindens Formæling med Ludvig XIV, forsikre sig Karl den Femtes Efterladenskab, og efterat det havde frelst Europas Frihed fra denne Fyrstes Ærgierrighed, selv lægge den under sit eget Aag. Cromwel, som nyelig havde omstyrtet sit Fædrenelands Regiering, syntes dem skikket til at lægge Tomme paa Fyrsternes Herske-Lyst, men de ansaae ham for den slaueste Politiker, da de saae ham tiltræde Forbindelser, som hans eget, hans Nations og hele Europas Tarv syntes hoilig at forbyde ham.

Disse Betragtninger kunde ikke undgaae den Engelske Tyrans giennemtrængende og dybsindige Forstand. Men maaskee vilde han ved betydelige Erobringer vedligeholde de Tanker, som hans Nation havde om hans Talenter. Udførelsen af denne Plan vilde blive til Daarlighed, dersom han erklærede sig for Spanien, fordi han da i det høieste kunde vente sig at bringe Ligevægten tilbage imellem de tvende Partier. Han ansaae det for mere passende med sine Hensigter, først at forbinde sig med Frankerig og siden efter bestride det, naar han havde faaet, hvad hans Ærgierrighed ønskede sig. Hvorledes det end har sig med disse Formodninger, som ikke mangle Sandsynlighed i Historien, og som i det mindste passe sig med den forunderlige Politikers Karakter, som man tillægger denne Slutnings-Maade, saa toge Engellænderne til den nye Verden, for der at angribe den Fiende, de havde skaffet sig selv.

Deres første Anstrængelser vare stilede mod Byen St. Domingo, hvis Beboere flygtede til Skovene ved Synet af en talrig Flaade, der blev kommanderet af Pen, og 9000 Mand Landtropper, som Venables havde under sin Befaling. Men deres Fiendes Feil satte Mod igien i disse Flygtninger, de vendte tilbage og tvang ham til med Skamme at indskibe sig. Dette Uheld var en Følge af de slet tagne Forholds-Regler i denne Expedition.

Begge Anførerne for dette Foretagende havde kun liden Duelighed. Man vidste at de ikke vare hinanden gode, Protektoren vare de ikke hengivne. Man havde sat dem Opsynsmænd, som under Navn af Commissarier hindrede dem i deres Operationer. De Soldater, der vare sendte fra Europa, vare Udskuddet af Armeen, og de man havde taget fra Barbados og St. Christoph, vare kun Røvere. Man havde betaget dem den eneste Opmuntring, der er passende for dette Slags Menne-

ſker, nemlig Haab om at komme til at plyndre; endſkiønt alle Tiders Erfaring har beviſt, at det var den mægtigſte Spore til at faae langt fraværende og vanſkelige Foretagender til at lykkes. Alt var ſaaledes anlagt, at Soldaterne ikke kunde ſtemme med deres Generaler, Generalerne ikke ſtemme med hinanden, og hverken de førſte eller de ſidſte med Commiſſarierne. Man manglede baade paſſende Vaaben og Levnets-Midler, der ſkikkede ſig efter Klimaet, og Kundſkaber til at tage Tingen rigtig.

Udførelſen ſvarede til Planen. Landgangen, ſom man uden Fare kunde have giort i Havnen, blev iværkſat uden Anviſer en 40 Mile derfra. Tropperne vankede fire Dage om uden Vand og uden Levnets-Midler. Udmattede ved Klimaets umaadelige Hede, nedſlagne ved deres Officerers Feighed og Misforſtaaelſer, giorde de ikke engang Spanierne Seieren ſtridig. De vare komne tilbage til deres Skibe og neppe der troede de ſig i Sikkerhed.

Imidlertid forenede Uheldet Gemytterne, der til denne Tid havde været yderſt forbittrede. Endnu ikke kommen i Vane med at taale Ydmygelſer, ved ſelve ſine Feil bragt tilbage til at elſke Fædreneland, Ære og Pligt — tog Engellænderne Veien til Jamaika med den fulde Beſlutning enten at døe eller erobre den.

Indbyggerne paa denne Øe, der ſiden 1509 havde været Spanien undergiven, vare uvidende om, hvad der nyelig havde tildraget ſig paa St. Domingo og vidſte ikke engang, at der var en Fiende af deres Nation i deres Farvande. Ogſaa giorde Engellænderne deres Landgang uden mindſte Hindring. Modigen løbe de Storm mod St. Jago — det eneſte befæſtede Sted i Kolonien, da Gouverneuren kiølede deres Hidſighed ved at foreſlaae dem Overgivelſe. En behændig Forlængelſe af Tiden til at aftale Vilkaarene gav Kolo-

nisterne Tid til at føre det kostbareste, de havde, bort til skiulte Steder. Selv flygtede de til utilgiængelige Bierge, og overlode Seierherren kun en øde Bye, uden Meubler, uden Kostbarheder og uden Forraad.

Dette Bedragerie bragte de Beleirende til den yderste Rasenhed. De udsendte Afdelinger paa alle Kanter med Befaling at udrydde alt. Ærgrelsen over at see disse Partier komme tilbage uden at de havde opdaget noget, Savnet af alle Beqvemmeligheder, der er denne Nation føleligere end alle andre; Dødeligheden, som hver Dag tog til; Frygt for at blive angrebet af den hele Styrke i den nye Verden — alt dette forenet giorde, at man med stærke Skrig forlangte, at vende tilbage til Engelland igien. Man var paa Veien til at udsætte sig for sin Nations beskiemmende Bebreidelser, fordi man feigt havde forladt saa skiønt et Bytte som Jamaika, dersom man ikke i det samme havde fundet de Græsgange, hvor Spanierne havde bragt deres talrige Hiorder hen. En saa uventet Lykke forandrede Sinds-Stemningen, og Engellænderne toge den Beslutning, at fuldføre Erobringen.

Den Virksomhed, som denne nye Beslutning havde frembragt, kom de Beleirede til at indsee, at de ikke vilde være sikre i de Skove og de Bierg-Kløfter, hvor de havde skiult sig. Med fuld Eenstemmighed bleve de enige om at indskibe sig til Cuba. Modtagne paa denne Øe med den Foragt, som deres svage Forsvar fortiente, sendte man dem tilbage til den, de havde forladt, men med utilstrækkelig Hielp mod den Magt, de skulde bestride. Af Følelse for den Ære, der hos de fleste Mennesker er mere Frygt for Skam end Lyst til Berømmelse, giorde de en mere haardnakken Modstand, end man skulde have ventet sig af deres ubetydelige Forsvars-Midler. Først da de vare bragte til det yderste, rømte de en betydelig Øe, som siden den

Tid har udgiort en meget kostbar Deel af de Brittiske Besiddelser i den nye Verden.

10. Flibustiererne anrette Ødelæggelser i de Americanske Have. Disse Søerøveres Oprindelse, Sæder, Expeditoner og Undergang.

Førend Engellænderne havde sat sig fast paa Jamaika og Franskmændene paa St. Domingo, havde de Fribyttere af disse tvende Nationer, der siden efter bleve saa berømte under Navn af Flibustierer, fordrevet Spanierne fra den lille Øe Tortola, der ligger 2 Mile fra St. Domingo, befæstet sig der, og med overordentlig Forvovenhed giort Jagt paa den fælleds Fiende. Imellem sig selv udgiorde de smaa Selskaber paa en 50, 100 til 150 Mand. En større eller mindre Barkasse udgiorde hele deres Søe-Magt. Der vare de Nat og Dag udsatte for alle Mishandlinger af Veirliget og havde neppe en Plads at lægge sig paa. Lige de Vilde kiendte de hverken til Frygt for at mangle eller Omsorg for giemme og bleve derfor altid bragte til de største Yderligheder af Hunger og Tørst. Men øsende af deres Qval et utroligt Mod ophidsede Synet af et Skib deres Blod indtil Rasenhed. De betænkte sig aldrig paa at angribe. Deres Maade var at fare til Entring. Naar de først havde slaaet Hagen fast, var det sieldent, at det største Skib kunde undgaae dem.

I den yderste Nød angrebe de alle Nationer; men uden for Nødvendigheds-Tilfælde var Spaniolen deres eneste Fiende. De Grundede det uforsonlige Had, de havde svoret ham, paa de Grusomheder, som denne Nation havde udøvet mod den nye Verdens Indbyggere. Men denne Afsky blev især tirret ved den Giering, som personlig Forbittrelse frembragte over, at de saae sig Jag-

ten og Fiskeriet forbudne, som de med Grund troede Naturen havde giort fælles for alle. Saa stor var deres Forblindelse, at de aldrig indskibede sig, førend de havde bedet Himmelen om et lykkeligt Udfald paa deres Tog, at de aldrig kom tilbage fra Plyndring, uden at takke Gud for den Seier, de havde faaet.

De Skibe, som gik fra Europa til Amerika, fristede sielden deres Begierlighed. disse Barbarer vilde paa dem kun have fundet Handelsvarer, hvis Afsætning hverken var let eller fordelagtig i disse første Tider. Det var paa deres Tilbagereise de passede disse Skibe op, fordi de da vare sikre paa, at finde Guld, Sølv, kostbare Stene, og alle den nye Verdens rige Produkter paa dem. Naar de traf et enkelt Skib, undlode de aldrig at angribe det. Flaaderne fulgte de efter, og saasnart et Skib stak af eller blev tilbage, var det taget. Spaniolen, der skielvede ved Flibustiererernes Nærmelse, vidste intet andet Raad end at overgive sig. Man sparede ham Livet, dersom Prisen var kostbar, i et andet Fald kastede man ofte de Overvundne i Søen.

Peder Legrand, fød i Dieppe, har paa en Pram kun 4 Kanoner og 28 Mand. Denne hans Svaghed hindrer ham dog ikke fra at angribe Vice-Admiralen for Galionerne. Han entrer ham, efter at han har givet Befaling til at sænke sit eget Skib, og sætter ved denne sin Forvovenhed en saadan Skræk i det Spanske Mandskab, at det ikke faldt en eneste ind, at giøre mindste Bevægelse. Han gik selv hen for at oplede Kapteinen, som sad og spillede i sin Kahyt, og ved at sætte ham Pistolen for Brystet, tvang han ham til at overgive sig. Som en unyttig Byrde paa det Skib, de havde forsvaret saa slet, satte man denne Befalnigs-Mand med hans Folk i Land paa nærmeste Pynt, og beholdte kun de Matroser, der behøvedes til at regiere Tougene.

Femoghalvtredsendstyve Flibustierer, der vare indseilede i Syd-Havet, dreve deres Streiferier til Californien. For at komme i Nord-Søen igien maatte de seile 2000 Mile mod Vinden i en Canoe. De vare allerede komne til Magellans-Strædet, da Ærgrelse over at de intet havde faaet med sig fra saa rigt et Land, bragte dem til at tage Veien tilbage til Peru. De fik at vide, at der i Havnen Yauca laae et Skib, som var ladet med endeel Millioner, de toge det og indskibede sig derpaa.

Basqve, Jonqve og Lorentz le Graff krydsede for Carthagene med tre smaae Fartøyer. Man lader tvende Krigs-Skibe gaae ud af Havnen med Befaling at slaae disse Røvere og bringe dem enten levende eller døde. Disse havde aldrig saasnart seet dem førend de angrebe dem og toge dem. Alt hvad der ikke var omkommet i Trefningen blev sendt tilbage i Land med et Brev, hvori man takkede Regieringen, fordi den havde sendt dem disse tvende meget gode Skibe, og underrettede den tillige om, at dersom den endnu havde nogle for mange, vilde man bie efter dem i fiorten Dage, men dersom de ikke førte Penge, vilde der ikke blive Qvarteer for Folkene.

Michel og Brouage bleve underrettede om, at man for at skuffe deres Aarvaagenhed havde i Carthagena indskibet betydelige Kostbarheder under fremmed Flag. De angrebe de tvende Hollandske Skibe, som førte disse Skatte, og toge dem fra dem. Fortrædelige over at see sig overvunden af Skibe, der vare langt svagere end deres, driste Hollænderne sig til at sige Michel i Øinene, at dersom han havde været allene, vilde det ikke saalet have lykkes ham. Velan svarede Michel kiæk: Lad os begynde Fegtningen igien; min Kammerat skal kun være Tilskuer til den. Dersom ieg faar Seieren beholder jeg ikke allene Pengene, men

bliver ogsaa Eier af eders tvende Skibe. Langt fra at tage mod Udfordringen, droge Hollænderne sig meget hurtig tilbage, af Frygt for, at dersom de betænkte sig dervaa, vilde man ikke engang give dem Forlov til at afslaae det.

Førende et meget lidet Fartøi blev Lorentz overrumplet af tvende Spanske Skibe, som havde hver 60 Kanoner og 1500 Mands Besætning. I ere — sagde han til sine Kammerater — for vel erfarne til, ikke at kiende den Fare, hvori vi ere komne; og for kiekke til at frygte den. Her maa man nytte alt og vove alt; forsvare sig og angribe paa een Gang. Tapperhed, Snildhed, Forvovenhed, selve Fortvivlelsen og alt maa sættes i Gang ved denne Leilighed. Vi frygte kun Skiændselen og vore Finders Barbariskhed; for at slippe derfra, ville vi slaaes.

Efter denne Tale, der blev modtaget med Bifaldsraab, kalder han den meest uforfærdede af Flibustierne frem og befaler ham i Alles Paahør, at stikke Ild paa Krudt-Kammeret ved første Tegn af ham dertil; og giver ved denne Beslutning tilkiende, at der er ingen Frelse uden i Døden selv eller i Modet. Pegende i det samme med Haanden paa Fienden sagde han: Giennem deres Skibe er det vi skal gaae og skyde baade til høire og venstre. Denne Bevægelse bliver udført overordentlig hurtig og rask. Rigtig nok tager man ikke Galionerne, men man lyser saa godt op blant Mandskaberne, at de ikke kunne eller ikke driste sig til at fortsætte Trefningen mod en Haandfuld uforfærdede Mennesker, der endog ved at trække sig bort, gaae af med Æren for Seieren. Den Spanske Kommandeur maatte med sit Hoved betale den Skam som ved hans Ukyndighed og Feighed blev

Nationen paatrykket. I alle Trefninger viiste Flibustierne det samme uforfærdede Mod.

Naar de havde giort et betydeligt Bytte, begave de sig i de første Tider til Øen Tortola, for at dele det. Siden efter gik de Franske til St. Domingo og Engellænderne til Jamaika. Enhver bevidnede med oprakt Haand, at han ikke havde stukket noget under af det, han havde taget. Dersom nogen, hvilket altid var sieldent, blev overbeviist om falsk Eed, satte man ham ved første Leilighed hen paa en øde Øe, som en Forræder, der var Selskabet uværdig. De Kiekke, der kom lemlæstede fra deres Tog, blev der først sørget for. Tabet af en Haand, en Arm, et Been, en Fod betaltes med 200 Rigsdaler. Et Øie, en Finger, der mistedes i Trefningen, gieldte kun det halve. De Saarede fik i 2 Maaneder daglig en fire Mark til deres Forbinding. Dersom der ikke fandtes nok til at opfylde disse hellige Forpligtelser, var hele Mandskabet forbundet til at gaae paa Fangst igien og vedblive dermed, indtil der var tilstrækkelig Kapital til at betale en saa agtværdig Gield.

Efter denne Retfærdigheds og Menneskeligheds Handling, delte man hvad der var tilbage i lige saa mange Lodder, som der vare Flibustierer. Deres Kommandeur havde kun Ret til een Lod ligesom de andre, men man forærede ham tre eller fire, eftersom man vare meer eller mindre fornøiet med ham. Naar Fartøiet ikke tilhørte Mandskabet, fik Rederen, som havde forsynet det med Krigs- og Mund-Provision, en Trediedeel af alle Priser. Gunst havde aldrig nogen Indflydelse paa Delingen. Alt blev trukken ved Lod. Man vilde vanskelig finde Exempel paa en saa stræng Retfærdighed. Den strakte sig endog til de Døde. Man gav deres Andeel til den, som man vidste, havde været deres Kammerat og var følgelig deres Arving.

Havde den Døde ikke havt nogen Kammerat, blev hans Andeel sendt til hans Slægtninge, naar de vare bekiendte. I Mangel af begge blev den uddeelt til de Fattige og til Kirkerne, som skulde bede for den, i hvis Navn disse Gaver skienkedes, der vare Frugterne af et umenneskeligt men tvungent Røverie.

Siden begyndte Forødelserne af ethvert Slags. Rasenheden i Spil, Viin, Fruentimmer, og alle Udsvævelser blev drevet til det Yderste, som ikke endtes førend med Overflødigheden. Ødelagde, uden Klæder, uden Fødemidler, saae Havet de Mennesker igien, som det nyelig havde beriget med endeel Millioner. Hvad Gunst, det paa ny overøste dem med, havde samme Skiebne. Spurgte man dem, hvad Fornøielse de kunde finde i at forøde saa hastig, hvad de med saa megen Fare havde erhvervet, svarede de aabenhiertig: Saa udsatte som vi ere for utallige Farer, er vor Skiebne meget forskiellig fra andre Menneskers. I Dag levende, i Morgen døde, hvad nytter det os da at opstable Dynger? Vi giøre os kun Regning paa den Dag vi leve, men aldrig paa den, der er i vente. Vor Omsorg gaaer mere ud paa at fortære Livet end at vedligeholde det.

De Spanske Kolonier, der havde smigret sig med, at deres Ulykke dog engang skulde faae Ende, bleve bragte til Fortvivlelse, ved at see sig uophørlig som et Bytte for disse Røvere, og fik Leede til Skibsfarten. De opoffrede den Styrke, de Bekvemmeligheder, de Rigdomme, som deres Forbindelse med hinanden forskaffede dem, og udgiorde næsten ligesaa mange enstige Stater. De fragik ikke de Uleiligheder, som denne Adfærd førte med sig; men Frygten for at falde i gierrige og grusomme Hænder var stærkere end Æren, Egennyt-

ten og Politiken. Dette blev Begyndelsen til en Uvirksomhed, som vedvarer endnu.

Denne Modfaldenhed forøgede Flibustierernes Dristighed. De havde indtil denne Tid ikke ladet sig see i de Spanske Kolonier uden for at bortsnappe nogle Levnets-Midler, naar de manglede dem. Men aldrig saasnart saae de deres Priser formindskes, førend de fordrede af Landjorden, hvad der blev dem negtet paa Søen. De Egne paa Fastlandet, der vare de rigeste paa Gods og Folk, bleve plyndrede og ødelagte. Agerdyrkningen faldt ligesom Skibsfarten, og Spanierne dristede sig ikke mere til at fare paa deres Lande-Veie end i deres Farvande.

Blandt de Flibustierer, som udmærkede sig paa denne nye Løbebane, giorde Montbars en Adelsmand fra Languedoc sig et besynderligt Navn. Hændelsen havde i hans Barndom ladet falde i hans Hænder en omstændelig Underretning om de Grusomheder, der vare blevne begaaede ved den nye Verdens Erobring. Mod den Nation, der havde stiftet saa mange Ulykker, fattede han et Had, der grændsede til Galenskab. Man fortæller i denne Henseende, at medens han var i Skolen, og i et Stykke spilte en Franskmands Rolle, der havde en Trætte med en Spanier, overfaldt han sin Medspillende med en saadan Rasenhed, at han havde qvalt ham, dersom man ikke havde revet ham ud af hans Hænder. Hans ophidsede Indbildning forestillede ham uophørlig de utallige Nationer, der vare blevne dræbte af de Uhyrer, som vare komne fra Spanien. Han brændte kun af Begierlighed efter at hævne saa meget uskyldigt Blod. Enthusiasme for Menneskeheden blev hos ham et Raserie, der var endnu grusommere end den Guld-Tørst eller det Religions-Svermerie, der havde bragt saa mange Offere paa Slagter-Bænken. Man skulde næsten have sagt: at deres henfarne Aander raabte efter

Hævn fra hans Hiertes Inderste. Han hørte tale om Kyst-Brødrene som de uforsonligste Fiender af alt hvad der kaldtes Spansk, og han indskibede sig for at slaae sig til dem.

Man mødte paa Veien et Spansk Skib, der blev angrebet og strax entret efter den Tids Skik. Montbars styrtede med Sabelen i Haanden løs paa Fienderne, giorde sig Vei midt igiennem dem, og farende tvende Gange fra den ene Ende af Skibet til den anden nedsablede han alt hvad der fandtes paa hans Vei. Da han havde tvunget Fienden til at overgive sig, overlod han sine Kammerater hele Glæden over det rige Bytte; selv saae man ham med en blodgierrig Vellyst betragte de opdyngede Lig af den Nation, hvilken han havde svoret et uudslukkeligt Blodbads Had.

Det fik snart nye Leiligheder til at udmærke sig uden at blive inddysset. Det Skib, hvorpaa han var, landede ved Kysten af St. Domingo. De Franske paa Øen komme strax for at omtuske deres Kiød-Varer for Brænde-Viin. Da det, de bøde fal, var kun lidet, sagde de, at deres Fiender havde hærjet Landet, plyndret deres Etablissementer og ført alting bort. „Hvi „taale I dette?" fusede Montbars frem. „Vi taale „det ei hellere, svarede de ham i samme Tone, og Spa„nierne kiende os nok, hvad for Folk vi ere. Ogsaa „havde de betient sig af den Tid, vi vare paa Jagt; men „vi ville forene os med nogle af vore Kammerater, som „de have mishandlet endnu værre end os. Da vil man „faae en hærlig Leeg at see. Ville I, som jeg, svarede „Montbars, vil jeg gaae i Spidsen for Jer, ikke for at „kommandere eder, men for at være den første, der „udsætter mig„. Da disse Barbarer see paa hans Mine, at det er just en Mand saaledes, som de behøve ham, tage de glædeligen mod Tilbudet. Man treffer Fienderne samme Dag, og Montbars styrter ind paa

dem med en Hidsighed, som sætter de meest Uforfærdede i Forundring. Intet undgaaer hans Raserie. Det øvrige af hans Liv svarede til dette hans første Foretagende. Han giorde denne Nation saa megen Skade baade til Lands og Vands, at han fik Tilnavn af Udrydderen.

Da hans Grusomhed med de andre Flibustieres der traadte i hans Fodspor havde bestemt Spanierne til at slutte sig inde i deres faste Steder, tog man den Beslutning at angribe dem der. Dette ny Slags Krig udfordrede betydelig Styrke, og Forbindelserne bleve mere talrige. Den første, der havde nogen Anseelse, blev oprettet af Olonois, der havde sit Navn af hans Fæderneland Sables d'Olone. Optaget fra den ringe Stand af, havde han gradeviis svinget sig op til Kommandoen over tvende Canoer og 22 Mand. Ved Hielp deraf bragte han det til, paa Kysten af Cuba at bemægtige sig en Spansk Fregat. En Slave, som saae at alle de Saarede bleve dræbte efter Trefningen, og som var bange for sit Liv, vilde løse sig det ved en Tilstaaelse, der var ligesaa troløs som passende med den Rolle, hvortil man havde bestemt ham. Han sagde: at Gouveneuren i Havana havde ladet ham gaae ombord med for at bruges som Bøddel til alle Flibustiererne, hvilke han alt i forveien havde fordømt til at hænges, da han ikke tvivlede om, at de jo vilde blive giorte til Fanger. Ved disse Ord blev den grusomme Olonois betaget af Rasenhed. Han lod Spanierne bringe til sig den ene efter den anden, afhuggede dem Hovedet og sugede hver Gang det Blod i sig, som dryppede ned af hans Sabel. Derpaa begav han sig til Port-au-Prince, hvor der laae fire Skibe, der vare bestemte til at giøre Jagt paa ham. Han tog dem, kastede Mandskabet i Søen, og benaadede kun en eneste Mand med Livet, hvilken han sendte til Gouverneuren i Havana med et

Brev, hvori han gav ham tilkiende, hvad han havde giort, og lod ham vide, at han paa samme Maade vilde behandle alle de Spanier, der faldt i hans Hænder, ham selv med, dersom han kunde blive saa lykkelig at faae fat paa ham. Efter denne Expedition satte han sine Canoer og sine Priser paa Land, og begav sig med Fregatten allene til Øen Tortola.

Der traf han le Basqve, der var berømt af at han under Porto-Belo'es Kanoner havde taget et Krigs-Skib, der var ladet med 1¼ Million Rigsdaler, og af andre ligesaa dristige Vovestykker. De tvende Vovhalse bekiendtgiorde, at de vilde slaae sig sammen for at udføre et Anslag, der var ligesaa hæderligt som nyttigt, og de saae strax 440 Mand komme tililende. Dette Korps, der var det største, Flibustiererne endnu havde oprettet, begav sig til Bugten Venezuela, som gaar 50 Mile ind i Landet. Fortet, som forsvarer Indløbet dertil, blev taget, Kanonerne fornaglede, og Besætningen paa 250 Mand maatte springe over Klingen. Man indskiber sig igien, man kommer til Maracaibo, der er bygt paa den vestlige Bredde af den Søe, der har samme Navn 10 Mile fra dens Munding. Denne Bye, der var bleven rig ved sin Handel med Huder, Tobak og Cacao, var forladt. Indbyggaerne vare flygtede med deres Gods til den anden Side af Bugten. Dersom Flibustiererne ikke havde spildt 14 Dage paa Udsvævelser, vilde de i Gibraltar, der ligger mod Enden af Søen, have fundet, hvad man søgte at unddrage deres Gierrighed, men de fandt der kun Forskandsninger, som nyeligen vare bygte, og som kostede dem meget Blod for at vinde Seier, der ikke var dem til nogen Nytte. Alle kostbare Sager vare allerede bragte længere bort. I deres Forbittrelse brænde de Gibraltar. Maracaibo skulde have erfaret samme Skiebne, dersom den ikke havde kiøbt sig frie. Tillige med Brand-

Styren bortførte de Korsene, Skilderierne og Klokkerne fra dette Sted, for, som de sagde, at bygge et Kapel paa Tortue, og hellige denne Deel af deres Bytte dertil; ligesom disse grusomme Menneskers Religion ogsaa skulde nære sig med Rov og Blod.

Medens disse Røvere fordede paa Udsvævelser, hvad de havde plyndret paa Kysten Venezuela, reiste Morgan, den anseligste af de Engelske Flibustierer fra Jamaika, for at angribe Porto-Belo. Sine Forholds-Regler havde han taget saa vel, at han overrumplede Byen og indtog den uden at fegte. For at komme ligesaa let ind i Forterne, lod han Stormstigerne lægge til af Fruentimre og Præster, forvisset om at Spaniernes Artighed og Overtroe ikke vilde tillade dem, at skyde paa dem, som de elskede og ærede meest. Men da Besætningen ikke lod sig hilde i denne Snare, maatte han overvinde den med Magt, og med meget Blod kiøbte man de Skatte, som man bortførte fra denne berømte Havn.

Endnu betydeligere var Panamas Erobring. For at faae den fuldført, troede Morgan, at han burde gaae til Farvandene ved Costa Ricca, for at søge sig Lodsere paa Øen St. Catherine, hvorhen Forbryderne i det Spanske Indien bleve forviiste. Denne Post var saa stærk befæstet, at den maatte have kunnet opholde den meest uforfærdede Kriger i hele 10 Aar. Ikke desmindre sendte Gouverneuren, saa snart Søerøverne lode sig see, lønlig Bud for at faae at vide, hvorledes han kunde overgive sig, uden at blive beskyldt for Feighed. Man aftalte, at Morgan skulde om Natten gaae løs paa et fraliggende Fort, at Kommandanten skulde gaae ud af Fæstningen for at komme et saa betydeligt Værk til Undsætning, at de Beleirende derpaa skulde komme at tage ham i Ryggen og giøre ham til Fange, hvilket maatte drage Pladsens Ødelæggelse efter sig. Man

kom ligeledes overens om, at man skulde skyde meget heftig fra begge Sider, men ikke dræbe. Denne Komedie blev spillet beundringsværdig. Uden at de havde vovet sig i nogen Fare, havde Spanierne Anseelse af, at de havde giort deres Pligt, og efter at Flibustiererne havde i Bund og Grund ødelagt Fæstnings-Værkerne; efter at de havde indskibet en umaadelig Mængde Krigs-Provision, som de havde fundet paa St. Catherina, satte de deres Kurs til Chagren, den eneste Vei der stod dem aaben for at naae deres Forhaabningers Maal.

Ved Mundingen af denne vigtige Flod var der et Fort, som var bygget paa en steil Klippe, og hvorpaa Havets Bølger skyllede op. Dette Bolværk, der var vanskeligt at komme til, blev forsvaret af en Officeer, som besad sieldent Mod og Duelighed, og af en Besætning, der var en saadan Anfører værd. For første Gang erfarede Flibustiererne en Modstand, der svarede til deres Haardnakkenhed. Det var tvivlsomt enten de skulde vinde eller maatte ophæve Beleiringen, da et lykkeligt Tilfælde kom deres Hæder og deres Lykke til Hielp. Kommandanten blev dræbt, der gik Ild i Fæstningen, og Beleireren betiente sig af dette dobbelte Uheld for at indtage Stedet.

Han lod sine Skibe ligge for Anker med de Folk, der vare nødvendige til at passe paa dem, og paa sine Baade gik han 43 Mile op ad Floden til Cruces, hvor den ophører at være seilbar. Han fortsatte sin Vei over Land til Panama, der kun ligger 5 Mile derfra. Paa en vidtloftig Eng, der ligger foran Byen, stødte han paa talrige Tropper, som han adspredde uden megen Anstrængelse, og han gik ind i Pladsen der var forladt.

Man fandt der umaapelige Skatte, der vare skiulte i Brønde og i Kieldere. Man anholdte kostbare Varer paa Baade, som Lav-Vandet havde sat paa Grund. Naboe-Skovene gave Kostbarheder, som vare dem betroe-

de. Kun lidet nøiede med dette Bytte anvendte de Partier af Flibustiererne som giennemstreifede Landet, de grusomste Pinsler, for at bringe Spanierne, Negerne og Indianerne, hvilke de droge frem af Jorden, til at bekiende, hvor de havde nedgravet deres og deres Herrers Rigdomme. En Betler, som Hendelsen havde ført i et Slot, men af Frygt havde forladt, fandt der nogle Klæder, som han tog paa sig. Neppe havde han forandret Udpyntning, førend han blev opdaget af disse Søe-Røvere, som spurgte ham, hvor hans Guld var. Dette ulykkelige Mnneske viste dem sine Pialter, som han nylig havde lagt af. Strax blev han lagt paa Pinebænken, og da man ikke kunde faae noget af ham, leverte man ham til Slaverne, som giorde det af med ham. Saaledes maatte Spanierne give den nye Verdens Skatte fra sig, ligesom de havde sammenskrabet dem, ved Piinsler og Blodsudgydelse.

Midt i alle disse Grusomheder blev Morgan forelsket. Hans Karakter var ikke skikket til at opvække ømme Følelser. Han vilde seire med Vold over den skiønne Spanierinde, der pinede hans vilde Hierte. Lad mig være, skreg hun, i det hun rev sig hurtig ud af hans Arme. Lad mig være, siger jeg. Troer Du, at Du kan røve mig min Ære ligesom Du haver røvet mig min Formue og min Frihed. Viid at jeg kan døe og hævne mig. Ved disse Ord trækker hun en Dolk frem, som hun havde under sin Kiole, og med hvilken hun vilde have giennemboret hans Hierte, dersom han ikke havde undveget Stødet.

Da han imidlertid stedse brændte af en Lidenskab som den heftige Modstand havde forvandlet til Rasenhed, satte han babarisk Medfart istedet for den Omhue, han havde anvendt paa at vinde denne Fange, men den urokkelige Spanierinde opvakte og tilbagedrev al Morgans Raserie. Da Søerøverne derfor tilkiendegave deres Uvil-

lie over at see sig en heel Maaned holdte i Uvirksomhed formedelst en Grille, som de fandt at være udsvævende, maatte han give efter for deres Knurren. Panama blev brændt. Man gav sig paa Veien med et stort Antal Fanger, for hvilke man fik Løsepenge nogle Dage derefter, og man kom til Udløbet af Chagren med et umaadelig stort Bytte.

Forend Dagen, der var fastsat til Delingen, brød frem, medens alt endnu var inddysset i en dyb Søvn, satte Morgan med de fornemmeste Flibustierer af hans Nation Seil til, for at gaae til Jamaika paa et Skib, hvorpaa han havde ladet det kostbareste Bytte af en Bye, der tiente til Oplags-Sted for den gamle og den nye Verdens Handel. Denne Troløshed, hvorpaa der var intet Exempel, foraarsagede et nudsigeligt Raserie. Engellænderne forfulgte Røverne i det Haab at rive ham det Bytte af Hænderne som han havde narret deres Rettigheder og deres Gierrighed fra. De Franske, der vare deelagtige i det samme Tab, begave sig til Tortue, hvorfra de giorde forskiellige Expeditioner; men de vare kun ubetydelige indtil 1683, da de forsøgte en, som var af største Vigtighed.

Anlægget dertil blev giort af Van-Horn, som var fød i Ostende; men som havde sit hele Liv igiennem været i fransk Tieneste. Hans uforfærdede Mod tillod ham aldrig at taale mindste Tegn til Svaghed hos dem, der gave sig i Selskab med ham. I Trefningens Hede giennemløb han sit Skib, lagde Mærke til sine Folk een for een, og dræbte paa Stedet dem, der dukkede Hovedet ned ved et uformodentlig Knald af en Pistol, Flindt eller Kanon. Denne besynderlige Disciplin havde giort ham til en Skræk for de Feige og en Afgud for de Kiekke. Forresten delede han villig med behiertede Folk sine umaadelige Rigdomme, der

vare Frugten af et saa hærdet Mod. Sædvanlig gik han paa Krydstog med en eneste Fregat, der tilhørte ham selv. Da hans nye Planer udfordrede større Styrke, kaldte han Grammont, Godefrey, Jonqve, trende af deres Bedrifter berømte Franskmænd — og den endnu mere end de berømte Hollænder Lorentz le Graff til sig. Tolv Hundrede Flibustierer forenede sig med disse berømte Anførere, og man reiste med sex Fartøier til Vera Cruz.

Landgangen gik for sig ved Hielp af Mørket tre Mile fra Stedet, hvor man ankom, uden at være bleven bemærket. Gouverneuren, Fortet, Casernerne, de vigtigste Poster, alt hvad der kunde giøre Modstand, var taget, førend Dagen brød frem. Alle Borgere, Mænd, Qvinder og Børn bleve indsluttede i Kirkerne, hvorhen de vare flygtede. For Indgangen til ethvert Tempel havde man væltet Krud-Tønder, for at lade Bygningen springe i Luften. En Flibustier med tændt Lunte skulde stikke Ild derpaa ved mindste Tegn til Opstand.

Medens man saaledes holdte Byen i Bestyrtelse, blev den plyndret i al Magelighed; og efterat de havde indskibet det Kostbareste, den havde, foreslog man Indvaanerne, som man holdte fængslede i Kirkerne, hvor de havde taget deres Tilflugt, at kiøbe deres Liv og deres Frihed med en Kontribution af 2 Millioner Spesier. Disse Ulykkelige, som i tre Dage havde hverken spist eller drukket, modtoge Tilbudet med Glæde. Det Halve af Summen blev betalt den samme Dag. Man biede paa Resten fra Oplandene, da man saae paa Høiene et betydeligt Troppe-Korps og tæt ved Havnen en Flaade af 17 Skibe, som kom fra Europa. Ved Synet af denne Magt droge Flibustiererne, uden at forskrækkes, sig rolig tilbage med 1500 Slaver, hvilke de førte borte med sig som en ringe Skadesløsholdelse for Resten af den Sum, de biede efter, og hvis Betaling de ud-

satte til en bekvemmere Tid. Disse Røvere troede fuldt og fast, at alt hvad de røvede eller fordrede med væbnet Haand paa de Kyster, hvor de havde giort Landgang, tilhørte dem; og at Gud og deres Sværd havde givet dem erhvervet Ret ikke allene til de Kontributions-Kapitaler for hvilke de lode sig give Bevis, men og til selve Renten af disse Summer, indtil Betaling skede.

Deres Tilbagetog var glimrende og dristigt. De gik med Kiekhed midt igiennem den Spanske Flaade, som ikke dristede sig til at løsne en Kanon. Den var endog bange for at blive angrebet og slaaet. Det er rimeligt, at man ikke vilde have sluppet med Frygten, dersom Flibustierernes Skibe ikke havde været ladede med Penge, eller dersom den fiendtlige Flaade havde havt andre Kostbarheder ombord end Kiøbmands-Varer, som disse Fribyttere giorde kun lidet Væsen af.

Der var ikke et Aar forløbet, siden de vare komne fra den Mexikanske Bugt, da der paakom alle Gemytter en rasende Lyst til at tage hen at plyndre Peru. Uden Tvivl ventede man at finde flere Skatte paa et, saa at sige urørt og nyt Hav, end paa det, der saalænge havde været plyndret. Engellænderne og Franskmændene have paa en Tid havt samme Hensigt, endskiønt de ikke virkede i Fællig eller havde meddelt hinanden noget derom. Næsten 4000 Mand vare deeltagende i denne Expedition. Nogle begave sig over det faste Land, andre giennem Magellands Strædet til deres Forhaabningers Maal. Dersom deres uforfærdede Grusomhed havde været ledet af en duelig og anseet Mand til et eneste Øiemed, er der ingen Tvivl om, at de jo havde frataget Spanien denne kostbare Kolonie. Deres Karakter lagde uovervindelige Hindringer i Veien for en saa sielden Enighed. De udgiorde altid endeel adskilte Korpser, undertiden endog en 10 à 12, som skiltes ad og droge sig sammen ved mindste Grille. Grognier, Lecuyer,

Picard, le Sage vare meest anseete blandt de Franske, og hos de Engelske David, Suams, Pitre, Wilner og Tousle.

De, der af disse Vovhalse vare indgaaede i Syd-Havet giennem Dariens-Strædet, kastede sig ved deres Ankomst i de første Baade, de fandt paa Kysten. Deres Kammerater, der vare komne paa deres egne Fartøier vare ikke synderlig bedre udrustede. I denne svage Forfatning tilbagedreve, sænkte eller toge de alle de Skibe, man væbnede imod dem. Da standsede Spaniernes Skibsfart. For at faae Levnets-Midler maatte man indtage Kysten, man maatte gaae løs paa at plyndre de Byer, hvori Byttet var indsluttet. Man overrumplede eller og sprengte man Seppa, Pueblo-Nuevo, Leon, Realeguo, Pueblo-Viego, Chiriqvita, Lesparso, Grenade, Villia, Nicoya, Tecoantepec, Mucmeluna, Chiloteca, nye Segovia, og Guayaqvil, der var betydeligere end alle de andre.

Grognier kom tilbage fra en af disse hurtige Expeditioner. En Snevring, som han skulde passere, var besat med forskandsede Batailloner, som tilbøde ham, at de ikke vilde forstyrre hans Tilbagetog, dersom han vilde forstaae sig til at give de Fanger løs, som han havde giort. Mine Fanger, sagde han: deres Lænker maa man hugge over med Sabel-Hug; Giennemgang skal min Kaarde aabne mig. Dette Svar var ham saa god som et vundet Slag, og han fortsatte sit Tog uforstyrret.

Skrækken var almindelig i hele Landet. Flibustiernes Antog, ja end den blotte Frygt for at see dem komme adspredte hele Egnes Beboere. Forkiælede ved den meest udsvævende Overdaad, udmarvede ved en uforstyrret Udøvelse af Tyranniet, forfæede ligesom deres Slaver, oppebiede Spanierne aldrig Fienden, uden naar de varede 20 mod 1, og endda bleve de slagne. Intet

bar Præget hos dem af deres oprindelige Kiækhed og ædle Byrd. De havde udartet saa aldeles, at Krigskonsten var den fremmed, at de neppe kiendte Skyde-Geværer. Man fandt dem kun lidet bedre end Americkanerne, hvis Støv de traadte paa. Denne underlige Fornedrelse blev forøget ved det Begreb, som de havde giort sig om disse grusomme Mennesker, der anfaldt dem. Deres Munke havde afmalet disse Røvere med de gyselige Træk, som man tillægger Diævlene, og selv havde de overdrevet dette Skilderie. Dette af en opirret Indbildning udkastet Billede prægede Had og Skræk i alle Gemytter.

Men uagtet det Overdrevne i sin Forbittrelse vidste Spaniolen dog ikke at hævne sig uden paa en Fiende, der ikke var mere at frygte. Saasnart Flibustiererne vare dragne bort fra et Sed, som de havde plyndret, opgrov man, dersom nogen af dem vare omkomne i Trefningen, hans Liig; man lemlæstede det, man lod det giennemgaae alle de Piinsler, som man vilde have fuldført paa det levende Menneske. Den Skræk, man havde for Flibustiererne, strakte sig endog til de Steder, som de havde besudlet med deres Nedsablinger. Man satte de Byer i Band, som havde været tagne af dem; man overgav Murene og Jordbunden af de ødelagte Fæstninger til Forbandelsen, og Indvaanerne forlode dem for bestandig.

Denne afmægtige og barnagtige Rasenhed kunde ikke andet end giøre Fiendens dristigere. Naar han tog en Bye, blev den leveret til Ilden, med mindre man løste den med en Kontribution, som svarede til dens Værd. De Fanger, de giorde, bleve nedsablede uden al Barmhiertighed, dersom de ikke bleve løskiøbte af Regieringen eller Private. Til Løsning toge de kun mod Guld, Perler eller Ædelstene. Sølvet, der var alt for almindeligt, alt for tungt efter dets Værd, vilde

have været dem i Veien. Endelig giengieldte Skiebnen, hvis Afvexlinger sielden lade Forbrydelsen ustraffet eller Vanheldet uden Godtgiørelse, den nye Verdens Erobring, og Indianerne fik fuldelig Hævn over Spanierne.

Men det skede ogsaa her, som næsten altid skeer, at de, der giorde Ulykken, høstede kun liden Nytte deraf. Endeel omkom under Plyndringerne, af Klimaet, af Nød, og af Liderlighed. Nogle af dem lede Skibbrud ved Magellans Strædet og ved Forbierget Horn. De fleste af dem, der søgte at komme over Land til Nord-Havet, mistede enten Livet eller deres Rov, ved de Snarer man lagde for dem. De engelske og de franske Kolonier vandt kun meget lidet i Rigdom ved en Expedition, der havde varet i fire Aar, og de saae sig berøvede deres kiekkeste Indbyggere.

I den Tid man anrettede Ødelæggelser i Syd-Havet blev Nord-Havet endda truet af Grammont. Han var en parisisk Adelsmand, som havde tient med nogen Udmærkelse i Europa, og som af Liderlighed i Drik, Spil og Fruentimre havde givet sig til Søerøverne. Han var indtagende, artig, ædelmodig, veltalende, rigtig dømmende; han havde for mange Dyder til saa store Laster. De vare forenede med en udmærket Tapperhed, der meget snart forskaffede ham Anseelse som en af de fornemmeste blandt de franske Flibustierer. Saa snart man fik at vide, at han rustede sig, samlede sig tusende Kiekke omkring ham. Gouverneuren paa St. Domingo, der havde faaet sit Hof til at indsee det Kloge og Rigtige i at giøre disse Kapere fastboende og forvandlede til Agerdyrkere, vilde forhindre det forehavende Tog og forbød det i Kongens Navn. Grammont, der med mere Forstand, end hans Jævnlige, derfor ikke var føieligere end de, svarede med Kiekhed: Hvorledes kan Ludvig misbillige et Forehavende,

som han ikke veed noget af, og som først er bleven besluttet for faa Dage siden. Dette Svar fornøiede alle Flibustiererne, som uden Opsættelse indskibede sig 1685 for at angribe Campeche.

Landgangen gik for sig uden Modstand. Man blev i nogen Afstand fra Strandbredden angrebet af en 800 Spanier, som man slog og forfulgte til Byen. Man gik ind i den tillige med dem. De Kanoner, som fandtes deri, bleve vendte mod Kastellet. Efterdi de giorde kun meget liden Virkning, pønsede man paa et Krigs-Puds for at giøre sig til Mester af Stedet, da man blev underrettet om, at det var forladt. Der var kun bleven en Kanonerer tilbage, en Engellænder, en ærekier Offiseer, som hellere vilde udsætte sig for alt end flygte saa feigt som de andre. Flibustier-Generalen modtog ham med udmærket Agtelse, sendte ham ædelmodig tilbage, lod ham tilstille alt hvad der tilhørte ham, og forøgede det med meget smukke Foræringer. Saamegen Magt beholde Ærekierhed, Mod og Troskab endog over dem, som synes at giøre Vold paa alle Selskabets Rettigheder.

Campeches Overvindere anvendte 2 Maaneder til at rode om i alle Byens Omegne paa en 12 til 15 Mile, og bortførte alt, hvad de Flygtende havde troet at skulle frelse. Da man havde indskibet alle de Kostbarheder, man havde fundet saavel i som udenfor Fæstningen, foreslog man Gouverneuren i Provindsen, som holdt Marken med 900 Mand, at løskiøbe sin Hoved-Stad. Hans Afslag bestemte Byens Afbrændelse og Fæstningens Sløifning. De Franske vilde høitideligholde deres Konges Navnedag paa St. Ludvigs Dag. I Henrykkelserne af Patriotisme, Drukkenskab og den nationale Kierlighed til Fyrsten brændte de for en Million Campeche-Træe, som udgiorde en kostbar Deel af deres Bytte. Efter denne udmærket anseelige Daarskab

som det kun kan falde Franskmænd ind at giøre sig til af, toge de Veien tilbage til St. Domingo.

Den liden Nytte de Engelske og Franske Flibustiever havde havt af deres sidste Expeditioner paa Fastlandet, havde uformærkt bragt dem tilbage til deres sædvanlige Røverier. Hverken de første eller de sidste befattede sig længere med andet end at feide paa de Søefarende, da de Franske saae sig af Omstændighederne trukne ind igien paa en Bane, som Alt gav dem Leede til.

Nogle driftige Privatfolk havde 1697 udrustet i Frankerigs Havne under Regieringens Beskyttelse 7 Linie-Skibe og et forholdsmessigt Antal mindre Fartøier. Flaaden, der blev kommanderet af Eskadre-Chefen Pointis, havde Landings Tropper inde. Denne Udrustning var bestemt mod Carthagena, en af de rigeste Byer i den nye Verden, og den best befæstede. Man forudsaae store Vanskeligheder ved dette Foretagende, men man haabede, at de vilde blive overvundne, dersom Flibustiererne vilde understøtte det, og de indlode sig deri, for at fornøie Ducasse, Gouverneuren paa St Domingo, som var deres Afgud og som fortiente at være det.

Disse Mennesker, hvis Dristighed intet standsede, giorde endnu mere end man ventede af dem. Aldrig saa snart saae de Begyndelsen til en Aabning paa nedre Byens Fæstningsværker, førend de løb Storm, og plantede deres Faner paa Muren. Andre Værker bleve borttagne med det samme uforfærdede Mod. Stedet overgav sig og dets Overgivelse var Flibustierernes Værk.

Paa denne Begivenhed fulgte Grueligheder af ethvert Slags. Generalen, der var et uretfærdigt, gierrigt og grusomt Menneske, brød Kapitulationen i alle dens Punkter. Endskiønt Frygten for en Armee,

der trak sig sammen i Oplandene, havde bragt ham til at give sit Samtykke til at lade Indvaanerne beholde det Halve af deres rørlige Eiendomme, blev dog Alt overgivet til den grusomste Plyndring. Offiserene vare de første, der røvede. Først efter at disse havde proppet sig med Rov, blev det Soldaterne tilladt at ransage i Husene. Flibustiererne satte man i Arbeide udenfor Byen, medens man bemægtigede sig Guldet.

Pointis paastod at Byttet ikke oversteeg en 5 til 700, 000 Rigsdaler, Ducasse anslog det til over 6 Millioner, andre til mere end 8. Hvad det end var, skulde Flibustiererne efter deres indgaaede Foreninger have den Fierdedeel. Imidlertid blev det dem dog betydet, at deres Andeel ikke beløb sig høiere end til 40000 Rigsdaler.

Man havde sat Seil til, da dette Forslag blev giort uforfærdede Mennesker, som havde afgiort Seieren. Opbragt over en Behandling, der saa øiensynlig krænkede deres Rettigheder og deres Forhaabninger, besluttede de strax paa Stand at entre Skibet Scepteret hvorpaa Pointis var ombord, og i dette Øieblik var for langt borte fra de andre Skibe, at det i Tide kunde blive undsat af dem. Denne skiendige Kommandant var paa Vei til at blive nedsablet, da en af de Misfornøiede raabte: Brødre! hvorfor skulde vi holde os til denne Hund? Han bortfører intet af hvad der hører os til. Han har efterladt vor Anpart i Carthagena, der maae vi gaae hen for at hente den. Dette Forslag blev modtaget med Bifalds-Raab. En vild Glæde fulgte pludselig paa den sorte Gremmelse, der fortærede disse Røvere, og uden videre Betænkning satte alle deres Fartøier Kursen til Byen.

Det første, de giorde, efter at de uden Modstand vare komne ind i Byen, var at indslutte alle Mændene

i den store Kirke og tiltale dem saaledes. „Vi ere ikke „uvidende om, at I ansee os for Folk, der have „hverken Troe, eller Religion, snarere for Diævle end „for Mennesker. De haanlige Ord, I med Flid be„tiene eder af, naar I tale om os, og det Afslag, „I have giort, at ville handle med os om Stedets „Overgivelse, ere aabenbare Beviser paa eders Sinde„lag. Her see I os nu med Vaaben i Hænderne og i „Stand til at hævne os. Den blege Skræk, man seer „udbredet paa eders Ansigter, viser at I venter eder de „grueligste Piinsler, og eders Samvittighed tilsiger eder „uden Tvivl at I fortiene dem. Vi ville bringe eder „ud af eders Vildfarelse og overbevise eder om, at de „forhadte Navne, I give os, ikke passe sig paa os, „men paa den General, under hvis Befaling I have „seet os fegte. Denne Troeløse har bedraget os. End„skiønt han havde kun vor Tapperhed at takke for, at „eders Bye blev erobret, har han dog negtet at dele „Byttdt deraf med os, og ved denne Uretfærdighed „nødet os til, at besøge eder endnu en Gang. Det „er ikke uden med Fortrydelse vi see os tvungne dertil, „og vort maadelige Forlangende skal overbevise eder „derom, Vi give eder vort Ord paa, at vi ville trække „os tilbage, saasnart I have tiltalt os en Million Rigs„daler. Dertil indskrænke vi os. Men dersom I af„slaae et saa billigt Forlangende, er der ingen Ulykke, „I jo maae frygte for, uden at I derfor kunne klage „over andre end eder selv og den skiendige Pointis, som „vi give eder Lov til at overøse med alle muelige Forban„delser."

Efter denne Tale besteg den meest agtede Geistlige i Byen Prædikestolen, og anvendte al den Veltalenhed, hans Sæder, hans Myndighed og Tale-Gaver kunde frembringe, for at overbevise sine Tilhørere om, hvor nødvendigt det var, at de uden Tilbageholdenhed

leverede alt deres Guld og Sølv og Ædelsteene, som de endnu havde tilbage. Da Indsamlingen, der fulgte paa Talen, ikke indbragte hvad der blev fordret, blev Plyndring befalet. Den strakte sig, uden at afgive noget stort, fra Husene og Kirkerne til Gravene, og endte sig med Torturer, som man truede de fornemmeste Indvaanere med.

Man greb tvende af de anseeligste Indvaanere, og spurgte dem hver for sig, hvor det Offentliges og Privatfolkes Kostbarheder vare. De svarede, at de ikke vidste noget deraf, men tillige sagde de det med saa megen Oprigtighed og Kiekhed, at man ikke vilde mishandle dem. Imidlertid lod man dog, som de bleve skudte, ved at lade nogle Flindte-Skud gaae af. Tvende andre bleve kaldte. Deres Adfærd var netop den samme som de forriges og havde de samme Ophævelser til Følge. Man udspredede, at man havde skudt dem alle fire paa Panden, og at samme Skiebne ventede paa alle dem, som vilde være haardnakne til at fortie Sandheden. Denne Erklæring frembragte den største Virkning. Endnu samme Aften bragte man over 200000 Rigsdaler. De følgende Dage gave endnu noget. Endelig opgave Vovhalsene Haabet om at faae mere end hvad de allerede havde skrabt sammen, og de indskibede sig igien. Til deres Ulykke stødte de paa en Flaade af Engellændere og Hollændere, som vare allierede med Spanierne. Endeel af dem bleve tagne eller skudte i Sænk med deres Bytte. Resten frelste sig til St. Domingo. Dette var den sidste mærkværdige Begivenhed i Flibustierernes Historie.

De Engelskes og de Franskes Adskillelse, da der kom Splid imellem disse tvende Nationer ved den Krig, som Prindsen af Oranien opvakte; de lykkelige Virkninger af begge Regieringers Bestræbelser for at fremskynde deres Koloniers Opdyrkelse ved disse driftige Menne-

ſkers Arbeide; den Klogſkab, man brugte, at binde de anſeeligſte af dem Stedet ved at overdrage dem civile eller militaire Poſter; den Beſkyttelſe, de Tid efter anden bleve nødte til at give de Spanſke Beſiddelſer, ſom de indtil denne Tid havde plyndret; Umueligheden i at beſætte ſaa mange overordentlige Menneſkers Pladſer, ſom daglig omkom iblant dem; alle diſſe og hundrede andre Aarſager forenede ſig til at ophæve det beſynderligſte Selſkab, der nogenſinde har været til. Uden Plan, uden Love, uden Subordination, uden Hjelpekilder blev det ſin Tidsalders Forundring ligeſom det vil blive Efterſlægtens. Det ſkulde have undertvunget hele Amerika, derſom det havde været ledet mere af Erobre-Lyſt end af Plyndre-Syge.

Engelland, Frankerig, Holland lode forſkiellige Gange talrige Flaader gaae til den nye Verden. Klimaets Uſundhed, Mangel paa Levnetsmidler, Troppernes Modfaldenhed tilintetgiorde deres beſt anlagte Planer. Ingen af diſſe Nationer indlagde ſig der nogen Ære eller giorde betydelige Fremſkridt. Endog paa Skuepladſen for deres Vanære, paa ſelve de Steder hvorfra de med Skamme vare blevne fordrevne, lykkedes de vanſkeligſte Foretagender for nogle faa Vovhalſe, hvis Uforſagthed og Kyndighed udgiorde al deres Fuldmagt, al deres Forraad, al deres Rigdom, og ſom ikke havde nogen Udvei til at føre Krigen uden i Krigen ſelv. Hvad der manglede dem i Mængde og Magt, det erſtattede de ved deres Virkſomhed, deres Aarvaagenhed og Driſtighed. En umaadelig Lyſt til Uafhængighed og Frihed frembragte og vedligeholdt hos dem den Kraft, der er i Stand til at foretage alt og udføre alt, den Styrke, den Overlegenhed, ſom den beſte Taktik, de ſtærkeſte Forbindelſer, den beſt indrettede Regiering, de meeſt glimrende Belønninger, de meeſt udmærkede Ærestegn, aldrig nogenſinde ville frembringe.

Hvad Grund-Kraft det var, der satte disse, saa at sige, romantiske Mennesker i Bevægelse, er ikke let at udfinde. Man kan ikke sige at det var Trang. De traadte paa en Jord, der tilbød dem umaadelige Rigdomme, som for deres Øine bleve samlede af Folk, der vare mindre duelige end de. Var det Gierrighed? De skulde da ikke have paa een Dag forødet alt det Bytte, de havde giort paa et helt Feldtog. Da de ikke egentlig havde noget Fædreneland, saa var det ikke til at forsvare, forstørre, eller hævne det, at de opoffrede sig. Havde det været Ærekierhed, da skulde denne have bevaret dem fra den Mængde Grusomheder og Forbrydelser, som fordunklede det glimrende i deres største Bedrifter. Haab om at komme til Rolighed styrtede aldrig nogen i uophørlige Møisommeligheder og ubeskrivelige Farligheder.

Hvilke vare da de moralske Aarsager, der gave Flibustiererne en saa overordentlig Tilværelse? Det Land, hvor det syntes som Naturen havde fordømt alle stormende og brusende Lidenskaber til en evig Taushed; hvor Menneskene trængte til, ved Gilde-Sværm og Ruus at vækkes af en bestandig Sove-Syge; hvor de levede fornøiede med deres Rolighed og Kiedsomhed — dette Land seer sig pludselig beboet af et hidsigt og opfarende Folk, som synes med Luften af en brændende Dunstkreds at indaande det Udsvævende i alle Følelser, det Affindige i alle Lidenskaber. Medens en brændende Luft udmarvede den nye Verdens gamle Erobrere, medens Spanierne, der paa den Tid vare saa urolige i deres Fødeland, fik vedholdende Udmattelse og Døsighed tilfælleds med de overvundne Amerikanere, hentede Mennesker, der vare udvandrede fra de meest tempererede Klimaer i Europa, sig under Linien en Styrke, der var ukiendt i Naturen.

Men dersom man stiger op til Kilderne til denne Revolution, vil man finde, at Flibustiererne vare Folk, der havde levet under Tvingslerne ved de Europæiske Regieringer. Friheds=Kraften, der i hele Sekler var sammenpresset i Gemytterne, bruste frem ved de første Gieringer af Uafhængigheden, og frembragte de græsseligste Særsyn, man nogensinde havde seet i det Moralske *. Balstyrige og sværmiske Hoveder blant alle Nationer sloge sig til disse Vovhalse ved mindste Rygte om deres heldige Fremgang. Det Tiltrækkende i Nyeheden; det Begreb, man giorde sig om og den Begierlighed, man havde efter Ting, der vare saa langt borte; Trang til Forandring i sin Forfatning; Haab om en bedre Lykke; den Drift, der bringer Indbildnings=Kraften til at vove store Foretagender; Beundringen, der leder saa hurtig til Efterlignelsen; Nødvendigheden i at overvinde Vanskeligheder, hvori man har styrtet sig ved Uforstand; Exempletes Opmuntring; Ligeligheden i Vee og Vel imellem frie Kammerater: kort sagt, den flygtige Giering, som Himmel, Hav, Land, Natur og Lykkes=Omstændigheder havde frembragt hos Mennesker, der vexelviis vare klædte i Gyldenstykker og Pialter, vexelviis sølede sig i Blod og Vellyster, giorde Flibustiererne til et eenstigt Folk i Historien, men tillige til et Døgn=Folk, der kun glimrede i et Øieblik.

* Er det en Sandhed, hvad det gamle Ordsprog siger: at Lige søger Lige — saa forklares denne Bandes Opkomst nok nemmest og rigtigst af det, der skaffede den Næring og Tilvæxt — af Ungdoms Vildskab, der ved Udsvævelser i Spil, Sviir og anden Liderlighed bragte Mennesker til at foragte baade eget og Medmenneskers Liv. I den Rasenhed, som deraf maatte opkomme, fandtes lettelig Kraft til at udøve al den Grusomhed, som man af forvendte Begreber gav Navn af Helte=Daad. Overs.

Imidlertid er man dog vant til at tænke paa disse Røvere med et Slags Forbandelse. Den er retfærdig; efterdi den Troskab, den Redelighed, den Uegennyttighed, ja endog den Ædelmodighed, de viste hinanden indbyrdes, ikke afholdt dem fra Grusomheder, hvorved de hver Dag vanærede Menneskeligheden. Men hvorledes kan man vel midt i disse Forbrydelser tilbageholde sin Beundring over en Mængde Helte-Bedrifter, som vilde have været de retskafneste Nationer til Ære?

Nogle Flibustierer havde for en Sum Penge paataget sig at eskortere et Spansk Skib, der havde en meget rig Ladning inde. Een iblandt dem var dristig nok til at foreslaae sine Kammerater, at de paa een Gang skulde giøre deres Lykke ved at bemægtige sig dette Skib. Den berømte Montauban, der kommanderede Truppen, havde aldrig saasnart hørt dette Forslag, førend han vilde nedlægge sin Post og forlangte at blive sat i Land. Hvad! forlade os! sagde disse uforfærdede Mennesker til ham. Er der da en eneste her, som bifalder den Troløshed, der er dem saa skrækkelig? Man holdte strax Raad. Man besluttede, at den Skyldige skulde afsættes paa den første Kyst, de fik Øie paa. Man svor, at dette troløse Menneske skulde aldrig blive optaget i nogen Udrustning, hvori der fandtes en eneste af disse kiekke Folk, der vilde blive vanærede ved at være i Selskab med ham. Dersom dette ikke er Helte-Aand, kan man vel da lede efter Helte i et Sekulum, da alt hvad der er stort bliver giort latterligt ved at belægges med Navnet af Sværmerie.

Nei! de fremfarne Tiders Historie fremviser ikke, og de kommende Tiders vil ikke fremvise Exempel paa et ligedant Selskab, der er næsten ligesaa forunderlig, som den nye Verdens Opdagelse. Det var kun denne

vigtige Begivenhed, der kunde give Anledning dertil, ved at kalde alt, hvad vore Regieringer havde frembragt af kraftfulde og voldsomme Gemytter, til disse fraliggende Lande.

Disse Mennesker af sielden Egenskab havde ingen anden Formue i Europa end deres Sværd og deres Forvovenhed, hvoraf de giorde en saa græsselig Brug i Amerika. Der maatte de som Fiender af alle, som frygtede af alle, som uophørlig udsatte for de største Farligheder, betragte hver Dag som den sidste i deres Liv, forøde deres Rigdom ligesom de havde forhvervet den, overgive sig til alle Liderlighedens og Forødelsens Udsvævelser; ved Hiemkomsten fra en Trefning bringe Seierens Ruus i deres Høitider; slynge deres blodige Arme om deres Glædes-Piger, inddysse sig et Øieblik i Vellystens Skiød, og ikke opvaagne deraf uden for at gaae til nye Nedsablinger. Ligegyldige hvor de lagde deres Been, enten i Jordens Skiød eller paa Havets Bund, maatte de med et lige roligt Øie ansee Livet og deres Hedenfart. Med et grusomt Hierte og en forvildet Samvittighed maatte de uden Forbindelser, uden Slægtninger, uden Venner, uden Medborgere, uden Fædreneland, uden Tilflugtssted, uden nogen af de Bevæggrunde, der mildne Modet ved det Værd, de give Livet, blindt hen overgive sig til de meest fortvivlede Vovestykker. Ikke istand til at taale Fattigdom og Rolighed, alt for stolte til at befatte sig med almindeligt Arbeide, skulde de, dersom de ikke vare blevne den nye Verdens Svøbe, blevet det for denne. Dersom de ikke vare dragne til fraliggende Egne for at plyndre dem, skulde de have plyndret vore Provindser og efterladt sig et berygtet Navn paa Fortegnelsen over de store Misdædere.

11. Grunde, som hindre Engellænderne og Hollænderne fra at giøre Erobringer i Amerika under den Spanske Successions-Krig.

Amerika drog neppe Aande igien, neppe begyndte man at høste nogen Nytte af Flibustierernes Vindskibelighed, der vare blevne Borgere og Jorddyrkere, førend den gamle Verden opførte et Revolutions-Spil, som bragte den nye til at skiælve. Karl den anden, Konge i Spanien, var forsvunden i Gravens Mulm. Overbeviste om at en Bourbon allene var i Stand til at vedligeholde Monarkiet uden Udstykkelse havde hans Undersaatter mod Enden af hans Liv overhængt ham for at udnævne Hertugen af Anjou til sin Efterfølger. Tanken om at see 22 Kroner bragte ind i en Familie, der var Rival og Fiende af hans egen, havde nedsænkt ham i den sorteste Kummer. Men efter megen Strid og Raadvildhed havde han endelig bestemt sig til at giøre Retfærdigheden og Høimodigheden dette aftvungne Offer, som man naturligviis ikke skulde have ventet sig af hans svage Karakter *.

I et halvt Sekulum, udmattet af Fiortende Ludvigs Hovmod, Ærgierrighed og Tyrannie, forenede Europa sine Kræfter, for at afværge, at en Magt, der allerede var alt for frygtelig, skulde faae nye Tilvext. Det Intet, hvori en yderst slet Bestyrelse havde ned-

* Saaledes lyde en Franskmands Ord om Karl den andens Testament. En Ufransk vilde maaskee troe at angive det Rette i en Omsætning af Ordene: Efter megen Strid og Raadvildhed bestemte hans Svaghed ham endelig til at giøre dette aftvungne Offer, som man naturligviis ikke skulde have ventet sig af en retfærdig og høimodig Karakter. I det mindste tænktes og tales der saaledes af Europa i Almindelighed ved Karls Død. Overs.

sænket Spanien, den Andægteries og følgelig Svagheds Aand, som paa den Tid herskede i Frankerig, forskaffede dette Forbund et Held, hvorpaa man seer kun faa Exempler i flere Magters Forening mod een. Denne Koalition fik en Overmagt, som ved ethvert Felttog blev forøget med ligesaa hæderlige som gavnlige Seier-vindinger. Snart havde disse tvende Kroner hverken Styrke eller Agtelse mere tilbage. For at toppe Ulykken, saa var deres Uheld Maalet for den almindelige Glæde. Alle Hierter vare lukkede for Medlidenhed.

Efterat Engelland og Holland havde bortødslet deres Blod og deres Skatte for Keiseren, maatte de endelig tænke paa deres eget Tarv, som kaldte dem til Amerika. Det tilbød dem Erobringer, som vare rige og lette at giøre. Efterat dets Galioner vare ødelagte i Vigo, havde Spanien ikke et Skib; og Frankerig havde, førend det endnu havde friştet de græsselige Ulykker, som førte det paa Randen til Undergang, lade det sin Søemagt forfalde. Grunden til denne feilagtige Adfærd maae søges langt borte.

Ludvig den fiortende, der i sin Ungdom var gridsk paa ethvert Slags Ære, troede at der manglede noget i hans Regierings Glands, dersom han ikke skabte en frygtelig Søemagt. Snart holdt hans talrige Flaader Engellands og Hollands forenede Kræfter Stangen, og bragte Skrækken for hans Navn til Verdens yderste Ender. Snart tabte han dette nye Slags Glimmer. Efterhaanden som hans utidige Hovmod vakte ham nye Fiender, som han saae sig nødsaget til at have et større Antal Tropper paa Benene, som Monarkiets Grændser udvidede sig og Fæstningerne formeredes, saae man Antallet paa hans Skibe tage af. Han oppebiede ikke engang Nødvendigheden i disse Bekostninger, førend han stoppede en Deel af de Kilder, som skulde været bestemte til at oprette ham en Søe-Magt. Hof-

fets Reiser, unyttige eller alt for prægtige Bygninger, hvad der tiente kun til Prunk eller blot til Behag, og saa mange andre Lapperier, opslugte de Penge, som Søemagten krævede til sin Underholdning. Fra denne Tid af svækkedes denne Green af den Franske Magt. Den sank uformærkt, og tabtes endelig ganske og aldeles i den ulykkelige Krig, der reiste sig over den Spanske Arve-Følge.

Ved denne Tid fandtes disse tvende Kroners Besiddelser i Vest-Indien uden Forsvar. De ventede hvert Øieblik at blive et Bytte for Stor-Brittannien, og de forenede Provindser, som vare de eneste af de nyere Folkeslag, der havde grundet deres politiske Styrke paa Handelen. Rigtig nok havde umaadelig store Opdagelser sat Castillanerne og Portugiserne i udelukkende Besiddelse af de Skatte og Produkter, der syntes at love dem Herredømmet over Verden, dersom Rigdomme kunde give det; men drukne af Guld og Blod var det ikke engang faldet disse Nationer ind, at en nye Verden skulde befæste deres Magt i den gamle. Overdrivelse og Misbrug af et System, der var bygget paa den Indflydelse, som Amerika kunde forskaffe i Europa, bragte Engellænderne og Hollænderne til den ganske modsatte Yderlighed.

Disse tvende Nationer, hvoraf den ene ikke havde faaet noget fordelagtigt af Naturen, og den anden kun noget meget maadeligt, vare i god Tid komne efter de rette Grundsætninger for Handelen, og havde fulgt dem med mere Stadighed, end de forskiellige Forfatninger, hvori de havde befundet sig, syntes at kunne tilstæde. Tilfældige Omstændigheder havde først vakt Vindskibeligheden hos den fattigste; men meget hurtig saae den sin Rival, der havde et fyrigere Genie og betydeligere Hielpekilder, ved Siden af sig. Jalousie-Krigen, der opvaktes af Misundelsen, udartede snart

til heftige, haardnakne og blodige Trefninger. Det var ikke blot Fiendtligheder imellem tvende Nationer, det var Had og Hævn imellem Mand og Mand. Af Nødvendigheden i at forene sig for at holde Styr paa Frankerig og tæmme det, opsattes disse Fiendtligheder. Et — maaskee alt for hurtigt, alt for afgiørende — Held oppustede Forbittrelsen iblant dem paa nye. Af Frygt for at bidrage den ene til den andens Forstørrelse, opgave de begge at giøre Angreb paa Amerika. Endelig greb Dronning Anna det heldige Dieblik for at giøre Fred for sig selv. Hun lod sig tilstaae Fordele, der lode den med hendes rivaliserende Nation staae langt tilbage. Fra denne Tid blev Engelland — Alt, og Holland — Intet.

12. Megen Driftighed, som man mærker paa de Amerikanske Øer efter Fredslutningen til Utrecht.

De Aaringer, der fulgte paa Freden til Utrecht, bragte den gyldne Tid tilbage til Verden, som altid vilde være temmelig rolig, dersom Europæerne, der have bragt deres Vaaben og deres Had til alle fire Verdens Dele, ikke forstyrrede dens Enighed. Markerne bleve ikke mere bestrøede med Lig. Man ødelagde ikke Landmandens Høst. Søemanden turde heise sit Flag i alle Farvande uden Frygt for Søerøvere. Mødrene saae ikke deres Born revne fra deres Arnesteder for at udøse deres Blod efter en svagsindet Herres eller en ærgierrig Ministers Luner. Nationerne sloge sig ikke mere sammen for at understøtte deres giensidige Lidenskaber. Menneskene levede i nogen Tid som Brødre, saavidt de Herskendes Stolthed og de Beherskedes Gierrighed kunde tillade det.

Endskiønt dette almindelige Vel var et Værk af dem, der holdte Regierings-Tommerne, havde Menne-

ske-Forstandens Fremskridt dog ogsaa nogen Deel deri. Philosophien begyndte at tale om Menneskelighed, som Bedragere stedse have kaldet et Oprørs-Skrig mod Religionen. Nogle Vises Skrifter vare udvandrede fra deres Studere-Stuer, og komne i Mængdens Hænder; de havde formildet Sæderne. Denne Formildelse havde bragt Gemytterne til at ynde de Konster, der vare til Nytte eller til Fornøielse, og havde i det mindste forminsket den Tilbøielighed, Menneskene indtil denne Tid havde haft til at myrde hinanden. Blodtørsten syntes stillet, og med megen Iver og ny Oplysning sysselsatte sig alle Nationer med deres Folkemængde, deres Agerdyrkning, og deres Vindskibelighed.

Denne Virksomhed var især kiendelig paa Antillerne. Staterne paa Fastlandet kunne vedligeholde sig, ja endog blomstre, naar Krigs-Luen er antændt i Naboelauget og paa deres Grændser, fordi deres fornemmeste Hensigt gaaer ud paa at bearbeide Jorden og Manufakturer, paa indenlandsk Underholdning og Forbrug. Saaledes er det ikke med de Etablissementer, som endeel Nationer have anlagt paa den store Øe-Samling i Amerika. Livet og Rigdommene ere der lige usikre. Der høster man intet af hvad der er nødvendigt til Føden; der forfærdiges hverken Klæder eller de Redskaber, der bruges til Agerdyrkningen. Alt hvad der dyrkes er bestemt til Udførsel. Det er kun en sikker og let Forbindelse med Afrika, med den nye Verdens nordlige Kyster, og især med Europa, der kan forskaffe disse Øer et frit Omløb af det Nødvendige, de modtage, og det Overflødige, de yde. Jo mere disse Kolonier havde lidt af den langvarige og gyselige Krigslue, der havde fortæret alt, jo mere skyndte de sig med at istandsætte de Rifter, der vare giorte i deres Velstand. Endog det Haab, man havde, at den almindelige Udtømmelse vilde give Roligheden Varighed, giorde endog de for-

sigtigste Handelsmænd dristige til at give Kolonisterne Forskud, uden hvilke — al Flid uagtet — Forbedringen nødvendig vilde have gaaet meget langsom for sig. Ved disse Understøttelser sikredes og forøgedes Velstanden paa Øerne, da man 1739 saae en Skye briste, som længe havde trakt sig sammen og som forstyrrede Jordens Rolighed.

13. De Amerikanske Øer gave Anledning til Krigen 1739. Begivenhederne i den og Enden paa den.

Med de Spanske Besiddelser i den nye Verden havde de Engelske Kolonier, især Jamaika, aabnet en Snig-Handel, der ved lang Vane var bleven betragtet som tilladelig. Hoffet i Madrit, der var blevet oplyst om sin Tarv, giorde Anstalter til at standse, eller i det mindste at formindske, denne Forbindelse. Anlægget kunde være klogt, men Udførelsen deraf maatte ogsaa være retfærdig. Dersom de Skibe, der vare bestemte til at hindre Smugleriet, havde indskrænket sig til at anholde de Fartøier, der dreve det, vilde de have fortient sig Berømmelse. Misbruget, der er uadskillelig fra ethvert voldsomt Middel; det Lokkende ved Gevinst, maaskee ogsaa Lyst til Hævn, giorde, at man under Paaskud af Smuglerie anholdte, endog langt fra de mistænkte Kyster, Skibe, som havde en lovlig Bestemmelse.

Den Engelske Nation, der sætter sin Sikkerhed, sin Styrke, sin Ære i Handelen, havde med Utaalmodighed seet sine Anmasselser hemmede, og blev opbragt over de yderlige Fornærmelser, som overskrede Folke-Rettens Grændser. I London, i Parlamentet, hørte man kun Beklagelser over den fremmede Magt, der udøvede dem, og Grovheder mod Ministeriet, som

taalte dem. Robert Walpole, som i lang Tid havde bestyret Stor-Brittanien med en Karakter og Sinds-Gaver, der passede sig mere til Fred end til Krig; og Kabinettet i Spanien, som jo mere Stormen nærmede sig, viste desmindre Kiekhed, søgte begge eenstemmigen Midler til Forlig. De, der bleve udfundne og undertegnede i Pardo, vare ikke efter en Nations Smag, der var ligesaa ophidset af sine Fordele, sin Forbitrelse og Partiskhed, som især deleshed af politiske Skrifter, der i største Fart fulgte paa hinanden.

Overalt, hvor der ikke taales, at man udlader sig frit over oekonomiske og politiske Materier, lader det, som man derved giver et Slags authentisk Vidnesbyrd om sin Tilbøielighed til Tyrannie og Feilene i sine Operationer. Det kunde ansees, som vilde man sige: „Vi vide ligesaa godt som I, at hvad vi have besluttet, „er tvertimod eders Frihed, eders Rettigheder, eders „Fordele, eders Rolighed, eders Velfærd, men vi lide „ikke, at I knurre derover. Vi ville derfor aldrig til„stede, at man oplyser eder, fordi vi synes bedst om, „at I ikke forstaae eder paa at skille vore Luner, vor „Stolthed, vore gale Forødelser, vor Pomp, vore „Hoffolk, vore Yndlingers Rapserier, vore ødelæggende „Morskaber og vore endnu mere ødelæggende Lyster, fra „det almene Bedste, som aldrig var, aldrig er, og al„drig vil blive, saavidt det staaer til os og vore Efter„kommere, andet end et skiønt Paaskud. Alt hvad vi „giøre, maa være eder vel giort. Enten I troe det „eller ikke, ligemeget, men tier stille. Vi ville paa „alle de ufornuftigste og grusomste Maader overbevise „eder om, at vi herske for os selv, og hverken ved eder „eller for eder. Dersom nogen er saa ubetænksom at „sige os imod, da omkomme han i et mørk Fængsel „eller og sætte ham Silke-Snoren for bestandig ud af „Stand til at begaae en slig Uforstandighed to Gange.

„Saaledes er det vor Velbehag." Som en Følge heraf, vilde man da see Snillet bragt til Taushed eller qvalt, og en Nation hildet i sin Religions, sine Loves, sine Skikkes og sin Regieringsforms Barbarie; i Vankundighed om de Ting, der ere de vigtigste for dens Tarv, dens Magt, dens Handel, dens Anseelse og dens Vel; midt imellem Nationer, som rundt omkring blive oplyste ved deres gode Hoveders forenede Bestræbelser og frie Udarbeidelser over de eneste Gienstænde, der virkelig fortiene at sysselsætte dem. En forbydende Bestyrelses Logik feiler i alle Henseender. Man standser ikke Oplysningens Fremgang; man forsinker den ikkun til sin egen Skade. Forbudet tirrer kun, og bringer Oprørs-Aand i Gemytterne og Libell-Tone i Skrifterne, og man giør uskyldige Undergivne alt for megen Ære, naar man har et par hundrede tusende Bødler under sin Befaling og dog er bange for nogle trykte Blade.

Engelland seer daglig en Mængde Bøger udklækkes, hvori alt, hvad der vedrører Nationen, bliver behandlet med Frihed. Blant disse Skrifter ere der nogle grundige, som ere sammenskrevne af gode Hoveder, af underrettede og nidkiere Patrioter. Deres Underretninger tiene til at oplyse Publikum om dets Fordele og lede Regieringen i dens Operationer. Man veed i Staten kun af faa nyttige Indretninger i den indenlandske Oekonomie, som ikke ere blevne angivne, forberedede, eller bragte til Fuldkommenhed ved et eller andet af disse Skrifter. Uheldigt det Folk, der berøver sig selv denne Fordeel.

„Men — vil maaskee nogen sige — mod een klog „Mand, der udbreder Lys, gives der utallige Skriblere, „som, være sig enten af Misfornøielse med Pladsmændene, eller for at smigre Nationens Smag, eller af „personlige Grunde, finde Fornøielse i at ophidse Gemyt-

„terne. Det Middel, de sædvanligst anvende, er at „drive deres Lands Fordringer over deres rette Grænd„ser; at fremstille de ringeste Forsigtigheds Forhold, „som andre Magter tage til at vedligeholde deres Be„siddelser, som aabenbare Indgreb i dets Rettigheder. „Partiske og falske Overdrivelser udbrede Meninger, be„fæste Fordomme, hvis sædvanlige Virkning er, at „holde Nationen i en bestandig Krigs-Forfatning mod „sine Naboer. Dersom endog Regieringen — som „gierne saae at den kunde holde en paa Retfærdighed „grundet Ligevægt imellem sine Undersaatter og Frem„mede — undslaaer sig for at følge Almuens Forvildel„ser, seer den sig dog tvunget dertil."

Pressens Frihed frembringer vist nok disse Uleilig-heder, men Forfatteren forsikrer at de ere saa flaue, saa flygtige i Sammenligning med Fordelene ved den, at han ikke engang anseer det Umagen værd, at opholde sig ved dem. Spørgsmaalet, siger han, indskrænker sig til disse faa Ord: Er det bedre at en Nation bliver bestandig i sin Vankundighed, end at den undertiden kommer i Opbrusning? og til Svar derpaa mælder han: Ville Regieringsfol-kene være slette, de lade da skrive; der vil altid findes slette Mennesker, som vil gaae dem til Haande i deres slette Anlæg og bringe dem til Fuldkommenhed i Tibe-riernes Konst *. Ville de være gode, ogsaa da lade de skrive; der vil findes veltænkende Mænd, som ville bringe dem til Fuldkommenhed i Trajanernes Konst. Hvor mange Ting behøve de ikke at vide for at blive store saavel i det gode som i det onde.

* Man giøre sig da bekiendt med Tibers Konst af Svetonius og Tacitus, og man sige da, om man ikke hellere maatte ønske den for evig begravet end ved Pressen bragt til større Fuldkommenhed.

Understøttet af en 20000 unge Mennesker af Familie, der ere opdragne i Handels-Faget, beleirer Londons Pøbel — den lumpneste af al Pøbel i hele Verden, ligesom det Engelske Folk, politisk betragtet, er det første i Verden — Nationens Senat med Skrig og Trusler, og bestemmer dets Raadslagninger. Ofte blive disse Skrigere ophidsede af en Faktion i Parlementet selv. Naar disse foragtelige Mennesker een Gang ere komne i Bevægelse, beskiemme de den beste Borger, som man har havt Held til at giøre mistænkt hos dem, sætte Ild paa hans Huus, og haane skiændigen de helligste Hoveder. De holde ikke op, forend de have faaet Ministeriet til at vedtage deres rasende Indfald. Denne Handelens indirekte men vedvarende Indflydelse paa de offentlige Beslutninger var maaskee aldrig saa udmærket, som i den Tidspunkt, vi her have for os.

Engelland begyndte Krigen med den største Overlegenhed. Det havde et stort Antal Matroser. Dets Arsenaler vare propfulde af Krigs-Fornødenheder og dets Verfter vare fulde af Liv. Alle dets tilrustede og af erfarne Officerer kommanderede Eskadrer ventede kun paa Befaling for at bringe dets Flags Skræk og Ære til Verdens Ende. Man vil ikke laste Walpole for at have forraadet sit Fædreneland ved at lade saa store Fordele gaae unyttede bort. Han maa være over al Mistanke, siden han ikke er bleven beskyldt for at have ladet sig bestikke i et Land, hvor man ofte har giort disse Beskyldninger, uden at de ere blevne troede. Hans Adfærd blev dog ikke fri for Daddel. Frygt for at styrte sig i Forlegenheder, der vilde bringe hans Administration i Fare; Nødvendigheden i at anvende de Summer til Krigs-Udrustninger, der hidtil havde været bestemte til at kiøbe ham Tilhængere; Nødvendigheden i at paalægge nye Skatter, som maatte bringe

Skrækken, man havde for hans Person og hans Grundsætninger, til dens høieste Spidse: alle disse Betragtninger, tillige med nogle andre, bragte ham i en fordærvelig Raadvildhed. Han spildte en Tid, der altid er kostbar, men især afgiørende i Operationer til Søes.

Efterat Vernons Flaade havde ødelagt Portobelo, forfeilede den sit Anslag paa Carthagena, mere formedelst Klimaets Usundhed og Chefernes Uenighed og Uduelighed end formedelst Besætningens Tapperhed — Anson saae sin Flaade ødelagt ved Forbierget Horn, som han nogle Maaneder iforveien skulde være kommet forbi uden Fare. At slutte fra det han giorde med et Skib, til hvad han vilde have udrettet med en Eskadre, kan man formode, at han i det mindste vilde have rystet Spaniernes Herredømme i Syd-Havet. — Et Etablissement, som man havde giort Anlæg til paa Øen Cuba, fik en sørgelig Ende. De, som der vilde lægge Grundvold til en Bye, fandt kun deres Grav. — General Oglethorpe blev efter 38 Dages aabne Løbegrave nødt til at ophæve Beleiringen for Fæstningen St. Augustin i Florida, der blev tappert forsvaret af Manuel Montiano, som man havde givet god Tid til at forberede sig.

Endskiønt Engellændernes første Angreb paa det Spanske Amerika havde været frugtesløse, var man dog ikke rolig der. Endnu havde de deres Søemagt, deres Karakter, deres Regieringsform — tre store Midler, der bragte dem til at skiælve. Forgiæves forenede Hoffet i Versailles sin Søe-Magt med den, som Hoffet i Madrit kunde sætte i Virksomhed. Denne Forening formindskede ikke den fælles Fiendes Dristighed og beroligede ikke de af Frygten alt for nedslagne Gemytter. Til Lykke for disse tvende Nationer og for denne Deel af Verden, havde Keiser Karl den siettes Død antændt en heftig Krig i Europa, hvor den Brit-

tiske Styrke for meget tvetydige Fordele Skyld blev holdt tilbage. Fiendtlighederne, der vare begyndte med saa megen Bram i saa langt fraliggende Egne, bleve uformærkt indskrænkede baade paa den ene og den anden Side til nogle Kaperier. Der tildrog sig ingen vigtig Begivenhed, uden Indtagelsen af Isle-Royale, der udsatte Frankerigs Fiskerie, Handel og Kolonier for de største Farligheder. Dette Rige fik ved Freden denne kostbare Besiddelse tilbage; men den Traktat, der gav det den, blev ikke mindre almindelig dadlet.

Stedse inddrukne af den Ridderskabs-Aand, der i saa lang Tid har udgiort hele Europas glimrende Daarskab, ansee de Franske deres Blod for betalt, naar de have udvidet deres Fædrenelands Grændser, det er at sige, naar de have sat deres Fyrste i den Nødvendighed at regiere dem slettere, og de troe, at deres Ære er tabt, dersom deres Besiddelser blive som de vare. Denne Erobrings-Rasenhed, som man maa tilgive de barbariske Tider, men som de oplyste Sekler ikke burde have at rødme over, giorde, at man forkastede den Aachenske Traktat, der giengav Østerrige Alt hvad man havde frataget det. Nationen, der er alt for sysslende med Ubetydeligheder, alt for letsindig * til at

* Dette var, i det mindste i forrige Sekulo, den almindelige Mening om den Franske National-Karakter. Det stemmer endog paa en vis Maade overeens med det, Cæsar skriver om Gallerne til sin Tid. Kun Sterne er, saavidt jeg veed, den eneste, der har yttret den modsatte Mening. Han siger i sin følsomme Reise til sin Grev B...: at dersom de Franske havde nogen Feil, da vare de alt for alvorlige. Dette faldt Greven saa besynderligt, at han erklærede det for hans Spøg, at dersom det ikke var det, vilde det blive ham yderst vanskeligt at bevise det, fordi han havde

være politisk, vilde ikke see, at ved at oprette et Etablissement i Italien, det være hvilket det vilde, for Infanten Dom Philip, forsikkrede man sig Alliance med Spanien, som man derved gav vigtige Anliggender at drifte med Hoffet i Wien; at man ved at garantere Kongen af Preussen Slesien oprettede tvende rivaliserende Magter i Tydskland, hvilket var en kostelig Frugt af tvende Sekulers Pønsen og Anstrængelser; at man ved at give Freybourg og Flanderens Fæstninger sløifede tilbage, forskaffede sig Erobringer, der vare lette at giøre, dersom Krigens Rædsler skulde begynde paa ny, og tillige den Bekvemmelighed, at kunne til alle Tider formindske Land-Tropperne en 50,000 Mand, hvilken Besparelse kunde og maatte anvendes paa Søe-Magten.

Dersom Frankerig end derfor ikke havde havt nødig at sysselsætte sig med sin indvortes Forfatning, der var yderlig forfalden; dersom dets Kredit og dets Handel ikke havde været ødelagt; dersom nogle af dets meest indbringende Provindser ikke havde været bragte til at lide Mangel paa Brød; dersom det ikke havde tabt Indgangen til Canada; dersom dets Kolonier ikke havde været truede med et ufeilbarlig og nær forestaaende

deri den hele Verden imod sig. Den kiere Yorick siger, at han lagde sin Haand paa sit Bryst og forsikrede ham med streng Alvorlighed, at det var hans fasteste Mening. Var dette nu virkelig meent som sagt, saa synes de Franske ved sidste Revolution at have beviist, at Sterne har seet dem dybere i Hiertet end alle andre, og dømt rigtigere om denne Nations Karakter end hele Verden. Skulde det sandes endnu mere, saa veed Europa omtrent hvad det kan belave sig paa, dersom ikke mellemkommende Omstændigheder giør en Tverstreg deri.

Overs.

Indbrud; dersom dets Søe-Magt ikke havde været i den Grad ødelagt, at den ikke havde et eneste Skib at sende til den nye Verden; dersom Spanien ikke havde staaet i Begreb med at indgaae Forlig for sig selv med Engelland; saa skulde dog Fredslutningen have fortient de eftertænksomste Hoveders Bifald.

Den lette Sag det havde været for Marskalken af Saxen at trænge ind i det Inderste af de forenede Provindser, var det, der meest slog de Franske. Man vil uden Møie tilstaae, at intet syntes umueligt for Femtende Ludvigs seierrige Vaaben; men vilde det vel være et Paradox at sige, at de oplyste Engellændere ønskede intet hellere end at dette maatte skee. Dersom Republiken, som det var umueligt at rive sig løs fra sine Allierede, var blevet erobret, skulde vel da dens Beboere, der havde gamle og nye Fordomme mod deres Overvinders Regiering, Love, Sæder og Religion, skulde de vel have villet leve under hans Herredom? Vilde de ikke ufeilbarlig have bragt deres Folkemængde, deres Kapitaler, deres Vindskibelighed til Stor-Britanien? og hvo kan tvivle paa, at Fordele saa vigtige vilde have havt langt mere Værd for Engelland end Alliance med Holland.

Til denne Anmærkning tør vi lægge en anden, som, skiønt ligesaa ny, vil maaskee ikke synes at være mindre paafaldende sand. Man har fundet, at Hoffet i Vien har været meget heldigt eller meget dueligt til at faae ved Underhandlingen Frankerig afvristet, hvad det ved Krigens Ulykker havde mistet. Skulde det ikke have været mere dueligt eller mere heldigt, dersom det havde ladet sin Fiende beholde en Deel af hans Erobringer. Den Tid er forbi, da det Østerrigske Huus stod ved Siden af, maaskee endog overgik det Bourbonske i Styrke. Dets Politik maa derfor være, at drage de andre Magter ind i dets Skiebne, endog ved

sit Tab. Dette kunde det have giort ved at giøre Frankerig tilsyneladende Opoffrelser. Urolig over dette Monarkies Forstørrelse, som man er tilbøielig til at hade, misunde og frygte, skulde Europa være blevet af samme Sindelag mod det, som forhen mod Ludvig den fiortende, og Koalitioner, der vare langt frygteligere end nogensinde tilforn, vilde være blevet en nødvendig Følge af dette Sindelag. Denne Gemytternes almindelige Stemning var mere skikket til at reise det nye østerrigske Huus i Veiret, end at det fik en Land-Strækning igien, der ligger det langt borte, er indskrænket og altid aaben.

Man maa rigtig nok have saa gode Tanker om den franske Befuldmægtigede, som ledede Underhandlingen, og om Ministeren, der forestod den, at man maa troe, de vare komne efter Snaren. Vi betænke os ikke engang paa at forsikre, at disse tvende Statsmænd ikke havde lagt nogen Plan til Udvidelse. Men vilde de vel have fundet den samme dybe Politik hos det Raad, som de skulde giøre Regnskab for deres Operationer? Det tør vi ikke sige saa bestemt. I Almindelighed ere alle Regieringer i Verden tilbøielige til at udvide sig, og den franske af Naturen til at tragte derefter.

Men hvorledes det end har sig med disse Betragtninger maa man tilstaae, at de tvende franske Ministre, der havde afgiort Freden, bleve bedragne i deres Haab. Den fornemmeste Gienstand for de Skridt de havde giort, havde været at frelse Kolonierne, som vare truede, og man tabte denne grændseløse Rigdoms-Kilde af Sigte, saa snart Faren var forbi. Frankerig beholdte utallige Tropper i Sold, underhandlede sig Allianser nord og syd i Europa; besoldede en Deel af Tydskland, opførte sig som om en ny Femte Karl truede dets Grændser eller en ny Anden Philip havde kunnet

omstøde Landets indvortes Forfatning ved sine Rænker. Det saae ikke at det havde en afgiort Overvægt paa Fastlandet, at der var ingen Magt, som allene turde angribe det, og at Begivenhederne i sidste Krig, og Foranstaltninger ved sidste Fred, havde giort det umueligt for mange Magter at træde i Forening paa ny. Det udmattede sig med ugrundet Frygt for tusende Smaating. Dets Fordomme hindrede det fra at indsee, at der var kun een Fiende, der virkelig fortiente dets Opmærksomhed, og at denne Fiende ikke kunde holdes i Skranker uden af talrige Flaader.

Engellænderne, der ere mere tilbøielige til at sørge over Andres Velstand end at giøre sig tilgode med deres egen, ville ikke allene være rige, men de ville være det allene. De sætte deres Ære i at skrabe sammen, ligesom Romerne deres i at herske. Egentlig søge de ikke at udvide deres Herredømme, men deres Kolonier. Alle deres Krige have deres Handel til Formaal, og Higen efter at giøre den udelukkende har bragt dem til at fuldføre store Foretagender og store Uretfærdigheder, og sætter dem i den gruelige Nødvendighed, at vedblive med at fuldføre store Foretagender og store Uretfærdigheder. Vilde Nationerne da aldrig blive kiede af dette Tyrannie, som trodser dem og fornedrer dem? Ville de bestandig forblive i den Svagheds-Forfatning, som nøder dem til at taale en Despotisme, som de intet maa ønske hellere end at tilintetgiøre? Dersom der nogensinde kom et Forbund i Stand imellem dem, hvorledes kunde da en eneste Nation holde dem Stangen uden ved Hielp af idelig Gunst af Skiebnen, som det vilde være uforstandigt, at giøre Regning paa. Hvo har lovet Engellænderne en evig Velstand? Vare de endog sikre paa den, vilde den da ikke være alt for dyrt betalt ved Tabet af en Rolighed, som de aldrig kom til at nyde; og for haardt straffet ved den Misun-

delses Bekymringer, der altid holdte deres urolige Øine vaagne over de mindste Bevægelser af andre Magter? Er det vel hæderligt, er det vel behageligt, er det vel fordelagtigt, er det vel sikkert for en Nation, at herske midt iblandt de andre Nationer, som en Sultan imellem sine Slaver? Bliver vel en farlig Tilvext af Hadet udenfor, tilstrækkelig godtgiort ved en forførisk Tilvext af Rigdom inde i Landet? Engellændere! Gierrigheden har ingen Grændse, men Taalmodigheden har sin, der næsten altid bliver til Ulykke for den, som driver den til det yderste. Men Handels-Lidenskaben er saa stærk hos eder, at den endogsaa har undertvunget sig eders Philosopher. Den berømte Boyle sagde, at man maatte prædike Evangelium for de Vilde, efterdi, om man ikke fik dem lært anden Christendom end den, der var nødvendig for at faae dem til at gaae med Klæder, vilde det være en stor Lykke for de Engelske Manufakturer.

14. Fra Amerika havde Krigen 1755 sin Oprindelse.

En saadan Plan, som Nationen ikke har tabt synderlig af Syne, gav sig 1755 tilkiende med mindre Forsigtighed, end hidindtil var skeet. Kulturen i de franske Kolonier, hvis hurtige Tilvext satte alle opmærksomme Hoveder i Forundring, vakte den engelske Misundelse. Imidlertid skiulte denne Lidenskab sig, undseelig over at vise sig, nogen Tid i Hemmelighedens Mørke, og en Nation, der var kiek eller beskeden nok til at give Underhandlinger Navn af sine Fienders Artillerie, forsmaaede ikke at benytte sig af alle de Smutveie og alle de Kneb, som den snedigste Politik kunde udklække.

Forskrækket over Uordenen i sine Finantser, forsagt over sine faa Skibe og sine Admiralers Uerfaren-

hed, forledet af Lyst til Ørkesløshed og Fredens Forlystelser, understøttede Frankerig selv de Bestræbelser, man paatog sig for at more det. Forgiæves gientoge nogle oplyste Mænd uophørlig, at Stor-Brittanien ønskede Krig, at det maatte ønske den, at det var nødt til at føre den, førend dets Rivals Orlogs-Magt havde giort samme Fremgang, som hans Koffardie-Fart. Disse Bekymringer ansaaes urimelige i et Land, hvor man hidtil kun havde drevet Handelen ved Efterligning; hvor man havde lagt den alle Slags Hindringer i Veien; hvor man uophørlig havde opoffret den for Finantserne; hvor man aldrig havde forundet den en alvorlig Beskyttelse; hvor man maaskee var uvidende om, at man havde den rigeste Handel i Verden. Den Nation, der havde Naturen at takke for et ypperligt Jordsmon; Hendelsen for rige Kolonier; dens livlige og bøielige Følsomhed for Smag paa alle de Konster, som giøre Livets Nydelser afvexlende og mangfoldige; sine Erobringer, sin videnskabelige Hæder, ja selv Protestanternes Adspredelse, som den havde været saa ulykkelig at miste, for den Lyst, man havde til at efterligne den — denne Nation, der vilde være alt for lykkelig, dersom man tillod den at være det, vilde ikke see, at den kunde tabe noget af sine Fordele, og lod sig uden Eftertanke hilde af de Forførelser, man brugte for at dysse den i Søvn. Da Engelland troede, at det ikke længere behøvede at forstille sig, begyndte det Fiendtlighederne, uden at forudskikke nogen af de Formaliteter, der ere i Brug hos kultiverede Nationer.

Overlagde da dette Folk, der er anseet for saa kiekt, saa menneskeligt, saa viist, hvad det her giorde? at det nedsatte Nationernes helligste Forbund imellem sig til en politisk Troløsheds Rænker? at det løste dem af dette fælles Baand ved at træde hiint Hiernefoster af Folke-Ret under Fødder? Saae det, at der ikke

længere blev mere end een Forfatning tilbage, nemlig Krigs-Forfatningen? At Fred blev kun en Uroligheds Tid, at der ikke mere herskede andet paa Kloden end en falsk og bedragelig Sikkerhed? At Staterne bleve til Ulve, der vare færdige til at opsluge hinanden; at Tvedragtens Herredom blev grændseløs grundfæstet; at de grusomste Giengieldelser saa vel som de retfærdigste bleve lovmessige, og at det ikke mere var tilladt, at nedlægge Vaaben? Der var da en lille Themistocles i Ministeriet, men der var ikke en eneste Aristides i hele Stor-Brittanien; efterdi Engellænderne — langt fra at raabe som hine Athenienser, der just ikke vare de samvittighedsfuldeste Mennesker iblandt Grækerne: Tingen er nyttig, men den er ikke ærlig, man tale ikke mere til os derom — giorde sig endog til af en Skiendsel, hvorimod hele Europa fortrydelig hævede sin Stemme. Fiendtlighed uden Krigserklæringer, endog hvor ingen Fredstraktater ere, er Fremfærd af Barbarer. Fiendtlighed mod Traktaters Forsikring, men anmeldte ved en Krigserklæring, med hvilket Paaskud den end var sminket, vilde være en oprørende Uretfærdighed, dersom den ikke havde været saa ofte begaaet og næsten alle Magter havde at rødme derover. Fiendtlighed uden Krigserklæring mod et Naboe-Folk, der slumrer trygt i Tillid til Traktater, giensidig Velvilligheds Beviisning, kultiverede Sæder, fælles Gud, fælles Religion, sine Undersaatters Ophold og Beskyttelse i det fiendtlige Land, den lonlige Fiendes Undersaatters Ophold og Beskyttelse i dets eget, er en Forbrydelse, der blant Staterne burde agtes som Mord paa Landveiene, og mod hvilken, dersom der var en formelig, ligesom der imellem alle Nationer er en taugs vedtagen og underskreven Lov, man da vilde læse: Man forene sig mod denne Forræder, han maa udryddes af Jorden.

den, der misundelig, tøileløs, og uden Undseelse af Egennytte begaaer den, viser derved, at den hverken kiender til Billighed eller til Ære, at den foragter saavel Samtidens Dom, som Fremtidens Daddel, at den giør mere af sin Tilværelse blant Nationerne, end af den Rolle, den spiller i deres Historie. Er den den stærkeste, da er den en nederdrægtig Tyran — en Løve, der fornedrer sig til Rævens foragtelige Rolle. Er den den svageste og frygter for sig selv, bliver den maaskee mindre forhadt, men derfor ikke mindre nederdrægtig. Hvormeget ædlere var ikke Skikken hos det romerske Folk, hvor mange andre Fordele har den ikke? Vi aabne ligesom det vore Templers Dørre! En Ambassadeur begive sig paa den fiendtlige Grændse, han afryste der Krigen af sin Kiole; Flig ved Skrallet af dens Trompet, der ledsager ham som Herold! Vi myrde ikke en Fiende som sover! Dersom vi besmitte vore Hænder med dens Blod, der anseer os for sin Ven, vil Pletten aldrig kunne aftvættes. Poetens Macbeth vil blive et Billede paa ham.

Dersom endog Krigserklæring ikke skulde være andet end en tom Seremonie imellem Nationer, der maaskee ikke skylde hinanden noget, naar de ville myrde hinanden, kan man dog ikke undslaae sig for at see, at det brittiske Ministerium viste mere end Mistanke om det slette i sit Forhold. Frygtagtigheden i dets Skridt, Forlegenheden i dets Operationer, Afvexlingen i dets Retfærdiggiørelse, den Vigtighed det til ingen Nytte satte i, at faae dets Adfærd billiget af Parlamentet, og hundrede andre Ting røbede en Samvittighed, der følte sig skyldig. Dersom disse svage Bestyrere af en stor Magt havde været ligesaa frække til at begaae Forbrydelser, som de viste sig fremmede for Retskaffenheden, skulde de have lagt en stor Plan. Med at lade de Franske Skibe ulovligen angribe paa de nord-ame-

rikanske Kyster, skulde de have udstædet samme Befaling for alle Verdens Have. Ødelæggelsen af den eneste Magt, der var i Stand til at giøre nogen Modstand, maatte blive en nødvendig Følge af et saa kraftfuldt Forhold. Dens Fald vilde have skrækket de andre Nationer, og det engelske Flag havde kun behøvet at vise sig, for at foreskrive hele Verden Love. Et glimrende og afgiort Held skulde have unddraget Troløsheden fra den blinde Mængdes Øine, retfærdiggiort den i Politikens; og Uvidenhedens og Ærgierrighedens Skrig skulde have qvalt de Vises Stemme.

15. De første Begivenheder i Krigen vare sørgelige for Engelland.

En svag, men stedse uretfærdig Adfærd frembragte de modsatte Virkninger. Georg den Andens Statsraad blev forhadt og foragtet af hele Europa. Begivenhederne retfærdiggiorte disse Følelser. Skiønt overrumplet blev Frankerig dog seirende i Canada, fik en betydelig Fordeel til Søes, erobrede Minorka, truede London selv. Dets Fiende indsaae da hvad gode Hoveder alt længe endog i Engelland havde sagt, at de Franske havde opdaget den Konst at bringe Yderligheder sammen, at de forenede Dyder og Laster, Træk af Svaghed og Styrke, som altid havde været anseete for uforligelige; at de vare qvindagtige men kiekke; ligesaa forelskede i Æren som i Forlystelser; alvorlige i Smaating og lystige i alvorlige Ting; altid færdige til Krig og hurtige til Angreb; kort sagt: Børn som Athenienserne, der lade sig sætte i Bevægelse og Lidenskab for sande og falske Anliggender, gierne paatage sig og fare i Krig, deres Anførere være hvilke de ville, og trøste sig ved det mindste Held over alle deres Uheld. Den Engelske Aand, som efter Svifts saa forslidte og kraftfulde Udtryk, altid er enten i Kielderen

eller paa Loftet, og som aldrig har kiendt nogen Middel-Vei, begyndte da at frygte sig alt for meget for en Nation, som den ubillig havde foragtet. Forsagthed traadte istedet for Overmod.

Nationen, der var bleven fordærvet ved den alt for store Tillid, som den havde sat til sin Rigdom, nedslaget ved fremmede Troppers Indførelse, ved deres moralske Karakter og Udnelighed, der forestode Bestyrelsen, ja endog svækket ved de Stød der gaves den af Faktioner, der hos et frit Folk vil øve dets Kræfter i Freden, men betage det dem i Krigen, beskiemmet, forskrækket og raadvild sukkede Natinen ligesaa meget over de Ulykker, den havde prøvet, som over dem, den forudsaae, uden at giøre sig nogen Umage for enten at hævne de første eller afvende de sidste. Al Iver for det almindelige Forsvar indskrænkede sig til at betale umaadelig store Subsidier. Man syntes at være uvidende om, at den feige er snarere færdig til at aabne sin Pung for at afvende Faren, end den Kiekke, og at der i de høist betænkelige Omstændigheder, hvori man befandt sig, ikke handledes om at vide, hvo der skulde betale, men hvo der skulde slaae.

Paa deres Side bleve de Franske forblindede af nogle lykkelige Udfald, som ikke afgiorde noget. De toge deres Fiendes Bestyrtelse for et Beviis paa hans Svaghed, og indlode sig mere end deres Forfatning tilstedede, i de Uroligheder, som begyndte at bringe Splid i Tydskland.

En Plan, der maatte overvælde dem med Skam dersom den ikke lykkedes, og ødelægge deres Magt, dersom den lykkedes, forrykte Hovedet paa dem. Deres Letsindighed kom dem til at glemme, at de nogle Maaneder iforveien havde givet deres Bifald til en oplyst og kiek Politiker, der, for at afvende en Land-Krig, som nogle Ministre vilde begynde, fordi de

opgave alt Haab om at udholde Søe-Krigen — havde med Geniets hele Varme og Tilforladelighed sagt: Lader os, mine Herrer, saamange vi ere i Statsraadet, med Faklen i Haanden gaae hen at brænde vore Skibe, dersom de ikke tiene til andet end til at udsætte os for Fornærmelser og ikke til at forsvare os. Denne politiske Forblindelse styrtede dem i Afgrunde. Kabinettets Vildfarelser forøgede de med Krigs-Feil. Hofrænker havde Forsædet ved Armeernes Foretagender. En idelig Omskiftning af Generaler drog en Række af Uheld efter sig. Dette letsindige og overfladiske Folk saae ikke, at naar man endog vilde antage hvad der ikke var mueligt, at alle de, som de Tid efter anden satte til at forestaae Krigs-Operationerne, besadde Duelighed dertil, kunde de dog ikke kiempe med Fordeel mod en Mand af Genie, der blev veiledet af en overordentlig Mand. Dets Ulykker forandrede intet i dets Adfærd. Forandringerne med Genraler fik ingen Ende.

Medens de Franske saaledes toge feil af det rette, gik Engellænderne over fra Forsagthed til Rasenhed, forviste en Minister, der med Rette var udskregen, og satte i Spidsen for Forretningerne en Mand, der havde et lige stærkt Had til svage Revolutioner, til Konge-Magtens Fortrin, og til Frankerig. Endskiønt dette Valg var et Værk af den Parti-Aand, der giør alt i Stor-Brittannien, fandtes det dog at være saaledes som Omstændighederne krævede det. William Pitt havde en lidenskabelig Lyst til store Foretagender, en Veltalenhed, der var sikker paa at henrive, en driftig og fast Karakter. Han satte sin Ærgierrighed i at hæve sit Fædernelaand op over Alt og sig selv tillige med dette. Hans Enthousiasme opflammede en Nation, som Friheden til Trods for Klima'et altid vil

giøre heftig. Man hefter en Admiral, som havde ladet Øen Minorka borttage; man kaster ham i Lænker; man lægger Sag an imod ham, fælder Dom over ham og erklærer ham Forbryder. Hverken hans Rang, eller hans Talenter; eller hans Familie, eller hans Venner ere i Stand til at frelse ham fra Lovens Strænghed. Masten paa hans Skib maae tiene ham til Skafot. Hele Europa blev ved denne sørgelige Begivenhed slagen med en Forbauselse der var blandet med Forundring og Skræk. Man troede sig bragt tilbage til de gamle Republikers Tider. Bings Død, enten han var skyldig eller ikke, forkyndte paa en græsselig Maade dem, der var i Nationens Tieneste, hvad Skiebne, der ventede dem, dersom de skuffede den Tillid, den satte til dem. Der var ikke een, hvis Hiertes Inderste jo tilsagde ham i Kampens Hede: Hellere døe her end ved en skiendig Straf. Saaledes blev een Mands Blod, der var beskyldt for Feighed, en frugtbar Sæd til Helte-Daad.

Med denne Drivefiær, hvorved Frygten anvendtes til at overvinde Vanghed, forenedes en Opmuntring, der fortrydte Almeen-Aandens Oplivelse. For at adsprede, for at fornøie sig, af Ørkesløshed, ofte af Forbrydelse og Sædernes Fordervelse, indgaaes der livlige og hyppige Selskaber i de fleste Europas Stater. Engellænderne samles mindre, leve mindre med hinanden, de have, dersom man saa vil, mindre Smag for Selskabeligheden end andre Folkeslag. Men et Forslag, der kan være deres Land til Gavn, forsamler dem. Da have de kun een Siel. Alle Stænder, alle Partier, alle Sekter forene sig da til dets Fremme med en Ædelmodighed, der har intet Exempel i de Lande, hvor man ikke har noget Fædreneland for sig. Og virkelig, hvorfor skulde man tage sig af en Nations Ære, naar man ikke kan vente sig andet af sine Op-

offrelser end en Forøgelse i Elendighed? Naar Seiervindinger og Nederlage ere lige fordærvelige; Seiervindingerne ved de Paalæg, som forberede dem, Nederlagene ved de Paalæg, som raade Bod paa dem. Uden en Levning af Ære-Følelse, som — uagtet alle de Bestræbelser, der anvendes for at udslette den — dog bliver Gemytterne dybt indpræntet, og som viser, at under Udsugelser af ethvert Slags, taber Folket dog ikke al Følelse for National-Fornedrelsen, maatte det bedrøves ligesaameget ved heldige som uheldige Begivenheder. Enten Staten vinder eller overvindes, erobrer eller taber en Provinds, enten Handelen forfalder eller blomstrer, vil det da blive behandlet med mindre Strænghed? Engellændernes Iver er især mærkelig, naar Nationen har en fuldkommen Tillid til Ministeren, som staar i Spidsen for Forretningerne. Saasnart Hr. Pitt havde taget Regierings-Tømmen, opstod der et Søe-Selskab, som da det ikke saae Iverighed nok til at tage Tieneste paa Floden og ikke billigede den Skik at presse Borgerne dertil, indbød Børnene af den trængende Klasse i alle tre Kongeriger at gaae ud som Skibsdrenge og Fædrene at tage Tieneste som Matroser. Det paatog sig, at betale deres Reise, at lade dem pleie, dersom de bleve syge, at føde dem, klæde dem og forsyne dem med alt hvad der var dem fornødent til at holde sig friske paa Søen. Rørt af dette patriotiske Træk, gav Kongen 5000 Rigsdaler dertil, Prindsen af Wales 2000, og Dronningen hans Moder 1000. Akteurerne ved forskiellige Skuespilhuse, hvis Talenter denne philosophiske Nation ikke har været grusom nok til at fornedre, spillede deres beste Stykker til Beste for denne agtværdige Stiftelse. Aldrig havde man seet saa stort et Tilløb ved Skuespillene. Flere end hundrede af disse Drenge, flere end hundrede af disse Mænd, der vare blevne klædte ved denne —

virkelig hellige — Ridkierhed, prydede Randen om Scenen, og denne Prydelse veiede nok fuldkommen op mod en af Lysekrone, Kniplinger og Demanter.

16. Engellænderne kom ud af deres Sove-Syge og bemægtigede sig de franske og de spanske Øer. Stifteren til dette deres Held.

Denne offentlige Opoffrelse til Fædrenelandets Tieneste giorde Hovederne hede. Alle Engellændere ansaae sig for andre Mennesker. De bragte Ødelæggelsen paa deres Fiendes Kyster. De sloge ham i alle Farvande. De stoppede hans Skibsfart. De holdt hele hans Magt Skak i Vestphalen. De fordreve ham af Nord-Amerika, af Afrika og Ost-Indien. Indtil Hr. Pitts Ministerium havde alle hans Nations Foretagender i langt fraliggende Lande havt og maattet have et sørgeligt Udfald, fordi de havde været slet anlagte. Men han lagde saa kloge og saa nyttige Planer, han giorde sine Forberedelser dertil med saa megen Forudseenhed og Hurtighed, han forbandt Øiemærket saa rigtig med Midlerne, han valgte dem, han betroede sig til, saa godt, han indførte en saa nøie Overeensstemmelse imellem Land- og Søe-Tropperne, han hævede det Engelske Hierte saa høit, at hans Bestyrelse kun blev en Kiæde af Erobringer. Hans endnu høimodigere Hierte lod ham foragte nogle frygtagtige Gemytters tomme Snak, der dadlede hans Ødselhed. Efter Kong Philip Alexanders Fader gientog han: At man maatte kiøbe Seieren for Penge og ikke spare Pengene paa Seierens Bekostning.

Med denne Adfærd og disse Forholdsregler havde Hr. Pitt altid og allevegne triumpheret over de Franske. Han forfulgte dem lige til deres kiereste Øer, til deres Sukker-Kolonier. Disse Besiddelser, der med Rette

vare roste for deres Rigdomme, vare derfor ikke des bedre beskyttede. Man saae der kun nogle Fæstnings-Værker, som vare byggede uden Genie og som stode paa Fald. Disse forfaldne Mure manglede saavel Forsvarere som Vaaben og Munition. Siden Fiendtlighedernes Begyndelse var al Forbindelse afbrudt imellem disse store Etablissementer og deres Moderland. De kunde hverken faae Levnets-Midler fra dette, eller berige det med deres Produkter. De Bygninger, der vare nødvendige til Jordenes Drift, vare kun Dynger af nedfaldne Stumper. Herrerne og Slaverne, der vare lige blottede for Alt, maatte til deres egen Underholdning opoffre de Kreature, der vare bestemte til at dyrke Jorden. Dersom der kom nogle gierrige Søefarere til dem, var det igiennem saa store Farligheder, at de til dyreste Priis maatte betale dem hvad de indførte, og overlade dem saa godt som for intet, hvad de fandt for godt at udføre. Det var meget at Kolonisterne ikke indkaldte en Befrier. Man maatte ikke formode, at deres Retskaffenhed skulde gaae saa vidt, at de skulde forsvare sig haardnakken mod en Fiende, der kunde giøre Ende paa deres Elendigheder.

Under disse Omstændigheder var det at 10 Linie-Skibe med Bombarder-Galioter, Fregatter og 5000 Mand Landingstropper, der vare dragne fra Engelland, viste sig for Guadeloupe. De lode sig see den 22 Januarii 1759. Dagen efter knuste de Byen Basseterre med Bomber. Dersom de Beleirende havde vidst at benytte sig af den Skræk, de havde udbredet, vilde Byens Modstand være bleven meget kort. Seendrægtigheden, Frygtagtigheden og Ustadigheden i deres Bevægelser gave Besætningen og Beboerne Tid til at befæste sig i en Snævring, som er ikkun 2 Mile borte fra Fæstningen. Derfra standsede de deres Fienders Fremgang, der leed ligemeget af Klimaets Hede og af Mangel paa Forfrisk-

ninger. Da Engellænderne opgave Haabet om at undertvinge Kolonien fra denne Side, angrebe de den paa den Kant, der er bekiendt under Navn af Grandterre. Denne Egn blev forsvaret af Fæstningen Louis, som giorde endnu mindre Modstand end den i Basseterre, der ikke havde holdet sig i 24 Timer. Erobrerne forfaldt her til deres forrige Feil og bleve straffede derfor paa samme Maade. Udfaldet paa deres Forehavende blev tvivlsomt, da Barrington, som Hopsons Død havde sat i Spidsen for Tropperne, forandrede Angrebs-Plan. Han opgav den Plan at trænge sig ind i Oplandene, og indskibede sine Tropper, som efterhaanden gik løs paa de Avlsgaarde og Byer, som laae rundt om paa Kysterne. Ødelæggelserne, de der anrettede, bragte Vaabnene til at falde af Kolonisternes Hænder. Hele Øen overgav sig, men paa meget hæderlige Vilkaar, men efter tre Maaneders Forsvar. Det skede den 21de April.

Den Krigsmagt, som havde giort denne Erobring, havde ikke begivet sig derhen, førend efter at den forgiæves havde truet Martiniqve. Tre Aar derefter foretog Stor-Brittannien sig atter dette Anlæg, som det alt for letsindig havde opgivet, men det bestemte sig til at anvende større Midler dertil og betroe dem i bedre Hænder. Den 16de Januarii 1762 lode 18 Batailloner under General Moncktons Befaling, og ligesaa mange Linie-Skibe under Admiral Rodneys, de første dragne fra Europa, de sidste fra Nord-Amerika, sig see for Hoved-Staden paa Øen. Landgangen, som gik for sig Dagen efter, varede hverken længe, og var ei heller enten mordisk eller vanskelig. Det syntes ikke saa let, at bemægtige sig de befæstede Høie, der bleve forsvarede og beherskede af Fort-Roial. Disse Hindringer bleve overvundne efter nogle temmelig hidsige Trefninger, og Fæstningen, som saae sig paa Rippet

til at blive nedskudt af Bomber, capitulerede den 9de Februarii. Den hele Koloni fulgte dette Exempel den 13de. Man maa formode at Guadeloupes Velstand under brittisk Herskab havde megen Indflydelse paa denne Beslutning, der kunde og burde have medtaget længere Tid. Grenade og de andre Luvarts-Øer, saavel franske, som neutrale, der vare beboede af Franskmænd, lode ikke engang deres Overgivelse kiøbe med et eneste Kanon-Skud.

Endog St. Domingo, den eneste Besiddelse, Frankerig havde tilbage i den store Amerikanske Øe-Samling, blev truet med Engelsk Aag. Dens Tab syntes ikke engang langt borte. Dersom det end ikke havde været offentlig bekiendt, at den var det første Bytte, Stor-Brittannien vilde opsluge, kunde man da vel formode, at den skulde undgaae dets Graadighed? En Magt saa stolt! skulde den vel midt i sine Seiervindingers Løb af sig selv have standset dette saa aldeles, at det skulde have opgivet en Erobring, som maatte sætte Kronen paa dem. Denne Begivenhed var ikke nogen Gaade. All Verden vidste at Kolonien var uden indvortes og udvortes Forsvar, og aldeles ikke i Stand til at giøre mindste Modstand. Selv var den saa overbeviist om sin Afmagt, at den syntes bestemt til at overgive sig paa den første Opfordring, som kunde blive giort den.

Hoffet i Versailles blev ligesaa forundret og bestyrtset over de Tab, det havde lidt, som dem, det forudsaae. Det havde giort sig Regning paa en haardnakken, endog paa en uovervindelig Modstand. Descendenterne af de kiekke Lykkefristere, der havde stiftet disse Kolonier, forekom det som en Klippe, mod hvilken al den brittiske Magt maatte strande. Der feilede kun lidet i at det jo følte en hemmelig Glæde over, at Engellænderne henvendte deres Anstrængelser

paa denne Side. Ministeriet havde bibragt Nationen sin Tillid, og det var at være slet Borger, at ville yttre nogen Bekymring derover.

Nu maa det vel være tilladt at sige, at hvad der da skede, vil altid skee. Et Folk, hvis hele Formue bestaaer i Marker og Græsgange, vil, dersom det har Følelse af Ære, forsvare sine Besiddelser med Mod. Det vover i det høieste kun et Aars Grøde, og et Uheld, hvilket det endog er, ødelægger det ikke. Saaledes er det ikke med dem, der dyrke disse rige Kolonier. Da de ved at gribe til Vaaben, vove at see alt det ødelagt, de have arbeidet for deres hele Liv; ja endog alt Haab om at efterlade deres Afkom noget, tilintetgiort enten ved Ild eller Hærjing, ville de altid overgive sig til Fienden. Vare de endog fornøiede med den Regiering, under hvilken de leve, saa ere de dog mindre deres Land end deres Rigdomme hengivne.

Exemplet af de første Kolonister, hvis Standhaftighed aldrig lod sig rokke af de heftigste Angreb, svækker ikke denne Anmærkning. Da havde Krigen til Hensigt, at bemægtige sig Landet og forjage Indbyggerne derfra; nu er en Krig, der føres mod en Kolonie, kun en Krig, der føres mod Fyrsten.

Det var Hr. Pitt, der havde lagt Planen til at indtage Martinique, men han forestod ikke længere Sagerne, da den blev erobret. At denne berømte Mand trak sig ud, vakte hele Europas Opmærksomhed, og fortiener at eftertænkes af enhver, der søger Aarsagerne til Virkningerne af de politiske Revolutioner. Uden Tvivl har en Historiker, der drister sig til at skrive sit Sekulums Begivenheder, sielden sikre Underretninger. Kongernes Kabinetter ere en Helligdom, hvorfra Tiden allene drager Sløret med en langsom Haand. Deres Ministre, der ere Hemmeligheden troe, eller have deres Fordele af at skiule den, lade sig ikke mærke

med noget, uden for at forvilde den i sine Undersøgelser, der af Nysgierrighed lægger sig efter at udgrunde dem. Hvor snu han end er til at opdage Oprindelsen til og Forbindelsen i Begivenhederne, maa han dog lade det blive ved at giette. Naar han endog treffer det rette, saa er det uden at han veed det, eller tør indestaae derfor, og denne Uvished er ikke synderlig mere tilfredsstillende end en fuldkommen Uvidenhed. Man maa altsaa bie, indtil Klogskaben og Egennytten — løste af Tausheden — lade Sandheden komme frem, intil Døden giver den, saa at sige, Liv og Stemme, ved at betage dem deres Magt, der holdte den fangen, indtil vigtige og originale Efterretninger afsløre endelig ved deres offentlige Bekiendtgiørelse Spillet i de Drivesiære, som afgiorde Nationernes Skiebne.

Disse Betragtninger maae standse den, der kun ønskede at følge Traaden i de politiske Rænker. Den gaar itu, naar disse knyttes. Man vilde kun sanke enkelte Stumper deraf, som man ikke kunde bringe sammen uden ved vovede Formodninger, der vilde maaske være saa meget længere borte fra det rette, som man vilde vise sig skarpsindig deri. Man vilde ofte udsætte sig for, med en stor Hensigt, med en dybsindig Spekulation at udfylde et Rift, der blev til af Vankundighed, et lystigt Indfald, en løierlig Grille, en lille Fortrydelse, en barnagtig Misundelse; thi her seer man de beundrings-værdige Dunkrafter, hvormed man saa ofte har sat Jorden i Bevægelse, og hvormed man endnu saa ofte vil sætte den i Bevægelse. Men dersom det da er klogt at tie om de skiulte Aarsager til Begivenhederne, saa er det maaskee Tid at tale om Akteurernes Karakter. Man veed da, hvad de vare i deres Barndom, i deres Ungdom, i deres Manddom, i deres Familier, i Staten, i det private Liv, i Forretninger;

hvad naturlige Egenskaber, erhvervede Talenter, herskende Lidenskaber, Laster, Dyder, Lyster, Modbydeligheder, Forbindelser, Fiendskaber, Venskaber, de have havt; hvad der har været dem og deres vigtigt, hvad Gunst, hvad Ugunst, de have prøvet, hvad Midler de have anvendt for at komme til høie Embeder og holde sig i dem; hvad Forhold de have viist mod deres Beskyttere og Beskyttede; de Planer, de have lagt, Maaden, hvorpaa de have ledet dem; Valget af de Mænd, de have brugt, de Hindringer der have staaet dem i Veien, hvorledes de have overvundet dem, kort sagt, det Held, de have havt, de Belønninger, de have faaet, naar de have været lykkelige, hvad Straf, naar det er gaaet galt for dem, Nationens Roes eller Daddel, hvorledes de have fuldendet deres Bane og den Berømmelse de have efterladt sig ved deres Død.

Det er i en af Sekulets vigtigste Personers Siæl vi søge at læse, og maaskee er dette det rette Øieblik dertil. Efterslægten, der ikke faaer synderlig andet end de store Træk, vil blive skilt ved tusende simple og naive Smaaomstændigheder, som bringe Lys ind i en samtidig Jagttagers Aand.

Efterat Hr. Pitt havde draget Engelland ud af den Art Skiændsel, hvori Krigens Begyndelse havde nedsænket det, opnaaede han et Held, som satte hele Verden i Forundring. Enten han havde forudseet det eller ikke, saa syntes han dog ikke forlegen deri, og bestemte sig til at drive det saavidt, som det kunde gaae. Det Maadehold, som saamange Politikere for ham havde givet sig Anseelse af, forekom ham kun som et Navn, der var opfundet til at lægge Skiul paa sin Svaghed eller Ligegyldighed. Han meente, at Rigerne burde ville alt hvad de kunne, og at der var ingen Exempel paa, at en Stat havde kunnet forskaffe sig Overmag-

ten over en anden, og ikke havde giort det. Sammenligningen imellem Engelland og Frankerig bestyrkede ham i disse Grundsætninger. Han saae med Smerte, at hans Fædernelands Anseelse, der var bygget paa en Handel, som det kunde og maatte tabe, var kun lidet i Sammenligning med dets Rivals Magt, som Naturen, Konsten, og Begivenheder havde hævet til en Grad af Styrke, der under lykkelige Bestyrelser havde bragt hele Europa til at skiælve. Han saae det og besluttede fra dette Øieblik af at skille de Franske ved deres Kolonier og bringe dem tilbage til den Forfatning, hvori den nye Verdens meer eller mindre hurtige Befrielse vil sætte alle de Nationer, som have oprettet Etablissementer deri.

Midlerne til at fuldføre et Foretagende, der allerede var kommet saavidt, syntes ham sikre. Medens frygtagtige Menneskers Indbildning toge store Skygger for Bierge, jævnedes Biergene for ham. Endskiønt Nationen, hvis Afgud han var, syntes undertiden forskrækket over sin uhyre store Gield, satte dette ham dog ikke i Forlegenhed, fordi Mængdens Meninger vare i hans Øine kun en Strøm, som han nok skulde vide at give det Løb, han vilde.

Uden at bekymre sig for Penge, var han endnu roligere i Henseende til Magten. Hans Held havde giort hans Bestyrelse uindskrænket. Republikaner med Folket var han Despot med de Store og Monarken. Det var at være Fiende af det almindelige Beste, at turde yttre Meninger, der vare forskiellige fra hans.

Denne Overlegenhed betiente han sig med Nytte af til at ophidse Gemytterne. Kun lidet rørt af den Philosophie, der hæver sig over National-Ærens Fordomme for at omfatte Menneske-Kiønnets-Vel i sine Planer og bringer alt tilbage til den almindelige Fornufts Grundsætninger, nærede han et hidsigt og vildt

Sværmerie, som han kaldte og som han maaske ansaae for Kierlighed til Fædernelandet, og som i Grunden var intet andet end et voldsomt Had mod den Nation, som han vilde undertrykke.

Denne var maaske ikke mindre nedslagen over den Forbittrelse, hvorpaa den ingen Ende saae, end over de Uheld, den havde lidt. Dens formindskede, svækkede, eller rigtigere sagt, tilintetgiorte Søe-Magt lod dem kun skimte en sørgelig Fremtid. De Forhaabninger, man paa Landjorden kan giøre sig om at give Sagerne en anden Forfatning ved en lykkelig Trefning, vilde have været Hiernespind. Om end en af dens Flaader have ødelagt en eller flere Flaader, havde Engelland dog ikke afslaaet noget i dets Fordringer. En almindelig Regel: En Magt, der paa Søen har faaet en ret afgiort Overvægt, kan aldrig tabe den under den Krig, hvori den har faaet den, endnu mindre dersom den har havt denne Overvægt længere, og fornemmelig, dersom den for en Deel hører til Nationens Genie. En anden almindelig Regel: Overvægten paa et Fastland beroer ganske og aldeles paa en eneste Mands Duelighed. Den kan være tabt i et Øieblik. Da Magten til Søes tvertimod er grundet paa enhver Statsborgers altid virksomme Fordeel, maa den gaae uophørlig frem i det Tiltagende, fornemmelig naar den bliver fremhiulpet af National-Constitutionen. Den kan ikke ophøre uden ved et pludseligt Indbrud.

Der var kun et almindeligt Forbund, der kunde tilveiebringe Ligevægten igien; men Pitt indsaae Umueligheden deraf. Han kiendte Hollands Lænker, Fattigdommen i Sverrig og Danmark, Russernes Uerfarenhed; de fleste af disse Magters Ligegyldighed for Frankerigs Tarv; den Skræk, Engellands Styrke havde indjaget dem alle; den Mistroe, de havde til hinan-

den, og den Frygt, enhver især maatte have for at blive undertrykket førend den kunde faae Undsætning.

Spanien var i en særegen Forfatning. Den Ild, som fortærede de Franske Kolonier, og som daglig udbredte sig, kunde let naae ogsaa dets Kolonier. Enten denne Krone ikke saae den Fare, der truede den, eller den ikke vilde see den, saa vedligeholdt den sin sædvanlige Ligegyldighed ved disse vigtige Begivenheder. Endelig forandrede den Herre, og med at forandre Herre, forandrede den Plan. Dom Carlos vilde arbeide paa at slukke Ilden — han kom for sildig. Hans Yttringer bleve modtagne med en haanlig Knipskhed. Pitt, som havde meget nøie overveiet hvad han formaaede, svarede paa alle de Forslag, man giorde ham: Naar De med Kaarden i Haanden har indtaget Tower i London, vil jeg høre paa dem. Denne Tone kunde have opirret, men den bød Taushed.

Saaledes var Tingenes Forfatning, da det franske Hof troede, at det burde giøre Engelland Forslag til Fred. Saavel ved det ene som ved det andet Hof var man bange for Pitts Uvillighed dertil, og man bedrog sig ikke. Han gav sit Samtykke til at aabne en Underhandling, men Udfaldet viste, hvad sande Politikere havde forudseet, at det var uden Hensigt at drive den. Hans Hensigt var, at forskaffe sig tilstrækkelige Beviser paa de Forbindelser som de tvende Grene af det Bourbonske Huus havde indgaaet mod Stor-Britanien, for at overbevise sin Nation derom. Saasnart han havde giort de Opdagelser han troede at have fornøden, afbrød han Underhandlingerne og foreslog at erklære Spanien Krig. Hvad der giorde ham saa dristig, var: at Engelland var begge disse Riger overlegen i Søe-Magt, og at han var vis paa, at den vilde blive bedre ledet.

Pitts Plan forekom store Politikere som den ene store, endog den ene fornuftige. Hans Nation havde

paadraget sig en saa uhyre Gield, at den hverken kunde betale den eller svare Renterne af den, uden at aabne sig nye Kilder til Rigdomme. Udmattet af de Udsugelser som Stor-Britannien foraarsagede det, ventede Europa med Utaalmodighed paa Leilighed til at sætte sin Undertrykker ud af Stand til at fortsætte dem. Det var ikke mueligt andet end at det Bourbonske Huus jo maatte nære en levende Forbittrelse over de Fornærmelser, det havde døiet, de Tab, det havde lidt, at det jo hemmelig maatte forberede og i Mag lade en Hævn komme til Modenhed, som det kunde giøre sig sikker Regning paa ved at bringe sine Kræfter i rigtig Forbindelse. Af alle disse Grunde var Engelland, skiønt ha..dlende, tvunget til uophørlig at forstørre sig for at kunne vedligeholde sig. Denne grusomme Nødvendighed følte Tredie Georgs Kabinet ikke saa levende, som Pitt ønskede. Moderations-Aanden forekom ham som en Sva..d, eller en Forblindelse eller maaskee endog som et Forræderie, og han frasagde sig Forretningerne, fordi det ikke var ham tilladt at være Spaniens Fiende.

Tør vi vove en Formodning? Alle Ministerne i Engelland saae Umueligheden i at undgaae en nye Krig. Men ligesaa kiede af, som nedværdigede ved Pitts Hersken søgte de at indføre den Ligeligheds-Aand, der er Sielen i den republikanske Regierings-Form. Af Fortvivlelse over at de ikke kunde hæve sig til en saa anseet Mands Høide, eller faae ham bragt ned til sig; forenede de sig til at styrte ham. De direkte Midler vilde have vendt sig mod dem selv, de grebe til de snildere. Man søgte at faae ham opbragt. Hans heftige Karakter kunde let lokkes ind i denne Snare; han faldt deri. Dersom Pitt forlod sin Post af Lune, er han at laste, fordi han ikke dempede det eller beherskede det. Dersom han giorde det i Haab om at bringe sine Fiender for sine Fødder, viste han derved, at han forstod sig bedre paa

Forretninger end paa Mennesker. Dersom han, som man har sagt, trak sig tilbage fordi han ikke vilde staae til Ansvar for de Operationer, som han ikke havde Magt til at bestyre, har man Lov til at troe, at han saae mere paa sin personlige Ære end paa sit Lands Bedste. Men hvad der end var Aarsagen til at han trak sig tilbage, saa er det kun det blindeste, det uretfærdigste, det voldsomste Had der har kunnet sige: at Lykken var ham istedet for Retskaffenhed og Talenter.

Hvorledes dette end har sig, saa blev dog det nye Ministeriums første Skridt giort efter Pitts Grundsætninger, og et Slags Hylding, som man blev nød til at vise ham. Man maatte erklære Spanien Krig, og Vest-Indien blev Skuepladsen for disse nye Fiendtligheder. Erfaringen af det Forbigangne havde vakt Leede til Amerikas Fastland; alle Planer vendte sig mod Cuba. En oplyst Fornuft giorde det føleligt, at man ved at tage denne Øe, ikke vilde have sig noget at frygte af de andre Koloniers Hævn. Man forsikrede sig Herredømmet over den Mexikanske Bugt; man afskar Fienden alle Hielpemidler, hvis Rigdom fornemmelig bestod i det hans Toldboder gave af sig; man vilde trække hele Handelen til sig fra Fastlandet, hvis Beboere hellere vilde levere deres Guld til deres Fædernelands Seiervindere, end frasige sig de Bekvemmeligheder, som de vare vante til at see komme fra Europa; man vilde endelig bringe en Magt, der havde lidt et saa betydeligt Tab, til at modtage hvad Vilkaar man vilde foreskrive den.

I følge dette Overlæg blev en Flaade, der bestod af 19 Linie-Skibe, 18 Fregatter, omtrent 150 Transport-Skibe, der havde 10000 Soldater ombord, til hvilke der skulde støde 4000 Mand fra Nord-Amerika, udrudstet til Havana. For at begive sig for denne frygtelige Plads, valgte man den gamle Bahama-Kanal,

der ikke er saa lang, men farligere end den nye. De Vanskeligheder, som stillede sig i Veien for denne Seilads, der var kun lidet kiendt og alt for meget forsømt, bleve overvundne med et Held, der svarede til Admiral Pockoks Berømmelse. Han ankom den 6te Julii 1762 til sin Bestemmelse, og Landgangen gik for sig uden nogen Modstand 6 Mile Østen for de skrækkelige Fæstnings-Værker, som man skulde tvinge til Overgivelse.

Operationerne til Lands bleve ikke saa vel bestyrede som de til Søes. Dersom Albemarle, der kommanderede Armeen, havde besiddet den Duelighed, som krævedes til det Hværv, der var ham betroet, skulde han have begyndt med at angribe Byen. Den simple nøgne Muur, der beskyttede den, kunde ikke holde sig i 24 Timer. Man kan formode, at Generalerne, Kollegierne, Regieringen, som dette hurtige Held bragte i hans Hænder, vilde have afgiort Moros Kapitulation. I al Fald, skilte han denne Fæstning ved al Undsætning, ved alle de Forfriskninger, den fik fra Byen under Beleiringen, og forvissede sig selv de bedste Midler til at tvinge den i meget kort Tid.

Den Beslutning han tog, at giøre Begyndelsen med at angribe Moro, udsatte ham for store Uheld. Det Vand, der var i Nærheden af hans Leir, var usundt, og han saae sig nødt til at sende Folk, for at hente det 3 Mile fra sin Leier, da de Chalupper, der vare ladede med dette Mund-Forraad, kunde blive foruroligede, maatte han til deres Understøttelse postere et Korps af 1500 Mand paa Høien Arostigni, en Fierding-Vei fra Byen. Disse Tropper der vare ganske afskaarne fra Armeen, og som man hverken kunde trække tilbage eller understøtte uden til Søes, vare bestandig udsatte for at blive ødelagte.

Albemarle, der kunde slutte sig til Fiendens Karakter af den Rolighed, hvori man lod det Korps blive,

der var posteret paa Arostigni, burde have sat et andet Korps paa Lande-Veien til Byen. Derved vilde han have ligesom indsluttet den, meget sikkert udhungret den, hindret den aldeles fra at føre sine Effekter ind i Landet og havt en mindre farlig Forbindelse med Arostigni, end ved de Detachementer, han uophørlig var nød til at afskikke, for at understøtte et saa fremmelig posteret Korps.

Moro blev beleiret uden Løbegrav. Soldaten, der rykkede an mod Graven, havde blot Læe af nogle steenfyldte Fade, der endelig bleve afløste med nogle Bomulds-Sække, som man tog fra nogle Koffardi-Skibe, der kom fra Jamaika. Denne Mangel paa Forsigtighed kostede en stor Mængde Mennesker Livet, der allevegne ere kostbare, men uvurderlige i et Klima, hvor Sygdomme og Strabadser bortrykke en uhyre Mængde af dem.

Da den Engelske General havde tabt den største Deel af sin Armee, og saae sig af Mangel paa Kræfter nød til at indskibe sig om faa Dage, besluttede han at forsøge Stormløbningen; men man maatte over en bred og dyb Grav, der var udhuggen i en Klippe, og han havde intet foranstaltet til at fylde den.

Dersom Engellændernes Feil vare uhyre store, saa vare Spaniernes det endnu mere. Meer end een Maaned i forveien underrettede om at Krigen var begyndt imellem disse tvende Nationer, vare de dog ikke komne ud af deres Sove-Syge. Fienden lod sig see paa Kysten, og der var ikke en Kanon-Kugle, ikke en Karteske færdig, ikke en Kanon, ja ikke engang en Flindt i brugbar Stand.

Den store Mængde Land- og Søe Generaler, som befandt sig i Havana, bragte i de første Dage af Beleiringen en Uvished i Raadslagningerne, der ikke kunde andet en være de Beleirende til Fordeel.

Tre Krigs-Skibe bleve nedsænkede for at stoppe Indløbet til Havnen, som Fienden ikke kunde tvinge. Man fordærvede Giennemfarten ved dette Foretagende, og man tabte tre store Skibe til ingen Nytte.

Efter alle den almindeligste Klogskabs Regler burde man have klargiort 12 Krigs-Skibe, som laae i Havana, som ikke var Stedets Forsvar til nogen Nytte, og som det dog var vigtigt at frelse. Man giorde det ikke. Man var ikke engang saa forsigtig at brænde dem, da der ikke var mere end dette Middel tilbage for at hindre dem for at falde i Fiendens Hænder.

Det havde været meget let at ødelægge det Engelske Korps, der var posteret paa Arostigni. Et heldigt Udfald dermed vilde have giort det vanskeligt for de Beleirende at forsyne sig med Vand, vilde have kostet dem Folk, indjaget dem Skræk, trukket deres Operationer i Langdrag og giort de Spanske Tropper dristige. Langt fra at forsøge en Ting, der var saa let, angreb man ikke engang paa slet og jævn Mark et eneste af deres Detaschementer, som blot bestode af Fodfolk, endskiønt man havde et Regiment Dragoner og meget Rytterie at stille imod dem.

Forbindelsen imellem Byen og Oplandet var næsten altid frie, og dog faldt det ikke een af dem, der havde Deel i Bestyrelsen, ind, at lade Fyrstens Zahl-Kasse bringe ind i Landet, for at unddrage den fra Fienden.

Den sidste Skiødesløshed kronede alle de andre. Man havde midt i Graven ladet en spids og eenstig Klippe-Top blive staaende. Derpaa lagde Engellænderne løse Bræder, som naaede paa den ene Kant til Aabningen og paa den anden til Kontreskarpen. Derover gik en Underoffiseer med 15 Mand ved Kl. 1 om Eftermiddagen, og dukkede sig ned mellem udskredne Stene. Efter dem fulgte et Kompagnie Grenaderer og nogle

andre Soldater. Da de efter en Times Forløb saae sig næsten 100 Mand stærk, bestege de, sikkre paa ikke at blive opdagede, Aabningen, hvor de ikke fandt en ene= ste til at forsvare den. Rigtig nok ilede Valasco, der han blev underrettet om hvad der gik for sig, til for at frelse Fæstningen, men han blev dræbt som han kom og da hans Død bragte Hovedet i Forvirring paa de Tropper, som fulgte ham, overgave de sig til en haand= fuld Folk. Den Forglemmelse at sætte en Vagt for at passe paa en Fiendes Bevægelser, der havde fattet Post ved Graven, afgiorde denne vigtige Begivenhed. Nogle Dage derefter capitulerede man for Byen, for alle faste Steder i Kolonien og for hele Øen. Foruden Vigtigheden af denne Erobring i sig selv, fandt Sei= ervinderen i Havana for henved 10 Millioner Rigsda= ler i Sølv og andre Kostbarheder, som holdte ham rige= lig skadesløs for Omkostningerne paa denne Expedi= tion.

17 Fordele, som Freden forskaffede Engel= land paa Øerne.

Tabet af Cuba, denne Støtte for den store Magt, Spanien har i den nye Verden, giorde Freden ligesaa nødvendig for Hoffet i Madrit, som den kunde være for Hoffet i Versailles, hvis Ulykker vare bragte til det yderste. De Ministre, som da bestyrede Engelland, samtykte i at tilstaae den, men det syntes vanskeligt at bestemme Vilkaarene. Stor=Brittannien havde havt uhyre store Fordele i Nord= og Syd=Amerika. Hvorvidt endog dets Ærgierrighed gik, kunde det dog ikke smigre sig med at beholde Alt. Man formodede med Grund, at det vilde afstaae sine nordlige Erob= ringer, der gave det kun vidt udseende, maadelige og uvisse Forhaabninger; og at det vild. holde sig til de

rige Kolonier, til Sukker-Kolonierne der vare faldne det i Hænderne, hvilket dets Finansers Forfatning syntes at kræve. Forøgelsen i dets Told-Indtægter, som var en nødvendig Følge af denne Plan, blev den beste Synke-Fond, man kunde forestille sig, og den maatte være Nationen saa meget mere behagelig, som den var oprettet paa Frankerigs Bekostning. Med denne Fordeel vilde have fulgt tre andre meget betydelige. Den første: at skille en rivaliserende og med alle sine Feil frygtelig Magt ved den rigeste Green af sin Handel. Den anden: at udtære den med at forsvare Canada, en Kolonie, som ved sin Beliggenhed er ødelæggende for en Nation, der er vant til at forsømme sit Søe-Væsen. Den tredie: at Moderlandet kunde holde Ny-Engelland, der mod en urolig, virksom og krigersk Naboe altid vilde have trængt til Understøttelse, i en snævrere og sikrere Afhængighed.

Dersom tredie Georgs Kabinet endog havde troet, at det burde give sine Fiender et slet Land paa Fastlandet tilbage og beholde de rige Øer, vilde det maaskee ikke have dristet sig til at følge en saa fornuftig Plan. Under andre Regieringer ere Ministernes Feil kun deres eller Fyrsternes, som straffer dem derfor. I Engelland er Regieringens Feil næsten altid Nationens, som vil, at man skal rette sig efter dens Villie, var denne end kun blot Grille.

Den Engelske Nation, der har beklaget sig over Vilkaarene ved den sidste Fred, efterat man har viist den det Tomme i de Fordele, den troede at have opnaaet ved den, havde paa en vis Maade selv foreskrevet dem ved dens Knurren, saavel før som under Krigen. Canadierne havde anrettet nogle Ødelæggelser og de Vilde begaaet mange Grusomheder i de Engelske Kolonier. Forskrækkede over de Ulykker, de leed og endnu mere over dem, de frygtede for, havde de fredelige

Avlsbrugere, der beboede dem, skreget saa høit, at Lyden deraf var kommet til Europa. Deres Korrespondentere, som det var magtpaaliggende, at dem blev sendt hastig og betydelig Undsætning, havde overdrevet deres Beklagelser. Skriblerne, der graadigen gribe alt hvad der kan giøre de Franske forhadte, bleve uophørligen ved at overvælde dem med Fornærmelser. Ophidset af Bralleren over de skrækfomme Optrin, som man bestandig fremstillede for deres Indbildning, begierede Folket at see en Ende paa disse Barbariskheder.

Paa den anden Side vare Beboerne paa Sukker-Øerne — fornøiede med at drive deres og en Deel af deres Fienders Handel — ganske rolige. Langt fra at ønske deres Naboers Etablissementer erobrede, vare de bange derfor; efterdi de ansaae dette — endskiønt fordelagtigt for Nationen — som ødelæggende for deres egne Anliggender. De franske Jorder overgaae de engelske saameget, at det vilde være umueligt at udholde Konkurrensen med dem. Deres Medinteressentere vare deri af samme Mening som de og traadte i deres Maadeholdenheds Fodspor.

Af en saa modsat Adfærd fulgte der, at Nationen blev kold for Sukker-Kolonierne og ønskede heftig at faae hvad der manglede den af Nord-Amerika. Man forestille sig en oplyst Mands Stilling, der indseer alle Fordelene ved en Plan, som den blinde Mængdes urigtige Begreber nøde ham til at give Slip paa for at overgive fortrinlig til ufornuftige Udsigter, som stride mod det almene Vel, som vanære ham, dersom han giver efter, som sætter ham i Fare, dersom han undslaaer sig — ved Siden af en Fyrste, som vil afsætte ham, dersom hans oprøriske Undersaatter blive halstarrige ved at paastaae det; og som ikke vilde være ham Borgen for hans Hoved, dersom de drive deres Rasenhed saavidt, at de kræve det — imellem ilde forestaaet Stolthed,

der binder ham til hans Post, og en roesværdig Kiekhed, der binder ham til hans Ære — allene; indsluttet i sit Værelse, overveiende hvilket Partie han skal tage — midt imellem Skrig og Tummel af en Pøbel, som ombringer hans Huus og truer med at stikke Ild derpaa. Dette er det Alternativ, hvori de, der lede Sagerne i frie Stater saa ofte have befundet sig, og hvori de endnu ville befinde sig. Der er næsten ikke et Tilfælde i denne Verden, hvor det Gode jo findes imellem tvende Uleiligheder. Modet bestaar i at lade det komme an paa hvad der kan indtreffe og finde sig deri, men er dette Mod vel almindeligt?

Ministrene, der i Engelland ikke kunde holde sig mod Folket, eller i det mindste ikke kiempe længe med Fordeel mod dets Had, henvendte alle deres Planer paa denne Side, og fandt Frankerig og Spanien villige til at antage denne Plan. Hofferne i Madrit og Versailles overlode Hoffet i London alt hvad de havde eiet fra Floden St. Laurent til Missisipi-Floden. Frankerig overlod desuden Grenade og Tabago. Det gav ogsaa sit Samtykke til at Engellænderne beholdte de for neutrale anseete Øer St. Vincent og Dominiqve i Deposito, naar det paa sin Side maatte tilegne sig St. Lucie. Paa disse Vilkaar giengav Seiervinderen de tvende allierede Kroner alt hvad han havde erobret fra dem i Amerika.

18 Det Brittiske Ministerium havde ikke saa vidtløftige Udsigter, som Forfatningen førte med sig.

Fra dette Øieblik af tabte Engelland en Leilighed, som det maaskee aldrig mere vil faae igien, til at bemægtige sig Adgangen og Kilderne til alle den nye Verdens Rigdomme. Formedelst Bugten, hvortil det allene

havde Indgangen, havde det Mexiko i sin Vold. Et saa skiønt Fastland faldt af sig selv i dets Hænder. Man kunde drage det til sig enten ved at tilbyde det en mildere Afhængighed, eller ved Billedet paa og Haab om Frihed; enten indbyde Spanierne til at afkaste et Moderlands Aag, der kun havde Vaaben til at undertrykke sine Kolonier, men ikke til at forsvare dem, eller lokke Indianerne til at bryde en tyrannisk Nations Lænker. Maaskee havde hele Amerika forandret Udseende, og Engellænderne, som mere frie og mere retfærdige end monarkiske Folkeslag, kunde ikke andet end vinde ved at skaffe Menneskeslægten Hævn for den nye Verdens Undertrykkelse og giøre Ende paa de Fornærmelser, som denne volder Europa især deleshed.

Alle de Undersaatter, der blive til Offere for vore haarde, pengesugne, voldsomme og svigfulde Forvaltninger; alle de Familier, der blive ødelagte ved Soldater-Hverving, ved Armeernes Plyndren, ved Laan til Krigen og Uordholdighed i Freden; alle de Mennesker, der ere skabte til at leve og tænke som Mennesker, isteden for at lyde og trælle som det Umælende; en Mængde Haandværkere uden Arbeide; Landmænd uden Jord, oplyste Mænd uden Betieninger; Ulykkelige Mennesker i tusende Tal vilde have fløiet til disse Lande, der kun forlange retsindige og kultiverede Indbyggere for at giøre dem lykkelige. Fornemmelig kunde man have dis kaldet de Bønder, der er Slaver af en Adel, som kun forstaaer at træde dem under Fødder, de Folk, man bruger som Jernet til at lemlæste det menneskelige Kiøn, istedet for at grave Jorden og giøre den frugtbar. Upaatvivlelig vilde et stort Antal af dem været omkomne ved at fare over disse vidtløftige Have til nye Klimaer, men der vilde uden Sammenligning have været en langt mindre Plage end dette

feipinende og forfinede Tyrannie, der opoffrer saa mange Folk for saa faa Mennesker. Endelig skulde Engellænderne langt hæderligere have arbeidet paa at understøtte og fremhielpe en saa lykkelig Revolution, end paa at pine sig selv for en Frihed, som er dem af saa mange misundt, og som saa mange søge at undergrave baade inden og uden fra.

Men af kun forgiæves er dette retsindige og Menneskekierlige Ønske! det efterlader kun Gremmelse i det Hierte, hvor det opstaar. Skal da den retskafne Mands Sukke efter Verdens Vel blive uopfyldte, medens Daarens den Ærgierriges saa ofte blive bønhørte og understøttede af Skiebnen.

Siden Krigen har anrettet saa meget ondt, hvorfor giennemløber den da ikke hele Elendighedens Bane for endelig at komme til den Grændse, hvor det Gode begynder. Men hvad udrettede den sidste Krigs-Lue, der er en af dem, som meest har plaget det menneskelige Kiøn. Den ødelagde alle fire Verdens-Dele paa en Gang. Europa allene kostede den mere end en Million af dens Beboere. Selv de Mennesker, som ikke bleve et Offer for den, sukke over den, og deres Efterkommere ville i lang Tid sukke under Byrden af de uhyre Paalæg, som den blev Kilde til. Den Nation, som Seieren fulgte allevegne, seer endnu de Saar bløde, hvormed den kiøbte sine Triumfer. Dens offentlige Gield, som ved Begyndelsen af Urolighederne ikke beløb sig til 350 Millioner Rigsdaler, steeg ved Freds-Slutningen næsten til 700 Millioner Rigsdaler; (*)

* Dette var ved Aar 1770. Mod Slutningen af sidste forløbne Aarhundrede skal den, efter Sheridans Opgave i Parlamentet, have beløbet sig til 2500 Millioner Rigsdaler. Inden dette Deceniums Udløb kan man altsaa være vis paa at den er steget til de 3000 Millioner.

Overh.

hvoraf den maae betale en 23 Millioner Rigsdaler i Renter.

Men det kan være nok talt om Krigen. Det er Tid at vi see, hvilke Midler de Nationer, der have mellemdelt sig den store Amerikanske Øe-Samling, som er Kilden til saa mange Trætter, saa mange Underhandlinger, saamange Betragtninger, have betient sig af, for at hæve den til en Grad af Rigdom, der uden Overdrivelse kan betragtes som det fornemmeste Drivhiul i de vigtige Begivenheder, hvoraf Kloden tumles for Tiden.

Ellevte Bog.

Europæerne tage til Afrika for at kiøbe Mennesker til at dyrke Antillerne. Maaden, hvorpaa denne Handel drives. De Produkter, der frembringes ved Slavernes Arbeide.

---

1. De paa de Amerikanske Øer boesatte Europæere tage til Afrika, for at søge sig Folk til at dyrke deres Jord.

Vi have seet umaadelige Lande erobrede og ødelagte; deres uskyldige og rolige Beboere enten nedsablede eller belagte med Lænker, en gyselig Udørken træde istedet for en bortryddet talrig Folkemængde; grusomme Usurpateurer myrde hinanden og opstable deres Aadsler paa Aadslerne af deres Offere. Hvad vil der følge paa disse mange Misgierninger? Samme Misgierninger, kun afløste af en anden — mindre blodig maaskee — men mere oprørende; en Handel med Mennesket, kiøbt og solgt af Mennesket. Det er fornemmelig de Amerikanske Øer, der have egget til denne afskyelige Handel, og man vil her faae at see, hvorledes denne Ulykke er bleven til.

Nogle balstyrige Omstreifere, for største Delen skiendede af Lovene eller ødelagte ved deres Liderlighed, faae i deres Fortvivlelse det Indfald, at giøre Jagt paa Spanske og Portugisiske Skibe, der vare rigeligen ladede med hvad der var plyndret fra den nye Verden. Vilde Øer, der ved deres Beliggenhed gav dem Sikkerhed for et herligt Udfald paa disse Søe-Røverier, tiene

disse Røvere til Smuthul, og blive snart deres Fædreneland. Vante til at myrde, pønse de paa at udrydde et enfoldigt Folk, som havde modtaget dem mod Godhiertighed; og de kultiverede Nationer, hvoraf Flibustiererne vare Udskuddet, antage uden Betænkning denne afskyelige Plan. Den bliver udført; men det var nu om at giøre, hvorledes man skulde føre sig alle disse Forbrydelser til Nytte. Guld og Sølv, som man endnu ikke havde ophørt med at betragte som de eneste kostbare Produkter, man kunde faae af Amerika, havde aldrig været til i endeel af disse Besiddelser, eller vare der nu ikke længere i en saa stor Overflødighed, at der kunde være Fordeel ved at uddrage dem. Nogle Spekulanter, der ikke vare saa forblindede af Fordomme, som Mængden, meente, at en Jordbund og et Klima, der vare saa forskiellige fra vore, kunde forsyne os med Fødevarer, som manglede os til vort Vel, eller som vi vare nødte til at betale alt for dyrt; og de foresatte sig at avle dem der. Hindringer, der tilsyne vare uovervindelige, lagde sig i Veien for Udførelsen af denne Plan. Landets gamle Indbyggere vare ikke mere til, og dersom de end ikke havde været udryddede, saa vilde dog deres svage Temperament, deres tilvante Rolighed og uovervindelige Afskye for Arbeide ikke vel have tilladt at bruge dem som Redskaber, der kunde være skikkede til at fyldestgiøre deres Undertrykkeres Gierrighed. Selv disse — skiønt i et tempereret Klima fødte — Barbarer kunde ikke udholde det møisommelige Arbeide med at oprydde Jorden under en brændende og usund Himmelegn. Egennytten, der altid er frugtbar paa Udveie, fandt paa at hente sig Agerdyrkere fra Afrika, der altid har havt den lumpne og umenneskelige Skik, at sælge sine Indbyggere.

Afrika er et umaadelig stort Land, der kun hænger sammen med Asien ved en Land-Tunge paa 20 Mile,

som man kalder Strimlen ved Suez, der er et physiskt Baand og en politisk Slag-Bom, som Havet enten tidlig eller sildig maa giennembryde, i Følge det Hang, det har til at danne Bugter og Stræder mod Østen. Denne Halv-Øe, der af Æqvator bliver skaaret i tvende ulige Dele, danner en uregelmæssig Triangel, hvis ene Side vender mod Øst, den anden mod Nord, og den tredie mod Vest.

2. Afrikas østlige Kyst.

Den østlige Side, der strækker sig fra Suez til henmod Forbierget Godt-Haab, beskylles af det Røde-Hav og Oseanet. Det Indre af Landet er kun lidet bekiendt, og hvad man veed derom interesserer hverken Kiøbmandens Gierrighed eller den Reisendes Nysgierrighed eller Philosophens Menneskekierlighed. Endog Missionærerne, der havde giort nogen Fremgang i disse Lande, fornemmelig i Abyssinien, ere blevne afskrækkede ved den Medfart, de erfarede, og have overgivet disse Folk til deres Letsindighed og Troløshed. Kysterne ere som oftest kun græsselige Klipper, en Dynge brændende og gold Sand. De, der paa nogen Maade kunne dyrkes, ere delte imellem Landets Indfødte, Araberne, Purtugiserne og Hollænderne. Deres Handel, der kun bestaaer i lidet Elfenbeen eller Guld og i nogle Slaver, er forenet med den Østindiske.

Den nordlige Side, der gaaer fra Strimlen ved Suez til Strædet ved Gibraltar, har Middelhavet til Grændse. Den har 900 Miles Kyster, som optages af et Land, der i endeel Sekler har været bekiendt under Navn af Barbariet; og af Egypten, som sukker under det Ottomanske Riges Aag.

3. Afrikas nordlige Kyst og især Ægypten.

Denne store Provinds er begrændset mod Øst af det røde Hav; mod Syd af Nubien; mod Vest af Ørkenerne Barca eller af Lybien; mod Nord af Middelhavet. Dens Længde fra Nord til Syd er omtrent 212 Mile. En Rekke Klipper og en Kiæde af Bierge, som følge næsten eet Strøg, giver den kun 6 : 7 Miles Brede indtil Cairo. Fra denne Hoved-Stad til Havet beskriver Landet en Triangel, hvis Fod er 100 Mile. Denne Triangel omfatter igien en anden, der er berømt under Navn af Delta, og dannet af tvende Arme af Nilen, som kaste sig ud i Middelhavet, den ene — en Miil fra Rosette; og den anden — to Mile fra Damiette.

Endskiønt dette Land er heedt, er Klimaet dog i Almindelighed sundt. Den eneste Sygdom, der er Ægypten egen, er et alt for almindeligt Tab af Synet. Det skal — som man siger — være et fiint Sand, der reises ved Østen-Vindene i Maj og Juni, som giør saa mange blinde. Skulde det ikke være fornuftigere at udlede denne Plage fra den Skik, Almuen har, at sove 9 Maaneder af Aaret i frie Luft. Det falder vanskeligt ikke at antage denne Mening, naar man seer at de, der tilbringe Natten i deres Huse eller under Telte, friste sielden denne store Ulykke.

Der gives faae Lande paa Kloden saa frugtbare som Ægypten. Jorden giver der aarlig tre Høster, hvoraf hver kun koster een Ploining. Paa Korn-Høsten følger Bælg-Frugternes, der afløses af Kiøkken-Urternes. Det er Nilen man har at takke for denne lykkelige Frugtbarhed.

Denne Flod, der har sit Udspring i Æthiopien, faar sin Forøgelse af Skyer, som falde ned i Regn og foraarsage dens periodiske Tilvext. Denne begynder

med Junii Maaned og voxer til Enden af September, for siden efter at tage gradeviis af. Efter at den har giennemløbet vidtløftige Strækninger uden at skilles ad, deler dens Vand sig 5 Mile nedenfor Cairo i tvende Arme, som ikke mere forene sig igien.

Imidlertid kunde et Land, hvor intet er saa sieldent som en Kilde, intet usædvanligere end Regn, ikke blive giort frugtbar uden ved Nilen. Ogsaa gravede man fra de allerældste Tider, ved Begyndelsen af Riget, 80 betydelige Kanaler, og et større Antal smaa, som fordelede dens Vand over hele Ægypten. Alle — 5:6 af de dybeste undtagne — ere tørre i Begyndelsen eller Midten af Vinteren, men da behøver Jorden ikke mere at vandes. Hender det sig, at Floden ikke voxer 400 Tommer, blive kun de lave Jorder vandede. De andre, som deres Vippe- og Tridse-Brønde ikke ere til nogen Nytte, blive anseete for ufrugtbare dette Aar, og fritagne for alt Paalæg.

Jorderne ere delte i tre Klasser. For den første anseer man den, der udgiør Vakoupernes, eller Moskeernes og andre gudelige Stiftelsers Eiendom. Det er den slettest dyrkede, og den, der er meest skaanet for Paalæg af en vankundig og overtroisk Regiering.

De fornemmeste civile og militaire Betiente i Staten have Brugsnytten af den anden. De overlade lidet af den til Vornede, som væde den med deres Sved, og give sielden Fiskus de Afgivter, som de skulle erlægge deraf.

Den tredie er deelt imellem en stor Mængde simple Borgere, som lade deres mindre eller større Eiendomme drive ved driftige og kyndige Forpagtere. Disse Marker udgiøre Ægyptens Rigdom og blive Indtægts-Kilden for det offentlige Skatkammer.

Endskiønt Trediedelen af Jorderne ligger udyrket, er Landet dog ikke folkefattigt. Man tæller der 5:6

Millioner Indbyggere. De talrigste ere Copterne, som have deres Herkomst fra de gamle Ægyptere, hvilke de ligne temmelig vel. Nogle af dem ere komne under Alkoranens Aag, de øvrige ere forblevne under Evangeliet. De indtage næsten alle Ovre- og have udbredet sig meget i Nedre-Ægypten. Endeel af dem ere Avlsbrugere, langt flere drive Haandværker. De Kyndigste af dem bestyre de rige Familiers Anliggender, eller tiene som Sekreterer hos Pladsfolkene. I disse Poster, der ansees for hæderlige, tiltage de sig snart det meest uindskrænkede Herredømme over deres — ved Klimaet og Vellyster udmarvede — Herrer. Dette Slags Voldgiven lader dem snart komme til Rigdom, som de sædvanligen forøde paa lumpne Udsvævelser. Dersom de af Gnieragtighed have negtet sig Fornøielser, blive de gierne førend Enden af et tummelfuldt Liv skilt ved deres Skatte af de Tyranner, som de have smigret? Intet er saa sieldent, som at see Børn arve deres Faders Formue.

Efter Copterne er Arabernes Stamme den talrigste. Disse Descendentere af et fordum erobrende Folk leve alle i den største Foragt. I denne haanlige Forfatning ere de alle modløse, og aldrig har man seet dem tage mindste Deel i nogen af de Revolutioner, der saa ofte omtumle dette Land. I deres Herrers Oine ere de kun Dyr, som ere nødvendige til Agerdyrkningen. Man disponerer selvraadig over deres Gods og deres Liv, uden at disse Uretfærdigheder eller Grusomheder have nogensinde opvakt Regieringens Hævn. Disse Ulykkelige have en særegen Klædedragt, beboe Markerne, gifte sig imellem sig selv og nære sig ikke af synderlig andet end Bælgfrugter og Melkemad. De, der kunne tilstede sig nogle Bekvemmeligheder, tør ikke, af Frygt for at tiltrække sig en Opmærksomhed, som tidlig eller sildig vilde blive dem sørgelig.

Det er Tyrker, Jøder, Armenier, Mennesker af forskiellige Lande, af forskiellige Sekter, som Tid efter anden ere komne til Ægypten, der udgiøre Resten af dets Folkemængde. Disse Udlændinger efterlade sielden, hvad der endog er Aarsagen dertil, en talrig Afkom, og deres Descendenter ere ikke synderlig lykkeligere. Imidlertid angaar denne ydmygende eller sørgelige Ufrugtbarhed især deelesshed Mamelukkerne.

Forgieves ere disse Circassier, disse Georgier blevne i deres Ungdom valgte blant deres Provindsers sundeste Mennesker; forgieves giver man dem deres Lands skiønneste Fruentimre til Selskaberskker; forgieves lader man dem begge leve i en Overflødighed, som bortfierner Trang og forebygger al Bekymring; der kommer dog ingen Børn af disse saa vel parrede Forbindelser, og de faa, som fødes, døe samme Aar. Man kiender kun tvende Familier, som nedstamme fra dette Blod, og disse ere endda kun i andet Leed.

Regieringsformen i Ægypten ligner ikke nogen anden. Førend Tyrkernes Indbrud havde dette Land en Høvding, der var valgt af Soldater, som alle vare fødte Slaver og som delede Myndigheden med ham. Vist nok havde Selim ønsket at sætte denne nye Erobring under samme Despotisme, som hans andre Provindser; men Omstændighederne tillode ikke denne Herskeren. Han maatte lade sig nøie med den aftronede Sultans Rettigheder og lade sine stolte Vikarier beholde de Herligheder, som de saa længe havde været i Besiddelse af. For at holde denne frygtelige Krigsmagt Stangen, lod Sultanen 14,000 Mand af sine beste Tropper trække ind i Landet. Langt fra at tage sig af Portens Tarv, arbeidede dette Korps kun for sig selv. Det bragte det saa vidt, at alt blev afgiort efter dets Luner, og det vedligeholdte denne Overmagt, indtil det, forkiælet ved Klimaet, saae denne Vælde, der ikke

mere havde nogen Grundvold, gaae ud af sine svage og afmægtige Hænder. Den gik — større endog end nogensinde før — tilbage til Mamelukkerne.

Dette særegne Dynastie bestaar af 10 til 12000 Slaver, som ere bragte derhen i deres Ungdom fra Georgien eller Circassien. De gaae i Tieneste hos de Store af deres Nation, som alle have baaret Lænker førend de, og som give dem deres Frihed lidt tidligere eller lidt sildigere. Fra Grad til Grad seer man disse Frigivne stige til Bey, over hvilken der ingen gives.

Disse Beyer befale over 24 Provindser i Riget. De ere dog sielden flere end 16 ; 17; efterdi de Diærveste iblant dem have mere end een; og nogle smaa Distrikter i Övre-Ægypten blive fra umindelige Tider betroede til Arabiske Cheiker. Endskiønt de alle skulde være lige, tiltager Hoved-Stadens Bey sig dog almindelig Herredømmet over de andre, med mindre det bliver ham betaget af en af hans Kolleger, der ere rigere, mægtigere eller listigere end han. Men enten Ligevægten vedligeholdes eller forstyrres, faae de feie Tyrker dog aldrig andre end civile eller geistlige Betieninger. De militaire Værdigheder, Regierings-Pladsene og alle høie Hæderspořter ere ene og allene for Mænd, der ere komne af Trælle-Slægten. Divanet, der bestaar af Beyer og deres Kreature, er den virkelige Souverain. Pacha, en, som forestiller Sultanen, modtager Underdanigheds-Beviisningerne. Forordningerne blive endog udsted i hans Navn, men de foreskrives ham af overmodige Slaver. Undslaaer han sig for hvad man fordrer, bliver han afsat og lever i privat Stand, indtil Serailet forlanger hans Hoved, eller kalder ham tilbage.

Ægyptens sande Styrke resíderer i Mamelukkerne. Da de alle ere fødte under en barsk eller tempereret Himmelegn, og have faaet en stræng Opdragelse, have

deres Arme deres fulde Kraft og deres Siæle ere usvækkede. De udgiøre forskiellige Tropper Rytterie, der ere delte imellem Beyerne efter den Styrke eller Stolthed, som disse meer eller mindre anseete Hovdinger besidde. Disse mægtige Mennesker raade næsten ligesaa uindskrænket for det Tyrkiske Infanterie. Dette er qvindagtigt, har ganske tabt al Krigs-Aand, og bestaar gierne ikke af andre end fredelige Haandværker, som lade sig indskrive deri, for at nyde de Rettigheder, der ere bundne til Soldater-Navnet. Men hvorledes det end er, saa staae dets Officerer aldeles under Beyerne, uden hvis Beskyttelse de ikke vilde kunne opnaae nogen Forfremmelse.

Foruden det, der erlægges in natura, det, Storherren sender i Foræring til Mekka og Medina, eller lader uddele iblant Tropperne, hæver man endeel Paalæg i Penge. Jorderne betale en Afgift, og de Kristne en Kop-Skat. Monopoliet paa Cassia, Sennes, Huder og Salmiak sælges temmelig dyrt. Man trækker meget af Told-Stæderne. Disse Artikler stige samlede til i det mindste noget over 2 Millioner Rigsdaler, og der gaar sielden mere end en Fierdedeel deraf til Constantinopel. Den fornemmeste Bey beholder Resten, eller deeler den med sine Kolleger, dersom det ikke er ham mueligt at beholde Alt. Pacha'ens Indtægter blive ikke agtede meer end Sultanens. Selv Soldatesken faar aldrig sin hele Sold, og Borgerne af enhver Klasse blive ideligen plyndrede.

Det er kun Tilstødet af en meget fordeelagtig udenrigs Handel, der kan udholde alle disse Udsugelser. Endeel Havne staae den aabne. Alexandrien har tvende, som fordum, efter Sigende, gik i hinanden, og som for Tiden ere adskilte ved en meget smal Land-Tunge. Den østlige eller den nye Havn har et lettere Indløb end den anden, men den er næsten fyldt med det Sand,

som Søen driver derind, og med Baglast af Skibe, som man er kommen i Vane med at udkaste der. Det er ikke hundrede Aar siden man surrede Skibene fast til Bryggen, nu ligge de meer end 200 Favner derfra. Den Strækning, de kunne ligge paa, er saa smal, at man, paa det de ikke skulle støde paa hinanden, er nødt til at lægge dem for endeel Ankere. Denne Forsigtighed er ikke engang altid tilstrækkelig. Temmelig ofte kastes disse Skibe i Stormveir paa de Skibe, der ligge ved Siden af dem, og drive dem hen paa Lavgrunde, hvor de forgaae ynkeligen med hinanden.

Den vestlige eller den gamle Havn er meget rummelig og bekvem. Krigs- og Koffardie-Skibe ere der i lige Sikkerhed; men Europæerne ere udelukkede fra den. Misundelsen har bragt de tyrkiske Skippere til at opdigte en Spaadom, som siger, at Byen vil falde i de Kristnes Hænder, naar deres Skibe faae Lov til at lægge ind i denne Havn.

Fire Mile fra dette Sted er Beqvies, som ikke driver nogen Handel, og hvor man ikke lægger til, uden naar Vindene ikke tilstede at vinde op til Alexandrien, eller løbe ind i Nilen. Havnen er meget liden, men ypperlig og Krigs-Skibe vilde ligge deri uden Fare endog om Vinteren.

Rozette modtager en Miil fra Nilernes vestlige Udløb de Fødevarer, som komme ned ad Floden paa Pramme, som man kalder Machs, og som gaae op ad den til den sidste Fos, eller den sydligste Ende af Ægypten. Denne Bye sender selv Produkterne til Skibene, som ligge kun et lidet Stykke derfra, paa større Pramme, der ere bekiendte i Landet under Navn af Germer.

Et lignende, men langt betydeligere Oplaags-Sted, har dannet sig ved den østlige Munding i Damiette. Den var maaskee fordum en Havn. Nu omstunder ere

Skibene nødsagede til at kaste Anker i rum Søe, 2 Mile fra Kysten, men paa en god Grund. Dersom Stormveir, der er temmelig sædvanligt om Vinteren i disse Farvande, nøde dem til at begive sig bort, tage de deres Tilflugt til Cyperens Reeder, hvorfra de komme tilbage til deres Plads, naar Faren er forbi.

Aarlig kommer der 7 til 800 Tyrkiske, Barbareske eller Kristne Skibe, som seile for disse Nationer, til Aegypten. En 140 til 150 komme fra Syrien; en 70 til 80 fra Constantinopel; en 50 til 60 fra Smyrna, en 30 til 40 fra Salonika; en 25 til 30 fra Candia, og alle de øvrige fra nogle mindre rige og mindre frugtbare Øer eller Steder paa Fastlandet. Deres Ladninger blive anslaaede den ene i det anden til noget over en 6000 Rigsdaler hver. Ved at antage 750 Skibe forbruger Landet da for en 4,500,000 Rigsdaler Produkter, som bringes ved disse Søefarere. Men i Riis, Kaffe, Hør, Lærreder, Korn, Bælgfrugter og andre Artikler leverer det for dobbelt mod denne Sum. Det er altsaa en 4,500,000 Rigsdaler, som maae komme ind i Penge.

Europæernes Handels-Forbindelser med Aegypten ere ikke saa levende. De af dem, der drive nogen, sælge Klæde, Gyldenstykker, Silke-Tøier, Jern, Blye, Tin, Papiir, Cochenille, Isenkram, Glastøi. I Tusk faae de Riis, Kaffe, Safran, Elfenbeen, Gummi, Kattun, Sennes, Cassia, spundet Traad og Salmiak.

I Aaret 1776 beløb sig det, Venetianerne indførte, til hen ved en 160,000 Rigsdaler, og det de udførte, til lidet over en 170,000 Rigsdaler. Det der indførtes af Toskanerne og Engellænderne, som drive deres Handel over Livorno, oversteeg ikke 430,000 Rigsdaler, eller det, de udførte, over 420,000 Rigsdaler. Det, de Franske indførte, gik ikke over 800,000 Rigsdaler, eller det, de udførte, over

640,000. Det hele, der blev indført, var altsaa ikkun 1,390000 Rigsdaler, og hvad der blev udført kun 1230,000 Rigsdaler.

Alle de Handelsvarer, som Europæerne sælge, og alle de, som de kiøbe, betale 3 Prosent. Denne Afgift stiger til 6 Prosent af Kaffeen og 10 Prosent af Risen, som det er dem forbudet at udføre. Dette Plynderie er til Fordeel for tvende Skibe, som hvert Aar sendes fra Dardanellerne for at beskierme Egyptens Kyster fra Søerøverie, Ødelæggelser, og som ikke giøre andet end undertrykke de Handlende eller fremhielpe Smugleriet.

Europa anvender et 100 Skibe til denne Handel, men der er kun en 50 til 60, som komme lige tilbage til de Havne, hvorfra de ere udgaaede. De andre begive sig i Tieneste hos alle de Nationer, som ville give dem Beskiæftigelse i Levanten.

Sommeren er den fordelagtigste Aarstid til at gaae fra Europa til Egypten. Norden- og Vesten-Vindene, som da ere næsten bestandige, giøre Reiserne korte. I Foraaret og Høsten maae Tilbagereisen giøres. Om Vinteren er Skibsfarten meget farlig paa Kyster, der ere saa lave, at man, det mindste Veiret er mørkt, eller Himmelen overtrukket med Skyer, ikke seer Land paa 2 Mile.

Dersom Egypten nogensinde kommer ud af det Anarkie, hvori det er nedsænket; dersom der oprettes en uafhængig Regiering deri, og den nye Konstitution bliver bygget paa vise Love, vil dette Land atter blive, hvad det har været, et af de vindskibeligste og frugtbareste paa Jorden. Det vilde være urimeligt at love Lybien, der for Tiden er beboet af Barbareskene, den samme Velstand.

4. Revolutioner, der ere gaaede for sig i Lybien.

Intet er mere skummelt end dette umaadelig store Lands Forfatning i dets første Tidsaldere. Det begynder først at klare lidt op ved Carthaginensernes Ankomst dertil. Disse Kiøbmænd, der vare af Phoenisisk Herkomst, byggede 137 Aar førend Rom blev anlagt en Stad, hvis Territorium var i Førstningen meget indskrænket, men strakte sig i Tidens Længde over hele det Land, der i vore Dage er bekiendt under Navn af Staten Tunis, og siden efter endnu videre. Spanien og de fleste Øer i Middelhavet kom under dens Herredømme. Det syntes, som en Mængde andre Stater maatte endnu forøge Massen af dens uhyre Magt, da dens Ærgierrighed kom i Strid med Romernes. Ved denne Tid, da dette skrækkelig Sammenstød skede, reiste der sig en saa forbittret og rasende Krig imellem disse tvende Nationer, at det var let at see, at den ikke vilde ende sig uden med den enes eller den andens Undergang. Den, der havde sin Styrke i sine Sæder, fik efter de klogeste og haardnakneste Trefninger en afgiort Overvægt over den, der var fordærvet ved sine Rigdomme. Den handlende Nation blev Slave af den krigerske.

Seierherren forblev i Besiddelse af hvad han havde erobret til henimod Midten af det femte Aarhundrede. Vandalerne, som af deres første Heftighed bleve drevne paa hiin Side Spanien, hvilket de havde bemægtiget sig, gik over ved Herkules's Støtter og udbredte sig som en Strøm i Lybien. Udentvivl skulde disse Barbarer have haandhævet de Fordele de ved deres Indbrud havde forskaffet sig, dersom de vare vedblevne den Kriger-Aand, som deres Konge Genserik havde vakt hos dem. Slappelsen i deres Disciplin, der

fulgte paa denne Mands Død, brød Kraften i en Regiering, der kun støttedes paa denne Grundvold. Velisar overrumplede disse Folk i denne Forvirring, udryddede dem, og indsatte Romer-Riget i sine gamle Rettigheder; men det var kun for et Øieblik. De store Mænd, der kunne danne en tilvoxende Nation og bringe den til Modenhed, ere ikke istand til at giøre en forældet og nedsiunken Nation ung igien.

Dertil fremstille sig en stor Mængde Grunde, som alle ere lige følelige. Den, der stifter en Nation henvender sig til en frisk Yngling, som føler sin Ulykke, hvis idelige Mindelse stemmer ham til Lærvillighed. Han behøver kun at vise et velvilligt Ansigt og en velvillig Karakter for at blive hørt, adlydet og elsket. Daglig Erfaring skaffer hans Person Tillid, hans Raad Vægt. Man bliver snart nød til at erkiende hans store Overlægenhed i Kundskaber. Han indskierper Dyden, der altid vil faae et saa meget større Herredom, jo enfoldigere Disciplene er. Det bliver ham ikke vanskeligt at lægge Lasten for Had, hvilken den Lastefulde selv bliver det første Offer. Han griber kun de Fordomme med Heftighed som han kan vente sig at faae kuldkastede strax; han anvender Tidens Haand til at afskiære Roden paa de andre, og Vankundigheden, som ikke er istand til at komme efter Hensigten med hans Planer, giver ham Sikkerhed for et lykkeligt Udfald. Hans Politik rækker ham hundrede Midler til at sætte i Forundring, og man vil snart vise ham Ærbødighed. Han befaler da, og hans Befalinger ville efter Omstændighederne blive understøttede med himmelsk Myndighed. Han er Ypperste-Præst og Lovgiver, medens han lever, efter hans Død faaer han Altere, bliver han tilbedet, bliver han en Gud! — Dens Forfatning, der vil rette en fordærvet Nation, er meget forskiellig. Det er en Bygmester, der lægger Plan til at opføre en ny Bygning paa gamle Ruiner;

det er en Læge, ger forsøger paa at helbrede et halvraadent Legeme; en Viismand, der præker Omvendelse for Forhærdede. Han kan kun vente sig Had og Forfølgelser af den nærværende Slægt, og den kommende Slægt vil han ikke faae at see. For megen Møie vil han kun høste faa Frugter, medens han lever; og efter sin Død kun faae ufrugtbare Beklagelser. En Nation gienfødes ikke, uden i et Blodbad. Et Billede derpaa er den gamle Jason, som Medea ikke kunde giøre ung igien, uden ved at skiære ham i Stykker, og kaage ham op. Naar den er nedsiunken, staaer det ikke i eet Menneskes Magt, at bringe den paa Fode igien. Det syntes at være et Værk af en lang Række Revolutioner. Manden af Genie fuldender sin Bane for hurtig og efterlader sig ikke Afkom.

Frygtelige ved deres Indretninger og deres Lykke, væbnede med Sverdet og Alkoranen, nødte Saracenerne i det syvende Aarhundrede Romerne, der vare svækkede ved deres Stridigheder, til at gaae tilbage over Havet; og lagde det nordlige Afrika til det vidtløftige Rige, som Muhammet nyeligen havde stiftet med saa megen Hæder. Chalifens Vikarier reve siden efter dette rige Bytte fra deres Herre; de til deres Aarvaagenhed betroede Provindser hævede de til uafhængige Stater.

Denne Deling af Kræfter og Magten gav Tyrkerne Mod til at bemægtige sig dette vidtløftige Landskab. Deres Fremgang blev maaskee hurtigere end de havde haabet; men snart nedsatte en nye Revolution disse betydelige Erobringer til intet eller lidet.

Pacha'erne eller Statholderne, der vare satte til at bestyre de undertvungne Lande, bragte denne Røveraand derhen, hvorpaa deres Nation allevegne har efterladt sig uudslettelige Spor. Det var ikke allene Almuen, der var udsad for idelige Røverier; Under-

trykkelsen strakte sig til Tropperne, endskiønt de alle vare Ottomanske. Disse Soldater, der havde mere Sind til at begaae Uretfærdigheder end til at taale dem, forestillede Porten: at Maurerne og Araberne forbittrede over de gientagne tyranniske Mishandlinger, vare paa Nippet til at giøre Opstand; at Spanien paa sin Side lavede sig til at giøre snarlig Indbrud; og at den ufuldstændige og slet besoldede Armee havde hverken Styrke eller Villie til at forebygge disse mislige Tilfælde. Man saae kun eet virksomt Middel til at beskierme sig mod saa mange Planer — nemlig en egen Regiering, som under Serailets Beskyttelse og mod at betale det en Skat, kunde selv sørge for sin Vedligeholdelse og sit Forsvar. Denne foreslagne Plan blev antaget efter nogle Vanskeligheder. Algier, Tunis, Tripolis fik en Statsforfatning. Det er et Slags Aristokratie. Formanden, som under Navn af Dey leder Republiken, bliver valgt af Krigsmagten, som altid er Tyrkisk, og som allene udgiør Adelen i Landet. Det er sieldent at slige Valg skeer blant Soldater uden Blods-Udgydelse, og det er sædvanligt, at en Mand, der bliver valgt ved Blodbad, bliver siden efter myrdet af balstyrige Folk, som ønske at bemægtige sig hans Post, eller at sælge den for at bringe sig videre frem. Keiserdommet Marokko er, skiønt arveligt, dog udsat for de samme Revolutioner. Man vil her faae at see, til hvilken Fornedrelse dette Anarkie har bragt en stor Deel af Kloden.

5. Tripolis nærværende Forfatning.

Staten Tripolis, der begrændses paa den ene Side af Egypten, paa den anden af Tunis, har 230 Miles Kyster. Endskiønt de ikke ere yderst frugtbare, vilde man dog let kunne fordoble Folkemængden paa den;

efterdi Overflødigheden af Fisk kunde bøde paa det maadelige, der høstes, og selv dette blive bedre ved mere Arbeide. Det Indre af Landet er kun en Ørken. Der seer man kun nogle vidt spredte Mauriske og nogle Arabiske Familier, som ere boesatte paa de faa Steder, hvor de have fundet saa meget Jord, at de deraf kunde faae en maadelig Underholdning. Tredive Dagreiser fra Hoved-Staden ligger det ynkelige og skatskyldige Rige Fezen, hvis Indbyggere ere sorte. Den liden Forbindelse, som begge Landene have imellem sig, kan ikke vedligeholdes uden giennem Ørkener af goldt Flyve-Sand, hvor man kun meget sielden finder Vand. Republiken kan have en aarlig Indtægt af lidet over en 400,000 Rigsdaler, der hæves af Palmetræerne, af Brøndene paa Landet, af Toldstederne og af Mønten.

Karavanerne fra Gademe og Tombut bragte fordum meget Guld til Tripolis. I nogen Tid have de været mindre rige og mindre regelmæssige. Den fra Marokko bliver ved at begive sig dertil, naar den gaaer til Mekka, og naar den kommer fra dette af Muhamedanerne hædrede Sted. Men da Antallet paa Pilegrimene haver taget mærkelig af, er denne Reise ikke mere saa fordelagtig. Af alle disse Grunde er Handelen, som man drev over Land, bragt til intet eller kun meget lidet.

Handelen til Søes er lidt mere betydelig. De Levantiske Skippere gaae undertiden til nogle af de slette Havne, hvoraf der gives saa mange paa denne umaadelig store Kyst, for der at tage deres Ladning; men de fleste slutte deres Kiøb og Salg i Hoved-Stadens Havn, der er meget bedre end alle de andre, og hvor man finder baade Landets og fremmede Handelsvarer samlede. Endskiønt disse Operationer ikke ere meget indbringende,

er Republikkens Forbindelser med Europa det dog endnu mindre.

Det er kun Toskanerne og Venetianerne, som have en vedholdende Handel med Tripolis. Imidlertid blive de førstes Handelsvarer aarligen ikke solgte høiere end til en 30,000 Rigdaler og de andres stige ikke synderlig over en 40,000 Rigsdaler. De første blive ved at staae under alle Toldstedernes Formaliteter; de andre have befriet sig derfra, mod at betale aarlig lidet over en 11,500 Rigsdaler til Fiskus. Dette Handelssted have de Franske ikke brudt sig om, endskiønt deres Herre ikke har afladet at holde en Agent paa Stedet.

Af alle Staterne i Barbariet var Trispolis længe den, hvis Fribytter-Skibe vare de talrigeste og de bedst udrustede. De gik ud fra Hoved-Staden, der bærer samme Navn som Riget.

Denne Bye, som man af dens prægtige Ruiner og en meget godt vedligeholdt skiøn Vandledning har formodet, at være det gamle Orca, og som i det mindste maa være en Græsk eller Romersk Kolonie, ligger paa Strand-Bredden i en Slette, der kun frembringer Dadler, og hvor man hverken finder Kilder eller Floder. Det var en af de første Poster, som blev besát af Araberne, da de giennem Ægypten gik ind i Lybien. Spanierne toge den 1510 og 18 Aar derefter gav Carl den femte den til de Malthesiske Riddere, som kun beholdte den til 1551. Den er siden efter bleven tvende Gange bombarderet af de Franske, uden at disse Revselser have betaget dens Søerøvere noget af deres Dristighed. De borgerlige Uroligheder, som uophørlig omtumle dette ulykkelige Land, have været det eneste, der først haver svækket, og siden betaget den sin Styrke til Søes.

6. Tunis's nærværende Forfatning.

Tunis har ligeledes forsømt sin Søe-Krigsmagt, siden Regieringen har sluttet Traktater med de nordiske Magter, og Corsika er faldet under de Franskes Herredom. Man har indseet at Beløbet af Priserne neppe vilde afholde Bekostningerne paa Udrustningerne, og man har ikke vedligeholt synderlig andre Skibe end dem der vare nødvendige til at forsvare Kysterne mod Landgangen af Maltheserne.

Land-Magten har ikke lidet nogen Formindskelse. En 5 til 6000 Mand Tyrker eller Kristne-Apostater udgiorde stedse Republikens fasteste Støtte.

Deres Børn udgiøre under Navn af Couloris en anden Trop. Fra det første, de blive fødte, faa de Sold. Den første Betaling, de faae, er 2 Aspre eller omtrent en Skilling. Den stiger med Alderen og med Trinnene til 29 Asprer eller en 14-16 Skilling. Man nedsætter den til det Halve, naar Sygdomme eller Saar nøde disse Soldater til at gaae ud af Tieneste.

En 7000 Maurer udgiør Statens Rytterie. Deres Sold er meget ringe, og de faae den som oftest i Fødevarer. Deres sædvanligste Forretning er at hæve den Skat, der er paalagt Araberne.

Disse Tropper have alle en Flint uden Bayonet og to Pistoler i deres Belte. Tyrkerne ere desuden bevæbnede med en Dolk og Maurerne med en mindre. Mod og Hidsighed maa tiene de ene saavel som de andre istedet for Taktik og Disciplin.

Intet Land i det nordlige Afrika har en saa betydelig offentlig Indtægt, som Tunis. Den er 3,750,000 Rigsdaler. Denne gode Forfatning, der for ganske nyelig har fundet Sted, er Følgen af en lykkelig Forandring i Regieringen. Deien, som herskede med sine Tyrker, er bleven skilt ved det meste af sin Myndighed,

der er gaaet over til en Maurisk Fyrste, som under Navn af Bey bestyrer for Tiden Sagerne med Understøttelse af et mere klogt og mere sindigt Raad. Udsugelserne ere blevne lidet mindre; man har dyrket Jorderne mindre slet; og Manufakturerne have faaet nogen Tilvext. Der var ikke synderlig Mulighed i at Handelen med det Indre af Afrika kunde blive større. Den vil altid indskrænke sig til Omtuskningen af nogle faa Artikler mod det Guld-Støv, som bliver bragt igiennem umaadelige Sandflugter og Udørkener. Men forbindelserne til Søes ere blevne flere. Levanten har faaet flere Produkter, og Handelen med Europa har ogsaa giort nogen Fremgang.

Endskiønt Engelland, Holland, Danmark, Sverrig, Venedig, Ragusa og undertiden Toskana holde Konsuler i Tunis, beløber sig dog det, som der selges og kiøbes af disse Nationer, til meget lidet.

Engellænderne drive endog ingen Handel der. De holde kun en Agent, for at skaffe deres Flag mere Sikkerhed i Middelhavet; og for at aabne en Afsætning mere for Øeboerne paa Minorka. De Franske allene overgaae alle deres Rivaler samlede, og imidlertid indføre de dog aarlig i Republikens Besiddelser kun for noget over en 400,000 Rigsdaler Handelsvarer. Til den Gevinst, som denne Nation drager af det, den afsender, til den Gevinst, den drager af det, den fører tilbage, som altid er betydeligere, maa man lægge den Fordeel, som dens Skippere giøre sig paa Fragten, for at føre Republikens Fødevarer til alle Havnene i Levanten, og at bringe den, hvad disse Lande levere til dens Forsynelse. Ethvert af disse talrige Skibe, der er i Arbeide ved denne Kystfart, betaler en 7 Rigsdaler for sin Ankring, og en lige Sum, naar det bringer sin Ladning i Land.

Hvad der indføres i Saten betaler kun 3 Prosent, dersom det kommer lige fra det Land, der leverer det. Men Produkterne fra Norden, eller andenstedsfra, som have været oplagte i Livorno, betaler 8 Prosent, ligesom denne berømte Havns egne Produkter betale 11 Prosent, endog naar de blive addresserede til Jøderne. Regieringen havde tilforn forbeholdet sig udelukkende Handel med den Olie, som en Deel af Europa forskriver til sine Sæbe-Syderier; Ægypten, Algier og Tripolis til andet Brug. Den har givet Slip paa dette Monopol, men den lader sig denne Opoffrelse betale med meget betydelige Afgifter.

Endskiønt Tunis har forenet en stor Deel af Handelen inden for sine Mure, faae dog de andre Republikens Havne, der ere fordelte paa en Kyst af 80 Mile, nogle Skibe.

Den, der er Tripolis nærmest, er bekiendt under Navn af Sfax. Dens Bund er leeret. Den har saa lavt Vand, at de mindste Skibe ere nødte til at ankre langt ude, og drive deres Mandskaber over Evne, eller ødelægge sig med Bekostninger paa Baade. Omegnen tilbyder ikke Fødevarer til Udførsel. Men i Byen, der fornemmelig er beboet af Araber, findes der temmelig betydelige Fabriker.

Susas Rede, der forsvares af tre Casteller, hvoraf det nyeste endog forfalder, endskiønt det endnu ikke er færdigt, er meget farlig. Østen- og Nord-Vest-Vindene, som giennemstryge den, forurolige Skibene uophørlig og bringe endog undertiden dem til at strande, som ikke have havt Tid til at flygte til Bugten Monoster. Denne Uleilighed uagtet, er den Republikens anden Plads. Det er Mængden af dens Olie og dens Uld, som den har sin Virksomhed at takke.

Tunis ligger i stinkende Moradser ved Floden eller paa Brinken af en Bakke. Endskiønt Luften ikke er reen,

endskiønt Vandet er saa slet, at man maae skaffe sig drikkeligt en 2 à 3 Mile derfra, har der dog inden dens Mure samlet sig en 150,000 Indvaanere af de mindst barbariske i Afrika. Denne Bye staaer i Forbindelse med Havet ved en Søe, hvori der kun kan gaae meget flade Baade, som kaldes Sandaler. Ved Enden af denne Søe er en smal Kanal der fører til Goulette, der maa ansees som Hoved-Stadens Reede. Den er overmaade stor, sikker, ualmindelig lige i sin Bund og i sit Vand, kun aaben mod Norden-Vind og lukket ved tvende Rader Bierge, der mod Norden sluttes af Forbierget Bon og Forbierget Zebib.

Bizerte var meget berømt, da Staten underholdte en stor Mængde Galeier. Det var fra denne Havn man udredede dem. Det var i denne Havn de bragte Frugten af deres idelige gientagne Søerøverier tilbage. Lidt efter lidt er Kanalen, som førte fra Reeden til Byen, bleven fyldt med Mudder, og den er for Tiden kun seilbar for de saakaldte Sandaler. Andre, endog Koffardie-Skibe, kunne ikke mere løbe ind i den, og de ere nødte til at kaste Anker paa en temmelig farlig Ankerplads.

Port-Farine, der ligger paa Ruinerne eller i Nærheden af det gamle Utica, var fordum, og skulde endnu under en anden Regiering end Maurernes, være en af de rummeligste, sikkreste og bekvemmeste Havne i Middelhavet. Den forsvares af fire Forter, er lukket af en smal Giennemgang, som for Tiden neppe er aaben for de mindste Skibe, og som vil, ifald man vedbliver at forsømme den, i en kort Tid være aldeles fyldt med det Sand, som Havet bestandig kaster deri. Dog er den Arsenalet og det eneste Tilflugtssted for Søe-Krigsmagten, der nu tildags er indskrænket til 3 Halvgaleier og 5 Chebekker. Nogle Mile fra denne Bye er det Sted, hvor Carthago stod. Levningerne af en stor

Vandledning og nogle Vandkister, der temmelig godt ere vedligeholdte — er alt, hvad der er tilbage af en saa berømt Bye. Endog dens Havn er saa aldeles tilintetgiort, at Havet nu er en Miil borte derfra.

Næsten ved Mundingen af Zaine, der skiller Tunis's og Algiers Stater, ligger Øen Galite, der er skiult med Hiorde og især med Muulesler, som ere søgte i hele Levanten. Dens talrige Indbyggere ere alle Ulden-Vævere, eller Svampe-Fiskere. Ikke langt fra denne Øe er Øen Tabarqve, som den Lomelliniske Familie havde været i Besiddelse af i tvende Sekuler, da den 1741 blev skildt ved den. Genueserne fik fra denne golde Klippe en Mængde meget smukke Koraller.

7. Algiers nærværende Forfatning.

Vesten for Tunis er Republiken Algier, hvis Oplande, der ligesom alle Barbariets, endes ved Ørkenen Sahara, ere bredere, folkerigere og mere dyrkede end man i Almindelighed troer. Man seer kun faa Byer deri, de fleste ligge paa Kysterne, som have en 120 Miles Strækning.

Den offentlige Indtægt staar ikke i Forhold til Antallet paa Menneskene og Mængden af Produkterne. Skatterne tabe sig i Almindelighed i de utroe Hænder, der ere satte til at oppebære dem. De tre Beier eller Gouverneurer i Øst, Syd og Vest leverede Fiskus kun lidet over 250,000 Rigsdaler, og give Tropperne kun henved en 24,400 Rigsdaler. Hvad Statens Udgifter fordre mere, bringes tilveie af Toldstederne, af Kron-Godser, af hvad der ydes i Kornvare og i Qvæg, og af hvad mere tilfældigt der kommer ind af Priser, der giøres paa Søen, og af Slaver, der sælges.

Tyrkerne og Tyrkerne allene udgiøre Landets fornemste Krigsmagt. De skulde være 12000 Mand,

men deres Tal er aldrig fuldt. Af dette mægtige Korps er det Deien bliver valgt, hans Næstbefalende og Medlemmer af Divanet blive tagne.

Descendenterne af disse saa stærkt privilegerede Mennesker kalder man Couloris. Antallet paa dem beløbe sig til 60,000, der alle ere i Regieringens Tieneste og blive betalte paa samme Maade som i Tunis.

Rytteriet, der er omtrent 20000 Mand, bestaar kun af Maurer, de have en ringe Sold, de føre Krig mod Araberne eller de blive brugte til at forsvare Provindserne, eller de blive satte til at indkræve Skatterne.

Foruden saa stor en Armee, der altid bliver holdet, kan Regieringen, dersom det giøres fornøden, opbyde Maurerne, der beboe Sletterne, og dem, der beboe Biergene. Begge begive sig ufortøvet under Fanerne, og angribe Fienden med megen Forvovenhed.

Styrken til Søes kommer ikke Landmagten nær. Paa den Tid, Forfatteren skrev, indskrænkede den sig til 17 Skibe. 1 paa 50 Kanoner, 2 Fregatter paa 34 og 42 Kanoner, 5 store Pramme, 2 Chebekker, 4 Halvgaleier og 3 Galioter. Endeel af disse Skibe, der alle ere bestemte til Fribytterie, tilhøre Staten, andre Regieringens Betiente, nogle endogsaa blotte Private. Enhver Reder giør selv Bekostningen paa Udredningen, og deler Fordelen med Fiskus og Mandskabet. Sædvanligen lader Deyen sig levere de Priser, som have Bygnings-Tømmer og Krigs-Forraad inde. Han skulde betale Værdien deraf, men Godtgiørelsen staar aldrig i Forhold til Opoffrelsen.

De Skippere, som Landet Algier staaer aabent for, kunne lande der paa 7-8 Stæder.

La Calles Havn, der ikke er langt borte fra Tunis's Grændser, er temmelig god, men den kan ikke rumme uden 5-6 Skibe. De, der løbe i den, ere alle Franske. Nogle Private af denne Nation fik

1560 af den Mauriske Fyrste, som da regierede dette Land, i Forlov til at oprette et Etablissement deri til Koral-Fiskeriet. Forjagne 8 Aar derefter af Tyrkerne bleve de atter boesatte der 1597, men for atter at blive uddrevne. Man kaldte dem tilbage paa ny 1637, og det blev dem tilladt igien at reise et lille Fæstnings-Værk, der i gamle Dage havde været opbygt under Navn af Frankerigs Bastion. Snart kiede af et Sted, der er saa ubekvem, forflyttede Interessenterne deres Loge till Calle, som Engellænderne vare blevne nødte til at forlade. Selv bleve de snart fordrevne, og man tillod dem ikke at trække ind i deres Post igien, førend efter de Bombarderinger paa Algier, som 1682 og 1684 bleve iværksatte efter Ludvig den fiortendes Befaling.

I Aaret 1694 fik et mægtigere Selskab end de Foregaaende udelukkende Handel paa en temmelig vidtløftig Strækning af Kyster ved en Traktat, som endeel Gange er bleven fornyet, og som sandsynligen vil blive vedligeholdt, fordi Vilkaarene i den ere fordeelagtige for Krigsmagten som den Stat tilhører, der er Grundvolden til den. Endeel Kompagnier have Tid efter anden brugt dette Monopol med mere eller mindre Fordeel. Siden 1741 er det i et Selskabs Hænder, der i Marseille har oprettet en Fond paa 250,000 Rigsdaler, der er delt i 1200 Aktier, hvoraf 300 tilhøre denne berømte Stads Handels-Kontor.

Selskabets første Operationer vare uheldige. Sørøvernes og de Indfødtes Plyndringer, Konkurrensen med Snighandlere, uredelig Forvaltning havde 1766 nedsat dets Kapital til henved en 119,000 Rigsdaler. Siden denne Tid er dets Handel gaaet saa lykkelig, at det til sidste December 1773 havde henved 940,000 Rigsdaler, foruden uvist Tilgodehavende og Værdien af dets Bygninger og nogle Handelsvarer, som laae usolgte i dets Magasiner.

Hvad det udførte, beløb sig til lidet, og det er fornemmelig med Penge at det giør sine Indkiøb af Koraller, Vox, Uld, Talg, Huder, og især Korn. I Aaret 1773 indførte det i Riget 84,336 Ladninger Hvede; 16173 Ladninger Byg, Bønner, og Hirse. 100 til 120 Skibe, som i Fragt koste omtrent en 100,000 Rigsdaler blive aarligen satte i Arbeide med disse Transporter.

Endskiønt det har Agentere i Bone og i Calle, er det dog i Calle Sædet er for dets Oprationer. Det er det endog tilladt at have nogle Batterier og nogle Soldater i et befæstet Kontor, for at beskytte sig mod Kaperes Plyndring og Naboe-Maurernes Angreb.

Hoffet i Versailles er ofte blevet dadlet, fordi det har sammentrængt disse Handels Forbindelser i et Privilegies Baand. Man har ikke seet, at man maatte forvisse Provence Underholdning, og at der var kun dette Middel dertil, fordi Korn-Udførselen er kun sielden tilladt i Barbariets Stater.

Bone synes at være det gamle Hippone. Man erkiender der nogle skiønne Ruiner igiennem det dristige i den Mauriske Smag. Det vilde være let at faae en magelig Havn til denne Bye, der allerede har en ypperlig Reede. Dette nye Tilflugtssted vilde være tilstrækkeligen beskyttet af nogle Fæstningsværker, som have været der længe under Navn af det Genuesiske Fort.

Bugie er et temmelig stort Oplags Sted af Olie og Vox, som avles paa Naboe-Sletterne; og især af Jern, som bliver bragt dertil fra længere bortliggende Bierge, der have Overflødighed af Miner. Endskiønt dens Reede er alt for meget udsat for Norden-Vindene, laae Republikens Eskadrer dog der, forend de der bleve ødelagte af Engellænderne i næstforrige Sekulo.

De Oldsager, som Tedelis indslutter, bevise at det fordum har været et betydeligt Sted. Man mærker end paa dens Strandbredder Sporene til en stor Demning, der sandsynligen gik ud i Havet og dannede den en Havn. For Tiden er det kun en meget slet Rede, hvor der ofte forgaae endeel Skibe, som gaae dertil for at indtage Ladning.

Algier, Hoved-Staden i Staten, hæver sig som et Amphitheater paa Brinken af en Bakke, der er kronet med et Kastel. Dens — af Slaver meget vel dyrkede — Omegn er bedækket med Korn, Riis, Hamp, Frugter, Bælg-Frugter, Viinstokke, der endog ere plantede af de fra Grenada fordrevne Maurer. Denne Havns Ind- og Udløb ere meget vanskelige. Den er meget smal og har ikke Vand nok til Krigs-Skibe. Koffardie-Skibene ere ikke engang i Sikkerhed der i haardt Veir. De støde ofte paa hinanden og brækkes undertiden itu, naar det blæser stærkt fra Nord og Nordøst. Reeden danner en Halv-Sirkel. Bunden i den er god; men da den er udsat for de samme Vinde som Havnen, ere Skibene ligesaa plagede der i Stormveir.

En 5 til 6 Mile fra Algier ligger Sercelles. Denne Bye har en Viig eller en lille Bugt, hvor der ankre en Mængde Baade. Landet er der meget lavt; Landstrækningen meget smuk, og det er det fordelagtigste Sted paa Kysten til en Landgang.

Arsew, hvis Udenværker ere deilige, maae være de gamles Arsenaria. Man finder der temmelig skiønne Levninger af endeel Mindesmærker. Dens Reede er sikker, magelig og temmelig søgt. Der kunde der med faa Bekostninger indrettes en Havn, som kunde modtage de største Skibe. Den ligger af de Mauriske Steder nærmest ved Oran, som Spanierne bemægtigede sig 1509, som blev dem frataget 1708; og som de toge igien 1732, for ikke mere at miste den.

Antallet paa de europæiske Skibe, som aarlig løbe ind i de Algierske Stater, afvexler efter Omstændighederne. Det er aldrig betydeligt. Den overflødigste Høst bringer ikke over 100 dertil. Et Fransk Skib, stort eller lidet, ladet eller tomt, betaler for sin Ankring 31$\frac{2}{3}$ Rigsdaler, og denne Taxt er endnu høiere for de andre Nationer. Alle uden Forskiel skulde de erlægge 3 Prosent af alle de Handelsvarer, de føre; men denne Afgift bliver nedsat til 2 ved Indretninger, som man treffer med Forpagterne af Toldstederne. Ved Udførselen ere Landets Kornvarer ikke underkastede noget Paalæg, fordi Regieringen er den eneste, som handler med dem.

Endskiønt Engellænderne, de Danske, Hollænderne, de Svenske og Venetianerne ikke erfare nogen Fortrædelighed paa Algiers Reeder, drive disse Nationer dog kun meget liden Handel der. De tre Fierde dele af Handelen ere faldne i de Franskes Hænder, hvis aarlige Salg dog ikke overstiger 42,000 Rigsdaler, eller Indkiøb 125,000 Rigsdaler, 2650 Centner Uld, 5000 Maader Olie, 16000 Maader Korn, 30000 Huder, dertil indskrænker sig hvad de udføre. I disse Beregninger indbefattes ikke det Kongelige Afrikanske Kompagnies Operationer.

8. Marokkos nærværende Forfatning.

Marokko har været ligesaa ofte og ligesaa grueligen omtumlet, som det øvrige nordlige Afrika; men det er ikke kommet under Tyrkernes Aag. Endog de af dets Provindser, som havde været det fraevne under Navn af Rigerne Fez, Sus og Tafilet, ere efterhaanden blevne igien forenede med Rigets Stamme. En eneste Despot behersker for Tiden dette umaadelige store Land efter sine Luner, og næsten altid udsvævende

og blodtørstige Luner. Den ødelæggende Magt, man har ladet ham usurpere, fortsættes uden andre regelmessige Tropper end en svag Garde af frygtagtige Negre. Med disse af sine Slaver, som det i Tilfælde behager ham at kalde ind under Fanen, er det han allene fører Krigen. Hans Styrke til Søes er ikke synderlig mere skræmmende. Den indskrænker sig til 3 Fregatter, 2 Halvgaleier, 3 Chebekker og 15 Galioter. Søe-Røveriet har hidindtil været deres eneste Forretning. Man skulde tænke, at dette Plyndrerie engang vilde tage en Ende, dersom det var fornuftigt at giøre sig Regning paa en Tyrans Redelighed, eller vente sig at hans Eftermænd engang vilde antage menneskelige Grundsætninger. I et af Udsugelser og Nedsablinger uophørlig ødelagt Land, maa den offentlige Indtægt være liden. Imidlertid ere Udgifterne endnu mindre. Det, man kan spare, lægges til en umaadelig stor Skat, der fra meget gammel Tid er bleven oprettet af hvad der plyndredes fra Spanien, og siden efter bestandig forøget af en lang Række meer eller mindre grusomme Fyrster, som ansaae Guldet for alt og Nationernes Vel for intet.

Denne brændende Tørst efter Rigdomme har forplantet sig fra Tronen til de private Kaar. Aarlig drager der fra Byen Marokko, Hoved-Staden i Staten, førend dens Fyrste havde foretrukket den Mekinez, en Karavane, som gaar til Over-Guinea for at hente Guld. Førend den kommer dertil, maa den giennemreise en Strækning af 500 Mile; 200 i Riget selv, 200 i Ørken Sahara, og 100 efter at den er kommen ud af denne. Midt i denne Ørken, hvor der er kun goldt og opdynget Sand, hvor man ikke kan reise uden om Natten, hvor Gangen nødvendig er meget langsom, hvor man, som paa Oceanet, maa lede sig frem ved Kompasset og Stiernernes Løb, har Naturen lagt et

mindre vildt Landskab, der har Overflødighed af Kilder og Salt-Miner. Man belæsser Kamelerne med dette Fossile, der er saa nødvendigt, og det bliver bragt til Tombut, hvor man faaer Guld i Bytte.

Dette kostbare Metal sirkulerer ved dets Ankomst til Marokko kun meget sielden der. Det bliver nedgravet der, ligesom under alle de Regieringer, hvor Rigdommene ikke ere sikkre. Dette er ogsaa de Penges Skiebne, som Europæerne indføre i Riget giennem de 9 Havne, der staar dem aabne.

Den nærmeste ved Algier er Tetua. Den er sikker, med mindre det blæser stærkt fra Østen, hvilket sielden skeer. Floden Bousfega, som løber deri, tiener til Tilflugtssted om Vinteren for nogle Korsarer. Besætningen i Gibraltar lod der tilforn kiøbe de Bælgfrugter, de Kreature og Frugter, der vare den nødvendige til dens Forbrug; men denne Handel er gaaet ind, siden Landets Fyrste har villet, at Stor-Brittaniens Konsul skulde residere i Tanger.

Denne Bye, der 1471 blev erobret af Portugiserne, blev 1662 givet Engellænderne, som forlode den efter at de havde besiddet den i 22 Aar. Ved deres Bortgang derfra lod de en Dæmning sprenge, som de havde anlagt, og som satte de største Skibe i Sikkerhed. Ruinerne af dette skiønne Værk har giort Adgangen til Bugten meget vanskelig. Ei heller skulde den være af nogen Vigtighed, dersom Mundingen af en Flod, som man seer i det Inderste af den, ikke tiente de fleste af Rigets Galioter til Tilflugt. Tanger er til Gibraltars Forsynelse traadt istedet for Tetuan. Forbindelsen imellem disse tvende mauriske Byer bliver afskaaret ved Fortet Ceuta, der ikke er skilt fra Spanien, som det tilhører, uden ved et Stræde af 5 Mile.

Arrache er det naturlige Afsætnings-Sted for Ascar, en af de største og frugtbareste Provindser i Ri-

get. Denne Fordeel, en lykkelig Beliggenhed og dens gode Havn maae lidt tidligere eller sildigere give den nogen Virksomhed. For Tiden er den kun beboet af Soldater. Siden det Angreb, som de Franske forsøgte derpaa 1765, har man istandsat de Fæstnings-Værker, der vare anlagte af Spanierne, da de vare Herrer af Stedet.

Sale var for ikke længe siden en næsten uafhængig Republik under en Regent, som den satte sig selv. Dens Beliggenhed midt i de Lande, som staar under Marokko, satte den istand til at samle en Mængde Kornvarer. Dens Indbyggere vare baade Kiøbmænd og Søerøvere. De have næsten nedlagt begge disse Handteringer efter at de ere blevne undertvungne, og deres Rigdomme berøvede af den nuværende Fyrste, medens hans Fader sad paa Tronen. En Sand-Bank, der synes bestandig at tage til, tilsteder ikke andre Skibe at løbe ind i Floden, end de, der ikke stikke meer end 6 til 7 Fod dybt; men Reeden er sikker fra Enden af April til Enden af September.

Muley Muhammet vilde anlægge en Handels-Stad paa Halv-Øen Fedale, og man havde begyndt paa de fleste Bygninger. En Reede, som er sikker til alle Aarets Tider, endskiønt Havet er der bestandig i Oprør, havde ladet ham fatte Tanke om dette Anlæg. Han har opgivet det, siden man har giort ham det begribeligt, at det vilde være en spildt Udgift paa en Kyst, der er næsten allevegne tilgængelig.

I Aaret 1769 forlode Portugiserne Mazagan, efter at de havde nedbrudt alle dens Værker. Siden den Tid er Stedet næsten øde. Dets Reede er magelig om Sommeren for smaa Skibe; men Krigs-Skibene ere endog paa denne Aarstid nødte til at holde rum Søe.

Safy har en meget rummelig og en Deel af Aaret meget sikker Havn, men som er om Vinteren alt for

meget udsat for stærke Vinde fra Syd-Syd-Vest. Dens Beliggenhed midt i en overflødig paa Gods og Mennesker riig Provinds, havde giort denne store Bye til det næsten almindelige Handelssted for alle Rigets Produkter. Den har for kort siden seet sig skilt ved denne Fordeel af Mogador, der er bygt paa den vestligste Pynt af Afrika.

Dette nye Oplagssteds Havn er kun en Kanal, der dannes af en Øe, som ligger en 500 Favne fra Landet. Man gaaer ind i og ud af den med alle Vinde; men den er ikke dyb nok til at modtage store Skibe, og Ankringen deri er ikke sikker i haardt Veir. Strømmene ere saa stridige, at det er Krigsskibene umueligt at kaste Anker paa Kysten. Endskiønt Jordbunden, der omgiver dette Sted, ikke lader sig godt dyrke, har dog den Despots Lune, der endnu behersker Landet, giort det til det vigtigste Handelssted i sine Stater, endog betydeligere end alle de andre tilsammentagne.

Sainte-Croix, der ligger i Riget Sus under den 30te Grads Brede, er det sidste Søe-Sted i Keiserdømmet. Dens Reede er bekvem og meget sikker endog for Linie-Skibe, men kun om Sommeren. Den var fordum et temmelig stor Handelssted, hvor Skipperne fandt Produkterne samlede fra et vidtløftigt temmelig vel dyrket Land, og hvor alt det Guld, Tarudant faar fra Tombut, blev henbragt. Byen gik ud af Portugisernes Hænder for at gaae tilbage under Maurernes Herredømme, uden ganske at tabe sin Vigtighed. Et Jordskielv, der 1731 ødelagde en Deel af den, blev den til mere Skade, end denne Forandring. Den skulde maaskee være kommet sig af denne Nød, dersom ikke Muley-Muhammet i et Anstød af Vrede, hvortil man ikke veed Grunden, nogle Aar derefter havde for-

drevet Indbyggerne fra den, for at sætte en Kolonie Negre i deres Sted.

Marokko faar kun faa Europæiske Skibe. Dets Havne ere lukkede for endeel Nationer, og Engelland, Holland og Toskana, som have Traktater med denne Mägt, giøre sig ikke synderlig Fordeel deraf. For at give denne, maaskee for meget forsømte Handel, nogen Kraft, blev der 1755 i Kiøbenhavn oprettet en Fond af omtrent en 250,000 Rigsdaler, der blev delt i 500 Aktier, hver paa 500 Rigsdaler. Dette Selskab skulde vedvare i 40 Aar, men hvad Grunden end har været dertil, har det ikke fuldendet det Halve af sin Bane *. Endskiønt Frankerigs Handel med dette

* For at berettige og fuldstændiggiøre denne Efterretning, tilføier Oversætteren følgende af A. Schyttes Danm. og Norg. naturl. og polit. Forfatning S. 482 og følg.

Handelen med Marokko er begyndt under Frederik den 5te. Kongen sendte Oberstlieutenant Longeville med tvende Krigs- og 3 Coffardie-Skibe i Foraaret 1751 til det keiserlige marokkanske Hof, for sammesteds at slutte en Handels-Tractat. Det var Kongens Hensigt hermed at tilvende Undersaatterne de samme Fordele, som Engellænderne, Hollænderne og de Franske havde i Handels-Sagerne, i Havnene Saffia og St. Croux. Longeville landede med sin Esqvadre ved Mogador, der ligger ikke langt fra Saffia: han kom til Landet, lod sig efter en Fortælling af en fransk Kiøbmand, Joseph Stephan Rej, og en Jøde Bugalgo, forlede til at forbigaae Keiseren, Mulei Ali, og i dets Sted begynde Underhandlinger med Prindsen, hans Søn, Sidy Mahomed, Statholder i disse Søe-Havne, af hvilken han tilforhandlede sig det søgte Nederlag af Varer, ja insinuerede sig saaledes: at han udvirkede den Ordre, at alle fremmede handlende Nationer skulde retirere sig inden 40 Dage, hvornæst den ovennævnte franske Kiøbmand, Rej, blev

Rige ikke stiger høiere end til 1767, saa ere dog denne Krones Operationer i betydelig Grad de vigtigste, og

antaget til Consul. Sidy Mahomed bragte vel sin Fader til at ratificere Tractaten, imodtage de sendte Foræringer ꝛc. Men de øvrige Europæer, misfornøiede med det Privilegium exclusivum, som de Danske havde faaet paa Handelen paa St. Crux og Saffia, som streed ganske imod Engelands og andre Magters Tractater, søgte Leilighed at giøre Longeville mistænkt, som den, der under Prætext af at handle, vilde giøre sig til Herre over disse Havne; „thi hvorfor," hedde det: „skulde han ellers have indfunden „sig med Krigs-Skibe, der saavel vare forsynede med „Folk og Krigs-Ammunition; Keiseren kunde med „Told og andre Paalæg forskaffe sig langt større For„dele, end de, han kunde haabe af de Danske." Keiseren forlod sig til Forestillingens Rigtighed, giorde den sluttede Tractat til intet, lod Longeville arrestere i Havnen tilligemed 30 til 40 Mænd, der fandtes paa Landet af hans Folk. Hans Papirer bleve ham fratagne, og de danske Kiøbmands-Varer seqvestrerede.

Longeville fik omsider Leilighed til at forestille Hoffet sin Uskyldighed; men fik intet andet Svar, end dette: Han maatte forblive i Arresten, indtil man ved en Gesandt havde faaet nøiere Underretning fra hans Konge om hans Hensigter ꝛc. Zumbel Samuel, en Portugis-Jøde, blev sendt i denne Hensigt til det danske Hof med et Brev, hvoraf Indholdet var. „At Regieringen havde taget Longeville i Beskyttelse imod Almuen, der ellers havde revet ham i hundrede tusinde Stykker, siden de havde ham mistænkt for at ville bemægtige sig Havnene. Og, hvad de danske Varer angik, da havde man taget dem i Forvaring, for at redde dem for Pøbelen ꝛc."

De medbragte Varer, der bestod i en Carosse, Chinesisk Porcellin, Uhrer, Thee, Speile, Brocader, Fløiel, Perler, Daaser, Flinte ꝛc., vare i saa god

imidlertid overstiger dog det, der aarlig sælges, ikke synderlig over 83000 Rigsdaler; og det der kiøbes ikke 250,000 Rigsdaler.

Forvaring, at Almuen ikke skulde beskadige eller stiæle dem bort; thi de bleve i Procession førte til Slottet.

Kongen værdigede ikke Joden at give ham noget skriftligt Svar til Keiseren; men sendte Capitain Luzov med nye Instruction til Saffia paa Fregatten Christiansborg. Luzov var ikke saa hastig kommen til Saffia, forend Tractaten med Kongen af Danmark blev bragt i Rigtighed; Longeville kom i Frihed med de øvrige Fangne. Ved dette nye Venskab og adskillige andre Tractater med Africanerne blev Spanien, der har svoret disse Folk et evigt Fiendskab, saa fortrydelig, at den brød sin Handel og Venskab med Danmark.

Sagen blev bragt i Rigtighed ved et mindeligt Forlig; herefter blev det Africanske Compagnie besluttet den 31 Martii 1753. Octroyen var paa 40 Aar. Compagniet fik Privilegium exclusivum paa Handelen fra den 36te til 22de Grad, og kunde føre samme paa Saffia, St. Crux og andre Pladse. Indholdet var:

1) Compagniet fik af Kongen Ret til at giøre saadanne Reglemens og Foreninger imellem sig, som de maatte eragte tienlige til Compagniets Fordel.
2) Compagniet blev tilstaaet Oplag i Kiøbenhavn af de africanske Varer, som de der tilforhandlede sig.
3) Tolden blev regelret saaledes: At der af det, som er indkommen og igien udføres til fremmede Stæder, skulde ved Bortsendelsen betales 1 Procento; af det, som forbliver i Landet, $2\frac{1}{2}$; af hver indgaaende Skibs-Ladning 2 Rdlr. til Accise. Alle Slags fremmede Varer, som indkiøbes til Handelens Drift, skulde være befriede baade i Kiøbenhavn og Øresundet fra Told, Consumtion og Accise.

Heri skeede siden nogen Forandring, f. Ex. af de raae og uldne Varer, som vare fornødne til Silke-

Alt hvad der indføres i Marokkos Stater, og alt hvad der udføres derfra, betaler 10 Procent. Ethvert Skib maa desuden levere 500 Pund Krud og 10 Kugler til 10—12 Pundiger, eller en 120 Rigsdaler i Penge. De Spanske Monter ere almindeligt i Brug, men alle andre bleve tagne efter deres Vægt og deres Metals Finhed.

9. Oprindelsen til Søe-Røveriet paa den Nordlige Kyst af Afrika. Midler til at hemme det.

Det Skilderie, man her har givet over Landene i Barbariet, har ikke kunnet andet end forekomme afskye-

og Uldne-Manufakturer, betaltes ingen Told eller anden slig Afgift; men af Olie, Olivers, Capres, Rosiner, Mandeler rc., naar de forblive i Landet, svares den sædvanlige Told, men intet, naar de udføres.

Kongen lovede Compagniet en Convoi i Krigstider for billig Betaling.

Compagniets Fond bestod af 500 Actier, hver Actie til 500 Rdlr. Handelen var i Begyndelsen fordeelagtig, saa meget mere, som der vare i Begyndelsen ikke saa mange Magter, der havde sluttet Tractater med disse Folk, som siden efter; og de Danske havde Leilighed i følgende Tider at drive en anseelig Fragthandel i Middelhavet, medens de øvrige Europæiske Magter deels havde Krig med hverandre indbyrdes, og deels stode ikke i Forbund med disse africanske Stæder.

For nærværende Tid er der lidet at vente ved denne Handel, hvorfore Handels-Compagniet blev ophævet, og Handelen frigiven 1768 ved et Proclama af 20 Mai, da Interessenterne skiftede alle Compagniets Effecter imellem sig.

ligt. Den ødelagte Forfatning, hvori man har seet dem nedsænkede, er blevet en nødvendig Følge af disse Nationers Tilbøielighed til Søe-Røveriet. Denne — i disse Lande meget gamle — Smag tog meget til efter at de havde afkastet et fremmet Aag. Den blev til Lidenskab i Anledning af en Begivenhed, som gav deres Søe-Magt en hurtig Tilvext.

Undertvunget i endeel Sekler af Alkoranens Tilhængere, havde Spanien endelig bragt det saavidt, at det havde brudt sine Lænker og igien undertvunget Muhamedanerne. Det vilde have at de skulde være Kristne. En uovervindelig Modstand bragte dets Nidkierhed i Forbittrelse. Dets Forblindelse gik saa vidt at det affolkede Staten, for at rense den fra Undersaatter, der vare det mistænkte og af en forhadt Religion. De fleste af disse Fordrevne søgte et Tilflugtssted i Barbariet. Deres nye Fædreneland kiendte alt for lidet til Handel og Vindskibelighed, at de der kunde føre sig deres Talenter til Nytte eller giøre sig Fordele af deres Rigdomme. Hævnen giorde dem til Fribyttere. I Førstningen lode de sig nøie med at plyndre deres Undertrykkeres vidtløftige og frugtbare Sletter. De overrumplede de lade Indbyggere i Valencias, Grenadas og Andalusiens rige Land-Egne, paa deres Senge, og bortførte dem som Slaver. Siden efter foragtede de det Bytte, de giorde i de Lande, hvilket de forhen selv havde dyrket. De byggede sig store Skibe, angrebe andre Nationers Flag og paatvang de største Magter i Europa den Skiændsel, at giøre dem aarlige Foræringer, som, hvad Navn man end sminker dem med, dog er en virkelig Skat. Man har undertiden straffet, undertiden ydmyget disse Søerøvere, men man har aldrig standset deres Plyndringer og dog vilde intet være lettere.

Araberne, der vanke om i Ørkenerne; Landets gamle Indvaanere, der dyrke Markerne; Maurerne, der ere komne fra Spanien, der for største Delen ere boesatte paa Kysterne; Joderne, som man foragter, som man undertrykker og fornærmer; alle Nationer paa dette Fastland forbande det Aag, hvorunder de knuses, og vilde ikke giøre sig mindste Umage for at haandhæve dets Vedvarenhed.

Ingen fremmed Hielp vilde forhale dets Undergang et Øieblik. Den eneste Magt, som man kunde formode at ønske det vedligeholdt, nemlig det Ottomanske Rige, er alt for lidet tilfreds med den tomme Titel, man forunder den af Beskytter, og ikke paaholden nok paa det Navn, man giver den af Religionens Overhoved, at den skulde tage nogen virksom Andeel deri. Forgieves vilde man søge at formaae den dertil ved Afstaaelser, som Omstændighederne sandsynligen vilde aftvriste disse Røvere. Dette Ønske vilde ikke give Kræfter. I tvende Sekler har Porten ingen Søemagt havt, og dens Landmagt iler samme Undergang imøde.

Men hvilken Nation er det forbeholdet at bryde de Lænker, som Afrika langsomt smidder os, og udrydde disse Bussemænd, for hvilke vore Søefarende isne af Skræk. Ingen Nation kan forsøge det alene, og dersom den dristede sig dertil, maaskee vilde da alle de andres Misundelse lægge den lønlige eller aabenbare Hindringer i Veien. Det maa derfor blive et Værk af et almindeligt Forbund. Alle Søemagter maa bidrage til at udføre et Anlæg, som er dem alle lige vigtigt. Disse Stater, som alt indbyder til at alliere sig med hinanden, elske hinanden, forsvare hinanden, maae være udmattede af de Ulykker, som de volde hinanden giensidigen. Efter at de da saa ofte have forenet sig til deres indbyrdes Ødelæggelse, gribe de da til Vaaben til

deres Vedligeholdelse. Krigen vil da i det mindste een Gang have været gavnlig og retfærdig.

Man tør formode, at den ikke vilde blive langvarig, dersom den blev ført med en dertil passende Kyndighed og Eenighed. Naar ethvert Medlem af Confederationen angreb til een Tid den Fiende, han skulde tvinge, vilde han kun erfare en svag Modstand. Hvo veed endog, om han vilde finde nogen. Maaske vilde det ædelste, det største Foretagende, koste Europa mindre Blod og færre Summer, end den mindste af de Stridigheder, hvoraf det bliver bestandig sønderrevet.

De Statsmænd, som kunde faae i Sinde at lægge Plan dertil, vil man ikke fornærme ved at mistænke dem for, at de vilde indskrænke deres Ærekierhed til at fylde Reeder, nedbryde Fæstninger, ødelægge Kyster. Saa snævre Begreber vilde være alt for meget under de Fremskridt, den menneskelige Forstand har giort. De undertvungne Lande skulde tilhøre Erobrerne, og enhver af de Allierede skulde have Besiddelser i Forhold til de Anstalter, hvormed han havde understøttet den fælles Sag. Disse Erobringer vilde blive saa meget sikrere, som de Overvundnes Vel maatte blive en Følge af dem. Dette Søe-Røver-Folk, disse Søe-Uhyrer vilde blive forvandlede til Mennesker med gode Love og Exempler paa Menneskelighed. Hævede uformærkt op til os, ved Meddelelsen af vor Oplysning, vilde de med Tiden afsværge et Sværmerie, som Vankundighed og Nød har næret i deres Hierter; de vilde stedse med Ømhed erindre sig den mærkværdige Tidspunkt, der bragte os til deres Kyster.

Man vilde da ikke længere see dem lade et Land ligge udyrket, der fordum var saa frugtbart. Afvexlende Korn-Arter og Frugter vilde da skiule denne umaadelige store Strækning. Disse Produkter vilde blive omtuskede mod Varer af vor Vindskibelighed og

vore Manufakturer. Europæiske Kiøbmænd, der vare boesatte i Afrika, vilde blive Agentere for denne Handel til fælles Nytte for begge disse Verdens Egne. En Forbindelse, der er saa naturlig mellem Kyster, som vende mod hinanden, og Folkeslag, der nødvendigen maae støde paa hinanden, vilde, saa at sige, udvide Verdens Grændser. Dette nye Slags Erobring, der frembyder sig ved første Øiekast, vilde blive en kostelig Skadesløsholdelse for dem, der i saa mange hundrede Aar have giort Menneskeslægten ulykkelig.

Den største Hindring for denne vigtige Revolution har altid været de store Søe-Magters Misundelse, som egensindigen have vægret sig ved at anvende de udfordrende Midler til at bringe Roligheden tilveie igien paa vore Farvande. Haab om at standse Vindskibeligheden hos enhver Nation, der ikke har nogen synderlig Styrke, har giort dem det til Vane at ønske, ja endog understøtte Barbareskernes Foretagender. Det er en Grusomhed, som de skulde have sparet sig selv Skammen for, dersom de havde været ligesaa oplyste som gierrige. Vist nok vilde alle Nationer have havt Fordeel af denne lykkelige Forandring; men de overflødigste Frugter deraf vilde ufeilbarlig være blevet Søemagterne til Del i Forhold til deres Styrke. Deres Beliggenhed, deres Skibsfarts Sikkerhed, deres Kapitalers Mængde og hundrede andre Hielpemidler vilde forvisse dem om denne Overvægt. De beklage sig daglig over de Hindringer, som National-Misundelsen, Forbuds-Galskabet, den udelukkende Handels smaa Spekulationer uophørlig lægge deres Virksomhed i Veien. Nationerne blive hinanden gradeviis ligesaa fremmede, som de vare det i de barbariske Tider. Det Øde, som denne Mangel paa Forbindelse nødvendig maa frembringe, vilde blive udfyldt, dersom man bragte Afrika til at have Fornødenheder og Hielpekilder til at tilfredsstille

dem. Handelen vilde da see en nye Bane aabnet for dens Ergierrighed.

Dog dersom Barbareskernes Undertvingelse og Afvæbning ikke skulde blive en Kilde til Velgaaende for dem, ligesaa vel som for os; dersom vi ikke vilde behandle dem som Brødre, tragte efter at giøre dem til vore Venner; dersom vi maae nære og vedligeholde Slaverie og Armod iblant dem; dersom Sværmeriet endnu kan fornye disse forhadte Korstog, som Philosophien alt for sildig har overantvordet til alle Seklers Uvillie; dersom endelig Afrika skulde blive Skuepladsen for vort Barbarie, som Asien og Amerika have været det, og ere det endnu; saa falde det i en evig Forglemmelse — det Forslag, som Menneskekierligheden her haver tilsagt os til vore Medmenneskers Beste. Vi forblive da i vore Havne. Det er ligegyldigt enten det er Kristne eller Musselmænner, der blive plagede. Det er kun Mennesket, der fortiener at være Mennesket vigtigt.

Mennesker! I ere alle Brødre, hvorlænge ville I da opsætte at erkiende hinanden derfor? Hvorlænge ville I lukke eders Øine for ikke at see, at Naturen, eders fælles Moder, rækker Næringen uden Forskiel til alle sine Børn? Hvorfor ville I sønderrive hinanden og idelig farve eders Ammes Bryster med eders Blod? Hvad I vilde oprøres over at see hos Umælende, det have I selv giort, næsten fra det første, I bleve til. Frygte I vel for at blive for mange? Ih nu! Overlader kun pestagtige Sygdomme, de barske Elementer, eders Besværligheder, eders Lidenskaber, eders Laster, eders Fordomme, eders svage Organer, eders korte Levetid Omsorgen for at udrydde eder. Det Væsens Viisdom, som I have eders Tilværelse at takke, har bestemt Tallet paa eder og alle levende Arter, sat Grændser, som aldrig ville blive overtraadte. Have I ikke i

eders Fornødenheder, som uophørlig indstille sig paa ny, Fiender nok, der have sammensvoret sig imod eder, uden at I behøve, at give eder i Ledtog med dem? Mennesket giør sig til af sin Ypperlighed frem for alle Skabninger i Naturen, og formedelst en Grumhed, som man ikke engang bliver vaer hos Tigerne, er Mennesket den grusomste Plage for Mennesket. Dersom dets lønlige Ønske blev bønhørt, skulde der snart kun være eet eneste tilbage paa hele Kloden.

10. Indbyggernes Farve paa Afrikas vestlige Kyst, bekiendt under Navn af Guinea. Hvad kan være Aarsag til dette Phenomen?

Denne saa grusomme, saa følsomme, saa forhadte og saa interesserende Skabning, der er saa ulykkelig i den nordlige Deel af Afrika, plages med en langt grueligere Skiebne i den vestlige Deel af dette vidtløftige Land.

Paa denne Kyst, der strækker sig fra Strædet ved Gibraltar til Forbierget Godthaab, have alle Indbyggerne bag Nigeren et aflangt Hoved, en bred, brak og afstumpet Næse, tykke Læber, et krøllet Haar, som Ulden paa vore Faar. De fødes hvide og have fra først af intet brunt uden Negle-Randen, Øie-Sirklen med en liden Plet paa Enden af de naturlige Dele. Mod den 8de Dag efter deres Fødsel begynde Børnene at forandre deres Farve, deres Hud bliver brun, endelig sort, men skiden — mat — og næsten guulbrun — sort, der med Tiden bliver stærk og glindsende.

Imidlertid har Kiødet, Benene, Indvoldene og alle de indvendige Dele den samme Farve hos de Sorte, som hos de Hvide. Lymphen er ligeledes hvid og klar. Ammernes Melk er allevegne den samme.

Den mærkeligste Forskiel imellem dem begge er: at de Sorte have en varmere og ligesom olieagtig Hud,

sortagtigt Blod, en meget mørk Galde, en hurtigere Puls, en Sveed, der udbreder en stærk og ubehagelig Lugt, en Uddunstning, der ofte sværter de Legemer, den trækker i. En af Uleilighederne ved denne sorte Farve, der er et Billede paa Natten, som sammenblander alle Gienstænde, er: at den har paa en viis Maade nødt disse Nationer til at udskiære sig Ansigtet og Brystet, at spragle deres Hud med forskiellige Farver, for at kiende hinanden langt fra. Der gives Stammer, hvori denne Skik er almindelig; hos andre synes den at være et Udmærkelses-Tegn, som er de høiere Klasser forbeholdet. Da man imidlertid dog seer den indført hos Nationerne i Tartariet og Canada, og hos andre vilde Folkeslag, kan man tvivle paa, om den ikke snarere er deres omvankende Levemaade at tilskrive end deres Huds Farve.

Denne Farve kommer af en slimagtig Substants, som danner et Slags Net imellem Yderhinden og Huden. Denne Substants som er hvid hos Europæerne, brun hos de Olivenfarvede, bestrøet med rødagtige Pletter hos de blonde eller rødlyddede Nationer, er sortagtig hos Negerne.

Begierlighed efter at udfinde Aarsagerne til denne Farve har udklækket en heel Del Systemer.

Dogmatiken, som har bemægtiget sig den menneskelige Forstand ved Meningen, som har benyttet sig af Barndommens første Rædsler for at præge evig i Forstanden, som har giort alt unaturligt, Geographie, Astronomie, Physik, Historie, som har villet giøre alt forunderligt og hemmelighedsfuldt, for at faae Ret til at forklare alt — efter at denne Dogmatik har giort en Stamme Mennesker, der ved Adams Forseelse ere blevne skyldige og ulykkelige, har den giort en Stamme Mennesker sorte, for at straffe hans Søns Brodermord. Det er saaledes fra Cain at de sorte Mennesker

skulle nedstamme. Dersom deres Fader var Morder, maa man tilstaae, at hans Børn have bødet grueligen for hans Forbrydelse, og at den fredsommelige Abels Descendenter have tilstrækkelig hævnet deres Faders uskyldige Blod.

Store Gud! hvilke udsvævende Grusomheder tillægges Dig ikke af Skabninger, som ikke tale, ikke virke uden ved en idelig Virkning af din Magt, og som lade Dig virke og tale efter deres indbildske Vankundigheds daarlige Indfald. Er det Diævlene, der spotte Dig, eller de Mennesker, der tale saaledes? dersom man ellers kan kalde det Spot mod Dig, hvad der siges af usle Skabninger, som staae saa langt fra Dig, hvis Røst fornærme Dig uden at høres, ligesom Insektets, der knurrer i Græsset under Menneskets Fødder, som gaaer over det og hører det ikke.

Fornuften har søgt at forklare de Sortes Farve ved Induktioner, der ere uddragne af Phænomenerne i Chymien. Efter nogle Naturkyndige er det en Viktriolsk Vædske i Negernes Lympha, som er alt for tyk til at kunne trække sig igiennem Svedehullerne i Huden, som derfor kommer i Giæring og forener sig med den slimagtige Materie, som den farver. Man sige da, hvorfor Haarene ere krøllede, hvorfor de Sortes Øine og Tænder ere saa hvide. Man lægger ikke Mærke til, at et Viktriolsk Salt, som skulde være saa virksomt og kraftigt, vilde tilsidst forstyrre al Organisation. Imidlertid er denne Organisation ligesaa fuldkommen hos Negerne, som hos Mennesker af den hvideste Art.

Anatomien har troet at finde Oprindelsen til de Sortes Farve i Avlings-Sæden. Mere behøvedes maaskee ikke, for at bevise, at Negerne ere et særdeles Slags Mennesker. Thi dersom noget giør Arterne eller Klasserne i hver Art forskiellige, da er det sikkerlig Forskielligheden i Sæden. Men ved mere Opmærksomhed

har man erkiendt Vildfarelsen og forladt denne Forklaring over Negernes Farve. De Følger, som man har troet, at kunne uddrage af deres og andre Nationers Dannelse, have ikke syntes mere overbevisende. Nogle af disse Legems-Dannelser ere Klimaet at tilskrive, de fleste, gamle Vedtægter. Man har indseet, at disse Barbarer havde kunnet giøre sig sære Begreber om Skiønhed, at de havde søgt at skaffe deres Børn disse Yndigheder, at med Tiden havde denne Skik forvandlet sig til Natur, og at man da ikke mere behøvede, uden meget sielden, at tage sin Tilflugt til dette Konstgreb, for at faae disse vidunderlige Skabeloner.

Der gives andre mere tilfredsstillende Aarsager til de Sortes Farve. Denne Farve har, som man har seet, sit Sæde i et Næt, som ligger under Yderhinden. Substantsen i dette Næt, der fra først af er slimagtig; forandrer sig siden efter til et Væv af Kar, hvis Diameter er stor nok til at tage mod saa vel noget af den farvende Deel i Blodet, som af Galden, hvilken man paastaar at have en særdeles Hang til at søge Huden. Derfra kommer hos de Hvide denne mere livlige Farve i Kinderne, hvor Nættet er mere løst. Derfra ligeledes den gule eller kobret Ansigtsfarve, som udmærker hele Nationer, medens den under et andet Klima kun er enkelt Menneskes og grundet i Sygdom. Nærheden af den ene eller den anden af disse Vædsker er nok til at give de Sorte deres Farve, naar man desuden lægger til, at de have tykkere Yderhinde og Næt, sortere Blod og mørkere Galde, at deres mere overflødige og mindre flydende Sveed maa tyknes under Hinden og forøge det stærke i Farven.

Physiken kommer end videre til Hielp. Den anmærker, at de Dele af Legemet, der ere udsatte for Solen, ere mere farvede; at reisende Landboer, omvankende

Folk, og kort alle de, som leve bestandig i fri Luft og under en mere brændende Himmelegn, have en mere mørk Ansigtsfarve. Den mener, at den efter disse Jagttagelser kan udlede Hoved-Aarsagen til de Sortes Farve fra Klima'et og den brændende Soel. Der gives, som man siger, ikke Negre uden i de varme Lande. Deres Farve bliver mørkere, eftersom de komme Linien nærmere. Den bliver mildere eller lysere ved Yderkanterne af det hede Belte. Hele Menneskeslægten bliver i Almindelighed hvidere ved Sneen og forbrændes af Solen. Man seer Skatteringerne af Hvidt i Sort og Sort i Hvidt saa at sige, betegnede, ved de ligeløbende Grader, som skiære Jorden fra Linien til begge Polerne. Dersom de Zoner, som Sphærens Opfindere have forestillet sig, vare blevne betegnede ved de rette Belter, vilde man see Ibenholts Sortheden tage af uformærkt til høire og venstre til de tvende Vende-Sirkler; derfra det Brune at bleges og blive lysere til Polar-Sirklerne ved Skatteringer af det Hvide, som altid bliver mere skinnende.

Da det Sorte imidlertid er mere mørkt paa Afrikas vestlige Kyster end i andre maaske ligesaa hede Lande, saa maa der til Solens Hede komme andre Aarsager, der have ligesaa megen Indflydelse paa Organisationen. De Europæere, der have opholdt sig længst i disse Lande, udlede dette stærkere Sorte fra salpeter-svovl-agtige eller metalliske Partikler, som bestandigen uddunste af Jordens Overflade eller Indvolde; fra Vanen at gaae nøgne, fra Nærheden ved brændende Sand-Ørkener, og fra andre Omstændigheder, som ikke findes andensteds i samme Grad.

Hvad der synes at stadfæste, at Negernes Farve er en Virkning af Klimaet, Luften, Vandet, Fødemidlerne i Guinea, det er at den forandrer sig, naar man føre dem til andre Nationer. De Børn, der fødes

i Amerika, ere ikke saa sorte, som de, der have givet dem Livet; efter ethvert Leed bliver Forskiellen mere kiendelig; det var mueligt at efter mange Generationer kunde man ikke skille de Mennesker, der nedstamme fra Afrika, fra de Landes, hvortil de vare blevne forflyttede.

Endskiønt den Mening, der tillægger Klima'et Hoved-Aarsagen til Indbyggernes Farve paa Guinea, er temmelig almindelig vedtaget, har man dog ikke endnu løst alle de Vanskeligheder, der kunne reise sig mod dette System. Det er et Beviis til de tusende andre paa Uvisheden i vore Kundskaber.

Og hvorledes kunne vore Kundskaber andet end være uvisse og indskrænkede? Vore Organer ere saa svage, vore Hielpemidler saa fortvarende, vore Studeringer saa forvirrede, vort Liv saa fortumlet, og Formaalet for vore Undersøgelser saa vidtløftigt. Arbeider uophørlig Naturkyndige! Physikere! Chimister! Philosopher! Jagttagere af ethvert Slags! efter Seklers samlede og uafbrudte Bestræbelser ville dog de Hemmeligheder, I have afvristet Naturen, i Sammenligning med dens umaadelige Rigdom, kun være en Draabe Vand frataget det store Hav. Den Rige sover, den Lærde vaager, men er fattig. Hans Opdagelser ere Bestyrelserne alt for ligegyldige til, at kunne udvirke ham nogen Understøttelse, eller lade ham haabe nogen Belønning. Man vilde blant Franskmænd finde flere end een Aristoteles, men hvor er den Fyrste, der vilde sige til ham: Min Magt er til din Tieneste, tag i mit Skatol og arbeid. Siig os store Buffon: til hvilken Fuldkommenheds Grad Du vilde have bragt dit udødelige Værk, dersom Du havde levet under Alexander!

Den grublende Mand sidder inde, og den Reisende er vankundig eller lyver. Den i hvis Lod Snillet er faldet, lader haant om Erfaringens Smaating, og

den, der samler Erfaringer, er næsten altid uden Genie. Blandt den Mængde Virkekræfter, som Naturen anvender, kiende vi kun nogle, og endda kiende vi dem kun ufuldkommen. Hvo veed om ikke de andre ere af den Beskaffenhed, at de for bestandig undgaae vore Sandser, vore Redskaber, vore Jagttagelser vore Forsøg? De tvende Væseners Beskaffenhed, hvoraf Verden bestaaer — Liv og Materie — ville altid blive en Hemmelighed.

Blandt de physiske Egenskaber ved Legemerne er der ikke en eneste, som jo kræver en heel Hob Erfarenheder. Ere alle disse Erfarenheder endog muelige? Hvor lang Tid maae vi ikke anvende paa Formodninger, som den ene Dag vil see blive til og den paafølgende see forgaae? Hvo kan lægge Tømme paa dette næsten uovervindelige Hang til at slutte efter Rimelighed — denne saa forføriske, saa magelige, og saa bedragelige Maade at dømme paa? Neppe have vi nogle Kiendsgierninger, førend vi bygge et System, som trækker Mængden til sig og forhaler Sandhedens Efterforskning. Den Tid, der anvendes til at hiemle en Hypothese, og den Tid, der anvendes til at giendrive den, ere næsten lige spildte. Regne — Videnskaberne, der ere tilfredsstillende for den selvstændige, som finder Fornøielse i at overvinde Vanskeligheder, og for den rigtigdømmende som er for strænge Slutninger, vilde holde sig, men til liden Nytte for Livet. Andagteriet, som kaster Foragt paa Arbeiderne af en Orme-Skabning, og som lønligen skielver for Fornuftens Fremskridt, vil forøge Antallet paa Lediggængerne og sinke den arbeidsomme Mand enten ved Frygt eller Betænkelighed *). Efterhaanden, som en Videnskab gaar frem, blive Skridtene vanskeligere; Mængden faaer Afsmag for den, og den bli-

*) Man erindre sig at Forfatteren var opdraget som Chatholik.

Overs.

ver ikke mere dyrket uden af nogle haardnakkede Mennesker, som lægge sig efter den af Vane eller i det vel — eller slet — grundede Haab om at giøre sig et Navn, indtil det Latterlige blander sig deri, og man med Fingeren udpæger den, som en Nar eller en Tosse, der venter sig at overvinde en Vanskelighed, hvorpaa nogle berømte Mænd have strandet. Paa denne Maade sminker man sin Frygt for, at det skal lykkes ham.

Til alle Tider og hos alle Nationer har man seet Videnskaber komme op, falde og afløse hinanden. Denne Ustadighed, denne Trævhed findes ikke hos een Mand allene. Det er en Feil hos de talrigeste og meest oplyste Selskaber. Det synes som Videnskaberne og Konsterne have en Tid, da de ere i Mode.

Vi have begyndt med at have Lærde. Efter dem havde vi — Poeter og Talere. Efter Taler og Poeter — Metaphysikere, som have giort Plads for Geometere, disse have giort Plads for Physikere, som have giort Plads for Naturkyndige og Chymister. Smagen for Naturhistorien er i dens Aftagende. Vi ere nu ganske fordybede i Regierings, Lovgivnings, i moralske, politiske, merkantilske Emner. Dersom der var mig tilladt at vove en Forudsigelse, vilde jeg forkynde, at Hovederne nu meget snart ville slaae ind i Historien — en umaadelig Bane, hvor Philosophien endnu ikke har giort et Skridt.

Virkelig! dersom man af denne uendelige Mængde Bind vilde udrive de Blade, som man har bestemt til de store Mordere, hvilke man kalder Erobrere, eller indskrænke dem til de faa Sider, som de neppe fortiene, hvad vilde der da blive tilbage? Hvad er der vel talt til os om Klima, om Jordbund, om Produkter, om Dyr, om Fugle, Fiske, Planter, Frugter, Mineralier, Sæder, Skikke, Overtroe, Fordomme, Videnskaber, Konster, Handel, Regiering og Love? Hvad

kiende vi til saa mange af de gamle Nationer, som kan være til nogen Nytte for de nyere Nationer. Er ikke deres Viisdom og deres Daarskab lige tabte for os. Deres Aarbøger underrette os aldrig om de Gienstænde, som ere os vigtige at kiende, om den sande Fyrste-Hæder, om hvad der er Grundvolden til Nationens Styrke, hvad der giøre dem lykkelige og skaffe Regieringerne Varighed. Lad disse skiønne Taler af en General til sine Soldater, i det Dieblik en Trefning skal gaae for sig, tiene til Veltalenheds Mynstre for en Skiøntaler, jeg tilstaaer det; men naar jeg endog kan dem paa mine Fingre, vil jeg dog hverken blive mere billigtænkende eller mere kiek, eller mere oplyst, eller bedre. Det Dieblik nærmer sig, da Fornuften, Retfærdigheden, Sandheden, ville afvriste Vankundighedens og Smigrerens Hænder en Pen, som de kun alt for længe have ført. Skielver da I, som føde Menneskene med Løgne; eller som bringe dem til at sukke under Undertrykkelse. I ville blive dømte.

I Guinea kiender man kun tvende Aarstider. Den sundeste og behageligste begynder i April og ender i October, da regner det aldrig; men tykke Dunster, som bedække Horisonten, optage Solens Straaler og formindske deres brændende Hede, og hver Nat falder der en Dug, som er overflødig nok til at holde Planterne i Groening. Den øvrige Del af Aaret er Heden heftig og vilde uden Regnen, der meget hyppig afløser hinanden, maaskee være uudstaaelig. Til Uheld har Naturen sielden giort Jordsmonnet godt skikket til det alt for overflødige Vands Afløb, og Konsten er aldrig kommen Naturen til Hielp. Derfra Oprindelsen til saa mange Moradser i denne Del af Kloden. Der ere som ofteſt mordiske for fremmede, som Begierligheden bringer i deres Naboelag. Ved at antænde Baal hver Nat tæt ved deres Boeliger, rense Landets

Indfødte en fordærvet Luft, som de desuden ere vante til fra Barndommen af. De ubetydelige Forandringer som giøres Nord og Syd for Linien, svække ikke Nøiagtigheden i disse Jagttagelser.

11 Af hvilken Beskaffenhed er Jordbunden i Guinea. Hvorledes ere dens Kyster?

Fra det Marokkanske Riges Grændser til Senegal er Jorden aldeles gold. En lang Rad af Sahares Ørkener, som strække sig fra det Atlantiske Hav til Ægypten, midt imellem alle Babariets Stater, indtager denne store Strækning. Midt i disse brændende Sand-Ørkener leve nogle Mauriske Familier paa nogle faa Steder, hvor man har fundet — kun lidet overflødige — Kilder, og hvor det har været muligt at plante Palmetræer og sanke Dadler. Deres fornemmeste Syssel er at samle Gummi, som har fæstet Europæernes Opmærksomhed til dette Land. Til Over-Guinea, fornemmelig til Bambouk, føre de en stor Mængde Salt, der bliver dem betalt med Guld og undertiden med Slaver.

Breddene af Niger-Floden, af Gambie, af Sierra Leona, saavel som af de mindre betydelige Floder der løbe i den store Strækning, som skille disse Hoved-Floder fra hinanden, vilde være yderst frugtbare, dersom man vilde dyrke dem. At tillægge Qvæg er næsten det eneste, Indbyggerne give sig af med. De finde Smag i at nære sig af Hoppe-Melk og reise kun lidet, efterdi ingen Fornødenheder tvinge dem til at drage ud af deres Fæderneland.

De der boe ved Cap Monte, ere fra alle Sider omgivne med Sand-Ørkener og udgiøre en Nation, der er ganske og aldeles affondret fra det øvrige Afrika. All deres Føde bestaaer i deres Moradsers Riis, der

er deres eneste Produkt. De sælge noget lidet deraf til Europæerne, som betale dem det med Brændviin og Isenkram.

Fra Forbierget Palma til Floden Volta ere Indbyggerne Kiøbmænd og Avlsbrugere. De ere Avlsbrugere, fordi deres Land, skiønt steenagtigt, rigelig betaler Umagen dermed og de Forskud, der nødvendig maae giøres paa at oprydde det. De ere Kiøbmænd, fordi de bag ved sig have Nationer, som forsyne dem med Guld, Kobber, Elfenbeen, Slaver, og intet hindrer en vedholdende Forbindelse imellem Nationerne, der boe inde i Landet og dem, der boe paa Kysterne. Det er den eneste Egn i Afrika, hvor man paa en stor Strækning ikke bliver standset enten af vidtløftige Ørkener eller af dybe Floder, og hvor man finder Vand og Levnetsmidler.

Imellem Floderne Volta og Kalabar er Kysten flad, frugtbar, meget folkerig og godt dyrket. Saaledes er det ikke med Landet, som strækker sig fra Kalabar til Gabon. Næsten ganske overvoxet med tykke Skove frembringer det kun faa Frugter, intet Slags Korn, og er mere beboet af vilde Dyr en af Mennesker. Endskiønt Regnen falder overflodig der, hvilket maa skee under Linien, er Jorden dog saa sandig, at der et Øieblik efter at den er falden, ikke er et Spor af Vædske tilbage.

Sønden for Linien og til Zaire giver Kysten et frydende Syn. Lav, hvor den begynder, fremstiller den, ved at hæve sig i en umærkelig Skakning, dyrkede Marker, der ere blandede med altid grønne Skove og Græsgange, der ere bevoxede med Palme-Træer.

Fra Zaire til Coanza og endnu længere hen er Kysten sædvanlig høi og steil. I det indre finder man en ophøiet Slette, hvis Jordbund bestaar af en grov, men frugtbar Sand.

Paa hiin Side Coanza og de Portugisiske Etablissementer bgynder et ufrugtbart Land, som er mere end 200 Mile stort og endes ved Hottentoterne. I denne lange Strækning kiender man ikke andre Indbyggere end Cimbeba'erne, med hvilke man ikke staar i nogen Forbindelse.

De Forskielligheder, som man anmærker ved det vestlige Afrikas Kyster, hindre dog ikke, at de jo alle have en Fordeel, der er meget sielden og maaskee dem allene egen. Ingensteds paa denne umaadelig store Kyst seer man af disse gyselige Klipper, hvis Syn skræmmer den Søfarende tilbage. Havet er der roligt, og Ankringen sikker. Uden disse Fordele kunde man kun vanskelig befaret det, efterdi det har kun meget faa Havne; og — næsten idelig sammenhængende Sand-Revler nøde som oftest til at ankre i rum Søe.

Vindene og Strømmene have næsten eet Strøg i de sex Maaneder af Aaret fra April og til November. Syd for Linien hersker Syd-Ost-Vinden og Strømmene gaae mod Nord. Nord for Linien herster Østen-Vinden, og Strømmene gaae mod Nord-Ost. I de sex andre Maaneder giøre Stormene af og til Forandring i Vindenes Strøg, men den blæser da ikke mere saa stærk. Luftens Kraft synes da at være slappet. Det, der foraarsager denne Forandring, synes at have Indflydelse paa Strømmenes Strøg. Nord for Linien gaar den da mod Syd-Vest og paa hiin Side Linien mod Sønder.

12. Begreb om de forskiellige i Guinea indførte Regieringsformer.

De Revolutioner, som have maattet gaae for sig i det vestlige Afrika, ligesom paa det øvrige af Kloden,

ere ganske ukiendte, og det var umueligt, at det kunde være anderledes i et Land, hvor Skrift har altid været ubekiendt. Man har ikke engang der vedligeholdt nogen Tradition, som kunde tiene til Grundvold for grundede eller ugrundede Formodninger. Naar man spørger Folk i disse Lande, hvorfor de have ladet Mindet om deres Forfædres Bedrifter forgaae? svare de: at der ligger kun liden Magt paa at vide, hvorledes de Døde have levet, at det Væsentlige er, at der er noget Godt ved de Levende. Det Forbigangne rører dem saa lidet, at de ikke engang tælle Aarene af deres Alder. Det vilde, som de sige, kun være at bebyrde sin Hukommelse med en unyttig Regning, eftersom det ikke vil hindre dem fra at døe, ei heller give dem nogen Oplysning om Maalet paa deres Liv. Ved at tale om denne Del af Verden er man altsaa indskrænket til de Tider, der have seet Europæernes Ankomst paa Strandbreddene. Man maa endog indskrænke sig til Kysterne, efterdi man ikke kan fæste nogen synderlig Troe til de Reisende, der have trængt sig ind i det Indre af Landene, og vore Skippere ere med deres Undersøgelser ikke gaaede synderlig uden for de Reeder, hvor de have indtaget deres Ladninger.

Alle deres Efterretninger bevidne, at de bekiendte Dele af dette Land blive vilkaarligen beherskede; at enten Despoten kommer paa Tronen ved Fødsels-Ret eller ved Valg, saa have Nationerne ingen anden Lov end hans Villie.

Men hvad man kan ansee for besynderligt i Europa, hvor det store Antal arvelig Regieringer modsætte sig Valg-Regieringernes Rolighed og de frie Staters Flor, det er, at i Afrika ere de Lande, der have vedligeholdt deres Ret til at vælge deres Høvdinger, de, hvor der ere mindst Revolutioner. Sædvanlig er det en Ol-

ding, hvis Klogskab er almindelig bekiendt. Maaden, hvorpaa dette Valg skeer, er simpel, men kan ikke passe sig uden paa meget smaa Steder. Folket begiver sig efter eget Tykke i tre Dage til den Borger, som synes dem bedst skikket til at befale. Dersom Stemmerne ere deelte, udnævner den, der har de fleste, den fierde Dag en af dem, der have havt færre Stemmer end han. Enhver fri Mand har Stemme; Ret, der gives endog Stammer, hvor Fruentimrene have samme Rettighed.

Saaledes er, de arvelige Kongeriger Benin og Juda undtagne, Forfatningen i den Mængde smaa Stater, der ere Nord for Linien. Syd for den finder man Mayombee og Qvilingo, hvis Høvdinger blive tagne blant Religionens Tienere; Keiserdømmene Loango og Congo, hvor Kronen bliver i den mandlige Linie paa Qvinde-Siden, hvilket vil sige: at den første Søn af Kongens ældste Søster arver Tronen, naar den bliver ledig. Disse Folk troe, at et Barn er langt sikrere sin Moders Søn, end den Mands, hvormed hun har giftet sig. De holde sig mere til Fodselen, der sees, end til Undfangelsen, der ikke sees.

Disse Nationer leve i en fuldkommen Ukyndighed om den Konst, der blandt os er saa tilbedet under Navn af Politik. Dog efterlade de ikke at iagttage dens Formaliteter og visse Velanstændigheder. De sende jævnlig Gesantskaber, være sig enten for at udbede sig Hielp mod en mægtig Fiende, eller for at forlange Mægling i Tvistigheder, eller for at lykønske ved gunstige Begivenheder, ved en Fødsel, eller ved en Regn efter megen Tørke. Gesandten maa aldrig opholde sig mere end een Dag paa det til hans Ærende bestemte Sted, ikke heller reise om Natten i en fremmed Fyrstes Stater. Han reiser med en Trommeslager foran sig, som iforveien tilkiendegiver hans Karakter, hvorimod han

bliver ledsaget af 5 : 6 af sine Venner. Paa de Steder, hvor han opholder sig for at hvile ud, bliver han modtaget med Ærbødighed; men han kan ikke reise derfra førend Solens Opgang, og uden at hans Vert har samlet nogle Personer, som kunne bevidne, at intet fortrædeligt er ham tilstødt. Forresten kiender man ikke meget til de Underhandlinger, som have et nogenlunde indviklet Formaal. Aldrig indgaar man noget for hvad der er forbi; aldrig noget for Fremtiden; alt er for det Nærværende. Deraf kan man slutte sig til at disse Nationer ikke kunne staae i nogen vedholdende Forbindelse med de andre Verdens-Dele.

13. Maaden, hvorpaa man fører Krig i Guinea.

I Krigen er der ikke mere Samhold end i Politiken. Ingen Regiering har Tropper i sin Vold. Enhver fri Mand er Krigsmand. Alle gribe de til Vaaben for at beskytte deres Grændser, eller for at giøre Bytte. Generalerne blive valgte af Soldaterne og Valget stadfæstet af Fyrsten. Armeen tager afsted og og som ofteſt ere de Fiendtligheder, der bleve begyndte om Morgenen, endte om Aftenen. Indstreifningen varer i det mindste aldrig længe; fordi, da de ikke have Magasiner, ere de af Mangel paa Underholdning nødte til at trække sig tilbage. Det vilde være en stor Ulykke for disse Folk, dersom man lærte dem den Konst at holde Marken i Fiorten Dage efter hinanden.

Lyst til at udvide sine Grændser giver sielden Anledning til de Uroligheder, som temmelig ofte synderlide disse Lande. En Fornærmelse der er skeet ved en Høitidelighed, et listigt eller voldsomt Tyverie, en Piges Bortførelse — disse ere de sædvanlige Anledninger til Krigen. Dagen efter Slaget løskiøbes Fangerne fra begge Sider. Man tusker dem bort enten for Han-

delsvarer eller for Slaver. Aldrig aftræder man noget Stykke af Landet, det tilhører heelt og holdent Folket, hvis Høvding udviser enhver den Strækning han skal dyrke for at høste Frugterne deraf.

Denne Maade at afgiøre Tretter paa er ikke alene den brugelige i de smaae Stater, der have Høvdinger, som ere alt for kloge til at forsøge paa at udvide deres Grændser, og alt for aldrende til ikke at elske Freden. De store Riger ere nødte til at rette sig efter den med Naboer, der ere svagere end de. Despoten har aldrig Krigsfolk paa Benene, og endskiønt han disponerer efter Godtbefindende over sine Provinds-Gouverneurers Liv, foreskriver ham dem dog ikke nogen Regel for deres Bestyrelse. Det er smaa Fyrster, som af Frygt for at blive mistænkte for Ærgierrighed og straffede med Døden, leve i god Forstaaelse med de smaae Valg-Folk, der omgiver dem. Harmonien imellem Magterne af Betydenhed og de andre Stater vedligeholdes ved den umaadelig store Magt, som Fyrsten har over sine Undersatter og den Umuelighed, det er ham, at betiene sig deraf som han lystede. Hans Villie er kun et Drag, som kun kan slaae eet Slag og treffe eet Hoved ad Gangen. Han kan nok befale sin Vikaries Død, og hele Provindsen vil qvæle ham paa hans Befaling; men dersom han befalede at dræbe alle Indbyggerne i en Provinds, vilde ingen fuldføre denne Befaling, og hans Villie vilde ikke være tilstrækkelig til at væbne en anden Provinds imod denne. Han formaar alt imod enhver isærdeleshed, men han formaar intet imod alle tilsammen.

En anden Grund, som er til Hinder i at bringe de smaae Stater i Trældom under de store, er, at disse Nationer ikke ansee det for noget hæderligt at giøre Erobringer. Det eneste Menneske, der har syntes indtaget deraf, var en Slave-Handler, som fra sin Barn-

dom af havde søgt de Europæiske Skibe, og som i en modnere Alder giorde en Reise til Portugal. Hvad han saae og hvad han hørte fortælle, ophidsede hans Indbildning og lærte ham, at man ofte giorde sig et stort Navn ved at stifte store Ulykker. Ved sin Tilbagekomst i sit Fæderneland følte han sig ydmyget ved at adlyde Folk, der vare mindre oplyste end han. Ved sine Rænker svingede han sig op til Høvding for Akanierne og han opnaade sit Øiemed, at faae dem bevæbnede mod deres Naboer. Intet kunde modstaae hans Tapperhed og hans Herredom strakte sig over meer en Hundrede Mile paa Kysterne, som Anamabou var Middelpunket for. Han døde. Ingen dristede sig til at træde i hans Sted, og da alle Virkekræfterne i hans Magt slappedes paa en Gang, tog hver Ting sin forrige Plads igien.

14. Hvilke ere de i Guinea indførte Religioner?

Den kristelige Religion og den muhamedanske Religion synes at have ved begge Enderne bemægtiget sig den Del af det vestlige Afrika, der søges af Europæerne. Muselmændene i Barbariet have bragt deres Læresætninger til Nationerne ved Cap-Verd, som selv have bragt dem endnu videre. I Forhold som disse Sætninger have fiernet sig fra deres Kilde, have de forandret sig saameget at ethvert Rige, enhver Bye, enhver Familie har den forskiellige. Omskiærelsen undtagen som ere i almindelig Brug, skulde man neppe formode, at det var Nationer, som bekiendte en Religion. Den har ikke vedligeholdt sig heel og holden uden ved Cap de Montee, hvis Beboere ikke staae i nogen Forbindelse med deres Naboer.

Hvad Araberne havde giort Nord for Linien for Alkoranen, det giorde Portugiserne siden efter Syd for Li-

nien for Evangeliet. Mod Enden af det femtende Aarhundrede giorde de det til herskende Religion fra Landet Benguela til Zaire. En Religion, der tilbød lette og sikkre Midler til at udsone alle Forbrydelser, var efter de Nationers Smag som havde en mindre trøstende Religion. Dersom den siden efter blev forviist i endeel Stater, da var det dens Forfremmeres Voldsomheder, som tiltrakte den dette Uheld. Man har endog ganske og aldeles vanskabt den i de Lande, hvor den har vedligeholdt sig. Nogle smaa Andagtsøvelser ere alt hvad der er blevet tilbage.

De Kyster, der ligge midtveis, have vedligeholdt nogle lokale overtroiske Sætninger, hvortil Oprindelsen maa være meget gammel. De bestaae i at dyrke den utallige Mængde Guddomme eller Feticher, som enhver skaber sig paa sin Viis og til sit Behov; i Troen paa Varsler, paa Ild- og kogende Vand-Prøver; paa Kraften ved Gris-gris'erne *. Der gives endnu farligere Overtroe. Det er den blinde Tillid, man sætter til de Mennesker, der ere denne Overtroes Tienere og Udbredere. Den Forstaaelse, de mene at have med den onde Aand, giør at man anseer Jordens Frugtbarhed eller Ufrugtbarhed som noget, der beroer paa dem. Paa den Grund offrer man dem altid de første Frugter. Alle andre Vilfarelser lede Mennesket til et selskabeligt Øiemeed og gaae ud paa at giøre det blidere og mere fredelig sindet.

15. Nationernes Sæder, Skikke og Sysler paa Guinea.

Landet er i Almindelighed slet befolket. Det er sieldent at finde Vaaninger andensteds deri end hos Flo-

* Skal være et Slags smaae Nødder af en Art Palme-Træer. Overs.

derne, Søerne og Kilderne. I disse Lande er det mindre giensidige Fornødenheder, der bringe Menneskene hinanden nærmere end Slægtskabs-Baandet, der hindrer dem fra at skilles ad. Ogsaa mærker man i den samme Bye, undertiden i den samme Flekke, nogle Klynger Huse, der ere ligesaa mange Familier, som forestaaes af deres Patriarker.

Der er intet i disse Etablissementer, som bærer Præget af en nogenlunde fremkommet Kultur. Husene ere byggede af Grene eller af Siv, der er giort fast paa Pæle, som ere satte saa dybt ned, at de kunne holde sig mod Vinden. Man seer kun sielden Vinduer i dem. Taget paa dem er kun en Dynge Blade, og dersom det kan lade sig giøre — Palme-Blade, som ere mere skikkede end andre til at holde sig mod Veirligets Angreb. Hytterne i Hoved-Staden, endog de Hytter, som Despoten beboer, ere ikke synderlig udmærkede fra de andre uden ved deres Størrelse. Det er ikke fordi Overflødigheden paa skiønnere og bedre Tømmer, ikke fordi en Jord-Art, der er got skikket til Tegl-Steen, som kunde gaa istedet for Steen, der er overmaade sielden i disse Lande, jo indbyder disse Mennesker til at bygge anderledes, men det er aldrig faldet dem ind, at man skulde giøre sig saa megen Umage for at skaffe sig Bolig.

Huusgeraadet svarer til Boligen. I Byerne som paa Landet, hos Fyrsten, saavel som hos de ringeste Borgere, indskrænker det sig til nogle Kurve, nogle Leer-Potter, noget Kiøkkentøi af Kalabasse. Dersom de Fattige ikke laae paa Maatter, der ere giorte i Landet, og de Rige paa Tepper, der ere komne fra Europa, skulde alt være lige.

Fødemidlerne ere ligeledes de samme: Riis Maniok, Mais, Ignamer, eller Patater efter Jordbundens Beskaffenhed; Vilde Frugter, Palme-Viin,

Vildt og Fisk, som enhver forskaffer sig efter sin Lyst, disse ere de Levnetsmidler, som uden engang at undtage Slaverne, ere almindelige for alle.

Et Belte lagt over Lænderne, og som af de Franske kaldes Pagner, tiener istedet for alt Klædemon hos begge Kiøn. Glas-Perler, som man bringer dem og sælger dem meget dyrt, udgiør de fleste Fruentimres Prydelse og de faa Mænds, som søge at udmærke sig.

Haandværkerne ere kun lidet i disse Lande. Man kiender kun dem, der findes i de begyndende Selskaber og endda ere disse i Barndommen. En Tømmermands Vidskab indskrænker sig til at bygge Hytter. Smeden har kun en meget liden Hammer og Træe-Aimbolter til at giøre det lidet Jern i Arbeide, der bringes ham fra Europa. Uden Hielp af Hiulet giør Pottemageren nogle plumpe Leer-Kar og Tobaks-Piber. En Urt, som voxer uden at dyrkes, og som ikke behøver nogen Tilberedning, bruges alene til at giøre Pagner af. Deres Længde er Toiets Brede. Væveren forfærdiger det paa sine Knæe, uden Væv, uden Skyttel og ved at stikke Trenningen med sine Fingre giennem enhver Traad af Rendingen, paa samme Maade som vore Kurvemagere giøre deres Maatter. De længst fraliggende Steder faae deres Salt fra Kyst-Beboerne, som ved Hielp af en stærk Ild trækker det ud af Søe-Vandet. Disse stillesiddende Forretninger ere Slavernes og nogle faa frie Menneskers Arbeide. De andre leve i en bestandig Orkesløshed. Dersom et Indfald eller Kiedsomhed bringer dem til at forlade denne Uvirksomhed, da er det for at tage paa Jagt eller Fiskerie. Aldrig nedlade de sig til at trygle Jorden for Frugtbarhed. Agerdyrkningen, der ansees som den nedrigste Syssel, er Fruentimrenes Lod. Man tilstaaer dem ikke anden Gunst, end Forlov til at hvile sig en Dag efter tre Dages umaadelige Strabadser.

Folkeslagene paa Guinea have mange Ligheds Træk i deres Sæder. I alle Egne af dette vidtloftige Land er Polygamien autoriseret. Dog maa den være meget sielden, efterdi alle frie Mennesker og de fleste Slaver finde Selskabersker *). De unge Karle adspørge kun deres Smag for at gifte sig. Deres Søstre behøve deres Mødres Tilstaaelse. Dette Baand er i Almindelighed agtet, det er kun Horerie, der kan ophæve det, og intet er sieldnere end denne Uorden. Kun paa Kysten Angola have Høvdingernes Døttre Lov til at vælge sig den Ægtefælle, der staaer dem an, var han endog bundet til en anden; at forbyde ham at have flere Hustruer, at forskyde ham, naar de ikke synes om ham, ja endog at skiære Hovedet af ham, dersom han er dem utroe. Disse Prindsesser, dersom man kan kalde dem saaledes, benytte sig af deres Priviligium med et haanende Overmod og megen Strænghed, ligesom for at hævne paa den Ulykkelige, der er dem undergiven, det Slags Trældom, hvortil deres Kiøn er fordømt.

Dets Skiebne er beklagelig. Fruentimrene, bebyrdede med Mark-Arbeidet, ere desuden overvældede med Huus-Sorgerne. De allene maae sørge for deres Families Underholdning og alle Fornødenheder. Aldrig lade de sig see for deres Mand uden i en ydmygende Stilling. De opvarte ham altid ved Bordet, og leve siden efter af hvad han ikke har kunnet eller ikke villet spise. Denne trællende og haanlige Forfatning indskrænker sig ikke blot til Almuen; det er Fruentimrenes Kaar i Staden, de Riges, de Stores, selv Fyrstens

*) Derfor kunde den dog finde Sted. Mandfolkene kunne være saa faa mod Fruentimrene, eller disse saa uforholdsmessig mange mod hine, at hver Mand kunde faae een, skiønt endeel havde to eller tre.

Overs.

Hustruers. Deres Ægtefællers Rigdom og Rang giver dem ikke nogen Formildelse eller nogen Rettighed for andre.

Medens disse udtømme de faa Kræfter, Naturen har givet dem til deres Tyranners Tieneste, tilbringe disse Barbarer deres unyttige Dage i en fuldkommen Uvirksomhed. Sankede under tykke Lov-Sale, smøge, drikke, synge eller dandse de. Disse Forlystelser ere den ene Dag som den anden; aldrig forstyrres de ved Kiv og Strid, der hersker en Velanstændighed, som man — fornuftigviis — ikke skulde vente sig hos et saa lidet oplyst Folk.

Man bliver ikke mindre forundret over at det er uegennyttigt. De Kyster undtagne, hvor vore Plyndringer have dannet Røvere, hersker der allevegne en stor Ligegyldighed for Rigdomme. Sielden tænke — endog de klogeste — paa den Dag i Morgen. Ogsaa er Giestfriheden en Dyd hos alle. Den, der ikke vilde dele med sine Naboer, sine Slægtninge, sine Venner hvad han bragte hiem fra Jagten eller Fiskeriet, vilde tildrage sig offentlig Foragt. Bebreidelse af Gierrighed overgaaer alle Bebreidelser. Man forekaster Europæerne den, som giver intet for intet, ved at kalde dem de lukte Hænder.

Dette er den almidelige Karakter hos Nationerne paa Guinea. Endnu er tilbage at tale om de Skikke, som udmærke Folkeslagene i en Egn fra dem i en anden.

Paa Niger-Flodens Bredder ere næsten alle Fruentimre skiønne, dersom det ikke er Farven, men en net Skabning der udgiør Skiønheden. Beskedne, ømme og tro hersker der en Uskyldigheds Mine i deres Aasyn, og deres Sprog har noget i sig af deres Frygtagtighed. Navnene Zilia, Calipso, Fanni, Zamen, som de synes at have faaet fra Vellysten selv, udtales med en Bøielighed i Stemmen, hvis Blødhed og Sødme vore

Organer ikke ere i Stand til at udtrykke. Mandfolkene have en fordeelagtig Skabning, en Ibenholtsort Hud, behagelige Træk og et behageligt Physionomie. Deres Færdighed i at temme Heste og føre Krig med de rivende Dyr giver dem en ædel Kiekhed. De taale vanskelig nogen Grovhed, men efter de Dyrs Exempel, som de have afrettet, føle de en grændseløs Erkiendtlighed for den Herre, der behanler dem vel. Man kiender ikke Domestiker, der ere mere paapassende, mere ædruelige, og af en Hengivenhed, som gaaer mere til Lidenskab; men de ere ikke gode til at dyrke Jorden. Deres Legemer ere ikke vante til at krumme sig og bøie sig til Jorden for at oprydde den.

Afrikanernes Hud-Farve udarter ved at gaae mod Øst. Der have Nationerne for det meste et stærkt, men undersat Legeme; en — ved stive Muskler udtrykt — kraftfuld Mine; usammenhængende Ansigtstræk, hvori der ikke er noget Physionomie. De Figurer, de trykke sig i Panden og paa Kinderne forøge denne naturlige Hæslighed endnu mere. En utaknemlig Jordbund, der ikke engang vil lade sig bearbeide, har giort dem Fiskeriet til en Nødvendighed, endskiønt Havet, der næsten er useilbart, formedelst en Sand-Banke, som strækker sig langs med Kysten, synes at afdrage dem derfra. Forskudte paa et Slags Maade af disse tvende Elementer have de søgt sig Hielp hos Naboe-Nationerne, som Naturen har viist sig gunstigere imod. Fra dem have de faaet deres Underholdning ved at sælge dem Salt. Deres Anlæg til Handel har udvidet sig siden Evropæernes Ankomst, efter som Begrebene hos alle Folk udvikle sig i Forhold til Tingene, og der er flere Beregninger at giøre ved at omtuske en Slave mod endeel Sorter Kiøbmansvarer, end ved at sælge et Maal Salt. Forræsten ere de skikkede til alt det Arbeide, hvortil der kun udfordres Styrke, men udulige til at

giøre Tieneste inden Dørene ved Huus-Væsenet. Denne Forfatning strider mod det, de ved deres Opdragelse ere blevne vante til, nemlig at faa Betaling i Stykkeviis for enhver af deres Forretninger. Det giensidige i dagligt Arbeide og daglig Betaling er maaskee noget af det bedste til at nære Vindskibeligheden hos alle Mennesker. Disse hanlende Negres Fruentimre ere hverken saa yndige eller saa tilbageholdne eller saa beskedne, eller saa smukke som Fruentimrene ved Niger-Floden; og de synes at have mindre Følelse. Ved at sammenligne disse tvende Nationer skulde man fristes til at troe, at den ene var Pøbelen af en kultiveret Bye, og at den anden havde faaet en udmerket Opdragelse. I deres Sprog merker man Udtrykket af ders Karakter. Udtalen hos den ene er overmaade blid, hos den anden er den haard og barsk, som dens Jordbund. Deres Livlighed har noget vredladent i sig endog i deres Fornøielser.

Paa hiin Side Volta-Floden i Benin og de andre Lande, der ere bekiendte under det almindelige Navn af Guld-Kysten, have Nationerne en glat Hud af en dunkel sort Farve, smukke Tænder, middel men temmelig velskabt Statur og kiek Anstand. Skiønt deres Physionomie er temmelig behageligt, skulde det dog være det meget mere, naar Fruentimrene ikke havde den Skik at giøre sig Skrammer i Ansigtet og Mændene endnu ikke forøgede denne Galenskab med at brænde sig i Panden. En Siæle-Vandring, der er dem egen, udgiør Grundvolden til deres Troe. De ere af den Mening, at hvad for et Sted, de end reise, eller man fører dem hen til, maae de efter deres Død — enten de bibringe sig den selv eller de oppebie den — komme tilbage til deres Hiem. Denne Overbeviisning udgiør deres Lykke, efter som de ansee deres Fæderneland for det behageligste Opholdssted i hele Verden. En Vildfareise

saa sød tiener til at giøre dem menneskekierlige. Fremmede, som boesætte sig i dette Klima, blive behandlede med en Opmærksomhed, der gaaer til Ærbødighed, formedelst den Overbeviisning, man har, at de komme til dem for der at blive belønnede for deres gode Vandel. Dette Folk har et Anlæg til Munterhed, som man ikke mærker hos Naboe-Nationerne; Smag paa at arbeide; en Billighed, som sielden forstyrres af Omstændighederne; og en stor Lethed til at danne sig efter fremmede Manerer. Det holder mere paa hvad det er kommet i Vane med ved Handelen, endog naar dette er dem ugunstigt. Maaden at handle med dem paa, blev i lang Tid den samme, som den havde været i Førstningen. Det første Skib, der kom, tilendebragte sin Handel, førend et andet kunde begynde sin. Ethvert havde sin Tour. Den Priis, der var fastsat for eet, blev Prisen for dem alle. Det er kun for kort siden, at denne Nation har bestemt sig til at benytte sig af de Fordele, der tilbødes dem ved Konkurrensen af de Europæiske Nationer, som søgte dens Havne.

De Nationer, der ligge imellem Linien og Zaire, ere alle hinanden meget lige. De ere velskabte. Deres Legems-Bygning er ikke saa stærk, som deres, der boe Nord for Linien, og enskiønt de have nogle Mærker i deres Ansigter, saa seer man dog aldrig noget til disse Skrammer, der støde ved første Øiekast. Deres Fester ere ledsagede med Krigs-Lege, som bringe vore gamle Tourneringer i Erindring, med den Forskiel, at i Europa vare de en Øvelse hos krigerske Nationer, og i Afrika tiene de kun til Morskab for et frygtagtigt Folk. Fruentimrene tage ikke Deel i disse offentlige Forlystelser. Samlede i nogle Huse tilbringe de Dagen hemmelighedsfulde, uden at noget Mandfolk kan stædes Adgang til deres Selskab. Rangs-Misundelse er den stærkeste Lidenskab hos disse af Naturen fredeligsindede

Folk. Alt er Etikette baade ved Fyrsternes Hoffer og hos private Folk. Ved mindste Begivenhed flyver man til sine Venner for enten at lykønske dem, eller sørge med dem. Et Ægteskab giver Anledning til tre Maaneders Besøgelser. En anseelig Mands Begravelses Høytideligheder kan undertiden vare i to Aar. De, der paa nogen Maade vare ham paarørende, føre hans sørgelige Levninger om i endeel Provindser. Følget forøges med Reisen, og ingen forlader det, førend Liget er nedsat i Graven med Kiendetegn paa den dybeste Sorg. En saa bestemt Smag for Seremonier har været Overtroen gunstig, som igjen er bleven Kilden til en yderlig Dorskhed.

Fra Zaire til Floden Coanza finder man vel de gamle Sæder igien, men deriblant mærker man en forvirret Blanding af Europæiske Vedtægter, som ikke sees andensteds. Man kan naturligviis falde paa, at Portugiserne; som have store Etablissementer i denne Egn og som have villet indføre Kristendommen der, have indladt sig mere med dem, end med de andre Nationer, som da de kun have simple Kontorer Nord for Linien, have de ikke befattet sig med andet end deres Handel.

Læseren behøver ikke at underrettes om, at alt hvad man her har sagt om Folkene i Guinea, bør ikke strængt forstaaes om andre end den Klasse af Mennesker, som i alle Lande bestemmer en Nations Karakter. De ringere Klasser, Slaverne, afvige fra denne Lighed i samme Forhold, som de blive enten fornedrede eller nedsatte ved deres Forretninger eller deres Stand. Dog have de skarpsindigste Jagttagere lagt Mærke til, at der blandt disse Folk og de Kaar, som skille dem fra hinanden, ikke vare saa udmærkede Forskielligheder, som vi finde i de Stater, der ligge imellem Elven og Tiberen, der udgiøre næsten samme Kyst-Strækning, som Nigeren og Coanza. Jo mere Menneskene komme

bort fra Naturen, jo mindre maae de ligne hinanden. Det er en lige Vei, hvorfra der kan udskeies paa hundrede Maader. De Raad, Naturen giver, ere korte og temmelig eens, men de Tilsætninger der giøres af Smagen, af Luner, af Egennytte, af Omstændigheder, af Lidenskaber, af Hendelser, af Sundhed, af Sygdom, endog af Drømmerier ere saa mangfoldige og forskiellige, at de ikke blive og aldrig kunne blive udtømte. Der behøves kun et Narre-Hoved, for at bringe tusende andre i Uorden af Føielighed, Smiger eller Efterabelse. En Dame af udmærket Rang vil skiule en eller anden Legems Feil, hun udfinder en Maade dertil, som de, der ere om hende maae optage, endskiønt de ikke have samme Grund dertil; og saaledes udbreder en Mode sig fra nogle excentriske Sirkler sig til andre og bliver national. Dette Exempel er nok til at forklare en Mængde Underligheder, som man vilde trætte sin Skarpsindighed med at søge Grunden til i Fornødenheder, i Besværligheder eller i Fornøielser. Forskielligheden i borgerlige og moralske Indretninger, som ofte ere hverken mere overlagte eller mindre tilfældige, bringe ligeledes nødvendigen endeel — i mindre indviklede Selskaber ubekiendte — Skatteringer ind i den moralske Karakter og de physiske Vaner. Desuden er Naturen mere herskende under det hele Belte end under de tempererede; og tilsteder Moralens Indflydelse mindre Virksomhed. Der ligne Menneskene hinanden mere, fordi de have alt af den, og intet af Konsten. I Europa forøger en udbredet og mangehaande Handel, der frembringer afvexlende og mangfoldige Nydelser, Forfatninger og Kaar, endnu de Forskielligheder, som Klima, Love og Fordomme have indført hos virksomme og arbeidsomme Nationer.

16. Hvortil indskrænkede sig fordum Handelen paa Guinea.

I Guinea har Handelen aldrig kunnet frembringe nogen stor Forandring i Sæderne. Den indskrænkede sig fordum til nogle Omtuskninger af Salt og tør Fisk, der forbrugtes af Nationer, som laae langt fra Kysten. I Betaling gave de nogle Stykker af et Slags Tøi, der giordes af et Slags Garn, som ikke er andet end en træeagtig Substants, der sidder fast under Barken af et — disse Klimaer egent — Træe. Luften hærder den og giør den skikket til at væve alle Sorter deraf. Man forfærdiger deraf Huer, visse Sorter Skiertser, Belte-Smekker, hvis Skikkelse afvexler efter den Mode, som enhver Nation har vedtaget. Garnets naturlige Farve er skiden-graae. Dugen, som bleger vort Linnet hvidt, giver dette en Sitron-Farve, som de Rige holde af. Den sorte Farve, som er i Brug blant Almuen, faar det af sin egen Bark, der blot bliver trukken i Vand.

De første Europæere, der søgte Afrikas vestlige Kyster, bragte Vox, Elfenbeen, Gummi, Farvetræe i Værdie, som hidindtil kun havde været i liden Priis. Ogsaa gav man deres Skippere i Bytte noget lidet Guld, som Karavaner, der droge fra Staterne i Barbariet tilforn bortførte. Det kom fra de indre Lande og fornemmelig fra Bambouk, et under den 12-13 Grad nordlig Bredde liggende Aristokratie, hvori enhver Flekke regieres af en Høvding, der kaldes Farim. Dette rige Metal er saa almindeligt i Landet, at man kan sanke det næsten uden Forskiel allevegne blot ved at skrabe Overfladen af en leeragtig, let og sandblandet Jord. Naar Minen er meget riig, bliver den gravet nogle Fod dyb, og aldrig længere ned, skiønt man har lagt Mærke til, at den i Almindelighed gav overflø-

digere, eftersom man gravede dybere. Folkene ere alt for dovne til at fortsætte et Arbeide, som daglig bliver mere møisommeligt, og alt for ukyndige til at raade Bod paa de Uleiligheder, som det ufeilbarlig vil føre med sig. Deres Skjødesløshed og Udulighed gaar saa-vidt, at naar de vaske Guldet for at skille Jorden der-fra, giemme de kun de største Stykker, de mindre gaae bort med Vandet, som løber ned ad en heldende Slette.

Indbyggerne i Bambouk drive ikke Minerne til enhver Tid eller naar de finde for godt. De ere for-bundne til at bie indtil enten personlige eller offentlige Fornødenheder have bestemt Farimerne til at forunde dem Tilladelse dertil. Naar denne er forkyndet, begive de, som synes om at benytte sig deraf, sig til det an-viste Sted. Naar Arbeidet er til Ende, gaar Delin-gen for sig. Det halve af Guldet tilfalder Herren, og det øvrige bliver uddelt blant Arbeiderne i lige Dele. De, der ønske sig Guld til andre Tider, end der almin-delig graves, opsøge sig det paa Bunden af Floderne, hvor det er almindeligt.

Endeel Europæere søgte at trænge ind i et Land der indeholdt saa mange Skatte. To til tre af dem, der havde været heldige til at komme dem nær, bleve ubarm-hiertigen drevne tilbage. Hr. David, Chef for de Fran-ske i Senegal, faldt 1740 paa at lade Felemis Bred-der, hvorfra Bambouk fik sine Levnetsmidler, plyndre ved en Fyrste Foule. Dette ulykkelige Land var nær ved at forgaae midt i sine Guld-Dynger, da Stifteren til disse Elendigheder lod dem giøre Forslag til at sende dem Levnetsmidler fra Fortet Galam, som ligger kun 40 Mile derfra, dersom de vilde give deres Samtykke til at tage imod ham, og tillade hans Folk at drive deres Miner. Disse Vilkaar bleve antagne, og Opfyl-delsen af dem blev paa ny tilsvoret selve Stifteren til Forslaget, som fire Aar derefter begav sig til disse Pro-

vindser. Men Traktaten havde ikke nogen Følge. Kun bestemte Erindringen af de Ulykker, man havde udstaaet og de man havde frygtet for, Nationerne til at skaffe sig Produkter af en Jordbund, som ikke havde været frugtbar uden paa Metaller. Det synes som man har tabt Guldet af Sigte, for ene og allene at lægge sig efter Slave-Handelen.

17. Guineas Handel er bleven større ved Salget af dens Slaver.

At nogle Mennesker have erhvervet sig Eiendom over andre i Guinea, er meget gammelt. Den Brug er der almindelig indført, naar man undtager nogle smaae Distrikter, hvorhen Friheden har flygtet og skiult sig. Dog har ingen Eier Ret til at sælge et Menneske, der er født i Slave-Stand. Han kan blot disponere over de Slaver, han faar enten ved Krig, hvor enhver Fange bliver Slave, med mindre han udvexles, eller som Bøder for en Fornærmelse, man har tilføiet ham, eller og at han har faaet dem til Beviis paa Erkiendtlighed. Denne Lov, der synes at være givet til Fordeel for den fødte Slave, for at lade ham nyde godt af sin Slægt og sit Fødeland, er bleven utilstrækkelig, siden Europæerne have indført Overdaadigheden paa Afrikas Kyster. Den sees giekket hver Dag ved de aftalte Tretter, hvori tvende Eiere give sig med hinanden, for at blive dømte vexelvis til at betale hinanden en Bøde, som erlægges i fødte Slaver og over hvilke man da har fri Raadighed efter den sammme Lovs Bydende.

Fordærvelsen er med sit sædvanlige Løb: gaaen fra de Private til Fyrsterne. De have forfleret Krigene for at faae Slaver, ligesom man oppuster dem i Europa for at faae Soldater. De have indført den Skik at straffe med Trældom, ikke allene dem, der have forbrudt

sig paa Medborgeres Liv og Eiendom, men ogsaa dem, som saae sig ude af Stand til at betale deres Gield, eller som havde brudt deres Egteskabs Løfte. Denne Straf er med Tiden bleven den sædvanlige for de mindste Forseelser, efter at den forhen kun paalagdes for de groveste Forbrydelser. Man har uophørlig sammendynget Forbud endog paa ligegyldige Ting, for at forøge Indtægterne af Straffene tillige med Overtrædelserne. Uretfærdigheden har ikke mere havt enten Maal eller Grændser. I en lang Afstand fra Kysterne gives der Høvdinger, som lade opsnappe alt hvad de støde paa omkring Byerne. Man kaster Børnene i en Sæk, man lægger Mænd og Qvinder en Knebbel i Munden for at hindre deres Skrig. Dersom Røverne blive anholdte af en overlegen Magt, blive de førte til Fyrsten, som altid fragaaer det Hverv, han har givet dem, og som under Paaskud af at skaffe Ret, sælger strax sine Haandlangere til de Skibe, han har sluttet Handel med.

Disse afskyelige Renker uagtet have Nationerne paa Kysten dog ikke seet sig i Stand til at forsyne Kiøbmændene med saamange Slaver, som de forlangte af dem. Det er hendet dem hvad enhver Nation maa erfare, der ikkun kan handle med sine rede Penge. Slaverne ere for Europæernes Handel i Afrika, hvad Guldet er i den Handel vi drive i den nye Verden. Negernes Hoveder forestille de Guineiske Staters rede Penge. Hver Dag blive disse rede Penge dem fratagne, og man efterlader dem kun Ting til Forbrug. Deres Kapital forsvinder lidt efter lidt, fordi den ikke kan gienstille sig i Forhold til Forbrugets Hurtighed. Ogsaa skulde Slave-Handelen allerede være ophørt, dersom Indbyggerne paa Kysterne ikke havde forplantet deres Overdaad til Folkene i det Indre af Landet, af hvilke de nu faae de fleste af de Slaver, de levere os. Paa denne

Maade er det, at Europæernes Handel næsten har Skridt for Skridt udtømt denne Nations Handels Rigdomme.

Denne Udtømmelse har i de sidste tyve Aar bragt Prisen paa Slaverne næsten til det firedobbelte og dette paa denne Maade. Man betaler dem for største Delen med Ostindiske Vare, hvis Pris er stegen til det dobbelte i Europa. I Afrika maa man give det Dobbelte af disse Varer. De Amerikanske Kolonier, hvor det sidste Kiøb om de Sorte sluttes, ere altsaa nødte til at bære disse forskiellige Forhøielser, og følgelig at betale fire Gange mere end de forhen betalte.

Dog faaer den fiernboende Eier, som nu sælger sin Slave, færre Handelsvarer, end den fik for 50 Aar siden der solgte sin Slave nær ved Kysten. Mellemhandlerens Fordele, Reisens Omkostninger, Afgifterne, der undertiden ere 3 Prosent, som maa betales de Fyrster, hvis Lande man drager igiennem, opsluge Forskiels-Summen imellem det, den første Eier faaer og det, den Europæiske Kiøbmand betaler. Disse Omkostninger blive daglig større, formedelst de Steders Fraliggenhed, hvor der endnu ere Slaver til Salg. Jo længere dette første Marked rykkes tilbage, jo større ville Vanskelighederne ved Reisen blive. De ville blive saa store, at af det, den Europæiske Kiøbmand kunde give, vil der blive saa lidet tilbage at byde den første Sælger, at han vil ansee det bedre, at beholde sin Slave. Da vil Handelen ophøre. Dersom man endelig vil fortsætte den, vil det blive nødvendigt, at vore Kiøbmænd, kiøbe uhyre dyrt og i Forhold dertil sælge dem til Kolonierne, som, da de paa deres Side ikke kunne levere deres Produkter uden til en uhyre Priis, ikke mere vilde finde Forbrugere. Men til denne Tidspunkt, der maaskee ikke er saa langt borte, som Kolonisterne forestille sig det, ville de leve rolige af Negernes Blod og Sveed.

De ville finde Søefarende, som ville gaae derhen for at kiøbe, og disse ville finde Tyranner, som ville sælge dem Slaver.

Menneske-Prangerne slaae sig sammen i et Slags Karavaner, og føre i en Strækning af 2 til 300 Mile endeel Rekker af en 30 til 40 Slaver, som alle ere belæssede med det Vand og Korn, der er nødvendigt til deres Underholdning i de tørre Ørkener, som de maa drage igiennem. Den Maade, man bruger for at være sikker paa dem, ere temmelig heldig udfundet. Om Halsen af enhver Slave lægger man en Træe-Gaffel af en 8 til 9 Fods Længde. En Jern Krombolt lukker Gaflen til bag paa, saaledes at Hovedet ikke kan gaae igiennem. Stangen af Gaffelen, der er af et meget tungt Træe, falder for over og uleiliger den, der er sluttet til den, saaledes, at endskiønt han har Armene og Benene frie, kan han dog hverken gaae eller løfte Gaffelen op. For at sætte sig i Marsch, rangerer man Slaverne i en lige Linie. Man lægger og fastgiør den forreste Ende af enhver Gaffel paa dens Skulder, som gaaer foran, og saaledes fra den ene til den anden, indtil den første, hvis forreste Gaffel-Ende bliver baaret af en af Driverne. Man paalægger ikke gierne andre Lænker, uden selv at føle Byrden deraf. Men for at kunne ubekymret begive sig til Hvile og Søvn, saa binde disse Prangere enhver Slaves Arme til den Gaffel-Stang, han bærer. I denne Tilstand kan han hverken flye eller foretage sig noget til sin Frihed. Denne Forsigtighed har man anseet for uundgaaelig, fordi, dersom en Slave kan bringe det til at bryde sine Lænker, er han fri. Den offentlige Troe og Love, der forvisser Eieren Besiddelsen af hans Slave og til enhver Tid levere ham tilbage i hans Hænder, den tier imellem Slaven og Prangeren, som af alle Haandteringen driver den foragteligste.

Ved at læse disse gyselige Omstændeligheder bliver eder da ikke, Læsere! Hiertet fyldt med den samme Uvillie, som den, jeg føler ved at skrive det? Styrte I eder ikke med Rasenhed ind paa disse skiendige Drivere? Sønderbryde I ikke disse Gafler, som sammenkiede denne Mængde Ulykkelige? Sætter I dem ikke i Frihed igien?

Slaverne ankomme altid i stor Mængde, fornemmelig naar de komme fra langt bortliggende Lande. Denne Indretning er nødvendig for at formindske Bekostningerne, der maa giøres paa at føre dem. Mellemtiden fra en Reise til en anden, der af denne oekonomiske Aarsag allerede er lang, kan blive endnu længere, formedelst særdeles Omstændigheder. Den sædvanligste reiser sig af Regnen, som bringer Floderne til at gaae over og sinker Farten. Den gunstigste Aarstid til at reise i det Indre af Afrika er fra Februari til September; og fra September til Marts er det Slave Prangerne komme tilbage og tilbyde det meste af denne Handelsvare paa Kysten.

18. Hvilke ere de Kyster, som de fremmede Skippere lægge til, for at faae Slaver.

Europæernes Slave-Handel drives Nord og Syd for Linien. Den første Kyst begynder ved Forbierget Blanc. Tæt derved ere Arguin og Portendic. Portugiserne opdagede dem 1444, og nedsatte sig det følgende Aar derpaa. De blive 1638 skilte ved dem af Hollænderne, som atter maatte overlade dem til Engelænderne 1666, men for at tiltræde dem igien nogle Maaneder derefter. I Begyndelsen af 1678 fordrev Ludvig den 14de dem endnu engang derfra, men lod sig nøie med at lade Værkerne nedrive.

Ved denne Tid ponsede Frederik Vilhelm, denne store Churfyrste af Brandenborg paa at sætte sine Stater i

Virksomhed, hvilke hidindtil vare blevne bitterlig ødelagte ved sielden afbrudte Krige. Misfornøiede med det Monopol som udelukkede dem fra det vestlige Afrika, formaaede nogle Kiøbmænd i de forenede Provindser ham til at bygge nogle Forter i dette vidtløftige Land, og der lade kiøbe Slaver, som vilde blive fordelagtigen solgte i den nye Verden. Man ansaae denne Plan for gavnlig og det Kompagnie, der blev oprettet for at udføre den, forskaffede sig 1682 tre Etablisementer paa Guld-Kysten og tre Aar derefter et paa Øen Arguin. Det nye Selskab blev efterhaanden ødelagt ved de Hindringer, som bleve lagte det i Veien af de rivaliserende Nationer; ved dets Agenteres Uredelighed eller Uerfarenhed; ved Søerøvernes Plyndringer. Da der ikke var mere tilbage af det end Navnet, solgte Kongen af Preussen 1717 det Hollandske Kompagni de Besiddelser, som i lang Tid havde været unyttige. Disse Republikaner havde endnu ikke taget Arguin i Besiddelse, da den 1721 blev paa ny angrebet, og paa ny indtaget efter Befaling fra det Versailleske Hof, som Traktaten til Nimvegen hiemlede Rettighed til denne Erobring. De plantede snart deres Flag derpaa, men for at see det nedtaget endnu i Aaret 1724.

Siden denne Tid blev Frankerig ikke foruroliget i disse Besiddelser indtil 1763. Det Brittiske Ministerium, som havde afvristet det Opoffrelsen af Nigeren, paastod da at de vare indbefattede derunder. Denne Paastand forekommer os ugrundet. Man behøver kun at see de Oktroier, der ere tilstaaede de Selskaber, som Tid efter anden have udøvet Monopoliet paa Senegal, for at overbevise sig om, at Arguin og Portendic aldrig have været indbegrebne i dette Privilegium. Imidlertid tilsteder Engelland hverken de Franske eller andre Skippere, at nærme sig disse Farvande. Selv dets egne Undersaatter gaae ikke mere derhen, siden den kost-

bare Gummi, som gav dem nogen Vigtighed, haver taget Veien til Nigeren.

Denne Flod, som man nu almindeligere kalder Senegal, er meget betydelig. Geographer give den et Løb af mere end 800 Mile. Hvad der er beviist, det er, at fra Junii til November er den seilbar i en Strækning af 320 Mile. Den Sandbanke, der stopper Mundingen af Floden, tilsteder kun Skibe at gaae ind, som ikke stikke mere end 8 til 9 Fod dybt. De andre ere nødte til at ankre paa en ypperlig Grund strax derved. Det er fra Fortet St. Louis, der er bygget paa en lille Øe, som ligger kun lidet fra Havet, at deres Ladninger blive dem bragte paa lette Fartøier. De indskrænke sig til Gummi, som er samlet i det løbende Aar og til en 12 til 1500 Slaver. Gummi kommer fra den venstre Bredde og Slaverne fra den høire, den eneste, som man kan kalde folkerig, efter at Marokkos Tyranner have udstrakt deres Grusomhed til disse Lande.

Siden Fredslutningen 1763 har forsikkret Stor-Britannien Besiddelsen af Senegal, som dens Søe-Magt havde erobret under Krigen, ere de Franske blevne indskrænkede til den Kyst som begynder med Forbierget Blanc og ender med Floden Gambia. Endskiønt de ikke ere blevne foruroligede i den Paastand, de giøre paa at kunne handle udelukkende paa denne store Strækning, have deres Kontorer Joal, Portudal og Albreda neppe leveret dem aarligen 3 til 400 Slaver. Goree, der ligger blot en Miil fra Fastlandet og er kun 400 Favne lang og 100 bred, er Hoved-Stedet for disse ynkelige Etablissementer. Under Fiendtlighederne, der begyndte 1756, var denne Øe, som har en god Reede og som er god at forsvare, kommen under Engellændernes Aag; men Traktaterne gave den tilbage til sin første Besidder.

Indtil 1772 havde dette Land staaet aabent for alle Nationers Skippere. Ved denne Tid indbildte et uroligt og hidsigt Menneske nogle lettroende Borgere, at intet vilde være lettere, end paa hidtil ubekiendte Veie at komme til Bambouk og andre ikke mindre rige Miner. Et vankundigt Ministerium understøttede denne Forbindelse ved et udelukkende Privilegium, og man satte betydelige Summer til paa at jage efter dette Blendeværk. To Aar efter gik Monopoliets Afbenyttelse over i klogere Hænder, og man har siden efter indskrænket sig til at indkiøbe Sorte, som blive bragte til Cayenne, hvor Selskabet har faaet en overmaade stor Strækning.

Floden Gambia kunde i en Strækning af en 200 Mile beseiles af temmelig store Skibe, men de lægge sig alle en 8 til 10 Mile fra dens Munding ved Fortet James. Dette Etablissement, som har været erobret, indløst, og plyndret en 7 til 8 Gange i et Sekulo, ligger paa en Øe, som ikke har en Miil i Omkreds. Engellænderne forhandle der aarligen en 3000 Slaver, der for største Delen ere, som ved Senegal, komne fra de indre og længst bortliggende Lande.

Ikke langt fra disse Bredder bleve henimod Aaret 1449 af Portugiserne opdagede de 10 Øer ved Cap-Verd, hvoraf St. Jago er den fornemmeste. Denne lille Øe-Samling, som skiønt den er revlet, biergagtig og har kun lidet Vand, dog kunde frembringe alle den nye Verdens Produkter, ernærer neppe og ernærer meget slet de faa — for største Delen frie — Sorte, som ere undgaaede 4 Seklers Tyrannie. De tunge Lænker, som knusede dem, forøgedes endog da man overgav dem til et Selskab, som ene havde Ret til at forsyne dem med deres Fornødenheder, som ene havde Ret til at kiøbe, hvad de havde at sælge. Og saa indskrænkedes det der udførtes fra dette temmelig vidtløftige Jordsmon — for Europa — til en Urt,

bekiendte under Navn af Orseile, som bliver brugt i Skarlagens Farve; — for Amerika — til nogle Oxne og nogle Muulesler; — og for den Deel af Afrika, der staaer under Hoffet i Lissabon — til lidt Sukker og en Mængde Bomulds Pagner. Dette ulykkelige Lands Skiebne skulde ikke være blevet forandret. Hvo kunde vel tale til dets Fordeel, da alt fra Generalen til Soldaten, fra Bispen til Munken stod i Kompagniets Sold. Det er endelig blevet ophævet.

Flodernes Cazamanres og Cacheos og den største af Bissaos Bredder saae snart endeel Portugisere ankomme af dem, som vare gangne til Cap-Verds Oerne. Deres Descendentere udartede med Tiden saa aldeles, at de neppe kunde skilles fra de Indfødte. Dog have de altid beholt den Stolthed at ansee sig som Beherskere af et Land, hvor de havde bygget 3 Flekker og 2 smaae Forter. De rivaliserende Nationer have kun viist liden Agtelse for denne Paastand, og de have aldrig afladt at handle i Konkurrense med de Skibe, der komme fra Cap-Verds Oerne, Brasilien og Lissabon.

Serre-Leone staar ikke under det Britiske Herredom, endskiøndt dets Undersaatter have samlet næsten alle Handels-Sager i tvende — fra meget gammelt Tid anlagte — private Loger. Foruden Vox, Elfenbeen og Guld, som man der finder, trække de aarligen fra denne Flod eller Naboe-Floderne en 4 til 5000 Slaver.

Paa dette Handels-Sted følge Graines-Dents og Qvaqvas-Kysterne, der indtage 250 Mile. Man kiøber der Riis, Elfenbeen og Slaver. Paa nogle af disse Kyster oprette Skipperne løse Kontorer. Som oftest ligge de for Anker og vente paa at de Sorte komme af dem selv paa deres Piroguer at tilbyde dem deres Tuskings-Artikler. Denne Skik er, som

man siger, bleven indført, siden gientagne Grusomheder have lært at indsee Faren ved at sætte i Land.

Engellænderne have for kort siden oprettet et Etablissement paa Forbierget Apollonia, hvor Slave-Handelen er betydelig; men de have endnu ikke der opnaaet en udelukkende Handel, som de ønskede, som de maaskee ventede sig.

Efter Forbierget Apollonia begynder Guld-Kysten, som endes ved Floden Volta. Dens Strækning er 130 Mile. Da Landet er delt i en Mængde smaa Stater og Indbyggerne ere de stærkeste Mennesker paa Guinea, ere Europas handlende Nationers Kontorer der blevne overmaade mange. De Danske have fem. En 12 til 13, hvoraf St. George de la Mina er det fornemmeste, tilhøre Hollænderne; og Engellænderne have erobret eller oprettet 9 til 10, som erkiende Cap Corso for Hoved-Stedet. De Franske, som med Ærgrelse saae sig udelukkede fra et paa Slaver saa overflødigt Land, vilde 1749 tillegne sig Anamabou. De befæstede sig deri med de Indfødtes Samtykke, da deres Arbeidsfolk bleve i den dybeste Fred fordrevne derfra ved Kanon-Skud fra Stor-Britanniske Skibe. En duelig Underhandler, som befandt sig i London ved Tidenden om denne Voldsomhed, bevidnede sin Forundring over en saa usømmelig Adfærd. Min Herre, sagde en hos denne oplyste Nation meget høit anskreven Minister til ham: dersom vi ville være retfærdige mod de Franske, vilde det om tredive Aar være ude med os. Ved denne Tid satte Engellænderne sig fast i Anamabou, og siden den Tid have de ikke taalt nogen Medbeiler paa dette vigtige Handels-Sted.

En 8 Mile fra Floden Volte er Kela, der har megen Overflødighed paa Fødevarer. Der er det Skipperne begive sig hen for at forsyne sig med Levnetsmid-

ler. Derfra udrede de deres Kano'er eller Peroger for at skaffe sig Underretning om de Steder, hvor de bedst kunne drive deres Handel.

Det lille Popo trækker dem ofte til sig. Engellænderne og de Franske søge vel denne Havn; men Portugiserne ere der i langt større Antal og Aarsagen er denne.

Denne Nation, som fra først af herskede over Afrika, blev med Tiden bragt i en saa svag Forfatning, at den, for at beholde Frihed til at handle paa Guld-Kysten, forpligtede sig til at betale Hollænderne Tiendedelen af sine Ladninger. Denne haanlige Skat, som man altid har betalt ordentlig, giorde Handelen saa ufordelagtig for Neberne i Bahia og Fernambuc — de eneste, der søge denne Kyst — at de aftalte imellem sig, at der aldrig skulde i nogen Havn være flere end eet Skib fra hver af disse tvende Provindser. De andre opholde sig i lille Popo, hvor de vente paa at Raden til at handle falder dem til.

Juda, der ligger 14 Mile fra lille Popo, er meget berømt for Mængden af og Egenskaberne ved de Slaver, som komme derfra. Det er kun aabent for Engellænderne, de Franske og Portugiserne. Enhver af disse Nationer har der et Fort, som ligger paa Øen Gregoi, 2 Mile fra Strandbredden. Forstanderne for disse Kontorer giøre aarlig en Reise paa 30 Mile, for at bringe Landets Fyrste de Foræringer, som han faaer og som han fordrer som en Hylding.

En 8 Mile fra Juda ligger Epee. Undertiden er der mange Slaver der; sædvanligere er der ingen. Ogsaa er dens Reede ofte uden Skibe.

Lidt længere hen ligger Portonova. Handelen, som ellers drives paa Strandbredden, gaar der for sig 7 Mile inde i Landet. Formedelst denne Ubekvemmelighed laae den længe i Dvale; men for Tiden er den

meget betydelig. Lysten til den Brasilianske Tobak, der er endnu stærkere paa dette Sted end paa den øvrige Kyst, giver Portugiserne en stor Overvægt. Det er af Vraget af deres Ladninger at Engellænderne og de Franske ere nødte til at tage deres.

Badagry ligger kun 3 Mile fra Portonova. Man bringer mange Slaver derhen. I den Tid, da alle Nationer bleve modtagne der, sluttede Skipperne kun deres Kiøb og Salg den ene efter den anden. Efter at Engellænderne og Hollænderne ere blevne udelukkede derfra, er det de Franske og Portugiserne tilladt at handle i Konkurrense, fordi deres Handelsvarer ere ganske forskiellige. Det er det Sted paa Kysten, der bliver meest søgt af de Franske Redere.

Ahoni, der er skilt fra Badagry ved en Strækning af en 14 til 15 Mile, ligger paa Øerne Curamo; paa en vanskelig, moradset og usund Reede. Dette Handels-Sted bliver fornemmelig og næsten udelukkende søgt af Engellænderne, som komme dertil paa store Chaluper, og drive deres Handel imellem Øerne og Naboe-Fastlandet.

Fra Floden Volte til denne Øe-Samling er Kysten ikke tilgængelig. En Sand-Banke, paa hvilken Havets Bølger brydes med Voldsomhed, nøde de Skippere, som af Haab om Gevinst blive trukne til disse Farvande, til at betiene sig af Piroger; og Landets Indfødte til at sende deres Ladninger i Land, og at føre fra Land, hvad de faae i Tuskning. Deres Skibe ligge uden Fare for Anker paa en ypperlig Bund en 3 til 4 Mile fra Kysten.

Floden Benin, som har Overflødighed paa Elfenbeen og Slaver, modtager Skibe. Dens Handel er næsten aldeles falden i Engellændernes Hænder. De Franske og Hollænderne ere bleven afskrækkede derfra af de Indfødtes Karakter, der ere mindre barbariske

end de i Naboe-Egnene, men saa ustadige i deres Smag, at man aldrig kan vide, hvilke Handelsvare de ville modtage i Bytte.

Efter Cap Formoso kommer det nye og det gamle Calbari. Kysten er lav, oversvømmet de sex Maaneder om Aaret og meget usund. Man finder der kun fordærvet Vand. Skibbrudene ere hyppige og hele Mandskaber ere undertiden blevne et Offer for Klimaets Usundhed. Alle disse Plager have ikke kunnet bortfierne Stor-Britanniens Skippere fra disse farlige Farvande. De kiøbe der aarligen, men til en meget ringe Priis, en 7 til 8000 Sorte. De Franske, som fordum lagde kun sielden til disse Handels-Pladser, begynde at begive sig dertil i større Mængde. De Skibe, som stikke dybere end 12 Fod, ere nødte til at kaste Anker tæt ved Øen Panis, hvor Høvdingen for disse barbariske Egne har sit Ophold, og hvortil han har trukket en temmelig stærk Handel.

Sagerne gaae langt mere levende i Gabon. Det er en stor Flod, som vander en umaadelig stor Slette og som med en Mængde andre mindre betydelige Floder danner en Mængde mindre eller større Øer, hvoraf enhver har sin egen Fyrste. Der gives neppe noget rigere, mere oversvømmet og usundere Land. De Franske, der ere mere flygtige end driftige, gaae kun lidet derhen, uagtet deres Trang dertil. Portugiserne fra Øerne Prime og St. Thomas sende kun nogle Chaluper dertil. Hollænderne faae Elfenbeen, Vox og Farvetræe derfra. Engellænderne kiøbe der næsten alle de Slaver, som disse smaa Nationer, der bestandigen ere gridske paa deres gienfidige Undergang, tage fra hinanden. Der er ikke noget stort Oplags-Sted, hvor Omtuskningerne gaae for sig. Europæerne maae trænge sig frem med deres Baade en 50 til 60 Mile i disse stinkende Moradser. Denne Fremgangsmaade medfører overmaade

megen Seendrægtighed, koster en Mængde Matroser Livet, og foranlediger nogle Mord. Disse Plager vilde man see forsvinde, dersom der oprettedes en almindelig Handels-Plads paa Perroqvet-Øen, som ligger 10 Mile fra Gabons Munding og hvor temmelig store Skibe kunne lægge til. Vist nok forsøgte Stor-Britannien det med Plan til at befæste sig og Haab om at opnaae en udelukkende Handel; men dets Agent blev myrdet 1769, og Sagerne ere forblevne som de vare.

Man vil anmærke, at de Slaver, som komme fra Benin, Calbari og Gabon, ere meget ringere end de, man kiøber andre Steder. Ogsaa bliver de leverede, det meste muligt er, til fremmede Kolonier af Engellænderne, som mere end de andre Nationer søge disse slette Handelspladser. Saaledes er det Nord for Linien.

Syd for den ere Handelspladsene langt færre, men i Almindelighed mere betydelige. Den første, der viser sig efter Forbierget Lope, er Mayumba. Indtil denne Reede er Havet alt for vanskeligt til at man kan nærme sig Landet. En Bugt, som har en Aabning paa to Mile, og stikker een Miil ind, giver et sikkert Tilflugtssted for Skibe, som faae Vindstillerne og Strømmene imod sig, der ere alt for almindelige i disse Farvande. Landingen er let ved en Flod. Det er troligt, at Uleilighederne ved et alt for moradset Klima har allene holdt Europærne og følgelig ogsaa Afrikanerne borte derfra. Dersom man Tid efter anden sælger nogle Fanger der, blive de kiøbte af Engellænderne og Hollænderne, der gaae temmelig regelmæssigen derhen, for at modtage Ladninger af et rødt Træ, som man anvender i Farverierne.

Ved Cap-Segundo er en anden meget sund, mere rummelig og mere magelig Bugt end Mayumbas selv. Der kan man sikkert og let forskaffe sig Vand og Brænde. Disse Fordele skulde sandsynligen have tiltrukket

den en stærk Handel, dersom Tiden og Bekostningerne, der ere nødvendige til at naae Enden af en lang Landtunge ikke havde giort Slave-Handlerne kiede deraf.

De have foretrukket Loango, hvor man ankrer en 8 til 900 Favne fra Strandbredden paa 3 til 4 Favne Vand og i en mudret Bund. Søen er saa urolig, at man ikke kan lægge til Kysten uden med Piroger. De Europæiske Kontorer ligge en Miil fra Byen paa en Bakke, der er anseet som meget usund. Derfra kommer det, at endskiønt de Sorte ere der til bedre Kiøb end andensteds, og, endskiønt man der er mindre vanskelig ved Handelsvarenes Beskaffenhed, gaae Skipperne dog ikke gierne til Loango, uden naar Konkurrensen er alt for stor i de andre Havne.

Ved Molembo maae Skibene opholde sig en Miil fra Strandbredden, og Baadene, for at lande, sætte over en temmelig farlig Banke. Handelen gaaer for sig paa et Bierg, der er meget behageligt, men vanskeligt at komme til. Slaverne ere der i større Mængde og af bedre Beskaffenhed, end paa den øvrige Del af Kysten.

Bugten Gabinde er sikker og beqvem. Søen er der rolig nok til at man kunde i Nødvendigheds Tilfælde give Skibene den Kalfatring, de kunne behøve. Man ligger for Anker tæt ved Husene, og Handelen gaaer for sig en 150 Skridt fra Strandbredden.

Man har længe sagt, og man ophører ikke med at gientage det, at Klimaet er mordisk, meget mordisk i disse tre Havne, fornemmelig i Loango. Vi ville søge at komme efter Aarsagerne til denne Plage og see om der ikke kan raades Bod derpaa.

Græsset, som voxer paa Kysten, er temmelig almindelig en 4 til 5 Fod høit. Det faaer om Natten en overflødig Dug. De af Europæerne, som gaae over disse Græsmarker i Morgenstunden, faae en stærk og ofte dødelig Kolik, med mindre man uopholdelig ved Hielp

af Brændeviin skaffer Indvoldene, der sandsynligen ere blevne forkiølede ved Indvirkningerne af Duggen, deres naturlige Varme igien. Skulde man ikke sætte sig i Sikkerhed for denne Fare ved at holde sig fra disse Planter, indtil Solen har bortspredet det Slags Gift, der er faldet paa dem.

I disse Farvande er Søen usund. Deres Vand, der er gulagtig, er belemret med Tran, maa stoppe Svedehullerne i Huden og standse Uddunstningen hos dem, som dukke ned deri. Dette er rimeligviis Oprindelsen til de hidsige Febere, der bortrykke saa stor en Mængde Matroser. For at afværge disse ødelæggende Sygdomme vilde det maaskee være nok at sætte Landets Indfødte til alt det Arbeide, som ikke kan forrettes uden at gaae i Vand.

Dagene ere i denne Egn yderst hede; Nætterne fugtige og kolde. Afvexlingen er skadelig. Man vilde afværge Uleilighederne ved at giøre Varme i Sovekammeret. Denne Forsigtighed vilde bringe de tvende Yderligheder hinanden nærmere; og skaffe det indslumrede Menneske, der ikke kan tildække sig efterhaanden som Nattekulden tager til, den passende Middelvarme.

Uvirksomheden og Kiedsommeligheden dræbe Mandskaberne paa Skibe, der sædvanlig maae opholde sig 4 til 5 Maaneder paa Kysten. Man vilde befrie dem fra denne dobbelte og besværlige Byrde, dersom man vexelviis lod altid en Trediedeel være i Land. Det lidet besværlige Arbeide, som man i Utide lader Negerne giøre, vilde sysselsætte dem uden at udmatte dem.

Man vil maaskee finde, at jeg kommer bestandig tilbage til Menneskets Vedligeholdelse. Men hvad Gienstand gives der, som alvorligere bør sysselsætte nogen? Er det Guld og Sølv? er det Ædelstene? Et grusomt Hierte vilde maaskee tænke saa. Dersom det havde Dristighed nok til at tilstaae det i min Nærvæ-

relse, vilde jeg sige det: Hvem du er, veed jeg ikke; men af Naturen er du godt skikket til at være Despot Erobrer eller Bøddel., thi den har skilt dig ved al Velvillie for dine Jævnlige. Skulde det hende sig at jeg tager feil af Midlerne til Vedligeholdelse, som jeg foreslaar, saa bestride man mig, man foreslaae noget bedre, og det vil glæde mig.

Imidlertid have vi saa megen større Tillid til de Raad, vi her have givet, som de ere grundede paa Erfaringer, der ere giorte af en af de forstandigste Søefarere, vi nogensinde have kiendt. Denne duelige Mand mistede ved et Aars Ophold endog i Loango kun een Matros, og endda var denne Matros afveget fra den indførte Orden.

I Landet Angola finder man almindelig en Skik, som er temmelig besynderlig, men som Folkene vide ligesaa lidet Hensigten med som Oprindelsen til. Kongerne i disse Provindser kunne hverken eie eller tage mod noget af det, som kommer fra Europa, untagen Metaller, Vaaben, udskaarne Træ- og Elfenbeens-Stykker. Det er rimeligt, at nogle af deres Forgængere have fordømt sig selv til dette Afsavn, for at formindske deres Undersaatters tøileløse Begierlighed efter disse fremmede Handelsvarer. Dersom dette har været Bevæggrunden til denne Indretning, har Udfaldet ikke svaret til Forventningen. De laveste Klasser af Borgerne drikke sig fulde i vort Brændeviin, naar de have Leilighed til at skaffe sig det; og de Rige, de Store, endog Ministerne klæde sig almindelig i vore Lærreder og vore Stoffer. Kun bruge de den Varsomhed at aflægge disse Prydelser, naar de gaae til Hove, hvor det ikke er tilladt at udkramme en Prunk, som er Fyrsterne allene forbuden.

Fra den sidste Havn, hvorom vi have talet, findes der ikke mere nogen tilgængelig Strækning indtil Zaira. Ikke langt fra denne Strøm er Floden Ambriz,

som modtager nogle smaae Fartøier, der expederes fra Europa selv. Mere betydelige Skibe, der ere komne til Loango, Molembo og Cabinde, sende ligeledes undertiden Baade derhen for at tilforhandle sig Sorte og forkorte sig deres Ophold paa Kysten; men de Søefarne, som ere ansatte der, taale ikke altid denne Konkurrense.

Disse Vanskeligheder ere ikke at frygte for ved Mossula, som ikke er utilgængelig for Skibe. Engellænderne, Hollænderne og de Franske, som drive deres Handel i de vigtige Havne, sende frit deres Chaluper derhen, og sielden gaae de derfra, uden at bringe nogle Slaver med sig, som de have faaet for en taaleligere Priis end paa de store Handelspladser.

Fra Mossula begynde de Portugisiske Besiddelser, som strække sig paa Kysten fra den 8de til den 18de Grad sydlig Brede, og som undertiden gaae endog 100 Mile op i Landet. Man deler denne store Strækning i endeel Provindser, hvis forskiellige Distrikter blive bestyrede af Høvdinger, som alle ere skatskyldige til Lissabon. En 7 til 8 svage Korpser, hvert paa en 10 til 12 Soldater, ere nok til at holde saamange Nationer i Undergivenhed. Disse Negere ere anseete for frie; men den mindste Feil styrter dem i Trældom. Midt i deres Skove, paa et Sted, som man kaldte nye Oeiras, blev der for faa Aar siden opdaget overflødige Miner af et Slags Jern, som overgaar det, der findes alle andre Steder paa Kloden. Grev Souza, som da var Gouverneur i Landet, og siden efter Ambassadeur ved det Spanske Hof, lod dem drive; men de ere blevne forladte siden Moderlandet er kommet tilbage fra Tyranniets Aag under Overtroens. Denne virksomme Kommandant udvidede ogsaa Grændserne paa det Rige, der var sat under hans Befaling. Han satte sin Ærgierrighed i at komme til de rige Miner i Monomotapa,

og bane sine Eftermænd Veien til at drive deres Erobringer til det Landskab, som hans Nation besidder ved Mozambiqve.

Andre ville dømme om det Muelige eller Vovede, om Unytten eller Vigtigheden ved denne Forbindelse. Vi ville indskrænke os til at anmærke, at det første Portugisiske Etablissement ved Oseanet er Bamba, hvis fornemmeste Forretning indskrænker sig til at levere det Tømmer, som St. Paul de Loanda kan have behov.

Denne Hoved-Stad i det Portugisiske Afrika har en temmelig god Havn. Den er dannet af en Sand-Øe, som ved sit — meget snævre — Indløb bliver beskyttet af regelmæssige Fæstningsværker og forsvaret af en Besætning, der vilde være tilstrækkelig, dersom den ikke bestod af Offiserer og Soldater, som for største Delen ere fældede af Lovene eller i det mindste forviiste. Man regner i Byen en 7 til 800 Hvide og omtrent 3000 Sorte eller frie Mulatter.

St. Philippe de Benzuela, der tilhører den samme Nation, har kun en Reede, hvor Havet ofte er meget stormigt. Byen, der er langt mindre betydelig end St. Paul, bliver beskyttet af et slet Fort, som ved at kanoneres af Skibe lettelig kunde lægges i Aske. Man vilde ikke erfare megen haardnakken Modstand af en 2 til 300 Afrikanere, som vogte det, og som endog ere — ligesom i St. Paul — for en stor Del fordelte paa temmelig fraliggende Poster.

En 10 Mile længere borte end St. Philippe er der endnu en Portugisisk Loge, hvor der tillægges talrige Hiorde, og hvor det Salt bliver samlet, der er nødvendigt for de Nationer, som staae under denne Krone. Længere strække sig ikke Europæernes Etablissementer og Handel paa Afrikas vestlige Kyst.

De Portugisiske Skibe, som søge disse Farvande, begive sig allesammen til St. Paul eller St. Philippe. Disse Skibe forhandle en større Mængde Slaver i det første af disse Handels-Steder og i det andet stærkere Slaver. Det er ikke fra Moderlandet, de for største Delen ere expederede, men fra Brasilien og næsten allene fra Rio Janeiro. Da deres Nation har et udelukkende Privilegium, betale de disse ulykkelige Sorte mindre dyrt end man sælger dem andensteds. Det er med Tobak og Caurifer, som de forskaffe sig paa Stederne selv, at de betale dem paa Guld-Kysten; paa Angolas er det Tobak, Sukker — Brændeviin og nogle grove Lærreder, som de give i Bytte.

19. I hvilken Mængde, til hvilken Priis, og for hvilke Handelsvarer blive Slaverne kiøbte.

I de første Tider, som fulgte paa Opdagelsen af det vestlige Afrika, saae denne store Del af Kloden ikke sin Folkemængde formindsket i nogen mærkelig Grad. Man havde da intet Arbeide at give dens Beboere. Men efterhaanden som Erobringerne og Avlsbedrifterne formerede sig i Amerika, maatte der flere Slaver til. Denne Trang forøgedes gradeviis og siden Fredslutningen 1763 har man hvert Aar afvristet Guinea en 80000 af sine ulykkelige. Alle disse ynkelige Mennesker ere ikke komne til den nye Verden. Efter Tingenes sædvanlige Løb maa der være omkommet en Ottendedeel deraf paa Overfarten. De to Trediedele af disse beklagelige Offere for vor Gierrighed ere komne fra Landene Nord for Linien og Resten fra Syd for den.

Fra første af fik man dem allevegne for meget godt Kiøb. Prisen paa dem er stegen Tid efter anden og mere mærkelig i de sidste 15 Aar *. I Aaret 1777

* At regne fra den Tid, Forfatteren skrev. Prisen er stegen meget siden den Tid. Overs.

har en Fransk Kiøbmand ladet kiøbe i Malembo 530, som uden at regne Omkostningerne paa Udredningen, have kostet ham, den ene i den anden, en 121⅔ Rigsdaler. Til samme Tid har han ladet tage i Portonove 521, som han har faaet for en 96 Rigsdaler.

Denne Forskiel paa Priserne, der kan ansees som idelig, reiser sig ikke deraf at Slaverne fra det nordlige ere slettere. De ere tvertimod stærkere, arbeidsommere, forstandigere end de fra det Sydlige. Men Kysten hvor man faaer dem, er mindre bekvem og mere farlig — men man treffer dem ikke ordentlig der, og Rederen er udsat for at spilde sin Reise — men for at forsyne dem med sundt Vand, maa man tage Forfriskning ved Øerne Prince og St. Thomas — men der omkommer mange af dem paa en Overfart, som har Vindene, Strømmene og Vindstillerne imod sig — men deres Karakter driver dem til Fortvivlelse eller Oprør. Af alle disse Aarsager maa man betale dem mindre dyrt i Afrika, endskiønt de blive solgte lidt dyrere i den nye Verden.

Ved at antage, at der er bleven kiøbt 80,000 Sorte 1777 og at Middelpriserne for hver har været en 110 Rigsdaler, er det da 8,800,000 Rigsdaler, som de Afrikanske Kyster have faaet for den grueligste Opofrelse.

Slave-Handleren faaer ikke denne hele Sum. De Afgifter, der ere paalagte af Fyrsterne i de Havne, hvor Handelen gaaer for sig, opsluge endeel deraf. En Regierings-Agent, der er sat til at overholde Orden, har ogsaa sine Rettigheder. Der er Mellemhandlere mellem Sælgerne og Kiøberne, hvis Forretninger er bleven dyrere efterhaanden som de Europæiske Skipperes Konkurense har taget til og Antallet paa de Sorte har taget af. Disse Omkostninger, der ere Handelen nødvendige, ere ikke nøiagtigen de samme paa alle Han-

delspladser, men Forandringerne i dem ere ikke vigtige og de ere allevegne alt for betydelige.

Det er ikke med Metaller man betaler, men med vore Produkter og vore Handelsvare. Portugiserne undtagne give alle Nationer næsten de samme Vare, som bestaaer i Sabler, Bøsser, Krudt, Jern, Brænveviin, Isenkram, Tepper, Glastøi, Uldentøier, og fornemmelig Ostindiske Katuner, eller dem, som Europa forfærdiger og trykker efter dette Mynster. Nationerne Nord for Linien betiene sig til Mønt af en liden hvid Muskling-Skal, som vi bringe dem fra de Maldiviske Øer. Syd for Linien har Europæernes Handel denne Omtuskning-Artikel mindre. Til Værdie-Tegn forfærdiger man der et lidet Stykke Straae-Tøi paa 18 Tommers Længde og 12 Tommers Brede, som forestiller omtrent 5 af vore Skillinger.

20. Hvilke ere de Nationer, der kiøbe Slaver?

De Europæiske Nationer have troet, at det var til Fordeel for deres Handel at have Etablissementer i det vestlige Afrika. Portugiserne, som efter den almindelige Mening vare først ankomne dertil, dreve længe Handelen med Slaver uden Konkurense, fordi de vare de eneste der havde anlagt Avlings-Bedrifter i Amerika. Ulykkelige Omstændigheder bragte dem under Spanien, og de bleve i alle Verdens Dele angrebne af Hollænderne, som havde brudt de Lænker, hvorunder de sukkede. De nye Republikanere seirede uden store Anstrængelser over et undertvunget Folk og lettere i Guinea end andensteds, da man ikke havde giort nogen Anstalt til Forsvar der. Men saa snart Lissabon havde faaet sin Uafhængighed igien, vilde det igien erobre de Besiddelser, som man under dets Trældom havde berøvet der. Det Held, de havde havt i Brasilien, giorde deres Søfarere dristige til at vende deres Seil mod Afrika. Der-

som det ikke lykkedes dem at giengive deres Fædreneland alle dets gamle Rettigheder, lagde de dog i det mindste 1648 den store Strækning af Landet Angola, som det siden efter er vedblevet at foreskrive Love, paa nye under dets Herredom. Portugal besidder desuden i disse vidtløftige Have nogle mere eller mindre betydelige Øer. Disse ere de Levninger, der ere blevne Hoffet i Lissabon tilbage af det Herredom, som det havde oprettet, og som strakte sig fra Ceuta til det røde Hav.

Benyttelsen af det, som Hollænderne havde tilrevet sig af dette rige Efterladenskab, blev af Republiken overdraget det Vestindiske Kompagnie, som havde bemægtiget sig det. Monopoliet byggede Forter; det hævede Skatter; det tiltog sig Ret til at kiende i alle Tvistigheder; det dristede sig til at straffe alt det med Døden, som det ansaae for stridende mod dets Tarv; det tillod sig endog fiendtlig Behandling mod alle Europæiske Søefarere, som det traf i disse Farvande, hvortil det tilegnede sig udelukkende Handels-Ret. Denne Adfærd ødelagde saa ganske det priviligerede Selskab, at det 1730 saae sig nødt til at opgive de Expeditioner, som det indtil denne Tid havde giort uden Medbeiler. Kun forbeholdte det sig Eiendoms Ret til Forterne, hvis Forsvar og Underholdning koster det ordentlig en 128,000 Rigsdaler. Til deres Forsynelse expederer det hvert Aar et Skib, med mindre de Koffardie-Skibe, som søge disse Farvande, ville paatage sig at føre Krigsforraadet for en taalelig Fragt. Undertiden betiener det sig endog af den Rettighed, det har forbeholdt sig, at sende 12 Soldater paa ethvert Fartøi, mod at betale $16\frac{1}{2}$ Rigsdaler for enhvers Overbringelse og Underholdning.

Direkteurerne for de forskiellige Kontorer kunne kiøbe Slaver mod at betale noget over 9 Rigsdaler af hver til det Selskab, som de staae under. Men de ere

forbundne til at sælge dem i Afrika selv, og Loven forbyder dem, at sende dem for deres egen Regning til den nye Verden.

Disse Landskaber staae for Tiden aabne for alle Republikens Undersaatter. Hvad de ere Kompagniet pligtige indskrænker sig til at betale det en 10 Rigsdaler af enhver Kommers-Tønde, deres Skibe ere drægtige, og 3 Procent af alle de Fødevarer, de bringe tilbage fra Amerika til Europa.

I de første Frihedens Tider satte Handelen med Guld, Elfenbeen, Vox, rødt Træe og et Slags Peber, der er bekiendt under Navn af Malaguette, endeel Skibe i Arbeide. Man expederer ikke mere noget for disse Artikler, hvoraf nogle Partier blive ladede paa de Skibe, der bortsendes for at kiøbe Negre.

Antallet paa disse Skibe — for største Delen af en 200 Tønders Drægtighed og fra 28 til 36 Mands Bemanding — steeg fordum aarlig til en 25 til 30, som forhandlede en 6 til 7000 Slaver. Det er blevet meget formindsket, siden den lave Priis paa Kaffeen har sat Kolonierne ud af Stand til at betale disse Ladninger. Provindsen Holland tager nogen Del i denne skiendige Handel, men det er Zeland, som fornemmelig driver den.

De beklagelige Offere for denne gruelige Gierrighed bliver adspredte i de forskiellige Etablissementer, som de forenede Provindser have anlagt paa Amerikas Øer eller Fastland. Der skulde man udsætte dem offentlig og sælge dem Stykkeviis, men denne Anordning bliver ikke altid iagttaget. Det skeer endog temmelig ofte, at en Reder, naar han sælger en Ladning, aftaler Prisen, hvortil han skal levere Slaverne til næste Reise.

Det var 1552 at det Engelske Flag for første Gang viste sig paa Afrikas vestlige Kyster. De Kiøbmænd, som handlede derpaa, oprettede 38 Aar deref-

ter et Selskab, som man — efter en da almindelig Skik — benaadede med et udelukkende Privilegium. Dette Selskab og de, som fulgte paa det, saae deres Skibe ofte konfiskerede af Portugiserne og siden efter af Hollænderne, som paastode, at de vare Herrer over disse Lande; men tilsidst giorde Freden til Breda for bestandig Ende paa disse tyranniske Forfølgelser.

De engelske Øer i den nye Verden begyndte da at fordre en stor Mængde Slaver til at drive deres Jorder. Det var et ufeilbarligt Middel til Velstand for de Selskaber, som det var overdraget at levere disse Jorddyrkere. Imidlertid ødelagdes disse Selskaber, der med yderst Hurtighed fulgte paa hinanden, og standsede ved deres Dorskhed eller Uredelighed Koloniernes Fremvext, hvoraf Nationen havde lovet sig saa store Fordele.

Den offentlige Forbittrelse mod en saadan Uorden yttrede sig 1697 paa en saa voldsom Maade, at Regieringen saae sig tvungen til at tilstæde Private, at søge det vestlige Afrika, men paa det Vilkaar, at de skulde svare Monopoliet 10 Procent til at vedligeholde de i dette Land opreiste Forter. Privilegiet blev siden efter reent ophævet. Siden 1749 staaer denne Handel aaben uden Afgifter for alle Engelske Søefarere, og Fiskus har selv paataget sig alle Souverainetets-Omkostninger.

Efter Freden 1763 har Stor-Britannien temmelig ordentlig sendt hvert Aar til Guineas Kyster 195 Skibe, der samtlig udgiøre 23000 Tønder Drægtighed, og ere bemandede med en 7 til 8000 Mand. Deraf har Liverpol expederet lidt mere end det Halve. Resten er taget fra London, Bristol, og Lancaster. De have forhandlet en 40000 Slaver. De fleste af dem ere blevne solgte til de Engelske Øer i Vestindien i Nord-Amerika. De, der ikke have fundet Afsætning

i disse Handelssteder, ere i Smug eller offentlig bleven indførte i andre Nationers Kolonier.

Denne store Handel er ikke altid bleven ført efter eens Grundsætninger. Den Deel af Kysten, der begynder med Cap Blanc og endes med Cap Rouge blev 1765 sat under Ministeriets umiddelbare Opsyn. Fra denne Tid ere Udgifterne til det civile og militære i dette Etablissement stegen til henved 850,000 Rigsdaler — en Sum, som Nationen har anseet alt for stor mod de Fordele, som den har draget deraf.

Det er en — af Kiøbmændene selv valgt og af 9 Deputerede, 3 af Liverpol, 3 af London, og 3 af Bristol bestaaende — Komitee, som skal drage Omsorg for de Loger, der ere fordelte fra Cap Rouge til Linien. Endskiønt Parlamentet har aarligen tilstaaet en 100000 Rigsdaler og derover til disse smaae Forters Vedligeholdelse, ere de dog for største Delen forfaldne; men de blive beskyttede af Vanskeligheden ved at giøre Landgang.

Der er intet Engelsk Kontor paa det øvrige vestlige Afrika. Enhver Reder giør sine Sager saaledes der, som han anseer det tienligst for sit Tarv uden Hinder og uden nogen egen Beskyttelse. Da Konkurrensen er større i disse Havne end i de andre, have Nationens Skippere lidt efter lidt afholdt sig derfra, og neppe forhandle de aarlig 2000 Slaver i de Handels-Steder, hvor de forhen kiøbte 12 til 15000.

Man kan neppe tvivle paa, at de Franske jo have ladet sig see førend deres Rivaler paa disse vilde Kyster, men de tabte dem ganske af Sigte. Det var først 1621 at de begyndte at lade deres Flag see der igien. Det Etablissement, som de paa denne Tid anlagde ved Senegal, fik 1678 nogen Tilvext, hvilken det havde den Skræk at takke, som Ludvig XIVdes Vaaben da indjog. Denne Begyndelse til Vælde blev

et Rov for en frygtelig Fiende under hans Eftermands Regiering. Andre — efterhaanden oprettede og i Monopoliets Hænder unyttige blevne — Kontorer vare allerede blevne forladte. Ogsaa har denne Nations Slave-Handel af Mangel paa Loger, altid været utilstrækkelig til deres rige Kolonier. Den har, da den var allervirksomst, kun forsynet den med 13 til 14000 Slaver hvert Aar.

De Danske nedsatte sig i disse Lande for meer end hundrede Aar siden. Et udelukkende Kompagnie udøvede der sine Rettigheder med det Barbarie, hvorpaa de meest kultiverede Europæere have givet Exempel i disse ulykkelige Egne. Kun een eneste af dets Agenter havde Mod til at give Slip paa de Grusomheder, som ved Vanen vare blevne anseete for lovlige. I saadan Berømmelse stod han for sin Godhed, saa megen Tillid havdes der til hans Redelighed, at de Sorte kom hundrede Mile fra for at see denne Mand; at en Fyrste i et langt bortliggende Land sendte ham sin Datter med en Mængde Guld og Slaver, for at faae en Datter-Søn af Schielderup. Det var denne Europæers Navn, der var tilbedet paa alle Nigritiens Kyster. O Dyd! Du lever endnu i disse Ulykkeliges Hierter, der ere fordømte til at boe iblandt Tigre, eller at sukke under Menneskers Tyranie! Disse sønderknusede og søndertraadte Skabninger, hvis Blod vore Hænder udpresse i de Furrer, hvori vore Vellyster groe, kunne da have et Hierte, som er følsomt for den velgiørende Menneskeligheds søde Tillokning. Retskafne og dydige Dannemand! hvilken Monark fik nogensinde en Hylding saa reen, saa hædrende — som den, din Nation har seet dig skienket! Og paa hvilket Sted endda? Ved et Hav, i et Land, som i trende Sekler ere blevne besudlede af en skiendig Handel med Forbrydelser og Ulykker, med Mennesker, der ere blevne omtuskede for Vaaben, Børn,

der ere blevne solgte af deres Fædre! Man har ikke Taare nok til at begræde slige Grueligheder, og disse Taare vilde være spildte.

I Aaret 1754 blev Handelen paa Guinea aabnet for alle Undersaatterne paa Vilkaar, at de skulde betale $2\frac{1}{2}$ Rigsdaler til Fiskus for enhver Neger, som de maatte indføre paa de Danske Øer i den nye Verden. Denne Frihed indskrænkede sig i almindeligt Aar til Indkiøbet af 500 Slaver. En saadan Uvirksomhed bestemte Regieringen til at agte 1765 paa en Udlændings Forslag, som tilbød sig at forskaffe denne usle Handel tilbørlig Udvidelse, og man fritog den fra den Afgift, hvormed den havde været betynget. Det nye Forsøg blev ganske og aldeles uheldigt, fordi Projektmageren aldrig kunde samle over 170,000 Rigsdaler til at udføre sine Planer. Man maatte 1776 igien tage fat paa det — 11 Aar iforveien — forladte System.

Christiansborg og Frederichsborg ere de eneste Kontorer, der ere lidt befæstede. De andre ere kun blotte Loger. For en Sum af noget over 11,000 Rigsdaler underholder Kronen i 5 Etablissementer 62 Mand, hvoraf nogle ere Sorte. Dersom Magasinerne vare tilstrækkeligen forsynede, vilde det være let at forhandle aarligen 2000 Slaver. I Tingenes nutidige Forfatning kiøber man kun 1200, som for største Delen leveres til fremmede Nationer, fordi der ikke indfinde sig Danske Skippere til at bortføre dem *.

Det er ikke let at forudsee, hvilke Maximer Spanien vil følge i de Forbindelser, som det agter at oprette med Afrika. Denne Krone fik efterhaanden snart aabenlyst, snart i Smug sine Slaver fra Genueserne, Portugiserne,

* Oversætteren vil intet tillægge for at berigtige det her er sagt; da han takker Gud og Kongen for at disse Umenneskeligheder nu faae en Ende.

de Franske og Engellænderne. For at komme ud af denne Afhængighed, har den ved Traktaterne af 1777 og 1778 ladet sig af Hoffet i Lissabon overdrage Øerne Anobon og Fernando del Po, begge liggende meget nær ved Linien, den ene Syd og den anden Nord for den. Den første har kun en meget farlig Havn med alt for lidet Vand for Skibene og 6 Mile i Omkreds. Tvende høie Bierge indtage den største Del af denne Strækning. Tykke Skyer, som bedække dem næsten uophørligen, vedligeholde i Dalene en Kiølighed, der vilde giøre dem dyrkelige. Man seer der nogle hundrede Sorte, ved hvis Arbeide nogle faa Hvide have Opholdet blandt en stor Mængde Sviin, Geder og Fiærkreature. Salget af lidet Bomuld skaffer Udveie til de andre Fornødenheder, der ere indskrænkede inden meget snævre Grændser. Den anden Øe har mindre indvortes Værd, fordi man der ikke finder Reede af noget Slags, og dens Beboere ere meget grusomme. Men dens Nærbeliggenhed ved Kalbari og Gabon vil giøre den tienligere til det Formaal man har for Øie.

Imidlertid tænke det Spanske Ministerium ikke at det er nok at have nogle Besiddelser i Guinea for at forskaffe sig Slaver. Dette var rigtigen nok denne skiendige Handels oprindelige Forfatning. Enhver Europæisk Nation behøvede da kun at befæste sine Kontorer, for at holde fremmede Kiøbmænd borte derfra; for at tvinge Landets Indfødte til ikke at sælge til andre end deres egne Skippere. Men saasnart disse smaa Distrikter ikke have havt noget mere at levere, har Handelen lagt i Dvale, efterdi Nationerne fra Oplandene have foretrukket de frie Havne, hvor de kunde vælge sig Kiøbere. Nytten af saa mange — med saa store Omkostninger oprettede — Etablissementer har tabt sig med Udtømmelsen af Formaalet for deres Handel.

21. Methoder, der bruges ved Slavernes Anskaffelse, Behandling og Salg. Betragtninger i denne Anledning.

Af Vanskeligheden i at forskaffe sig Slaver flyder naturligviis den Maade at betiene sig af smaa Skibe til at udføre dem. I den Tid, da en liden Strækning, der laae nær ved Kysten, leverede en Ladning i 14 Dage eller 3 Uger, var der Oekonomie ved at bruge store Skibe, fordi det var muligt at forstaae, pleie og trøste Slaver, som alle talte det samme Sprog. Nu, da ethvert Skib neppe kan forskaffe sig i hele Maaneder 60 til 80 Slaver, der ere førte en 2 til 3000 Mile, udmattede af en lang Reises Strabadser, indskibede for at blive en 5 til 6 Maaneder i Syne af deres Fødeland; da de alle have forskiellige Mundarter, ere uvisse om den Skiebne, man har bestemt dem, slagne af den Fordum at Europæerne æde dem og drikke deres Blod, bliver Kiedsommeligheden allene dræbende for dem, eller ogsaa foraarsager den dem Sygdomme, der blive smitsomme formedelst den Umulighed, der er i at skille de Syge fra dem, der ikke ere det. Et lidet Skib, der er bestemt til at føre en 2 til 300 Negre, undgaaer ved sit korte Ophold paa Kysten Halvparten af de Tilfælde og det Tab, som et Skib med 5 til 600 Slaver maa erfare.

Der ere andre Misbrug, Misbrug, af den yderste Vigtighed at rette i denne — naturligviis kun lidet sunde — Seilads. De, der slaae sig til den, begaae i Almindelighed tvende Hoved-Feil. Bedragne af deres Gierrighed see Rederne mere paa deres Skibes Drægtighed end paa deres Fart, hvilket nødvendig maa forlænge Reiserne, som alt byder at forkorte. En anden Uleilighed, der er endnu mere farlig, er den Vane man har, at reise fra Europa til enhver Tid, endskiønt Regelmes-

sigheden i Vinde og Strømme har bestemt den Tid, der er den bekvemmeste til at komme til disse Lande.

Denne slemme Vane har givet Anledning til den Forskiel, der giøres paa den lange og den korte Vei. Den lille Vei er den ligeste og den korteste. Den er kun 1800 Mile til de længst fraliggende Havne, hvor Slaverne faaes. En 35 til 40 Dage ere nok til at giøre den fra Begyndelsen af September til Enden af November, fordi fra Afreisens Begyndelse til Enden findes Vinde og Strømme gunstige. Det er endog mueligt at forsøge den i December, Januari og Februari, men med endnu mindre Held og Sikkerhed.

Fra Begyndelsen af Marts til Enden af August ere disse Farvande ikke mere fremkommelige. Man vilde have uophørlig at kiempe mod voldsomme Strømme, der gaae mod Nord, og imod Syd-Ost Vinden, der er regelmessig. Erfarenhed har lært, at i denne Aarets Tid maatte man holde sig borte fra Kysterne, søge rum Søe, seile mod Syd til den 26 til 28 Grad imellem Afrika og Brasilien, og siden efter nærme sig Guinea igien, for at duve an en 150 til 200 Mile til Luart af den Havn, som man vil lægge an til. Denne Vei er 2500 Mile og udfordrer en 90 til 100 Dages Seilads.

Foruden sin Længde borttager denne lange Vei den Tid, der er gunstig for Handelen og Tilbagereisen. Skibene blive overrumplede af Vind-Stiller, sinkede af Modvinde, forsatte af Strømmene; Vandet mangler, Levnetsmidlerne fordærves, Skiørbug angriber Slaverne. Andre Plager, der ikke ere mindre besværlige, forøge ofte det Farlige i denne Forfatning. Negerne Nord for Linien ere udsatte for Smaakopperne, som formedelst en Synderlighed, der giør dem værre, ikke gierne udvikle sig hos dette Folkeslag førend efter det 14de Aar. Dersom denne Smitte kommer paa et

Skib, der endnu ligger for Anker, gives der bekiendte Midler til at svække dens Voldsomhed. Men et Skib, der bliver angrebet af denne Omgangs-Sygdom paa sin Reise til Amerika, mister ofte sin hele Ladning Negre. De der ere fødde Syd for Linien, slippe for denne Sygdom ved en anden, der er et Slags giftige Bylder, hvis ondartede Væsen indæder sig dybere og bliver mere tirrende paa Søen uden nogensinde at læges fra Grunden af. Medicinen burde maaskee lægge Mærke til det dobbelte Forhold, som Smaakopperne vise mod Negerne, at de nemlig skaane dem, der fødes paa hiin Side Linien, og aldrig angribe de andre i Barndommen. Det er i Mangfoldigheden og Forskielligheden i Yttringerne, at man undertiden bringes til at opdage Aarsagerne til Sygdommene og finde Lægemidler imod dem.

Endskiønt det er alle Nationer, som drive Handel paa Afrika, lige vigtigt at bevare Slaverne paa Overfarten, vaage de dog ikke alle paa eens Maade derover. De stemme rigtig nok overeens i at føde dem med et Slags Bønner, blandede med lidt Riis; men i deres anden Medfart ere de forskiellige. Engellænderne, Hollænderne og de Danske holde Mandfolkene, ofte endog Fruentimrene, stærkt sluttede. Deres ringe Mandskab nøder dem til at bruge denne Strænghed. De Franske, der ere talrigere, tilstaae mere Frihed. De løse alle Baand en 3 til 4 Dage efter deres Afreise. Saavel de ene som de andre, fornemmelig Engellænderne, see for meget igiennem Fingre med deres Matrosers Gemeenskab med de Fangne. Denne Uorden dræber de tre Fierdedele af dem, som Skibsfarten paa Guinea aarlig ødelægger. Det er kun Portugiserne, der paa deres Overfart ere sikre for Oprør og andre Plager. Denne Fordel er en Følge af den Opmærksomhed, de bruge med ikke at indrette deres Bemandinger uden fornemmelig af frigivne Negre. Beroligede ved deres Lands-

mændś Taler og Forfatning, giøre Slaverne sig en temmelig gunstig Forestilling om den Skiebne, der venter paa dem. Formedelst deres Rolighed tilstaaes begge Kiøn den Trøst, at opholde sig sammen — en Føielighed, som paa andre Skibe vilde drage de gyseligste Uleiligheder efter sig.

Salget af Slaverne skeer ikke paa een Maade i hele Amerika. Engellænderne, der har kiøbt i Flæng alt hvad der er forekommet paa det almindelige Marked, skiller sig af med sin Ladning under eet. En eneste Kiøbmand tager den helt. Avlsbrugerne kiøbe i Stykkeviis. Hvad de vrage bliver sendt til fremmede Kolonier, enten i Smug eller med Tilladelse. Man fristes der mere af det gode Kiøb paa Negeren end afskrækkes af hans slette Forfatning, og man kiøber ham. Engang vil man lukke Øinene op.

Portugiserne, Hollænderne, de Franske og de Danske, der ikke have nogen Afsætning for affældige eller syge Slaver, belemre sig aldrig med dem i Guinea. Saavel de ene som de andre inddele deres Ladninger efter Plantage-Eiernes Fornødenheder. Kontrakten sluttes enten paa Penge strax eller paa Credit, efter Omstændighederne.

22. Slavernes ynkelige Forfatning i Amerika.

I Amerika finder man for godt at tænke og sige: at Forstand og Dyd er det Afrikanerne lige umuelig at faae. En Kiendsgierning af sikker Paalidelighed vil sætte os i Stand til at dømme om denne Mening.

Et Engelsk Skib, som 1752 handlede i Guinea, blev nødt til der at efterlade sin Skibs-Læge, hvis slette Sundheds-Forfatning ikke tillod ham mere at udholde Søen. Murrai sysselsatte sig med at skaffe sig

sin Helbred igien, da et Hollandsk Skib nærmede sig Kysten, lagde de Sorte i Lænker, som Nysgierrigheden havde bragt om Bord, og skyndte sig hurtig bort med sit Bytte.

De, der toge sig af disse Ulykkelige, bleve forbittrede over et saa sort Forræderi og løb i Øieblikket til Cudjoc; som standser dem ved sin Dør, og spørger dem: hvad de søgte? Den Hvide, som er hos dig, skrege de, han bør døe, efterdi hans Brødre har bortført vore Brødre. De Europæere, som have røvet vore Landsmænd, ere Barbarer, svarede den ædelmodige Vert, dræber dem, naar I treffer dem. Men den, der boer hos mig, er et godt Menneske, han er min Ven; mit Huus tiener ham til Fristed, jeg er hans Soldat, og jeg vil forsvare ham. For at komme til ham, maae I gaae over mit Liig. O! mine Venner! hvem skikkelig Mand vilde sætte sin Fod inden min Dør, dersom jeg havde taalt, at min Vaaning blev besudlet med et uskyldigt Menneskes Blod? Disse Ord stillede de Sortes Forbittrelse; de droge sig tilbage ganske skamfulde over det Forsæt, hvori de vare komne, og nogle Dage derefter bevidnede de Murrai selv, hvor lykkelige de følte sig, at de ikke havde fuldført en Forbrydelse, som vilde have foraarsaget dem et bestandigt Nag.

Af denne Begivenhed maa man formode, at de første Indtryk, der giøres paa Afrikanerne i den nye Verden, bestemme dem til gode eller slette Egenskaber. Gientagne Erfaringer tilstede ingen Tvivl derom. De, der falde i en menneskekierlig Herres Lod, see af sig selv paa hans Fordeel. Uformærkt faae de Sind og Lyst til den Handtering, hvortil de sættes. Denne Hengi-

venhed gaar undertiden til Heltedaad. En Portugisisk Slave, som var løben bort ud i Skoven, fik der at vide, at hans gamle Herre var fængslet for et Mord. Han kom og angav sig selv for Retten; lod sig lægge i Lænker, istedet for den Skyldige, fremførte falske, men lovmessige Beviser paa sin foregivne Forbrydelse, og lod sig henrette. Handlinger af en saa ophøiet Natur maae være sieldne. Man see her en anden vel mindre heltemessig, men meget agtværdig Handling.

En Kolonist paa St. Domingo havde en fortrolig Slave, som han bestandig smigrede med en hastig Frihed, hvilken han aldrig gav ham. Jo mere denne Art af Yndling anstrængede sig for at være til Nytte, jo mere strammedes hans Lænker, fordi han blev alt mere og mere nødvendig. Imidlertid forlod Haabet ham ikke, men han besluttede at naae sit ønskede Maal paa en anden Maade.

I nogle Distrikter paa Øen er det overladt Negerne selv at skaffe sig Klæde og Føde. At de kunde forsyne sig med disse Nødvendigheder tilstaaer man dem et maadeligt Stykke Jord, og to Timer om Dagen til at dyrke det. De iblant dem, der ere driftige og kyndige, lade det ikke blive ved at skaffe sig deres Underholdning af deres Smaaplantninger, de faae noget tilovers, som giver dem Sikkerhed for en meer eller mindre betydelig Formue.

Ludvig Desrouleaux, hvis Planer giorde ham meget sparsom og meget arbeidsom, havde snart sanket sig Skillinger, som vare meer end tilstrækkelig til at kiøbe ham frie. Med Henrykkelse tilbød han dem til Betaling for en ham saamange Gange lovet Uafhængighed. Jeg har drevet alt for megen Handel med mine Medmenneskers Blod, sagde hans Herre til ham i en ydmyget Tone; Vær fri, du giver mig selv tilbage. Strax sælger denne Mand,

hvis Hierte snarere havde været forvildet end fordærvet, sine Gaarde og indskiber sig til Frankerig.

For at begive sig til den Provinds, hvorfra han var, maatte han drage igiennem Paris. Han vilde kun opholde sig der i kort Tid; men de afvexlende Fornøielser, som denne prægtige og vellystige Hovedstad tilbød ham, holdte ham der tilbage, indtil han havde forødet de Rigdomme som han ved langvarige og lykkelige Bestræbelser havde erhvervet sig. I sin Fortvivlelse derover ansaae han det mindre ydmygende at gaae til Amerika, for der at anraabe deres Tienstagighed, der havde ham deres Forfremmelse at takke, end at betle sig i Europa Understøttelse af dem, som havde ødelagt ham.

Hans Ankomst til Cap François foraarsagede en almindelig Bestyrtelse. Hans Forfatning blev aldrig saasnart bekiendt der, førend man holdte sig almindelig fra ham. Alle Huse bleve lukkede for ham; intet Hierte aabnede sig for Medlidenhed. Han var nød til afsides at tilbringe skumle Dage i den Haanlighed, som følger Trangen, især selvpaadraget Trang, da han saae Ludvig falde ned for sine Fødder. Giør mig den Ære, sagde denne veltænkende Frigivne til ham, giør mig den Ære, at tage ind i deres Slaves Huus. Der vil man opvarte Dem, der vil man adlyde Dem, der vil man elske Dem. Snart mærkede han, at den Ærbødighed, man skylder Ulykkelige, den Agtelse man skylder Velgiørere, ikke giorde hans gamle Herre lykkelig. Han bad ham derfor indstændigen at tage til Frankerige. Min Erkiendtlighed skal følge Dem der, sagde han til ham i det han favnede hans Knæe. Der er en Forskrivning paa 300 Rigsdaler Liv-Rente, som jeg besværger Dem at tage imod. Dette nye Beviis paa Deres Godhed vil fylde mine Dage med Trøst.

Pensionen er altid siden den Tid bleven betalt forud. Nogle Artigheds-Foræringer have bestandig ledsaget den

fra St. Domingo til Frankerig. Den, der gav den, og den, der modtog den, levede endnu 1774. Maatte de dog begge i lang Tid tiene til et Mynster for denne hoffærdige, denne uskiønsomme og vanartede Tidsalder!

Endeel Træk, der ligner dette af Ludvig Desrouleaux, have rørt nogle Kolonisters Hierter. Mange af dem sagde gierne som Ridderen William Goorh, Gouverneur i Virginien, da man bebreidede ham at han hilsede en Neger, som først havde hilset ham: Det skulde giøre mig meget ondt, om en Slave skulde være høfligere end jeg.

Men der gives Barbarer, der ansee Medlidenhed som en Svaghed og fornøie sig over stedse at holde Tyranniets Svøbe i Veiret. Himlen skee Tak! blive de straffede derfor ved deres Skiødesløshed, deres Utroskab, deres Bortløben, deres Selvmord, der giøres til beklagelige Offere for deres Gierrighed. Man seer nogle af disse Ulykkelige, især deelesshed dem fra Mina, med Kiekhed at giøre Ende paa deres Liv i den Overbevisning at de efter Døden skulle komme frem igien i deres Fædernelands, hvilket de agte for det skiønneste i Verden. Hævne-Lysten forsyner andre med Midler, der ere endnu mere ødelæggende. Underrettede fra Barndommen af i Kundskaben om de Gift-Arter, der voxe, saa at sige under deres Hænder, betiene de sig af dem til at dræbe Oxne, Heste, Muler, deres Trældoms Stalbrødre, og alt hvad Levende, der tiener til at drive deres Undertrykkers Jorder. For at bortfierne al Mistanke fra sig, forsøge de deres Grusomheder paa deres Hustruer, deres Børn, deres Friller, og alt hvad der er dem kiereste. I dette Fortvivlelsens gyselige Anslag nyde de den dobbelte Glæde baade at befrie deres Art fra et Aag, der er skrækkeligere end Døden, og efterlade deres Tyran i en kummerlig Forfatning, der bringer ham deres nær. Frygt for Straf holder dem ikke tilbage. Det ligger sielden i deres

Karakter at see ind i Fremtiden, og de ere desuden temmelig sikre paa at udholde alle Torturer for at bevare Hemmeligheden i deres Forbrydelser. I Følge een af det menneskelige Hiertes uforklarlige Modsigelser, men som alle baade oplyste og vilde Folkeslag have tilfælles, seer man Negerne med deres naturlige Feighed at forene en urokkelig Standhaftighed. Den samme Organisation, der bringer dem under Trældoms-Aaget ved deres Forstands Ladhed og Slappelsen i deres Fibrer, giver dem en uhørt Kraft og Kiekhed til en overordentlig Anstrængelse. Feige deres hele Liv igiennem vise de sig som Helte i et Øieblik. Man har seet en af disse Ulykkelige hellere at hugge sig Næsen af med en Øxe end at kiøbe sin Frihed ved en lumpen Bøddel-Forretning. En anden var uden Betænkning bleven bragt under Torturen, for en ubetydelig Forseelse, hvori han end ikke var skyldig. Hans Forbittrelse bestemmer ham til at bemægtige sig hans Undertrykkers hele Afkom, og bære den op paa Taget. Tyranen vil træde ind i sin Vaaning, og det yngste af hans Børn bliver kastet for hans Fødder. Han seer i Veiret og det er kun for at see det andet falde. Paa sine Knæe beder han fortvivlet med Bævelse for det tredies Liv. Nedstyrtningen af denne sidste Spire af hans Blod, ledsaget med Negerens egen — forkynder ham at han ikke mere er Fader, ikke værdig at være det.

Imidlertid er intet gyseligere end den Sortes Forfatning paa den hele Amerikanske Øe-Samling. Man begynder med at skiænde ham med Slaveriets uudslettelige Stempel, ved at indbrænde ham med et gloende Jern paa Armene eller Brysterne hans Undertrykkers Navn eller Mærke. En indkneben, usund Hytte, uden mindste Bekvemmelighed, tiener ham til Vaaning. Hans Seng er en Brix, der er mere skikket til at knuse Legemet end til at udhvile det. Nogle Leerpotter,

nogle Træbrikker udgiør alt hans Huusgraad. Det grove Lærred, der bedækker en Del af hans Nøgenhed, beskiermer ham hverken for Dagens Hede, eller for Nattens farlige Kiølighed. Hvad man giver ham af Manioc, saltet Kiød, Tør-Fisk, Frugter og Rødder, kan neppe opholde hans usle Liv. Skilt ved Alt er han fordømt til et uophørligt Arbeide i et brændende Klima under en grusom Slave-Fogeds idelig svingede Pidsk.

Europa har i et heelt Hundrede Aar givet Gienlyd af de sundeste, de meest ophøiede Grundsætninger i Moralen. Broderskabet mellem alle Mennesker er fastsat paa den meest rørende Maade i udødelige Skrifter. Man ærgrer sig over vore vilde Forfædres civile og religieuse Grusomheder, og man bortvender Øiet fra disse Skræks- og Blods-Sekler. De af vore Naboer, som Barbariets Indbyggere have belagt med Lænker, erholde vor Hielp og Beviser paa vor Barmhiertighed. End- og digtede Ulykker afpresse os Taarer i vort tyste Kammer og fornemmelig paa Skuepladsen. Det er kun de ulykkelige Negeres sørgelige Skiebne, der ikke rører os. Man tyranniserer dem, man lemlæster dem, man indbrænder dem, man myrder dem — og vi høre tale derom med Kulde uden mindste Bevægelse. Et Folks Piinsler, som vi have vore Vellyster at takke, gaaer os aldrig til Hierte.

Endskiønt disse Slavers Forfatning er allevegne beklaglig, er der dog nogen Forskiel paa den i Kolonierne. De, der have megen Jord, give dem i Almindelighed et Stykke, der skal forsyne dem med alle deres Fornødenheder. Til at drive det, kunne de anvende en Del af Søndagen, og de faa Øieblikke, som de røve sig de andre Dage fra deres Spise-Tid. Paa de andre mere indknebne Øer giver selv Kolonisten ham Kosten, hvoraf det meste er kommet over Søen. Vankundighed, Gierrighed eller Fattigdom har i nogle Kolonier

indført et Middel til at sørge for Negernes Underholdning, der er lige ødelæggende for Menneskene og for Dyrkningen. Man giver dem Løverdagen eller en anden Dag fri til at fortiene sig noget enten ved at arbeide eller rapse i de nærmeste Plantager, som de de da skulde leve af den hele Uge.

Foruden disse Forskielligheder, der reise sig fra Etablissementernes forskiellige Beliggenhed paa de Amerikanske Øer, har hver Europæisk Nation sin egen Maade at behandle sine Slaver paa. Spaniolen giør dem til sin Ladheds Staldbrødre; Portugiseren til hans Liderligheds Handlangere; Hollænderen til hans Gierrigheds Offere. I Engellænderens Øine ere de blot physiske Skabninger, som man ikke maa forhudtle eller ødelægge uden Nødvendighed; men aldrig giør han sig fortrolig med dem, aldrig smiler han ad dem, aldrig taler han til dem. Man skulde næsten sige, at han er bange for at lade dem formode, at Naturen kunde have bragt noget Ligheds-Træk imellem dem og ham. Ogsaa er han forhadt af dem. Mindre stolt og mindre haanende tilstaar Franskmanden Afrikanerne et Slags Moralitet; og rørte af den Ære at see sig behandlede som næsten fornuftige Kreaturer synes disse Ulykkelige at forglemme, at en Herre, der er gridsk paa at samle Penge, næsten altid overdriver deres Slid, og lader dem ofte mangle Underholdning.

Endog Europæernes Meninger have Indflydelse paa Negernes Skiebne i Amerika. Protestanterne, som ikke have Hang til at giøre Proselyter, lader dem leve i den Muhamedisme eller det Afguderie, hvori de ere fødte, under det Paaskud, at det vilde være uanstændigt, at holde sine Brødre i Kristo i Trældom. Catholikerne troe sig forpligtede til at give dem nogen Undervisning og døbe dem; men deres Kierlighed strækker sig ikke videre end til de blotte Seremonier med

en Daab, der er det samme som et tomt Intet for Mennesker, som ikke ere bange for at pines i et Helvede, hvortil de ere, som de sige, allerede vante i dette Liv.

Alt giør dem sløve for denne Frygt, baade deres Trældoms Piinsler og de Sygdomme, de ere underkastede i Amerika. Tvende ere dem egne, nemlig Pian'en og Mavepine. Den første Virkning af den sidste er, at den giør deres Hud og Farve olivenguul. Deres Tunge bliver hvid. De betynges af en uovervindelig Søvn. De blive matte og uskikkede til den mindste Forretning. Det er Maskinens Nedbrydelse og totale Hensegning. Man er i denne Forfatning saa modfalden, at man hellere lader sig dræbe end gaar af Stedet. Vemmelsen for alle milde og sunde Spiser er ledsaget med et Slags heftig Lyst til alt hvad der er salt og krydret. Benene hovne, Brystet bliver trangt, faa slippe derfra. De fleste ende Livet ved at qvæles, efter at de have lidt og svundet hen i nogle Maaneder.

Blodets Fortykkelse, som synes at være Kilden til disse Sygdomme, kan reise sig af mange Aarsager. En af de fornemmeste er upaatvivlelig Græmmelse, der maa bemægtige sig disse Mennesker, som man voldsom udriver fra deres Fædreneland, som see sig sluttede ligesom Forbrydere, som befinde sig pludselig paa Søen i to Maaneder eller sex Uger, som bringes fra en elsket Families Skiød under et ukiendt Folks Svøbe, af hvilket de vente sig de grueligste Piinsler. En Føde, der er ny for dem og i sig selv kun lidet behagelig, bliver dem vemmelig paa Overfarten. Ved deres Ankomst paa Øerne ere de Fødemidler, man uddeler til dem, hverken tilstrækkelige eller gode. Den, der er dem i Besynderlighed bestemt — Maniocken, er i sig selv meget farlig. Den dræber meget hurtig de Dyr, som æde deraf, skiønt de — efter en i Naturen alt for almindelig Modsigelse — ere meget begierlige efter den. Der-

som denne Rod ikke frembringer en saa skadelig Virkning hos Mennesker, da er det fordi de ikke betiene sig af den, førend de have tilberedet den saaledes, at den har mistet al sin Gift. Men hvor megen Skiødesløshed maa der ikke indsnige sig i denne Behandling, naar den har kun Slaver til Gienstand.

Konsten har i lang Tid arbeidet paa at finde Lægemidler mod denne Mave-Sygdom. Efter mange Forsøg har man troet, at intet var gavnligere, end at give de Sorte, som ere angrebne deraf, 3 Unzer Saft af Kalebas-Nødder med en næsten lige Dosis af et Slags Melde *, der er bekiendt paa Øerne under Navn af Jargon. Foran denne Drik gaar et Purgativ, der er tillavet af en Halv-Ort Gummi-Gutte, som er udblødt i Melk eller Honningvand.

Pianen, som er den anden Negerne særegen Sygdom, arves ved Fødselen og faaes ved Smitte. Den er fælles for begge Kiøn. Man bliver angrebet af den i enhver Alder, men mere besynderlig i Barndommen og i Ungdommen. Gamle Folk have sielden tilstrækkelige Kræfter til at udholde den langvarige og voldsomme Behandling, som den udfordrer.

Man regner fire Slags Pian. Den knoppede, — store — og lille, som Smaakopperne; den, der ligner Fregner; og endelig den røde, der er den farligste af alle.

Pian'en angriber alle Lemmer paa Legemet, fornemmelig Ansigtet. Den giver sig tilkiende med røde og smaakornede Klynger, som paa Himbær. Pletterne udarte til hæslige Bylder og Sygdommen ender

* Atriplex er et Konstord, som betyder den 4de Slægt af Lin. 23de Klasse Polygamia. Paa dansk er det oversat ved Ordet Melde.

Overs. Anmrk.

sig med at angribe Knoklerne. I Almindelighed er den kun lidet smertelig.

Feberen angriber sielden dem, der have Pian'en. De spise og drikke som sædvanlig; men de have en næsten uovervindelig Modbydelighed for al Bevægelse, uden hvilken man dog ikke kan vente sig nogen Helbredelse.

Den bliver ved at bryde ud næsten i tre Maaneder. I denne lange Tid føder man den syge med en Plante, kaldet Giromon, og med Riis, kogt uden Fit eller Smør; og til eneste Drik giver man Vand, hvori man har ladet den ene eller den anden af disse Planter koge. Forresten maa han holdes meget varm og anspores til alle de Bevægelser, som fremhielpe Uddunstningen stærkest.

Endelig kommer Tiden, da man skal rense den Syge, bade ham, og give ham Merkurius indvendig og ved udvortes Indgnidning, dog saaledes, at det kun frembringer en svag Salivation. Man understøtter Virkningen af dette Lægemiddel — det eneste Spesifikum — med Dekokter af svededrivende Urter eller Træer. Man vedbliver med dem længe efter at Kuren er anseet som fuldendet.

Bylden, som har tient til Afløb under Behandlingen, er ikke altid tillukket ved Enden af Sygdommen; man læger den da med rød Precipitat og et Digestiv.

Negerne have en særegen Maade til at tørre deres Blægner. De lægge Kieddel-Soed, udblødt i Limon- eller Sitron-Saft, derpaa.

Alle — fra Guinea komne eller paa Øerne fødte — Negre, baade Mænd og Qvinder, have Pian'en een Gang i deres Liv. Den er et Udslæt, som de ere nødte til at affondre, men der haves ingen Exempel paa at nogen af dem er bleven angrebet paa ny, naar de ere

blevne helbedede for den fra Grunden af. Europæerne faae aldrig eller næsten aldrig denne Sygdom, uagtet den hyppige, og man kan sige, den daglige Omgang, de have med Negerinderne. Disse føde hvide Børn og bibringe dem ikke Pian'n. Hvorledes skal man forene disse Kiendsgierninger, som ere uomtvistelige, med det System, som Medicinen synes at have antaget i Henseende til Pian'ens Natur. Hvorfor vil man ikke vide af at Negernes Sæd, Blod og Hud ere tilbøilige til at modtage en Gift, som er deres Art egen? Aarsagen til denne Sygdom ligger maaskee i Aarsagen til deres Farve. Een Forskiellighed bringer altid andre med sig. Der gives hverken noget Væsen eller nogen Egenskab, som ere eenstige i Naturen.

Men hvorledes det end har sig med denne Sygdom, er det beviist, at en 14 til 15,00000 ulykkelige Mennesker, som man til Dags seer i de Europæiske Kolonier i den nye Verden, ere de sørgelige Levninger af en 8 til 9 Millioner Slaver, den har faaet. Denne gruelige Ødelæggelse kan ikke være et Værk af Klimaet, som nærmer sig meget til Afrikas; og endnu mindre af Sygdomme, som efter alle Jagttageres Tilstaaelse høste kun faa Offere. Kilden dertil maa altsaa ligge i Bestyrelsen over Slaverne. Kunde man ikke rette den?

23. Hvorledes man kunde giøre Slavernes Forfatning taaleligere.

Det første Skridt til denne Forbedring vilde være at man lærte at kiende det physiske og moralske Menneske. Da de, der reise til de barbariske Kyster for at kiøbe Sorte, de, der bringe dem til Amerika, og fornemmelig de, der ere satte over deres Arbeide, have bestandig disse Ulykkelige under Opsyn, troe de, at deres Forretning ofte endog deres Sikkerhed nøder dem til at un-

dertrykke dem. Hærdet mod al Medlidenheds Følelse kiender deres Hierte ikke til andre Midler end Frygt og Voldsomhed, og dem anvende de med al den Grusomhed, som en usikker Magt kan indgive dem. Dersom Plantage-Eierne vilde høre op med at ringeagte Omsorgen for deres Slaver og tage sig af et Arbeide, som Alt giør dem til Pligt, saa ville de snart afsværge disse gruelige Vildfarelser. Alle Nationers Historie vilde vise dem, at for at høste Nytte af Trældommen, maa man i det mindste giøre den behagelig; at Magten ikke forebygger Oprør i Siælen; at det er Herrens Fordeel, at Slaven er for at leve; og at man ikke mere maa vente sig noget af ham, saa snart han ikke mere er bange for at døe.

Denne Oplysnings-Straale hentet fra egen Følelse vilde føre til mange Forbedringer. Man vilde give efter for Nødvendigheden i at give behørig Huusly, Klæder og Føde til Skabninger, der ere fordømte til den møisommeligste Trældom, der har været til siden Slaveriets skiendige Oprindelse. Man vilde indsee, at det ikke er naturligt, at de, der ikke høste nogen Frugt af deres Sveed, som ikke virke uden efter fremmed Tilskyndelse, kunne have samme Forstand, samme Sparsomhed, samme Driftighed, samme Styrke, som det Menneske, der nyder alt hvad hans Flid giver af sig og som ikke følger anden Paavirkning end hans egen Villies. Gradeviis vilde man komme til den politiske Lemfældighed, der bestaar i at spare for Arbeide, formilde Straffene og giengive Mennesket en Deel af sine Rettigheder, for saa meget desto sikrere at faae de Pligter opfyldte som man paalægger det. Følgen af denne kloge Huusholdning vilde blive, at man frelste en stor Mængde Slaver, som Kolonierne tabe ved Sygdomme, der foraarsages af Græmmelse eller Kiedsommelighed. Langt fra at giøre det Aag tungere, som

de alt bugne under, maatte man søge at lette det, at fordrive endog Tanken derom ved at befordre en naturlig Smag, som synes at være Negerne egen.

Deres Organer have en besynderlig Følsomhed for Musikens Magt. Deres Øre er saa rigtigt, at i deres Danse bringer Takten i en Sang hundrede af dem til at springe i Veiret og falde ned paa een Gang, trampende i Jorden med et eneste Slag. Svævende, saa at sige, ved Stemmen af en Sanger, ved Strengen af et Instrument, bliver en Rystelse i Luften Siælen i alle disse Legemer; tumler dem en Tone, hæver dem op og styrter dem ned. I deres Arbeide skeer Bevægelsen med deres Arme og deres Fødder altid efter Takten. De giøre intet uden med Sang, intet uden med Anseelse af at danse. Musiken opvækker deres Mod, og river dem ud af deres Døsighed. Paa alle Musklerne i deres altid nøgne Legemer seer man denne yderlige Følsomhed for Harmonien udtrykt. Som Poeter og Tonekonstnere rette de altid Talen efter Sangen ved den Frihed, de tage sig, at forlænge eller forkorte Ordene for at faae dem passede til en Melodie, der behager dem. En Gienstand, en Begivenhed slaar en Neger, strax giør han den til Emnet for en Sang. Det var til alle Tider Oprindelsen til Poesien. Tre til fire Ord, som gientages vexelviis imellem Sangeren og Choret udgiør undertiden hele Poemet; fem til sex Takter den hele Sang. Hvad der synes besynderligt, det er, at een Melodie, skiønt den er kun en idelig Gientagelse af de samme Toner, fylder deres Siæl og bringer dem til at arbeide eller danse i hele Timer. Hverken hos dem, eller engang hos de Hvide frembringer det den Eensformighedens Kiedsommelighed, som disse Gientagelser maatte foraarsage. Dette Slags Interesse kommer fra den Varme og det Udtryk, de lægge i deres Sange. Deres Sange ere næsten altid af en toledet

Taktart, (saa at nemlig enhver Takt bestaaer af to Taktdele) til to Fierdendeel Takter. Ingen af dem vækker Modet. De, der ere giorte for det ømme, nedsænke snarere i et Slags Døsighed. Endog de, der ere de muntreste, bære et vist Præg af Tungsindighed. Det er den Maade, hvorpaa der føles dybest og nydes meest af ømme Siæle.

En saa heftig Tilbøielighed kunde blive et kraftigt Virkemiddel i duelige Hænder. Man kunde benytte sig deraf til at indføre Fester, Leege, Belønninger. Disse med Forstand afbenyttede Fornøielser vilde forebygge den blant Slaverne saa almindelige Dumhed, lette deres Arbeide, og bevare dem for den nagende Kummer, der fortærer dem og saa almindelig forkorter deres Dage. Efterat man havde sørget for at konservere de Sorte, der bringes fra Afrika, maatte man tage sig af dem, der ere fødte paa selve Øerne.

Det er ikke Negerne, der undslaae sig for at formere sig i deres Slaveries Lænker. Det er deres Herrers Grusomhed, der har vidst at giøre dette Naturens Krav unyttigt. Vi fordre af Negerinderne saa haardt et Arbeide baade for og efter Svangerskabet, at deres Foster ikke fuldbæres, eller lever kun kort efter Fødselen. Undertiden seer man endog Mødre i Fortvivlelse over de Afstraffelser, som deres sygelige Forfatning har tildraget dem, at rive deres Børn af Vuggen for at qvæle dem i deres Arme og opoffre dem i deres — med Hævn og Medlidenhed blandede Rasenhed, for at skille deres barbariske Herrer ved dem. Denne Grusomhed, hvoraf alt det Græsselige maa falde tilbage paa Europæerne, vil maaskee engang aabne deres Øine. Deres Følsomhed vel blive vakt ved rigtigere beregnede Fordele. De ville indsee, at de tabe mere end vinde ved idelig at trodse Menneskeligheden, og dersom de ikke blive deres

Slavers Velgiørere, ville de i det mindste høre op med at være deres Bødler.

Maaskee vil man see dem bestemme sig til at bryde de Mødres Lænker, som have opdraget et betydeligt Antal Børn til en Alder af 6 Aar. Intet er at ligne med Frihedens Tillokkelser i det menneskelige Hierte. Opmuntrede med Haabet om saa stor en Fordeel, som alle ville tragte efter og faa ville naae, vilde Negerinderne istedet for Skiødesløshed og Forbrydelse sætte en dydig Kappen om at opdrage Børn, hvis Mængde og Vedligeholdelse vilde forvisse dem en rolig Forfatning.

Efter at have taget kloge Forholdsregler, for ikke at skille deres Plantager ved den Hielp, som en næsten utrolig Frugtbarhed byder dem, ville de tænke paa at nære og udvide Avlingen ved Folkemængden, og uden fremmed Hielp. Alt indbyder dem til at indføre denne lette og naturlige Plan.

Der ere nogle Magter, hvis Etablissementer paa de Amerikanske Øer faar daglig Tilvext, og der er ingen, hvis Arbeids-Masse jo ideligen forøges. Disse Jorder fordre da Dag for Dag en større Mængde Hænder til at drive dem. Afrika, som Europæerne søge til for at erstatte Afgangen i deres Koloniers Folkemængde, skaffer dem gradeviis færre Mennesker, og med at levere dem svagere, sælger det dem dyrere. Denne Slave-Mine vil udtømmes alt mere og mere med Tiden. Men var denne Forandring i Handelen ligesaa indbildt som den synes nær, saa bliver det ikke desto mindre beviist, at en stor Mængde af de Slaver, der ere hentede fra et langt bortliggende Land, omkomme paa Overfarten eller under en ny Himmelegn; at de stige alle til en meget høi Priis i Amerika; at der ere faa af dem, hvis Liv ikke bliver forkortet; og at de fleste af dem, der bringe det til en ulykkelig Alderdom, ere yderst indskrænkede, da de fra Barndommen

af ere vante til Lediggang, ofte kun lidet skikkede til de Forretninger, hvortil man bestemmer dem, og i en idelig Fortvivlelse over, at de ere skilte for bestandig fra deres Fædreneland. Dersom vi ikke tage feil, da ville Jorddyrkerne, som ere fødte paa Amerikas egne Øer, som bestandig indaande deres første Barndoms Luft, som ere opfødte uden anden Bekostning end en Føde, der kun koster lidet; som i Tide ere dannede til Arbeide ved deres egne Fædre; som ere begavede med god Forstand eller en besynderlig Bekvemhed til alle Haandværker — disse Jorddyrkere maatte være at foretrække for solgte, deres Fædreneland frarevne og altid ved Tvang fremdrevne Slaver.

Middelet til at sætte Koloniernes indfødte Sorte istedet for indførte, fremstiller sig uden at søge det. Det bestaaer blot i at man drager Omsorg for de sorte Børn, der fødes paa Øerne; at indskrænke i deres Arbeidsstæder den Mængde Slaver, der stille deres Unyttighed, deres Liderlighed, deres Herrers Overdaadighed og Uforskammenhed til Skue i alle Europas Byer og Havne; fornemmelig at paalægge de Skippere, der seile paa Afrikas Kyster, at indrette deres Ladninger af et lige Antal Mænd og Qvinder, eller endog af nogle Qvinder flere i nogle Aar, for saa meget desto snarere at ophæve det Misforhold, der nu findes mellem begge Kiøn.

Denne sidste Forsigtighed vilde giøre det muligt for alle Negre, at komme til at nyde Elskovs Glæderne, hvilket vilde husvale dem og formere Antallet paa dem. Disse Ulykkelige vilde glemme Byrden af deres Lænker og føle sig leve op igien. De ere for største Delen de Negerinder troe indtil Døden, som Kierlighed og Trældom har givet dem til deres Selskaberster. De behandle dem med den Medlidenhed, som selv det Haarde i deres Skiebne bibringer de ulykkelige for hinanden.

De lette dem det besværlige i deres Forretninger, de sørge i det mindste med dem, naar Moderen enten formedelst overdrevent Arbeide, eller formedelst Mangel paa Føde ikkun kan byde sit Barn et Bryst, der enten er udtørret eller vædet med hendes Taarer. Paa deres Side ere Qvinderne, skiønt man ikke giør dem Kyskhed til Pligt, urokkelige i deres Forpligtelser, naar den Forfængelighed at være elsket af de Hvide, ikke giør dem til Flaner. Til Ulykke er dette en Fristelse til Ubestandighed, som de kun alt for ofte faae Leilighed til at falde for.

De, der have søgt at udfinde Aarsagerne til denne Smag for Negerinderne, der synes saa fordærvet hos Europæerne, have fundet Kilden dertil i Klimaets Natur, som under det hede Belte drager Mennesket med uovervindelig Magt til det physiske i Elskoven; i Letheden uden Tvang og uden ideligt Baand at tilfredsstille denne uovervindelige Tilbøilighed; i noget særdeles Tillokkende, som man snart finder i Negerindernes Skiønhed, naar Vanen først har giort Øinene fortrolige med deres Farve; fornemmelig i en vis Temperaments Hidsighed, hvorved de have det i deres Magt at vække og føle de mest brændende Henrykkelser. Ogsaa hævne de sig, saa at sige over det ydmygende i deres afhængige Forfatning ved de uordentlige Lyster, som de opvække hos deres Herrer, og vore Europæiske Skiøger forstaae sig ikke bedre end de sorte Slavinder, paa den Konst at fortære og omstyrte betydelige Formuer. Men Afrikanerinderne overgaae Europæinderne i virkelig Lidenskab for de Mænd, som kiøbe dem. Det er det trofaste i deres Kierlighed, som man mere end een Gang har havt at takke for, at Sammenrottelser ere blevne opdagede og forekommede, hvorved ellers alle Undertrykkerne vilde have bukket under for deres Slavers Kniv. Upaatvivlelig havde denne Straf været velfortient med

det dobbelte Tyrannie, der udøves af disse Uværdige, som have fraranet saa mange Nationer deres Gods og deres Frihed.

24. Slaveriets Oprindelse og Fremgang. Grunde der ere opfundne til at retfærdiggiøre det. Svar paa disse Grunde.

Man vil ikke her fornedre sig til at forøge den skiændige Liste paa de Skribentere, der hellige deres Talenter til at retfærdiggiøre med Politiken, hvad der fordømmes af Moralen. I et Aarhundrede, da saa mange Vildfarelser ere blevne Masken aftagne, vilde det være skammeligt at fortie Sanheder, som ere vigtige for Menneskeheden. Dersom alt det, vi allerede have sagt, kun har syntes at sigte til at formindske det tunge i Trældommen, da er det fordi man strax maatte lette den Ulykkelige den Byrde, som man ikke kunde befrie ham fra; da er det fordi det kom deraf an, at overbevise deres Undertrykkere, at de vare grusomme til deres egen Skade. Men i Forventning af at de store Forandringer ville giøre dem Tydeligheden af denne Sandhed indlysende, sømmer det sig at vi hæve os noget høiere. Lader os i Forveien bevise, at der ikke gives nogen Stats-Grund, der kan giøre Trældom retmæssig. Ingen Frygt afskrække os fra, at indstævne de Regieringer for det evige Lyses, den evige Retfærdigheds Domstoel, som taale denne Grusomhed, eller som ikke engang skamme sig ved at giøre den til Grundvold for deres Magt.

Trældom er den Forfatning, hvori et menneske befinder sig, som enten ved Magt eller Fordrag har mistet Eiendomsret til sin Person, og som en Herre kan raade over som sin Ting.

Denne afskyelige Forfatning var ukiendt i de første Tider. Alle Mennesker vare lige; men denne naturlige Lighed varede ikke længe. Da der endnu ikke var indført nogen regelmæssig Regiering til at vedligeholde Selskabs-Ordenen, da der paa den Tid ikke var nogen af de indbringende Handteringer til, som Kulturens Fremgang siden efter har indført blant Nationerne, saa bemægtigede sig de stærkeste eller de snildeste snart de beste Jorder, og de svageste eller eenfoldigste bleve nødte til at underkaste sig dem, der kunde føde eller forsyre dem. Denne Afhængighed var taalelig. Formedelst det Jævne i de gamle Sæder var der kun liden Forskiel paa Herren og hans Tienere. Deres Klæder, deres Kost, deres Værelser vare ikke synderlig forskiellige. Dersom en fremfusende og voldsom Overmand — som Vilde i Almindelighed ere — undertiden fulgte det Haarde i hans Karakter, var det en flygtig Handling, som ikke giorde Forandring i Tingenes sædvanlige Forfatning. Men det varede ikke længe, førend deri skede en Vending. De, der befalede, vænnede sig letteligt til at ansee sig selv af en høiere Natur, end de, der adlydede dem. De affondrede dem fra sig og fornedrede dem. Denne Foragt havde skadelige Følger. Man vænnede sig til at betragte disse Ulykkelige som Slaver, og de bleve det. Enhver betiente sig af dem paa den Maade, der passede sig best med hans Fordele eller hans Lidenskaber. En Herre, som ikke mere behøvede deres Arbeide, solgte dem eller tuskede dem bort. Den, der vilde forøge Antallet paa dem, opmuntrede dem til at formere sig.

Da Selskaberne bleve stærkere og talrigere og lærte at kiende Haandværker og Handel, fandt den Svage en Støtte i Øvrigheden, og den Fattige Hielpekilder i Vindskibelighedens forskiellige Grene. Begge kom gradviis ud af det Slags Nødvendighed, hvori de havde

befundet sig, at tage mod Lænker for at faae Underholdning. Den Skik at give sig i en andens Vold blev Dag for Dag sieldnere, og Friheden blev endelig anseet som et kosteligt og uafhændeligt Klenodie.

Imidlertid vedbleve de endnu ufuldkomne og haarde Love i nogen Tid at paalægge Slaverie til Straf. Da den Fornærmedes Tilfredsstillelse er i en dyb Vankundigheds Tider den eneste Hensigt, en slet forstaaet Myndighed har for Øie, leverede man en Anklager dem, der i henseende til ham havde krænket Retfærdighedens Fordringer. Længere hen giorde Domstolene deres Bestemmelser med Udsigter til en mere udstrakt Nytte. Enhver Forbrydelse forekom dem med Grund som en Forgribelse mod Selskabet, og Forbryderen blev Statens Slave, og denne betiente sig af ham paa den Maade, der var den fordelagtigste for det almindelige Bedste. Der var da ikke andre Fanger, end de, der blev det ved Krigen.

Førend der, var bleven en Magt indført til at haandhæve Ordenen, var der hyppig Trette imellem Individerne, og den, der vandt Seier, manglede ikke gierne, at bringe den overvundne i Trældom. Denne Skik holdte sig længe i de Stridigheder, en Nation havde med en anden, fordi enhver Stridsmand begav sig til Feldts paa egen Bekostning, og blev derfor Herre over de Fanger, han selv havde giort, eller ved Byttets Deling vare blevne ham skienkede til Belønning for hans Bedrifter. Men da Armeerne bleve besoldede, tilegnede Regieringerne, som giorde alle Bekostninger paa Krigen, og som satte sig allene i Vove for alle Tilfælde, sig hvad der plyndredes fra Fienden, hvoraf Fangerne altid bleve den betydeligste Del. Man maatte da kiøbe Slaverne af Staten eller af de tilgrændsende vilde Nationer. Saaledes brugte Grækerne og Romerne og alle de Nationer det, som vilde forøge

deres Nydelser ved denne umenneskelige og barbariske Skik.

Europa faldt tilbage i de første Tiders Forvirring, da de nordiske Nationer omstyrtede den Kolosse, som en krigersk og politisk Republik havde opført med saa megen Ære. Disse Barbarer, som havde havt Slaver i deres Skove, formerede dem meget stærkt i de Provindser, som de indtoge. Man bragte ikke allene dem i Trældom, som bleve grebne med Vaaben i Hænderne, denne ydmygende Forfatning blev ogsaa mange Borgeres Lod, som rolige ved deres Hiemstand dyrkede Fredens Konster. Dog blev Antallet paa de frie Mennesker det betydeligste i de undertvungne Lande, saa længe som Erobrerne bleve den Regiering troe som de havde troet, de burde indføre, for at holde deres nye Undersaatter i Lydighed og for at sætte dem i Sikkerhed for Overfald af Fremmede. Men saasnart denne besynderlige Indretning, der af en — sædvanlig adspredt — Nation giorde en — altid paa Fode staaende — Armee, havde tabt sin Styrke; saasnart de heldige Forhold, der bandt de ringeste Soldater af dette mægtige Korps til deres Konge eller deres General, ikke mere var til, opkom der et almindeligt Undertrykkelses-System. Der var da ikke mere nogen rigtig udmærket Forskiel paa dem, der havde beholdt deres Uafhængighed, og paa dem, der alt længe havde sukket under Trældommen.

De frie Mennesker saae sig, enten de boede i Stæder eller de levede paa Landet, boesatte enten paa Kongens Krongodser eller en Barons Godser. Alle Lehns-Eiere paastode i disse Anarkiets Tider, at en Almuesmand kunde — hvo han end var — ikkun have betingede Eiendomme, som havde deres første Oprindelse fra deres Gavmildhed. Denne Fordom — den meest udsvævende, der maaskee nogensinde har plaget Men-

neskeslægten — bragte Adelen til troe, at den aldrig kunde være uretfærdig, hvordan end de Forpligtelser vare, som den paalagte disse usle Skabninger.

I Følge disse Grundsætninger vilde man, at det ikke maatte være dem tilladt, at begive sig uden Afskeed bort fra den Jord, der havde seet dem komme til Verden. De kunde ikke giøre nogen Bestemmelse over deres Gods enten ved Testament eller ved noget Dokument, som de i deres Liv havde oprettet. Deres Herremand var deres utvistelige Arving, saasnart de ikke efterlode sig Børn, eller disse vare boesatte udenfor hans Gods. Ret til at sætte deres Børn Formyndere, var dem betaget, og Forlov til at gifte sig blev kun tilstaaet dem, som kunde kiøbe sig Tilladelse dertil. Man var saa bange for at Almuen skulde blive oplyst om sine Rettigheder eller sine Fordele, at det at lære at læse var en af de Gunstbeviisninger, som man vanskeligst tilstod. Man forbandt dem til det meest ydmygende Hoverie. De Afgifter, man paalagde dem, vare vilkaarlige, uretfærdige, undertrykkende, fiendske af al Virksomhed og al Vindskibelighed. De vare forbundne til at holde deres Tyran frie, naar han kom til dem; deres Levnetsmidler, deres Huusgeraad, deres Qvæg og alt var da til Plyndring. Var en Proces begyndt, kunde man ikke slutte den ved et Forliig, fordi denne Jævning vilde have skilt Herligheds-Eieren ved de Sportler, som hans Kiendelse skulde indbringe ham. Al Omtuskning imellem Private var forbuden til den Tid; Lehns-Eieren vilde selv sælge det Slags Fødevarer, som de havde høstet eller endog kiøbt. Saa stor var Undertrykkelsen, hvorunder den Klasse af Folk sukkede, som var den mindst mishandlede. Dersom nogle af de Udsugelser, som man her har seet Fortegnelsen paa, vare ukiendte paa nogle Steder, vare der altid andre i deres Sted, som ofte vare mere utaaleligere.

Italians Byer, som lykkelige Hendelser havde sat i Besiddelse af nogle Handels-Grene, vare de første, der rødmede over det Ydmygende ved en saadan Forfatning, og i deres Rigdomme fandt de Udveie til at afryste deres svage Despoters Aag. Andre kiøbte deres Frihed af Keiserne, som under de blodige og endeløse Stridigheder, de havde med Paverne og med deres Vasaller, saae sig alt for lykkelige til at kunne sælge Privilegier, som deres Stilling ikke tillod dem at afslaae. Der gaves endog Fyrster, som vare kloge nok til at opoffre den Deel af deres Myndighed, som de af Gemytternes Giering forudsaae at de snart vilde miste. Nogle af disse Byer holdte sig hos sig selv; flere af dem forenede sig til fælles Tarv; alle oprettede de politiske Selskaber, der bleve bestyrede efter Love, som Borgerne selv havde tilsagt.

Det Held, der fulgte paa denne Forandring i Regieringen, slog Naboe-Nationerne. Da imidlertid Kongerne og Baronerne, som undertrykkede dem, ikke vare af Omstændighederne tvungne til at give Slip paa deres Souverainitet, lode de sig nøie med at tilstaae de af dem afhængige Byer kostbare og betydelige Friheder. De fik Lov til at omgive sig med Mure, at holde sig bevæbnede, og kun at betale en regelmæssig og taalelig Skat. Friheden var et saa væsentlig Stykke ved deres Konstitution, at en Vorned, som flygtede til dem, blev Borger, dersom han ikke blev fordret tilbage inden et Aars-Forløb. Disse Munisipal Selskaber eller Korpora florerede i Forhold til deres Beliggenhed, deres Folkemængde og deres Vindskibelighed.

Medens de — som frie anseete — Menneskers Vilkaar forbedrede sig saa heldigen, forblev Slavernes altid de samme, det vil sige, de beklageligste, som det er muligt at forestille sig. Disse Ulykkelige tilhørde saa ganske deres Herre, at han solgte dem eller omtuskede

dem efter sit Behag. Det var dem negtet, at eie noget, endog det, de sparede, naar man anviste dem noget fast til deres Underholdning. Man lagde dem paa Pinebænken for den mindste Feil. De kunde straffes paa Livet uden Øvrighedens Mellemkomst. Ægteskabet var dem længe forbudet; Forbindelserne imellem Kiønnene vare ulovlige; man taalte dem, man opmuntrede dem endog til dem, men de bleve ikke hædrede med Ægte-Vielse. Børnenes Skiebne var den samme som deres Fædres; de fødtes, de levede og de døde i Trældom. I de fleste Retter blev deres Vidnesbyrd ikke antaget mod frie Mand. De vare bundne til en særegen Klædedragt, og denne ydmygende Udmærkelse erindrede dem hvert Øieblik om Skiendselen ved deres Tilværelse. For at topmaale Ulykken, saa var Siælen i Lehns-System imod dette Slags Menneskers Frigivelse. En ædelmodig Herre kunde rigtig nok, naar han vilde, bryde sine Huus-Slavers Lænker; men der udfordredes utallige Formaliteter til at forandre de stavnsbundne Vornedes Forfatning. I Følge en almindelig vedtagen Maxime kunde en Vasal ikke forringe Værdien af et Lehn, som han havde faaet, og at skille det ved dem, der skulle dyrke det, var at forringe det. Denne Hindring maatte synke, men kunde ikke ganske afvende Forandringen, og Aarsagen var denne:

Germanerne og de andre Erobrere havde tilegnet sig umaadelige Godser, da de giorde deres Erobring. Disse Eiendommes Natur tillod ikke at udstykke dem. Fra den Tid kunde Herremanden ikke holde alle sine Slaver under sine Øine og han blev nødsaget til at adsprede dem paa den Jord, som de skulde opdyrke. Da hans Fraværelse forbød at paapasse dem, blev det anseet for raadeligst at opmuntre dem ved Belønninger, som stode i Forhold til Mængden af deres Arbeide og det Held, de havde dermed. Saaledes forøgede man deres

ordentlige Underholdning med Premier, som gemeenlig bestod i en mere eller mindre betydelig Deel af Jordens Produkter.

Ved denne Indretning kom Landboerne til at staae i et Slags Fælledskab med deres Herrer. De Rigdomme, som de erhvervede sig i denne fordelagtige Handel, satte dem i Stand til en fast Afgift af de Jorder, som man betroede dem, paa Vilkaar, at det overskydende skulde tilhøre dem. Eftersom Jorddrottene da uden at vove noget og uden Bekymring fik ligesaa meget eller endnu mere Indtægt af deres Besiddelser end de forhen havde faaet, vandt denne Skik Bifald og blev lidt efter lidt almindelig. Godseieren havde ikke mere nogen Fordeel af at befatte sig med Slaver, som dyrkede Jorden paa deres egen Bekostning, og som vare nøiagtige med hvad de skulde betale. Saaledes endtes den personlige Trældom.

Det hendte undertiden at en dristig Entrepreneur som havde sat betydelige Penge i sin Forpagtning, blev drevet derfra førend han havde høstet Frugt af sine Forskud. Denne Uleilighed giorde, at man fordrede Kontrakter paa endeel Aar. De udstrakte sig siden efter til Avlsmændenes hele Livstid og ofte bleve de forsikrede hans sildigste Afkom. Da blev der Ende paa Grund-Trældommen.

Denne store Forandring, der gik for sig, saa at sige af sig selv, blev fremskyndet af en Aarsag, som fortiener at anmærkes. Alle Europas Regieringer vare aristokratiske. Høvdingen i enhver Republik laae bestandig til Feldts med sine Baroner. Som ofteſt ude af Stand til at giøre dem Modstand med Magten var han nød til at tage Snildhed til Hielp. Den, som Fyrsterne anvendte med største Nytte, var at beskytte Slaverne mod deres Herrers Tyranie, og knække Adelens Magt ved at formindske deres Undergivnes Afhæn-

gighed. Det er ikke usandsynligt, at det almeennyttige deri var eneste Bevæggrund for nogle Konger til at hielpe Friheden frem; men de fleste blev øiensynligen bragte til denne heldige Politik, mere af personlig Fordeel end af menneskekierlige og velgiørende Grundsætninger.

Hvorledes dette end har sig, saa blev Forandringen saa fuldkommen, at Friheden blev mere almindelig i den største Deel af Europa, end den nogensinde havde været under noget Klima eller i nogen Tidsalder. Under alle de gamle Regieringer, endog under dem, som man stedse fremsætter os til Mynstre, vare de fleste Mennesker fordømte til en haanlig og grusom Trældom. Jo mere oplyste, jo rigere og mægtigere Staterne bleve, jo mere tiltog Antallet paa Slaverne i dem, og jo mere beklagelig blev deres Skiebne. Athenen havde tyve Vornede mod een Borger. Misforholdet var endnu større i Rom, da den var bleven Verdens Herre. I begge disse Republiker blev Slaveriet bragt til høieste Grad af Strabadse, Elendighed og Skiendsel. Siden det er blevet afskaffet blandt os, er Almuen hundrede Gange lykkeligere, endog under de meest despotiske Regieringer, end den fordum var i de bedst indrettede Demokratier *.

* Saaledes bryder Sandheden frem giennem alle de Lovtaler, Forfatteren sit hele Værk igiennem har giort over det forgudede Demokratie. Alle sine Tirader uagtet har hans Pen dog maattet nedskrive en Sandhed som næsten hver en Side i Menneskeslægtens Historie stadfæster. Denne viser os bestandig, at saa nodig Mennesket vil være Træl, saa gierne vil det vise sig som Herre, og er derfor ogsaa altid saa saare villig til at sidde sin svage Jævnlige paa Hovedet. Dette er saa almindeligt ikke allene blandt Mennesker, men ogsaa blant Kreaturene, ja endog paa en vis Maade blandt selve Planterne, at ingen behøver at undsee

Men neppe havde Huus-Friheden begyndt at leve op i Europa, førend den lagde sig til at døe i Amerika. Spaniolen, som var den første, Bølgerne udspyede paa den nye Verdens Strandbredder, troede at han ikke skyldte Nationer noget, som hverken havde samme Farve eller samme Skikke eller samme Religion som han. Han saae intet andet i dem end Haandlangere for hans Gierrighed og han belagde dem med Lænker. Disse svage og til Arbeide uvante Mennesker omkom snart i Minernes Dunster eller ved andre næsten ligesaa mordiske Forretninger. Da forlangte man Slaver af Afrika. Antallet paa dem er taget til efterhaanden, som Avlsbedrifterne ere blevne udvidede. Portugiserne, Hollænderne, Engellænderne, de Franske og de Danske, alle disse frie eller undertvungne Nationer have uden Nag af Samvittigheden søgt en Forøgelse for deres Formue i disse Ulykkeliges Sved, i deres Blod og deres Fortvivlelse. Hvilket grueligt System!

Friheden bestaaer i at eie sig selv. Man giør Forskiel paa tre Slags Frihed — den naturlige — den borgerlige — og den politiske — det vil sige: Menneske-, Borger- og Folke-Frihed. Den naturlige Frihed er den Ret, Naturen har givet ethvert Menneske, at raade for sig selv efter sin egen Villie. Den borgerlige Frihed er den Ret, som Selskabet maa hævde enhver Borger, at kunde giøre alt, hvad der ikke er imod Lovene.

sig ved at tilstaae det. Derimod synes Fyrste-Magten at være Almuens fødte Værge. Den fremkaldes af de Mægtigeres Hang til at underkaste sig deres svagere Medborgere. Derfor saae man Uhyrene blandt de første Keisere i Rom at blive tilbedede af Almuen, fordi Deres Umenneskeligheder faldt for største Delen paa de Mægtige, dens enten virkelig eller formeente Undertrykkere.

Overs.

Den politiske Frihed er et Folks Forfatning, som ikke har afhendet sin Souverainitet og som selv giver sig sine egne Love, eller har for en Deel Haand i med i sin Lovgivning.

Den første af disse Friheder er i Følge Fornuften Menneskets Sær-Stempel. Man binder og undertvinger det Umælende, fordi det ikke har noget Begreb om hvad der er retfærdigt og uretfærdigt; ikke nogen Forestilling om Høihed og Nedrighed. Men hos mig er Friheden Grundstoffet til mine Laster og mine Dyder. Det er kun det frie Menneske, der kan sige: Jeg vil eller Jeg vil ikke, og som i Følge deraf fortiener at roses eller lastes.

Uden Friheden eller Eiendommen af sit Legeme og Benyttelsen af sin Aand er man hverken Ægtefælle eller Fader, eller Slægtning, eller Ven; har man hverken Fædreneland eller Medborger eller Gud. I Slyngelens Haand et Redskab for hans Skarnagtighed staaer Slaven under Hunden, som Spaniolen hidsede paa Amerikanerne; thi Samvittigheden, som Hunden ikke har, beholder Mennesket. Den, som nederdrægtig affiger sig sin Frihed overgiver sig til Samvittigheds Nag og den største Elendighed, som et tænkende og følsomt Væsen kan komme til at friste. Dersom der ikke gives nogen Magt under Himlen, som kan forandre min Organisation og giøre mig til et Fæe, gives der ikke heller nogen, som kan betage mig min Frihed. Gud er min Fader og ikke min Herre *. Jeg er hans Barn og ikke hans Træl.

* Menneske! Gud er din Skaber; som Skaber maa han vel være din Herre. Hvor høit det Trin end er, hvorpaa han haver sat dig blandt sine jordiske Skabninger, er du dog Leret under Pottemagerens Haand. At Han har udkaaret dig til sit Barn er Godhed af ham — ikke Skyldighed. At han har dannet din Organisation saaledes, at du ved dine Forstands Evner kan

Hvorledes skulde jeg da tilstaae Politikens Vælde hvad jeg nægter Guddommens Almagt?

Disse evige og uforanderlige Sandheder, som ere Grundvolden til al Moral, Grundvolden til al fornuftig Regiering, skulle de vel blive modsagte? Ja! og det vil blive en barbarisk og skiden Gierrighed, som vil have denne mordiske Frækhed. See hist! denne Reder, som krumbøiet over sin Pult bestemmer med Pennen i Haanden Tallet paa de Forbrydelser, som han kan lade begaae paa Guineas Kyster; som undersøger i sin Magelighed, hvermange Bøsser han vil have Behov for at faae en Neger; hvormange Lænker for at holde ham sluttet paa sit Skib; hvormange Svøber, for at faae ham til at arbeide; som overregner med koldt Blod, hvormeget enhver Draabe Blod vil koste ham, som denne Slave skal vande hans Plantage med; som eftertænker, om Negerinden vil indbringe hans Jord meer eller mindre ved at arbeide med sine svage Hænder end ved Barnefødselens Farligheder. Du gyser! — Ih! dersom der var en Religion, som taalte, som tillod — var det endog kun ved dens Taushed — slige Grueligheder; dersom den — sysselsat med tomme eller oprørske Spørgsmaale — ikke tordnede uophørlig mod Stifteren af eller Haandtlangerne til dette Tyrannie; dersom den giorde Slaven det til en Forbrydelse at bryde sine Lænker; dersom den taalte i sit Skiød den vrangsindede Dommer, som fordømte ham til Døden, naar han flygtede — dersom en saadan Religion var

være det, kan fatte og begribe hvad derom er dig kundgiort — og hvem har du for al denne Kundskab at takke —? det er ligeledes Godhed af Ham — ikke Skyldighed. Man seer ellers heraf hvor tiboieligt Mennesket er til at blive stolt og opblæst, endog af det som Godheden har giort til dets Forædling.

Overs.

til, maatte man da ikke knuse dens Tienere under Gruset af deres Altere.

Mennesker eller Diævle! hvo I end ere! driste I eder til at retfærdiggiøre Angrebene paa min Uafhængighed mod den Stærkeres Ret? Hvad! den, der vil giøre mig til Slave, er ikke Forbryder? Han betiener sig af sine Rettigheder — Hvor ere disse Rettigheder? Hvo har stemplet dem med en saadan Hellighed, som kan bringe mine til at tie? Af Naturen har jeg faaet Ret til at forsvare mig, den har altsaa ikke givet dig Ret til at angribe mig. Dersom du anseer dig berettiget til at undertrykke mig, fordi du er stærkere eller snedigere end jeg, saa beklag dig ikke naar min stærkere Arm aabner din Bug for at lede efter dit Hierte; beklag dig ikke, naar du i dine sønderslidte Indvolde føler Døden, som jeg har ladet vandre i dem med din Spise. Jeg er stærkere eller snedigere end du, vær du nu atter et Offer for mig; undgield nu den Forbrydelse, du har begaaet med at være Undertrykker.

Men — siger man — i alle Lande og til alle Tider har Slaveriet været meer eller mindre almindeligen indført.

Jeg tilstaar det; men hvad kommer det mig ved, hvad andre Nationer have giort til andre Tider? Er det Tidernes Brug eller Samvittigheden man skal holde sig til? Er det Egennytte, Forblindelse, Barbarie, eller Fornuft og Retfærdighed man skal agte paa? Dersom en Skiks Almindelighed beviiste det Uskyldige i den, skulde Usurpationer, Erobringer og alle Slags Undertrykkelser være fuldkommen forsvarte.

Men de gamle Nationer — siger man — troede, at de vare Herrer af deres Slavers Liv, og vi, som ere blevne menneskelige, vi tiltage os kun Rettighed over deres Frihed og deres Arbeide.

Rigtigt. Den Gang, Oplysningen har taget, har i dette vigtige Stykke aabnet Øinene paa vore nyere Lovgivere. Alle Lovgivere have, uden Undtagelse, væbnet sig til Menneskets Bevarelse, endog det Menneskes, der forsmægter i Trældommen. De have villet, at dets Tilværelse skulde staae under Øvrighedens Beskyttelse, at Domstolene allene skulde kunne fremskynde dets Endeligt. Men har vel denne Lov — den helligste af de selskabelige Indretninger — har den vel nogensinde havt nogen Kraft til de Sortes Frelse? Er Amerika ikke bebygget med grusomme Kolonister, som fræk tilegne sig Souverainetets-Rettigheder, og lade de ulykkelige Offere for deres Gierrighed omkomme ved Ild og Sværd? Forbliver — til Skam for Europa — dette forbryderske Indgreb ikke ustraffet? Jeg opfordrer eder, I vor Menneskeligheds og vor Retfærdigheds Forsvarere eller Lovtalere! jeg opfordrer eder at nævne mig een af disse Mordere, endog kun en eneste, som har bragt sit Hoved paa et Skafot.

Lad os endog antage, som jeg meget gierne vil, at disse Anordninger, der efter eders Tykke hædre vor Tidsalder saameget, blive strængeligen iagttagne; Er da Slaven stort mindre at beklage? Hvad! den Herre, der raader for Anvendelsen af mine Kræfter, raader han ikke ogsaa for mine Dages Tal, som beroer paa et frivilligt og taaleligt Brug af mine Evner. Hvad er Tilværelsen for den, som ikke er Eier af den. Jeg maa ikke myrde min Slave; men Draabe for Draabe kan jeg aftappe ham Blodet under en Bøddels Svøbe; jeg kan udpidske ham med Smerte, Strabadser, Sult, Tørst, Nøgenhed; jeg kan fra alle Kandter angribe og lønligen undergrave hans Livs Grund-Kræfter og Opholdelses-Evner, jeg kan ved langsomme Straffe dræbe det ulykkelige Foster, som en Negerinde bærer i sit Liv. Man skulde næsten sige, at Lovene kun beskytte Slaven

mod en hurtig død for at give min Grusomhed Ret til at pine Livet daglig af ham. Virkelig er Slaveriets Ret til at begaae Forbrydelser af ethvert Slags — Forbrydelser, der antaster andres Eiendom; man lader Slaven ikke engang beholde den til sin Person — Forbrydelser, der til intetgiøre Sikkerheden; man kan opofre ham for sine Luner. — Forbrydelser, der bringe Undseeligheden til at gyse. — Alt mit Blod kaager i mig ved disse gruelige Forestillinger. Jeg afskyer, jeg flyer Menneskeslægten, der kun bestaaer af Offere og Bødler, og dersom den ikke skulde blive bedre, maatte man næsten ønske, at den forgik.

Men Negerne ere et Slags Mennesker, der ere skabte til Trældom. De ere indskrænkede, lumske, skarnagtige. De tilstaae selv, at vi ere dem overlegne i Forstand, og erkiende næsten det Retfærdige i vort Overherredømme.

Negerne ere indskrænkede, fordi Slaveriet nedbryder alle Siæle-Kræfter; de ere skarnagtige, ikke nok mod eder; de ere lumske, fordi man ikke skylder sine Tyranner Sandheden; de erkiende det Overlegne i vor Forstand, fordi vi have holdt dem i Vankundighed; det Retfærdige i vort Herredømme, fordi vi have misbrugt deres Svaghed. Formedelst Umueligheden i at vedligeholde vor Overlegenhed ved Styrken, har en forbrydersk Politik taget sin Tilflugt til Kneb; man har næsten faaet dem til at troe, at de vare et eget Slags Mennesker, der var skabt til Foragt og Afhængighed, til at slide og pidskes. Man har ikke forsømt noget for at fornedre disse Ulykkelige, og derpaa bebreider man dem deres Usselhed.

Men disse Negere vare fødte Slaver. Hvem ville I, Barbarer faae til at troe, at et Menneske kan være en Tyrans Eiendom; en Søn en Faders; en Kone en Mands; et Tyende en Hosbonds; en Neger en Kolonists? O du stolte og forhaanende Skabning! som

miskiender dine Brødre, vil du da aldrig see at denne Foragt vender tilbage paa dig selv? Ach! dersom du vil, at din Stolthed skal være ædel, saa vær høihiertet nok til at sætte den i det nøvendige Forhold, hvori du staaer med disse Ulykkelige, som du fornedrer. En fælles Fader, en udødelig Siæl, en tilkommende Lyksalighed — See dette er din sande Ære og denne er ogsaa deres.

Men det er Regieringen selv, der sælger Slaver. Hvorfra har Staten denne Ret? Er Øvrigheden, hvor uindskrænket den end er, Eier af de Undersaatter, som staae under dens Regiering? Har den anden Magt end den, som den har faaet af Folket? og har et Folk nogensinde kunnet give Ret til at betage det sin Frihed.

Men Slaven har selv villet sælge sig. Dersom han tilhører sig selv, har han ogsaa Ret til at raade for sig selv. Dersom han er Herre over sit Liv, hvorfor skulde han da ikke være det over sin Frihed? Det tilkommer ham selv at vurdere sig selv; det tilkommer ham selv at fastsætte, hvad han troer at være værd. Den, som han da har faaet den aftalte Priis af, har lovligen erhvervet ham.

Mennesket har ikke Ret til at sælge sig selv, fordi han ikke har Ret til at samtykke i alt det, som en uretfærdig, voldsom og fordærvet Herre kunde fordre af ham. Det tilhører sin første Herre — Gud — af hvem det aldrig bliver løssluppet. Den, der sælger sig selv, giør en skuffelig Kontrakt med den, der kiøber ham; thi han taber det, han har faaet for sig selv. I det Øieblik, han taber det, gaae baade han og hans Penge i dens Lomme, der har kiøbt ham. Hvad eier den, der har frasagt sig al Eiendom? Hvad kan den have for sig, som har underkastet sig intet at have, ikke engang Dyd, ikke engang Anstændighed, ikke engang Villie. Den, der har givet sig til Priis for et mordisk Gevær, er en Nar og ikke en Slave. Mennesket kan sælge sit Liv som Soldaten, men han kan ikke samtykke i Mis-

brugen af det som Slaven, og deri ligger Forskiellen paa disse tvende Forfatninger.

Men de vare blevne giorte til Slaver i Krigen, og dersom vi ikke havde været, skulde man have dræbt dem. Dersom I ikke havde været skulde der da have været Feltslag? Ere disse Folks Tvistigheder ikke eders Værk? Bringe I dem ikke mordiske Vaaben? Opvække I ikke hos dem en blind Lyst til at betiene sig af dem? Ville eders Skibe forlade disse beklagelige Egne, førend den ynkværdige Stamme, der beboer dem, er forsvunden af Jorden? Hvorfor lade I ikke Seierherren misbruge sin Seier, som han lyster? Hvorfor ville I giøre eder til hans Medskyldige?

Men det var Forbrydere, som havde fortient Døden eller de værste Afstraffelser, og som i deres eget Land vare fordømte til Slaverie.

Ere I da Bødler for Afrikas Nationer? Hvem havde desuden dømt dem? Vide I da ikke at i en despotisk Stat gives der ingen Forbryder uden Tyrannen. En Tyrans Undersaat er ligesaa vel som Slaven i en Natur-stridende Forfatning. Alt hvad der bidrager til at holde Mennesket deri, er et Angreb paa hans Person; alle de Hænder, som binde ham til Tyranniet, ere Fiende-Hænder. Ville I vide hvem der er Stiftere til og Medskyldige i denne Vold? De, der omgive det. Dets Moder, som har givet det de første Formaninger til Underdanighed; dets Naboe, som har givet det Exempel derpaa; dets Foresatte, som har tvunget det dertil; dets Jevnlige, som har draget det dertil ved sine Meninger; Alle ere de Tyranniets Tienere og Haandlangere. Tyrannen kan intet udrette ved sig selv, han er kun Driv-Hiulet i de Bestræbelser, som hans Underdanere paatage sig for at undertrykke hinanden indbyrdes. Han holder dem i en vedvarende Krigs-Forfatning, hvorved Tyverie, Forræderie og Mord giøres lovlige. Ligesom

Blodet der løber i hans Aare, saaledes gaae alle Forbrydelser ud fra hans Hierte, og vende samtlige tilbage dertil igien. Caligula sagde, at dersom det hele menneskelige Kiøn havde kun eet Hoved, kunde han faae Lyst til at hugge det af. Sokrates vilde have sagt: at dersom alle Forbrydelser kunde sankes paa eet Hoved, var det dette, der maatte afhugges.

Men de ere lykkeligere i Amerika, end de vare i Afrika. Hvorfor sukke da disse Slaver uophørlig efter deres Fædernelaand? Hvorfor see de til at faae deres Frihed igien, saasnart de kunne? Hvorfor foretrække de Udørkener og Selskab med de vilde Dyr for en Forfatning, der synes eder saa behagelig? Hvorfor bringer Fortvivlelsen dem til at giøre det af med sig selv eller forgifte eder? Hvorfor fordrive deres Hustruer saa ofte deres Fostre, paa det at deres Børn ikke skulde komme til at dele deres sørgelige Skiebne med dem? Naar I fortælle os om eders Slavers Lyksalighed, lyve I enten for eder selv, eller bedrage os. Det er Høiden af Galskaben, at ville forvandle et saa underligt Barbarie til en menneskekierlig Handling.

Men i Europa som i Amerika ere Nationerne Slaver. Den eneste Fordeel vi have for Negerne, er at vi kunne sønderbryde en Lænke, for at tage en anden. Dette er kun alt for sandt. De fleste Nationer ligge i Lænker. Mængden bliver i Almindelighed opofret for nogle privilegerede Undertrykkeres Lidenskaber. Man kiender ikke synderligen til det Land, hvor Mennesket skal kunde smigre sig med at være Herre af sin egen Person, at raade efter Gotbefindende over sit Arvegods, at nyde fredeligen Frugterne af sin Vindskibelighed. Endog i de Lande, hvor der er mindst Undertrykkelse skilles dog Indbyggerne ved en stor Deel af det, deres Arbeide indbringer dem, af en graadig eller forgieldet Bestyrelses uophørlig gienkommende Nødvendigheder; hindres de dog

bestandig ved de lovligste Midler fra at komme til Velstand. Allevegne qvæle urimelige Fordomme, barbariske Skikke, forældede Love Friheden. Vist nok vil den engang igien opstaae af sit Støv. Efterhaanden som Moralen og Politiken giør Fremgang, vil Mennesket faae sine Rettigheder igien. Men hvorfor skal der, medens man venter paa disse lykkelige Tider, disse Oplysningens og Lyksalighedens Sekler, være ulykkelige Stammer, som man negter endog det trøstende og hædrende Navn af frie Mennesker, som man betager endog Haabet at faae den, uagtet det Foranderlige i hvad der tildrager sig? Nei! hvad man end kan sige, saa er disse Ulykkeliges Forfatning ikke den samme som vor.

Den sidste Grund, som man har anført for at forsvare Slaveriet, har været, at man har sagt, at det var det eneste Middel, man havde kunnet finde for at lede Negerne til den evige Salighed ved den høist velgiørende Daab.

O Du eiegode Jesus! havde Du vel forudseet at man vilde lade dine milde Forskrifter tiene til Forsvar for saa mange Grueligheder! Dersom den kristelige Religion hævdede saaledes Regieringernes Gierrighed, maatte man for stedse forvise dens blodtørstige Lærdomme. Den forgaae da, eller og fralægge den sig aabenlyst for hele Verden de Grusomheder, som man tillægger den. Dens Tienere frygte sig ikke for at vise alt for megen Heftighed i en saadan Anledning. Jo mere deres Sind ophidses, jo bedre Tieneste ville de giøre deres Sag. Rolighed vilde være en Forbrydelse af dem, Hidsighed Viisdom.

Slaveriets Forsvarer vil, som vi ikke tvivle paa, finde at man ikke har givet hans Grunde al den Vægt, de kunde tage imod. Kunde vel være. Hvo er den retskafne Mand, som vilde skiende sit Talent med at for-

svare den afskyeligste Sag; som vilde anvende sin Veltalenhed — dersom han havde nogen — til at retfærdiggiøre tusende begaaede Forbrydelser og tusende, som ere færdige til at begaaes? Bøddel mod dine Brødre! tag selv Pennen, dersom du drister dig dertil, stil Uroen i din Samvittighed, giør dine Medskyldige forhærdede i deres Forbrydelse. Jeg kunde have med mere Styrke og mere vidtløftig giendrevet de Grunde jeg havde at bestride; men var det vel Umagen værd? Skylder man den store Bestræbelser, sin Forstands hele Anstrængelse, som taler uredelig? Vilde taus Foragt ikke passe sig bedre end Kiv med den, som for sin Fordeels Skyld fører Sag mod Retfærdigheden, mod sin egen Overbeviisning? For den ærekiere og følsomme Mand har jeg sagt alt for meget; for den umenneskelige Handelsdriver vilde jeg aldrig sige nok.

Vi skynde os derfor at sætte Fornuftens Lys og Naturens Følelser istedet for vore Fædres blinde Grusomhed. Vi bryde saa mange Menneskers Lænker, der ere Offere for vor Begierlighed; skulde vi endog derfor give Slip paa en Handel, som har kun Uretfærdighed til Grundvold og Overdaad til Formaal.

Dog nei! det behøves ikke at vi giøre nogen Opoffrelse af de Produkter, som Vanen har giort os saa kiere. Man kunde faae dem fra Afrika selv. De vigtigste af dem voxe der af sig selv, og det vilde være let, at naturalisere de andre der. Hvo kan tvivle paa, at de Folk, som sælge deres Børn for at tilfredesstille nogle flygtige Griller, ikke skulde bestemme sig til at dyrke deres Jorder, for stedse at nyde alle Fordelene ved et retskaffent og vel indrettet Selskab.

Det skulde maaskee ikke engang være umueligt, at faae disse Produkter af eders Kolonier uden at besætte dem med Slaver. Disse Fødevarer kunde blive indhøstede af frie Hænder og da nydes uden Nag-

For at opnaae denne Hensigt, der i Almindelighed ansees som Hiernespind, vilde det efter en oplyst Mands Forestillinger ikke være nødvendigt at aftage de Ulykkelige deres Lænker, som ere fødte i Trældommen, eller ere blevne gamle deri. Disse dumme Mennesker, som ikke vare blevne forberedede til denne Forandring i deres Forfatning, skulde ikke være i Stand til at skikke sig deri. Deres Liv vilde ikke blive andet end en idelig Døsighed eller en Kiæde af Forbrydelser. Den høist velgiørende Frihed bør være deres Afkom forbeholdet og denne endog med nogle Bestemmelser. Indtil deres 20de Aar skulde disse Børn tilhøre den Herre, hvis Arbeidssted havde tient dem til Vugge, paa det han kunde faae Godtgiørelse for de Bekostninger, han havde været nødt til at giøre paa deres Opdragelse. De 5 følgende Aar skulde de være forbundne til at tiene ham endnu — men for en ved Loven fastsat Løn. Efter denne Tids Forløb skulde de være frie, saa fremt dem ikke med Grund kunde bebreides nogen slet Opførsel. Dersom de havde giort sig skyldig til nogen betydelig Straf, skulde Øvrigheden dømme dem til offentligt Arbeide paa en kortere eller længere Tid. Man skulde give disse nye Borgere et lidet Huus med et Stykke Jord, som var tilstrækkeligt til at indrette sig en lille Have deraf, og det skulde være Fiskus, som maatte giøre Bekostningen paa denne Indretning. Ingen Anordning maatte skille disse friblevne Mennesker ved Frihed til at udvide den Eiendom der var bleven dem overladt for intet. At lægge slige fornærmende Hindringer i Veien for deres Virksomhed, deres Forstands Udvikling, vilde kun være, at skille sig daarligen ved Frugterne af en prisværdig Indretning.

Denne Anordning vilde efter Sandsynlighed frembringe de beste Virkninger. De Sortes Formerelse, der for nærværende Tid bliver standset ved Græmmelsen over at

kunne kun give Skabninger Livet, der ere bestemte til Ulykke og Skiendsel, vil giøre hurtige Fremskridt. De vilde faae den ømmeste Pleie af de selv samme Mødre, som ofte fandt en usigelig Glæde i at qvæle dem eller see dem omkomme. Vante til Arbeide i Forventning af en sikker Frihed skulde disse Mennesker, der ikke have Eiendom stor nok til at leve af, sælge deres Sveed til hvem der vilde eller kunde betale dem. Deres Dagløn vilde blive dyrere end Slavens, men den vilde ogsaa give mere af sig. En større Masse af Arbeide vilde frembringe en større Mængde Produkter for Kolonierne, som ved deres Rigdomme vilde sættes i Stand til at tage flere Handelsvarer fra Moderlandet.

Skulde man vel frygte for at det Lette i at leve uden at arbeide paa et Jordsmon, der af Naturen er frugtbart, og at undvære Klæder under en brændende Himmelegn skulde nedsænke Menneskene i Orkesløshed? Hvorfor indskrænke Europas Indbyggere sig da ikke til de første Fornødenheders Arbeider? Hvorfor fortære de sig ved besværlige Forretninger, som kun tilfredsstille flygtige Griller? Der gives blant os tusende Handteringer, den ene møisommeligere end den anden, som blot ere et Værk af vore Indretninger. Lovene have udklækket en Sværm af selvgiorte Fornødenheder paa Jorden, som uden dem aldrig skulde været blevet til. Ved at fordele alle Eiendomme efter deres Luners Godtbefindende, have de saa aldeles sat en uendelig Mængde Mennesker under deres Liges herskesyge Villie, at de maae synge og danse for at leve. I have Skabninger blant eder, der ere dannede ligesom I, hvilke have samtykt i at lade sig nedgrave under Biergene for at forsyne eder med Metaller, med Kobber, som maaskee forgifter eder. Hvorfor ville I da, at Negerne skulde være mindre tossede, mindre naragtige end Europæerne?

Med at giengive disse Ulykkelige deres Frihed, drage I Omsorg for at binde dem til eders Love, eders Sæder, at tilbyde dem eders Overdaadigheds-Varer. Giver dem et Fædreneland, Fordele at forene, Produkter at fremelske, et Forbrug, der er overeensstemmende med deres Smag, og eders Kolonier ville ikke mangle Hænder, som løste af deres Lænker vilde bliver saa meget virksommere og saa meget stærkere.

For at omstyrte Slaveriets Bygning, som bliver understøttet af Lidenskaber, der ere saa almindelige, af Love, der ere saa gyldige, af Nationens Medbeilerie, der ere saa mægtige, af Fordomme, der ere endnu mægtigere, for hvilken Domstol skulle vi da bringe denne Menneskehedens Sag, som saa mange Mennesker ere enige i at forsvare? O I Jordens Konger! I allene ere i Stand til at frembringe denne Forandring. Dersom I ikke drive Spot med alle andre Mennesker, dersom I ikke ansee Fyrsternes Magt som en lykkelig Plyndrings-Ret, og Undersaatternes Lydighed som noget man har narret Vankundigheden til, saa tænker paa eders Pligter. Negter eders Myndigheds Segl til denne skiendige og forbryderske Prangen med Mennesker, som forvandles til lumpent Qvæg — og denne Handel vil forsvinde. Forener een Gang til Verdens Vel de eders — til dens Ødelæggelse saa ofte forenede — Kræfter og Planer. Dersom nogen iblant eder dristede sig til, paa dette eders ædelmodige Offer at bygge Forhaabning om Rigdom og Vælde, han er da en Fiende af det menneskelige Kiøn, som maa spæges. Hiemsøger ham med Ild og Sværd. Eders Armeer ville føle sig opflammede af en hellig Enthousiasme for Menneskeheden. I ville da faae at see, hvor forskiellige Retskaffenheden giør Mænd, der komme Undertrykte til Hielp, fra Leiesvendene, som tage Tieneste hos Tyranner.

Hvad siger jeg! Vi ophøre med at lade Menneskehedens Stemme lyde frugtesløs for Nationerne og deres Herrer. Den er maaskee aldrig bleven raadspurgt i de offentlige Foretagender. Vel! Dersom Egennytten allene har nogen Magt over eders Siæl, I Europas Nationer! saa hører mig endnu! Eders Slaver behøve hverken eders Ædelmodighed eller eders Raad til at bryde det forbryderske Aag, der undertrykker dem. Naturen taler høiere end Philosophien og Egennytten. Allerede have tvende Kolonier af flygtige Negere faaet Fasthed, som Traktater og Kræfter sætte i Sikkerhed for eders Angreb. Disse Glimt bebude Tordenen, og der fattes kun Negerne en Høvding, der er modig nok til at anføre dem til Hævn og Blodbad.

Hvor er han den store Mand, som Naturen skylder sine plagede, undertrykte og pinede Børn? Hvor er han? Han vil lade sig see, tvivler ikke derpaa, han vil vise sig, han vil reise Frihedens hellige Standart. Dette ærværdige Tegn vil samle hans Ulykkes Staldbrødre omkring ham. Mere voldsomme end Strømmene ville de allevegne efterlade sig uudslettelige Spor af deres retmessige Forbittrelse. Spanierne, Portugiserne, Engellænderne, de Franske, Hollænderne, alle deres Tyranner ville blive til Bytte for Ilden og Sværdet. De Amerikanske Marker ville med Henrykkelse drikke sig drukne i et Blod, som de saa længe ventede paa; og saa mange Ulykkeliges — i trende Sekler sammenhobede — Been ville springe af Glæde. Den gamle Verden vil forene sit Bifald med den nye. Allevegne vil man velsigne den Helts Navn, der have hævdet Menneskeslægtens Rettigheder; allevegne vil man reise Trophæer til hans Ære. Da vil den sorte Lov og forsvinde, og hvor græsselig vil den hvide ikke blive, dersom Seierherren kun raadspørger Giengieldelsens Ret.

I Forventning af denne Revolution sukke Negerne under det Aag af Stradbadser, hvis Skilderie ikke kan andet end interessere os alt mere og mere for deres Skiebne.

25. Den Amerikanske Øe-Samlings Jorder ere hidindtil blevne skiødesløst dyrkede.

Jordbunden paa de Amerikanske Øer har meget liden Lighed med vor. Deres Produkter ere meget forskiellige, og Maaden at dyrke dem paa er meget ulig. Undtager man noget Frøe til Kiøkken-Urter, saaer man intet der, men planter alt.

Da Tobakken var det første Produkt, man lagde sig efter, da dens Rødder ikke stikke dybt og den ved mindste Beskadigelse paa Barken gaaer ud, betiente man sig kun af en simpel Kloe til at lave Jorden, hvori den skulde sættes og til at udrydde det Udkrud, som vilde have qvalt den. Denne Skik vedvarer endnu.

Da man gik videre frem for at dyrke andre Arter, der fordrede mere Bearbeidning og vare mindre kielne, greb man til Hakken for at bearbeide og smulre Jorden; men den blev ikke anvendt paa den hele Strækning, der skulde beplantes. Man lod sig nøie med at grave et Hul, hvori Planten kunde sættes.

Det ujevne Jordsmon, der som oftest var fuldt af Brinker, gav sandsynligviis Anledning til denne Skik. Man kunde være bange for, at Regnen, som altid falder i Styrtninger, kunde ved sine Bække bortskylle den løsnede Jord. Ligegyldighed og Mangel paa Midler i de første Tider udstrakte denne Omgangs-Maade til de jevneste Sletter, og Vanen giorde den hellig. Ingen tænkte paa at afvige derfra. Endelig have nogle Kolonister, der vare dristige nok til at hæve sig over Fordomme, fundet paa, at betiene sig af Ploven, og det er

rimeligt, at denne Fremgangsmaade vil blive almindelig overalt, hvor den kan anvendes. Der er intet, som jo bringer os til at ønske det og haabe det.

Alle Jorderne paa Øerne vare udyrkede, da Europæerne foretoge sig at oprydde dem. De der først bleve optagne, have i lang Tid givet mindre Produkter, end man fik af dem i Begyndelsen. De, som man Tid efter anden haver bragt under Dyrkning, udtømmes ligeledes meer eller mindre i Forhold til den Tid, de ere blevne opbrakkede. Hvorledes end deres Frugtbarhed haver været i Begyndelsen, tabe de den dog alle med Tiden, og snart ville de ophøre med at betale Arbeids-Omkostningerne, dersom Konsten ikke kommer Naturen til Hielp.

Det er en Grundsætning i Agerdyrkningen, som er almindelig vedtagen af Naturkyndige, at Jorden ikke er virkelig frembringende, uden for saavidt, at den kan modtage Indflydelser af Luften og alle de Veirligets Forandringer, som staar under denne vældige Virkekrafts Bestyrelse, saasom Taage, Dug, Regn. Bearbeidningen, den hyppige Bearbeidning er det, der maa forskaffe den denne Fordeel. Øerne kræve den stærk og uden Opsættelse. Det er den vaade Aarstid, der maa vælges til at løsne disse Jorder, hvis Tørhed vilde standse deres Frugtbarhed. Plovens Brug vilde ikke medføre nogen Uleilighed paa de jævne Marker. Man vilde forebygge at see Jorden i de skakliggende Strækninger bortreven af Stormene ved at giøre Furerne i en Tver-Linie, der krydsede Brinkernes Skakning. Dersom Skakning var saa brat, at den pløiede Jord kunde skride ned uagtet Furerne, kunde man endnu et Stykke fra hinanden giøre nogle smaa endnu dybere Render efter samme Led, hvilke vilde bryde den Magt og Hurtighed, hvormed det bratte forøger Plads-Regnens Afløb.

Plovens Nytte vilde ikke indskrænke sig til at forskaffe Planterne mere Drivevædske, den vilde ogsaa sætte Produkterne i Sikkerhed. Øerne ere Insekternes Hiem. Deres Formerelse bliver der begunstiget af en bestandig Varme, og de følge uafbrudt paa hinanden. Man kiender de store Ødelæggelser, de anrette. Hyppige, paa hinanden følgende Bearbeidninger vilde udmatte disse fortærende Arter, forstyrre deres Forplantning, dræbe en Mængde af dem, og ødelægge de fleste af deres Æg. Maaskee vilde dette Middel ikke være tilstrækkelig mod Rotterne, som Skibene have bragt fra Europa til Amerika, hvor de have formeret sig saa stærk, at de ofte ødelægge en Trediedel af Høsten. Man kunde kalde Slavernes Virksomhed til Hielp og opmuntre dem til Paapassenhed ved en Belønning.

Brugen med Pløining kunde synes at medføre Brugen af Giødning, der allerede er bekiendt paa nogle Kyster. Den man bruger kaldes Tang. Det er et Slags Søeplante, som naar den er moden, skiller sig fra Vandet og bringes paa Strandbredden ved Bølgernes Bevægelse. Den giødsker stærkt, men bruges den utilberedet, saa meddeler den Sukkeret en ubehagelig Skarphed, som maa komme fra de saltsvangrede olieagtige Dele, der ere saa overflødige i Søe-Planterne. Maaskee behøvede man til at fordrive denne Beeskhed, kun at brænde Planten og bruge den som Aske. Skilt, formedelst denne Operation, ved de olieagtige Dele og ved Groningen gnedet meget fiint, vilde Saltet saa meget hastigere løbe om i Sukkerrøret og skaffe det renere Vædske.

I Oplandene har man først for kort siden begyndt at giøde. Nødvendigheden vil udvide denne uundgaaelige Skik, og med Tiden vil Amerikas Jordbund faae samme Hielp som Europas, men med mere Vanskelighed. Paa Øer, hvor Qvæget ikke er talrigt og kun

sielden have Stalde, maa man tage sin Tilflugt til anden Giødning, og formere den det meste muligt for at lade Mængden bøde paa Beskaffenheden. Den største Hielpe-Kilde vil altid blive Ukrud, som man bestandig maa luge fra de nyttige Planter. Man behøvede kun at sanke det sammen og lade det forraadne. Kolonisterne, som lægge sig efter Kaffe-Avlingen, have givet Exempel paa denne Fremgangsmaade, men med den Lunkenhed, som Klima'ets Hede udbreder over Arbeidet selv. De have opdynget Ukrudet ved Roden af Kaffe-Træerne, uden at tænke paa, at dette Ukrud, som man ikke engang giorde sig den Umage at bedække med Jord, ophidsede Træet og tiente til Ophold for Insekter, som gnavede paa det. Man har ikke været synderlig mindre skiødesløs i at drage Omsorg for Qvæget.

Alle Europas fireføddede Huusdyr ere blevne bragte til Amerika af Spanierne, og det er fra deres Etablissementer at de andre Nationers Kolonier have faaet dem. Undtages Svinet, der — skabt til at trives i de Lande, som have Overflod paa Vandplanter, Insekter, Orme — er blevet større og af en bedre Smag, saa have alle disse Dyr udartet, og man finder paa Øerne kun meget smaae Arter af dem. Endskiøndt Feil i Klima'et kan have nogen Deel i denne Udartning, er Mangel paa Omsorg maaskee den forneimmeste Aarsag dertil. De ligge altid paa aaben Mark. Man giver dem aldrig enten Klid eller Havre, og de gaae paa Græs hele Aaret. Man negter dem endog den Opmærksomhed, at afdele Græsgangene i flere Lykker, for at lade dem gaae vexelviis af den ene i den anden. De græsse altid paa det samme Stykke, uden at give Græsset Tid til at voxe til igien. Dette Foder kan da kun have vandet og svag Vædske. En alt for hurtig Fremskyden hindrer det fra at blive tilstrækkelig giennemarbeidet af Naturen. Ogsaa give de Dyr, der ere

bestemte til Menneskenes Føde, kun et slattet og unærsomt Kiød.

De, som man bestemmer til forskielligt Slags Arbeide, giøre kun til Nød en svag Tieneste. Oxerne trække kun lette Byrder, og trække dem ikke hele Dagen. De ere altid fire i Tallet. Man spender dem ikke for ved Hovedet, men ved Halsen, paa Spaniernes Maade. Det er ikke Piggen, men Pidsken, der driver dem. De kiøres af tvende Kudske.

Naar Veiene ikke tillade at bruge Kiøretøi, betiener man sig, istedet for Oxne, af Muler. Disse ere sadlede paa en langt simplere Maade end i Europa, men ikke nær saa fast. Paa Ryggen lægger man dem en Straae-Maatte, hvori man paa hver Side hænger tvende Krog-Kieppe, som man tager paa et Træ i Skoven. Saaledes udrustede bære de i det høieste Halvdelen af det vore bære, og gaae den halve Vei mindre.

Hestenes Gang er ikke saa langsom. De have beholdt noget af den Hurtighed, Ild og Lærvillighed, som findes hos de Andalusiske Heste, fra hvilke de nedstamme: men deres Kræfter svare ikke til deres Hidsighed. Man er nød til at holde langt flere af dem, for at faae det Arbeide giort, som nogle faae vilde giøre i Europa. Man maae spende 3 til 4 for overmaade lette Vogne, som de velhavende Indbyggere betiene sig af til deres Farter, hvilke de kalde Reiser, og som hos os kun vilde være Lyst-Tourer.

Man skulde have afværget, forhalet, eller formindsket Kreaturenes Udartning paa Øerne, dersom man havde været opmærksom paa at fornye dem ved fremmede Racer. Hingster, der vare komne fra koldere eller varmere Lande, skulde til en vis Grad have hiulpet paa Indflydelsen af Himmelegnene, Foderet, Opklækningen. Med Landets Hopper skulde de have

frembragt ny Racer, der skulde været blevne saa meget bedre, naar de vare komne fra et Klima, der var forskielligt fra det, hvortil de vare bragte.

Det er meget besynderligt, at en saa simpel Tanke ikke er opstaaet hos nogen Kolonist; og at der ikke har været nogen Lovgivning saa syssel sat med sin egen Fordeel, at den i sine Etablissementer har indført Pukkel-Oxen istedet for den almindelige Oxe. Alle kyndige Folk ville erindre sig, at Pukkel-Oxen har blødere og mere glindsende Haar, et mindre plumt og dumt Naturel end vor Oxe, og at den i Begreb og Lærvillighed er den langt overlegen. Den løber let, og kan tiene istedetfor Hesten til at ride paa. Den synes ligesaa godt om de sydlige Lande, som den, vi betiene os af, er for de kolde eller tempererede Egne. Man kiender kun denne Art paa de østlige Øer og den største Deel af Afrika. Dersom Vanen førte mindre Herredømmet end den sædvanligen giør, endog over de Regieringer, der ere meest oplyste, vilde man have seet, at dette nyttige Dyr passede sig besynderlig godt for Amerikas store Øe-Samling, og at der var intet saa let, som at faae det med ringe Bekostning fra Guld- eller Angola-Kysten.

Tvende rige Avlsbrugere, den ene paa Barbados, den anden paa St. Domingo, have — lige forundrede over de Dyrs Svaghed, hvis Brug de fandt indført til at trække og bære — forsøgt paa at sætte Kamelen istedetfor dem. Dette Forsøg, som forhen er prøvet uden Held i Peru af Spanierne, har ikke været heldigt, og kunde ikke blive det. Det er bekiendt, at Kamelen, skiønt hiemmehørende i de hede Lande, dog er bange for umaadelig Hede, og at den kan ligesaa lidet trives, ligesaa lidet forplantes under det hede Beltes brændende Himmel-Luft, som i de tempererede Belter. Man vilde have giort bedre i at forsøge det med Bøffelen.

Bøffelen er et meget geilt Dyr af et voldsomt Natu-
turel. Den har hyppige Anfald af uvane Nykker.
Dens Hud er fast, let, næsten uigiennemtrængelig, og
dens Horn skikket til mangehaande Brug. Dens sorte
og haarde Kiød finder man ubehageligt af Smag og
Lugt. Hunnens Melk er ikke saa sød som, men mere
overflødig end, Koens. Foeret som Oxen, med hvil-
ken den har en udmærket Lighed, har den et uhyre stort
Fortrin for denne i Styrke og Hurtighed. Forspendte
en Vogn ved Hielp af en Ring, som man lægger dem i
Næsen, trækker tvende Bøfler ligesaa meget som fire af
de stærkeste Oxer, og i halvdelen mindre Tid. Denne
dobbelte Overlegenhed have de af den Fordeel, at de
have høiere Been og en større Krop, hvis hele Vægt
bliver anvendt til at trække, eftersom deres Hals og
deres Hoved bøies af Naturen ned ad. Da dette Dyr
er hiemmehørende i det hede Belte, og det er førere,
stærkere og lærvilligere, eftersom det opholder sig i he-
dere Lande, kan man ikke tvivle paa, at det jo vilde
være til megen Nytte paa Antillerne, og at det jo der
let vilde forplante sig. Man maa troe det, fornemme-
lig siden de lykkelige Forsøg, som ere blevne giorte der-
med i Guyana.

Den Døsighed og Slendrian, der have hindret
Huusdyrenes Forplantelse, have ikke mindre standset
Fremgangen med at flytte vore Planter derover. Ef-
terhaanden har man tilbragt Øerne endeel Sorter Frugt-
træer. De der ikke ere udgaaede, ere nogle vild-
voxende Arter, hvis Frugter ere hverken fiønne eller
gode. De fleste ere udartede meget hastig, fordi man
har overladt dem til en stærk Groening, der stedse er i
Arbeide, stedse bliver fremdrevet af det dobbelte Grøde-
Stof, overflødig Nattedug og heftig Daghede. Maa-
skee vilde en forstandig Jagttager have vidst at benytte
sig deraf, for at skaffe sig nogenlunde skikkelige Frugter;

men af dette Slags Mennesker finder man ingen i Kolonierne. Dersom vore Kiøkken-Urter have slaaet an der, dersom de altid spire frem paa ny, ere altid grønne og altid modne, da er det fordi de ikke have havt Klima'et at kiempe imod, hvor de fandt en fugtig og klæbrig Jord, der skikker sig til dem; og fordi de ikke fordrede den mindste Pleie. Med deres Sveed vande Slaverne Produkter, som ere til større Nytte.

26. Slaverne blive først satte i Arbeide med det, de skal leve af. Siden efter kræver man rige Produkter af dem.

Det første, man har sat disse ulykkelige Mennesker i Arbeide med, har været det, der er nødvendigt til at vedligeholde deres ynkelige Tilværelse. Førend deres Ankomst til Øerne voxede Bataten og Ignamen midt i Skovene uden Pleie. Bataten er et Slags Snerle som hæver sig lidt efter lidt, hvis Blade sidde vexelviis, ere kantede og hierteformige, hvis Blomster ligner i Henseende til Formen og Antallet paa dets Dele den almindelige Snerles. Ignamens Stængel er krybende, urteagtig, besat med modsatte eller vexelviis hierteformige Blade, som af deres Axler fremskyde Ax af Han-Blomster paa een Stilk og Hun-Blomster paa en anden, hvoraf ethvert er forsynet med et Bæger med sex Afdelinger. Han-Blomsterne have sex Støvtraade. Hun-Blomsternes Støvvei har tre Grifler. Den hænger fast ved Begeret og bliver med dette en sammentrykt Kapsel med tre Rum, hvori der er to Frøekorn. Disse Planter, der af den blotte Natur bleve formerede tilstrækkelig nok til Underholdning for nogle faa Vilde, maatte dyrkes, da man skulde ernære en mere betydelig Folkemængde. Man bestemte sig der-

til, og man forenede dem med andre — fra de nye Forbrugeres eget Land hentede — Planter.

Afrika har forsynet Øerne med en Busk, der voxer omtrent fire Fod høit, holder sig fire Aar, og giør Nytte saalænge det er til. Dets Blade bestaae af tre aflange Smaablade, der sidde sammen paa en fælles Stilk. Dens guulagtige, som Bæl Planternes uregelmessige Blomster, sidde buskeviis paa Enden af Grenene. Den bærer Bæller, hvori der ere endeel Kierner af et Slags meget sunde og føderige Erter. Man kalder denne Busk det Angoliske Ertetræe. Det trives ligegodt saa vel i de Jorder, der af Naturen ere ufrugtbare som i dem, der ere udpidskede. Ogsaa undlade de af Kolonisterne, der ere gode Huusholdere, aldrig at saae deraf i alle de Stykker af deres Plantager, som i andres Hænder vilde blive liggende udyrkede.

Imidlertid er dog den kostbareste Foræring, som Øerne have faaet af Afrika, Maniok'en. De fleste Historieskrivere have anseet den for en oprindelig Amerikansk Plante. Man seer ikke for vel, paa hvilken Grund denne — temmelig almindelig vedtagen — Mening er bygget. Men var dens Rigtighed endog beviist, saa have Antillerne ikke destomindre faaet Maniok'en af Europæerne, som have bragt den derhen tillige med Afrikanerne, der brugte den til deres Føde. Førend vi faldt ind i disse Lande, var Forbindelsen imellem Amerikas Fastland og disse Øer saa liden, at et Produkt i det faste Land kunde være ukiendt paa den Antilliske Øe-Samling. Hvad der er vist, det er, at de Vilde, som gave vore første Søefarere Bananer, Ignamer Batater, ikke bøde dem Maniok; at Caraiberne, som bleve sammenpakkede paa Dominik og St. Vincent, have faaet den af os; at de Vildes Karakter giorde dem uskikkede til en Avl, der fordrer saa megen Vedholdenhed; at dette Slags Sæd kræver meget aabne Marker,

og at man i de Skove, hvormed disse Øer vare overgro-de ikke fandt opdyrkede Pletter, der vare større end en 25 Favne i Fiirkandt. Hvad der endelig er vist, det er, at man ikke seer Brugen af Maniok indført, førend efter de Sortes Ankomst, og at den fra utænkelige Tider udgiør det fornemmeste Nærings-Middel i en stor Deel af Afrika.

Hvorledes dette end forholder sig, saa er Manio-ken en Plante, der voxer af Sætte-Qviste. Man sætter den i Render af 5 til 6 Tommers Dybde, hvilke man fylder med den samme Jord, som man har opkastet af dem. Disse Render 2 eller 2½ Fod fra hinanden efter Jordsmonnets Beskaffenhed. Træet voxer lidt høiere end en Mands Høide. Dets næsten armtykke Bul er af et blødt og skiørt Veed. Efterhaanden, som det voxer, falde de nederste Blade af, og efterlade sig paa Stammen en halvrund Skure. Der blive kun nogle tilbage mod Toppen. De ere altid vexelvise og dybt deelte i endeel Tunger. Enden af Qvistene slutter med Buske af Han- og Hun-Blomster, blandede imellem hinanden. De førstes Bæger er med sex Afdelinger, og indeslutter 10 Støvtraade; de andre ere af 5 Stykker. Støvveien, som de omgive, staaer under tre laadne Grif-ler, og bliver en laadden Kapsel med tre Rum, der ere opfyldte med tre Kierner. Ved Planten er intet nyt-tigt uden Roden, som er knollet, og faaer, efter en otte eller flere Maaneders Forløb, Størrelse som en god Roe. Man giør Forskiel paa endeel Afarter, som skille sig fra hinanden ved deres Størrelse, deres Farve, og Tiden de bruge til at blive modne. Denne Plante er kiælen og møisommelig at dyrke. Naboelaget af alle Slags Urter er den til Uleilighed; den maa have et tørt og let Jordsmon.

Naar Rødderne har faaet den Størrelse og Moden-hed, de skulde have, rykker man dem op og lader dem

undergaae forskiellige Tilberedelser, for at giøre dem skikkede til Menneskers Føde. Man maa afskrabe det yderste Skind, vaske den, rive den, perse den, for at faae de vandagtige Dele af den, der ansees som en meget virksom Gift. Ved Bagningen uddunster ganske hvad der endnu kunde være tilbage af det giftige Stof, den havde i sig. Naar der ikke sees mere Damp, tager man den af den Jern-Plade, hvorpaa man har bagt den, og lader den blive kold.

Den revne og ved Bagningen i smaaekorn bragte Maniokś Rod, kaldes Maniok-Meel. Cassave kalder man Maniokś-Deien, der bliver til en Kage blot ved at man passer paa, at lade den bages uden at røre i den. Det vilde være farligt at spise ligesaa meget Cassave, som Meel, fordi Cassaven er langt mindre giennembagt. Begge holde sig længe og ere meget nærende, men noget vanskelig at fordøie. Endskiønt de i Førstningen synes usmagelige, gives der dog en Mængde Hvide, der ere fødte paa Øerne, som foretrække dem for den beste Hvede. De fleste Spanier bruge dem i Almindelighed jævnlig. De Franske føde deres Slaver med dem. De andre Europæiske Nationer, som have anlagt Etablissementer paa Øerne, kiende kun lidet til Maniok. Det er fra Nord-Amerika disse Kolonier faae deres Levnets Midler; saa at dersom en eller anden Begivenhed, hvilket er meget mueligt, afbrød deres Forbindelse med dette frugtbare Land i en fire Maaneder, vilde de blive bragt til at døe af Hunger. En grændseløs Gierrighed lukker De-Kolonisternes Øine for denne overhængende Fare. Alle, eller næsten alle, finde deres Fordeel ved at anvende deres Slavers hele Virksomhed til de Produkter, som gaae ind i Handelen. De fornemmeste ere Indigo, Cochenille, Cacao, Rocou, Bomuld, Kaffe, Sukker. Man har talt om de tre første i

de Landes Historie, som staae under Castillien. Her ville vi beskrive de andre.

27. Om Rocou'ens Dyrkning.

Rocou'en er en rød Farve, som af Spanierne kaldes Achiote, hvori man sænker den hvide Uld, som man vil farve, hvad for en Farve, man end vil give den. Træet, som giver den, er ligesaa høit og mere busket end Blommetræet. Det har en rødagtig Bark, store vexelvise hierteformige Blade, som ved Grunden have 2 Axelblade eller Hinder som falde tidlig af. Blomsterne, som sidde i Buske, have et Bæger med fem Afdelinger og ti Kron som falde lidt i det purpurøde, hvoraf de fem sidde inden i og ere mindre. De sidde saavel som en stor Mængde Støvtraade under Frugtbøren, som er kronet af en eneste Grifel. Frugten er en Kapsel af en dunkelrød Farve, besat med bløde Pigge, bred nedentil og oventil indsnerpet. Den aabnes ad Længden i to store Klapper, der indvendig ere deelte ved et Skiellerum, som er besat med frøe. Disse Frøekorn ere overtrakte med en udtrækkelig og rød Substans, som er den egentlig saa kaldte Rocou. Dette Træe blomstrer og bærer Frugter to Ganger om Aaret.

Det er nok at en af de 8 til 10 Hamser, som enhver Dusk indeholder, aabner sig af selv, for at man kan plukke dem alle. Man tager Kiernerne ud af dem, der strax kommes i store Truge, som ere fyldte med Vand. Naar Giæringen begynder, blive Kiernerne stærk omrørte med store Træ-Sleve, indtil Rocou'en er gandske skilt derfra. Man øser derpaa den hele Masse i Sigter af Siv, som holde alt, hvad der er haardt tilbage, men lade en tyk, rødagtig, stinkende Vædske løbe giennem i Jern-Kiedler. Efterhaanden som den kaager, sanker man Skummet af den i store Pander. Naar den

ikke giver mere Skum, kaster man den bort som unyttig og bringer det Skum, man har faaet af den, i Kiedelen igien.

Dette Skum, som man lader kaage en 10 til 12 Timer, maa bestandig omrøres med en Træe-Slev, at det ikke skal sætte sig fast paa Kiedelen, ikke blive sort. Naar det er tilstrækkeligt kogt og blevet lidt haardt, lægger man det paa Plader, hvor det bliver koldt. Man deler det siden i Kager paa 2 til 3 Pund, og saa er al Tilberedning færdig.

28. Om Bomuldens Dyrkning.

Den Buskvext, der leverer Bomuld til vore Manufakture, fordrer en tør og steenagtig Jordbund. Den er meest for den, der allerede er vant til at dyrkes. Det er ikke fordi Planten jo synes at trives bedre i nyebrudt end i udpidsket Jord; men den skyder da mere i Træe og sætter mindre i Bomuld.

Den er best tient med at staae fri for Morgen-Solen. Det er i Marts, i April og den første Foraars-Regn, man begynder at dyrke den. Man giør Huller 7 til 8 Fod fra hinanden, hvori man kaster et ubestemt Antal Kierner. Naar de ere voxede til en Høide af 5 til 6 Tommer, blive alle Skuddene oprykkede, undtagen 2 eller 3 af de stærkeste. Disse blive studsede i Toppen to Gange førend August-Maaneds Udgang. Denne Forsigtighed er saa meget mere nødvendig som det er kun det Træe, som skyder ud efter den sidste Studsning, der bærer Frugt, og dersom man lod Træet voxe over 4 Fod høit, vilde Høsten deraf blive vanskeligere, uden at blive overflødigere.

At det kan trives, maa man bestandig være meget opmærksom paa at luge det Ukrudt bort, der voxer omkring dette nyttige Træe. Hyppig Regn er det tienlig,

men den maa ikke være bestandig. Fornemmelig maa Marts- og April-Maaneder, i hvilken Tid der høstes, være meget tørre, at ikke Bomulden skal blive smudset og rødlig.

For at fornye denne Buskvext, kapper man den af hver andet eller tredie Aar til Roden, som skyder en-deel Skud. Disse faae Blade med 3 eller 5 Tunger, der sidde vexelviis paa Stammerne og ere forsynede med tvende Axelblade. Efter 8 til 9 Maaneders Forløb kom-mer der gule, rødstribede temmelig store Blomster tilsy-ne, som ligne Katostens, i Henseende til Bygning og Antallet paa Delene. Frugtbøren, der har sit Sted i Midten, bliver en Kapsel af Størrelse som et Due-Eg med 3 til 4 Rum. Ethvert Rum lader, ved at aabne sig, see endeel afrundede Frøkorn, der ere indviklede i et hvidt Flok, som er den egentlig kaldte Bomuld. Denne Frugtens Aabning bebuder dens Modenhed og den rette Tid til Høsten.

Naar denne er færdig maa Bomulden skilles fra Frøet, som ligger indviklet i den. Dette giøres ved Hielp af en Bomulds-Mølle. Det er en Maskine, der bestaaer af tvende Stokke af haardt Træ, som ere om-trent 18 Tommer lange og 18 Linier tykke, hvori der ere Rifler 2 Linier dybe. Man gior dem faste ved begge Ender, og der er ikke større Rum imellem dem, end nød-vendigt er for at lade Kiernen gaae derigiennem. Ved den ene af Enderne er der et Slags lille Mølle-Hiul, som naar det sættes i Bevægelse med Foden, bringer begge Stokkene til at vende sig i modsatte Bevægelser. De gribe Bomulden, som holdes til dem, og lade for-medelst den Bevægelse, der er givet dem, Kiernen, som var indviklet deri, falde igiennem.

29. Om Kaffens Dyrkning.

Dette Træe, der er hiemmehørende i Arabien, hvor Naturen er karrig paa det Fornødne og ødsel med det

Overdaadige, var i lang Tid dette lykkelige Lands elskede Plante. De frugtesløse Forsøg, Europæerne giorde med at faae Frugten til at spire, bragte dem til at troe, at Landets Indbyggere lode den giennemtrækkes af kogende Vand eller tørre i Ovn, førend de solgde dem, for bestandig at beholde en Handel, som udgiorde al deres Rigdom. Man kom ikke ud af denne Vildfarelse, førend efterat man havde bragt Træet selv til Batavia og siden efter til Surinam. Erfarenhed viste, at det er med Kaffe-Træet som med en Mængde andre Planter, hvis Sæd ikke skyder, dersom den ikke bliver lagt ganske frisk i Jorden.

Dette Træe, som ikke trives uden i et Klima, hvor Vinteren ikke er følelig, har glindsende heelrandede ovale og spidse Blade som Laurbertræets; de ere end videre modsatte og neden til skilte fra hinanden ved en Mellem-Skiel. Blomsterne, der sidde i Krandse, have en hvid Krone, som ligner Jasminens, der er besat med fem Støvtraade, som staae omkring Støvveien. Indsluttet i et Bæger med fem Afdelinger bliver denne tillige med dette et Bær, som først er grønt, siden rødagtigt, af Størrelse som et lidet Kirsebær, hvori der er tvende Kierner eller Bønner, af en haard og ligesom hornet Substands. Disse Kierner, der ere hvælvede paa Ydersiden, flade og furede paa den Side, hvor de sidde sammen, give brændte og malede et meget behageligt Aftræk, der er god til at fordrive Søvnen, og hvoraf Brugen, der er gammel i Asien, har uformærkt udbredet sig over det meste af Kloden.

Den beste Kaffe, den dyreste Kaffe er altid den Arabiske; men de Amerikanske Øer og den nye Verdens Kyster, som have dyrket den siden Begyndelsen af forrige Aarhundrede, levere en langt større Mængde deraf. Den er ikke lige god allevegne. Den, der voxer i en bekvem Jordbund, der er udsat for Østen, der bliver

forfrisket af Dug og Regn, der er modnet ved en tempereret Varme, er bedre end de andre.

Kaffe-Planterne maae sættes i Huller af 12 til 15 Tommer, og en 6, 7, 8 til 9 Fod fra hinanden, efter Jordsmonnets Beskaffenhed. Af sig selv ville de skyde omtrent en 20 Fod i Høiden. Man kapper dem af til 5 Fod for magelig at kunne plukke Frugten af dem. Saaledes afkappede skyde de deres Grene saavidt, at de gaae i hinanden.

Snart lønner dette Træe Dyrkerens Arbeide fra det tredie Aar, og snart først fra det femte eller siette. Undertiden bærer det ikke eet Pund Kaffe og til andre Tider giver det endog 3 til 4 Pund. Paa nogle Steder varer det kun 12 til 15 Aar og paa andre 25 til 30. Disse Afvexlinger beroe især deleshed paa Jordbunden, hvori det er sat.

Den Amerikanske Kaffe forblev længe i en ufuldkommen Forfatning, som giorde den foragtet. Man giorde sig da ingen Umage med den. Denne Skiødesløshed er lidt efter lidt taget af. Først efter at den er bleven godt vasket, efter at den er bleven skilt ved sin Gummi, efter at den har faaet alle behørige Tilberedelser, bliver den nu omstunder bragt paa Møllen.

Denne Mølle bestaaer af tvende Træe-Valtser, der ere beslagne med Jern-Plader. De ere 18 Tommer lange og 10 til 12 Tommer i Giennemsnit. De ere bevægelige, og ved den Bevægelse, man giver dem, nærme de sig et tredie ubevægeligt Stykke, som man kalder Kæften. Oven over Valtserne er en Qværn, hvori man bringer Kaffeen i det den falder imellem Valtserne og Kæften, bliver skilt ved sin første Hud og deles i to Stykker, hvoraf den er sammensat, som man kan see af Bønnernes Skikkelse, der ere flade paa den

ene Side og rundagtige paa den anden. Naar den gaar ud af denne Maskine, gaaer den i en nedhældende Messing-Sigte, som lader Kierne-Skindet gaae igiennem sine Traade, medens Frugten glider over og falder i Kurve, hvorfra den bliver bragt i et Kar, fyldt med Vand, hvori man vasker den, efter at den har staaet i Blød deri Natten over. Naar Indsamlingen er til Ende og vel tørret, bringer man Kaffeen igien i en Maskine, som man kalder Valke-Møllen. Det er en Mølle-Skive af Træe, som en Mule eller en Hest dreier oven fra om sin Tap. Ved at gaae over den tørre Kaffe, borttager den Skallen, der ikke er andet end en tynd Hinde, som løsnes fra Kiernen efterhaanden som Kaffeen tørres. Skilt ved sine Skaller tager man den af denne Mølle, for at harpe den i en anden, som man kalder Harpe-Møllen. Denne Maskine, der er forsynet med fire Stykker fortinnet Jern-Blik, som sidde paa en Axel, bliver svinget meget stærk af en Slave, og den Vind, som disse Plader giør, renser da Kaffeen fra alle de smaa Skaller, som kan være blandede deri. Siden efter bliver den lagt paa et Bord, hvor Negerne løse alle knusede Bønner af den og hvad andet Snaus, der kan være bleven tilbage. Efter disse Operationer kan Kaffen sælges.

Prisen paa den var fra først af maadelig. Den Lyst, som hele Europa fik til denne behagelige Drik, forhøiede den meget. Af denne Grund lagde man sig, efter Fredsslutningen 1763, alt for meget efter at dyrke den. Hvad der avledes af den oversteeg snart Forbruget. For nogle Aar siden (1780) ere alle Planterne blevne ruinerede. Deres Skiebne vil ikke forandre sig, førend Ligevægten er bleven tilveiebragt igien. Det er os ikke forundet at bestemme Tiden til denne lykkelige Forandring.

30. Om Sukkerets Dyrkning.

Det Rør, der giver Sukkeret, er et Slags Siv, som voxer til 9 Fods Høide og undertiden derover, efter Jordbundens Beskaffenhed. Dets Tversnit er sædvanligst en Tomme. Det er overtrakt med en ikke meget haard Bark, som indslutter en meer eller mindre tæt Marv, der er fyldt med en sød og sei Vædske. Det afdeles ved Knuder af og til, hvori der udspringe Blade, som ere lange, smale, skarpe i Kanterne og snevrere ved Grunden. Straaet endes med en silkebløđ temmelig stor Top, hvis Blomster have hver 3 Støvdragere og et Frøe, som er omgivet med et haaret toklappet Bæger.

Denne Plante er dyrket i hele Oldtiden i nogle Egne af Asien og Afrika. Mod Midten af det tolvte Sekulo berigede man Sicilien med den, hvorfra den gik over til de sydlige Provindser i Spanien. Siden efter blev den naturaliseret paa Madera og Canarierne. Fra disse Øer tog man den for at bringe den til den nye Verden, hvor den har slaaet saa godt an, som om den der havde hiemme.

Alle Jord-Arter passe sig ikke lige godt til den. De, der ere fede og stærke, lave og moradsagtige, omgivne med Skov eller nyeligen opdyrkede, give, uagtet Rørenes Tykkeise og Længde, kun en vandet Saft, hvori der er kun lidet Sukker, af en slet Beskaffenhed, der er vanskelig at kaage, rense og giemme. De Rør, der plantes i et Jordsmon, hvor de snart finde Gruus-Lag eller Klippe-Grund, vare kun meget kort og give kun lidet Sukker. En let, pibet, og dyb Jordbund er den, som Naturen har bestemt til dette Product.

Den almindelige Maade at forskaffe sig det paa, er at tillave en stor Mark; i tre Fods Mellemrum fra hinanden at giøre Render, som ere 18 Tommer lange,

12 brede og 6 dybe, deri lægge 2 undertiden 3 Stikker af omtrent en Fods Længde hver, som ere tagne af Rørets øverste Deel, og tildækker dem saa løselig med Jord. Af enhver Knude, som findes paa Stikkerne, voxer der da et Skud, som med Tiden bliver til et Sukker-Rør.

Man maa passe paa at rense det idelig fra Ukrud, som aldrig mangle at voxe om det. Dette Arbeide varer kun 6 Maaneder. Rørene ere da buskede og hinanden nær nok til at qvæle alt, hvad der kunde skade deres Frugtbarhed. Man lader dem sædvanlig voxe i 18 Maaneder og det er ikke synderlig førend ved denne Tid, at man skiærer dem af.

Af deres Stubbe skyder der Rod-Skud, som atter blive afskaarne 15 Maaneder derefter. Denne anden Fælding giver ikke synderlig mere end det Halve af den første. Man foretager undertiden en tredie, ja endog en fierde, som altid blive fortskridende ringere, hvor god end Jordsmonnet er. Ogsaa er det kun Mangel paa Hænder til at omplante sin Mark, som kan nøde en driftig Planteur til at forlange mere end to Fældinger af sit Rør.

De foretages ikke i alle Kolonierne til een Tid. I de Franske, Danske, Spanske, Hollandske Etablissementer begynde de i Januarii og fortsættes til October. Denne Maade forudsætter ikke nogen vis Tid til Rørets Modenhed. Imidlertid maa denne Plante ligesaavel som andre have sin Tid til at tage til, og man mærker meget godt, at den blomstrer i November og December Maaneder. Af hvad der er i Brug hos disse Nationer, der blive ved at høste i 10 Maaneder, maa følge, at de fælde Rørene snart umodne, snart overmodne, og at Frugten da ikke har de ufordrende Egenskaber. Denne Høst maa have sin visse Tid og det er rimeligviis i Marts og April, da alle søde Frugter blive modne,

istedet for at de syrlige Frugter først modnes i Juli og August.

Engellænderne afskiære deres Rør i Marts og April. Dog er det ikke Modenheden, som bestemmer dem dertil. Den Tørke, der hersker paa deres Øer, giør dem Regnen, der falder i September, nødvendig til at udplante Rørene, og da Røret er 18 Maaneder om at voxe, saa maa denne Tid altid bringe deres Høst til Modenheds Tiden.

For at uddrage Sukkeret af de afskaarne Rør, hvilket maa giøres inden 24 Timers Forløb, da det ellers vilde syrne, lægger man dem imellem tvende — paa et ubevægeligt Bord lodret satte — Cylindrer af Jern eller Kobber. Disse Cylindrer sættes i Bevægelse af et horisontal liggende Hiul, som bliver dreiet omkring af Oxer eller Heste. Men i Vand-Møllerne bliver dette horisontale Hiul sat i Bevægelse af et lodret Hiul, hvis Omkreds, vendt mod Vand-Styrtningen, faaer et Indtryk, der lader det vende sin Axel fra høire til venstre, dersom Vand-Styrtningen slaaer paa Hiulets øverste Rand, og fra venstre til høire, dersom Strømmen slaaer paa den nederste Rand.

Fra det Kar, hvori Saften af Rørene er løbet, falder den i en Kiedel, hvori man lader den afdunste de Vanddele, der fraskille sig lettest. Denne Saft øses da i en anden Kiedel, hvori en sagte Ild bringer den til at skyde sin første Skum. Naar den har tabt sin Klæbrighed, kommer man den i en tredie Kiedel, hvor den ved en stærkere Varme skyder langt mere Skum. Endelig giver man den sit sidste Kaag i en fierde Kiedel, hvis Ild-Grad forholder sig til den førstes som tre til een.

Denne sidste Ild afgiør Operationens Skiebne. Dersom den er bleven rigtig underholdet, danner Sukkeret Krystaller, der ere mindre eller større, meer eller

mindre glimrende i Forhold til den mindre eller større Mængde Olie, som giør dem urene. Dersom Ilden har været drevet for stærk, bliver Materien til en sort og kulagtig Extrakt, der ikke mere kan levere noget væsentligt Salt. Har Ilden været for sagte, saa bliver der en betydelig Deel fremmede Olie-Arter tilbage, som giør Sukkeret plettet, fittet og sortagtigt, saa at, naar man vil tørre det, bliver det altid løst, fordi de Mellemrum, der vare fyldte med Olie, blive tomme.

Saasnart Sukkeret er koldt, kommer man det i Leer-Krukker, der ere giorte som en Kegle. Bunden af Keglen er aaben; i Toppen er der et Hul og giennem dette Hul lader man det Vand løbe ud, som ikke har kunnet give Kristaller. Dette er det, man kalder Sirop. Efter Afløbningen faaer man raat Sukker. Det er fittet, det er brunt, det er blødt.

De fleste Øer overlade Europa Omsorgen for at give Sukkeret de øvrige Tilberedelser, der ere nødvendige, til at giøre det brugeligt. Denne Skik sparer dem de dertil nødvendige og kostbare Bygninger; man faaer derved flere Sorte at bruge til Mark-Arbeidet; man sættes derved i Stand til at høste uafbrudt 2 til 3 Maaneder i Rad; derved anvendes et større Antal Skibe til Udførselen.

De Franske Kolonister ere de eneste, som have anseet det fordelagtigt at sætte en anden Skik paa deres Sukker. Hvor fuldkommen endog Sukker-Saftens Kogning kan være, saa bliver der dog altid en uendelig Mængde fremmede Dele hængende i Sukkerets Salte, for hvilket de synes at være, hvad Bærmen ere for Vinen. De give det en skiden Farve, en Viinsteens Smag, hvorved man søger at skille det ved en Operation, som kaldes Udlering. Den bestaaer i at komme det raae Sukker endnu en Gang i et friskt Leer-Kar, der i alt ligner det, hvorom vi have talt. Man be-

dækker det øverste Lag Sukker paa Keglens hele Bund med et hvidt Leer, hvorpaa man gyder Vand. Ved at sie sig igiennem dette Leer, trækker Vandet en Deel af den kalkagtige Jord med sig, som det fører omkring paa de forskiellige saltagtige Partikler, hvor da denne Jord støder paa de fittede Dele, med hvilke den forener sig. Dette Vand lader man derpaa løbe ud giennem Hullet paa Formens Spidse, og man faaer da atter en Sirop, som kaldes Melasse, og som er saa meget slettere, som Sukkeret var bedre, det er, jo mindre Olie, det havde, som var fremmed for dets Natur; thi da gaaer den kalkagtige Jord, opløst ved Vandet, allene igiennem, og smages i al sin Bitterhed.

Paa denne Udleering følger den sidste Tilberedelse, som skeer ved Ilden og har til Formaal, at lade den Fugtighed dunste ud, som Saltene have taget til sig under Udleeringen. For at bringe det dertil, tager man Sukker-Formen ud af det kegledannede Leer-Kar, bringer den i et Tørre-Kammer, som ved en Kakkelovn faaer en mild og tiltagende Varme, og lader den blive der indtil Sukkeret er meget tørt, hvilket sædvanlig skeer efter tre Ugers Forløb.

Endskiønt de Bekostninger, som denne Operation udfordrer, sædvanlig ere tabte i Henseende til Tingen selv, efterdi det udlerede Sukker bliver i Almindelighed rafineret i Europa paa samme Maade som det raa Sukker, saa undlade Beboerne paa de Franske Øer, som ere i Stand til at rense deres Sukker paa denne Maade, dog ikke gierne at giøre sig denne Umage. De finde deri den Fordeel, der er uvurdeerlig for en Nation, hvis Søe-Krigsmagt er svag, at de i Krigs Tider kunne lade større Værdier gaae til deres Moderland med et mindre Antal Skibe, end dersom de kun giorde raat Sukker.

Af dette, men meget bedre af det udlerede Sukker kan man dømme, af hvilket Slags Salte det bestaaer. Dersom Jordsmonnet, hvori Røret har været plantet, er fast, steenagtig og skafliggende, ville Saltene være hvide, vinkelagtige, og Kornene meget store. Er Jordsmonnet leeragtigt, saa vil Hvidheden være den samme, men skaarne med færre Flader, ville Kornene tilbagekaste mindre Lys. Dersom Jordsmonnet er feed og svampet, ville Kornene være næsten kugelformige, Farven vil være mat, og Sukkeret smutte bort under Fingrene uden at der føles noget derefter. Dette sidste Slags Sukker bliver anseet for det sletteste.

De Steder, som ligge aabne mod Nord, give et Sukker af den første Beskaffenhed. Den mergelagtige Jordbund giver det meste af dette Produkt. De Tilberedelser, som det Sukker udfordrer, der voxer i disse tvende Jord-Arter, ere mindre langvarige og mindre besværlige, end de, der maae foretages med det Sukker, som frembringes i den fede Jord. Men disse Grundsætninger ere underkastede overmaade mange Bestemmelser, som det kun tilkommer Chymister, eller meget opmærksomme Planteurer at undersøge.

Foruden Sukker giver Røret ogsaa Sirover, som udgiøre Tolvtedelen af Sukrenes Værdie. Den beste Sirop er den, der løber af et første Kar i et andet, naar man tillaver det raa Sukker. Den bestaaer af grove Materier, som trække Sukker-Salrene med sig; enten de saa indeholde dem selv eller have fraskilt dem ved deres Giennemgang. Den ringere Sirop, der er mere bitter og i mindre Mængde, laves af det Vand, som trækker Sukkerets Viinsteenagtige og Jordagtige Dele til sig; naar man lædsker det ved Hielp af Ilden, trækker man endnu noget Sukker af den første Sirop, som efter denne Operation er mindre agtet end den anden.

Begge Slags blive forbrugte i det Nordre Europa, hvor de tiene Almuen istedet for Smør og Sukker. Nord-Amerika giør samme Brug deraf, og betiener sig desuden deraf til at lave en Drik, der kaldes Pruss, til at giæres og at give den en behagelig Smag. Denne Drik er intet andet end et Aftræk af en vis Træe-Bark.

Denne Sirop bliver endnu mere nyttig formedelst den Hemmelighed man har udfundet, at forvandle den ved Distillation til et Slags Brændeviin, som Engellænderne kalde Rum, og Franskmændene Taffia. Denne meget simple Operation skeer ved at blande en Trediedeel Sirop med to Trediedele Vand. Naar disse tvende Ting have giæret tilstrækkelig, hvilket sædvanlig skeer mod en 12 til 15 Dages Forløb, blive de bragte i en meget reen Kolbe, hvor Distillationen gaaer for sig som sædvanlig. Den Likør, man faaer deraf, retter sig efter den Mængde Sirop, man har brugt dertil.

Dette er den Maade, hvorved alle Øerne, efter mangfoldige Forsøg og Afvexlinger, i Almindelighed ere blevne staaende med at dyrke Sukkeret. Upaatvivlelig maa den være god; men maaskee har den ikke naaet den Grad af Fuldkommenhed, som den kan tage imod. Man kan formode, at dersom man, istedet for at beplante store Marker med Rør og under eet, delte et Jordsmon i visse Stykker paa en 10 Favne, og imellem to beplantede Stykker lod et ligge udyrket, vilde deraf flyde store Fordele. Efter nuværende Brug er det kun Rørene paa Udkanterne, der komme til god Vext og modnes til ordentlig Tid. De, der staae i Midten ere for en Deel mislykkede og blive slet modne, fordi de ikke blive giennemvøyrede af Vinden, der kun virker ved sin Tyngde, og kommer sielden til det nederste af Rørene, der altid er tildækket med Bladene.

Efter denne nye Plante-Plan vilde de Jordstykker, som havde hvilet, være mere skikkede til at bære, naar man havde høstet de beplantede Stykker, som da atter efter Orden skulde have Hvile. Det er at formode, at man paa denne Maade vilde faae ligesaa meget Sukker, som ved den nuværende Slendrian, endnu ved denne Fordeel mere, at den udfordrede færre Slaver til at dyrkes. Hvad Værd Sukker-Dyrkningen da vilde have, kan man slutte sig til af det, den nu giver af sig, uagtet sin Ufuldkommenhed.

I en Plantage, der er anlagt paa en god Jordbund og er tilstrækkelig forsynet med Sorte, med Kreature og alt nødvendigt, dyrke tvende Mennesker et Qvarteer Sukker-Rør eller 100 geometriske Qvadrat-Skridt. Dette Qvarteer maa almindelig give 60 Sentner raat Sukker. Middelprisen for Sentneret, bragt til Europa, vil være noget over en 4 Rigsdaler (20 Livre), alle Omkostninger fradragne. Det er altsaa en Indtægt af en 120 Rigsdaler (600 Franker) for ethvert Menneskes Arbeide. En 30 Rigsdaler, hvortil man vil lægge hvad der faaes for Siroperne og Taffiaerne, ville være tilstrækkelige til Avlings Omkostningerne, nemlig til Slavernes Fode, til deres Afgang, deres Sygdomme, deres Klæder, Redskabernes Flyetning, endog til Uheld. Det rene Produkt af halvanden Dags Pløieland vil altsaa være en 90 Rigsdaler (450 Livre). Man vil neppe finde noget, der fordelagtigere kan dyrkes.

Man kan endog giøre den Indvendig, at Produktet anslaaes under dets virkelige Værd; efterdi et Qvarteer Sukker-Rør ikke giver to Mennesker fuldt Arbeide. Men de, der vilde giøre denne Indvending, maae lægge Mærke til, at Tilberedningen af Sukker kræver andet Arbeide, end det, der anvendes paa at dyrke det, og følgelig ogsaa Arbeidsmænd paa andre

Steder end i Marken. Vurderingen af og Erstatningen for disse forskiellige Slags Arbeide nøde da til, fra Produktet af et Plantage-Qvarteer at afdrage Omkostningerne paa tvende Menneskers Underholdning.

Det er fornemmelig for deres Sukkere at Øerne forskaffe sig alt hvad deres Kolonister behøve eller synes om. De faae fra Europa Meel, Drikkevare, saltet Kiød, Silketøier, Lærreder, Isenkram; alt hvad der bruges til deres Klæder, deres Føde, deres Huusgeraad, deres Pynt, deres Bekvemmeligheder, endog til deres Luner. De forbruge uhyre meget af alle Slags, hvilket nødvendig maa have Indflydelse paa Indbyggernes Sæder, som for største Delen ere rige nok til at tillade sig det.

31. De paa den Amerikanske Øe-Samling boesatte Europæers Karakter.

Det synes, som Europæerne, der ere flyttede over paa de Amerikanske Øer, maatte ikke have udartet mindre end de Dyr, de have ladet bringe derover. Klimaet virker paa alle levende Skabninger. Men da Menneskene staae — saa at sige — mindre umiddelbar under Naturen, have de og Magt til at modstaae dens Indflydelse; fordi de af alle Skabninger ere meest moralske. De første Kolonister, der boesatte sig paa Antillerne, hialp paa Indflydelsen af en ny Himmelegn og et nyt Jordsmon ved de Bekvemmeligheder, som de kunne forskaffe sig ved en Handel, der altid stod aaben med deres gamle Fædreneland. De lærte at skaffe sig Boliger og Næringsmidler, som vare meest passende med deres forandrede Forfatning. Af de Sædvaner, hvori de vare opdragne, beholdte de alt hvad der kunde forenes med den Lufts physiske Love, hvilken de indaandede. Til Amerika overbragte de med sig Europas

Næringsmidler og Skikke, og giorde Skabninger og Produkter fortrolige med hinanden, som Naturen havde adskilt ved et Mellemrum, der svarede til et Beltes Brede. Men af alle deres første Skikke var den meest velgiørende maaskee den, der blandede og adskilte Folke-Stammerne ved Ægteskabet.

Alle Nationer, endog de mindst kultiverede have forbudet Kiønnenes Forening imellem Børn af een Familie; enten saa Erfaring eller Fordom har tilsagt dem denne Lov, eller Hendelsen leder naturlig dertil. Skabninger, der ere opdragne med hinanden fra Barndommen af, der ere vante til idelig at see hinanden, faae i denne Fortrolighed snarere den Ligegyldighed der reiser sig af Vane, end denne levende og heftige Fornemmelse af Sympathien, som pludselig drager tvende Skabninger til hverandre, der aldrig have seet hinanden tilforn. Dersom Hungeren har i det vilde Liv adsplittet Familierne, maa Kierlighed uden Tvivl have forenet dem igien. Den sande eller fabelagtige Historie om Sabinerindernes Bortsnappelse viser, at Ægteskabet har stiftet den første Alliance imellem Nationerne. Blodet har saaledes blandet sig Skridt for Skridt, enten ved et tilfældigt Møde i det omvankende Liv, eller ved Aftaler og Vedtægter mellem fastboende Nationer. Den physiske Fordeel ved at blande Menneske- som Dyre-Slægter med hinanden, for at hindre Arten fra at vanslægte, er Frugten af en langsom Erfarenhed, der er sildigere end den erkiendte Nytte af at forene Familierne for at befæste Freden i Selskaberne. Tyrannerne have tidlig vidst, til hvilken Grad det var dem nyttigt at adskille og sammenbringe deres Undersaatter indbyrdes, for at holde dem i Afhængighed. De have adskilt Stænderne ved Fordomme, efterdi denne Adskillelses-Linie imellem dem, var et Baand, der giorde dem Souverainen undergivne, som holdte dem i Ligevægt og Tømme ved

deres indbyrdes Had og Kiv. De have sammenbragt Familierne i enhver Stand, fordi denne Forening qvalte Sæden til en evig Uenighed, der er stridende mod al national Selskabeligheds Aand. Saaledes er Slægternes og Familiernes Blanding ved Ægteskabet blevet beregnet langt mere efter de politiske Indretninger end efter Naturens Hensigter *.

Men hvilken endog den physiske Grund eller moralske Hensigt haver været med denne Skik, saa blev den iagttaget af Europæerne, der vilde forplante sig paa Øerne. De fleste giftede sig enten i deres Fædreneland, førend de droge over til den nye Verden, eller med Personer, som kom dertil. Europæeren giftede sig med en Creolinde eller en Creol med en Europæerinde, som Skiebnen eller Slægtskab bragte til Amerika. Af denne lykkelige Forbindelse er der fremkommet en særskilt Karakter, der i begge Verdnerne udmærker det Menneske, som er fød under den nye Verdens Himmelegn, men af Forældre, der have deres Herkomst fra

* Men hvormange Tverstreger den kiere Natur saa ofte giør i disse politiske Beregninger, dette synes Forfatteren med Flid at have overseet, for at kunne tilskrive sine saa kaldte Tyranner, hvad Historien dog viser at være et Værk af de saa kaldte Fornemme. Ligesom deres Forfængelighed altid har været i Arbeide med at faae Slægter og Familier adskilte, saaledes er det, og maa det altid blive Fyrsternes Anliggende at see nogenlunde Ligelighed bragt tilbage. Man erindre sig hvad Forfatteren selv kort forhen har anført om Aarsagen, hvorfor de toge sig saameget af at faae Slaveriet ophævet. Af samme Grund kan det vel være dem, om ikke vigtigt saa ønskeligt, at see Familierne blandede ved Ægteskab, det ene Menneske derved nødet til at betragte det andet som dets Lige. Skal dette kaldes Tyrannie, da bliver Tyranniet Hæders-Daad.
Overs. Anm.

dem begge. Vi ville udkaste Trækkene til denne Karakter med saa megen større Tillid, som de ere tagne af en dybsindig Jagttagers Skrifter, der allerede har forsynet os med nogle særegne Omstændigheder i Natur-Historien.

Creolerne ere i Almindelighed velskabte. Neppe seer man en eneste, der er udskiemmet ved de Vanstringer, der ere saa almindelige i andre Klima'er. De have alle yderst smidige Lemmer, enten man saa maa tilskrive det en Indretning i Organisationen, der er de varme Lande egen, eller den Skik at de opdrages uden Tvingslerne af vore Svøb og Snørliv, eller de Øvelser, de blive fortrolige med fra deres Barndom af. Deres Ansigts Farve har rigtig nok aldrig det livlige, det friske Udseende, der giør mere til Skiønheden end regelmessige Træk. Deres Sundheds Farve betreffende, ligner dens, der kommer sig af en Sygdom; men denne — meer eller mindre mørk — gustne Farve er næsten den, vore sydlige Nationer have.

Deres uforfærdede Mod har udmærket sig i Krigen ved en Række glimrende Handlinger. Der vilde ikke være bedre Soldater, dersom de vare mere skikkede til Krigstugt.

Historien bebreider dem ikke noget af det feige, det forræderske, det nederdrægtige, som besmitter alle Nationers Annaler. Neppe vil man kunne fremføre en skammelig Forbrydelse, der er begaaet af en Creol *.

Alle Fremmede finde uden Undtagelse paa Øerne en forekommende og ædelmodig Giestfrihed. Denne gavnlige Dyd øves med en Bram, som viser i det mindste den Ære, man sætter deri. En naturlig Tilbøielighed til Godgiørenhed holder Gierrigheden ude. I Anliggender ere de gode at komme til rette med.

* Forfatteren glemmer her Negrenes skrækkelige Mishandling. Overs Anm.

Forstillelse, Rænker, Mistænkelighed finde aldrig Indgang i deres Siæl *. Stolte af deres Oprigtighed bortfierne de gode Tanker, de have om sig selv, og deres yderlige Munterhed det maskerede og tilbageholdne af deres Omgang, der qvæler det gode i Karakteren, udslukker Selskabs Tonen, og indsnærper Følsomheden.

En hidsig Indbildnings Kraft, der ikke kan taale nogen Tvang, giør dem uafhængige og ustadige i hvad de synes om. Den drager dem til Glæden med en Voldsomhed, som altid er ny, hvilken de opoffre baade Formue og alt.

En besynderlig Skarpsindighed, en hurtig Lethed til at fatte alle Begreber og fremsætte dem med Ild; Styrke til at forbinde, forenet med Gave til at iagttage; en heldig Blanding af alle gode Egenskaber ved Forstanden og Karakteren, som sætte Mennesket i Stand til at foretage de vigtigste Ting, vil bringe dem til at vove alt, naar Undertrykkelsen tvinger dem dertil.

Den fortærende og saltsvangre Luft paa Antillerne berøve Fruentimrene denne livlige Farve, som udgiør Kiønnets Prunk. Men de have en fiin og skiær Hud, som giver Øinene al deres Magt til at virke og giøre de dybe Indtryk paa Hierterne, som intet kan imodstaae. Yderst maadelige ere de medens Mandfolkene sluge i Forhold til den Hede, der fortærer dem, kun for at nyde Chocolade, Kaffe, disse spirituøse Drikke, som give Organerne den Spending og Kraft igien, der ved Klimaet er bleven udmarvet.

De ere meget frugtbare, blive Mødre til 10 til 12 Børn. Denne Forplantelse kommer fra den Kierlighed, som binder dem meget stærkt til den Mand, de ere i

* Paa de danske Øer er der en stor Mængde Processer, som ikke alle ere af Europæerne der. O. A.

Besiddelse af, men som ogsaa kaster dem meget hastig i en andens Arme, saasnart Døden har brudt det første eller andet Ægteskabs Baand.

Skinsyge indtil Rasenhed ere de sielden utroe. Den Ligegyldighed, der bringer dem til at forsømme alle Midler til at behage; Mandfolkenes Smag for Negerinderne; en Levemaade, der baade i Eenlighed og offentlig bortfierner al Leilighed til og Fare for Leflerie, disse ere de beste Støtter for Fruentimrenes Dyd.

Den Art af Eenlighed, hvori de leve i deres Huse, giør dem meget frygtagtige, hvilket er dem meget til Hinder i Omgang med Verden. Mangel paa Kappelyst og god Villie bliver den tidlig til Vane, som lader dem forsømme at tillægge sig de behagelige Talenter, der faaes ved Opdragelsen. De synes ikke at have Kræfter til eller Smag for noget, uden Dandsen, som udentvivl bringer og opmuntrer dem til endnu heftigere Glæder. Denne Vellystens Drift følger dem i enhver Alder, enten de saa deri finde nogen Erindring eller Fornæmmelse af deres Ungdoms Glæder, eller af andre Aarsager, som ikke ere os bekiendte.

Af dette Temperament fremkommer der en Karakter, som er saa overmaade følsom og medlidende ved det ynkelige, at de ikke kunne taale at see det, men til samme Tid bydende og stræng i den Tieneste, der skal vises dem af de Huusfolk, som skulle opvarte deres Personer. Mere despotiske og mere ubarmhiertige mod deres Slaver end Mandfolkene selv, koster det dem intet at befale Afstraffelser, som deres Grusomhed vilde blive straffet, maaskee rettet for, dersom de nogensinde selv skulde være Vidner til den.

Af dette Negernes Slaverie er dette maaskee, at Creolerne have tildels faaet et vist Anstrøg, som giør at de synes snarrende, særsindede og af en Omgang, som man i Europa kun synes lidet om. Neppe kunne de

gaae i Barndommen, forend de omkring sig see store og stærke Mennesker, som ere bestemte til at giette, at forekomme deres Ønsker. Dette første Syn maa give dem de overdrevneste Tanker om sig selv. Sielden udsatte for at finde nogen Modstand i deres — endog urigtige Luner, faae de et Hang til Indbildskhed, Tyrannie og yderlig Foragt for en stor Deel af Menneskeslægten. Intet er meer uforskammet end Mennesket, som lever næsten altid med sine Undergivne — men naar disse ere Slaver, der er vante til at oppvarte Børn, at frygte endog for et Skrig, der kan tildrage dem Afstraffelser — hvad kan der da blive af Herrer, som aldrig have adlydet, Skurker, som aldrig ere blevne straffede, Narrer, som lægge Mennesker i Lænker?

En grusomt overbærende Forgudelse giver Amerikanerne den Hovmod, som man maa hade i Europa, hvor mere Ligelighed iblant Menneskene lærer dem at have mere Agtelse for hinanden. Opdragne uden at kiende noget til Møie eller til Arbeide vide de hverken at overvinde en Vanskelighed eller udstaae en Modsigelse. Naturen har givet dem alt, og Lykken negtet dem intet. Lignende i denne Henseende den største Deel af Fyrsterne ere de ulykkelige Skabninger, fordi de aldrig have prøvet Modgang. Ikke engang Negerindernes Melk, hvormed de ere blevne opklækkede, kan indplante i deres Blod nogen Spire til Medlidenhed, hvilken Slaver føle ligesaa lidet til som Tyranner. Uden Klimaet, der med Vold og Magt driver dem til Elskov, vilde de aldrig komme til at nyde nogen sand Siæle-Glæde; endda have de sielden den Lykke at fatte saadanne Tilbøieligheder, der hindrede ved Vanskeligheder og Afslag, nære sig med Taarer og leve af Dyder. Uden de Europæiske Love, der beherske dem ved deres Fornødenheder og undertvinge eller neddempe deres overdrevne Uafhængighed, vilde de forfalde til et Deggerie, der tidlig eller

stildig vilde giøre dem til et Offer for deres eget Tyrannie eller et Anarkie, som vilde omstyrte al Grundvolden til deres Selskab.

Men skulle de engang høre op at have Negere til Slaver og fraværende Konger til Herrer, vilde de maaskee blive det forunderligste Folk, som man nogensinde har seet glimre paa Jorden. Det Hang til Frihed, de vilde faae i Vuggen; den Oplysning, de Talenter, de vilde arve af Europa; den Virksomhed, de vilde sættes i for at tilbagedrive talrige Fiender; de store Befolkninger, de have at oprette; en riig Handel, de havde at anlægge paa en umaadelig stor Kultur; Stater og Selskaber, de havde at skabe; Forholdsregler, Love og Sæder, de havde at opføre paa Fornuftens evige Grundvold — alt dette vilde maaskee af en tvetydig og blandet Folkeslægt giøre den meest blomstrende Nation, som Philosophien og Menneskeheden kunde ønske sig til Verdens Vel.

Dersom der skeer nogen lykkelig Revolution i Verden, vil den skee ved Amerika. Efter at være blevet ødelagt, maa denne nye Verden blomstre i sin Tour og maaske befale over den gamle. Den vil blive Tilflugtsstedet for vore — af Politiken nedtraadte, af Krigen fordrevne — Nationer. Dens vilde Indfødte vilde blive kultiverede, og dens underkuede Udlændinger vilde blive frie. Men denne Forandring maa forberedes ved Giæringer, ved Rystelser, ved Ulykker, og ved en møisommelig og besværlig Opdragelse maae Gemytterne stemmes til at lide og virke.

Unge Creoler! kommer til Europa, for der at udøve, der at fuldføre hvad vi lære; der at sanke eder i de kostbare Levninger af vore gamle Sæder den Kraft, som vi have tabt; der at studere vor Svaghed, og af selve vore Daarskaber at øse de Viisdoms Regler, hvorved vigtige Begivenheder frembringes. Lad Amerika beholde

eders Negere, hvis Forfatning vi bedrøves over at see, hvis Blod maaskee blander sig i alle de Uhumskheder, der forværre, fordærve og ødelægge vor Folkemængde. Flyer en Opdragelse, der leder til Tyrannie, Qvindagtighed og Laster, som I vænnes til at leve bestandig med Slaver, hvis Dyriskhed ikke indgiver eder nogen af de Følelser for Høimodighed og Dyd, der frembringe berømte Nationer. Amerika har udøst alle Fordærvelsens Kilder over Europa. For at giøre sin Hævn fuldkommen, maa det derfra hente sig alle Midler til dets Flor. Ødelagt ved vore Forbrydelser maa det leve ov ved vore Laster.

Naturen synes at have bestemt Amerikanerne et større Velgaaende end Europæerne. Undtager man Bryst-Flod og Pleureser, som nok ikke ere synderlig sieldnere paa Øerne end i andre Lande, hvor Afvexlinger af Kulde og Hede ere hyppige og pludselige, kiender man der kun lidet til Sygdomme. Podagra, Nyresteen, Blæresteen, Slag og de hundrede andre det menneskelige Kiøns Plager, der andensteds ere saa mordiske, have aldrig der anrettet mindste Ødelæggelse. Det er nok at man har seiret over Landets Luft, og er kommen over Middel-Alderen for at være ligesom forvisset om et langt og roligt Liv. Alderdommen er der ikke affældig, ikke sygelig, eller beleiret af alle de Skrøbeligheder, som plager den i vore Lande.

32. Sygdomme som Europæerne ere udsatte for paa de Amerikanske Øer.

Dog angriber Antillernes Klima nyfødte Børn med en Sygdom, som synes at være indskrænket til det hede Belte. Man kalder den Tetanos. Dersom Luften eller Vinden kommer til at giøre stærk Indtryk paa Barnet, dersom Værelset, hvori det fødes, er udsat for Røg, formegen Hede eller formegen Kiølighed,

giver Sygdommen sig strax tilkiende. Den begynder med Kiævebenet, som bliver stivt og kniber sig saa stærkt sammen, at det ikke mere kan aabnes. Denne Krampe angriber snart de andre Legems-Dele. Barnet døer af Mangel paa at kunne tage Næring til sig. Undgaaer det denne Fare, der truer det de ni første Dage i dets Liv, har det ikke mere noget Tilfælde at frygte. De Slikkerier, man tillader det, endog førend det afvænnes, som skeer efter et Aars Forløb, Brugen af Kaffe, Mælk, Chokolade, Viin, men fornemmelig Sukker og Syltetøier — disse Slikkerier, der ere saa fordærvelige for vore Børn, blive Amerikas budne af Naturen, der tidlig vænner dem til deres Klimas Produkter.

Det svage og kielne Kiøn har sine Sygdomme, som sine Yndigheder. Paa Øerne er det en Svækkelse, en næsten total Kraftesløshed; en uovervindelig Afskye for alt hvad der er sundt; en uordentlig Lyst til alt, hvad der er Sundheden skadeligt. Saltede eller krydrede Spiser ere de eneste, man finder Smag i, og man søger. Denne Sygdom er en sand Cachexie, der almindelig udarter til Vandsot. Hos de Fruentimre, der komme fra Europa, udleder man den fra Formindskelsen i det maanedlige; og hos de Creolske Fruentimre fra dette periodiske Afløbs Svaghed eller totale Ophør. Man maatte endnu tilskrive den Klima'ets umaadelige Hede og store Fugtighed, som i Tidens Længde tilintetgiør ethvert Slags Virke-Evne i den dyriske Organisation.

Mandfolkene, der ere stærkere, have ogsaa haardere Sygdomme. Under dette Naboelaug med Linien ere de udsatte for en hidsig og ondartet Feber, der er bekiendt under forskiellige Navne og giver sig tilkiende ved Blodstyrtninger. Blodet, som bobler under de brændende Sol-Straaler, løber ud igiennem Næsen, Øinene, og andre Legemets Dele. I de tempererede Kli-

maer gaaer Naturen ikke saa hastig, at den jo i de heftigste Sygdomme giver Tid til at agtpaagive dem, og følge den Vei, den tager. Paa Øerne er den saa hurtig at dersom man bier med at tage Sygdommen i det Øieblik, den giver sig tilkiende, er den ufeilbarlig dødelig. En Mand bliver aldrig saa snart angreben deraf, førend han ved Siden af sig seer Doktoren, Notarius og Præst.

Symptomerne ved denne Sygdom synes at tilkiendegive Nødvendigheden med Aareladninger. Ogsaa har man længe forøget dem i det umaadelige. Endelig have gientagne Erfaringer beviist at det var et mordisk Middel. Nu omstunder foretrækker man de Midler, som kunne formindske denne Blodets store Fortyndelse, som drager dets Opløsning efter sig — Bade, Klisteret, vandblandet Eddikke, endog spanske Fluer, naar der er Raseri. Vi have seet en konstforstandig og dybsindig Mand, som meente at den nærmeste Aarsag til denne Sygdom var et Soel-Skud og som forsikrede, at de, der ikke udsatte sig derfor, undgik i Almindelighed denne Plage.

De fleste af dem, der udholde Sygdommen, komme kun langsomt og vanskeligen til Helbred igien. Endeel falde endog i en bestandig Mathed, der foraarsages ved en Svækkelse, i hele Machinen, som formedelst den altid tærende Luft og Landets alt for svage Fødemidler ikke kan komme til Kræfter igien. Deraf komme da Forstoppelser, Gulsoter, Hævelser i Milten, der undertiden ender sig med Vandsot.

Denne Fare angriber næsten alle Europæere, som komme til Amerika, og ofte endog Creolerne, som komme tilbage fra tempererede Lande. Men den sparer Fruentimrene, hvis Blod har naturlige Udtømmelser, og Negrene, som fødte under et varmere Klima, ere hærdede af Naturen, og ved en lettere Uddunstning forberedede til alle de Giæringer, som ved Solen kan foraarsages.

Det er uden Tvivl denne Stierne, som ved Heden af sine Straaler, der falde mindre paa Skraa og mere bestandig end i vore Klimaer, foraarsager disse voldsomme Febre. Dens Hede maa uundgaaelig giøre Blodet tykt, formedelst den umaadelige Uddunstning og Sved; formedelst Mangel paa Kraft i de fastere Dele; formedelst Karrenes Opsvulmen ved Vædskernes Udvidelse, saavel i Forhold til Luftens Fortyndelse, som i Forhold til den mindre Sammentrykkelse, som Legemernes Overflade kan faae i en fortyndet Dunstkreds.

Men langt fra at tage sin Tilflugt til bekiendte Midler for at forekomme disse Uleiligheder, forfalder man til Udsvævelser, som allersnarest fremskynde og fremlokke det Onde. De Fremmede, som komme til Antillerne, blive henrevne af de Høitideligheder, man der giver dem, af de Fornøielser, man der nyder, af den gode Modtagelse, der vises dem, og overlade sig uden Maade til alle de Glæder, som Vanen giør mindre skadelig for Beboerne, der ere fødte under et varmt Klima. Bordet, Dandsen, Spillet, Nattevaagen, Viin, Likeurer, ofte dertil Ærgrelse over at see sig skuffet i indbildte Forhaabninger, som man har giort sig — alt hielper til at forøge den Hidsighed, som Varmen har bragt i Blodet. Det er snart inflammeret.

Hvorledes skulde man ikke ligge under for dette Angreb af Klimaet, naar endog den yderste Forsigtighed ikke er tilstrækkelig til at beskytte Mennesker mod Anfald af disse farlige Febre, naar endog de ædrueligste, de maadeligste, de, der holde sig meest fra alle Udsvævelser, der ere meest opmærksomme paa alt, hvad de foretage sig, blive Offere for den nye Luft, som de indaande. I Koloniernes nærværende Forfatning døer der af 10 Mennesker, som reise over til Øerne, 4 Engellændere, 3 Franske, 3 Hollændere, 3 Danske og 1 Spanier.

Ved at see det Tab af Mennesker, der giordes i disse Lande, da man begyndte at besætte dem, tænkte man temmelig almindelig, at de tilsidst vilde udtømme de Stater for Folk, som vare saa begierlige efter at boesætte sig i dem.

33. Fordele, som de Nationer have, der ere i Besiddelse af de Amerikanske Øer.

Erfaringen har i denne Henseende forandret den offentlige Mening. Efterhaanden som disse Kolonier have bragt det videre i hvad de have lagt sig efter at dyrke, have de faaet flere Midler til at kunne giøre Udgifter. Disse nye Leiligheder have aabnet det egentlige Fædreneland Afsætninger, som forhen vare det ubekiendte. Mængden af de Ting, der udførtes, haver ikke kunnet tage til uden Forøgelse i Arbeide. Ved Arbeidet ere Menneskene blevne formerede, som de ville formere sig allevegne, hvor de finde flere Udveie til Underholdning. Endog Fremmede have begivet sig i Mængde til Riger, som aabnede en vidtløftig Mark for deres Ærgierrighed og Vindskibelighed.

Folkemængden er ikke allene taget til i de Stater, der ere i Besiddelse af Øerne, men den er ogsaa bleven lykkeligere. Vellivet er i Almindelighed Følgen af Bekvemmeligheder, og det maa blive større, eftersom man kan omverle og udvide dem. Øerne have forskaffet deres Besiddere denne Fordeel. Fra disse frugtbare Lande have de hentet sig behagelige Produkter, hvis Forbrug har forøget deres Nydelser. De have hentet Produkter derfra, som ombyttede med deres Naboers Fødevarer, have ladet dem tage Deel i andre Klimaers Behageligheder. Paa denne Maade ere de Riger, som Hændelsen, heldige Omstændigheder eller velberegnede Udsigter have sat i Besiddelse af Øerne, blevne et Hiem

for Konsterne og alle de Behageligheder, som ere en naturlig og nødvendig Følge af en stor Overflødighed.

Det er ikke alt. Disse Kolonier have hævet de Nationer, som have anlagt dem, til at have en overlegen Indflydelse i den politiske Verden, og det paa denne Maade. Det Guld og Sølv, som bruges til det almindelige Omløb i Europa, kommer fra Mexiko, Peru og Brasilien. Det tilhører ikke Spanierne og Portugiserne, men de Nationer, som give deres Handelsvarer i Bytte for disse Metaller. Disse Nationer have Regninger imellem sig, som tilsidst komme efter Betalning til Lissabon og Cadix, hvilke Steder man kan ansee som en fælles og almindelig Kasse. Der er det, man maa dømme om det Tiltagende eller Aftagende i enhver Nations Handel. Den, der i Kiøb og Salg med andre holder Ligevægt, trækker sin hele Fordeel. Den, der har kiøbt mere end den har solgt, faaer mindre end sin Fordeel, efterdi den har overladt en Deel deraf, for at affinde sig med den Nation, hvis Skyldner den var. Den, der har solgt mere til de andre Nationer end den har kiøbt af dem, faaer ikke allene hvad der skyldes den af Spanien og Portugal, men ogsaa hvad der skyldes den af andre Nationer, med hvilke den har giort Omtuskninger. Denne sidste Fordeel bliver især deleshed de Nationer til Deel, som ere i Besiddelse af Øerne. De see deres Penge-Masse aarligen tage til ved Salget af disse Landes rige Produkter, og denne Forøgelse i deres Penge-Væsen forvisser dem om deres Overvægt, giør dem til Herrer over Fred og Krig. Men i hvilket Forhold har enhver Nation forøget sin Magt ved Øernes Besiddelse? Dette vil man udvikle i de følgende Bøger.

Tolvte Bog.

Spaniernes, Hollændernes og de Danskes Etablissementer paa de Amerikanske Øer.

---

1. Bestemmelse af den sande Ære.

Jeg var paa Vei til at sige: at Spanien har Æren af at have opdaget Amerikas store Øe-Samling, og at have anlagt de første Etablissementer derpaa, da jeg blev standset af den Tanke: at Opdagelsen deraf ikke kunde være til Ære for Spanierne, dersom den ikke var bleven til Fordeel for Antillerne.

Æren er noget udmærket stort, som hæver os i vore egne Øine, og forøger vor Agtelse i oplyste Menneskers Øine. Begrebet om den er uadskillelig forbundet med Begreberne om en stor Vanskelighed, der er overvunden; en stor Nytte, der følger paa et lykkeligt Udfald; og en ligesaa stor Forøgelse i Velgaaende for Verden eller for Fædrenelandet. Hvormeget Snille jeg end erkiender i Opfindelsen af et mordisk Vaaben, vilde jeg dog opvække en retmessig Fortrydelse, dersom jeg vilde sige: at den eller den Mand — den eller den Nation havde Æren af, at have opfundet det. Æren er ikke — i det mindste efter de Begreber, jeg giør mig om den — Lønnen for det største Held i Videnskaberne. Man opfinde en ny Regnemaade; man forfatte et høit Digt; man overgaae Cicero eller Demosthenes i Veltalenhed; Thucydides eller Tacitus i Historien, jeg vil tilstaae Dem Berømmelse, men ikke Ære. Man erholder den ligesaa lidet ved ypperlige Gaver til Konsterne. Jeg antager, at De af en Marmor-Klods har dannet enten Belvederes Gladiator eller Apollo; at Forvandlingen er kommen fra deres Pensel, eller at deres

simple, udtryksfulde og melodiske Sange have sat Dem paa Listen med Pergolese — De vil faae Berømmelse, men ikke Ære. Jeg siger endnu mere: Vær en Vauban i Befæstnings-Konsten, en Turenne, en Conde i Konsten at kommandere Armeer; Vind Feldtslag, erobre Provindser — Alle disse Handlinger ville vist nok være skiønne, og Deres Navn, min Herre, vil gaae over til den sildigste Efterslægt, men det er andre Egenskaber Æren er forbeholdet. Man har ikke Ære, fordi man har forøget sin Nations; man er sit Korpses Hæder uden at være sin Nations Ære. En privat Mand kan ofte tragte efter Berømmelse, Rygte, Udødelighed. Det er kun sieldne Omstændigheder, en lykkelig Stierne, som kan lede ham til Æren.

Æren tilhører Gud i Himmelen. Paa Jorden er den Dydens, ikke Snillets Lod — den gavnlige, den store, den velgiørende, den glimrende, den heroiske Dyds. Den tilfalder en Monark, der under en stormfuld Regiering har arbeidet paa sin Nations Vel, og har arbeidet derpaa med Held. Den tilfalder en Undersaat, som opoffrede sit Liv til sine Medborgeres Frelse. Den tilfalder et Folk, der heller vilde omkomme som frit, end leve som Slave. Den tilfalder ikke en Cæsar, ikke en Pompeius, men en Regulus, en Cato, en Hendrik den fierde.

Tak være den Menneskeligheds Aand, som Philosophien har opvakt hos alle forstandige Nationer, saa ere Erobrerne, saavel de gamle som de nye, faldne ned i Klasse med de Mennesker, som man har den største Afsky for, og jeg tvivler ikke paa, at Fremtiden, som vil fælde en upartisk Dom over de Opdagelser, vi have giort i den nye Verden, jo vil sætte vore barbariske Søefarere endnu ned under dem. Virkelig! var det Kierlighed til Menneskeslægten eller Begierlighed, der ledede dem? og kunde et Foretagende, hvor godt det

end var i sig selv, være roesværdigt, naar Bevæggrunden dertil var lastværdig?

2. Det Begreb, man maa giøre sig om Øen Trinité.

Den Øe, som Spanierne først fandt, da de kom til Amerika, kaldes Trinité eller Trinidad. Colomb landede der, da han 1498 undersøgte Orenoqvo, men formedelst andre Anliggender tabte man baade Øen og Naboe-Fastlandets Kyster af Sigte.

Det var først 1535, at Hoffet i Madrit lod Trinité besætte, der ligger lige over for Orenoqvos Munding, ligesom for at sagtne denne Flods Hurtighed. Man tillægger den 318 Qvadrat-Mile. Den har aldrig prøvet Orkaner, og dens Klima er sundt. Regnen falder i Overflødighed fra Midten af Mai til Enden af October, og Tørken er den øvrige Deel af Aaret ikke til Uleilighed, fordi Landet, skiønt blottet for seilbare Floder, er meget godt vandet. Jordskiælvene ere mere hyppige end farlige. Inde paa Øen er der fire Grupper af Bierge, som med nogle andre, der af Naturen ere dannede paa Strandbredden, udgiøre en Trediedeel af Jordsmonnet. Det øvrige er næsten almindelig skikket til de rigeste Dyrknings-Arter.

Dannelsen af Øen er fiirkantet. Mod Norden er en Kyst paa 22 Mile, der er alt for høi og alt for humplet for nogensinde at kunne blive til Nytte. Den mod Øst er kun paa 19 Mile, men alle saadanne, som man kunne ønske sig dem. Den sydlige Kyst giver 25 Mile, der ere lidt ophøiede, hvor Kaffeen og Cacaoen maatte slaae an. Den vestlige Side er skilt fra det Øvrige af Kolonien, mod Syd ved Soldater-Kanalen, mod Nord ved Drage-Munden, og danner ved Hielp af en Fordybning en — 20 Mile bred og 30 Mile

dyb — Reede. Den er til alle Aarets Tider en sikker Tilflugt for Skipperne, som en stor Deel af Aaret vilde vanskeligen kunne ankre andensteds undtagen i Galliote.

I denne Egn ere de Spanske Etablissementer. De indskrænke sig til Spaniens Havn, som har 78 Halmtakte Hytter, og St. Joseph, der er anlagt 3 Mile længere inde i Landet, hvor man tæller 88 endnu ynkeligere Familier.

Cacaoen blev forhen dyrket tæt ved begge Flekkerne. Formedelst dens Godhed blev den foretrukken endog Caraqves. For at være sikre paa den, betalte Kiøbmændene den forud. Træerne, som bare den, gik allesammen ud 1727, og ere siden efter ikke blevne fornyede igien. Munkene fandt Grunden til dette Vanheld i Kolonisternes Vægren ved at betale Tienden. De, der ikke lode sig forblinde af Overtroe eller Egennytte, gave Nord-Vindene Skylden, som alt for ofte have foraarsaget samme Plage andensteds. Siden den Tid blev Trinité ikke synderlig mere søgt end Cubagua.

3. Om Cubagua og dens Perler.

Denne lille Øe, der ligger kun 4 Mile fra Fastlandet, blev 1498 opdaget af Colomb og foragtet. Underrettede siden efter om, at dens Strandbredder eiede store Skatte, begave Spanierne sig i Hobetal derhen 1509 og gave den Navn af Perle-Øen.

Perlen er et haardt, glindsende, meer eller mindre hvidt Legeme, af en — i Almindelighed — rundagtig Skikkelse, og som man finder i nogle Muslinger, men sædvanligere i den, der er bekiendt under Navn af Perlemusling. Dette Naturens rige Produkt sidder som oftest fast ved det indvendige af Muslingens Skaller; men den er fuldkomnere i Dyret selv, som beboer dem.

De Gamle giorde sig et urigtigt Begreb om Oprindelsen til Perlen, ligesom om saa mange andre Phe-

nomener, hvilke vi have rigtigere iagttaget, bedre kiendt og forklaret heldigere. Vi foragte dem derfor ikke mere og blive ikke forfængelige. Deres Feiltagelser vise undertiden Skarpsindighed, og have ikke været ganske uden Nytte for os. De have været de første Skridt til Videnskaberne, som det var Tiden, det menneskelige Snilles Anstrængelser og lykkelige Hendelser forbeholdet at bringe til Fuldkommenhed. Man har forsøgt paa, at afrive Naturen sit Sløer, førend man lettede det.

Grækerne og Romerne sagde, at Muslingen kom hver Morgen op oven paa Vandet for at modtge Duggen, som forvandlede sig i den til Perle. Denne behagelige Forestilling har havt Skiebne med saa mange andre Fabler, efter at Opdagelses-Aanden har giort det kundbart, at Muslingen forblev stedse paa Bunden af Havet, eller siddende fast ved Klipperne, hvor den var bleven dannet, og den sunde Physik har beviist, at det var umueligt, at det kunde være anderledes.

Siden efter har man forestillet sig, at Perlerne maatte være de i Muskelskallen indsluttede Dyrs Æg eller Rogn. Denne Mening har man frafaldt, efter at man er bleven tilfulde underrettet om, at Perlerne fandtes i alle Dyrets Dele; og efter at Anatomien ikke har ved de meest vedholdende Undersøgelser kunnet opdage de til Avlingen særegne Organer i dette Dyr, som synes at forøge Hermaphrodit-Klassen med et Individ.

Endelig har man efter en stor Deel — letsindigen udkastede og efterhaanden frafaldne — Systemer formodet, at Perlerne vare Følgen af en Uorden i Dyret, at de bleve dannede af en — af nogle Kar udkastet, og mellem Hinderne tilbageholdt, eller langs ad Skallen henrunden — Vædske. Denne Formodning har faaet mere Styrke i gode Jagttageres Øine efterhaanden som man har forvisset sig om, at alle Perle-Muslinger ikke

giemme paa denne Skat; at de som havde den i Besiddelse, havde en slettere Smag end de andre; og at de Kyster, hvor dette Fiskeri gik for sig, vare i Almindelighed usunde.

Man foragter allevegne de sorte Perler og dem, der spille i det sorte, eller have en Blye-Farve. I Arabien og nogle andre Steder i Orienten giør man Væsen af de gule, men de hvide blive foretrukne af Europa og den største Deel af Kloden. Man beklager allene, at de begynde at gulne efter et halvhundrede Aars Forløb.

Endskiønt man havde opdaget Perler i Havene ved Ostindien og i dem ved Amerika, holdte de sig dog saa høit i Priis, at man søgte at giøre dem efter. Efterligningen var i Forstningen plump. Det var kun Glas, der var overtrukket med Qviksølv. Forsøgene have formeret sig, og med Tiden har man bragt det til at eftergiøre Naturen saa temmelig godt, at man let kunde tage Feil deraf. De konstige Perler, der nu omstunder giøres af Vox og Fiske-Liim, have nogle Fortrin for de andre. De ere til godt Kiøb, og man giver dem den Størrelse, den Skikkelse, som passe sig best for Fruentimre, der ville betiene sig af dem til deres Pynt.

Denne Opfindelse vidste man intet af, da Spanierne nedsatte sig paa Cubagua. De kom dertil med nogle Vilde fra de Lucayeske Øer, som man havde fundet uskikkede til at arbeide i Bergværkerne, men som det faldte meget let at opholde sig længe under Vandet. Dette Talent indbragte deres Undertrykkere en stor Mængde Perler. Man fordærvede dem ikke som Amerikanerne hidindtil havde giort, der kun vidste at betiene sig af Ilden for at aabne Muskligen, hvori de vare. De bleve konserverede i al deres Skiønhed, og fandt en fordelagtig Afsætning. Men det var kun et

Øieblik's Held. Perle-Banken blev snart udtømt og Kolonien blev 1524 forflyttet til Marguerite, hvor de Rigdomme fandtes, hvis Tab man beklagede, og hvorfra de forsvandt ligesaa hurtig.

4. Begreber om Marguerite.

Imidlertid forlod man dog ikke dette sidste Etablissement. Det er 15 Mile langt og 5 Mile bredt. Tykke Taager bedække det næsten bestandig, endskiønt Naturen har negtet det rindende Vand. Man seer ingen Bye derpaa uden Mon Padre, som bliver forsvaret af et lille Fort. Dens Jordbund vilde være frugtbar, dersom den blev dyrket.

Man troede temmelig almindelig, at ved at konservere Marguerite og Trinité, havde Hoffet i Madrit mindre til Hensigt at drage nogen Fordeel af dem, end at bortfierne de rivaliserende Nationer fra dets Fastland. Nu maa man giøre sig andre Tanker derom. Overbeviist om at den Amerikanske Øe-Samling havde en Mængde Kolonister, som vare nedsiunkne i Gield, eller som havde kun liden og slet Jord, har Karl den tredies Kabinet ladet tilbyde at ville overlade store Plantager paa disse tvende Øer til dem iblant dem, der maatte være af dets Troes-Bekiendelse. Man gav dem Forsikring paa fri Handel med alle Spanske Skippere. Kun maatte de forpligte sig til at levere Cacaoen til det Caraqveske Kompagnie for en 27 Skilling Pundet, men med den Forpligtelse for dette Selskab, at det skulde giøre dem Forskud. Disse Forslag ere ikke blevne antagne uden paa Grenade, hvorfra nogle Franskmænd have bortsneget sig med nogle faa Slaver, enten for at unddrage sig fra deres Kreditorers Forfølgelser, eller af Had til det Engelske Herredom. Alle andre Steder have disse Forslag ikke udrettet noget,

enten af Afsky for en undertrykkende Regiering, eller fordi alle Forhaabninger ere for Tiden henvendte til det Nordlige i den nye Verden.

Trinité og Marguerite ere endnu kun beboede af nogle faa Spanier, som der med nogle af Landets indfødte Fruentimre have frembragt et Slags Mennesker, der forene de vilde NationersØrkesløshed med de kultiverede Nationers Laster, ere dovne, gavtyvagtige og overtroiske. De leve af lidt Mais, af deres Fiskeri og Bananer, hvilke Naturen der lader — ligesom for at understøtte deres Dorskhed — voxe større og bedre end paa Oesamlingens andre Øer. De opklække noget magert Qvæg, der ikke har nogen synderlig Smag, hvilket de smugle ud til de Franske Kolonier, hvor de omtuske det for Kamelotter, sorte Seyl, Lærreder, Silkestrømper, hvide Hatte og Isenkram. Denne Skibsfart drives med en 30 Schaluppe uden Dække.

Huusdyrene have opfyldt Skovene paa begge Øerne med Horn-Qvæg, som er bleven vildt. Man skyder det. Kiødet bliver skaaret i Strimler af tre Tommers Brede og een Tommes Tykkelse, som man lader tørre, efter at man har smeltet Fittet deraf, at det kan holde sig i 3 til 4 Maaneder. Centneret af dette Kiød, som man kalder Tassajo, sælges for omtrent en 4 til 5 Rigsdaler i de Franske Etablissementer.

Kommandanterne, de civile og militaire Betiente med Munkene trække alle de Penge til sig, som Regieringen sender til begge Øerne. Resten, der ikke beløber sig høiere end til en 1600 Personer, lever i en gyselig Armod. I Krigs-Tider levere de omtrent en 200 Mand, som Plyndre-Lysten trækker uden Forskiel hen til de Kolonier, hvor man udruster Røverskibe. Disse Tilbøieligheder findes ikke hos Beboerne paa Porto-Ricco.

5. Porto-Riccos Erobring af Spanierne.

Endskiønt denne Øe var bleven opdaget og undersøgt 1493 af Colomb, tildrog den sig dog ikke Spaniernes Opmærksomhed førend 1509; og det var det lokkende Guld, som bragte dem til at gaae derhen fra St. Domingo, under Anførsel af Ponce de Leon. Denne nye Erobring kom dem dyrt at staae.

Enhver veed at Brugen af forgiftede Vaaben stiger op til de allerældste Tider. Den gik i de fleste Lande foran Opfindelsen af Jernet. Da de med Steen, Dyr- eller Fiske-Been forsynede Kastespyde befandtes at være alt for svage Vaaben til at drive de glubende Dyr tilbage, tog man sin Tilflugt til en dræbende Saft. Denne til Jagten først opfundne Gift giorde siden efter de erobrende eller vilde Nationer Tieneste i deres Krige. Hovmod og Hævn kiende ingen Grændser i deres Udsvævelser, førend efter at de Sekler igiennem have druknet hele Nationer i Strømme af Blod. Efter at man har indseet, at dette Blod ikke frembringer noget, eller at det, efter som det tager til at løbe, oversvømmer Landene, blotter dem for Mennesker, og efterlader kun Udørkener uden Liv og uden Dyrkning, bliver man enig i at moderere en Smule Torsten efter at udøse det. Man indførte hvad man kalder Krigens Ret; det vil sige en Uretfærdighed i Uretfærdigheden, eller Nogles Fordeel af Manges Drab. Man dræber ikke alle paa een Gang. Man forbeholder sig nogle Stykker af dette Qvæg, for at formere Hiorden med nye Offere. I Følge denne Krigens- eller denne Folke-Ret forbyder man visse Misbrug i Drabs-Bruget. Naar man har Skyde-Vaaben, forbyder man forgiftede Vaaben, og naar Kanon-Kugler ere tilstrækkelige, forbyder man tyggede eller kantede. O du baade Himmelen og Jorden uværdige Slægt! du ødelæggende og tyranniske

Skabning, Menneske eller Diævel! vil du da aldrig ophøre med at pine den Klode, hvorpaa du kun lever for et Øieblik? Vil du ikke giøre Ende paa Krigen, uden med din Arts Udryddelse? Nu vel! vil du fremskynde den, gaae da til den nye Verden og hent dig dens Gift.

Af alle de paa giftige Planter frugtbare Lande var intet det saa meget som det sydlige Amerika. For denne ulykkelige Frugtbarhed havde det sin Jordbund at takke, der i Almindelighed er stinkende, som om den rensede sig fra Dyndet efter en Oversvømmelse.

Det var Lianer, der havde formeret sig meget stærkt i disse fugtige og moradsige Steder, som forskaffede Fastlandet den Gift, der var i almindelig Brug. Man skiar dem i Stykker, som man lod kaage i Vand indtil Afkoget havde faaet Tykkelse som en Sirop. Derpaa kastede man Pilene deri, som bleve giennemtrukne med en dræbende Saft. Med disse Vaaben var det, at de Vilde i endeel Sekler havde i Almindelighed ført Krig mod hinanden. Siden efter indsaae endeel af disse svage Nationer Nødvendigheden i at give Slip paa et saa ødelæggende Middel, og brugte det kun mod store og smaa Dyr, som man ikke kunde faae fat paa eller Bugt med. Ethvert Dyr, hvis Hud er bleven ridset med en af disse forgiftede Pile, døer en Minut efter, uden noget Tegn til Konvulsion eller Smerte. Det er ikke fordi dets Blod bliver størknet, som man længe har troet. Nyere Erfaringer have giort det kundbart, at blandet i Blod, som er nyeligen taget og ganske varmt, hindrede denne Gift det fra at løbe sammen, ja forsinkede endog dets Forraadnelse. Det er derfor sandsynligt at det er paa Nerve-Systemet disse Gift-Vædsker virke. Nogle Reisende have villet udlede Oprindelsen til den veneriske Sygdom fra den Skik, man havde i den nye Verden at nære sig med Vildt, der var dræbt

med disse forgiftede Vaaben. Nu veed hele Verden, at man kan giøre idelig Brug af dette Kiød uden mindste Uleilighed.

Paa de Amerikanske Øer uddrager man mindre Gift af Lianer end af Træer. Men af alle de Træer, som foraarsage Døden er Mancenie-Træet det farligste.

Dette Træe er temmelig høit og voxer sædvanlig ved Vand-Bredder. Det har Pæretræets Udseende og Blade. Dets Bul, der er af et tæt tungt og aaret Veed, som er godt skikket til Snedker-Arbeide, er overtrakt med en glindsende og tynd Bark. Det bærer tvende Slags Blomster. Det ene er Hanner, der sidde som Rebler paa Enden af Grenene. I ethvert Bæger er der kun en Støvtraad, som bærer tvende Støvknappe. Hunnerne sidde enkelte. Deres Støvvei bliver til en kiødrig lige Frugt af Skikkelse som en Figen eller en Pære, hvori der er en meget haard Steen, der indslutter 5 til 6 Frøekorn i ligesaa mange Rum. I alle Træets Dele, og fornemmelig imellem Bullen og Barken, finder man en melkeagtig Vædske, der ansees som en meget giennemtrængende Gift, der giør det meget farligt at rygte dette Træe, ja endog at komme det nær. Man hviler ikke ustraffet under dets Skygge, og Vandet, som drypper af dets Blade, efter at det har regnet, trækker Vabler paa Huden og frembringer der en stærk Kløe. Manceniletræets Saft bliver sanket i Muskling-Skaller, der sættes om de Indskaar, man har giort i dets Bul. Naar denne Saft har stivnet lidt, lader man Spidsen af Pilene giennemtrækkes dermed, som derved faae den Egenskab at foraarsage enhver levende Skabning, som bliver endog kun meget løselig ridset dermed, en hurtig Død. Erfarenhed viser at den Gift beholder sin Virksomhed endog over hundrede Aar. Af alle de Steder, hvor dette Træe findes er Porto-Ricco det Sted, det synes bedst om og hvor det

har formeret sig stærkest. Hvorfor ere ikke alle Amerikas første Erobrere strandede paa denne Øe? Men til begge Verdnernes Ulykke have de kun lært at kiende den alt for sildig og ikke faaet den Død, som deres Gierrighed fortiente.

Manceniletræet synes kun at have været ødelæggende for Amerikanerne. Indbyggerne paa den Øe, hvor det voxer, betiente sig deraf for at fordrive Caraiben, der var vant til at streife ind paa deres Kyster. De kunde have betient sig af samme Vaaben mod Europæerne. Spaniolen, som da ikke vidste, at Salt lagt paa Saaret, i det Øieblik det giøres, er et ufeilbarligt Lægemiddel derimod, skulde maaskee have lagt under for de første Anfald af den Gift. Men de fandt ikke den mindste Modstand fra disse vilde Oeboeres Side. Underrettede om hvad der var gaaet for sig ved Naboeøernes Erobring, ansaae de disse fremmede som overmenneskelige Væsener. De kastede sig af sig selv i Lænker. Dog varede det ikke længe, førend de ønskede, at kunne bryde det utaalelige Aag, man havde paalagt dem. Kun ville de, førend de giorde Forsøg derpaa, skaffe sig Oplysning om deres Tyranner vare eller ikke vare udødelige. Dette Hverv blev betroet til en Cacique ved Navn Broyeau.

En for hans Hensigt gunstig Hendelse bragte Salzedo, en ung Spanier, der reiste om, til hans Huus. Han modtog ham med store Beviser paa Agtelse og medgav ham ved hans Afreise nogle Indianere for at lette ham hans Gang og tiene ham som Veivisere. En af disse Vilde tog ham paa Skuldrene for at vade over en Flod med ham, kastede ham i Vandet og holdte ham ved Hielp af sine Kammerater saalænge deri, indtil han ikke rørte sig mere. Derpaa trak man Legemet op paa Aabredden. I Tvivl om enten han var død eller levende endnu, bad man ham tusende Gange om

Forladelse for den Ulykke, der var skeet. Denne Komoedie varede i tre Dage. Da endelig Stanken af Aadselet overbeviiste Indianerne om, at Spanierne kunde døe, anfaldt man Undertrykkerne fra alle Sider. Hundrede bleve dræbte.

Ponce de Leon samler strax alle de Castillianere, som ere undkomne fra Sammensværgelsen. Uden at tabe Tiden styrter han ind paa de Vilde, der komme ud af Fatning ved dette pludselige Angreb. Deres Skræk forøges som deres Fiende tager til. Dette Folk er saa eenfoldigt at troe, at de nye Spanier, der komme fra St. Domingo, ere de selvsamme som de, der vare blevne dræbte, og som komme til Live igien for at kiempe paa ny. I denne daarlige Overbeviisning tabe de Modet til at fortsætte Krigen mod Mennesker, der opstaae igien af deres Aske, og det begiver sig under Aaget igien. Man fordømte det til Minerne, hvor det forgik i kort Tid under Trældoms Arbeidet.

6. Porto-Riccos nutidige Forfatning.

Porto-Ricco er 36 Mile lang, 18 bred og 100 i Omkreds. Man kan forsikre, at det er en af de beste og i Forhold til dens Størrelse maaskee den beste Øe i den nye Verden. Luften er sund og temmelig tempereret. En Mængde smaa Floder vande den med deres rene Vand. Dens Bierge ere skiulte med nyttige eller kostbare Træer og dens Dale have en Frugtbarhed, som man sielden finder andensteds. Alle Amerika egne Produkter trives i denne dybe Jordbund. Med alle disse Fordele forene sig en sikker Havn, bekvemmelige Reeder og let tilgængelige Kyster.

Paa dette Land, der blev skilt ved sine vilde Beboere ved Grusomheder, som trende Sekuler ikke have bragt i Forglemmelse, dannede sig efterhaanden en Folkemængde paa 44,883 Mennesker, dels hvide, dels af

blandede Stammer. De fleste vare nøgne. Deres Huse vare Hytter. Den blotte eller næsten blotte Natur forsynede dem med Opholdet. Med Tobak, med Kreature, med de Penge, som Regieringen sendte til en civil, geistlig og militaire Etats Underholdning, var det Kolonien betalte de Lærreder, og nogle andre Artikler af ringe Værd, hvormed Naboe-Øerne og fremmede forsynede dem i Smug. Fra sit Moderland saae den kun aarligen eet lille Skib komme, hvis Ladning ikke oversteeg 10,000 Rigsdaler, og som ladet med Huder tog Veien tilbage til Europa.

Saaledes var Porto-Riccos Forfatning, da Hoffet i Madrit 1765 henvendte sin Opmærksomhed til St. Jean, en ypperlig Havn endog for de Kongelige Flaader, og hvilken man kun kunde ønske nogen større Rummelighed. Byen, som behersker den, omgav man med Fæstningsværker. Værkerne bleve fornemmelig forøgede ved en smal og moradset Tunge, det eneste Sted, hvorfra Pladsen kunde blive angreben fra Land-Siden. To Bataillon^er og eet Kompagnie Kanonerere gik over Søen for at forsvare dem.

Ved denne Tid kostede en Besiddelse, som aarligen kun havde faaet henved en 80,000 Rigsdaler af Fiskus, den henved 550,000 Rigsdaler, som kom regelmessigen fra Mexiko. Disse Penge opmuntrede til nogle Arbeider. Paa samme Tid kunde Øen, som hidindtil havde været i Monopoliets Lænker, tage mod alle Spanske Søefarere. Ved Forening af disse tvende Hielpemidler begyndte et Etablissement, hvis Ulselhed havde sat alle Nationer i Forundring, at faae noget Liv. Dets Tiende, som førend 1765 kun gav henved en 18,000 Rigsdaler, har hævet sig til en 48,000 Rigsdaler.

Den 1ste Januarius 1778 talte Porto-Ricco 80,660 Indbyggere, hvoraf kun 6530 vare Slaver.

Den talte 77,384 Stykker Horn-Qvæg; 23,195 Heste; 1515 Muulesler; 49,050 Stykker smaat Qvæg.

Paa Plantagerne, hvoraf der vare 5681, høstede man 2737 Sentner Sukker; 1114 Sentner Bomuld; 11,163 Sentner Kaffe; 19,556 Sentner Riis; 15,216 Sentner Mais; 7,458 Sentner Tobak; 9,860 Sentner Melasse.

Paa Græsgangene, hvoraf man talte 234, fødtes der aarlig 11,364 Oxne; 4,334 Heste; 952 Muulesler; 31,254 Stykker Smaatqvæg.

7. Midler, som vilde giøre Porto-Ricco blomstrende.

Alt dette er kun meget lidet, men man venter sig meget af en Anordning, som for nylig er bleven giort. Ingen Borger paa Porto-Ricco var virkelig Eier af den Jord, som han havde i Brug. Kommandanterne, som vare komne efter hinanden, havde aldrig tilstaaet andet end Brugs-Nytten. Denne ubegribelige Uorden er endelig ophørt. En Forordning af 14 Januarii 1778 giver Besidderne Vished for at være Eiere af det, som de have under Hænder, mod en aarlig Afgift af 1¼ Real eller en 16-18 Skilling af hvert Stykke Jord paa 25,708 Favne, som man dyrker; og ½ Real eller 10-12 Skilling af den, der bliver liggende til Græsgang. Denne ringe Afgift skal bruges til Klæder for Krigsfolket, der bestaaer af 1900 Mand Infanterie og 250 Hestfolk. Paa samme Vilkaar skal det øvrige af Øen uddeles til dem, som have lidet eller endog intet. Disse sidste, der betegnes med Navn af Tiltagne, ere 7835.

Denne Plan vil ikke frembringe den Forandring, som Raadet i Spanien venter sig deraf, endskiønt enhver Kolonist, som vil anlægge Sukker-Værker, er —

tvertimod Lovenes udtrykkelige Anordning — bleven berettiget til at forskrive Fremmede, som kunde oplære dem til at drive dette Slags Avling. Man burde tillade disse Kolonister, frit at sælge de Franske, Hollænderne, Engellænderne, de Danske de Kreature, som de hidindtil kunne have leveret dem i Smug.

Mennesket lider kun, fordi det ikke veed Middel til at faae sin Smerte til at ophøre. Dersom det forsmægter i slette Kaar, da er det af Vanmagt. At forestille sig det i denne raa Forfatning, som man seer det i den kultiverede — at være om sig, idelig opmærksom og sysselsat med allehaande Forsøg — vilde være en grov Vildfarelse. Erfaringen viser, at det behøver Sekler til at komme ud af sin naturlige Træghed, at dets Vindskibelighed, een Gang fængslet, under en indkneben, af dets faa Fornødenheder foreskreven Slendrian, aldrig vil vækkes af sig selv.

Hvad Middel er der altsaa til at forkorte Varigheden af dets Ørkesløshed, dets Elendighed? At vise det virksomme Skabninger, sætte det i en vedholdende Fordindelse med arbeidsomme Folk. Snart vil det aabne forundrende Øine. Det vil føle, at det har ogsaa Arme. Det vil have Møie med at begribe, hvi det ikke tidligere er faldet paa at betiene sig af dem. Synet af det, man kommer til at nyde ved Arbeide, vil giøre det Lysten efter at tage Deel deri, og det vil arbeide. Opfindelsen er Snillet egen, Efterlignelsen ere Mennesket egen. Det er ved Efterlignelsen at alle sieldne Ting ere bleven og ville blive almindelige. Dette Hang er det Hoffet i Madrit maatte betiene sig af, om ikke af Menneske-Kierlighed, saa dog i det mindste af Haab om politiske Fordele, som det kunde vente sig deraf.

Man kunde, man burde maaske gaae endnu videre. Spanien erklære Porto-Ricco for en neutral Øe, og

denne Neutralitet blive erkiendt af alle de Magter, der have Besiddelser i Amerika. De Jorder, som endnu ikke ere blevne førte til Nytte, overlade man driftige Mennesker af alle Nationer, som have tilstrækkelige Kapitaler til at anlægge Avlsbedrifter. I 50 Aar eller længere fritage man Personer, Jorder, Produkter for alle Paalægge; frie for Toldsteder, for Tvingseler, for Formaliter staae Reedene uden Forskiel aabne for alle Skippere. Der være kun de til Ordenes Overholdelse nødvendige Tropper og disse Tropper være fremmede. Man udkaste nogle meget simple Love, der kunne passe sig for en agerdyrkende eller handlende Stat. Borgerne være selv Øvrighed eller vælge sig Øvrighed. Eiendoms Retten — denne første og store Grundvold til al politisk Selskab — grundfæstes paa urokkelige Grundstøtter. Førend et halvt Sekels Forløb vil Porto-Ricco ganske sikkert være en af de meest blomstrende Kolonier i den nye Verden. Den kunde da uden Uleilighed atter blive en virkelig national Eiendom. Dens overflødige Produkter, som da ikke have kostet Spanien enten Umage eller Bekostning eller Bryderi eller Krig, ville da forøge Massen af national Rigdommene og den offentlige Indtægt.

Men var end denne Bestyrelses Plan en Inspiration af Viisdommen selv; havde end den bedst beregnede Fordeel dikteret den; var end et lykkeligt Udfald derpaa geometrisk beviist, den vilde dog ikke blive udført. Og hvorfor dette? Fordi den ikke er faldet nogen Indfødt ind, og fordi den forudsætter den Konkurs af Fremmede. Formedelst en afskyelig Forfængelighed, formedelst en latterlig Barnagtighed kan man ikke og vil man dog udrette alt ved sig selv. Selv kan man ikke see, og det Lys der kommer uden fra, skyder man fra sig. I Monarkiske Stater skal et Middel til at udelukke en duelig Mand fra en vigtig Post, et Middel, som

Had og Misundelse sielden udlade at anvende, være at foregribe Hoffets Udnævnelse ved Folkets Stemme. Det samme Middel vilde ligesaa sikkerkt lykkes imellem Hoffolkene. For at afdrage en Minister fra en god Operation, behøvede, en anden Minister kun at tilegne sig Æren for at være først falden derpaa; at bekiendtgiøre den i Forveien for at hindre den fra at blive udført. Intet er sieldnere blandt Ministre ved et og samme Hof, end at der gives en stor, en veltænkende og god Patriot nok til at følge en af hans Formand begyndt Plan. Saaledes foreviges Misbrugene hos den samme Nation. Paa denne Maade begyndes alt og fuldendes intet af daarlig Hovmod, som udbreder sin fordærvelige Indflydelse til alle Grene i Bestyrelsen, som standser Kulturens Fremskridt, og som skulde have ladet Nationerne blive staaaende i deres barbariske Forfatning dersom deres Forstandere havde bestandig og til alle Tider været lige egensindige.

Skulde imidlertid den Indretning, som man har været saa dristig at foreslaae Hoffet i Madrit forekomme det forbunden med Uleiligheder, som skulde være undløbne os, saa kunde det dog af sit eget Skiød forskaffe sig en Deel af de Fordele, som det vilde være os kiert at see det opnaae. Skibsfarten paa det Spanske Indien er Biskaierne forbuden. Da deres Reeder ere ved Ind- og Ud-førselen fritagne fra de Afgifter, som alle de andre Toldsteder ere overlæssede med, har Regieringen frygtet for, at de vilde faae en alt for stor Overvægt over Monarkiets Undersaatter, som ikke nyde de samme Rettigheder. For disse virksomme Mennesker aabner man da Porto-Ricco, hvor deres Konkurrense ikke vil blive til Skade for Medbeilere, som aldrig have befattet sig med den, og snart vil denne Øe blive af nogen Vigtighed. Den samme Indretning kunde udstrække sig til St. Domingo.

8. Hvilke vare de Begivenheder, som skilte St. Domingo ved den glimrende Forfatning, hvortil denne Øe havde hævet sig?

Denne Øe, der er berømt i Historien, fordi den har været Spaniernes Vugge i den nye Verden, glimrede i Begyndelsen meget stærkt formedelst det Guld, den leverede. Disse Rigdomme toge af med Landets Indfødte, som man tvang til at udrive dem af Jordens Skiød; og de udtørredes endelig ganske, da Naboe-Øerne ikke mere forsynede dem med det fornødne til at erstatte de beklagelige Offere for Erobrernes Gierrighed. Af Lyst til at aabne denne Rigdoms Kilde paa ny bragtes man paa den Tanke, at tage til Afrika for at hente Slaver; men foruden det, at de ikke fandtes skikkede til det Arbeide, hvortil man havde bestemt dem, giorde Overflødigheden af Minerne paa Fastlandet, som man havde begyndt at drive, de store Fordele til intet, som man til denne Tid havde havt af St. Domingos. Af Negernes Sundhed, Styrke og Taalmodighed kom man paa det Indfald, at det var mueligt at bruge dem med Nytte ved Avlingen, og man bestemte sig af Nødvendighed til at tage en klog Beslutning, som man med mere Oplysning skulde have fattet af Valg.

Hvad deres Vindskibelighed tilveiebragte var i Begyndelsen yderst lidet; efterdi de vare kun faa i Tallet. Femte Karl, der som saa mange Fyrster foretrak sine Yndlinger for alt, havde udelukkende overdraget Neger-Handelen til en Flandersk Adelsmand, som afstod sit Privilegium til Genueserne. Disse gierrige Republikanere giorde dette Brug af denne skammelige Handel, som man altid har giort af Monopoliet. De vilde sælge dyrt og de solgte kun lidet. Da Tiden og Konkurrensen havde bragt Slaverne til deres naturlige og nødvendige Priis, bleve de flere. Man kan not forestille sig,

at Spaniolen, der var vant til at behandle Indianerne, der ere næsten ligesaa hvide som han selv, som Kreature, ikke havde bedre Tanker om disse sorte Afrikanere, som han satte istedet for dem. Endnu mere fornedrede i hans Øyne ved den Priis, de havde kostet ham, afholdt hans Religion ham ikke fra at giøre dem deres Trældoms Aag endnu tungere. Det blev utaaleligt. Disse ulykkelige Slaver giorde Forsøg paa at faae de Rettigheder tilbage, som Mennesket aldrig kan afhænde. De bleve slagne; men de høstede dog denne Frugt af deres Fortvivlelse, at man siden efter behandlede dem med mindre Umenneskelighed.

Denne Moderation, dersom man saaledes kan kalde det Tyrannie, der er bange for Oprør, havde gunstige Følger. Avlingen blev dreven med et Slags Held. Lidet efter Midten af det 16de Aarhundrede fik Moderlandet aarlig af sin Kolonie 10 Millioner Pund Sukker, en Mængde Farvetræe, Tobak, Cacao, Kassia, Ingefær, Bomuld, og en stor Mængde Huder. Man kunde formode, at denne Begyndelse til Velstand vilde vække Lysten og skaffe Udveie til at bringe den videre. En Rekke af Uheld, det ene sørgeligere end det andet, tilintetgiorde disse Forhaabninger.

Den første Ulykke reiste sig af St. Domingos Blottelse for Mennesker. Spaniernes Erobringer paa Fastlandet maatte naturligviis bidrage til at giøre en Øe blomstrende, som Naturen syntes at have ved dens Beliggenhed indrettet til at blive Samlingspunktet for det vidtløftige Herredom, der dannedes omkring den, og til at være Oplags-Stedet for dets forskiellige Kolonier. Men det blev ganske anderledes. Ved Synet af de uhyre store Rigdomme, som Folk opdyngede i Mexiko eller andensteds, foragtede de rigeste Indbyggere paa St. Domingo deres Etablissementer, og forlode den virkelige Rigdoms-Kilde, der er, saa at sige, paa Jor-

dens Overflade, for at gaae hen at rode i dens Indvolde efter Guld-Aarer, som snart udtørres. Forgieves søgte Regieringen at standse denne Udvandring. Enten snoede man sig stedse fra Lovene med Behændighed, eller ogsaa bleve de overtraadte med Frækhed.

Svagheden, der blev en nødvendig Følge af denne Adfærd, giorde Spaniens Fiender dristige til at plyndre Kysterne, der vare uden Forsvar. Man saae endog den berømte Engelske Søemand Frants Drake indtage og plyndre Hoved-Staden. De Korsarer, der ikke havde saa store Kræfter, undlode dog ikke gierne at opsnappe de Skibe, der bleve expederede fra disse Farvande, som paa den Tid vare de meest bekiendte i den nye Verden. For at topmaale Elendigheden giorde Castillianerne sig selv til Søerøvere. De angrebe kun deres egen Nations Skibe, der vare rigere ladede, slettere bemandede, slettere forsvarede end alle andre. Den Vane, de vare komne i med at væbne sig lønligen, for allevegne at være sig om Slaver, giorde dem ukiendelige; og den Understøttelse, de kiøbte sig af Krigsskibene, som det var overdraget, at beskytte Skibsfarten, gav dem Sikkerhed for at blive ustraffede.

Den Handel, Kolonien drev med Fremmede, kunde allene ophielpe den igien, eller i det mindste afværge dens fuldkomne Undergang. Den blev forbuden. Da den vedblev uagtet Kommandanternes Aarvaagenhed, eller maaskee endog ved deres Overbærelse, tog et forstørret og lidet oplyst Hof den Beslutning at sløife de fleste faste Steder ved Søen, og sammenpakke deres ulykkelige Indvaanere i Oplandene. Denne voldsomme Handling bragte Modløshed i Gemytterne, hvilken Franskmændenes Streiferier og Nedsættelse paa Øen siden efter bragte til høieste Grad.

Ene sysselsat med det vidtløftige Rige, som det havde oprettet paa Fastlandet giorde Spanien aldrig

det mindste, for at adsprede denne Sove-Syge. Det afslog endog Ansøgninger fra sine Flanderske Undersaatter, som ønskede særdeles meget at faae Tilladelse til at opdyrke disse frugtbare Lande. Hellere end at udsætte sig for at see dem drive en Smule Snighandel paa Kysterne, gav det sit Samtykke til at lade en Besiddelse ligge forglemt, som havde været vigtig, og som kunde blive det igien.

9. Den sildigere Forfatning i den Spanske Deel af St. Domingo.

Denne Kolonie, hvis Moderland ikke længere var det bekiendt uden af et maadeligt Skib, som den fik derfra hvert tredie Aar, havde i Aaret 1717 — 18410 Beboere af Spanier, Metis'er, Negere og Mulatter. Deres Farve og Karakter nærmede sig mere eller mindre til Amerikanerne, Europæerne, eller Afrikanerne, efter den Blanding, der var gaaet for sig med disse tvende Folkefærds Blod i den naturlige og overgaaende Forening, som bringer Arterne og Stænderne hinanden nærmere; thi Elskoven finder som Døden Fornøielse i at blande dem sammen. Nedsænkede i en dyb Orkesløshed levede disse halvvilde Folk af Frugter og Rødder, boede i Hytter, havde intet Huusgeraad og for største Delen ingen Klæder. De faa af dem, hos hvilke Dorskheden endnu ikke havde qvalt al Følelse for Belanstændighed og Smag for Bekvemmeligheder, fik Klæder fra deres Franske Naboer, hvilke de leverede deres talrige Qvæg, og de Penge, som man sendte dem til 200 Soldater, til deres Præster og deres Regiering. Det udelukkende Kompagnie, der 1756 blev oprettet i Barcelona for at bringe det døde St. Domingo til Live igien, har ikke udrettet noget. Siden denne Øe er 1766 bleven aabnet for alle Spanske Søefarere, er dens For-

fatning endnu forbleevet den samme. Hvad man der kan have plantet af Sukker-Rør, Kaffetræer og Tobaks-Planter forslaaer ikke til dens Forbrug, langt fra at kunne bidrage til Moderlandets. Kolonien leverer aarlig til National-Handelen kun en 5 til 6000 Huder, og nogle Føde-Varer af saa ringe Værdi, at de fortiene neppe at komme i Beregning.

Alt paa Øen bærer Præget af denne Mangel paa Avlsbedrifter. St. Jago, la Vega, Seibo og andre Steder inde i Landet, der fordum vare saa berømte for deres Rigdomme, ere nu kun usle Flekker, hvor intet minder om deres første glimrende Forfatning.

Kysterne fremvise ikke noget mere livligt Skilderi. I den sydlige Deel af Kolonien er den smale og dybe Bugt Ocoa, som man kunde kalde en Havn. Det er paa dette Sted — hvor Spanierne dog ikke have noget Etablissement, endskiønt en Saltkilde, som er tilstrækkelig til deres Fornødenheder, er meget nær derved — at de Penge blive udlossede, som sendes fra Mexiko til Regieringens Udgifter, og hvorfra de blive bragte paa Heste til St. Domingo, som ligger kun 15 Mile derfra.

Denne Øens berømte Hovedstad fik længe denne Understøttelse uden fra lige tilsendt; men da tog Lozama, som skyller op paa dens Mure, mod Skibe af 600 Tonders Drægtighed. Siden Mundingen af denne Flod er bleven næsten tilstoppet af det Sand og Steen, som denne Flod trækker fra Biergene, er Byen ikke i bedre Forfatning end Havnen, og prægtige Ruiner ere alt hvad der er tilbage. Paa Markerne, som ligge om den, sees kun Tiørne og noget Qvæg.

En 14 Mile oven for dette Sted løber Floden Macoussis, hvori de faa Amerikanske Skibe lande, som komme til Øen for at handle. De losse deres ringe Ladninger ved Hielp af nogle Holme, som give en temmelig god Sikkerhed.

Længere borte, altid paa den samme Kyst, giennemløber Rumana de stolteste Sletter, som det er mueligt at forestille sig. Imidlertid seer man paa et saa vidtløftigt og frugtbart Jordsmon kun een Flekke, som vilde ansees for ynkelig, endog i de Egne, som Naturen havde meest mishandlet.

Det Nordlige af Kolonien svarer til det Sydlige. Porto de Plata, hvis Skiønhed og Godhed det vilde være vanskeligt at overdrive, seer i sine talrige Viiger, seer paa sit rige Jordsmon kun nogle Hytter.

Isabelliqve, som har et skiønt Rivier, umaadelig store Sletter, Skove, der ere fulde af kostbare Træer, fremviser ikke noget mere blomstrende Syn.

Med ligesaa mange eller flere Hielpemidler til Velstand er Monte-Christo kun et Oplagssted, hvor de Engelske Snighandlere komme bestandigen for at losse Fødevarer fra nogle Franske Plantager, der ere anlagte i Nærheden. Fiendtligheder imellem Hofferne i London og Versailles giøre disse Snig-Forbindelser langt betydeligere, og dette Handels-Sted faaer da en stor Vigtighed. Men denne Livs Bevægelse hører op i det samme Øieblik, som Spanien troer sig forpligtet til at tage Deel i de tvende rivaliserende Nationers Trætter.

Spanierne have ingen Besiddelse vester paa Øen der ganske er indtaget af de Franske, og det var først efter den næstsidste Fred, at de have tænkt paa at indrette Plantager paa den østlige Kant, der i meget lang Tid har været tabt ganske af Sigte.

Planen til at anlægge Avlsbedrifter kunde udføres i Sletten ved Vega-Real, der ligger inde i Landet og er 80 Mile lang og 10 Mile, hvor den er bredest. I den nye Verden vil man vanskelig finde en Strækning, der er mere jævn, frugtbar og vandriig. Alle Amerikas Produkter vilde deri lykkes fortreffelig; men det vilde blive umueligt at udføre dem, med mindre man

anlagde Veie, som endog driftigere Nationer end den Spanske vilde skrækkes for at paatage sig. Formedelst disse Vanskeligheder maatte man nødvendig kaste Øinene paa de ypperlige allerede lidt bebyggede Kyster, hvor man vilde have fundet nogle Levnetsmidler. Man var udentvivl bange for, at de nye Kolonister skulde optage de gamles Sæder, og man bestemte sig for Samana.

Det er en 5 Mile bred og 16 Mile lang Halvøe, hvis Jordbund, skiønt lidt ujævn, er meget vel skikket til den nye Verdens rigeste Produkter. Den har desuden den Fordeel at give Skibene en let Landing og sikker Ankergrund.

I Betragtning af disse Omstændigheder bestemte de første Franske Omflakkere sig til, at boesætte sig paa Samana. De holdte sig der i temmelig lang Tid, endskiønt deres Fiender vare stærke i Naboelauget. Endelig mærkede man, at de vare alt for meget udsatte, alt for langt borte fra de andre Etablissementer, som deres Nation havde paa Øen og som hver Dag fik mere Fasthed. Man kaldte dem tilbage. Spanierne fornøiede sig over deres Bortgang, men de besatte ikke Pladsen, der blev ledig.

Imidlertid have de dog i vore Dage sendt nogle Canarier derhen. Staten har giort Bekostningen paa deres Reise, og paataget sig Udgifterne ved deres Boesættelse og Underholdning i endeel Aar. Disse — skiønt kloge — Forholdsregler have ikke frembragt noget godt. De nye Kolonister ere for største Delen blevne Offere for Klimaet, for Oprydninger, der ere begyndte uden at bruge Forsigtighed, for Udsugelser af Gouverneurerne. De faa af disse Fremmede, der have overlevet disse Ulykker, hensmægte i Forventning af en snarlig Død *. Lader os see, om de Bestræbelser, man har

* Offeret har da fra Spaniens Side ikke været stort, som det har giort ved, i sidste Fredslutning med Frankerig,

giort sig for at giøre Cuba blomstrende, have været mere heldige.

10. Øen Cubas Erobring af Spanierne.

Øen Cuba, der er adskilt fra St. Domingo ved en smal Kanal, kunde allene være saa god som et Kongerige. Den er 230 Mile lang og fra 14 til 24 bred. Ingen af dens Floder ere seilbare. Kun i 3 til 4 gaae Baade en 2, 4 til 6 Mile op den største Deel af Aaret. Mod Nord kunne Havana, Bahiahonda, Maciel, Matanza tage mod Krigs-Skibe; men de sydlige Reeder Caba, Xaguas, Port-au-Prince, Bayamo, Bacacoa, Rive, Batabano, Trinité forunde kun Koffardie-Skibe Adgang. Endskiønt Cuba blev opdaget 1492 af Colomb, var det dog først 1511 at Spanierne foretoge sig at erobre den. Diego de Velasqez kom dertil med 4 Skibe, og lagde til Land ved dens østlige Pynt.

En Caciqve ved Navn Hatuey herskede i denne Egn. Denne Indianer, der var fød paa St. Domingo eller Øen Hispaniola, havde forladt den for at undgaae det Slaveri, hvortil hans Nation var bleven fordømt. Ledsaget af de Ulykkelige, der vare slupne fra Castillianernes Tyrannie, havde han paa sit Tilflugts-Sted oprettet en liden Stat, som han regierede i Fred. Derfra var det han lang Veis borte øinede de Spanske Seilere, hvis Nærmelse han frygtede for. Ved den første Tidende, han fik om deres Ankomst, samlede han de kiekkeste Indianere blant hans Undersaatter og Allierede, for at opmuntre dem til at forsvare deres Frihed, men tillige forsikrede han dem, at alle deres Anstrængelser vilde være unyttige, dersom de ikke begyndte med

at afstaae det sin Andeel af St. Domingo. Men i Frankerigs Hænder allene kan denne store Øe, rigtigen afbenyttet, blive af betydelig Vigtighed.

Overs.

at giøre sig deres Fienders Gud til Ven. Der seer I ham, sagde han til dem, pægende paa et Kar fuldt af Guld, som han havde staaende for sig. Der seer I ham, denne vældige Guddom; lader os anraabe ham.

Dette godmodige og eenfoldige Folk troede let, at det Guld, hvorfor der udøstes saa meget Blod, var Spaniernes Gud. Man sang og dandsede for denne raa og kluntede Metal; og man forlod sig paa dens Beskyttelse.

Men meer oplyst og meer mistænksom end de andre Caciquer forsamlede Hatuey dem paa ny. Lad os ikke, sagde han til dem, giøre os Regning paa nogen Lykke, saalænge som Spaniernes Gud er iblant os. Han er vor Fiende ligesaa vel som de. De opsøge ham allevegne og nedsætte sig der, hvor de finde ham. Dybest i Jorden vilde de dog opdage ham. Dersom I endog vilde nedsluge ham, skulde de dog rode med deres Hænder I eders Indvolde, for at hente ham herud. Det er kun paa Havets Bund, han kan unddrages fra deres Eftersøgninger. Naar han ikke mere er iblant os, ville vi udentvivl blive forglemte af dem. Strax blev alt det Guld, man eiede, kastet i Søen.

Imidlertid saae Indianerne Spanierne komme nærmere. Flindterne og Kanonerne, disse frygtelige Guder, adspredte med deres tordnende Bulder de Vilde, som agtede at modsætte sig dem. Men Hatuey kunde samle dem igien. Man roder om i Skovene, man finder ham, griber ham, dømmer ham til at brændes. Bunden til Pælen paa Baalet, ventede han kun paa at see det anstukket, da en barbarisk Munk traadte til, foreslog ham Daaben, og talede om Paradis. Er

der da Spanier i dette Glædens Sted, sagde Caciqven til ham. Ja! sagde Missionæren; men kun gode. Den beste er der intet ved, sagde Hatuey, og jeg skiøtter ikke om at komme paa et Sted, hvor jeg skulde frygte for at treffe en eneste af dem. Tael ikke mere til mig om eders Religion, men lad mig døe.

Caciqven blev brændt, de Kristnes Gud forhaanet, Korset besudlet med Menneske-Blod, men Velasqvez fandt ingen flere Fiender for sig. Alt underkastede sig uden Modstand, og dog overlevede Nationen kun en kort Tid Tabet af sin Frihed. I disse Grusomhedens Tider, da erobre var kun at ødelægge, blev en heel Deel af Cubas Indbyggere nedsablet. Endnu flere endte deres Liv i Guld-Minerne, endskiønt de ikke fandtes overflødige nok til at blive bearbeidede længe. Endelig fuldførte Smaakopperne — denne Gift, som den gamle Verden har bibragt den nye til Giengield for en endnu grueligere — hvad de andre Plager havde fremmet saameget. Snart blev hele Øen kun en Ud-ørken.

11. Cubas Vigtighed, Regieringsform, Folkemængde, Avlsbedrifter og andre Forarbeidelser.

For sin Opkomst igien havde den Søemanden Alaminos at takke, som var den første, der 1519 gik igiennem Bahama-Kanalen for at overbringe Karl den 5te de første Tidender om Cortes's Fremgang. Det varede ikke længe førend man indsaae at det vilde være den bekvemmeste Vei, som de Skibe, der toge fra Mexiko, kunde tage for at gaae til Europa, og i denne Anledning anlagde man Havana. Nytten af denne Havn udstrakte sig siden til alle de Skibe, der expedere-

des fra Carthagena og Porto-belo. Alle udhvilede de der og biede paa hinanden, for samlede at komme med mere Bram eller Sikkerhed til Moderlandet. De uhyre Udgifter, som under deres Ophold giordes der af de Søefarende, der kom ladede med Verdens rigeste Skatte, bragte en umaadelig Hob Penge til denne Bye, der selv var nød til at udgive en Deel deraf i de kortere eller længere fraliggende Landsbyer, som skaffede den Fødemidler. Paa denne Maade fik Cuba noget Leve-Stof, medens de andre Øer, som stode under det samme Herredom, forbleve i den Uselhed, hvori Erobringen havde nedsænket dem.

For at fremskynde dette Etablissements alt for seendrægtige Fremskridt, oprettede man 1735 et eget Selskab. Dette nye Selskabs Kapital bestod af en Million haarde Piastre eller en 1,125,000 Rigsdaler. Det blev deelt i 2000 Aktier, hvoraf 100 tilhørte Kronen. Dets Privilegium var udelukkende. Det havde Faktorer i Cadix, men Cuba selv var Sædet for Monopoliet.

Saa langt borte fra Moderlandet befattede Direkteurerne sig kun med deres egen Formue. De begik utallige Snyderier, og det Selskab, hvis Tarv de ledede, befandt sig efter 25 Aars Forløb saa aldeles ødelagt, at det ikke mere var det mueligt, at fortsætte dets Operationer. Regieringen tillod da nogle Kiøbmænd at føre denne Handel, og 1765 aabnede man alle Spanier en Besiddelse, som aldrig burde have været lukket for dem.

En Gouverneur, som fører Navn af General-Kapitaine, forestaaer for Tiden Kolonien. Han afgiør alt hvad der henhører til det civile og militaire, men Pengevæsenet bestyres af en Intendant. Øvrigheder, hvis Domme kunne underkiendes af Overretten

paa St. Domingo, pleie Retten i de 18 Distrikter, hvori Øen er inddeelt.

Det er Byen Cuba, hvori Bispen og hans Capitel har sit Sæde. Hverken de eller de andre Medlemmer af Klerestiet oppebære Tienden. Ligesom i den øvrige Deel af den nye Verden tilhører den Kronen, men paa samme Maade som andensteds, uden at være Hielpekilde for Fiskus. Kolonien tæller 23 Nonne-Klostere, hvis Eiendele blive efter en meget billig Vurdering anslaaede til noget over 3 Millioner. I denne Beregning ere de Kapitaler ikke indbefattede, som tilhøre Ordenen St. Jean de Dieu, der ere bestemte til Gave for det Almindelige.

Børnene finde en god eller slet Opdragelse i de fleste af Klosterne. Der er endog, siden 1728 i Havana et Universitet, som har henved en 8000 Rigsdaler i Indkomster og ikke engang 200 Studerende.

Ritten Hospitaler findes der adspredte paa Øen, og der, som andensteds, er man ikke enig enten om Nytten eller om den beste Indretning af disse Stiftelser. I Bestyrelses Faget er følgelig alt endnu tvivlsomt, og de Emner, som vedrøre Menneskeslægtens Vel, ere maaskee de, som ere blevne mindst opløste.

De formeentlig kultiverede Lande paa Kloden ere opfyldte med dovne Mennesker, som finde det behageligere at udrække Haanden paa Gaderne, end at betiene sig af deres Arme i Værkstederne. Sikkerlig er det ikke vor Hensigt at hærde Hierterne, men uden mindste Betænkning tør vi erklære, at disse Uslinger ere ligesaa mange Røvere af den virkelig Nødlidende, og at den, der rækker dem Haanden, giør sig til deres Medskyldige. Bekiendtskabet med deres Skinhellighed, deres Laster, deres Liderlighed, deres Nattesviir svækker den Medlidenhed, man skylder den virkelig Trængende. Det smerter vist nok at stille en Borger ved sin Frihed —

det eneste, han eier — og forøge hans Elendighed med Fængsel. Imidlertid er den, der foretrækker en Betlers foragtelige Forfatning for et Tilflugtssted, hvor han vilde finde Føde og Klæde ved Siden af Arbeide, et Skarn, som maa bringes dertil med Magt. Der ere mange Lande, hvor man af en ilde forstaaet Medlidenheds Følelse ikke indeslutter Betlere af Profession. Bestyrelsen i disse Lande viser deri mere Menneskelighed end Oplysning.

Men foruden Betleriet, som fødes af Hang til Dovenskab, maae der være utallige Fattige allevegne, hvor der ere utallige Mennesker, der have kun deres to Arme at sætte mod Nøden. For alle disse Ulykkelige er en Sygdoms Dag en Mangels Dag. Enhver Olding er en Fattig. Enhver Krøbling ved Tilfælde eller Ildetilredet af Naturen er — ung eller gammel — en Fattig. Enhver Arbeidsmand, enhver Soldat eller Matros, som er ude af Tienesten, eller ude af Stand til at tiene, er en Fattig. Fattigdom føder Fattigdom af sig, var det endog kun ved den Umulighed, det er den Fattige, at give sine Børn noget Slags Opdragelse eller lade dem lære noget Haandværk. En stor Ildebrand, en Oversvømmelse, en stærk Hagel, en lang og stræng Vinter, en smitsom Sygdom, en Dyrtid, en Krig, store og pludselige Nedsættelser i Indtægter, Falliter, slette, — undertiden endog gode Finantsoperationer, Opfindelse af en ny Maskine — alle de Aarsager, som skille Folk ved deres Indkomster og pludseligen standse eller formindske Dagleier: Arbeidet, udklække i et Øieblik en utrolig Mængde Fattige.

Hvem ere imidlertid alle disse Ulykkelige, der uskyldigen og maaskee ved det Uretfærdige i vore Grund-Love, blive bragte i en uundgaaelig Armod? Gavngiørende Mennesker, der have dyrket vore Jorder, tilskaaret vore Stene, bygget vore Boliger, opfostret vore

Børn, gravet vore Gruber og Steen-Miner, forsvaret Fædernelandet, understøttet Snillet, gaaet Vindskibelig- heden til Haande i alle dens Grene.

For at komme disse interessante Subjekter til Hielp, har man opfundet Hospitaler. Men opfylde disse Stiftelser Hensigten med deres Oprettelse? Næsten allevegne have de en Mængde moralske og physiske Feil, som i deres nutidige Forfatning bringe deres Gavnlig- hed i Tvivl.

Enkelte — for en kort Tid — givne Understøttel- ser, der klogeligen bleve fordeelte af Regieringen i al- mindelig Folke-Nød, vilde maaskee være bedre end Ho- spitaler, der for stedse bleve underholdte. De vilde forekomme Betleriet, som Hospitalerne kun nære. Disse de Ulykkeliges Tilflugtssteder ere næsten allevegne aflagte med Gaver i faste Grunde. Denne Art Eiendom er i Forvaltningen underkastet alt for megen Indvikling og Uredelighed; det den giver af sig, alt for mange For- anderligheder. Forstanderne for dem ere det for bestan- dig, desaarsag kiølnes Iveren. Hang til Snyderi og Jux eller i det mindste Skiødesløshed træder i dens Sted. Disse hellige Fideikommisser ende sædvanligen med at blive Levebrød for dem, som forestaae dem. Disse Stiftelsers Bestyrelse er næsten altid en Hemme- lighed for Regieringen og Publikum, medens intet vilde være smukkere og nødvendigere end at lade den komme for Dagens Lys; den er vilkaarlig, skiønt alle enkelte Poster behøvede at staae under det ideligste og strængeste Tilsyn. Man taler om det Plynderi, der gaaer for sig i Fyrsternes Paladser. Der retfærdiggiøre i det mindste Pragten, Overflødigheden, Etiketterne, som udgiøre Tronernes blendende Glimmer, paa en vis Maade Forødelsen, da man veed, at hvor der er Høi- hed, der vil blive Misbrug. Men i Hospitalerne fin- des der endnu mere Underslæb, og disse ere dog de Fatti-

ges Boliger, de Fattiges Eiendom, alt burde der minde om Orden og Sparsomhed, alt maatte der giøre disse Pligter hellige. O I! som forestaae disse Tilflugtsstæder, giøre I eder skyldige i Skiødesløshed, maae eders Hierter være iiskolde; men tilstede I eder Inxerier, hvad Navn skal man da give eder? Man maatte næsten fristes til at ønske eder sølede i eders eget Blod og Dynd.

De physiske Feil ved vore Hospitaler ere endnu mere beklagelige end de moralske. Luften er der fordærvet af tusende Aarsager, hvoraf en omstændelig Opregnelse vilde bringe vore Sandser i Oprør. Man dømme derom af en eneste uomtvistelig Erfaring. En 300 Mennesker indsluttede i et Rum af omtrent en Tønde Land frembringe ved deres blotte Uddunstning en Dunstkreds af 60 Tommer i Høiden, som bliver smitsom, dersom den ikke ved Bevægelse forfriskes. Alle de Personer, der bestandig ere sysselsatte med at betiene de Syge, blive blege og næsten almindelig angrebne endog som friske af en Snig-Feber, som har sit særegne Præg. Hvad maa ikke Virkningen af den samme Aarsag blive paa den, som befinder sig ilde. Man gaaer helbredet for en Sygdom ud af Hospitalet og man fører en anden med sig derfra. Man kommer der kun langsomt til Helbred igien. Hvormange skadelige Skiødesløsheder! hvormange skadelige Feiltagelser! deres Hyppighed qvæle Naget.

I Hotel Dieu i Paris og i Bicetre omkomme hver femte og siette af de Syge. I Hospitalet i Lyon hver ottende og niende.

O Du! som, nedstammende fra Europas første Trone, har giennemreist dets fornemmeste Lande med Tørst efter at kiende, og vist nok med Begierlighed efter at arbeide paa dit Lands Vel, sig os, hvor stor din Gysen blev, da Du i et af vore Hospitaler saae 7 til 8

Syge sammendyngede i een Seng, alle Sygdomme blandede, alle Aarsager til og alle Grader af Liv og Død sammenhobede, en Ulykkelig udstøde Smertens giennemtrængende Skrig ved Siden af den, som udgav sit sidste Suk, den døende ved Siden af den Døde — alle smittende, alle forbandende hinanden. Siig os, hvorfor Du ikke satte din unge, din ømme Søsters, vor Dronnings Indbildning i Arbeide ved at fremstille dette Skilderi for hende? Vist nok vilde hun være bleven rørt deraf. Hun skulde have bragt sit Hiertes Bevægelse for sin Ægtefælle og hendes Taarer skulde have bedet for de Ulykkelige. Hvor ærværdigt at giøre saadant Brug af Skiønheden *!

Saa er da Menneskenes Bevarelse, Vaagen over deres Dage, Bortfiernelse af Elendighedens Gyseligheder fra dem en af Regieringerne endnu saa lidet udgrandsket Videnskab, at endog de Stiftelser, som de synes at have oprettet for at opnaae denne Hensigt, frembringe den modsatte Virkning. Et forunderligt Misgreb! som den af vore Philosopher ikke vil forglemme, der engang kommer til at skrive den vidtløftige Afhandling over de kultiverede Nationers Barbarie.

Steenhiertede Mennesker have sagt, at for at afværge den allerede alt for store Formerelse af dovne, uefter tænksomme og lastefulde Mennesker, maatte de Fattige og Syge ikke behandles vel i Hospitalerne. Visselig kan man ikke negte, at dette grusomme Middel jo er bleven ført i Brug med al sin Voldsomhed. Men hvad Virkning har det dog frembragt? Man har dræbt en Mængde Mennesker uden at forbedre noget.

Kan være at Hospitalerne opmuntre Dovenskab og Liderlighed, men dersom denne Feil er væsentlig for-

* Det er Keiser Joseph 2 og Dronning Maria Antonnette, her omtales. Man erindre hvor længe det er siden Forfatteren skrev. Overs. Anm.

bunden med disse Stiftelser, maa man arbeide derpaa. Vi lade Hospitalerne vedblive, men vi sysselsættes med, ved almindelig Velstand at formindske Mængden af de Ulykkelige, som blive tvungne til at tage deres Tilflugt til dem. Man anvise dem i milde Stiftelser til siddende Arbeide, men straffe Dovenskaben, man belønne Fliden.

I Henseende til Syge, da pleie man dem, som Mennesker bør pleies af Mennesker. Fædernelandet skylder dem denne Hielp enten af Retfærdighed eller Fordeel. Ere de gamle, have de gavnet Menneskene, de have sat andre Borgere i Verden, ere de unge, kunne de endnu komme til at gavne den, de kunne blive Stamme til en ny Slægt. Endelig ere de engang antagne i disse Goddædighedens Tilflugtssteder, da udøve man mod dem den hellige Giestfrihed i al sin Udstrækning. Jo suursittigere Karrighed, jo flere mordiske Beregninger. De bør der finde den Hielp, som de vilde have fundet i deres Familier, dersom deres Familier havde været i Stand til at tage imod dem.

Denne Plan er ikke uiværksættelig, den vilde ikke engang være kostbar, naar kun bedre Anordninger, naar en mere aarvaagen, mere oplyst og frem for alt en menneskekierligere Bestyrelse faaer Forsædet i disse Stiftelser. Forsøg dermed giøres for Tiden med Held under vore Øine ved Madamme Neckers Omhue. Medens hendes Mand arbeider mere i det store paa at formindske Antallet af de Ulykkelige, sysselsætter hun sig med enkelte Ting, som kunne lindre dem, der ere det. Hun har nyelig i Forstaden St. Germain oprettet et Pleiehuus, hvor de Syge — liggende hver for sig og pleiede, som de vilde blevet det af en øm Moder — koste en Trediedeel mindre end i Paris's Hospitaler. Udlændinge! som ere blevne Medlemmer af Nationen ved den meest fortienstlige af alle Naturalisationer, ved det gode, De giøre den! Ædelmodige Ægtepar! jeg dristier mig

til at nævne Dem, skiønt endnu levende, skiønt omgivne med en høi Posts Anseelse, og jeg er ikke bange for, at man skal beskylde mig for Smiger. Jeg troer, at jeg har givet Beviser nok paa, at jeg ikke kiender til at frygte eller smigre den mægtige Last, og jeg har derved erhvervet mig Ret til at hædre Dyden aabenlyst.

Give Gud, at denne lykkelige Prøve, som vi her have omtalt, maatte medføre en almindelig Forbedring i Hospitalerne, der ere stiftede ved vore Forfædres Ædelmodighed! Give Gud, at en Stiftelse saa skiøn maatte tiene til Mynster for dem, som en øm Medlidenhed, som Begierlighed efter at udsone en overmodig Pragt, som en velgiørende Philosophie kunde engang give de Slægter, der skulde komme efter os, Sind til at oprette! Dette mit Hiertes Ønske omfatter den hele Klode; thi min Tanke har aldrig andre Grændser end Verdens, naar den sysselsætter sig med mine Medmenneskers Vel. I Menneskeslægtens Medborgere! forener eder alle med mig! det gielder eder alle. Hvo har sagt eder, at ingen af eders Forfædre er død i et Hospital? Hvo har lovet eder, at ingen af eders Afkom skal døe i disse Elendighedens Tilflugtssteder? Er vel en uventende Ulykke, som kunde bringe eder selv i dem, uden Exempel? Forener derfor eders Ønsker med mine.

For at komme tilbage til vort Emne igien, saa tæller Øen Cuba efter Mandtallet 1774 — 171,628 Personer, hvoraf kun 28,766 ere Slaver. Folkemængden maa endog være lidt betydeligere, eftersom en velgrundet Frygt for nye Paalæg har maattet hindre Nøiagtigheden i Anmældelserne.

Man finder ikke synderlig andre Haandverker paa Øen, end de af første Nødvendighed. De drives af Mulatterne eller de frie Sorte, og ere meget ufuldkomne. Blot Snedker-Arbeidet er blevet bragt til en mærkelig Fuldkommenheds Grad.

Andre Mulatter og andre Sorte bringe Levnetsmidlerne til at groe. De bestaae i nogle af den nye Verdens Frugter og nogle Bælgfrugter af den gamle Verdens; i Mais og Maniok, hvis Forbrug har taget af, efterhaanden som den frie Skibsfart har nedsat Prisen paa det Meel, der bringes fra Spanien eller Mexiko, undertiden ogsaa fra Nord-Amerika; i Cacao, som er temmelig godt, men af saa liden Mængde, at man aarlig maa hente mere end 2000 Sentner deraf fra Caraqve eller Guayaqvil; i talrige Hiorde af Oxne og fornemmelig af Svin, hvis Kiød er i Almindelighed hidindtil blevet, og vil altid blive foretrukket, med mindre Faarene, som man nylig har indført paa Øen, ville engang faa det tilsidesat. Alle disse Kreature vanke om paa Græsgange, hvoraf hver har fire eller i mindste to Mile i Størrelse. Der seer man ogsaa Muulesler og Heste græsse, som man burde formere endnu mere, efterdi Antallet paa dem for Tiden ikke fritager Folk fra at forskrive en stor Mængde af dem fra Fastlandet.

De Fødevarer, der er bestemte til Udførsel, sætte de fleste Slaver i Arbeide. Fra 1748 til 1753 frembragte disse ulykkelige Menneskers Arbeide aarligen for Moderlandet kun 18,750 Sentner Tobak, som indbragte i Europa en : : 250,000 Rdlr.
173,800 Sentner Sukker, som indbragte en : : 1,670,000 —
1569 Huder, som indbragte en 30,000 —
og i Guld og Sølv : : 230,000 —

Af denne hele Summa paa en 2,180,000 Rdlr. tilhørte Tobakken allene Regieringen, alt det øvrige var for Handelen.

Siden denne Tid har Forarbeidelserne taget meget til, imidlertid havde de dog ikke (da Forfatteren skrev) endnu taget fat paa Indigoen og Bomulden, endskiønt de voxe af sig selv paa Øen.

Kaffeens Dyrkning, der for kort siden er bleven indført, har endnu ikke giort betydelige Fremskridt. Man vil ikke see den tage til, Spanien forbruger kun lidet af dette Produkt, og alle Europas Handels-Steder ere og ville længe blive alt for vel forsynede dermed. Om Voxet maa man giøre sig bedre Haab.

Da Florida blev i Aaret 1763 afstaaet af Hoffet i Madrit til Hoffet i London, flygtede de 5 til 600 Uflinger, som vegeterede i dette Land, til Cuba og bragte nogle Bier derhen. Denne gavnlige Insekt trak ud i Skovene, satte sig i gamle hule Træer og formerede sig med en Hurtighed, som synes utrolig. Snart samlede Kolonien, som forhen kiøbte meget Vox til sine religieuse Høitideligheder, nok, saa vel til dette andægtige, som til andet Brug. Den havde lidet tilovers 1770 og 7 Aar derefter udførte man 7150½ Sentner til Europa og Amerika. Dette Produkt maa nødvendig formere sig under en Himmelegn og paa en Jordbund, som ere den lige gunstige; paa en Øe, hvor Kuberne give 4 Gange Høst om Aaret, og hvor Svermene følge uafbrudt paa hinanden.

Tobakken er et af Cubas vigtigste Produkter. Enhver Høst giver omtrent 55,000 Sentner. Endeel bliver forbrugt i Landet eller gaaer ud i Smug. Regieringen lader aarlig kiøbe til sine Eiendele i den gamle og den nye Verden, hvor den ligeledes driver Monopol dermed, 46,750 Sentner, hvis Priis afvexler med dets Beskaffenhed, men som det ene i det andet kommer den paa en 10 Ridsdaler Sentneret, saa at Kongen aarlig for denne Artikel allene udgiver en 467,500 Rigsdaler paa Øen.

Den Fremgang, Tobakkens Dyrkning havde giort, er kort siden bleven standset paa Cuba. Man har endog ladet denne Plante oprykke i nogle Distrikter, hvor den voxede mindre heldigt. Ministeriet har ikke villet,

at hvad der høstedes, blev bragt videre end til Monarkiets Behov. Det har udentvivl været bange for, at Fremmede, som havde kiøbt Produktet i Blade, skulde hemmeligen indføre det i dets Provindser efter at de havde forarbeidet det. Man har troet, at Kolonisternes Vindskibelighed vilde være nyttigere anvendt paa Sukkeret.

Denne spiselige Vare var kun lidet bekiendt førend den nye Verdens Opdagelse. Den er gradeviis bleven Formaalet for en umaadelig Handel. Spanierne vare nødte til at kiøbe det af deres Naboer, da de endelig faldte paa at fordre det af Cuba. Moderlandet faaer aarligen fra 200 til 250,000 Sentner halv hvidt og halv raat. Det er ikke alt hvad dets Beboere kunne forbruge deraf, men de ville blive fritagne fra at tage deres Tilflugt til fremmede Handelssteder, naar denne Avlings Art bliver drevet ligesaa stærkt paa det øvrige af Øen, som den allerede er bleven det paa Havanas Grund.

Førend 1765 fik Cuba aarligen kun en 3 til 4 store Skibe, der gik fra Cadix, og de Fartøier, som efterat have giort deres Salg paa Fastlandets Kyster, kom dertil for at søge en Ladning, som de ikke havde fundet i Vero-Cruz, Handuras eller Carthagena. Øen manglede da ofte de nødvendigste Ting, og den maatte da vel forskrive sig dem fra dem af dens Naboer, som den havde oprettet Snighandel med. Da Tvingslerne ere blevne formindskede, har Antallet paa Expeditonerne formeret Produkterne, som igien have udvidet Skibsfarten.

Aar 1774 kom der fra Spanien til Kolonien 101 Skibe, som bragte Meel, Vine, Brændevine, og alt hvad der er nødvendigt for et stort Etablissement, og førte alle de Fødevarer derfra, som ved en bedre Indretning vare voxede der.

Samme Aar fik Cuba paa 118 smaa Fartøier Riis og Tømmer til sine Sukker-Kasser fra Lovisiana; Meel, Bælgfrugter, Korduan og Kobber fra Mexiko; Oxne, Muulesler, Cacao fra de andre Egne i dette store Fastland; og fra Porto-Ricco 2000 Slaver, som man der havde samlet.

Disse Skibe fra den gamle og den nye Verden havde ikke Valget af de Havne, hvor det kunde være dem gavnligst at søge til. De vare forbundne til at losse deres Ladninger i Havana, Porte au-Prince, Cuba, Trinité, de eneste Havne, hvor man har indført Toldsteder. Det er kun Fiskerbaade og Kystfarere, som det er tilladt at søge alle Reeder uden Forskiel.

En Mand, som for Tiden * giør Spanien Ære, og som vilde være en Ære for hvilken Nation det maatte være, Hr. Campomanes siger: at Indtægten af Toldstederne, som førend 1675 aldrig havde oversteget 118,000 Rigsdaler, stiger for Tiden til 335,000 Rigsdaler; at Moderlandet trækker fra Kolonien i Metaller en 1,690,000 Rigsdaler i stedet for en 333,000, som det fordum fik. Det er til Fordeel for Friheden en Grund mere, hvis hele Vægt det er at ønske, man maatte føle.

De Paalæg, der hæves paa Cuba eller i det mindste de, der gaae ind i Statens Kasse,

overstige ikke en	506,000	Rdlr.
og for Tobak udgiver Regieringen aarlig paa Øen en	470,000	—
til Fæstningsværkernes Vedligeholdelse en	280,000	—
til de sædvanlige Besætninger henved en	450,000	—

* Man erindre sig at Forfatteren skrev for 15 Aar siden.
O. A.

og til Søevæsenets Fornødenhe=
der en ; ; 786,000 Rdlr.

Træer af et Slags Ceder, der er skikket til Skibs=bygning, skiulte Kolonien, uden at man nogensinde havde tænkt paa at giøre Brug af dem. Endelig anlagde man 1724 Værfter, hvorfra der til nærværende Tid er udløbet 858 Skibe eller Fregatter. Dette Anlæg holder sig, uagtet man seer sig bragt til den Nødvendighed, at tilføre Jern og Tovværk, som Øen ikke har til disse Skibe, uagtet den Vane, man siden 1750 har faaet, fra det nordlige Europa at tilføre de Master, som man forhen, men af en ringere Beskaffenhed, hentede fra den Mexikanske Bugt.

Den Flotille, som var bestemt til at rense de Spanske Kyster fra Smuglere og Søerøvere, og som uden for Krydstogs Tiden laae i Vera=Cruz, blev ophævet 1748. Dens Virksomhed var bleven overflødig, siden Regieringen havde taget den Beslutning, at lade en meer eller mindre betydelig Søemagt bestandig ligge ved Cuba. I Freds=Tider tilføre disse Skibe Øerne, Cumana, Lovisiana de Summer, der ere bestemte til disse forskiellige Etablissementers Fornødenheder; hemme, det meste mueligt, Contrebande, og giøre deres Herres Navn respekteret. I Krigstid beskytte de deres Nations Søefarere og Territorium.

Havana, hvor man bygger dem, har nyligen ved Hr. Marqvis de la Torres Omhue faaet Bekvemmeligheder, og Prydelser, som man længe forgiæves havde ønsket der. Denne virksomme Gouverneur har forskaffet den en smukt dekoreret Skuespil=Sal, tvende yndige Promenader, bekvemme Kaserner; og dens Territorium fem meget vel anlagde Broer. Disse til Nytte og til Fornøielse giorde Indretningr have ikke kostet Byen stort mere end en 100,000 Rigsdaler.

12. Hvori bestaae Cubas Fæstningsværker? Hvilke ere de andre denne Øes Forsvarsmidler?

Regieringen har fra 1763 til 1777 opoffret til de Fæstningsværker, hvormed Stedet er blevet omgivet, en 4,600,000 Rigsdaler. Disse Værker ere blevne opførte af 4,198 Sorte; af 1,500 Forbrydere, som Spanien og Mexiko ere blevne renfede for; og af nogle frie Mennesker, som ikke have kastet Foragt paa dette Arbeide.

Havnen er en af de sikkreste i Verden. Hele Verdens Flaader kunde til een Tid ligge for Anker deri. I dens Indløb ere der Klipper, hvorpaa de Skibe ufeilbarligen vilde synderbrydes, som driftede sig til at afvige fra Midten af Løbet. Den forsvares af Fortet Morro og Fortet de la Pointe. Det første af disse Kasteller ligger saa høit over Havets Vand-Flade, at det vilde være umueligt, endog for Skibe af første Rang, at beskyde det. Det andet har ikke samme Fordeel, men man vilde ikke kunne kanonere det, uden paa en saa smal Kanal, at de kiekkeste Beleirere aldrig vilde udholde Morros talrige og frygtelige Artillerie.

Havana kan altsaa ikke blive angreben uden fra Land-Siden. En 15 til 16000 Mand, som er den største Magt, det er mueligt at bruge til dette Foretagende, ville ikke være i Stand til at indslutte alle Værkerne, som have faaet et umaadeligt Omfang. Man maatte vende sine Bestræbelser mod den høire eller venstre Side af Havnen, enten mod Byen eller mod Fortet Morro. Bestemmer man sig for det sidste, vil Landgangen være let at giøre en Miil fra Fortet, og uden Besværlighed vil man komme det i Sigte paa bekvemme Veie, giennem Skove, der ville skiule Marchen og giøre den sikker.

Den første Vanskelighed vil være at faae Vand. Det er dræbende i Omegnen af den Leir, man maatte vælge sig. Man vil blive nød til at hente det drikke-ligt med Chaluper i en Afstand af tre Mile. Man vil ikke kunne forskaffe sig det uden ved at komme Mand-stærk paa den Flod, hvor det allene kan faaes; eller ved at efterlade sig der et forskanset Korps, som langt fra Leiren, overladt til sig selv, uden at blive un-derstøttet, vil bestandig staae Fare for at blive bort-taget.

Førend man kunde angribe Morro, maatte man tage Cavana, som nyelig er bygt. Det et et Kron-Værk, som bestaaer af en Bastion, to Mellemvolde og Halvbastioner paa dets Forside. Dets høire og venstre Side stoder til Skraaningen ved Havnen. Det har Casemater, Cisterner og bombefrie Krud-Magasiner, en god bedækt Vei og en bred Grav, der er udhugget i Klippen. Jordsmonnet, hvorpaa man maa gaae dertil, er ganske fuldt af Steen eller Klippebrokker og har intet Jord. Cavana er anlagt paa en Høi, som behersker Morro; men det var selv udsat for at kunne beskydes fra en Bakke, der af lige Høide med dette var kun 300 Skridt derfra. Da det havde været let at aabne Graven bag denne Forhøining, har man sløifet denne, og Pladsen seer nu og bestryger en lang Stræk-ning. Dersom Besætningen skulde see sig saa ængstet, at den opgav Haabet om at kunne holde sig, kunde den lade Værkerne springe, som alle ere minerede, og trække sig tilbage til Morro, med hvilken det ikke er mueligt at afskiære den Forbindelse.

Det berømte Fort Morro havde paa Søe-Siden, hvorfra det er uangribeligt, 2 Bastioner og 2 Bastio-ner paa Land-Siden, med en bred og dyb Grav, som er udhugget i Klippen. Opbygt af ny, efter at det var blevet indtaget, har det faaet høiere og tykkere

Brystværn. Man har givet det en god bedækt Vei og alt hvad der manglede det for at sætte Tropperne og Krigs-Forraadet i Sikkerhed. Løbe-Graven er ikke lettere her at aabne end for Cavana. Saavel det ene som det andet er blevet bygt af en blød Steen-Art, som vil udsætte deres Forsvarere for mindre Fare end sædvanlig hugne Steen.

Foruden disse Forsvarsmidler have begge Forterne Hielp af Klima'et, der er saa farligt for de Beleirende, og let Adgang til at faae al Slags Undsætning, uden at man kan forhindre det. Disse Fordele maae giøre disse tvende Pladse uindtagelige, i det mindste meget vanskelige at indtage, saafremt de blive tilstrækkelig forsynede med alt og forsvarede med Tapperhed og Duelighed. Deres Konservation er saameget vigtigere, som Tabet af dem nødvendig maatte drage Havnens og Byens Overgivelse efter sig, der beherskes af og kunne beskydes fra disse Høie.

Efter at de Hindringer ere fremsatte, som man vilde finde ved at giøre sig til Herre af Havana ved Fortet Morro, maa der ogsaa tales om dem, som man vilde have at overvinde fra Byens egen Side.

Den ligger i Havnen og lidt inde i dens Fordybning. Den var saavel fra Havnens som fra Markens Side beskyttet af en blot Muur, der ikke duede noget, og af 21 Bastioner, som ikke vare bedre. Dens Grav var tør og havde kun liden Dybde. Foran denne Grav var en Art bedækt Vei, som var næsten ganske forfalden. I denne Forfatning vilde Stedet ikke have været sikker for en Overrumpling, som giort om Natten med endeel enten virkelige eller blinde Angreb vilde have borttaget det. Man har gravet Grave, giort dem brede og dybe, og dertil har man lagt en meget god bedækt Vei.

Disse Forsvarsmidler blive understøttede af Fortet Pointe. Det er er en af Steen bygget Fiirkant, som,

skiønt lidet, har Casematter. Man har opbygt det af ny, eftersom det var blevet overmaade beskadiget under Beleiringen. Det er omgivet med en god tør Grav, der er giort i Klippen. Foruden dets Hoved-Bestemmelse, som er tillige med Morro at forsvare Havnens Indløb, hvilket Øiemed det meget godt opfylder, har det nogle Batterier aabne mod Marken, som lidet bestryge nogle Dele af Byens Hegn.

Dets Ild krydser sig med Ilden fra et andet Fort paa fire Bastioner, med Grav, bedækt Vei, Krud-Magasin, Casematter og Cisterne. Dette nye Fort, som man bygger en Fierdingvei fra Pladsen, paa en Høi der kaldes Arosteguy, vil fordre en ordentlig Beleiring, dersom man vil angribe Byen fra denne Side; saa meget mere, som det har den Fordeel at vende ud mod Søen, at kunne skyde langt ind i Landet, og fortrædige en Fiende særdeles meget, som er nød til at forskaffe sig Vand tæt derved.

Vedbliver man at gaae Byen rundt, finder man Fortet d'Atares, der er bygget efter Beleiringen. Det er af Steen og har fire Bastioner med en bedækt Vei, en Halv-Maane foran Porten, en bred Grav, en god Vold, Cisterne, Casematter og et Krud-Magasin. Det ligger en lille Fierding-Vei fra Byen, paa hiin Side en Flod og et ufremkommeligt Morads, som beskytte det fra denne Side. Man har anlagt det paa en Høi, som det indtager helt, og som man har giort omflaadt ved at grave en bred Grav, som Vandet gaaer ind i fra det Inderste af Havnen. Foruden det, at det behersker Kommunikationen imellem Byen og Oplandet, forsvarer det ogsaa, ved at krydse sin Ild med den fra Arosteguy, Fæstningens Ringmuur, som desuden i det Stykke, der ligger mellem disse tvende Forter, bliver beskyttet af en stor Redoute. Det krydser ogsaa sin Ild med Morro, som ligger meget høit, og er anlagt paa den yderste Pynt af Fortet.

Dersom det var tilladt at have nogen Mening om en Gienstand, som man ikke kiender af Professtion, vilde man fordriste sig til at sige, at de, der ville beleire Havana, maae giøre Begyndelsen med Cavana og Morro, efterdi Byen, naar disse tvende Forter vare indtagne, nok maatte overgive sig, dersom den ikke vilde knuses af Morros Atillerie. Vilde man derimod bestemme sig til at begynde med Byen, saa vilde den Beleirende ikke finde sig synderlig videre kommen frem, endog efter at han havde indtaget den. Rigtig nok vilde han derved see sig i Stand til at ødelægge Værfterne og de Skibe, som kunne ligge i Havnen, men han vilde ikke have nogen varig Fordel deraf. For at sætte sig rigtig fast maatte han endnu indtage Cavana og Morro, hvilket rimeligvis vilde blive ham umueligt, efter det Tab af Mandskab, han maatte have lidt ved at angribe Byen og dens Forter.

Men hvilken Plan man endog følger i denne Pladses Beleiring, vil den Nation, der faaer i Sinde at angribe den, ikke allene faae en talrig Besætning at bestride, som vil være indsluttet i Værkerne; man vil ogsaa modsætte ham 12,472 Mand Land-Milice, som man siden Freden har vant til at manøvrere paa en Maade som er overraskende. Disse Tropper, der blive væbnede, klædte, forsynede paa Regieringens Bekostning og i Krigens Tider besoldede som ordentlige Tropper, havde til Ledere og Mynstere Underoffiserer, der ere sendte fra Europa og tagne af de meest udmærkede Regimenter. Disse Milicers Oprettelse koster umaadelige Penge. Det Spanske Hof venter paa Begivenheder for at dømme om Nytten af disse Udgifter. Men man kan allerede nu forsikre, at hvad krigersk Aand der end findes hos disse Tropper, saa er denne politiske Operation meget slet, og dette af følgende Aarsag.

Det Anslag, at giøre alle Kolonister paa Cuba til Soldater, dette forhadte og for alle Kolonier øde-

læggende Anslag er blevet drevet med megen Heftighed. Den Vold, man har maattet giøre paa Indbyggerne for at underkaste dem Øvelser, der vare dem mishagelige, har ikke giort andet end fordoblet deres naturlige Lyst til Rolighed. De havde forbandet de mekaniske og paatvungne Øvelser, som, da de ikke forskaffede dem nogen Fornøielse, maatte forekomme dem dobbelt utaalelige, om de end ikke vare skrækkende eller latterlige for Folk, som maaske troe at de ikke kunne være dem til nogen Fordeel at forsvare en Regiering, der undertrykker dem. Den Daarskab at holde Tropper; denne Rasenhed, som under Paaskud af at forebygge Krige oppuster dem; som ved at bringe Despotisme i Bestyrelserne, lægger Sæden til Opstand iblandt Nationerne; som ved ideligen at rive Borgeren fra sit Arnested og Bonden fra sin Mark udslukker Fædernelands-Kierligheden ved at bortfierne den fra sin Vugge; som omtumler og med Vold og Magt omflytter Nationer paa hiin Side Land og Vand; denne Leiesvends-Aand i Milicerne, som ikke er Kriger-Aand, vil tidlig eller sildig omstyrte Europa, men endnu meget snarere Kolonierne, og maaskee Spaniernes førend de andre. *)

13. Har Spanien giort behørige Anstalter, giør det dem endnu, for at føre sig sine Øer til Nytte?

Denne Magt eier den største og den frugtbareste Deel af den Amerikanske Øe-Samling. I driftige Hænder vilde disse Øer været blevne Kilden til en grændseløs Velstand. I deres nærværende Forfatning er det vidtløftige Skove, hvori der hersker en gyselig

*) Just dette synes at forebygges ved at lade selve Statsborgerne være deres Lands Forsvarere, og dertil øve dem i Fred til at slaae fra sig i Krig.

Ensomhed. Langt fra at bidrage til Monarkiets Styrke og Rigdom, i hvis Eie de ere, svække de kun og ødelægge det ved de Udgifter, der maae giøres for at beholde dem. Dersom Spanien havde rigtig eftertænkt andre Nationers politiske Gang, vilde det have seet, at for deres Overvægt kunne endeel af dem ene og allene takke nogle Øer, der i alle Henseender staae langt under dem; som hidindtil ikke have tient til andet end at forøge den haanlige Liste paa dets utallige og unyttige Besiddelser. Det vilde have lært, at Koloniers Anlæg, især deres, der ikke have Miner, ikke kan have noget andet fornuftigt Øiemeed end at dyrke Produkter.

Det er kun at bagtale Spanierne, at ansee dem for at være af Naturen uduelige til omhyggeligt og møisommeligt Arbeide. Vil man kaste et Øie paa de yderlige Besværligheder, som de af Nationen saa taalmodigen paatage sig, der give sig af med Snig Handelen, vil man finde, at deres Møisommeligheder ere uendelig tungere, end de, der kunde falde ved en Plantages landlige Bedrift. Dersom de forsømme at berige sig ved Avling, da er Feilen hos Regieringen. Ach! dersom det var tilladt en uegennyttig Skribent, der kun søger og ønsker Menneskehedens Vel at laane disse Kolonister Følelser og Taler, som tilvant Ladhed, Bestyrelsens Tvingsler og alle Slags Fordomme synes at have betaget dem, kunde han da ikke i deres Navn sige til Hoffet i Madrit, til hele Nationen?

„Betragter de Opoffrelser, vi vente af eder; og „see saa om I ikke ville blive hundredefold skadesløse „ved de rige Produkter, som vi tilbyde ederes Handel, „der ligger i sit sidste Aandedræt! Ederes ved vort Slæb „forøgede Søemagt vil udgiøre det eneste Bolværk, „hvorved I kunne forsvare de Besiddelser, som I ere „nær ved at miste. Naar vi først vare blevne rigere, „vilde vi og forbruge mere; og da vil den Jord, som

„I beboe, som vansmægter tillige med eder, skiønt „Naturen kalder den til Frugtbarhed; da ville disse „Sletter, som kun fremstille Ørkener for eders Øine, „og som ere en Skam for eders Love og eders Sæder, „forvandle sig til frugtbare Marker. Eders Fædernes„land vil komme til at blomstre ved den Fabrik=Flid, „den Agerdyrkning, som flygtede langt fra eder. De „Kilder til Liv og Virksomhed, som I have bragt til „at vende deres Løb til os giennem Havet, skulle vende „tilbage som Overflødigheds Strømme omkring eders „Boeliger. Men dersom I ere ufølsomme ved vore Be„klagelser og vore Ulykker, dersom I ikke regiere for „os; dersom vi ere kun Offere for vor Lydighed; saa „erindrer eder den evig berømmelige Tidspunkt, da „ulykkelige og misfornøiede Undersaatter afrystede eders „Herske=Aag, og ved deres Arbeide, deres Fremgang „og deres Rigdom retfærdiggiorde deres Opstand i den „hele Verdens Øine. Da disse nu have været frie i „tvende Sekler, skulle vi da endnu sukke over, at vi „have eder til Herrer. Da Holland brød det Jern„Septer, der knusede det, da det steeg op af Havets „Bund for at herske over Havene, reiste Himmelen vist „nok dette Mindesmærke paa Friheden for at vise Na„tionerne Veien til Velstand, og sætte Skræk i de troløse „Magthavere, som ville hindre dem derfra."

Man kunde formode at Hoffet i Madrit har seet, at det var mueligt, man kunde giøre det disse Bebreidelser. I Aaret 1735 opfandt dets Ministre et Kompagnie for Cuba. 20 Aar derefter fik de i Sinde at oprette et nyt Monopol for St. Domingo og Porto-Ricco. Det Selskab, som skulde opdyrke disse Udørkener, blev oprettet i Barcellona med en Kapital af 372,000 Rigsdaler, der var delt i Aktier til 100 Pistoler hver. Dette Selskab betalte aldrig Renter til sine Medlemmer; det gav intet Udbytte; det fik den vig-

tige Tilladelse at expedere endeel Skibe til Honduras. Imidlertid steeg dets Gield, dets Kapital iberegnet, den 30 April 1771 til en 650,000, og det havde kun noget over en 786,000 Rigsdaler; saa at det i en 15 Aars Tid med et udelukkende Privilegium og meget udmærkede Gunstbevisninger havde kun vundet en 1,36,000 Rigsdaler. Siden efter er der kommen Uorden i dets Sager. For Tiden er det uden Virksomhed. Man arbeider paa en Udvexling, og dets Aktier finde ikke Kiøbere uden med Tab af 50 Prosent.

Ministeriet havde ikke oppebiet disse Stød for at indsee, at det havde taget Feil i de Midler, det havde valgt for at giøre disse Øer frugtbringende. I Aaret 1765 bleve Bestyrerne af dette store Rige tvungne til at see, at disse Besiddelser ikke havde giort det mindste Skridt til Velstand under Monopoliets Aag. De indsaae at de aldrig vilde giøre noget under ødelæggende Hindringer, som derved lagdes dem i Veien. Denne Overbeviisning bestemte dem til at tage deres Tilflugt til det eneste Velstands Princip — Friheden — men — uden at have Mod eller Klogskab til at hæve de Vanskeligheder, som maatte hindre dens lykkelige Virkninger.

Endelig saae Aaret 1778 endeel af disse Forbud, disse Hilder og Paalæg, som havde standset Fliden, at forsvinde, men der bliver stedse alt for mange af disse undertrykkende Plager tilbage, at man skulde giøre sig Haab om nogen stor Virksomhed. Vare de endog alle ophørte, vilde det dog kun have været noget foreløbigt.

Alle Avlings-Anlæg i den nye Verden fordre noget Forskud, men der maae betydelige Kapitaler til, for med Held at lægge sig efter Sukker Avlingen. Dersom man undtager Cuba, gives der maaskee paa de andre Øer kun 5 til 6 Beboere, der ere rige nok til at drage dette Produkt af Jorden. Dersom det Spanske Ministerium ikke udgiver en Deel af Mexikos og Perus

Skatte til disse Beboere, ville de aldrig vækkes op af den lange og dybe Søvn, hvori de ere nedsænkede. Denne Ædelmodighed kan ikke koste meget i et Rige, hvor den offentlige Indtægt stiger til henved en 30 Millioner Rigsdaler, og hvor Udgifterne neppe gaae over en 27 Millioner, hvor der altsaa bliver imellem en 2 og 3 Millioner tilovers, som man kan anvende paa Forbedringer. Uden saa mægtige Understøttelser af deres Regieringer have andre Nationer rigtig nok stiftet blomstrende Kolonier; men foruden det, at de ikke vare sløvgiorte ved trende Seklers Hovmod, Vegeteren og Armod, befandt de sig i forskiellige og mere gunstige Omstændigheder.

Lykkeligt det Menneske, som fødes efter at den lange Række af Vildfarelser, der have befængt hans Nation, er bleven udslettet! Lykkelig den Nation, der opstod midt iblant de oplyste Nationer, dersom den var klog nok til at føre sig de Feil, de havde begaaet, og de Kundskaber, de havde erhvervet sig, til Nytte! Den behøvede kun at kaste sine Øine rundt omkring sig, for at see de adspredte Materialier til dens Vel, og kun at bukke sig for at sanke dem op. En af de fornemmeste Fordele, som den havde enten sin nye Oprindelse, eller sin Seendrægtighed til at arbeide, eller sin lange Barndom at takke, vilde være, at den ikke behøvede at befrie sig fra disse gamle Fordomme, som de første Stifteres Uerfarenhed udklækkede, som bleve helligede ved Tiden, og som holdte sig tvertimod Fornuft og Kiendsgierninger enten af Smaasind, der er bange for al Forandring; eller af Hovmod, der er bange for at giøre om igien, eller af fiogget Ærbødighed for alt, hvad der forskriver sig fra Oldtiden.

Hoffet i Madrit skynde sig med at aabne sine Skatte, og de Øer, der staae under dets Regiering, ville blive fyldte med Produkter. Boende paa en vidtløftig

Jordbund, der endnu er ny, ville dets Undersaatter ikke allene blive befriede fra at kiøbe med store Bekostninger hvad de behøve til deres Forbrug; men om kort Tid ville de endog paa alle Handelssteder fortrænge deres Læremestere paa denne Bane. De virksomste, de vindskibeligste, de meest oplyste Nationer ville i Sekler ikke have at arbeide paa at bringe Avlinger, deres Fremgangsmaader, deres Værksteder til Fuldkommenhed, uden for en Rival, der af Naturen er bleven mere favoriseret end de. Men ville de taalmodigen skikke sig i dette Uheld? Vanskeligt er dette at haabe.

14. Vilde vel de Nationer, som have Kolonier i Amerika, taale at de Spanske Øer bleve blomstrende?

Fra Selskabernes første Oprindelse hersker der iblant dem en skadelig Misundelse, der, som det synes, maatte blive evig, med mindre de formedelst en ufattelig Revolution bleve skilte fra hinanden ved store mellemliggende Udørkener. Indtil denne Dag have de viist sig som en af vore Byers Borgere i den Overbevisning, at jo fattigere og uslere hans Medborgere vare, jo rigere og mægtigere vilde han blive; jo bedre vilde han kunne standse deres Foretagender, modstræbe deres Vindskibelighed, sætte Grændser for hvad de dyrkede, og bringe dem ned til det uomgængelig fornødne til Livets Ophold.

Men — vil man sige — en Borger nyder sin Rigdom i Ly af Lovene. Hans Naboer kunne tiltage i Velstand, uden Uleilighed for hans, saaledes er det ikke med Nationer. — — Og hvorfor er det ikke saaledes med Nationer? — — Fordi der ikke er nogen Domstoel, som man kan indsteve dem for. — — Hvorfor behøve de denne Domstoel? — Fordi de ere uretfærdige

og lavtænkende. — — Og hvad faae de for deres Uretfærdighed og Lavtænkenhed? — — Endeløse Krige, en Elendighed, som idelig fornyes. — — — Mener De da, at Erfarenhed ikke vil rette dem? — — Derom er jeg meget overbeviist — — og af hvilken Grund? — — Fordi der kun behøves een Daare til at bringe alle andres Klogskab i Forvirring, og der altid i Kabinetterne vil blive flere end een af dem ad Gangen.

Imidlertid vil man fra alle Kanter høre Nationerne og fornemmelig de handlende Nationer raabe: Fred! Fred! og dog ville de blive ved at opføre sig saaledes imod hverandre, at de aldrig ville faae den. Alle ville de være lykkelige; og enhver af dem vil være det allene. Alle ville de have lige Afsky for Tyranniet; og alle ville de øve det mod deres Naboer. Alle ville de ansee det almindelige Monarkie for en Urimelighed; og de fleste ville opføre sig, som om de havde bragt det dertil, eller som om de vare truede dermed.

Dersom jeg kunde love mig nogen Frugt af mine Forestillinger, vilde jeg henvende mig til den balstyrigste, den hoffærdigste af dem og sige:

„Jeg antager, at I endelig over alle Nationer tilsammentagne have faaet Overmagt nok til at bringe „dem til den Grad af Fornedrelse og Armod, som I „ansee eder tienlig. Hvad vente I eder nu af denne „Despotisme? Hvorlænge ville I vedligeholde den? „hvor dyrt ville I betale den? hvad vil den indbringe „eder? — — Den Sikkerhed, hvorved man altid er „riig nok; den Sikkerhed, uden hvilken man aldrig er „det nok. — — Og dette er i al Oprigtighed at I troe „eder ikke sikre. Erobrings-Tiden er forbi (?) I veed „det bedre end jeg. Med et latterligt Hiernespind besmykker I en urimelig Hoffærdighed. I foretrækker „en tom Glimmer ved dens Pomp for Nydelsen af et „virkeligt Velgaaende, som I tabe for at skille andre

„derved. Med hvad Ret foreskrive dem Grændser for „deres Velstand, I, som giøre Paastand paa at ville „bringe eders til det grændseløse? I ere en uretfærdig „Nation, naar I tilegne eder udelukkende Ret til at „være lykkelig. I giøre som Nation en slet Regning, „naar I vente at berige eder ved at bringe andre til „Armod. I ere endog en blind Nation, dersom I ikke „indsee, at en Nations Magt, der hæver sig paa deres „Undergang, der omgive den, er en Leer-Klods, som „opvækker et Diebliks Forundring, og falder i Smu„ler."

Jeg vilde derpaa sige til det Spanske Ministerium: „Det er alle Europas Stater magtpaaliggende, „at Deres Fastland i den nye Verden er i blomstrende „Forfatning; fordi jo mere disse vidtløftige Stater ere „i Flor, jo fordelagtigere Afsætning vil deres Handels-, „deres Manufaktur-Varer have; men det er ikke „saaledes med Øerne. De Magter, der have tilegnet „sig Frugtbarheden paa nogle af dem, ere tilstrækkelige „til det, der for Tiden behøves, og en ny Konkurrent „vilde vældigen opvække deres Skinsyge. De vilde „enten samlede eller især angribe den, og ikke ned„lægge Vaabnene, førend de havde tvunget den til at „give Slip paa sine Oprydninger; maaskee ikke engang, „førend de havde ladet ham erfare større Ulykker. Det „staaer til Dem at bedømme, om disse Udsigter ere urig„tige, eller om deres Kræfter og deres Mod tillade dem „at trodse en saadan Forening." Aldrig ville de Hollandske Kolonier have noget lignende at frygte.

15. De forenede Provindsers politiske Skridt ved deres Republiks Oprettelse.

Førend man opdagede Afrikas vestlige Kyster og Veien til Ostindien om det gode Haabs Forbierg, men

især førend man opdagede Amerika, kiendte Europas Nationer ikke hinanden, saae ikke synderlig til hinanden, uden ved nogle barbariske Indstreifninger, hvis Hensigt var Plyndring og hvis eneste Frugt var Ødelæggelse. Undtages nogle faa bevæbnede Tyranner, der ved at undertrykke de Svage, fandt Midler til at udholde en Pragt, der var overordentlig dyr, vare alle Indbyggerne i de forskiellige Stater nødte til at lade sig nøie med hvad de kunne forskaffe sig af en Grund-Eiendom, der var slet dyrket, og en Fabrik-Flid, der var indskrænket inden for enhver Provindses Grændse-Skiel. De vigtige Begivenheder, som mod Enden af det 15de Aarhundrede giorde en af de meest glimrende Epoker i Verdens Historie, frembragte ikke en saa hurtig Forandring i Sæderne, som man er saa redebon til at forestille sig. Nogle Hanse-Steder, nogle Republiker i Italien gik rigtig nok til Cadix og Lissabon, der vare blevne store Oplagssteder, for der at hente hvad begge Indierne sendte af rart og kostbart; men Forbruget deraf var ganske og aldeles indskrænket formedelst Nationernes Uformuenhed til at betale det. De forsmægtede for største Delen i en fuldkommen Dvale; de fleste af dem vare uvidende om deres Lands Fordele og Hielpekilder.

For at giøre en Ende paa denne Døsighed, behøvedes der et Folk, som fremstod af intet, udbredte Liv og Lys i alle Hoveder, Overflødighed paa alle Handelssteder; som kunde tilbyde alle Produkter for en bedre Priis, omtuske det Overflødige af hvad enhver Nation havde med det, den ikke havde; som kunde sætte Fødevarer, Handelsvarer og Penge i et virksommere Omløb; som ved at lette og udvide Forbruget kunde opmuntre Folkemængden, Agerdyrkningen og al Slags Vindskibelighed. Europa har Hollænderne at takke for alle disse Fordele. Man holder den blinde Mængde det til-

gode, at den lader det blive ved at nyde det Gode uden at kiende Kilderne til det Velgaaende, hvoraf den nyder godt; men Philosophien og Politiken bør forevige deres Ære, der have været Menneskeslægtens Velgiørere, og, om mueligt, følge den Gang, deres Velgiørenhed har taget.

Da de ædle Indbyggere i de forenede Provindser reiste deres Hoveder over Havet og Tyranniet, saae de, at de ikke kunde lægge Grundvolden til deres Frihed paa et Jordsmon, som ikke engang skaffede dem Livets Underholdning. De indsaae at Handelen, som for de fleste Nationer er kun en Bi-Sag, kun et Middel til at forøge Massen og Indtægten af deres Lands Produkter, var den eneste Grundstøtte for deres Tilværelse. Uden Land og uden Produkter besluttede de at bringe andre Nationers i Værdi, forvissede om, at af andre Nationers Velstand vilde deres egen blive en Følge. Udfaldet viste Rigtigheden i deres Politik.

Ved deres første Skridt indførtes blant Europas Nationer Omtuskningen af Nordens Produkter mod Søndens. Snart bleve alle Farvande bedækkede med Hollands Skibe. Det var i dets Havne at alle forhandlige Varer samledes; det var fra dets Havne, de bleve expederede til deres forskiellige Bestemmelses Steder. Uden Konkurrense fastsatte man Prisen paa alt, og det skeede med en Billighed, der bortfiernede al Konkurrense. Begierlighed efter at skaffe sine Foretagender mere Fasthed og større Omfang giorde Republiken med Tiden til erobrende. Dens Herredom udstrakte sig over en Deel af Indiens Fastland og over alle de kostbare Øer i Oseanet, som omgiver det. Ved sine Fæstninger eller sine Flaader beherskede den Afrikas Kyster, som dens gavnlige Begierlighed allerede havde kastet et opmærksomt og ind i Fremtiden skuende Øie paa. De eneste Lande i Amerika, hvor Kulturen havde lagt Sæden

til virkelige Rigdomme, stode under dens Love. Dens umaadelige Forbindelser omfattede hele Verden, hvori den var Siælen ved sit Arbeide og sin Vindskibelighed. Den havde bragt det til det almindelige Monarkie i Handelen.

Saaledes vare de forenede Provindsers Forfatning, da det lykkedes Portugiserne, som kom ud af den Mathed og Uvirksomhed, hvori det Spanske Tyrannie havde nedsænket dem, at frarive dem den Deel af Brasilien, som de havde taget fra dem. Ved denne første Rystelse i deres Vælde skulde Hollænderne været blevne ganske fordrevne af den nye Verden, dersom de ikke havde beholdt nogle smaae Øer; især deleshed Curaçao, som de 1634 havde frataget Castillianerne, der vare i Besiddelse af den siden Aaret 1527.

16. Beskrivelse over den Hollandske Øe Curaçao.

Denne Klippe, der ligger kun tre Mile fra Venezuelas Kyst, kan være 10 Mile lang og 5 Mile bred. Den har en ypperlig Havn, men som er vanskelig at komme til. Naar man først er kymmen ind i den, giver dens rummelige Vidde alle Slags Bekvemmeligheder. En Fæstning, der er bygget med Kyndighed, og bestandig godt vedligeholdt, udgiør dens Forsvar.

De Franske, som iforveien havde bestukket Stedets Kommandant, landede der 1673 med et Antal af 5 til 600 Mand. Da Forræderiet var blevet opdaget og Forræderen straffet, bleve de af hans Eftermand modtagne langt anderledes, end de havde ventet sig. De indskibede sig igien med den Skam, at de havde kun viist deres Svaghed og det Nedrige i deres Fremgangsmaade.

Ludvig den 14de, hvis Hovmod fandt sig krænket ved det Stød hans Uforstandighed fik, gav 5 Aar derefter d'Estrées 18 Krigs-Skibe og 12 Flibustier-Far-

tøier, for at udslette den Skam, der i hans Øine for-dunklede det Glimrende i en Regiering, der var fuld af Underværker. Denne Admiral nærmede sig Maalet for sin Expedition, da hans Forvovenhed og Egensindighed bragte hans Flaade til at strande paa Øen d'Aves. Han samlede hvad han kunde af Levningerne af hans Skibbrud, og kom uden at have foretaget sig noget, tilbage i Havnen ved Brest i en temmelig stor Uorden.

Siden den Tid ere hverken Curaçao eller de smaa Øer Aruba og Bonaire, som staae under dens Love, blevne foruroligede. Ingen Nation har tænkt paa at erobre et ufrugtbart Jordsmon, der kun giver nogle Kreature, noget Maniok, nogle Bælg-Frugter til Slave-Føde, men leverer intet andet Produkt, som kan gaae ind i Handelen end en Smule Bomuld. St. Eustache er endnu ringere.

17. Beskrivelse over den Hollandske Øe Eustache.

Denne Øe, der er kun to Mile lang og een bred, er dannet af tvende Bierge, som lade en Dal imellem sig, der er temmelig smal. Det, der er mod Øst, bærer tydelig Spor af en gammel Vulkan og er udhulet til næsten lige med Havets Vandflade. Breddene af dette Svælg, der har Skikkelse af en omvendt Kegle, ere dannede af Klipper, der ere udbrændte af Ilden, som de have maattet prøve. Hvor overflødig Regnen endog er, bliver der dog aldrig nogen Beholdning af Vand i denne Tragt. Det sier sig uden tvivl ud igiennem de endnu aabne Huller af Vulkanen, og vil maaskee engang kunne bidrage til at antænde den igien, dersom dens Esse ikke er udslukt eller for langt borte.

Nogle Franskmænd, der vare fordrevne fra St. Christopher, toge deres Tilflugt til den 1629, men forlode den nogen Tid derefter, maaskee fordi der ikke var andet drikkeligt Vand end Regn-Vand, som man sam-

lede i Vand-Kister. Man veed ikke nøiagtig Tiden, naar de vandrede ud, men det er beviist at Hollænderne vare bosatte derpaa 1639. De bleve fordrevne derfra af Engellænderne, som Ludvig den 14de igien fratog den. Denne Første giorde sin Erobrings-Ret gieldende i Underhandlingerne til Breda, og satte sig imod de Indvendinger, der giordes af Republiken — da hans Allierede — som paastod, at denne Besiddelse skulde gives den tilbage, som den tilhørende førend Krigen. Da Fredstraktatens Undertegnelse havde giort denne Paastand til intet, troede den Franske Monark, hvis Hovmod agtede mere paa Høimodighed end Retfærdighed, at det ikke passede sig med hans Værdighed, at benytte sig af sine Venners Uheld. Han gav Hollænderne af sig selv deres Øe tilbage, skiønt han ikke var uvidende om, at det var en naturlig Fæstning, der kunde hielpe ham til at beholde den Deel af St. Christopher, som tilhørte ham.

Førend deres Uheld, fordrede disse Republikanere intet andet end Tobak af dette Jordsmon. Efter at de havde nedsat sig paa den igien, plantede de paa de Steder, der kunde dyrkes, nogle Sukker-Rør, som kun have givet dem aarligen en 8 til 9000 Sentner raat Sukker.

18. Beskrivelse over den Hollandske Øe Saba.

Kolonien sendte snart nogle af sine Indbyggere til en Naboe-Øe, der er bekiendt under Navn af Saba. Man maa klatre op næsten til Toppen af denne steile Klippe, for at finde en Smule Jord. Den er meget godt skikket til Have-Anlæg. En hyppig Regn, men hvoraf Vandet ikke bliver længe, bringer Planter til at voxe af en udsøgt Smag og Kaal af en besynderlig Størrelse. En 50 Europæiske Familier med omtrent

en 150 Slaver dyrke der Bomulden, spinde den, og giøre Strømper deraf, som man sælger til de andre Kolonier for en 10 Rigsdaler Parret. Der gives i hele Amerika ikke saa skiønt et Blod som det paa Saba. Fruentimrene holde sig der saa friske, som man ikke finder dem paa nogen anden af de Antilliske Øer. Lykkelige Folkeslægt! Opløftet paa en Klippe imellem Himmelen og Havet nyder den begge disse Elementer uden at frygte for deres Ødelæggelser. Den aander en reen Luft, lever af Have-Frugter og dyrker et simpelt Produkt, som skaffer den Velstand uden Rigdommens Fristelser, lægger Vind paa en Syssel, der er mindre møisommelig end gavnlig og nyder i Freden alt det gode, som Tarvelighed, Sundhed, Skiønhed og Friheden kan skienke. Der er Fredens Tempel, hvorfra den Vise kan i Mag betragte Menneskenes Forvildelser og Lidenskaber, der ligesom Havets Bølger drives og skumples paa Amerikas rige Kyster, hvis ranede Skatte og Besiddelse de vexelviis aftvinge og frarive hinanden. Derfra øiner man langt borte Europas Nationer komme seilende med deres Lynild over det vilde Hav, for at lade dens Torden buldre under de hede Vende-Sirkler; altid brændende af Stolthedens og Gierrighedens Ild at fylde sig med Guld uden nogensinde at blive mætte deraf; i Strømme af Blod at sammenskrabe disse Metaller, disse Perler, disse Demanter, hvormed de pryde sig, der plyndre Nationerne; at forlade Skibene med disse kostbare Fade, hvoraf Overdaaden drager Purpuren, opøser Vellyster, Dæggerie, Grusomhed og Laster. Rolig seer Kolonisten paa Klippen Saba disse sammenhobede Galskaber og spinder fredelig sin Bomuld.

19 Beskrivelse over den — dels Hollandske dels Franske — Øe St. Martin.

Under samme Himmelegn ligger St. Martin, som er 17 til 18 Mile i Omkreds, men har mindre Jordsmon end denne Størrelse kunde synes at tilkiendegive; eftersom dens Bugter ere mange og dybe. Ved at drive Sandet fra et Forbierg til et andet har Oceanet paa Kysterne dannet en Mængde større eller mindre, men for største Delen fiskerige Damme. Det Indre af Landet er opfyldt med høie Bierge, som næsten allevegne række til Havet. De vare begroede med kostbare Skove, førend man skilte dem ved denne Prydelse, for paa dem at anlægge Avlsbedrifter, hvortil de fandtes mere skikkede end Sletterne og Dalene. Jordbunden er i Almindelighed let, stenet, alt for udsat for hyppig Tørke og kun lidet frugtbar; men Luften er reen og Klimaet udmærket sundt. I disse Farvande seiler man sikker og let; og Mængden og Ypperligheden af herlige Ankergrunde, som man der finder, giør at man ikke føler meget stærkt til Savnet af Havne.

De Franske og Hollænderne landede 1638 paa denne øde Øe, de første mod Nord, de andre mod Syd. De levede der fredeligen og adskilte fra hinanden, da Spanierne, som laae i aabenbare Krig med disse tvende Nationer, faldte paa at angribe disse Nyebyggere, sloge dem, giorde dem til Fanger, og boesatte sig der i deres Sted. Det varede ikke længe, førend Seierherren fik Leede til et Etablissement, hvis Vedligeholdelse kostede ham meget uden at indbringe ham mindste Fordeel. Han forlod det 1648, efter at han havde ødelagt alt hvad der ikke var ham muligt at bortføre med sig.

Disse Ødelæggelser hindrede ikke de tvende Nationer, som allerede havde ladet St. Martin tage i Besiddelse, fra at sende nogle Omstreifere derhen, saasnart

man fik at vide, at den var forladt. Disse Kolonister tilsvore hinanden gienfindig Troskab, og deres Descendenter ere blevne denne Forpligtelse troe, uagtet de Forbittrelser, der saa ofte have bragt Uenighed imellem de tvende Moderlande. Kun er Jordsmonnet, der fra først af var alt for ulige, lidt efter lidt blevet delt mere ligelig. Af 10180 Qvarterer Land, hver paa 25000 Qvadrat-Favne, som Øen indeholder, eie de Franske ikke mere end 5904, og Hollænderne have bragt det derhen, at de have tilegnet sig 4176 deraf.

Tobakkens Dyrkning var det første, som det Versaillesske Hofs Undersaatter foretoge sig paa St. Martin. De forlode den, for at lægge sig efter Indigo, der blev afløst af Bomulden, hvortil man har lagt Sukkeret, siden det 1769 er blevet fremmede tilladt, at nedsætte sig paa denne Deel af Øen. For Tiden tæller man der 19 Plantager, som aarlig giver en Million Pund raat Sukker, der er skiønt hvidt, men af liden Consistents, og et større Antal Gaarde, som avle en 2000 Sentner Bomuld. Arbeidet derved bestyres af en 80 Familier — en 32 Franske, de øvrige Engelske, og som tilsammen udgiøre en Folkemængde af 350 Hvide af hver Alder og Kiøn. De have kun 1200 Slaver, hvilket er for lidet eftet Avlsbedrifternes Størrelse; men Kolonisterne i den Hollandske Deel, der ere Eiere af bedre Jorder, end de Franske, have for Skik, at sende deres Sorte til det Nordlige, naar Arbeidet er tilendebragt i det Sydlige. Førend 1763 havde der ikke været nogen ordentlig Autoritet i det svage og ynkelige Etablissement. Ved denne Tid gav man den en Forstander, som endnu ikke har tiltrukket det nogen Skipper fra Moderlandet. Det er stedse hos deres Naboe, de Franske hente hvad der er dem nødvendigt; det er ham, som de stedse levere deres Produkter.

Den Hollandske Kolonie er beboet af 639 Hvide og 3518 Sorte, der ere sysselsatte med at drive 32 Sukkerværker, som sædvanlig give 16000 Sentner Sukker og bringe en 30000 Sentner Bomuld til at groe. Denne alt for maadelige Indtægt bliver forøget ved den, der faaes af en Søe, der er salt i de Aaringer, der ikke ere overhaands regnagtige. Fra Morgenstunden indskibe sig Slaver paa flade Baade og sanke hele Dagen igiennem det Salt, der er paa Vandets Overflade, og komme mod Natten tilbage til Strandbredden, for der Dagen efter igien at tage fat paa samme Arbeide, der ikke kan fortsættes uden i Junii, Julii og August Maaneder. Naboe Øerne kiøbe nogle ringe Partier af dette Produkt, hvis hele Beløb kan stige til en 100000 Daler. Men det bliver fornemmelig leveret til de Nordamerikanske Provindser, der ligeledes bortføre Koloniens Rum og Sukker, medens Bomulden bliver leveret til de Engelske Skippere. Der bliver saaledes intet eller næsten intet tilbage for Republikens saa virksomme Handelsmænd, og man maa anføre Grunden dertil.

Etablissementet paa St. Martin er, skiønt Hollands, ikke beboet af Hollændere. Neppe seer man der 5 til 6 Familier af denne Nation, som endog røbe et Slags Undseelse ved at være det. Alt øvrigt er Engelsk, Mennesker, Sprog, Skikke. Fordommen er endog bleven dreven saavidt, at Barselkoner endog toge over for at barsle paa Anguille, en Brittisk Øe, der ligger kun 2 Mile derfra, at ikke deres Børn skulde blive skilte ved en Herkomst, som der i Landet bliver anseet for den eneste berømmelige.

20. Fordele, som Holland drager af sine Øer for sin Handel.

Hvad de forenede Provindser ere Herrer over af den store Amerikanske Øe-Samling fremstiller intet,

der ved første Øiekast er tiltrækkende eller underholdende. Besiddelser, som neppe leverede Ladninger til 6 til 7 smaa Skibe, synes ikke at fortiene nogen Opmærksomhed. Ogsaa skulde den dybeste Forglemmelse være blevet deres Lod, dersom ikke nogle af disse Øer, der ere intet som agerdyrkende, vare meget som handlende. Vi ville tale om St. Eustache og Curaçao.

Lysten til at oprette Snig-Handel med det Spanske Fastland afgiorde Curaçaos Erobring. Snart saae man en Mængde Hollandske Fartøier ankomme dertil. Stærke og vel bevæbnede vare de desuden bemandede med udvalgte Folk, hvis Kiekhed understøttedes af den levende Andeel, de toge deri. Enhver af dem havde i Ladningen en meer eller mindre betydelig Deel, som han havde besluttet at forsvare med sit Blod mod Kyst-Vogternes Angreb.

Spanierne biede ikke altid paa Smuglerne, ofte kom de af sig selv, for paa et bestandig vel forsynet Oplagssted at omtuske deres Guld, deres Sølv, deres Cacao, deres Tobak, deres Qvinqvina, deres Huder, deres Kreature for Negere, Lærreder, Silkevarer, ostindiske Tøier, Speserier, Qviksølv, Jern- og Staal-Arbeide. Det var gienfidig Trang og gienfidig Afhielpning, der giorde disse tvende rivaliserende Rigdomsgridske Nationer saa travle og færslende imellem hinanden.

Oprettelsen af Kompagniet i Caraqve og Registerskibenes Anbringelse istedet for Galionerne have svækket denne Forbindelse meget; men dette Ode er blevet lidet formindsket ved de Forbindelser, man har oprettet med det Sydlige af den Franske Kolonie paa St. Domingo. Alt oplives igien, naar disse tvende Kroner styrtes ved deres Stolthed eller deres Rivalers Stolthed i Krigens Gyseligheder. Endog i den dybeste Fred faaer Republikken aarlig fra Curaçao en 12 Skibe, der ere ladede med Sukker, Kaffe, Bomuld, Indigo, Tobak og Huder, som en fremmet Jordbund har seet voxe.

Alt hvad der indføres paa Curaçao betaler uden Forskiel 1 Prosent i Havne-Penge. De Kiøbmands-varer, der komme fra Holland, have det Privilegium at de aldrig betale mere. De, der komme fra de andre Havne i Europa, betale endnu 9 Prosent. Den fremmede Kaffe er paalagt isamme Afgift, fordi man vil ophielpe den fra Surinam. Alle andre Fødevarer fra Amerika betale kun 3 Prosent, men med den Forpligtelse, at de skulle bringes lige til et af Republikens Søe-Steder.

St. Eustache maatte forhen betale de samme Afgifter som Curaçao, og i Midlertid drev den dog den meste af Guadeloupes og Martiniqves Handel i al den Tid, disse Franske Etablissementer vare fængslede til Monopoliets forhadte Aag. Denne Driftighed tog af efterhaanden, som den Nation der eiede disse Øer dannede sig efter gode Grundsætninger, og udvidede sin Skibsfart. Frihavnen St. Thomas fratog endog Hollænderne det Lidet, der var blevet dem tilbage af Handels-Forretninger, da man endelig 1756 tog den Beslutning, at ophæve de fleste af de indførte Paalæg. Siden denne nødvendige Forandring er St. Eustache under Stridigheder imellem Ministerierne i London og Versailles Oplagssted for næsten alle de Franske Luvarts Koloniers Fødevarer, og det almindelige Magasin for hvad de forsynes med. Hollænderne ere ikke de eneste, der vedligeholde denne store Bevægelse. Engellænderen og Franskmanden forene sig paa denne Øes Rede, for i Ly af dens Neutralitet at slutte meget betydelige Kiøbmandskaber. Et Hollandsk Pas, som man faaer for mindre end 60 Rigsdaler, drager Skiul over disse Forbindelser. Man giver det endog uden at spørge om hvad Nation den er af, der forlanger det. Af denne store Frihed fremkommer der utallige Operationer, der have et synderligt Sammenhæng. Saaledes har Handelen opfundet den Konst at søndysse og skuffe Tvedragten.

Ved Enden af Fiendtlighederne er St. Eustache ikke faldet tilbage til intet. Den sender endnu aarlig de forenede Provindser 25 til 30 Skibe, der ere ladede med Produkter fra de Spanske, Danske, og fornemmelig Franske Øer, som den betaler med Handelsvarer fra begge Halvverdnerne eller i Vexler paa Europa.

Alle disse Operationer have sanket paa St. Eustache en 6000 Hvide af forskiellige Nationer; 500 frie Negre eller Mulatter, og en 8000 Slaver. Ved Hielp af et Raad, uden hvilket intet af Vigtighed kan blive afgiort, bestyrer en Gouverneur under det Vestindiske Kompagnies Autoritet dette besynderlige Etablissement, saavelsom Sabas og St. Martins. Han residerede ved en meget farlig Ankerplads, og dog den eneste paa Øen, hvor Skibene kunde losse og tage deres Ladninger. Denne slette Reede bliver beskyttet af et lidet Fort og af en Garnison paa 50 Mand. Dersom den blev forsvaret med Tapperhed og Kyndighed, vilde sandsynligviis den dristigste Fiende uden Nytte forsøge paa at giøre Landgang. Var den endog bragt i Stand, vilde Beleireren endnu have næsten ubortryddelige Vanskeligheder at overvinde for at klavre op fra Under-Byen, hvor Magasinerne ere, til Over-Byen, hvor hele Folkemængden samler sig om Natten.

Dog er Hollænderen, der veed ligegodt at finde Midler til at vende andres saavel Held som Uheld til sin Fordeel, i den nye Verden ikke indskrænket allene til de flygtige Fordele ved en usikker Handel. Paa Fastlandet besidder og dyrker Republikken en stor Strækning i det Land, der er bekient under Navn af Guyana.

21. Physiske Betragtninger over Guyana.

Det er et vidtløftigt Land, der mod Øst beskylles af Havet; mod Syd af Amazonen; mod Nord af Ore-

Noqven og mod Vest af Rio-Negro, som forener disse tvende Floder, de største i Syd-Amerika.

Denne sælsomme Øe viser tre mærkelige Besynderligheder. De forskiellig Slags Jord ere ikke der rangerede som ellers i Lag, men blandede i Fleng uden nogen Orden; i de modsvarende Forhøininger passe de fremspringende Vinkler af de ene ikke til de indløbende Vinkler af de andre. De Klumper, som man i Almindelighed har taget for Flinte-Steen, ere kun Lava-Brokker, som begynde at opløses.

Af disse Jagttagelser følger, at der maa være foregaaet Revolutioner i denne Deel af Kloden, og at de maae være blevne bevirkede af underjordisk Ild som nu er udslukt; at Branden maa have været almindelig, thi man seer allevegne Masser, der ere fulde af Jern-Skiel, og man finder ingensteds Kalkstene, som venteslig alle ere blevne udbrændte; at Udbruddet maa have været meget betydeligt, og har foraarsaget en stærk Synkning, efterdi man ikke andensteds støder paa Vulkaner, uden paa de høieste Bierge, og det eneste, hvorpaa man har mærket Tragt i disse Lande, er ikke synderlig mere end 100 Fod høit over Havets Vand-flade.

Ved den Tid, da disse store Begivenheder foregik i Naturen, maa alt være blevet omveltet. Markene maae være forblevne ganske blottede, vexelviis udsatte for Indvirkningen af Plaskregn og Indvirken af en umaadelig Hede. I denne afvexlende Forfatning maa der være forløbet en Mængde Sekler, førend Jordbunden er bleven bekvem til at nære Planter og efterhaanden Træer. Dog vilde man udsætte sig for at tage feil, dersom man vilde sætte denne Revolution overmaade langt borte. Det lidet frugtbringende Jord, man finder i Guyane, skiønt der bestandig afsættes ved Opløsningen af Træer, vilde seirende vidne mod en meget gammel Ælde.

I det Indre af Landet er Jordbunden altsaa, og vil længe blive utaknemmelig. De høie Jorder, det vil sige de, der ikke staae under Vand eller ere morad-sige, ere som oftest kun en forvirret Blanding af Leer og Kride, hvori der kun kan voxe Maniok, Ignamer, Patater og nogle andre Planter, som ikke skyde Hierte-Rødder; endda raadne disse alt for almindelig i den stærke Regn-Tid, fordi Vandet ikke kan sie sig igiennem. Endog i de Jorder, som man er nødt til at ansee som gode, have Kaffe-, Cacao- og Bomulds-Træer kun en meget kort Varighed, der er utilstrækkelig til at lønne Dyrkerens Arbeide. Saaledes er — næsten uden Undtagelse — det Indre af Guyana.

Dets Bredder fremstille et andet Syn. De tal-rige Floder, som styrte sig fra denne vidtløftige Stræk-ning i Oceanet, aflægge uophørlig paa deres Bredder og paa hele Kysten en græsselig Mængde Frøe, som spirer i Dyndet og frembringer i mindre end 10 Aar Over-Skovs Træer, der ere bekiendte under Navn af Paletu-vierer. Disse store Træer, som ved deres dybe Rødder bindes fast til Grunden, indtage den hele Strækning hvor Ebbefloden stiger op. De danne der vidtløftige Skove, der staae fulde af 4 til 5 Fods Vand, saalænge Floden varer, og efter at denne er gaaet tilbage med et bløt og utilgængeligt Dynd.

Paa Kysten afvexler dette — paa Kloden maaskee eneste — Syn hvert Aar. Paa de Steder, hvor Strømmene afsætte og sammendynge Sand, gaaer Pa-letuvieren meget hastig ud, og bortførte af Vandet for-svinde Skovene. Disse Forandringer ere mindre hyppi-ge paa Bredderne af Floderne, hvor Sandet, der i Stormene bliver trukket ned af Biergene, bliver drevet til rum Søe af Vandets hurtige Fart.

Forandringerne ere de samme paa den 400 Miles Kyst, der gaaer fra Amazonen til Orenoqven. Alle-

vegne viser sig paa Strandbredden en Hække af Paletuvierer, som vexelviis forgaae og frembringes igien af Dyndet og Sandet. Bag denne Hække paa en 4 til 500 Skridt ere der Overdreve, der blive oversvømmede af Regn-Vand, som ikke har noget Afløb, og disse Overdreve gaae altid langs med Siden af Strandbredden i en meer eller mindre betydelig Dybde, eftersom Biergene er langt borte eller nær ved.

Fra første Begyndelse vare disse umaadelig store Moradser kun beboede af Kryb. Menneskets Snille, der har overvundet en utaknemlig og oprørsk Natur, har forandret deres oprindelige Bestemmelse. Det er midt i dette stillestaaende, stinkende og mudrede Vand Friheden har oprettet tre nyttige Etablissementer, hvoraf Surinam er det fornemmeste.

22. Det af Hollænderne i Guyana ved Surinam anlagte Etablissement. Mærkelige Begivenheder, der have tildraget sig i denne Kolonie.

Denne store Flods udyrkede Bredder fik 1634 en 60 Engellændere, der, saavidt man kan giette sig til, ikke forblev der længere, end nødvendigt var, for at høste den Tobak, de havde saaet der ved deres Ankomst.

En 6 Aar derefter viste sig paa dette forladte Sted nogle af de Franskmænd, som da af deres Balstyrighed bleve drevne om til alle Klimaer, og som af deres Letsindighed bleve hindrede fra at sætte sig fast i de fleste. De nedsablede Landets Indfødte, begyndte at bygge et Fort, og forsvandt.

Deres Bortgang bragte 1650 den Nation tilbage, som først havde kastet sine Øine paa denne — saa lang Tid forsømte — Deel af den nye Halvverden. Kolonien havde oprettet en 40 til 50 Sukkerværker, da den

1667 blev angrebet og taget af Hollænderne, som fik Hævd paa deres Erobring ved Traktaten til Breda.

Zeland paastod, at det nyttige Jordsmon i denne Besiddelse skulde udelukkende tilhøre den, fordi det var dens Skibe og dens Tropper, der havde erhvervet den. De andre Provindser, som havde taget Deel i Omkostningerne paa Expeditionen, vilde at det skulde være en fælles Eiendom. Denne Sags Driftning havde alt for længe forbittret Gemytterne, da man endelig 1682 vedtog, at Surinam skulde overlades det Vestindiske Kompagnie, men paa Vilkaar, at det skulde betale Zelanderne en 119000 Rigsdaler, at dets Handel der skulde indskrænke sig til at sælge Slaver, og at Landet skulde staae aabent for alle Republikens Undersaatter og Søefarere.

Endskiønt dette store Selskab endnu havde Indbildningen fuld af sin gamle Velstand, varede det dog ikke længe, førend det indsaae, at de Udgifter der vare nødvendige til at sætte et umaadelig stort Land i Drift, vare over dets udmarvede Kræfter. Aaret derefter afstod det derfor en Trediedeel af sin Rettighed til Staden Amsterdam, og en Trediedeel til en riig Borger ved Navn van Aarsen for en Priis, der stod i Forhold til den, det selv havde betalt. Denne underlige Indretning varede til 1772, ved hvilken Tid Desendenterne af denne Privatmand solgte deres Andeel for en 321,000 Rigsdaler til de tvende andre Medlemmer af Interessentskabet.

Selskabet fandt Surinam nedsænket i alle de Uordener, som et langt Anarkie nødvendig maa frembringe. Dets Repræsentant vilde indføre nogen Orden, nogen Retsindighed. Han blev beskyldt for Tyrannie hos General-Staterne, og 1688 nedsablet af Tropperne.

Aaret derefter blev Kolonien angreben af de Franske, der bleve kommanderede af Du Casse. Anførerens

Duelighed og kiekke Eventyreres Anstrængelser, som fulgte med ham, saae sig afmægtige mod et Etablissement, hvor borgerlige og militaire Uroligheder havde bragt Giæring i Gemytter, der ved en overhængende Fare bleve forenede. Maloenseren Cassard var lykkeligere 1712. Han lagde Surinam i Kontribution, og bortførte herved en 285000 Rigsdaler i Sukker og Vexler. Dette Uheld, der var saa meget mere uventet, som det indtraf paa en Tid, da Republikens Vaaben vare seierrige paa alle andre Steder, nedslog Planteurerne, der bleve nødte til at give Tiendedelen af deres Kapitaler.

Man beskyldte Selskabet for, at det havde forsømt at drage Omsorg for Fæstningerne; at det til deres Forsvar kun havde brugt faa og slet disciplinerede Tropper. Beklagelserne udstrakte sig snart til vigtigere Ting. Hver Dag saae man Grunde eller Paaskud til Misfornøielse at formere sig. Kiede af alle disse Tretter overdroge General-Staterne Statholderen at see dem tilendebragte paa en Maade, som han fandt passeligst. Denne første Øvrigheds Person havde endnu ikke været saa heldig, at faae Gemytterne forenede, da man maatte see til at frelse Kolonien.

Neppe havde Engellænderne sat sig fast paa Surinams Bredder, førend endeel af deres Slaver flygtede til det Indre af Landene. Desertionen tog endog til under det Hollandske Herredom, fordi man fordrede mere vedholdende Arbeide, fordi man knappede af paa Levnetsmidlerne, og brugte mere Grusomhed i at straffe. Disse Flygtninger saae med Tiden deres Antal stort nok til at indrette sig i Horder. De gik ud i Bander af deres Tilflugtssteder for at skaffe sig Levnetsmidler, Vaaben, Agerdyrknings-Redskaber, og bragte Negre med sig, som vilde følge med dem. Man giorde nogle Forsøg paa at standse disse Streiferier. Alle bleve de frug-

tesløse og maatte blive det. Forkielede Soldater og Officerer uden Talenter, uden Følelse af Ære, havde en uovervindelig Modbydelighed for en Krig, hvori man maatte vade giennem dybe Moradser, tykke Skove for at faae fat paa en forvoven og uforsonlig Fiende.

Faren blev omsider saa paatrængende, at Republiken troede, den burde 1749, 1772 til 1774 sende Kolonien nogle af sine bedste Bataillonner til Hielp. Alt hvad disse kiekke, fra Europa ankomne Folk, have kunnet udrette efter mange blodige Trefninger, har været at tilveiebringe nogen Rolighed for Avlsbrugerne, som saae sig hver Dag nærved at blive ødelagte eller myrdede. Man har maattet erkiende nogle — talrige, men uden Forbindelse imellem sig og ved betydelige Strækninger fra hinanden adskilte — Horders Uafhængighed. Man maa sende dem aarlige Foræringer, og man har forpligtet sig til at lade dem nyde alle Fordelene ved en fri Handel. Disse nye Nationer have paa deres Side ikke forbundet sig til andet, end at komme deres Allierede til Hielp, dersom det behøves, og at tilbagelevere ham enhver Slave, som maatte flygte ind paa deres Grund. For at give disse forskiellige Traktater Gyldighed have de kontraherende Parters Befuldmægtigede ladet sig giøre et Indsnit i Armen. Blodet har man ladet løbe deraf i Skaaler, der vare fyldte med Vand og Jord. Denne modbydelige Blanding er bleven drukket paa begge Sider til Tegn paa Ubrødelighed. Dersom de havde vægret sig ved denne yderlige Ydmygelse, skulde de undertrykkende Herrer aldrig have erholdet Fred med deres gamle Slaver.

23. Hvad har været Grunden til Kolonien Surinams Velstand?

Efter alle disse slemme Begivenheder har Kolonien befundet sig mere blomstrende, end man skulde have

kunnet vente. Aarsagerne til denne overraskende Velstand maae være videværdige og interessante.

De første Europæere, som boesatte sig i dette barbariske Land, anlagde først deres Avlsbedrivter paa Bankerne, som i Almindelighed befandtes ufrugtbare. Det varede ikke længe, førend man faldt paa, at Saltene vare blevne dem berøvede af Strømmene og at det var af disse Lag af et ypperligt Dynd, at de lave Jorder efterhaanden vare blevne sammensatte. Nogle lykkelige Forsøg stadfæstede denne fornuftige Formodning, og man besluttede at føre sig en saa vigtig Opdagelse til Nytte. Sagen var ikke let, men Lyst til at drive den igiennem overvandt alle Vanskeligheder.

Disse vidtløftige Sletter blive oversvømmede af de Floder, som vande dem, men blive det ikke hele Aaret igiennem. Endog i Oversvømmelsens Tid udbreder Vandet sig ikke derpaa uden lidet for og lidet efter Høivandet. I Ebben gaae Floderne uformærkt tilbage og findes ofte i Lavvandet, endeel Fod under det Jordsmon, som de 6 Timer i forveien skiulte.

Naar Regnen ikke er overflødig og Floderne ere lave, maa man sysselsætte sig med Udtørringen. Denne Tid begynder med August, og ender med December. I denne Tid bliver den Strækning, som skal sættes i Sikkerhed for Oversvømmelse omgivet med et Dige, der er tilstrækkeligt til at holde Vandet ude. Sielden giver man det mere end tre Fods Høide, fordi man sædvanlig ikke vælger et Jordsmon, der staaer mere end to Fod under Vand, til at anlægge en Plantage.

I det ene Hiørne af Diget, som giøres af den Jord, der kastes op af Grøften, man graver, er en hydraulisk Maskine ganske aaben paa den indre Side, paa den ydre tilsnittet som et Fløite-Næb, og forsynet med en Klap, som Trykket af Vandet aabner inden fra op ad, og som falder til af sin egen Tyngde. Naar

Havets Bevægelse bringer Vandet til at stige, tynge Floderne paa denne Klap og lukke den saaledes, at det udvendige Vand ikke kan trænge ind. Naar Floderne derimod ere lave, lette baade det indvendige Vand og Regn-Vandet den op og løber ud.

Inden i Diget ere et Stykke fra hinanden anbragt nogle smaa Render, som alle løbe til en Grøft, hvormed Plantagen er omgivet. Denne Forsigtighed tiener til at forhøie Jordsmonnet, og betage det den overflødige Vædske, som kunde være bleven tilbage.

Et Aars Arbeide maa strække til at omgierde det Jordsmon, man har valgt. I det andet bliver det opryddet og kunde dyrkes i Begyndelsen af det tredie, dersom det ikke var aldeles nødvendigt at lade det i temmelig lang Tid være udsat for Indvirkningen af det færske Vand, for at formindske Virkningen af Søe-Saltet. Nødvendigheden deri sætter Høsten længere ud, end man gierne vilde; men Mængden, der høstes, holder skadesløs for Opholdet.

Kaffe-Træet, der i Almindelighed er anbragt paa Brinkene i de indre Kolonier, efterlader enten tidligere eller sildigere en tom Plads, der ikke kan besættes med nye Kaffe-Træer eller med andre Planter; fordi Stormene have efterhaanden skilt dette Jordsmon ved alt hvad der giorde det frugtbart. Saaledes er det ikke i Surinam. Dette kostbare Træe holder sig rigtig nok der ikke frisk, uden omtrent i en 20 Aar; men unge Planter satte imellem de gamle og bestemte til at træde i deres Sted, fritage den, der dyrker det, fra at føle noget til denne alt for tidlige Undergang. Deraf kommer det, at der aldrig er nogen Standsning i hvad der høstes. Det er endog der mere overflødigt end i de andre Etablissementer.

En Sukker-Marks Indretning i disse besynderlige Moradser har dette Særegne, at Jordsmonnet bliver

giennemskaaret med endeel smaa Kanaler, der ere bestemte til at transportere Sukker-Rørene. De støde alle til en stor Kanal, som ved den ene Ende lader Vandet løbe ind, naar det stiger, og ved den anden dreie en Mølle, naar det falder. I disse Plantager er den første Grøde ikke af god Beskaffenhed; men med Tiden faaer den, enten ganske eller paa lidet nær, hvad der manglede den i Fuldkommenhed. Man kan med saameget mindre Utaalmodighed vente paa denne Forbedring i et Land, hvor Sukker-Rørerne af deres 5te til 6te Skud give ligesaa meget Sukker som man andensteds faaer af Rør, der ere nyligen plantede. En af Aarsagerne til denne Frugtbarhed maa være, at det falder Kolonisterne let at omgive deres Marker med Vand i den tørre Aarstid. Den idelige Fugtighed, som ved denne Maade underholdes i Jordene, synes bedre end Vandinger, som man andensteds anbringer med store Bekostninger, og som man ikke engang kan forskaffe sig allevegne.

Siden Hollænderne have faaet Lykke til at betvinge Havet i den nye Verden som i den gamle, have deres Avlsbedrifter blomstret. De have drevet dem til 20 Mile fra Søen, og givet deres Plantager en Yndighed og Beqvemmeligheder, som man ikke mærker til i de meest blomstrende Engelske og Franske Besiddelser. Allevegne ere der rummelige og vel anlagte Bygninger; Terrasser, som ere ganske snor lige; udsøgt nette Kiøkkenhaver, yndige Abildgaarde; symetriskplantede Alleer. Man kan ikke uden at blive rørt see saa mange Underværker istandbragte i mindre end et hundrede Aar, i oprindelig væmmelige og usunde Pøle. Men af en meget alvorlig Grund neddæmpes det Overdrevne i Følelsen ved det Fortryllende deri. De Kapitaler, der staae i disse overdaadige Anlæg, vilde være klogere anvendte til at formere Produkter til Salg.

Et af de Midler, der meest have opmuntret Fliden og det Slags Luxus, man har tilladt sig, har været, at Kolonisterne have fundet det saa yderlig let at forskaffe sig Kapitaler. De have til 5 til 6 Procent faaet alle de Penge, som de kunde anvende, men paa det udtrykkelige Vilkaar, at deres Plantager skulde forblive pantsatte til deres Kreditor, og indtil de havde reent udbetalet ham, skulde de være forbundne til at levere ham deres hele Produkt for den i Kolonien gængse Priis.

24. Kolonien Surinams nutidige Forfatning, og Størrelsen af dens Gield.

Ved disse Hielpemidler er der paa Bredderne af Surinam, Commavine, Floderne Cottica og Perica blevet anlagt 430 Plantager. I Aaret 1775 gave de

24,320,000 Pund raat Sukker, som i Holland blev solgt for en ; ;	1,730,000 Rdlr.
15,387,000 Pund Kaffe for noget over	1,787,500 —
970,000 Pund Bomuld for omtrent en ; ; ;	490,000 —
790,854 Pund Cacao for lidet under en ; ; ;	128,500 —
152,844 Pund Farvetræ for lidet over en ; ;	3,000 —
Disse Produkteer, som tilsammmen udgiorde en ; ;	4,139,000 Rdlr.

bleve bragte i Republikens Havne ved 70 Skibe. Antallet paa disse Fartøier vilde være blevet forøget, dersom de 560,000 Galloner Sirop, de 170,000 Galloner Rum, der bleve leverede til Nord-Amerika, havde taget Veien til Europa. Det vil blive større, dersom den Tobak, man har begyndt at lægge sig efter, faaer den Fremgang, som man har ventet.

Det samtlige Arbeide i dette Etablissement sysselsatte i Aaret 1775 henved 60,000 Slaver af hver Alder og Kiøn. Disse stode under 2824 Herrer, uden at regne Qvinder og Børn. De Hvide vare af forskiellige Lande og forskiellige Sekter. Saamegen Fremgang har Handels-Aanden giort, at den bringer alle Nationale og alle Religions Fordomme til at tie for det fælles Tarv, der bør binde Menneskene til hinanden. Hvad er vel disse tomme Benævnelser af Jøder, Kristne, Franskmænd, Hollændere? I ulykkelige Beboere af en Jord, der er saa møisommelig at dyrke, ere I ikke alle Brødre? Hvorfor ville I da forjage hinanden af en Verden, hvor I have kun en Dag at leve? og hvilket Liv er endda det, I ere saa naragtig grusomme at aftrætte hinanden Nydelsen af? Have ikke alle Elementer, Himmelen og Jorden giort nok imod eder, uden at I behøve at forøge alle de Naturens Plager, hvoraf I ere omringede med Misbrugen af den Smule Kraft, der er eder forundet til at modstaae dem.

Paramabiro, Hovedstedet i Kolonien, er en liden Bye, der har en yndig Beliggenhed. Husene deri ere smukke og bekvemmelige, skiønt de kun ere byggede af Træe paa Fod af Muursteen, som ere førte deril fra Europa. Dens Havn, der er 5 Mile fra Havet, mangler kun lidet af hvad den kan ønskes. Den modtager alle de Fartøier, der expederes fra Moderlandet for at udføre Koloniens Fødevarer.

Selskabet, som dette store Etablissement tilhører, er bebyrdet med de offentlige Udgifter. Souverainen har sat det i Stand til at opfylde denne Forpligtelse ved at tillade det at hæve nogle Skatter, som man ikke kan forhøie uden Statens og Indbyggernes Samtykke. En Kopskat paa en 100 Skilling af hver voxen Frie eller Slave; og 60 af ethvert Barn var forhen den sværeste af disse Paalæg. I Aaret 1776 er den bleven

forvandlet til en mindre fornedrende af 6 Procent af Landets Produkter; af Handels-Fordelene; af forskiellige Betieningers Lønninger. Dog er man vedblevet at betale 2½ Procent af de Fødevarer, som gik ud af Kolonien, og 1½ af dem, som førtes ind. Samlede forslaae disse Paalæg neppe til det store Formaal, hvortil de ere bestemte, og sielden bliver der noget tilovers til Fordeel for Selskabet.

Foruden de Skatter, der hæves til Kompagniet, er der en temmelig betydelig paa Koloniens Produkter, som Indbyggerne ere blevne enige om selv at paalægge til deres forskiellige Fornødenheder og isærdeleshed til at beholde 300 frigivne Negere, som ere bestemte til at beskytte Arbeidsdrifterne mod Overfald af de flygtede Negere.

Uagtet saa mange Paalæg, uagtet Forpligtelsen til at betale Renten af noget mere end 16,000,000 Rigsdaler, var Kolonien dog blomstrende, medens dens Produkter havde en sikker og fordelagtig Affætning. Men da Kaffeen tabte det Halve af sin gamle Priis i Handelen, er alting faldet i en yderlig Uorden. Skyldneren, som ikke kunde betale, har seet sig fordreven fra sin Plantage. Tilgodehaveren, endog den ubarmhiertigste, har ikke faaet sine Kapitaler igien. Begge ere blevne ødelagte. Gemytterne ere endnu forbittrede, Sindet er nedslaget, og det er vanskeligt at indsee, hvor snart Samdrægtighed og Virksomhed ville indstille sig igien. Lader os imidlertid see, hvorledes Berbiches Skiebne har været under denne sørgelige Krisis.

25. Koloniens Berbiches Stiftelse. Dens forrige Uheld, dens nutidige Elendighed.

Dette Etablissement, der begrændses mod Øster af Floden Corentin og mod Vest af Demararys Terri-

torium, indbefatter kun en Kyst af 10 Mile. Ind ad Landet kunde den frit udvide sig indtil den Deel af Cordelererne, der ere bekiendte under Navn af de blaae Bierge. Den store Flod, hvoraf den har sit Navn, er ved dens Munding stoppet af en Banke Dynd og Sand, og i Førstningen kun 14 til 15 Fod, men bliver strax 40 Fod dyb. Man finder den let at befare til 36 Mile fra Søen, hvor de længst bortliggende Plantager endes.

Aaret 1626 saae første Grundvold lægges til Kolonien. Efterdi man anlagde den i en Egn, der var indbefattet i det Vestindiske Kompagnies Oktroi, forbeholdte dette — da mægtige og meget beskyttede — Selskab sig nogle Rettigheder og især deleshed udelukkende Salg af Slaver. Sukkerets og Rocouens Dyrkning havde ikke giort store Fremskridt, da nogle Franske Eventyrere hærgede Landet 1689 og forlode det ikke, førend det havde ladet sig tilstaae en 9200 Rigsdaler, som aldrig bleve betalte. De Franske giorde endnu 1712 et Angreb paa Kolonien. For at slippe for Plyndring og blive befriet fra disse Fremmede, forbandt Indbyggerne sig til at give henved 138,000 Rigsdaler. De Sorte, det Sukker og de Fødemidler, man leverede dem, stege til en 6000 Rigsdaler. Det øvrige skulde have været betalt i Europa af Eierne til Gaardene, der ikke vare af Provindsen Zeland. Enten det var af Uformuenhed eller af andre Grunde, saa undsloge disse sig for at opfylde en Forpligtelse, som var indgaaet uden deres Minde. Tre rige Privatmænd i Amsterdam opfyldte Forpligtelsen, og bleve allene Herrer af Berbiche.

Deres Adfærd blev klog og afpasset. De istandsatte de gamle Plantager igien, de indførte en bedre Tænkemaade blant dem, der dreve dem. De lagde Cacao-Dyrkningen til dem, som allerede vare bekiendte,

men deres Kapitaler forsloge ikke til at hæve Kolonien til den Grad af Velstand, som den syntes at kunne tage imod. En 1,470,000 Rigsdaler ansaae man nødvendige til dette store Formaal, og der blev oprettet 1600 Aktier paa en 920 Rigsdaler hver. Man kunde ikke anbringe uden 941, hvorpaa endog de, som lagde sig dem til, kun betalte 42 Prosent. Saaledes befandt sig den nye Kapital nedsat til noget over en 320,000 Rigsdaler, hvoraf der skulde betales 275,000 Rigsdaler til det gamle Selskab, som afstod alle sine Eiendele, saa at der i Penge kun blev en 45000 Rigsdaler tilbage.

Det var temmelig lidt til den Hensigt, man havde foresat sig. Interessenterne vare selv saa overbeviste derom, at de 1730 forlangte, at enhver Undersaat i Staten maatte blive berettiget til at seile paa og boesætte sig i Berbiche, paa Vilkaar at betale i Amerika 1¼ Rigsdaler i Kopskat for hver Hviid og for hver Sort, som han anbragte paa sin Gaard; 11½ Rigsdaler af Plantage i geistlig Afgift; 2½ Prosent af alle de Handelsvarer, som bleve indførte i Kolonien, og for alle de Fødevarer, som førtes ud af den; og i Europa ⅔ Rigsdaler af Tønde af alt, hvad han lod komme fra Republikens Havne og ⅔ Rigsdaler af Tønde af alt, hvad han sendte dertil. Ved Hielp af disse Indtægter forbandt Selskabet sig til, at afholde alle de Udgifter, som Regieringen, Forsvaret, Politiet, Rettens Pleie i dette Etablissement udfordrede. General-Staterne ansaae denne Plan for gavnlig, og de gave den Lovs Kraft ved et Dekret af 6te December 1732.

En temmelig stærk Giæring blev en lykkelig Følge af denne nye Orden i Tingene. Alt blomstrede, da de Hvide, og de Hvide allene, bleve 1756 angrebne af en smitsom Sygdom, som varede i 7 Aar, og dræbte de fleste af dem. Den Svagheds Forfatning, hvori denne

Plage havde bragt Berbiche, giorde Slaverne 1763 dristige til at giøre Oprør. Ved det første Rygte om Opstanden flygtede 20 Soldater og nogle Kolonister, som vare undkomne fra Smitten til 4 Skibe, som laae paa Floden, og strax derpaa til en Redoute, der var bygget tæt ved Oseanet. Den Hielp, som man sender dem fra alle Kanter, sætter dem endelig i Stand til at vende tilbage til deres Plantager, ja endog til at undertvinge Negerne, men de herske kun over Ruiner og døde Kroppe.

Ødelagt, ligesaa vel som Beboerne, seer Selskabet sig nødsaget til at forlange 8 Prosent af sine Aktie-Eiere, hvorved det faaer henved en 70000 Rigsdaler; og at laane henved en 230,000 Rigsdaler af Provindsen Holland til en Rente af 2½ Prosent. Disse Summer forslaae endnu ikke til at opfylde dets Forpligtelser. Det udvirker 1774 hos Republiken, at de Paalæg, der hidindtil vare blevne hævede, skulde for Fremtiden fordobles. Disse nye Skatter bringe den — over det totale Tab af sine Cacaotræer og den yderlige lave Priis paa hans Kaffe — allerede alt for nedslagne Kolonist i Fortvivlelse. Ogsaa gaaer dette Etablissement, hvorom man havde giort sig saa store Forhaabninger, kun tilbage.

Kolonien tæller kun 104 — for største Delen kun — lidet betydelige Plantager, der ere strøede langt fra hinanden paa Floden Berbiches Bredder eller paa Canjes, der kaster sig i den første 3 Mile fra Havet. Man seer deri 7000 Slaver af hver Alder og Kiøn og 250 Hvide, uden at regne Soldaterne, der skulde udgiøre et lige Antal. Hvad der aarligen høstes af Kaffe, Sukker og Bomuld, bliver bragt paa 4 til 5 Skibe til Moderlandet, hvor det ikke bliver solgt over en 200 til 250,000 Rigsdaler. Af dette Beløb skulde der tages en 6 Prosents Rente, som Kolonisterne havde forbundet sig til

at betale af omtrent en 367,000 Rigsdaler, som de have laant; men det er en Forpligtelse, som de ikke ere i Stand til at opfylde. Tilgodehaverne maae lade sig nøie med 4 til 3 til 2 Prosent. Endeel af dem faae endog intet.

Endskiønt de aarlige Souverainetets Udgifter, efter de Beregninger, der ere fremlagte for General-Staterne 1772, ikke overstige en 40,000 Rigsdaler i Europa og Amerika, er Selskabet ikke destomindre i en fortvivlet Forfatning. Fra 1720 til 1763 have Udbytterne i alt kun beløbet sig til 61 Prosent, hvilket i et almindeligt Aar kun giør $1\frac{8}{43}$ Prosent. Siden den Tid har intet Udbytte fundet Sted. Ei heller have de Aktier, som have kostet 460 Rigsdaler hver, mere nogen Aftræk. Man vilde ikke faae 24 Rigsdaler for dem. Om Kolonien Essequebo maa man giøre sig et andet Begreb.

26. Koloniens Essequebos Ælde. Hvorledes den har kunnet blomstre, efter at den har skrantet meget længe.

Denne Flod, der løber 20 Mile fra Berbiche, var den første, hvorved Hollænderne — der, ligesom andre Europæere mod Enden af det 16de Aarhundrede, opfyldte Guyana med deres Plyndringer i Haab om at der skulde findes Guld — bosatte sig. Man veed ikke nøiagtig, til hvilken Tid de nedsatte sig ved Essequebo, men det er beviist, at Spanierne fordreve dem derfra 1595.

Disse Republikanere maae være vendte tilbage dertil igien, efterdi de 1666 bleve udjagede paa ny af Engellænderne, som selv ikke kunde holde sig der et heelt Aar. Dette Etablissement, der altid havde været en Smaating, blev et Intet efter at det var taget i Be-

fiddelse igien. I Aaret 1740 udgiorde dets Produkter ikke engang Ladningen til et eneste Skib.

En 2 til 3 Aar derefter kastede nogle af Essequebos Kolonister Øinene paa den meget nær løbende Flod Demerary. Dens Bredder befandtes meget frugtbare, og denne Opdagelse havde gunstige Følger.

I nogen Tid vare Oprydningerne standsede i Surinam formedelst den blodige og ødelæggende Krig, den maatte udholde mod Negerne, der havde sammenflokket sig i Skovene. Paa sin Side var Berbiche omtumlet af sine Slavers Oprør. Det Vestindiske Kompagnie greb dette gunstige Øieblik for at indbyde driftige Mennesker af alle Nationer til at nedsætte sig i dets Besiddelse. De, der kom dertil med Begyndelse til Formue, fik et Jordsmon for intet med nogle Opmuntringer. De bleve endog forvissede om, at de efter deres første Bearbeidninger skulde faae til Laans og paa taalelige Vilkaar de tre Femtedele af det, de Anlæg vare værd, som de havde giort. Denne Indretning blev en frugtbar Sæd til Vindskibelighed, Virksomhed og Oekonomie. I Aaret 1769 talte man allerede paa Demerarys Bredder 130 Gaarde, hvorpaa der dyrkedes Sukker, Kaffe og Bomuld med Held. Siden den Tid er Antallet paa Plantagerne voxet til, og det maa endnu forøges meget.

27. Uordener, som herske i de Hollandske Kolonier.

Saaledes er Forfatningen i de tre Kolonier, som Hollænderne have efterhaanden oprettet i Guyana. Den er beklagelig og vil blive det længe, maaskee for stedse, med mindre Regieringen finder i sin Viisdom, i sin Ædelmodighed, eller i sit Mod et Middel til at aftage Avlsbrugerne Byrden af den Gield, de have paadraget sig, og hvorunder de segne.

Det er Regieringerne, der i de nyere Tider have givet Exempel paa Laan. Det Lette i at faae dem mod meer eller mindre byrdefulde Renter har inddraget eller understøttet dem næsten alle i Krige, som de ikke af sig selv havde Evne til at udholde. Denne Galskab er gaaet til Byer, Provindser, og forskiellige Selskaber. De store Handels-Kompagnier have endnu mere udvidet denne Skik, og forvovne Mennesker, som af deres Karakter bleve drevne til overordentlige Foretagender, ere siden efter blevne meget fortrolige med den.

Hollænderne, som i Forhold til deres Land-Strækning eller deres Folkemængde havde sammendynget flere Penge end nogen anden Nation, og som ikke fandt Leilighed til at anvende dem i deres Vindskibelighed, hvor udstrakt den endogsaa var, have søgt at anbringe dem fordeelagtig i alle Nationers offentlige Kasser, ja endog i Privatmænds Spekulationer. Deres Penge have især deleshed tient til at opdyrke nogle Udlændingers, og fornemmelig deres egne Kolonier i Amerika. Men den Forsigtighed, de havde brugt, at lade sig deres Skyldneres Plantager pantsætte, har ikke frembragt den Virkning, som de ventede sig deraf. Man har ikke betalt dem Kapitalerne, man har ikke engang betalt dem Renterne af dem, efter at disse Etablissementers Varer have tabt deres gamle Priis. Tinglyste Obligationer af Avlsbrugere, der ere blevne fattige, ere faldne 50 til 60 til 80 Prosent under deres første Paalydende.

Det er en aldeles ødelæggende Uorden. Forgiæves vilde man undersøge, om den bør tilskrives de i Amsterdam boende Kiøbmænds Gierrighed, eller de paa hiin Side Havet henflyttede Kolonisters Uvirksomhed og naragtige Forødelser. Disse Undersøgelser vilde ikke giøre Ulykken mindre. Ørkesløse Mennesker maae man overlade gavnløse Emner. De skrive, de kegle! derssom det ikke er til megen Nytte, er det ikke heller til

megen Skade. Men det er ikke Snak, men Virksomhed, der udfordres i en Ildebrand. Medens man spildte Tiden med at undersøge, hvad der har været Aarsagen til den, hvormeget den har ødelagt, hvorvidt den har udbredet sig, vilde Huset være lagt i Aske. General-Staterne bør skynde sig med, og tage sig alvorlig af at uddrage det vidtløftige Land, der staaer under Holland fra Floden Poumaron til Floden Marony, af de Bekymringer, som sænke det i Dvale, af den Elendighed, hvorunder det segner; og hæve de andre Hindringer, der sætte sig saa haardnakken mod dets Opkomst.

Den, der reiser sig af Klimaet, synes den vanskeligste at overvinde. I dette Land er Aaret deelt imellem idelig Regn og en umaadelig Hede. Uophørlig maa man aftviste væmmeligt Kryb den Høst, der kiøbes med det meest vedholdende Arbeide. Man er udsat for at omkomme i Vattersottens Benauelser, eller af alle Slags Febre. Mod disse Naturens Plager formaaer Magten intet. Hielpemidlet derimod, dersom der gives noget, vil være et Værk af Tiden, af Folkemængden, af Oprydninger.

Hvad Lovene kunne og hvad de bør giøre, det er, med Republiken at forene de Besiddelser, der ere overladte ligesom paa et Lykketref til private Selskaber, som tage sig lidet eller slet af alle Bestyrelsens Dele i de Lande, der staae under deres Monopol. Alle Regieringer have lidt tidligere, lidt sildigere overbeviist sig om det Upassende i at overlade de Provindser, som de have erobret i den nye Halvverden, til priviligerede Kompagnier, hvis Fordele sielden forenede sig med det almene Vel. De have endelig indseet, at Afstanden ikke giorde nogen Forandring i den udtrykkelige eller tause Pagt, der er imellem Ministeriet og dets Undersaatter; at naar Undersaatterne have sagt: vi ville adlyde, vi ville

giøre Tieneste, vi ville bidrage til at oprette og vedlige-
holde den offentlige Magt; og Ministeriet har svaret:
vi ville beskytte eder i Landet ved Politie og Love, og
uden for ved Underhandlinger og ved Vaaben; da
maatte disse Vilkaar opfyldes lige nøie paa begge Sider,
fra den ene Bredde af en Flod til den lige over for, fra
den ene Strandbred af et Hav til den anden Strand-
bred: at naar den aftalte Beskyttelse ophørte, var den
belovede Lydighed og Hielp retmessig ophævet; at der-
som Bidraget fordredes, naar Beskyttelsen ophørte,
udartede Bestyrelsen til et tyrannisk Plynderi; at man
var løst af den Troskabs Eed, der var det giort; at
man havde Frihed til at unddrage sig fra en slet Herre,
og tage sig en anden; at man traadte tilbage i den
fuldkomne Friheds Stand, og fik sin Rettighed igien til
at oprette en saadan Regieringsform, som man ansaae
for den gavnligste. Derfra have de sluttet, at deres
Undersaatter i den nye Halvverden havde lige saa megen
Ret, som de i den gamle, til ikke at staae under andre
end Regieringen selv, og at deres Kolonier vilde blive
mere blomstrende under Statens umiddelbare end under
en Mellemmands Beskyttelse. Et lykkeligt Udfald har
i Almindelighed beviist det grundige i disse Betragtnin-
ger. Man seer kun de forenede Provindser, der ere
forblevne deres første Plan troe. Denne Forblindelse
burde ikke vedvare. Naar den er bleven adspredet vil
Forandringen gaae for sig uden Stød; fordi ingen af
de Selskaber, som maae ophæves, har Fordeel af at
være den imod; den vil endog gaae for sig uden For-
legenhed, fordi intet af disse Selskaber har et eneste
Skib, eller driver den mindste Handel. De Hollandske
Besiddelser i Guyana ville da udgiøre et Heelt, der er
i Stand til at giøre nogen Modstand.

I Tingenes nutidige Forfatning vilde Berbiche og
Essequebo neppe drive en dristig Korsar tilbage, og de

ville være nødte til at kapitulere ved den svageste Eskadres Nærmelse. Den østlige Deel, som formedelst sin Vigtighed er mere udsat for Angreb, har et bedre Forsvar. Indløbet i Floden Surinam er temmelig vanskeligt formedelst dens Sand-Banker. Imidlertid kunne Skibe, som ikke stikke meer end 20 Fod dybt, gaae ind i den, naar der er Høivande. To Mile fra Mundingen løber Commavine i Surinam. Ved dette Sammenløb er det Hollænderne have anlagt deres Forsvar. Der have de anbragt et Batterie ved Surinam, et andet Batterie paa den høire Bredde af Commavinen, og et — Amsterdam kaldet — Kastel paa den venstre Bredde. Disse Værker udgiøre en Triangel, hvis Ild krydser hinanden, og have det dobbelte Formaal, at hindre Skibene fra at gaae høiere op i den ene af disse tvende Floder, og gaae ind i den anden. Det lille Fort, der ligger midt i et lille Morads, er kun tilgængelig fra en smal Vei, hvorfra Artilleriet bortfierner al Nærmelse. Det behøver kun en Besætning af en 8 til 900 Mand. Flankeret med 4 Bastioner, omgivet med en Jord-Vold, med en bred Grav, der er fuld af Vand, med en god bedækt Vei, har det for Resten hverken hvælvet Krudkammer eller Magasin eller noget Slags Casematter. Tre Mile høiere op finder man ved Surinam et lukt Batterie, der er bestemt til at beskytte Havnen og Byen Paramabiro. Man kalder det Zelandia. Et lignende Batterie, som man kalder Sommeswelt beskytter Commavinen i en paa lidet nær ligesaa stor Afstand. Til Forsvarere har Kolonien sine Land-Milicer, 1200 Mand regulaire Tropper og tvende Artillerie-Kompagnier.

Med dette Etablissement forene man de tvende andre. Man giøre et Heelt af disse adskilte Territorier, de ville da give hinanden nogen gienfidig Understøttelse. Vant til at have et vaaget Øie med en Eiendom, der

i en mere egentlig Forstand er bleven dens egen, vil Republiken selv beskytte den med al sin Magt. Dens Land- og Søemagt vil blive anvent til at skaffe den Sikkerhed for de Farligheder, som kunne true den fra Europas Side, og befrie den fra de Uroligheder, som fra Fastlandet selv omtumle den uophørlig.

Mod de Sorte udøve Hollænderne i Guyana Grusomheder, der ere ukiendte paa Øerne. Det lette i at løbe bort i et umaadelig stort Land har rimeligviis givet Anledning til dette yderlige Barbarie. Paa den allermindste Mistanke lader en Herre sin Slave dræbe i alle de andres Overværelse; men med den Forsigtighed at bortfierne de Hvide, som allene kunne vidne i Retten mod denne Anmassel se af den offentlige Magt.

Disse Grusomheder have efterhaanden drevet en betydelig Mængde af disse beklagelige Offere for en skiendig Gierrighed ud i Skovene. Man har paaført dem en heftig og blodig Krig, uden at bringe det til at ødelægge dem. Endelig har man maattet erkiende deres Uafhængighed, og siden disse mærkelige Traktater have de oprettet endeel Landsbyeslekker, hvor de temmelig fredeligen dyrke Fødevarer af første Nødvendighed i Bag-Grunden af Kolonien.

Andre Sorte have forladt deres Værksteder. Disse — stedse omvankende — Flygtninger falde uformodentlig ind snart paa een Grændse af Kolonien og snart paa en anden, for at tilplyndre sig Levnetsmidler og ødelægge deres gamle Tyranners Plantager. Forgieves ere Tropperne i en bestandig Virksomhed for at tilbagedrive eller overrumple en saa farlig Fiende. Lønlige Underretninger sætte ham i Sikkerhed for alle Snarer, og styre hans Angreb mod de Steder, der ere uden Forsvar.

Mig synes at see det Slave-Folk fra Ægypten, som flygtende til Arabiens Udørkener vankede om i 40

Aar, nappede til alle de tilgrændsende Nationer, forurolígede og antastede dem den ene efter anden, og ved smaa, men hyppige Indstreifninger at giøre Forberedelse til at erobre hele Palæstina. Dersom Naturen af en Hændelse danner et høit Hierte i et Ibenholts farvet Legeme, et stort Hoved under en Negers Uld; dersom endog en dristig Europæer bringes i en hellig Hede for Menneskehed, for hele Nationers Frihed, som i tvende Sekler have været traadte under Fødder; dersom endog en Missionær forstaaer at lade Meningens uafladelige og stedse tiltagende Magt spille beleilig mod Vældens foranderlige og flygtige Herskent — — — Men skal da Barbariet i vor nyere Politik opvække Ønsker om Ødelæggelse og Blods Udgydelse hos den retsindige og menneskekierlige Mand, som pønser paa Midler til at skaffe alle Mennesker Sikkerhed paa Fred og Velgaaende?

Republiken vil forekomme sine Etablissementers Omstyrtning ved at lægge en gavnlig Tømme paa sine Undersaatters Luner og Grusomheder. Den vil ogsaa tage virksomme Forholdsregler for paa dens Reeder at lade Frugten af dens Arbeide, som indtil vore Dage er bleven alt for ofte bortvendt derfra.

De største Godseiere i det Hollandske Guyana leve i Europa. Man seer i Kolonien ikke synderlig andre end disse rige Folks Fuldmægtiger, eller dem, hvis maadelige Forfatning ikke tillader dem at betroe Omsorgen for deres Plantager i fremmede Hænder. Saadanne Beboeres Forbrug kan ikke andet end være yderst indskrænket. Ogsaa føre Moderlandets Skippere, som hente disse Koloniers Produkter, kun Ting af første Nødvendighed derhen, sielden Overdaadigheds-Varer, og disse kun faa. Endda ere de Hollandske Kiøbmænd nødte til at dele denne Forsyneelse, saa ringe den end er, med Engellænderne i Nord-Amerika.

Disse Fremmede bleve i Førstningen ikke antagne, uden fordi man ikke kunde undvære deres Heste. Formedelst Vanskeligheden i at lægge dem til, og maaskee ogsaa af andre Aarsager er denne Frihed vedblevet. Hestene tiene saa aldeles Menneskene til Leide, at et Skib, der ikke fører et med dets Størrelse forholdsmæssigt Antal af dem, ikke faaer Lov til at løbe ind i Koloniens Havne. Men dersom de omkomme paa Overfarten, er det nok at man viser Hovederne, for at stedes til at handle med andre Fødevarer, som have indtaget mange Hestes Plads paa de Engelske Skibe. En Lov forbyder at give dem andet i Betaling end Sirop og Sukker-Brændeviin; den bliver kun lidet agtet. Tillige med den Ret, Engellænderne have anmasset sig til at indføre hvad de ville, udføre de ogsaa Koloniens kostbareste Fødevarer, og lade sig endda give Penge og Vexler paa Europa. Saaledes er Magtens Ret, som Republikanske Nationer bruge ikke allene mod andre Nationer, men ogsaa imellem sig selv. Engellænderne handle næsten mod Hollænderne, som Athenienserne fordum mod Melierne. Til alle Tider viger den Svagere for den Stærkere, sagde Athenen fordum til Ѳeboerne paa Melos. Vi have ikke givet denne Lov, den er ligesaa gammel som Verden, og vil vedblive ligesaa længe som den. Den samme Grund, der klæder Uretfærdigheden saa kiønt, giorde at Athenen siden efter blev undertvunget af Lacedæmon, og ødelagt af Romerne.

28. De Tab Hollænderne lide, bør giøre Republikken meget opmærksom paa dens Besiddelser i Amerika.

De forenede Provindser have ikke viist deres Besiddelser i den anden Halvverden den Opmærksomhed,

som de fortiente, endskiønt de Skaar, der een Gang efter den anden bleve giorte i deres Velstand, nok kunne være i Stand til at aabne dem Øinene. Dersom Svindelen over dets Velmagt ikke havde forblindet Republikken, vilde den i Brasiliens Tab have seet den første Kilde til dens Aftagelse. Skilt ved denne vidtløftige Besiddelse, der i dens Hænder kunde blevet den første Kolonie i Verden, som skulde have erstattet Feilen ved eller Lidenheden af dens Land-Strækning i Europa, saae den sig bragt til, ikke at være andet end hvad den havde været, førend den giorde denne Erobring — Verdens Megler. Der blev da et Øde i Massen af dens sande Rigdomme, som ved intet siden efter er bleven udfyldt.

Følgerne af Navigations-Akten, som Engelland udstedede, vare ikke mindre fordærvelige for Holland. Fra dette Øieblik ophørte denne Øe at skatte til Republikens Handel. Den blev dens Medbeiler, og forhvervede sig snart en afgiort Overvægt over den i Afrika, Asia og Amerika.

Dersom de andre Nationer havde optaget Engellands Politik, havde Holland været paa Randen af dets Undergang. Til dets Lykke indsaae Fyrsterne det ikke, eller ønskede ikke deres Nationers Velstand nok dertil. Imidlertid har dog enhver Regiering efterhaanden som Oplysningen er trængt ind i Hovederne, forsøgt paa at drive den Handel, som tihørte den. Alle de Skridt, man har giort paa denne Bane, have stækket Vingerne paa Holland. Den nu værende Gang lader formode, at ethvert Folk vil enten tidlig eller sildig faae en Skibsfart, der staar i Forhold til dets Territoriums Beskaffenhed, dets Vindskibeligheds Omfang. Naar dette skeer, som alt synes at lede Nationernes Bestemmelse til, ville Hollænderne, der have havt deres Naboers Dødsighed og Vankundighed ligesaa

meget at takke for deres Velstand, som deres egen Huusholdning og Erfaring, see sig bragte tilbage til deres naturlige Fattigdom.

Vist nok har den Menneskelige Forudseenhed det ikke i sin Magt, at afværge denne Revolution; men skulde ikke heller fremskynde den, som Republikken har giort, ved at søge at spille en Hoved-Rolle i de Urolig-heder, der saa ofte have tumlet Europa. Vort Aar-hundredes egennyttige Politik vilde have tilgivet den de Krige, som den har foretaget eller udholdt til Nytte for sin Handel. Men hvorledes kan man bifalde dem, hvori dens overdrevne Ærgierrighed, dens ugrundede Be-kymringer have indviklet den? Den har maattet tage sin Tilflugt til uhyre Penge-Laan. Dersom man sam-menlægger den Gield, som General-Staterne, Provind-serne, Byerne hver for sig have giort, vil man finde at den stiger til mellem en 4 til 500 Millioner Rigsdaler, hvoraf Renten, skiønt nedsat til 2½ Prosent, har gyse-lig formeret og uhyre forøget Mængden af Skatterne.

Andre ville maaskee undersøge, om disse Skatter ere med Klogskab fordelte, om de blive hævede med den behørige Oekonomie. Her er det nok at anmærke, at Virkningen af dem har været, at giøre Fødevarerne af første Nødvendighed, og som en Følge deraf, Haand-Arbeidet saa kostbart, at National-Vindskibeligheden derved har faaet et meget haardt Stød. Ulden-, Silke-, Guld- og Sølv-Manufakturerne ere tillige med en Mængde andre gangne til Grunde, efter at de i lang Tid have kiempet mod tilvoxende Paalæg og Kostbarhed. Naar Foraars Jævndøgn bringer paa en Gang Hoivan-det og Snee-Smeltning med sig, bliver et Land over-svømmet af Floderne, som løbe over. Saasnart Skat-ternes Mængde forhøier Prisen paa Levnetsmidlerne, forlades Fabrikkerne og Værkstederne af Haandverks-folkene, der maae betale deres Fortæring dyrere uden

at faae mere i Løn. Af sine Manufakturers Skibbrud har Holland kun frelst dem, der ikke have været udsat for Konkurrense med andre Nationers.

Republikens Agerdyrkning, dersom det er tilladt saaledes at kalde Silde-Fiskeriet, har ikke lidt synderlig mindre. Dette Fiskeri, som man i lang Tid kaldte Statens Guld-Mine, formedelst den Mængde Mennesker, det skaffede Levebrød og Rigdomme, har ikke allene, saavelsom Hvalfisk-Fangsten, tabt det halve af sine Fordele, men de ere endog lidt efter lidt bragte til intet. Eiheller er det i Penge, at de, som understøttede disse tvende Fiskerier, udrede den Andeel, de tage deri. Der ere ingen Interessentere deri uden Kiøbmænd, som levere Skibe, Tougværk, Redskaber, Levnetsmidler. Deres Fordeel bestaar ikke i synderlig andet end Salget af disse Handelsvarer, for hvilke de blive betalte ved Produktet af Fiskeriet, som sielden giver noget over Bekostningerne paa Udredningen. Den Umulighed, det er Holland, at giøre en nyttigere Brug af sine mangfoldige Kapitaler, er det eneste, der har frelst Levningerne af denne første Kilde til den offentlige Velstand.

De uhyre Paalæg, der have ødelagt Republikkens Manufakturer, og nedsat Fordelen af dens Fiskerier til noget saa ubetydeligt, have ogsaa indskrænket dens Skibsfart meget. Hollænderne hente altid Materialerne til deres Skibsbyggeri fra første Haand. De pløie sielden Søen med Baglast. De leve yderst tarveligen, deres Skibes lette Maneuvrer tilstede dem at have ringe Mandskaber; og disse altid ypperlige Mandskaber tilveiebringes for godt Kiøb af den Overflødighed paa Matroser, der myldrer i et Land, hvor alt er enten Hav eller Havbred. Uagtet alle disse Fordele, der understøttes af Pengenes lave Priis, have de seet sig tvungne til at dele Europas Fragt med de Danske,

de Svenske, fornemmelig med Hamborgerne, hos hvilke alt hvad der skal lætte Skibsfarten ikke er besværet med saa store Byrder.

Kommissionerne have taget af i de forenede Provindser paa samme Tid, som Fragten, der forskaffede dem. Da Holland var blevet et stort Oplagssted, bleve Handelsvarerne sendte derhen fra alle Kanter, som til et Market, hvor de snarest, sikkerst og fordelagtigst kunde sælges. Fremmede Kiøbmænd lode dem ofte gaae derhen for deres egen Regning, saameget villigere, som de der fandt en meget billig Kredit, der gik endog til to Trediedele, til tre Fierdedele af deres Vares Værdi. Denne Fremgangsmaade forvissede Hollænderne den dobbelte Fordeel, at giøre deres Kapitaler frugtbringende uden at vove dem, og at faae en Komission. Handels-Fordelene vare da saa betydelige, at de kunde udholde disse Udgifter. Gevinsten er blevet saa indskrænket siden Oplysningen har formeret Antallet paa Konkurenterne, at Sælgeren maa lade alt gaae til Forbrugeren uden nogen Mellemhandlers Mellemkomst. Dersom det ved visse Leiligheder agtes nyttigt at betiene sig deraf, vil man, alle Ting lige, foretrække de Havne, hvor Handelsvarerne ikke betale nogen Ind- eller Udførsels Told.

Republiken har ligeledes seet Assuranse-Handelen gaae sig af Hænderne, som den forhen drev, saa at sige, udelukkende. Det var i dens Havne at alle Europas Lande lode deres Ladninger assurere til stor Fordeel for Asseurandeurerne, der ved at dividere og multiplicere, hvad de vovede, sielden toge Feil af at berige sig. Efterhaanden som Analysen har trængt sig ind i alle Begreber enten af Philosophie eller af Oekonomie, har man allevegne indseet Nytten i disse Spekulationer. Brugen deraf er bleven gængs og almindelig, og hvad

de andre Nationer have vundet, har Holland nødvendigen tabt.

Af disse Bemærkninger følger at alle Republikens Handels-Grene have lidt en uhyre Formindskelse. Maaskee skulde de endog for største Delen været blevne til intet, dersom Mængden af dens rede Penge og dens yderst strænge Oekonomie ikke havde sat den i Stand til at lade sig nøie med en Fordeel af tre Prosent, hvortil vi mene at man maa anslaae Produktet af dens Handels-Forretninger i det Hele. Saa stort et Øde er blevet udfyldt ved de Penge-Laan, som Hollænderne have giort til Engelland, Frankerig, Østerrig, Saxen, Danmark, ja endog til Rusland, og som kan beløbe sig til en 3,350,000 Rigsdaler.

Staten forbød forhen denne Handelsgreen, der siden efter er bleven den vigtigste af alle. Dersom Loven var bleven efterlevet skulde de Kapitaler, man har laant ud til Fremmede, været blevne frugtesløs liggende i Landet, efterdi Handelen finder de Kapitaler, der kunne anvendes i den, i saa stor en Mængde, at det mindste man forøgede dem, vilde den, langt fra at give nogen Fordeel af sig, blive ødelæggende ved den umaadelige Konkurrense. En alt for stor Overflødighed af Penge skulde da have hævet de forende Provindser til den Høide, hvor det Overdrevne i Rigdomme bliver til Armod. Kapitalister i tusende Tal skulde da, midt i deres Skatte, ikke have havt noget at leve af.

Den modsatte Fremgangsmaade har skaffet Republiken sin største Hielpekilde. De Penge, den har laant ud til Naboe-Nationerne, have aarlig forskaffet den en fordelagtig Balance ved den Indtægt, de have givet af sig. Det Udlaante bliver altid heelt og indbringer altid de samme Renter.

Man vil ikke være saa forfængelig at beregne, hvorlænge Hollænderne skulde forblive i en saa behagelig

Forfatning. Det øiensynlige berettiger os allene til at sige: at de Regieringer, der til Nationernes Ulykke have vedtaget det afskyelige Laane-System, ville tidlig eller sildig afsværge det, og at de Misbrug, de have giort deraf, ville rimeligviis tvinge dem til at blive nordholdelige. Da vil Republikens store Hielpekilde blive i dens Avling.

Denne Avling, skiønt den kan tage mod Forbedring i Landskabet Breda, Herzogenbusch, Zütphen og Geldern, vil dog aldrig blive meget betydelig. De forenede Provindsers Jordsmon er saa indknebet, at en Sultan næsten havde Grund til at sige, da han saae den Forbittrelse, hvormed Hollænderne og Spanierne kivedes derom: at dersom det var hans, vilde han lade sine Skandsegravere kaste det i Søen. Jordbunden er kun god for Fiskene, som opholdte sig derpaa, førend Hollænderne. Man har med ligesaa megen Eftertryk som Rigtighed sagt: at der i dette Land var kun giort Udkast til de fire Elementer.

Republikens Tilværelse i Europa er usikker formedelst dens Beliggenhed midt i et lunefuldt og voldsomt Element, som omgiver den, som truer den uophørlig, og mod hvilket den er nød til at underholde en Magt, der er ligesaa kostbar, som en talrig Armee — formedelst frygtelige Naboer, nogle paa Havet, andre paa Fastlandet — formedelst dens Jordbunds Utaknemlighed, der ikke forsyner den med noget af det, der udfordres til enhver Dags uundgaalige Fornødenhed. Uden nogen — den egen — Rigdom, ville dens Magasiner, som i Dag ere fulde af fremmede Kiøbmandsvarer, i Morgen staae tomme eller forfyldte, naar det behager Nationerne enten at ophøre med at levere dem, eller at ophøre med at forlange dem. Udsatte for Hungersnød af ethvert Slags ville dens Indvaanere være nødte til at forlade deres Fædernneland eller at døe af

Hunger paa deres Penge-Kister, dersom man ikke kan komme dem til Hielp, eller dersom man negter dem Hielp. Dersom det skeer, at Nationerne forskaffe sig rigtige Indsigter om deres Fordele, og bestemme sig til selv at føre dens Produkter til Jordens forskiellige Lande, og at føre dem tilbage paa deres egne Skibe, som de have faaet i Bytte, hvad ville de unyttige Fragtfolk blive til? Skilt ved de første Materialier, hvis Besiddere have det i deres Magt at forbyde Udførselen af dem eller bringe dem til en overdreven Priis, hvad ville da dens Manufakturer blive? Enten en Magts Skiebne beroer paa andre Nationers Klogskab, eller den beroer paa deres Daarskab, er den næsten lige høit at beklage. Uden den nye Verdens Opdagelse skulde Holland ikke have været noget, Engelland kun lidet, Spanien og Portugal mægtige, Frankerig hvad det er, hvad det altid vil blive, under hvilken Herre og hvilken Regiering det end kommer. En lang Række af Elendighed kan nedsænke det i Ulykke, men denne Ulykke vil kun vare for en Tid, efterdi Naturen stedse arbeider paa at giøre dens Uheld godt igien; og her seer man den gyselige Forskiel, der er paa et Folks Forfatning, som ved sit Jordsmon er — fattig eller — riig. Det sidste kan gierne undvære alle Nationer, som ikke godt kunne undvære det. Dets Folkemængde maa uophørlig tage til, dersom en slet Bestyrelse ikke standser dens Fremgang. Endeel paa hinanden følgende Aaringer af en almindelig Hungersnød vilde kun bringe det i et flygtigt Ildebefindende, dersom Regenten sørger for det med Klogskab. Det behøver næsten ikke Allierede. Alle andre Magters forenede Politik kunde lade det beholde sine Fødevarer; derved kunde det kun komme til at erfare Uleiligheden af det, som det havde tilovers, og Formindskelse i dets Luxus — en Virkning, der vilde vende sig til Fordeel for dets Styrke, som den udmarver og

dens Sædelighed, som den fordærver. Hvad virkelig Rigdom er, har den; det behøver ikke at gaae langt for at hente den. Hvad formaaer — for eller — mod dens Vel, Overflodet paa eller Sieldenheden af det Metal, som forestiller den? Intet.

Skilt ved disse Fordele i Europa bør Republiken søge dem i Amerika. Dens Kolonier, skiønt meget ringere end de Etablissementer, som de fleste andre Nationer have oprettet der, ville skaffe den Produkter, som den allene vil blive Eier af. Bleven en Magt med Grund-Eiendom, vil den paa alle Markeder gaae i Konkurrense med de Nationer, hvis Fødevarer den forhen kun førte omkring. Holland vil ophøre med, ikke at være andet end et stort Pakhuus. Det vil i Amerika finde den Fasthed, som Europa negter det. Lader os see om Danmark har samme Fornødenheder og samme Hielpekilder.

29. Revolutioner, der have givet Danmark et andet Udseende.

Danmark og Norge, der nu ere forenede under een Regiering, udgiorde tvende forskiellige Stater i det 8de Aarhundrede. Medens det første udmærkede sig ved at erobre Engelland og ved andre dristige Foretagender, besatte det andet de Orkadiske Øer, Færøerne og Island. Drevne af den Uroe, som altid havde omtumlet deres Forfædre, Skandinaverne, nedsatte sig dets virksomme Indbyggere endog i Grønland, som man har meget stærke Grunde til at ansee for at være landfast med Amerikas Fastland. Man troer endog giennem det Historiske Mørke, der er udbredet over Nordens Oldsager, at skimte, at disse dristige Søemænd dreve i det 11te Aarhundrede deres Søe-Reiser til Labradors og Terre-neuves (Nye-Lands) Kyster, og

at de der anlagde nogle svage Kolonier. Det er derfor sandsynligt, at Nordmændene kunde aftvinge Christopher Colomb Æren for at have opdaget den nye Verden. Men de vare i den uden at vide det.

De Krige, som Norge udstod indtil det blev forenet med Danmark; de Hindringer, som bleve lagte det i Veien for dets Skibsfart; den Glemsel og den Uvirksomhed, hvori denne driftige Nation faldt, skilte den ved sine Kolonier i Grønland, og med dem ved de Etablissementer eller Forbindelser, den kunde have paa Amerikas Kyster.

Mere end eet Aarhundrede var forløbet efter at den Genuesiske Søemand havde begyndt med at erobre dette Land i Spaniens Navn, da de Danske og Norske, som da kun udgiorde een Nation, kastede deres Øine paa denne Verdens anden Halvkugle, som de vare nærmere end alle de Nationer, der havde bemægtiget sig den. Men da de vilde trænge sig ind til den paa den korteste Vei, sendte de 1619 Kapitain **Munk**, for giennem det Nord-Vestlige at søge en Giennemfart til det stille Hav. Hans Bestræbelser bleve ligesaa unyttige, som saa mange andre Søemænds, der forhen og siden efter have forsøgt det.

Man maa formode at det frugtesløse i et første Forsøg ikke vilde have afskrækket Danmark *. Sand-

* Ogsaa maa man vel formode, at fordi man ikke ved de hidtil giorte Forsøg har opnaaet sit Ønske, derfor har man ikke opgivet Sagen som umuelig. En saadan Vei vilde i mine Tanker, især deleshed i Europas nærværende Forfatning, have en saa vigtig Indflydelse paa Danmarks Handel og Danmarks Opkomst, at Danmark neppe kan være bekiendt, at ansee Forsøgene som endte, førend det har skaffet sig Visshed for, at den ikke gives. Skulde Luft-Ballonerne ikke her kunne giøre nogen Nytte? Det er kun et Spørgsmaal af en

synlig vilde det have fortsat sine Expeditioner til Amerika indtil det havde bragt det til at anlægge nyttige Kolonier deri. Dersom det tabte disse fraliggende Lande af Sigte, blev det tvunget dertil af en Krig, som gik det haardnakken imod, knækkede det meget og gav det nok at bestille indtil Aaret 1660.

ukyndig Mand. Kunde man ikke paa passende Steder i vore Grønlandske Kolonier lade Luft-Balloner gaae op med et par kyndige Soe-Folk, som kunne anmærke sig og aftegne de Aabninger, der saaes fra denne Høide, følge dem med smaae Skibe indtil de enten havde opnaaet det ene eller skaffet sig Vished for det andet. Muligheden deri og Fremgangsmaaden derved henstiller jeg ganske til Kyndigeres Bedømmelse. Men skiønt jeg er bleven knuget ned i en Forfatning, hvori jeg ikke har kunnet være mit Fædreneland til den Nytte, jeg gierne havde ønsket, skiønt jeg i denne min Forknyttelse dog har søgt at skuffe Skiebnen ved at levere det et Værk, som jeg troer vil være det til Nytte i meer end eet 50 Aar, skiønt jeg dertil allerede har opoffret en 500 Rigsdaler, saa subskriberer jeg dog endnu Eet Hundrede Rigsdaler til disse Forsøg, naar de blive giorte under Tilsyn og Veiledelse af Mænd, hvis Redelighed og Kyndighed kunne være Borgen for ærlig og forstandig Anvendelse af hvad der sammenskydes dertil. Vil da enhver Landets Borger bidrage ligesaameget i Forhold til hans rigeligere Indtægter og større Formue, saa vil Landet faae en Kapital, der ikke allene vil blive tilstrækkelig til at giore disse Forsøg, men ogsaa til at faae Landets Heder opdyrkede. Skulde begge Dele lykkes efter Ønske, da vil mit kiere Fødeland sikkert vinde noget af sin gamle Hæder tilbage, i det mindste vil det ikke længere komme til at staae som et Qvast-Nul i Europas Historie.

Overs.

Regieringen anvendte det første Øieblik, den fik Rolighed, til at undersøge sine Saar. Liig alle Gothiske Regieringer var den deelt imellem en Valg-Fyrste, Nationens Mægtige eller Raadet og Stænderne. Kongen havde ikke Ret til andet end at præsidere i Raadet og anføre Armeen. Raadet regierede i den Mellemtid, der forløb fra en Rigsdag til en anden. Denne, der bestod af Geistligheden, Adelen og Tredieſtanden, afgiorde alle vigtige Anliggender.

Endſkiønt denne Konſtitution giver et Billede paa Frihed, var dog intet mindre frit end Danmark. Geistligheden havde siden Reformationen tabt al Indflydelse. Borgerne havde endnu ikke erhvervet sig Rigdomme nok til at give sig Vigtighed. Disse tvende Stænder vare knusede af Adelen, der altid ledes af den Feudal-Aand, som henfører alt til Vælden. De yderst betænkelige Omstændigheder, hvori man befandt sig, vakte hverken den Retfærdighed eller den Billighed hos denne Stand, som da var den fornøden. Dens Afslag at bidrage til de offentlige Skatter i Forhold til dens Besiddelser, opirrede de andre Medlemmer af Konfederationen. I et Anstød af deres Forbittrelse overdroge de Monarken en absolut og uindskrænket Magt; og de, der havde tvunget dem til at giøre dette Skridt i deres Fortvivlelse, saae sig nødte til at følge et — dem saa krænkende — Exempel.

Ved denne Tid faldte de Danske i et Slags Sovesyge. Paa de store Rystelser, som vigtige Rettigheders Omtvistning altid foraarsager, fulgte et pludseligt Stille. Et Folk, der i endeel Sekler havde været fremme paa Scenen, spillede ikke mere nogen Rolle paa Verdens Skueplads. Det vaagnede kun af denne Dvale, for 1671 at besætte i Amerika en lille Øe, der er bekiendt under Navn af St. Thomas.

30. De Danske nedsætte sig paa Øerne St. Thomas, St. Jean og St. Croix.

Denne Øe, den sidste af de Antilliske paa den vestlige Side, var ganske og aldeles øde, da de Danske foretoge sig at boesætte sig paa den. Det blev i Førstningen giort dem stridigt af Engellænderne under det Paaskud at nogle Omstakkere af deres Nation havde forhen begyndt paa at opdyrke den. Det Brittiske Ministerium hævede disse Bryderier, og hastigere end man havde ventet sig, saae Kolonien de Plantager fæste Rødder, som kunde slaae an i et sandagtigt Jordsmon, der var kun 5 Mile langt og 2½ Mile bredt. Disse Fremskridt, som paa den Tid vare sieldne paa den Amerikanske Øe-Samling, havde en særdeles Aarsag.

Churfyrsten af Brandenborg havde 1681 oprettet et Kompagnie for det vestlige Afrika. Dette Selskabs Formaal var at kiøbe Slaver. Men de skulde sælges, og Affætningen kunde kun skee i den nye Verden. Man foreslog Hoffet i Versailles at tage imod dem i sine Besiddelser eller at afstaae St. Croix. Da begge disse Anmodninger fik lige Afslag kastede Frederik Vilhelm sine Øine paa St. Thomas. Danmark gav 1685 sit Samtykke til, at denne driftige Fyrstes Undersaatter maatte oprette et Kontor paa Øen og der drive deres Handel frit, imod at betale de fastsatte Paalæg, og forpligte sig til en aarlig Afgift. Man ventede da at forsyne de Spanske — med Engelland og Holland misfornøiede — Kolonier med Negere, som disse Provindser idelig trængte til. Da Affætningen ikke fandt Sted og Udsugelserne toge uophørlig til endog paa St. Thomas, bleve Brandenborgernes Operationer stedse meer eller mindre uheldige. Imidlertid blev dog deres Kontrakt, som fra først af kun havde været paa 30 Aar,

fornyet. Nogle af dem vare der endog endnu 1731, men uden Virksomhed og uden Privilegium.

Men overalt var det hverken sine Produkter eller Brandenborgernes Entrepriser, som St. Thomas havde at takke for den Glimmer, hvori den viste sig. Havet har der udhulet en ypperlig Havn, som kan give 50 Skibe Sikkerhed. En saa herlig Fordeel bragte de Engelske og Franske Flibustier til at søge den, fordi de vilde unddrage Frugterne af deres Plyndringer fra de Afgifter, som man fordrede af dem i deres Nationers Etablissementer. De Fribyttere, der havde giort deres Priser for langt nede til at føre dem op til deres Nations Øer, gik til St. Thomas for der at sælge dem. Den var Tilflugts Sted for alle Koffardie Skibe, som forfulgte i Krigs Tider fandt der en neutral Havn. Den var Samlings-Sted for alle de Omtuskninger, som Naboe-Folkene ikke saa let eller saa sikkert kunde giøre andensteds. Derfra var det, man dagligen expederede Baade, der vare rigeligen ladede, til at drive Snig-Handel med de Spanske Kyster, hvorfra man tilbagebragte en Mængde kostbare Metaller og Handelsvarer. St. Thomas var kort sagt en Plads, hvor der sluttedes meget betydelige Kiøbmandskaber.

Men Danmark tiente intet ved dette hurtige Omløb. Det var Udlændinger, der berigede sig, og fløi bort med deres Rigdomme. Et Skib, der aarlig blev expederet til Afrika, for at sælge sine Slaver i Amerika, og komme tilbage til Europa med en Ladning, som den havde faaet for dem, var den eneste Handelsforbindelse, hvori Moderlandet stod med sin Kolonie. De forøgedes 1719 ved Opryddningen af Øen St. Jean, der ligger ved Siden af St. Thomas, men er endnu halv saa liden som denne. Disse svage Begyndelses-Anlæg kunde have trængt til Crabeneiland eller

Vorriken, hvorpaa man to Aar iforveien havde giort Forsøg paa at boesætte sig.

Denne Øe, der kan være 8 til 10 Mile i Omkreds, har et temmelig stort Antal Bierge; men de ere hverken golde, eller steile, eller meget høie. Jordbunden i de Sletter og Dale, der skille dem fra hinanden, synes meget frugtbar, og den bliver vandet af en Mængde Kilder, hvis Vand ansees for ypperligt. Med at negte den en Havn har Naturen været ødsel med at give den de beste Reeder, man kiender. Ved hvert Skridt finder man Levninger af Bygninger; af Pomerans- og Sitron-Træers Alleer, som bevise at Spanierne paa Porto-Ricco, der ligger kun 5 til 6 Mile derfra, have forhen været boesatte derpaa.

Da Engellænderne saae, at en saa herlig Øe laae øde, begyndte de at anlægge nogle Plantager derpaa mod Enden af det syttende Aarhundrede. Man gav dem ikke Tid til at høste Frugten af deres Arbeide. De bleve overrumplede af Spanierne, som ynkeligen nedsablede alle voxne af Mandkiøn, og bortførte alle Fruentimre og Børn til Porto Ricco. Denne Begivenhed afholdte ikke de Danske fra at giøre nogle Indretninger til at boesætte sig derpaa 1717. Men Stor-Brittanniens Undersaatter beraabte sig paa deres gamle Rettigheder, og sendte nogle Omstreifere derhen, som først bleve plyndrede og strax derpaa fordrevne af Spanierne. Misundelsen hos disse den nye Verdens Tyranner gaaer saavidt, at de forbyde endog Fisker-Baade at nærme sig til en Strandbred, hvortil de kun have et Slags Eiendoms-Ret uden at betiene sig af den. Fordømmende Crabeneiland til at være en evig Ørken ville de hverken selv beboe den, eller lade den beboe af andre — alt for dovne til selv at dyrke den og alt for misundelige til at taale virksomme Naboer paa den.

Et saadant Præg af udelukkende Herske-Syge har nødet Danmark til at bortvende Øinene fra Crabeneiland, for at kaste dem paa Øen St. Croix.

Denne fortiente med større Ret at opvække Nationernes Begierlighed. Den er 18 Mile * lang 3 og 4 Mile bred. Den blev 1643 besat af Hollænderne og Engellænderne. Det varede ikke længe førend deres Rivaliseren bragte dem i Klammeri. De første bleve 1646 slagne i en haardnakken og blodig Trefning, og saae sig nødte til at forlade et Land, hvorpaa de havde bygget store Forhaabninger. Seierherren arbeidede paa at sætte sig fast i sin Erobring, da han 1650 blev angreben og fordreven af 1200 Spanier, der kom dertil paa 5 Skibe. Deres Triumph varede kun nogle Maaneder. Hvad der var blevet tilbage af dette talrige Korps til at forsvare Øen, overgav den uden Modstand til 160 Franskmænd, der vare reiste fra St. Christopher, for at sætte sig i Besiddelse af den.

Disse nye Beboere skyndte sig med at undersøge et saa omtvistet Land. Paa en — ellers ypperlig — Jordbund fandt de kun en maadelig Flod, som løb langsom, næsten med Havets Overflade, i et Jordsmon uden Helding, og gav derfor kun et brakt Vand. En 2 til 3 Kilder, som man opdagede i det Indre af Øen, erstattede kun ubetydelig denne Mangel. Brøndene forsynede kun sielden med Vand. Der behøvedes Tid til at bygge Vand-Kister. Luften havde intet mere tiltrækkende for de nye Kolonister. En flad og med gamle Træer bevoxet Øe tillod ikke Vindene synderlig at udfeie de fordærvede Uddunstinger, hvormed dens Moradser tyknede Dunstkredsen. Der var kun eet Middel til at raade Bod paa denne Uleilighed. Det var at brænde Skovene. Strax satte de Franske Ild paa

* Skal kun være 5 til 6.

dem, gaae ombord paa deres Skibe, og betragte fra Søen i hele Maaneder den Brand, de havde antændt paa Øen. Saasnart den var slukt, gik de i Land igien.

Markerne fandtes af en utrolig Frugtbarhed. Tobak, Bomuld, Rocou, Indigo, Sukker lykkedes der lige godt. Denne Kolonie giorde en saadan Fremgang, at 11ve Aar efter dens Anlæg talte den 822 Hvide med et forholdsmessigt Antal Slaver. Med hurtige Skridt gik den frem til Velstand, da man lagde dens Driftighed Hindringer i Veien, som bragte den til at gaae tilbage. Den forfaldt ligesaa hurtig, som den steeg. Den havde kun 147 Mand med deres Qvinder og Børn tilbage, og 623 Sorte, da man 1696 flyttede dette Folke-Antal over paa St. Domingo.

Smaafolk, Skribenter, som ikke kiende noget til Regieringernes Planer, deres lønlige Underhandlinger, Ministernes Karakter, Beskytteres og Beskyttedes Fordele — som smigrede sig med at finde Grunden til en Begivenhed blant en Mængde vigtige eller løierlige Aarsager, der alle kunde have voldet den ligemeget — som ikke lade sig det falde ind, at blant disse Aarsager kan den naturligste ofte være den urigtigste — som fælde deres Dom efter en dybsindig Læsning af en Avis eller en Journal, ligesom de havde deres hele Liv igiennem været ansatte ved Statens Roer og gaaet Fyrsterne til Haande med deres Raad — som aldrig ere længere borte fra det rigtige end i de Tilfælde, hvor de vise nogen Skarpsindighed — ligesaa urimelige i det gode som i det onde, de sige om Nationerne, i den gunstige Mening, de have om de ministerielle Operationer, som i den ugunstige Dom, de fælde over dem — Drømmere af det Slags, der ansee sig for vigtige Personer, fordi de have den Galskab at sysselsætte sig med vigtige Ting,

overbevisse om at Kabinetterne altid bestemme sig efter en dybsindig Politiks høie Planer, indbildte sig at Hoffet i Versailles ikke havde foragtet St. Croix, uden fordi det vilde forlade de smaae Øer for at forene al sin Styrke, al sin Vindskibelighed og al sin Folkemængde paa de store. De have bedraget sig. Denne Beslutning var et Værk af Skatteforpagterne, som fandt at St. Croix's Snig-Handel med St. Thomas giorde Skaar i deres Indtægter. Til alle Tider var Finansvæsenet Handelen til Skade, og udtærede den Barm, som gav det Næring. Øen laae ubeboet og udyrket til Aaret 1733. Ved denne Tid overdrog Frankerig sin Eiendoms-Ret over den for 164000 Rigsdaler til Danmark, som ikke tøvede med at bygge Staden og Fortet Christiansstad derpaa.

Da var det, at denne Nordens Magt syntes at maatte slaae stærke Rødder i Amerika. Til Uheld lod den sine Avlings Bedrifter sukke under et udelukkende Privilegiums Tyrannie. Vindskibelige Folk af alle Sekter, og fornemmelig de Mæhriske Brødre, kunne aldrig overvinde denne store Hindring. Man forsøgte adskillige Gange at forene Kolonisternes Fordele med deres Undertrykkeres; men disse Foreninger bleve til ingen Nytte. De tvende Partier laae altid i en Forbittrelses, men aldrig i Vindskibeligheds Krig med hinanden. Endelig kiøbte Regieringen, der viser sig mere billigtænkende, end man efter dens Konstitution skulde vente, 1754 Kompagniets Rettigheder og Effekter. Prisen blev anslaaet til 2,200,000 Rigsdaler. En Deel deraf blev betalt med rede Penge, og det øvrige i Rentebærende Obligationer paa Zahl-Kassen. Skibsfarten paa Øerne blev da aabnet for alle Undersaatter under den Danske Regiering.

31. De Danske Øers uheldige Forfatning. Hvad der vilde være passende for Regieringen at giøre for at formilde deres Skiebne.

Den første Januarii 1773 talte man paa St. Jean 69 Plantager, hvoraf de 27 vare bestemte til Sukker-Dyrkningen og 42 til andre mindre vigtige Produkter. St. Thomas havde nøiagtig det samme Antal og med samme Bestemmelse, men langt betydeligere. Af 345, som man faaer paa St. Croix, vare de 150 bedækkede med Sukker-Rør. Paa de to første Øer faae Eiendommene den Størrelse, som Kolonisten er i Stand til at give dem. Det er kun paa den sidste at hver Gaard er indskrænket til 3000 Danske Fod i Længden og 2000 i Breden.

St. Jean er beboet af 110 Hvide og 2324 Slaver. St. Thomas af 336 Hvide og 4296 Slaver. St. Croix af 2136 Hvide og 22,244 Slaver. Paa St. Jean gives der ikke Frigivne og paa St. Thomas er der kun 52, paa St. Croix kun 155. Imidlertid indskrænke de nødvendige Formaliteter til Frihedens Meddelelse sig til en simpel Indtegnelse i en Rets Protocol. Dersom dette overmaade lette ikke har formeret disse Velgiørenhedens Handlinger, da er det, fordi de ere forbudne dem, som have paadraget sig Gield. Man har været bange for, at Skyldnerne skulde blive fristede til at vise sig ædelmodige paa Tilgodehavernes Bekostning.

Denne Lov forekommer mig meget viis. Jeg mener, at med nogen Formildelse vilde den have sin Nytte endog i vore Lande. Jeg vilde synes meget godt om, at enhver Borger, der beklæder hæderlige Poster ved Hoffet, i Armeerne, i Kirken, i Magistraturen, blev suspenderet i det Øieblik, han blev lovligen tiltalt af en Kreditor, og at han blev for stedse afsat fra den i det

Øieblik, da Retten erklærede ham ude af Stand til at betale. Det forekommer mig, som man vilde udlaane med mere Tillid, og giøre Laan med mere Forsigtighed. En anden Fordeel ved en saadan Anordning vilde være, at de underordnede Stænder, som efterabe hvad der er Skik og Fordom blant de høiere Borger-Klasser, vilde frygte for samme Skam, og at Ubrødelighed i indgangne Forpligtelser vilde blive et af Trækkene i National-Sæderne.

De aarlige Produkter af de Danske Øer indskrænke sig til lidet Kaffe, meget Bomuld, en 17 til 18 Millioner Pund raat Sukker og en forholdsmessig Mængde Rum. Endeel af disse Varer blive leverede til Engellændere, der ere Eiere af de beste Plantager og i Besiddelse af at levere Slaver. Meget paalidelige Fortegnelser, som vi have for vore Øine, bevise at fra 1756 til 1773 har denne Nation solgt i de Danske Besiddelser af den nye Halvverden for henved en 480,000 Rigsdaler, og bortført for henved en 660,000 Rigsdaler. Nord-Amerika faaer ogsaa nogle af disse Produkter i Bytte for sine Kreature, sit Brænde og sit Meel. Det øvrige bliver bragt til Moderlandet paa en 40 Skibe af en 120 til 400 Tønders Drægtighed. Det meste forbruges der, og der bliver ikke solgt i Tydskland eller Øster-Søen for synderlig mere end en 200,000 Rigsdaler.

De Jorder, der kunne dyrkes, ere ikke alle opdyrkede paa de Danske Øer, og de, som man driver der, kunde blive forbedrede. Efter de best underrettede Menneskers Tilstaaelse kunne Produkterne af disse Besiddelser lettelig forøges med en Trediedeel, maaskee med det Halve.

En stor Hindring i denne Formerelse af Rigdomme er Kolonisternes yderlig tvungne Forfatning. De skylde Regieringen henved en Million, de skylde Moderlandets

Handel en 250,000 Rigsdaler, de skylde over $5\frac{1}{2}$ Millioner Rigsdaler til Hollænderne, som af deres umaadelige Kapitaler og Umueligheden i at giøre dem frugtbringende hos dem selv, nødes til at blive alle Nationers Kreditorer.

Fiskus's Begierlighed lægger Vindskibeligheden nye Hindringer i Veien. Føde- og Handelsvarer, som ikke ere Danmark egne, eller ikke ere blevne bragte dertil paa Danske Skibe, maae svare 4 Prosent ved deres Afreise fra Europa. De nationale og fremmede betale ligeledes 6 Prosent ved deres Indførsel paa Øerne. Man fordrer der en 4 Rigsdaler af enhver Neger, som kommer dertil og en Kopskat af omtrent 1 Rigsdaler; temmelig stærke Afgifter af stemplet Papiir; et Paalæg af en 2 Rigsdaler af hver 1000 Qvadrat Fod Land; Tiendedelen af Prisen paa de Plantager, som sælges. Produkterne ere alle underkastede 5 Prosent ved deres Udførsel af Kolonierne, og 3 Prosent i alle Moderlandets Havne, uden at regne hvad Rummen giver i Konsumtion ved at udsælges i smaat til Forbrug. Disse Afgifter udgiøre samlede en Indtægt for Kronen af henved en 200,000 Rigsdaler.

Det er Tid at Fiskus afstaaer fra disse saa mangfoldige og saa trykkende Paalæg. En rigtig beregnet Fordeel burde vist nok lære alle Magter, der have Besiddelser i den nye Verden, denne Adfærd. Men Danmark er paa en egentligere Maade nødt til at vise denne Ædelmodighed. Dets Planteurer ere betyngede med en saa uhyre Gield, at de aldrig kunne betale Hovedstolen, at de ikke engang nogensinde vilde kunne betale de tilbagestaaende Renter, uden en fuldkommen Eftergivelse fra Fiskus's Side.

Men kan man vel vente sig dette Viisdoms Træk af nogen Magt i Verden, saalænge de offentlige Udgifter overstige den offentlige Indtægt; saalænge slemme

Tilfælde — som i Tingenes nutidige Orden eller rettere Uorden idelig fornyes — nøde Bestyrelserne til at fordoble, tredoble Byrden paa de ulykkelige allerede overlæssede Undersaatter; saalænge Kabinetterne maae arbeide uden noget vist Maal, uden nogen overlagt Plan; saalænge Ministerne opføre sig, som om Regieringen eller deres Embede skulde ophøre Dagen efter; saalænge National-Skatkammeret udtømmes ved uhørte Plyndringer, og der ikke skal raades Bod paa dets Armod uden ved udsvævende Spekulationer, hvis ødelæggende Følger ikke ville blive mærkede, eller ville blive overseete for Øieblikkets smaa Fordele; og — for at betiene mig af en stærk, men sand, en skrækkom, men symbolisk Mataphor paa hvad der skeer i alle Lande — saalænge Daarskab, Gierrighed, Forødelse, Vankundighed, Tyrannie hos Forretnings-Folkene giøre et udhungret Fiskus i den Grad rovgierrig, at man brænder hvad man har høstet, for i en Snup at faae Penge for Asken.

Dersom Fiskus af en Hendelse blev klogere i Danmark, end den hidtil har været eller er paa noget Sted i Verden, vilde Øerne St. Thomas, St. Jean og St. Croix maaskee komme til at florere, og deres Produkter til en vis Grad erstatte det lille Værd, som selve Moderlandets have.

32. Flygtig Udsigt over den Danske Magt.

De Provindser, som denne Stat for Tiden behersker i Europa, vare fordum uafhængige af hinanden. Revolutioner, der for største Delen vare besynderlige, have forenet dem under een Regiering. I Midten af dette underligen sammensatte Hele ligge nogle Øer, hvoraf den bekiendteste kaldes Siælland. Man finder der en ypperlig Havn, som i det ellevte Aarhundrede kun var et Fiskerleie, blev i det trettende en Bye; Ri-

gets Hovedstad i det femtende; og en smuk Stad efter at Ildebranden 1728 havde ødelagt 1650 Huse deri *. Vest for disse Øer ligger den lange og smale Halv-Øe, som de gamle kaldte det Cimbriske Chersones. De vigtigste og største Deie deraf have under Navn af Jylland, Slesvig og Holsten efterhaanden forøget det Danske Herredømme. De have været meer eller mindre blomstrende i det Forhold, hvori de have følt til Oseanets Ustadighed, som snart forlader deres Kyster og snart opsluger dem. Man seer i disse Lande et Slags Kamp imellem Menneskene og Havet, en bestandig Strid, hvis Udfald altid har staaet i Ligevægt. Et saadant Lands Indbyggere ville blive frie, saasnart de mærkede, at de ikke vare det. Søe-Folk, Øe- og Klippe-Beboere kan Despotismen ikke skræmme.

Norge er ikke heller vel skikket til at bære Trældoms Aag. Det er bedækket med Stene og Klipper, og giennemskaaret i forskiellige Strøg af høie Fielde, som ikke kunne dyrkes. I Lapland seer man kun nogle faa Vilde, som enten ere boesatte paa Kysterne formedelst Fiskeriet, eller vanke om i gyselige Udørkener, hvor de underholde sig af Jagten, af deres Pelsværk og deres Reensdyr. Island er et ynkeligt Land, der hundrede Gange er blevet omvæltet af Vulkaner, Jordskielv, og giemmer stedse i sit Skiød paa beegagtige Materier, der hvert Øieblik kunne giøre det til en Askedynge. Hvad Grønland angaaer, som almindelig ansees for en Øe, og som Geograferne formode at være landfast med Amerika mod Vester, da er det et vidtløftigt og ufrugtbart Land, som Naturen har fordømt til en evig Iis. Dersom disse Lande nogensinde blive folkerige, ville de blive uafhængige af hinanden og alle af Danmark, der

* Endnu smukkere er den opstaaet af sin Aske efter den Ildebrand som i Aaret 1795 fortærede en betydelig Deel af den. O. A.

anseer dem for sin Eiendom, uden at deres vilde Beboere vide noget deraf *.

Klimaet paa de Danske Øer i Europa er ikke saa strængt, som man efter deres Brede skulde troe. Dersom de Bugter, hvoraf de ere omgivne, undertiden see Skibsfarten afbrudt, da er det ikke allene formedelst den Iis, der er frossen i dem, men ogsaa formedelst de Iis-Kager, som Vindene drive dertil, og som fryse sammen efter som de sammendynges. Naar man undtager Nørre-Jylland, saa have de Provindser, der ligge ved Tydskland, samme Temperatur som det. Frosten er meget taalelig endog paa Norges sydlige Kyster. Det regner der ofte om Vinteren, og Bergens Havn er neppe een Gang lukket af Iis, medens Amsterdams, Lübeks og Hamborgs ere det ti Gange om Aaret. Rigtig nok bliver denne Fordeel dyrt kiøbt ved den tykke og idelige Taage, som giør Opholdet i Danmark ubehageligt og trist, og Indbyggerne mørke og melankolske.

Folkemængden i denne Stat staaer ikke i Forhold til dens Størrelse. I ældgamle Tider udtømte den sig ved idelige Udvandringer. Søe-Røveriet, der traadte i deres Sted, vedligeholdte Folkemangelen. Anarkiet hindrede Staten fra at komme sig til rette igien efter disse store Vanheld. I Forhold til sin store Strækning har Norge kun faa Indbyggere **.

* At dette kun kan siges om Grønland, men ingenlunde om Island, veed enhver dansk Læser. O. A.

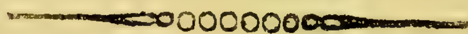
** Hvad Forfatteren her paa et Par Blade beretter om Kronens Indtægter og Udgifter, om Statens Land- og Søe-Magt, Folkemængde, Handel og flere didhenhørende Ting, saavel som en Deel af det, han i det foregaaende har anført om de Danske Øers Forfatning i Amerika har i de sidste 35 Aar lidt saa mange Forandringer, at man vil blive langt rigtigere og sikrere underrettet ved at

Dette kan være tilstrækkeligt til at overbevise denne Magt om, at det er den af største Vigtighed, at den selv allene benytter og forhandler alle Produkterne fra sine Amerikanske Øer; at jo mere indskrænkede dens Besiddelser ere i den nye Verden, jo mere opmærksom maa den være paa, at den ikke lader nogen af de Fordele gaae sig af Hænderne, som den kunde drage af dem. Vi minde denne og alle andre Regieringer i Verden om: at Regieringernes Sygdomme ikke ere blant dem, der læges af sig selv; at de forværre sig ved at blive gamle, og at det er sieldent, at lykkelige Omstændigheder giøre Helbredelsen lettere; at det er næsten altid farligt, at udsætte til en fiernere Tid baade det Gode, som man kan love sig at udvirke, og det Onde, som man har noget Haab om at kunne udrydde strax; at mod eet Exempel paa et lykkeligt Udfald, der er blevet tilveiebragt ved at give Tid, viser Historien os tusende, hvor man har savnet gunstig Leilighed, fordi man har ventet for længe paa den; at en Fyrstes Kamp er altid een Mands mod alle, med mindre endeel af dem har fælles Tarv med ham; at Allianser ere kun Forberedelser til Forræderi; at en svag Nations Styrke aldrig voxer uden i umærkelige Grader, og ved Bestræbelser, der altid blive krydsede ved andre Nationers Misundelse, med mindre den gaaer i en Studs ud af sin Middelmaadighed ved et utaalmodigt og frygteligt Genies Forvovenhed; at dette Genie kan lade sig længe vente paa, og at det da vover alt for alt, da dets Forsøg kan ligesaa vel føre til total Undergang som total Reisning. Isærdeleshed minde vi Danmark om, at medens man venter paa, at dette Genie lader sig see, er det det sikreste at kiende sin Stilling, og det klogeste

raadføre sig med seneste Udgave af Thaarups Danmarks Statistik.

at overbevise sig om, at dersom Magterne af første Rang sielden begaae Feil ustraffede, saa kan den mindste Skiødesløshed fra deres Side, som ere af anden Rang, og som ikke have nogen hurtig og mægtig Hielpekilde i store og rige Landstrækninger, kun have sørgelige Følger. Vi dølge det ikke for den, at alle Smaastaters Bestemmelse er, at svinge sig op eller forsvinde, og at den Rolle, der passer sig best for Fuglen, som boer under et ufrugtbart Klima, og opholder sig paa golde Klipper, er Rovfuglens *.

* Eller Ederfuglens, som selv har det luunt og trygt, og kan overlade Menneskene sin Duun. O. A.

Trettende Bog.

De Franskes Etablissementer paa de Amerikanske Øer.

1. Almindelige Betragtninger over Koloniers Anlæg.

Historien underholder os med en Mængde Erobrere, som med Foragt for deres Undergivnes Blod og Velgaaende have giort sig Umage for at udvide deres Herredom; men den viser os ikke noget Exempel paa en Fyrste, som er faldet paa at indskrænke det. Skulde det ene dog ikke have været ligesaa klogt, som det andet har været skadeligt, og skulde det ikke forholde sig med Rigernes Størrelse som med Folkemængdens. Et stort Rige og en stor Folkemængde kunde være tvende store Ulykker. Faa Mennesker — men lykkelige; liden Strækning — men vel bestyret. De smaa Staters Skiebne er at udvide sig, de stores at udstykkes.

Den Tilvext i Magt, som de fleste Europas Regieringer have ventet sig af deres Besiddelser i den nye Verden, har alt for længe sysselsat mig, at jeg ikke ofte skulde have spurgt mig selv, at jeg ikke undertiden skulde have spurgt Mænd, der vare mere oplyste end jeg, hvad man skulde tænke om Etablissementer, der ere anlagte med saa store Bekostninger, med saa megen Møisommelighed i en anden Halvverden.

Fordrer vort virkelige Velgaaende, at vi skulle nyde Ting, som vi reise saa langt hen at hente os? Er det vor Bestemmelse, at vi til evig Tid skulde beholde Lyster, der ere saa selvgiorte? Er Mennesket da skabt til idelig at flakke om imellem Himmelen og Havet? Er det en Trækfugl, eller har det mere Lighed med andre

Dyr, hvis største Udvandringer ere meget indskrænkede? Kan det, man faaer derfra i Fødevarer, med Fordeel veie op mod Tabet af de Borgere, som forlade deres Fæderneland, for at blive ødelagte enten af Sygdomme, som angribe dem paa Overfarten, eller af Klimaet, naar de ere komne dertil? Hvad Virkning kunne vel i saa stor en Afstand Moderlandets Love have paa Undersaatterne, og Undersaatternes Lydighed være mod disse Love? Maa ikke Fraværelsen af Vidner til og Domme over deres Handlinger medbringe Sædernes Fordærvelse, og med Tiden Tilsidesættelse af de klogeste Underviisninger, naar Dyd og Retskaffenhed — deres eneste Grundpiller — ikke mere ere til? Hvad Baand er stærk nok til at forvisse os en Eiendom, som et umaadeligt Mellemrum skiller os fra? Har det Menneske, der tilbringer sit Liv med at reise, nogen Sands for Patriotisme, og er der vel noget af de mange Lande, han giennemstreifer, som han vedbliver at ansee for sit? Kunne vel Kolonier i en vis Grad tage sig af Moderlandets Uheld eller Velgaaende, eller Moderlandet glæde sig eller bedrøves med synderlig Alvorlighed over Koloniernes Skiebne? Ere Kolonisterne ikke behæftede med et stærkt Hang til at ville regiere sig selv, eller overgive sig til den første Magt, der er stærk nok til at bemægtige sig dem? Ansees ikke de Administratorer, man sender dem for at regiere dem, som Tyranner, hvilke man maatte myrde, uden Agtelse for den Person, som de forestille? Er dette Slags Forøgelse ikke mod Naturen, og maa ikke alt det, der strider mod Naturen, ophøre.

Skulde det vel være en Taabe, der vilde sige til Nationerne: Enten maa eders Autoritet ophøre paa det andet Fastland eller og maae I giøre det til Samlingspunktet for eders Regiering. Vælger en af Delene — Bliver i den Deel af Verden, bringer den Jord til at blomstre, som I betræde, hvorpaa I opholde eder; eller

dersom den anden Halvverden tilbyder eder mere Magt, Styrke, Sikkerhed, Velgaaende, saa reiser hen at nedsætte eder der. Bringer eders Autoritet, eders Vaaben derhen, eders Sæder, eders Love ville da trives der. Tænke I, naar I ville befale, at blive adlydede der, hvor I ikke ere, da det dog aldrig er uden slemme Følger i en Familie's snævre Sirkel at Hovedet er borte? Man regierer kun der hvor man er, og endda er det ikke saa let en Sag at regiere der med Værdighed. Hvorfor have Fyrsterne talrige Armeer samlede midt i deres Riger? hvorfor ere deres Palladser omgivne med Gardere? Fordi Naboers stedse paatrængende Trudsel, Folkets Undergivenhed og deres Personers Sikkerhed udfordre denne Forsigtighed. Hvo vil indestaae dem for deres Undersaatters Troskab i en lang Afstand, deres Scepter kan ikke rekke nogle tusende Mile og kun svagt kunne deres Skibe bøde derpaa. Her er altsaa Dommen, som Skiebnen har fældet over Kolonierne: Enten maa man frasige sig dem, eller og ville de frasige sig eder. Man betænke, at Magten ophører af sig selv paa de Grændser, som Naturen haver sat for Staterne.

Disse Begreber, som begynde at spire i Gemytterne, skulde have bragt dem i Opstand i Begyndelsen af det syttende Aarhundrede. Alt var da i Giering i de fleste Europas Lande. Man kastede i Almindelighed sine Oine paa den nye Verden, og de Franske viste sig ligesaa utaalmodige som andre Nationer efter at spille en Rolle deri.

2. De Franskes første Expeditioner til de Amerikanske Øer.

Efter det sørgelige Endeligt, der berøvede denne Nation den bedste af sine Monarker, havde den været uophørlig omtumlet af en rænkefuld Dronnings Luner,

af en graadig Udlændings Udsugelser, af en uduelig Yndlings Projekter. En despotisk Minister begyndte at belægge den med Lænker, da nogle af dens Søefarere — ophidsede ligesaa stærkt af Lyst til Uafhængighed, som af det tillokkende i Rigdomme — satte Seil til Antillerne, i Haab om at bemægtige sig de Spanske Skibe, som søgte disse Farvande. Efter at Lykken havde endeel Gange understøttet deres Mod, nødte den dem til at søge sig et Tilflugts-Sted for at komme sig til rette igien. De fandt det 1625 paa St. Christoph. I Haab om at skaffe deres Udredninger en saa meget sikrere Fremgang, onskede de sig at blive bemyndigede til at anlægge et Etablissement paa denne Øe. Denambuc, deres Formand, fik ikke allene Frihed dertil, men endog Frihed til at udvide sig saa meget man vilde eller kunde paa Amerikas store Øe-Samling. For denne Tilladelse, der ikke var ledsaget med nogen Hielp eller Understøttelse, forlangte Regieringen kun Tiendedelen af de Fødevarer, der kom fra alle de Kolonier, man maatte bringe det til at anlægge.

3. De Franske Øer skrante længe under udelukkende Privilegier.

I Aaret 1626 opstod der et Kompagnie til at bringe dette Privilegium i Udøvelse. Det var Skikken paa en Tid, da Skibsfarten og Handelen endnu ikke havde naaet Styrke nok til at overlades til Privates Frihed. Det fik de største Rettigheder. Staten overlod det i 20 Aar alle de Øer, det kunde bringe til Nytte, og gav det Rettighed til at lade sig betale 100 Pund Tobak eller 50 Pund Bomuld for hver Indbygger fra 16 til 60 Aar. Det skulde endnu der have den Fordeel at kiøbe og sælge udelukkende. En Kapital, som fra først af bestod kun af 9,400 Rigsdaler, og som

man aldrig bragte til det tredobbelte, forskaffede det alle disse Opmuntringer.

Det syntes ikke muligt at kunne udrette noget med saa ringe Midler. Dog saae man Sverme af dristige og driftige Mennesker gaae ud fra St. Christoph, for at plante det Franske Flag paa Naboe Øerne. Dersom Kompagniet, der ved nogle Privilegier opvakte denne Erobrings Aand, havde i alle Henseender viist en vel betænkt Adfærd, kunde det ikke have varet længe, førend Staten maatte have høstet nogen Frugt af denne Driftighed. Til Ulykke giorde det, hvad Monopoliet altid har giort og altid vil giøre. Begierlighed efter en uhyre Gevinst giorde det uretfærdigt og grusomt.

Underrettede om dette Tyrannie viste Hollænderne sig med Levnetsmidler og Handelsvarer, som de tilbøde paa langt billigere Vilkaar. Man modtog deres Tilbud. Der opstod da imellem disse Republikanere og Kolonisterne en Forbindelse, som det ikke var mueligt at standse i sit Løb. Denne Konkurrense var det ikke allene til Skade i den nye Verden, hvor den hindrede det i at afsætte sine Ladninger, men den forfulgte det ogsaa paa alle Europas Handelssteder, hvor Smuglerne leverede alle de franske Øers Produkter for bedre Kiøb. Nedslaget af disse vel fortiente Vanheld faldt Kompagniet i en fuldkommen Uvirksomhed, som skildte det ved den største Deel af dets Fordele, uden at formindske nogen af dets Byrder. I deres Fortvivlelse overlode Interessenterne 1631 deres Oktroi til et nyt Kompagnie, selv overdrog den til et andet 1642. Forgieves opoffrede Ministeriet det sidste de Rettigheder, det havde forbeholdt sig. Denne Gunst kunde ikke forandre den slette Tænkemaade, der indtil denne Tid havde bestandig været Hoved-Kilden til Elendighederne. En ny Forandring blev snart nødvendig. For ikke at blive ganske ødelagt og reent at gaae til Grunde under Byrden af

sine indgangne Forpligtelser, satte Kompagniet sine Eiendomme til Salg. De bleve for største Delen kiøbte af dem, der bestyrede dem som Gouverneurer.

For noget over en 15,200 Rigsdaler fik Boisseret 1649 Guadeloupe, Marie Galante, Helgenes Øen og alt hvad der tilhørte Kompagniet paa disse Øer. Han overdrog sin Svoger Houel det Halve af hvad han havde kiøbt. Duparqvet betalte 1650 kun 12,500 Rigsdaler for Martiniqve, St. Lucie, Grenade og Grenadinerne. Syv Aar derefter solgte han igien Grev Cirillar Grenade og Grenadinerne for en Trediedeel mere end den hele Eiendom havde kostet ham. Maltha fik 1651 St. Christoph, St. Martin, St. Barthelemi, St. Croix og Tortue for 40,000 Daler. Pengene bleve betalte af Kommandanten Poincy, som havde disse Øer under sin Bestyrelse. Religionen skulde besidde dem som Lehn af Kronen, og maatte ikke lade dem administrere af andre end Franskmænd.

De nye Besiddere havde den udstrakteste Magt. De havde fuld Raadighed over Grundene; de udnævnte til alle civile og militaire Betieninger; de havde Ret til at benaade dem, som deres Vikarier dømte til Døden; de vare smaa Fyrster. Man skulde troe, at da de selv førte Regieringen over det, de vare Herrer til, maatte Agerdyrkningen giøre hurtige Fremskridt deri. Denne Formodning blev ogsaa opfyldt i en vis Grad, nagtet de heftige og hyppige Bevægelser, der forefaldte under saadanne Herrer. Imidlertid var denne de Franske Koloniers anden Forfatning Nationen ikke til større Nytte end den første. Hollænderne bleve ved at proviantere dem, og bortføre deres Produkter, som de uden Forskiel afsatte til alle Nationer, endog til den, som i Følge Eiendoms Retten skulde have havt hele Frugten deraf.

Ulykken var stor for Moderlandet. Colbert tog feil i Valget af Lægemiddelet. Denne store Mand, som i nogen Tid havde ledet Rigets Penge-Væsen og Handel, havde forvildet sig fra det første Skridt, han giorde paa sin Løbe-Bane. Idelig Omgang med Skatteforpagterne fra Mazarins Tider havde vant ham til at ansee Penge, der kun er et Omsættelses Middel, som Kilden til alle nye Indretninger. For at trække Udlændingernes til sig, troede han at intet vilde virke stærkere end Manufakturer. I Værkstederne saae han alle Landets Hielpekilder og i Haandværksfolkene alle Monarkiets giæveste Undersaatter. For at formere dette Slags Mennesker, troede han, at han burde holde de første Nødvendigheds Varer i lav Priis, og giøre Kornets Udførsel vanskelig. De første Materialiers Frembringelse bekymrede ham kun lidet, han anvendte al sin Omhue paa deres Forarbeidning. Dette Fortrin, der blev givet Fabrik-Fliden for Agerdyrkningen, underkuede alle Gemytter, og dette ødelæggende System er til Ulykke vedblevet.

Dersom Colbert havde havt rigtige Begreber om Jordens Drivt, om de Forskud det kræver, om den Frihed, der er det nødvendigt, vilde han 1664 have fattet en Beslutning, der var heel forskiellig fra den han tog. Man veed, at han tilbagekiøbte Guadeloupe, og de Øer, der stode under den, for en 26,000 Rigsdaler; Martiniqve for en 40,000 Daler; Grenade for en 21,000 Rigsdaler; alle Malthas Besiddelser for en 104,000 Rigsdaler. Saavidt fortiener hans Adfærd Berømmelse. Han burde gienforene saa mange Souverainetets Grene med Stats-Legemet. Men disse vigtige Eiendomme burde ikke sættes igien under et udelukkende Kompagnies Aag, som Erfaringer i Overeensstemmelse med Grundsætninger fordømte lige stærk. Rimeligviis haabede Ministeriet, at et Selskab, hvori

man indkemmede det Afrikanske, det Cajenniske, det Nord-Amerikanske og det, der begyndte at danne sig ved Handelen paa St. Domingo, vilde blive en urokkelig Magt formedelst de store Forbindelser, det havde Leilighed til at indgaae, og det lette, det vilde være det, at oprette paa een Side hvad Vanheld, det kunde komme til at erfare paa en anden. Man troede at giøre dets høie Bestemmelse sikker ved et firaarigt rentefrit Laan af Tiendedelen af dets Kapitalers Beløb; ved at fritage alle de Fødevarer, som det maatte føre til dets Etablissementer, fra alle Afgifter; og ved at forbyde, saameget som mueligt, Hollændernes Konkurrense.

Uagtet saamange Gunstbevisninger glimrede Kompagniet dog ikke et Øieblik. Dets Feil formerede sig i Forhold til de store Rettigheder, hvormed man havde overvældet det. Dets Betienteres Utroskab, Kolonisternes Fortvivlelse, Krigenes Ødelæggelser og andre Aarsager bragte dets Sager i den største Uorden. Dets Undergang syntes 1674 sikker og nær, da Hoffet ansaae det for det bedste, at betale dets Gield, der beløb sig til omtrent en 1,150,000 Rigsdaler, og erlægge det dets Kapital, som var omtrent en 268,000 Rigsdaler. Paa disse ædelmodige Vilkaar bleve disse kostbare Eiendomme igien forenede med Staten, hvilken de hidindtil havde været som fremmede. Kolonierne bleve virkelig Franske, og alle Borgere fik uden Forskiel Frihed til at nedsætte sig i dem, eller træde i Handels-Forbindelser med dem.

4. De franske Øer faae deres Frihed igien. Hindringer, som endnu staae deres Opkomst i Veien.

Det vilde være vanskeligt at udtrykke den henrykkende Glæde, som denne Begivenhed opvakte paa

Øerne. De Lænker, hvorunder man saalænge havde sukket, vare brudte, og intet, syntes nu mere at kunne hemme Arbeidsomhedens og Konst-Flidens Virksomhed. Enhver Kolonist gav sin Begierlighed frit Løb; enhver smigrede sig med en nær og grændseløs Formue. Dersom de bleve bedragne i deres Tillid kan man hverken give deres Indbildskhed eller deres Døsighed Skylden. Der var intet i deres Forhaabninger, som jo var grundet i Tingenes naturlige Løb; og al deres Adfærd gik kun ud paa at retfærdiggiøre og befæste dem. Til Ulykke lagde Moderlandets Fordomme dem uovervindelige Hindringer i Veien.

Først krævede man paa selve Øerne af hver frie Mand, af hver Slave af begge Kiøn en aarlig Kopskat af 100 Pund Sukker. Forgieves forestillede man, at den Forpligtelse, der var Kolonierne paalagt: ikke at handle med andre end deres egentlige Fæderneland; var et Paalæg, der var byrdefuld nok til at veie op mod alle andre. Disse Forestillinger giorde ikke det Indtryk, de fortiente at giøre. Enten det var Regieringens Trang eller Ukyndighed, saa saae Avlsmænd, der burde have været fremhiulpne ved rentefrie Laan og Premier, graadige Skatteforpagter-Hænder at bemægtige sig endeel af deres Høst, som giengivet frugtbare Marker vilde gradeviis have forøget hvad de frembragte.

I den Tid, Øerne saaledes saae sig skilte ved en Deel af deres Fødevarer, tog Udelukkelses-Aanden i Frankerig sikre Forholdregler til at nedsætte Prisen paa dem, som man lod dem beholde. Privilegium paa at bortføre dem blev indskrænket til nogle faa Havne. Det var en aabenbar Fornærmelse mod Rigets øvrige Havne, som man derved hindrede fra at benytte sig af en Rettighed, der væsentlig tilhørte dem; men det var

en stor Ulykke for Kolonierne, som derved saae Antallet af Sælgere og Kiøbere formindske sig paa deres Kyster.

Til dette Tab slog sig snart et andet. Ministeriet havde søgt at udelukke fremmede Skibe fra dets fraliggende Besiddelser, og det havde opnaaet det, fordi det var dets alvorlige Villie. Disse Skippere forskaffede sig af Gierrigheden hvad der blev dem negtet af Magten. De kiøbte sig af Franske Kiøbmænd Passer til at gaae til Kolonierne, og de førte de Ladninger, som de der havde indtaget, lige til deres Fæderneland. Denne Uredelighed kunde blevet straffet og hævet paa hundrede Maader; man holdte sig til den allerfordærveligste. Alle Skibe bleve forpligtede til, ikke allene at giøre deres Tilbagereise til Moderlandet, men endog til de selvsamme Havne, hvorfra de vare bortreiste. En saadan Tvang maatte nødvendigen foraarsage betydelige Udgifter til reent Tab, have megen Indflydelse paa de Amerikanske Produkters Priis.

Deres Formerelse blev endnu standset ved Paalæg, hvormed man overlæssede dem.

Paa Tobakken blev lagt en Afgift af 20 Skilling paa Pundet.

Man forviste først Indigoen af Rigets Farverier, under Paaskud, at den fordærvede Farverne, og skadede en af Moderlandets Avls-Sorter. Men da gientagne Erfaringer havde overbeviist de meest haardnakkede, at blandet med Pastelen, eller endog anvendt allene, giorde den Farverne skiønnere og varigere, lod man sig nøie med at overvælde den med Paalæg. Disse vare saadanne, at det ikke blev muligt, at udføre noget deraf. Det var først 1693, at den, der var bestemt til Fremmede blev fritaget fra disse Udsugelser.

Cacao'en gik ikke ud af Monopoliets Hænder uden for at blive 1693 paalagt en Afgift af 15 Skilling

paa Pundet, endskiønt den kun kostede 5 i Kolonierne. Fra først af blev det kun tilladt at indføre den i Riget giennem Rouen og Marseille, og siden dens formeentlige Frihed kun giennem den sidste Havn allene.

Bomulden, som fra først af var undgaaet Fiskus's Strænghed, blev 1604 belagt med 60 Skilling Sentneret. Forgieves nedsatte man dette Paalæg 1691 til det halve; Denne formildelse bragte ikke de Træer til Live igien, som man havde oprydded.

Forbruget af Ingefær, som har endeel af Peberens Egenskaber, og lettelig kan sættes i stedet for den, burde været opmuntret. Man standsede det ved Hielp af et Paalæg af 1¼ Rigsdaler paa Sentneret. Det blev siden efter nedsat til 15 Skilling, men da havde de laveste Borger-Klasser faaet en Foragt for dette Speserie, som intet kan overvinde.

Amerikas Cassia blev i Frankerig kun betalt med Fierdedelen af det, den Levanteske kostede. Velgrundede Oplysninger skulde have adspredet den Fordom, hvoraf denne gyselige Forskiel paa Priserne reiste sig; men Regieringen brød sig aldrig om et Middel, som maatte forøge dens Besiddelsers Rigdomme.

Sukkeret var det rigeste, Øerne eiede. Indtil 1669 havde den direkte Udførsel deraf til alle Europas Havne været tilladt, saavel som af alle andre Kolonisernes Fødevarer. Ved denne Tid vilde man, at det ikke maatte oplægges uden i Rigets Handelsstæder. Denne Indretning maatte nødvendig forhøie Prisen paa det; og Udlændinger, som fandt det andensteds til bedre Kiøb, fik Vane paa at hente det der. Imidlertid blev den Beslutning, man tog, at befrie Sukkeret fra de 3 Prosent, det havde betalt ved dets Indførsel, Aarsag til at man beholdte nogle Kiøbere. En ny Feil fordærvede det ganske.

Raffinadeurerne forlangte 1682, at Udførselen af raat Sukker maatte blive forbudet. Det almindelige Bedste syntes at være deres eneste Bevæggrund. Det var, som de sagde, mod alle gode Grundsætninger, at de første Materialier førtes bort for at underholde fremmede Fabriker, og at Staten godvillig skilte sig ved et meget kostbart Haand-Arbeide. Denne antagelige Grund giorde et alt for stærkt Indtryk paa Colbert. Hvad skede der? Deres Konst blev ligesaa dyr, ligesaa ufuldkommen, som den altid havde været. De forbrugende Nationer syntes ikke derom; den Franske Sukker Avling tog af og de rivaliserende Nationers fik en betydelig Tilvext.

Nogle Kolonister, som saae, at en saa sørgelig Erfaring ikke bragte godt Folk til at forlade den Plan, man havde valgt, søgte om Tilladelse til, selv at rafinere deres Sukker. De havde saa mange Fordele til at giøre dette Arbeide for godt Kiøb, at de smigrede sig med, at det snart vilde faae det Fortrin igien paa fremmede Handelssteder, som de der havde tabt. Denne nye Revolution havde været meer end rimelig, dersom ikke ethvert Sentner rafineret Sukker, der bortsendtes, var blevet belagt en Afgift af 1⅔ Rigsdaler ved dets Indførsel i Riget. Alt hvad de kunde giøre, uagtet det trykkende i dette uhyre Paalæg, det var at udholde Konkurrensen med de Franske Rafinaderier i Monarkiet selv. Der blev alt det danske forbrugt, hvad der blev rafineret baade i Frankerig og i Kolonierne, og man vilde hellere give Slip paa en betydelig Handels-Green, end tilstaae at man havde begaaet en Feil med at forbyde det raa Sukkers Udførsel.

Siden den Tid kunde Kolonierne, som høstede 27 Millioner Pund Sukker, ikke sælge det alt til Moderlandet, som kun forbrugte 20 Milioner deraf. Mangel paa Afsætning nedsatte Avlingen deraf til det

blot nødvendige. Det afpassede deri kunde ikke tilveiebringes førend med Tiden, og førend man havde bragt det dertil, var Varen faldet i den dybeste Ringeagt. Denne Ringeagt, der ogsaa kom fra den Skiødesløshed der brugtes ved Behandlingen, blev saa betydelig, at det raa Sukker, der 1682 solgtes for tre Rigsdaler og derover, gieldte 1713 kun lidet over een.

I denne Tingenes Forfatning var det ikke mueligt at Kolonisterne kunde have forøget Antallet paa deres Slaver, dersom Regieringen end ikke havde bidraget dertil ved sine Operationer. Handelen med de Sorte blev altid betroet til udelukkende Kompagnier, som altid kiøbte meget faa af dem, for at være sikre paa at sælge dem saa meget desbedre. Man har Grund til at paastaae, at 1698 var der ikke 20000 Negere i disse talrige Etablissementer, og der er ingen Urimelighed i at forsikre, at de fleste af dem vare blevne indførte ved Smuglerne. En 54 Skibe af maadelig Størrelse vare tilstrækkelige til at udføre disse Koloniers Produkter.

De Franske Øer maatte naturligvis gaae til Grunde under Trykket af disse mangfoldige Hindringer. Dersom Indbyggerne ikke forlode dem for andensteds at anbringe deres Virksomhed, maa man udlede denne deres Standhaftighed fra Hielpekilder, som ikke beroede paa Bestyrelsen. Naar man undertrykte et Produkt, tog Kolonisten hurtig fat paa et andet, som Fiskus endnu ikke havde faaet Nys om, eller var bange for at qvæle i Fødselen. Kysterne bleve aldrig saa godt bevogtede, at al Forbindelse med fremmede Søefarere blev afbrudt. Flibustierernes Plyndringer forvandlede sig undertiden til Forskud ved Avlsbruget. Endelig blev den gamle Verdens — hver Dag stærkere tiltagende — Lyst til den nye Verdens Fodevarer en stor Opmuntring til at formere dem. Imidlertid skulde disse Hielpemidler

aldrig have været tilstrækkelige til at drage de Franske Kolonier ud af deres forsmægtende Forfatning. En stor Forandring var dertil nødvendig. Den gik for sig 1717.

5. Forholdsregler, som tages af Hoffet i Versailles for at bringe dets Kolonier til Nytte.

Ved denne Tid blev et tydeligt og simpelt Reglement sat i stedet for den Mængde tvetydige Anordninger, som graadige og lidet forstandige Skatteforpagtere havde Tid efter anden afvristet Regieringens Trang og Svaghed. De Handelsvarer, der vare bestemte til Kolonierne, bleve fritagne fra alt Paalæg. Man formildede meget Paalæggene paa de Amerikanske Varer, som forbrugtes i Riget. De, der maatte gaae til andre Nationer, skulde have fuldkommen Frihed ved Ind- og Udførselen mod at betale 3 Prosent. De Afgifter, der vare lagte paa fremmed Sukker, skulde erlægges uden Forskiel allevegne, uden noget Hensyn til særegne Friheder, uden i Tilfælde af Gienudførsel i Bajonnes og Marseilles Havne.

Med at tilstaae sine fraliggende Besiddelser saa megen Gunst glemte Moderlandet ikke sine egne Fordele. Det vilde, at alle de Handelsvarer, hvis Forbrug ikke var tilladt hos det selv, skulde forbydes dem. For at skaffe sine Manufakturer Sikkerhed paa Fortrinet, anordnede det ogsaa, at endog de Handelsvarer, hvis Brug ikke var forbudet, skulde betale Afgifter ved deres Indførsel i Riget, endskiønt de vare bestemte for Kolonierne. Kun saltet Oxe-Kiød, hvilket det ikke kunde levere i Konkurrense, var fritaget fra denne Forpligtelse.

Denne Anordning havde været saa god, som Tidernes Oplysning førte det med sig; dersom Forordnin-

gen havde giort den — hidindtil til nogle Havne bundne — Amerikanske Handel almindelig, og dersom den havde fritaget Skibene fra den Forpligtelse at gaae tilbage til det Sted, hvorfra de vare udreiste. Saadanne Love indskrænkede Antallet paa Matroserne, giorde Skibsfarten dyrere, og forhindrede Udførselen af Territorial-Produkterne. De, der den Tid bestyrede Staten, maatte indsee disse Uleiligheder, og foresatte sig upaatvivlelig, engang at giengive Handelen den Frihed, og Driftighed, der ere den saa nødvendige. Rimeligviis saae de sig nødte til at opgive deres Maximer for nogle Forretningsmænds Ærgrelse, der med megen Støi misbilligede alle de Foretagender, der vare stridende med deres Fordele.

Denne Svaghed uagtet anvendte dog Kolonisten, som kun med Møie havde afslaaet et ypperligt Jordsmon sine Opfordringer, al sin Omhue derpaa, saasnart man tillod ham det. Hans Velstand satte alle Nationer i Forundring. Havde Regieringen ved de Franskes Ankomst til den nye Verden af Forudseenhed havt de Kundskaber, som den fik et Aarhundrede efter af Erfaring, saa vilde Staten meget tidlig have havt en Avling og en Rigdom, hvormed dens Velstand vilde have været bedre tient end med Erobringer. Man skulde da ikke have seet den blive ligesaa sønderknuset under dens Seiervindinger, som under dens Nederlag. De kloge Bestyrere, som da raadte Bod paa Krigens Ulykker ved at giøre en lykkelig Forandring i Handelen, skulde da ikke havt den Smerte at see, at man rømmede St. Croix 1696, og opoffrede St. Christoph i Utrechter-Freden. Deres Bedrøvelse skulde have blevet langt dybere, dersom de havde forudseet, at man 1763 skulde blive nødt til at overlade Engellænderne Grenade. Besynderlige Sygdom med denne Nationernes eller rettere deres Høvdingers Ærgierrighed! Efter at man har op-

offret Mennesker i tusende Tal for at faae og beholde en langt fraliggende Eiendom, maa man opoffre endnu flere for at tabe den. Dog har Frankerig endnu vigtige Kolonier tilbage. Deres Værd fortiener at veies. Vi ville begynde med Guyana, som ligger Luvarts for alle de andre.

6. Begreber om Guyana. Bevæggrund, som Europæerne havde til at søge og giennemstreife det.

De Folkeslag, der vankede om i denne store Strækning, vare førend Europæernes Ankomst delte i endeel Nationer, der alle vare kun lidet folkerige. De havde samme Sæder, som de Vilde paa det sydlige Fastland. Kun Caraiberne, som formedelst deres Mængde og deres Mod vare de uroligste, udmærkede sig ved en mærkværdig Skik i at vælge deres Forstandere. Den, der skulde lede et saadant Folk, maatte have mere Styrke, mere uforfærdet Mod og mere oplyst Forstand end nogen anden, og han maatte lægge disse Egenskaber for Dagen ved øiensynlige og offentlige Prøver.

Den Mand, der bestemte sig til at gaae i Spidsen for Mænd, maatte iforveien kiende alle de Steder, der vare bekvemme til Jagt og Fiskeri, alle Kilder og alle Veie. Først maatte han udholde lange og strænge Faster. Siden efter lod man ham bære Byrder af en uhyre Tyngde. Han tilbragte de fleste Nætter som Vagt for Indgangen til Carbet'en. Man gravede ham ned til Beltestedet i en Myre-Tue, hvor han i temmelig Tid forblev udsat for deres hidsige og blodige Stik. Dersom han i alle disse Forfatninger viste en Siæls- og Legems-Styrke, der holdte Prøve i de Farer og Plager, som Naturen udsætter de Vildes Liv for; dersom han var Mand for at udholde alt, og intet at frygte, faldte

Stemmerne paa ham. Dog skiulte han sig i tykke Buskker, ligesom han følte, hvad den Ære at befale over Mennesker, paalægger. Nationen opsøgte ham i et Skiul, der giorde ham mere værdig til den Post, han flyede for. Enhver af tilstedeværende satte ham Foden paa Hovedet, for at betyde ham, at uddragen ved sine Jævnlige af Støvet, kunde de igien bringe ham tilbage deri, dersom han forglemte sit Embeds Pligter. Dette var Høitideligheden ved hans Kroning. Efter denne politiske Paamindelse faldte alle Buer og alle Pile for hans Fødder, og Nationen rettede sig efter hans Love eller rettere efter hans Exempel.

Saaledes vare disse Indbyggere i Guyana, da Spaniolen Alphonso Ojeda landede der første Gang 1499 med Amerigo Vesputz og Jean de la Cosa. Han giennemreiste en Deel deraf. Denne Reise skaffede kun overfladiske Kundskaber om et saa vidtløftigt Land. Man giorde en Mængde andre, som foretagne med større Bekostninger bleve kun des uheldigere. Imidlertid giorde man dem dog endnu hyppigere af en Bevæggrund, som altid har skuffet og altid vil skuffe Mennesker.

Et Rygte havde, uden at man veed Oprindelsen dertil, udbredet sig, at der i det Indre af Guyana var et Land, som man gav Navn af del Daurado, der indsluttede umaadelige Rigdomme af Guld og Ædelstene; flere Miner og Skatte, end Cortes og Pizarro nogensinde havde fundet. Denne Fabel ophidsede ikke allene Spaniernes — af Naturen hede — Indbildningskraft; den ophidsede ogsaa alle Europas Nationer.

Denne Enthousiasme bemægtigede ibesynderlighed Walter Raleigh, et af de overordentligste Mennesker, som det — paa besynderlige Karakterer — frugtbareste Land nogensinde har frembragt. Han havde en yderst heftig Lyst til alt hvad der var glimrende; en Be-

rømmelse, der fordunklede de største Navne; mere Oplysning end de, der i Følge deres Stand lægge sig blot efter Videnskaber; en Frihed i at tænke, der ikke var efter hans Tidsalder; noget Romantiskt i Tænkemaade og Adfærd. Dette Sving i hans Karakter bestemte ham 1595 til at giøre en Reise til Guyana; men han forlod det igien uden at have fundet noget af det, han søgte. Dog bekiendtgiorte han ved sin Hiemkomst til Engelland en Efterretning, der var fuld af de meest glimrende Opdigtelser, hvormed man nogensinde har moret den Menneskelige Lettroenhed.

Et saa anseeligt Vidnesbyrd bestemte nogle Franskmænd 1604 til at stille deres Kurs hen ad disse Egne under la Ravardieres Anførsel. Det varede ikke længe førend andre Eventyrere af deres Nation fulgte i deres Spor. Alle overgave de sig til utrolige Strabadser. Endelig satte sig nogle — snarere kiede af alt dette Slid, end helbredede for deres Forhaabninger — ned paa Cajenne.

7. De Franske nedsætte sig i Guyana og forsmægte der i et hundrede Aar.

Nogle Kiøbmænd i Rouen, som meente, at man kunde drage nogen Fordeel af dette opkommende Etablissement, forenede deres Kapitaler 1643. De betroede deres Anliggender til et grumt Menneske ved Navn Poncet de Bretigny, der erklærede saavel Kolonisterne som de Vilde Krig, og blev myrdet.

Da denne sørgelige Begivenhed havde bragt Kulde i dette Selskab, saae man 1651 et nyt Kompagnie opstaae, der syntes at ville tage en høiere Flugt. Dets klækkelige Kapitaler satte det i Stand til at sammensanke endog i Paris en 7 til 800 Kolonister. De bleve indskibede paa Seinen for at gaae ned til Havre.

Ulykken vilde, at den retskafne Abbed Marivault, som var Siælen i dette Foretagende, og som skulde forestaae det under Navn af General-Direktør, druknede da han vilde træde ind i sin Baad. Royville, en Adelsmand fra Normandie, der blev sendt til Cajenne som General, blev myrdet paa Overfarten. Tolv af de fornemmeste Interessentere, der vare Ophavsmænd til denne Forbrydelse, opførte sig i Kolonien, som de havde paataget sig at bringe til at blomstre, med den Grusomhed, som et saadant Forspil bebudede. En af dem lode de hænge. To døde. Tre bleve forviste til en øde Øe. De andre overgave sig til de største Udsvævelser. Kastels-Kommandanten løb over til Hollænderne med en Deel af sin Besætning. De, der vare slupne fra Hungeren, Elendigheden og de rasende Vilde paa Fastlandet, hvilke man havde opfordret paa hundrede Maader, agtede sig alt for lykkelige, at de kunde naae Luvarts-Øerne paa en Skude og to Kanoer. De forlode Fortet, Provisionen, Vaabnene, Handelsvarerne og 5 til 600 døde Kroppe af deres ulykkelige Staldbrødre 15 Maaneder efter at de havde udskibet sig paa Øen.

Der opstod 1663 et nyt Kompagnie under Reqvetmester de la Barres Bestyrelse. Det havde kun en 42000 Rigsdaler til Fond. Ministeriets Understøttelse satte dem i Stand til, fra det dem overdragne Land at fordrive Hollænderne, som under Spangers Anførsel havde nedsat sig der efter at det var blevet forladt af de Franske. Et Aar efter udgiorde dette svage Selskab en Deel af det store Kompagnie, hvori man sammensmeltede alle dem, som Nationen havde oprettet for Afrika og den nye Verden. 1667 blev Cajenne angrebet plyndret og forladt af Engellænderne, og Flygtningerne toge den i Besiddelse igien, for at see sig den endnu 1672 frarevet af de forenede Provindsers Undersaatter, som ikke engang kunde beholde den til 1676. Ved

denne Tid bleve de fordrevne derfra af Marchal d'Etrees. Siden den Tid er Kolonien ikke bleven angrebet.

Dette saa ofte omstyrtede Etablissement drog neppe Aande igien. Neppe begyndte det at nyde et Slags Forsmag paa Rolighed, forend man giorde sig gunstige Forhaabninger om dets Velstand. Nogle Flibustierer, der kom tilbage, ladede med hvad de havde plyndret i Syd-Havet, nedsatte sig deri, og hvad der endnu var vigtigere, bestemte sig til at anvende deres Rigdomme paa Avlingen. Det syntes som de maatte drive den med Eftertryk, da Ducasse foreslog dem at plyndre Surinam. Deres naturlige Lyst reiser sig igien; de nye Kolonister blive atter Fribyttere, og deres Exempel drager næsten alle Beboerne efter sig.

Expeditionen løb ulykkelig af. Endeel af Stridsmændene omkom i Trefningen; de øvrige bleve giorte til Krigsfanger og sendte til Antillerne, hvor de bosatte sig. Kolonien har aldrig forvundet dette Tab. Langtfra at kunne udvide sig i Guyana, har den kun vansmægtet i Cajenne.

Denne Øe, der ikke er skilt fra Fastlandet uden ved Vandet af en Flod, der deler sig i tvende Arme, kan have 14 til 15 Mile i Omkreds. Formedelst en Dannelse, som Naturen sielden giver Øer, da den er høi paa Kysterne og lav i Midten, er den giennemskaaren af saa mange Moradser, at der ikke kan være nogen synderlig Forbindelse paa den. Paa en Slette af 2 Mile, som letteligen kunde være bleven giennemskaaren med seilbare Kanaler, og hvoraf man ikke engang har vidst at skaffe Vandet Afløb, er den eneste Bye bleven anlagt, som er i Kolonien. Det er en Klynge af Brakker, der ere sammenhobede uden Orden eller Bekvemmeligheder, hvori der Sommeren igiennem hersker temmelig hyppige Febre, endskiønt man ikke har ladet af med at rose dens Sundhed. Den bliver forsvaret af

en bedækt Vei, en bred Grav, en Jord-Vold og fem Bastioner. Midt i Byen er der en temmelig høi Banke, hvoraf man har giort en Redoute, som kaldes Fortet, hvor en 40 Mand endnu kunne kapitulere efter at Pladsen er indtagen. Indløbet i Havnen er ikke synderlig over 13 Fod dyb; men til Lykke er Mudderet blødt og man kan pløie det uden Fare, derfor kunne Skibe komme ind, som stikke en 14 Fod dybt.

Cajennes første Produkter vare Rocou, Bomuld, Sukker. Det var den første af de Franske Kolonier, som dyrkede Kaffeen. Der har man altid troet, og maaskee troer man der endnu, at det var nogle Overløbere, som 1721 tilkiøbte sig Pardon ved at bringe den med sig fra Surinam, hvorhen de havde flygtet. En paalidelig Historie-Skriver har for kort siden skrevet, ventelig paa gode Underretninger, at det var en Velgierning af la Motte Aigron, som 1722 havde været snild nok til, fra dette Hollandske Etablissement at bortføre friske Kaffe-Kierner, uagtet det strænge Forbud at lade komme ud af dem i Skaller. En 10 til 12 Aar derefter plantede man Cacao.

I Aaret 1772 udførtes der fra Kolonien 260,541 Pund Rocou; 80,363 Pund Sukker; 17,919 Pund Bomuld; 26,881 Pund Kaffe; 91,916 Pund Cacao; og 618 Fod Brænde. Disse Produkter tilveiebragtes af 90 Franske Familiers Arbeide med 125 Indianeres og 1500 Sortes, som udgiorde den hele Kolonie.

8. Hoffet i Versailles foresætter sig at giøre Guyana blomstrende. Havde man giort Anlægget dertil fornuftigt? — blev det udført med Klogskab?

Saaledes og endnu svagere var Cajennes Forfatning, da man med Forundring saae Hoffet i Versailles

at søge 1763 at sætte den i en meget glimrende Stand. Man var sluppen ud af en haanlig Krigs Gyselighed. Tingenes Forfatning havde bestemt Ministeriet til at kiøbe Freden med Opoffrelse af endeel vigtige Kolonier. Det syntes ligesaa nødvendigt at faae Nationen til at forglemme sine Elendigheder, som de Feil, der havde fremkaldt dem. Haab om en bedre Lykke kunde moroe dens Ørkesløshed og skuffe dens Bitterhed. Man bortvendte derfor dens Betragtninger fra de Besiddelser, den havde tabt, til Guyana, der skulde, som man sagde, erstatte alle disse Uheld.

Dette var ikke de Borgeres Mening, der syntes bedst underrettede om Tingenes Forfatning. Et Etablissement, der var oprettet for halvandet Sekulum siden, til en Tid, da Gemytterne bleve med Voldsomhed drevne til store Foretagender; et Etablissement, hvis Bearbeidninger ikke vare blevne ødelagte ved borgerlige Stridigheder eller Krige med Udlændinger; et Etablissement, som kloge Forstandere havde bestyret med Uegennyttighed og Paapassenhed; et Etablissement, som det aldrig havde manglet paa Regieringens Gavmildhed og Handelens Understøttelse; et Etablissement, hvor der altid havde været en sikker Afsætning for Produkterne — dette Etablissement var et Intet. Aldrig havde man seet nogen blomstrende Plantage deri; ingen havde nogensinde der taget sig i Veiret; Uselhed og Dunkelhed havde ufravigelig været dets Lod til selv samme Tid, da de andre Franske Besiddelser i Amerika satte ved deres Glimmer og Rigdomme baade den gamle og den nye Verden i Forundring. Langtfra at Tiden og Oplysningens Fremskridt havde forbedret dets Skiebne, var dets Forfatning bleven slettere Dag for Dag. Hvad Forhaabning kunde man da vel giøre sig om, at det skulde stige til den Høide, som man havde tiltænkt det? Disse Betragtninger standsede ikke Ministeriet. Vi

ville see, hvad man har sagt for at retfærdiggiøre dets Planer.

Amerika tilbød i Begyndelsen ved Europæernes Indbrud tvende aldeles forskiellige Landstrækninger — det hede Belte og Nordens tempererede Belte. Det første rakte Guld-Tørsten et stort Bæger; Begierligheden Tillokkelser; Kielenheden Mageligheb; Vellysten Næring; Overdaaden Hielpekilder. Den, der først bemægtigede sig det, maatte forblinde ved sin Glimmer, forføre ved Billedet paa sin Lykke. Det kunde ikke feile, at en saa paafaldende og pludselig Rigdom jo maatte give ham en saa meget større Indflydelse i den gamle Verden, som den sande Rigdoms Natur var der ukiendt, og hans Rivaler saae sig pludselig nedstyrtede i en relativ Armod, der var ligesaa uudstaaelig som den virkelige. Hans nye Eiendom var Despotismens Lod. Heden sønderbrød der Legemets Kræfter; Orkesløsheden, der er en nødvendig Følge af en Frugtbarhed, som tilfredsstiller Fornødenhederne uden Arbeide, betog Siælen al sin Styrke. Det gik dette Land efter sit Anlæg. De Nationer, der beboede det, vare Slaver, som ventede paa en Herre. Han kom, han sagde til dem: Adlyder; og man adlød. Hvad der er Siælen i de absolute Monarkier, var noget, som Jordbunden der frembragte, og som han der fandt ganske fuldvoxent; men over hans Hoved svævede der en Fiende, som man ikke kan giøre Modstand, og som til sin Tid maatte undertvinge ham; det var Klimaet. I den første Ruus udkastede Usurpateuren de vidtløftigste Planer, og fattede Forhaabninger, der tilsyne vare de bedst grundede. Han ansaae Tegnet paa Rigdom for det skabende og opholdende Grundstof til politisk Styrke, og hvorledes var det muligt, at han ikke deri maatte tage feil? Dersom vi ere blevne helbredede fra denne Fordom, da er det maaskee hans Ulykker, vi have denne

vigtige Lærdom at takke. Han forestilte sig, og maatte forestille sig, at med Guld vilde han faae Nationerne i sin Sold ligesom han havde Negerne i sine Lænker, uden at forudsee, at det selv samme Guld, der skaffede ham misundelige Allierede, vilde af dem skabe ham ligesaa mange mægtige Fiender, som naar de med deres Vaaben forenede de Rigdomme, de fik, vilde de betiene sig af dette dobbelte Middel til at styrte ham selv.

Nord-Amerikas tempererede Belte kunde kun trække arbeidsomme og frie Folk til sig. Det har kun almindelige og nødvendige Produkter, men som i Følge deraf er en evig Kilde til Rigdom eller Styrke. Det fremhielper Folkemængden ved at levere Stof til det Slags fredelige og stadige Arbeide, som binder Familierne til visse Steder og formerer dem; som fordi det ikke opvækker Begierligheden, beskytter dem mod Overfald. Det udstrækker sig i et umaadelig stort Fastland med en bred Forside, der allevegne er aaben for Skibsfarten. Paa dets Kyster skyller et Hav, der næsten altid er frit og forsyner dem med talrige Havne. Kolonisterne ere der ikke saa langt borte fra deres Moderland, leve der under et Klima, der er mere overensstemmende med deres Fædernelands, i et Land, der er skikket til Jagt, Fiskerie, Agerdyrkning og alle de Øvelser og Arbeider, der underholde Legemets Styrke, og beskytte mod de Laster, som fordærve Siælen. Saaledes vil det i Amerika, ligesom i Europa, blive Norden der former til at undertvinge Sønden. Det ene vil fyldes med Indbyggere og Avlsbedrifter, medens det andet udtømmer sine vellystige Vædsker og Guld-Miner. Det ene vil kunne kultivere vilde Folkeslag ved deres Forbindelser med frie Nationer; det andet vil aldrig frembringe andet end en vidunderlig og afmægtig Sammenblanding af en Slave-Stamme med en Nation af Tyranner.

Det var væsentligen nødvendigt for de sydlige Kolonier, at de havde Rødder til Folkemængde og Styrke i det Nordlige, for der at tilspaane sig en Omsætning af Luxusvarer med Nødvendighedsvarer; en Forbindelse, der kunde give dem Undsætning i Tilfælde af Angreb, et Tilflugtssted i Tilfælde af Nederlag, en Modvægt af Styrke til Lands mod Svagheden i Kræfterne til Søes.

De Franske sydlige Kolonier nøde denne Beskyttelse forend den sidste Krig. Ved sin Beliggenhed, ved sine Indbyggeres krigerske Genie, ved sine Allianser med de vilde Folkeslag, der yndede det frie og utvungne i de Franske Sæder, kunde Canada holde Ny-Engelland Stangen, i det mindste forurolige det. Tabet af dette store Fastland bestemte det Franske Ministerium til at see sig om en Støtte i et andet, og det haabede at finde den i Guyana, ved at boesætte deri en national og frie Folkemængde, der kunde være i Stand til, ved sig selv at modstaae fremmede Angreb, og skikket til, med Tiden at ile de andre Kolonier til Hielp, naar Omstændighederne kunde kræve det.

Dette var øiensynlig dets Plan. Det faldt det aldrig ind, at et Land saaledes beboet kunde nogensinde berige Moderlandet ved at frembringe Varer, der ere de sydlige Kolonier egne. Det var alt for nøie bekiendt med gode Grundsætninger, at det skulde være uvidende om, at det ikke er mueligt at sælge, uden at holde almindelig Markeds-Priis; at man ikke kan opnaae denne Hensigt uden ved at drive Avlingen med ligesaa ringe Omkostninger som sine Rivaler, og at Arbeide, der gjøres af frie Mennesker, maa nødvendig være langt dyrere end det, der forrettes af Slaver *.

* Er dette under alle Omstændigheder sandt.

Ov. A.

Operationerne bleve bestyrede af en virksom Minister. Som klog Politiker, der ikke opoffrer Sikkerheden for Rigdomme, foresatte han sig kun at reise et Bolværk til Forsvar for de Franske Besiddelser. Som følsom Philosoph, der kiendte Menneskets Rettigheder og ærede dem, vilde han besætte disse frugtbare og øde Lande med frie Mennesker. Men Geniet forudseer ikke Alt. Man forvildede sig, fordi man troede, at Europæere skulde under det hede Klima udholde de Strabadser, som Jordernes Opryddning udkrævede; at Mennesker, der ikke forlode deres Fædernelaand uden af Haab om bedre Kaar, skulde vænne sig til det vilde Livs usikre Underholdning i et Klima, der var mindre sundt end det, de forlode.

Denne slette Plan, hvori Ministeriet lod sig inddrage af nogle dumdristige Mennesker, som enten lode sig forvilde af deres Indbildskhed eller opoffrede det almindelige Vel for deres private Fordele, blev ligesaa ulykkelig udført, som med Letsindighed lagt. Alt blev deri indrettet uden Grundsætning for Lovgivning, uden Kyndighed i de Forhold, hvori Naturen har sat Jorden og Menneskene til hinanden. Disse bleve delte i tvende Klasser, i Jorddrotter og Dagleiere. Man saae ikke at denne Inddeling, der er indført i Europa og næsten hos alle kultiverede Nationer, er et Værk af Krigen, af Revolutioner, af utallige Tilfælde, som Tiden fører med sig; at det er en Følge af Selskabelighedens Fremskridt, men ikke Grundvold eller Grundlag til Selskabet, der, i sin Oprindelse, vil at alle Medlemmer tage Deel i Eiendommen. Kolonier, der ere nye Folkeslag og nye Selskaber, bør følge denne Grund-Regel. Man fraveeg den ved det første Skridt, i det man kun bestemte Jorderne i Guyana til dem, der kunde reise derover med Kapitaler og Forskud til at dyrke dem. De andre, hvis Begierlighed man eggede ved løse og

tvetydige Forhaabninger, bleve udelukkede fra denne Jord-Deling. Det var en Feil af Politiken mod Menneskeheden. Dersom man havde givet et Stykke Jord at opdyrke til enhver af de nye Kolonister, som man førte over til dette nøgne og øde Land, vilde enhver have dyrket det paa en Maade, der stod i Forhold til de Kræfter, de Midler, han havde, den ene med sine Penge, den anden med sine Hænder. Man burde hverken betage dem Lysten, der havde Kapitaler, efterdi de vare meget kostbare Mennesker i en vordende Kolonie, ei heller give dem et udelukkende Fortrin af Frygt for, at de ikke skulde finde Medhielpere, der ville sætte sig i Afhængighed af dem. Det var uundgaaeligen nødvendigt at tilbyde alle Medlemmerne af den nye Kolonie en Eiendom, hvor de kunde finde Leilighed til at føre sig deres Markarbeide, deres Handtering, deres Penge, kort sagt, deres mindre eller større Evner til Nytte. Man burde have forudseet, at hvorledes endog deres Forfatning var, saa forlode Europæere dog ikke deres Fæderneland, uden i Haab om bedre Kaar, og at skuffe deres Haab og deres Tillid i denne Henseende, det var at forstyrre den Kolonie, som man havde i Sinde at lægge Grundvold til.

Mennesker, der blive forflyttede til udyrkede Lande, forefinde kun Trang, og det bedst anordnede, det meest vedholdende Arbeide vil ikke være i Stand til at afværge, at de, der reise hen til disse Udørkener for at opdyrke Jordene, jo blive blottede for alt, indtil Høsten om kortere eller længere Tid indfinder sig. Ogsaa forpligtede Hoffet i Versailles, som en saa paafaldende Sandhed ikke kunde undgaae, sig til umiddelbar i to Aar at føde alle de Tydskere og Franske, som det bestemte til Guyanas Bebyggelse. Men denne Retfærdigheds Handling var ikke nogen Klogskabs Handling. Man burde have forudseet, at Levnetsmidlerne vilde blive slette

valgte af Regieringens Betiente. Man burde have forudseet, at naar endog Fødevarer vare blevne anskaffede med Nidkierhed, Klogskab og Uegennyttighed, kunde det dog ikke være andet, end at de fleste af dem bleve fordærvede enten paa Overfarten eller Bestemmelsesstedet. Man burde have forudseet, at enten salt Kiød er godt eller slet konserveret, vilde det dog aldrig være en passende Føde for ulykkelige Flygtninge, som forlode et sundt og tempereret Klima, for at boesætte sig i det hede Beltes brændende Sand-Ørkener og der inddrage Vende-Sirklernes fugtige og regnagtige Luft.

En eftertænksom Politik vilde have syssel sat sig med at formere Qvæget, førend den tænkte paa at boesætte Mennesker. Denne Forsigtighed skulde ikke allene have forvisset de første Kolonister et sundt Næringsmiddel, den vilde ogsaa have forsynet dem med bekvemme Hielpemidler til de Foretagender, som en ny Folkeslægts Oprettelse udfordrer. Ved Hielp deraf skulde de have trodset Besværlighederne, som Ministeriet burde have paataget sig at betale rundelig, bragt Vaaninger og Næringsmidler i Stand for dem, der skulde følge dem efter. Ved denne Forbindelse, som ikke udfordrede meget dybe Udgranskninger, skulde det Etablissement, som man arbeidede paa at oprette, i kort Tid have faaet den Fasthed, det kunde tage imod.

Man giorde sig ikke disse simple og naturlige Betragtninger. En 12000 Mennesker bleve efter en lang Seilads udskibede paa øde og uveisomme Kyster. Man veed, at i næsten det hele hede Belte er Aaret delt i tvende Aarstider, den ene tør, den anden regnagtig. I Guyana falder Regnen saa overflødig fra Begyndelsen af November til Enden af Mai, at Jordene staae under Vand eller ere ude af Stand til at blive dyrkede. Dersom de nye Kolonister vare ankomne dertil i Begyndelsen af den tørre Aarstid, og blevne ansatte i de

Districter, man havde bestemt dem, skulde de havt Tid til at bringe deres Vaaninger i Orden, at fælde Skovene eller brænde dem, at pløie og besaae deres Marker.

Af Mangel paa disse Foranstaltninger vidste man ikke hvor man skulde giøre af den Mængde Mennesker, der ankom hobeviis paa hinanden i Regn-Tiden. Den Cajenne kunde have tient til Opholds- og Forfriskelses-Sted for disse udskibede Nyebyggere. Man vilde der have fundet Huusly og Understøttelse til dem. Men den falske Tanke, hvoraf man var indtaget: ikke at blande den nye Kolonie med den gamle, giorde, at man forkastede denne Hielpekilde. I Følge denne Egensindighed satte man 12000 Offere af paa Courous Bredder, paa en Sand-Strimmel blant usunde Holme, under et uselt Skuur. Overladte der til Uvirksomhed, Kiedsomhed, til alle de Udsvævelser, som Lediggangen frembringer blant en Stimmel Mennesker, der vare bragte langt fra deres Hiem under en ny Himmelegn, til alle de Elendigheder, alle de smitsomme Sygdomme, der opkomme af en saadan Forfatning, saae de der deres sørgelige Skiebne endes i Fortvivlelsens Qvaler. Deres Blod vil bestandig raabe Hævn over Ophavsmændene til dette Anlæg, der have misbrugt Regieringens Tillid, for paa een Gang med saa store Omkostninger at omkomme saa mange ulykkelige Mennesker; ligesom Krigen, hvis Ødelæggelser de vare bestemte til at erstatte, ikke havde fortæret nok i en Tid af otte Aar.

At der ikke skulde mangle noget i Ulykken, og at de 5,200,000 Rigsdaler, som bleve anvendte paa at drive et urimeligt Anlæg igiennem, skulde spildes ganske, troede den Mand, som man overdrog det til at giøre Ende paa alle disse Elendigheder, at han burde tilbagebringe Europa en 2000 Mand, hvis stærke Kon-

stitution havde holdt Stand mod Klimaets Usundhed og flere Elendigheder, end man er istand til at opregne.

Til Lykke har Staten seet sig mægtig nok til at kunne udholde saa store Tab. Men hvor smerteligt maa det ikke være for Fædernelandet, for Undersaatterne, for alle dem, der ere karrige paa det Franske Blod, at see det saaledes bortødslet paa ødelæggende Foretagender formedelst en daarlig Lyst til at holde over sin Myndighed, der paabyder en stræng Taushed om offentlige Operationer! Ih! Er det da ikke vigtigt for hele Nationen at dens Høvdinger blive oplyste! men kunne de blive det paa anden Maade end ved almeen Oplysning. Hvorfor da skiule Planer for Nationen, som den dog skal være Gienstand for og Redskab til? Venter man da at byde over Villien uden ved Meningen, eller indgyde Mod uden ved Tillid. Den ægte Oplysning ligger i de offentlige Skrifter, hvor Sandheden viser sig aabenlyst, hvor Løgnen er bange for at blive greben. De hemmelige Efterretninger, de private Forslag ere ikke synderlig andet end snedige og egennyttige Hoveders Værk, der indsnige sig i Bestyrernes Kabinetter paa skumle og skiæve Snig-Veie. Naar en Minister har handlet efter oplyste Folks offentlig bekiendtgiorte Mening, og han da er uheldig, da kan hverken Himmelen eller Jorden bebreide ham det. Men Foretagender, der voves uden Nationens Raad og Ønske, Sørgeligheder, der bevirkes alle dem uvidende, hvis Liv og Velfærd sættes paa Spil, kunne Mennesker ikke fristes til at ansee det som en hemmelig Forbindelse, en Sammenrottelse af nogle Enkelte mod det hele Selskab.

Hvad er Følgen bleven af denne sørgelige Begivenhed, hvorved saamange Undersaatter, saamange Udlændinge ere blevne opoffrede for det Franske Ministeriums overspendte Begreber om Guyana? Den er bleven, at

man har udskreget dette ulykkelige Land med alt det Overdrevne, som Følelsen af Ulykken har lagt til dens virkelige Aarsager. Til Lykke sætte nogle oplyste Mænds Jagttagelser os i Stand til at finde ud af dette Vilderede.

9. Det Begreb, man maa giøre sig om Guyanas Kyster og Jordbund.

Dette vidtløftige Land, som man prydede med det prægtige Navn af Eqvinoxial-Frankerig, tilhørte ikke denne Magt ganske og aldeles, som den forhen havde paastaaet. Hollænderne havde, ved at boesætte sig mod Nord og Portugiserne mod Syd, indskrænket det imellem Floderne Marony og Vincent Pinçon eller Oyapock, som endnu udgiøre en Strækning af meer end 100 Mile.

Havene, som skylle op paa denne lange Kyst, ere rolige, aabne, frie for alle de Hindringer, som kunne være Skibsfarten til Uleilighed. Man seer kun der de tvende Salut-Øer tre Mile fra Fastlandet. Da de ikke ere skilte fra hinanden uden ved en Kanal paa 80 Favne, vilde det være let at føie dem sammen, og efter deres Forening ville de afgive et tilstrækkeligt Lye for de største Skibe. Naturen har indrettet Tingene saaledes, at det vilde kun koste lidet at giøre denne Post uindtagelig med de Materialier, som findes paa Stederne selv. Fra denne Havn, som er skiult med Skildpadder en Deel af Aaret, og som ligger Luvarts for den Amerikanske Øe-Samling, kunde en Eskadre i Krigstider i en 7 til 8 Dage flyve de nationale Besiddelser til Undsætning, eller angribe de Magters, som vare Fiender af Frankerig.

Ingen Fare er at befrygte i disse Farvande. Vindene ere i Almindelighed gunstige til at nærme sig Ky-

sterne saameget og saa lidet man vil. Dersom — hvilket er overmaade sieldent — den sædvanlige Orden i dem bliver omvendt, har man den Tilflugt, at kunne ankre allevegne paa en ypperlig Bund.

Disse Fordele ere til Uheld ledsagede med nogle Uleiligheder. Stridige Strømme modsætte sig de Søefarendes Indseiling. Dersom man, for at undgaae dem, nærmer sig Landet for meget, mangler Vandet næsten allevegne. Man finder det ikke engang i Mundingen af Floderne, som ikkun kunne tage mod meget smaae Fartøier. Aprovagues er den eneste, som har 12 Fod Vand. Der kunne Skibene — satte i et blødt Mudder — overlade sig uden Bekymring til alle de Istandsættelser, som de have Behov. Imidlertid ere de best tiente med at giøre sig meget hurtig færdige, fordi Orme, muddret Vand, Regn og Hede ødelægge der i meget kort Tid de best byggede og best forseete Skibe.

Endskiønt dette Landskab ligger nær ved Middags-Linien, er Klima'et dog meget taaleligt. Denne Temperatur kan tilskrives de lange Nætter, den megen Taage og Dug. Til ingen Tid erfarer man i Guyana den qvalme Hede, der er saa almindelig i saa mange andre Amerikas Lande.

Til Uheld bliver denne Kolonie de sex første Maaneder af Aaret og undertiden længere oversvømmet af Vand-Floder. Denne overflødige Regn trækker de høye Steder ned, oversvømmer Sletterne, raadner Planterne og opsætter ofte det meest hastende Arbeide. Grøden er da saa stærk, at det vilde være umueligt at holde den inden sine rette Grændser, hvormange Hænder man end satte i Arbeide med at bekiæmpe den. Paa denne Plage følger en anden. Det er en langvarig Tørke, hvorved Jorden revner og bliver forbrændt.

Meningerne om Jordbunden i Guyana have længe været modstridende. Nu omstunder er det bekiendt,

at den er en steenagtig Gruus, der er bedækket med Sand og Affaldet af nogle Planter. Disse Jorder ere lette at drive; men deres Produkt er meget ringe, og ophører endog efter en 5 til 6 Aar. Avlsbrugerne er da nød til at giøre nye Oprydninger, som altid have Skiebne med de første. Endog de, der ere blevne iværksatte i nogle Strøg af en dybere Jord, som man finder af og til, ere ikke af nogen lang Varighed, efterdi den jævnlige Regn, der falder Strømmeviis i dette Land, har snart bortført de Vædsker, der kunde giøre den frugtbar.

Paa disse magre Marker var det, de første Franskmænd nedsatte sig, som en sørgelig Skiebne drev til Guyana. De Generationer, som traadte i deres Sted, søgte allevegne mere frugtbare Strækninger, uden nogensinde at finde dem. Forgieves giorde Fiskus efterhaanden store Opoffrelser, for at forbedre denne Koloie. Dens Bekostninger bleve frugtesløse, fordi de ikke kunde forandre Tingenes Natur. Hollændernes Exempel — som, efter at de ligeledes havde forsmægtet i Naboelaget paa høie Jorder, vare endelig komne til Velstand ved Plantager, der vare indrettede i Moradser, som de havde udtørret med umaadeligt Arbeide — dette Exempel giorde ikke noget Indtryk. Endelig har Hr. Mallouet, som Bestyrelsen af dette ulykkelige Etablissement var overdraget, selv udført hvad han havde seet iværksat i Surinam; og den Strækning, som han har frarevet Oceanet, er strax bleven bevoxet med Føde-Varer. Dette Syn har hos Kolonisterne opvakt en Kappelyst, som man ikke troede dem i Stand til; og de vente kun paa Regieringens Understøttelse for at berige Moderlandet med deres Produkter.

Det skal være paa Strækninger, der ere dannede af hvad der er trukket ned fra Biergene, og af Søen, at Plantagerne herefter skal anlægges. Der maa udtør-

res Moradser, graves Kanaler, opkastes Diger, men hvorfor skulle Franskmænd være bange for at foretage sig hvad de see saa heldigen udført ved Siden af sig? Hvorfor skulde Hoffet i Versailles undslaae sig for, ved Forskud og Premier at opmuntre Oprydninger, der ere virkelig nyttige? Oprydninger! Der seer man Erobringer, som kan giøres fra Chaos, til Fordeel for alle Mennesker, og ikke Provindser, som man udtømmer for Folk og ødelægger, for at bemægtige sig dem; som koste tvende Nationers Blod uden at berige nogen af dem; som man maa vogte med store Bekostninger og beskytte med Tropper i hele Aarhundreder, førend man kan vente sig nogen fredelig Besiddelse af dem.

Alt indbyder det Franske Ministerium til at tage en Beslutning, som man drister sig til at foreslaae det. I Guyana er den underjordiske Brand, der er saa almindelig i det øvrige Amerika, for Tiden udslukt. Jordskielv erfarer man der aldrig.

Orkanerne øve ikke deres Ødelæggelser paa dets Kyster. Adgangen til det er forbunden med saa mange Vanskeligheder, at man kan forudsige, at det aldrig vil blive erobret. De franske — allerede een Gang borttagne — Øer tiltrække sig derimod og egge Begierligheden hos et Folk, der gremmer sig meget over at det har givet dem tilbage. Dets Ærgrelse lader formode, at det altid vil være sindet til at oprette ved sine Vaabens Magt, hvad Feil det har begaaet ved sine Underhandlinger. Den velgrundede Tillid det har til sin Søemagt, til sin blomstrende Frofatning i sine Nordlige Kolonier * vil maaskee ikke være længe om at styrte det i en ny Krig, for igien at erobre hvad det har givet tilbage, og udvide sine Usurpationer endnu videre.

* Hvilke det dog, siden Forfatteren skrev dette, har mistet.
Ov. Anm.

Dersom Lykken endnu understøttede dets Bestræbelser, dersom et Folk, der bliver opmuntret af Seiervindinger, hvoraf Undersaatterne allene høste hele Fordelen, stedse gik af med den over en Nation, der synes kun at fegte for sine Fyrster, vilde Guyana i det mindste være en mægtig Hielpekilde, hvor man kunde dyrke alle de Produkter, som Vanen har giort til Nødvendighed, og for hvilke man maatte betale en uhyre Skat til Udlændingen, dersom de nationale Kolonier ikke kunde levere dem.

Udtørrelsen af Guyanas Kyster vil fordre langvarigt og vanskeligt Arbeide. Hvorfra skulde man tage de Hænder, der ere nødvendige til at udføre dette Foretagende?

10. Hvilke Hænder vil man kunne bestemme til de Avlsbedrifter, som Guyana kan være skikket til?

Man troede 1763, at Europæerne vilde være meget godt skikkede dertil. En 12000 Mennesker bleve et Offer for denne Mening. Døden sparede kun en 60 Tydske og Akadiske Familier. De nedsatte sig ved Sinamari, der tilbød dem Bredder, som aldrig blive oversvømmede af Havet, nogle naturlige Græsgange, og en stor Mængde Skildpadder. Denne ringe Folke-Stamling tager til og lever lykkelig langs ad denne Flod. Fiskeri, Jagt, Qvægs Tillæg, lidt Riis og Mais, som de dyrke, ere deres Hielpekilder. Nogle Spekulantere have af dette Exempel villet slutte, at de Hvide kunde dyrke Guyana; men de have ikke betænkt, at man kun stiftede Kolonier for at avle Produkter til Salg, og at disse Produkter fordre et mere vedholdende og mere strabadserende Slid end de, som man lægger sig efter paa Sinamaris Bredder.

Landets Indfødte kunde, siger man, uden Uleilighed forrette hvad der er ødelæggende for os. Af disse Vilde var der en temmelig Mængde paa Kysten, da den blev opdaget. Den europæiske Grusomhed har formindsket Antallet paa dem saa stærkt, at der tilbage af dem er for Tiden kun en 4 til 500, som ere i Stand til at bære Vaaben. Men nogle Eventyrere, som for kort siden have trængt sig ind i det Indre af Landene, have der opdaget en Mængde smaa Nationer, der alle ere den ene mere barbarisk end den anden. Allevegne have de mærket Kiønnets Underkuelse; overtroiske Meninger, som hindre Menneskenes Formerelse; hadefulde Forfølgelser, som ikke ophøre uden med hele Familiers og Folke-Stammers Ødelæggelse; Gamles og Syges oprørende Henkastelse; en idelig Brug af de forskielligste og meest giennemtrængende Gift-Sorter; hundrede andre Uordener, hvorpaa den raa Natur alt for almindelig fremviser et hæsligt Skilderi. Imidlertid bliver den Reisende modtaget med Ærbødighed, understøttet med den grændseløseste Ædelmodighed, den meest rørende Simpelhed. Han gaaer ind i den Vildes Hytte, sætter sig ved Siden af hans Kone og hans nøgne Døttre, og spiser med dem. Om Natten lægger han sig til Hvile paa samme Seng. Dagen derpaa forsyner man ham med Levnetsmidler, man ledsager ham et temmelig Stykke paa hans Vei, og man skiller sig fra ham med Venskabs-Beviisninger. Men dette Giestefriheds Optrin kan i et Øieblik blive blodigt. Denne Vilde er skinsyg til det yderste, og ved mindste Tegn til Fortrolighed, som bragte ham i Uro, vilde man blive dræbt.

Man maatte begynde med at samle disse altid omvankende Nationer. Nogle — betydelig uddelte — Foræringer i deres Smag vilde giøre denne første Operation let. Man maatte med den samvittighedsfuldeste Opmærksomhed undgaae, paa eet Sted at samle dem

af disse Nationer, som have en uovervindelig Afsky for hinanden.

Disse Folke-Samlinger skulde ikke anlægges i Flæng. Det vilde være raadeligt, at fordele dem saaledes, at man kunde aabne sig Leilighed til at trænge ind i det Indre af Landet. Efterhaanden som disse Etablissementer faae Styrke, ville de afgive Midler til at oprette nye Plantager.

Hidindtil har ingen Betragtning kunnet bringe disse Indianere til at fatte stadig Boepæl. Det sikkerste Middel til at faae dem dertil, vilde være, at tildele dem Køer, som de ikke kunne føde uden at omhugge Skovene, og indrette Græsgange. Kiøkken-Urter og Frugttræer, hvormed man maatte berige deres Boliger, vilde være et Middel mere til at forebygge deres Omflakken. Det er sandsynligt, at disse Hielpekilder, som de aldrig have kiendt, vilde med Tiden give dem Afsmag for Jagten og Fiskeriet, der for Tiden ere de eneste Støtter for deres ynkelige og usikre Tilværelse.

Endnu vare tilbage at overvinde en langt skadeligere Fordom. Det er almindelig vedtaget blant disse Vilde, at Livets rolige Sysler kun anstaae Fruentimre. Denne taabelige Hovmod fornedrer alt Arbeide i Mandfolkenes Øine. En forstandig Missionair vilde ikke spilde Tiden med at bestride denne Forblindelse. Han vilde adle Avlingen ved at arbeide selv tillige med Børnene, og ved dette ædle og heldige Konstgreb vilde det lykkes ham at give unge Mennesker nye Sæder. Maaskee vilde man bringe det til at overvinde selve Fædrenes Dorskhed, dersom man forstod at skabe dem Fornødenheder. Det er ikke usandsynligt, at de vilde kræve Produkter af Jorden, for at omtuske dem mod Handelsvarer, hvis Brug var bleven dem nødvendig.

Men dette gavnlige Formaal vilde blive meget langt borte, dersom man paalagde disse sammensankede

Vilde Kopskat og Hoveri, som Portugiserne og Spanierne have tilladt sig paa Bredderne af Amazonen, Rio Negro, Orenoqven. Disse Nationer maae Sekler igiennem have nydt Kultiveringens Velgierninger, førend de kunne bære Byrderne af den.

Imidlertid vilde Guyana efter denne lykkelige Forandring endnu kun meget ufuldkomment opfylde de vidtudseende Hensigter, som Hoffet i Versailles kan have dermed. Aldrig vilde Indianernes svage Hænder bringe andet end Fødevarer af maadelig Værdi til at voxe. For at faae rige Produkter, maa man nødvendig tage sin Tilflugt til Negernes senefulde Arme.

Man er bange for Letheden, disse Slaver vil have til at løbe bort fra deres Værksteder. De ville, siger man, flygte, de ville sammenhobe sig, de ville forskandse sig i de vidtløftige Skove, hvor Overflødigheden paa Vildt og Fisk vil giøre dem deres Underholdning let; hvor Klimaets Hede vil tilstede dem at undvære Klæder, hvor det aldrig vil mangle dem paa Træer, som ere skikkede til at giøre Buer og Pile af. Hundrede af dem havde for omtrent en 30 Aar siden taget denne Beslutning. De Tropper, der bleve sendte for at bringe dem tilbage i deres Lænker igien, bleve tilbagedrevne. Dette Stød lod befrygte en almindelig Bortløben. Den hele Kolonie var forbauset. Man vidste ikke hvad man skulde gribe til, da en Missionair, ledsaget af en eneste Sort, drager bort, kommer til det Sted, hvor Trefningen havde staaet, reiser et Altar, sammenkalder Deserteurerne ved Hielp af en Klokke, holder Messe, prædiker for dem, og bringer dem alle, alle uden Undtagelse, tilbage til deres gamle Herrer. Men i Kolonien er der ikke længere Jesuiter, som have fortient og forskaffet sig disse Ulykkeliges Tillid, og deres Eftermænd have ikke viist enten samme Virksomhed eller en lige Bekiendtskab med det menneskelige Hierte.

Imidlertid vilde det maaskee ikke være umuligt at forebygge disse vor Gierrigheds ulykkelige Offeres Bortløben ved at giøre deres Forfatning taalelig. Nødvendigheds Loven, som byder endog over Tyranner, vil i dette Landskab foreskrive en Lemfældighed, som den blotte Menneskelighed burde tilsige allevegne.

11. Førend man henkaster Kapitaler i Guyana, giør man vel i at undersøge, om Kolonien er godt indrettet. Man maa bestemme dens Grændser.

Denne nye Indretning vil sætte Regieringen i betydelige Bekostninger. Førend den indlader sig deri, maa den undersøge, om Kolonien har indtil vor Tid havt den Indretning, som kunde bringe den i Flor, og om Cayenne er det passeligste Sted til at være Hovedsædet for et stort Etablissement. Dette er vor Mening; men duelige Folk ere af modsatte Tanker og deres Grund bør drøftes.

Planer kunne være ypperlige uden at Fordelene ved dem derfor blive snarere bemærkede, og derover maa man ikke forundre sig. Omstændighederne ere undertiden saa vanskelige, at de ikke kunne overvindes uden ved Erfaring eller ved Snille. Men Erfaringen, som gaaer med langsomme Skridt, fordrer Tid; og Snillet, som — lig Gudernes Snarløbere — sætter over et umaadeligt Rum i eet Spring, lader sig vente paa i Sekler. Lader det sig see, bliver det ikke sielden stødt tilbage eller forfulgt. Taler det, hører man det ikke; dersom det af en Hendelse bliver hørt, befører Misundelsen dets Forslag, som prægtige Drømme, og bringer dem til at strande. Mængdens almindelige Tarv vilde maaskee erstatte Snillets Skarpsindighed,

dersom man lod det virke frit; men det bliver ikke sielden modstræbt af dem, der have fundet Adgang til Embederne, som ikke altid forstaae sig rigtig paa Tingen, og paastaae dog Ret til at anordne alt. Hvem er det, de saa ofte beære med deres Tillid og med deres Fortrolighed? Den frække Smigrer, som uden at mene noget med hvad han siger, bestandig ligger dem i Ørene med, at de ere beundringsværdige Væsener. Ulykken stiftes da ved deres Fianteri og fortsættes af en falsk Undseelse, som hindrer dem fra at giøre om igien. Alle urigtige Foranstaltninger udtømmes, førend de faae fat paa de rigtige, eller kunne overtale sig til at bifalde dem, efterat de have forkastet dem. Saaledes hersker Uorden i en Fyrstes Barndom ved Ministernes Udueligbed eller Stoltbed, og deres Taalmodighed, som blive Offere derfor. Man skulde trøste sig over de forgangne, over de nærværende Ulykker, dersom Fremtiden bragte Forandring i denne Skiebne; men dette er et Haab, som man umuelig kan dysse sig i Søvn ved, og dersom man spurgte Philosophen, hvortil de Raad nytte, som han saa egensindigen henvender sig med til Nationerne og dem, der lede deres Anliggender, og han svarede med Oprigtighed, da vilde han maaskee bekiende, at han kun tilfredsstillede et uovervindeligt Hang til at sige Sandheden, med Fare for at opvække Fortrydelse, ja endog at komme til at drikke af Bæger med Sokrates.

Førend der tages en endelig Beslutning med Guyana, vil det være nødvendigt, at bestemme denne Kolonies endnu uvisse Grændser. Mod Nord vilde Hollænderne nok udvide Surinams Grændser til Sinamarys Bredder; men det Vagthold, som Hoffet i Verfailles her forlænge siden ladet anlægge paa Manonis høire Bredde, synes at have for stedse tilintetgiort denne gamle Paastand. Fra Syd - Siden ere Vanskelighederne mindre jævnede. Amazonen var fordum utvivste

lig Grændsen for de Franske Besiddelser, efterdi Portugiserne forbandt sig, ved en Konvention af 4de Martii 1700, til at nedlægge de Forter, som de havde opført paa den venstre Bredde af denne Fod. Ved Utrechter-Freden blev Frankerig, som maatte lade sig Love foreskrive, nødet til at afstaae Skibsfarten paa denne Flod, med de Lande, som strække sig til Floden Vincent-Pinçon eller Oyapock. Da Tiden kom til at udføre Traktaten, saaes det, at disse tvende — som eenstydige brugte — Navne betegnede i Landet saavelsom paa de gamle Karter tvende — 30 Mile fra hinanden løbende — Floder. Begge disse Hoffer vilde da vende Feiltagelsen til Fordeel for sig; det Lissabonske udvide sig til Oyapock, det Versaillesske til Vincent-Pinçon. Man kan ikke blive enig om noget, og de omtvistede Lande ere siden denne — temmelig fierne — Tid forblevne øde.

Man vil ikke være saa indbildsk at opkaste sig til Dommer i denne betydelige Proces. Den eneste Anmærkning, man vil tillade sig at giøre, er, at Hensigten med den af Portugal fordrede Afstaaelse var at forsikkre sig den udelukkende Skibsfart paa Amazonen. Men nu vilde denne Krones Undersaatter fredeligen nyde denne Fordeel ved kun at bortfierne de Franske Besiddelsers Grændser 20 Mile, nemlig til Floden Vincent-Pinçon, uden at det er nødvendigt, at rykke dem 50 Mile tilbage til Oyapock.

12. Det Franske Guyanas nutidige Forfatning.

Alt er endnu at giøre i Guyana. Man regner endog paa Cayenne kun 36 — næsten alle ynkelige — Plantager. Fastlandet er i en endnu større Uorden end Øen. Gaardene forandre der ofte Sted. De skilles fra hinanden ved umaadelige Udørkener. Anlagte i en overmaade lang Afstand fra det almindelige Handelssted

have de ingen Leilighed til deres Omtuskninger. Man nyder der ingen af de Beqvemmeligheder, som samlede Mennesker forskaffe sig giensidig. Love, Politie, Velanstændighed, Kappelyst, Ministeriets Indflydelse, alle disse Fordele ere der ukiendte. Til at drive en 100 Miles Kyster talte man 1775 kun 1300 frie Mennesker og 8000 Slaver. Koloniens Produkter svarede ikke engang til disse svage Hielpemidler, fordi der i Arbeidsstederne vare kun ukyndige Hvide og ulydige Sorte. De Fødevarer, som Skibe, der vare komne fra Nord-Amerika eller Guadeloupe og Martinique, bortførte, stege ikke engang til 21,000 Rigsdaler, og paa 6 Skibe fik Frankerig kun

40 Sentner Sukker, som i Europa blev solgte for en .	. 450	Rdlr.
658 Sentner 88 Pund Kaffe	. 6,550	—
3 Sentner 34 Pund Indigo	. 590	—
152 Sentner 41 Pund Cacao	. 2,220	—
3003 Sentner 55 Pund Rocou	. 39,100	—
972 Sentner 60 Pund Bomuld	. 50,650	—
353 Huder . .	. 660	—
1422 Sentner, 8 Pund Træe	. 1,580	—
I Alt . .	101,800	Rdlr.

De 1,250,000 Rigsdaler, som Hoffet satte dette Aar, ligesom de andre paa dette gamle Etablissement, tiente til at betale hvad det havde faaet over disse Udførsels-Artikler. Ved denne Tid skyldte Cayenne en 420000 Rigsdaler til Regieringen eller Moderlandets Kiøbmænd.

Man maa vente sig noget af den Oplysning, som Hr. Mallouet har udbredet i Kolonien; af de Opmuntringer, som denne duelige Administrateur har 1777 ladet de Kolonister tilstaae, der vilde lægge sig efter at fælde Bygnings-Tømmer, dyrke Levnetsmidler, ned-

salte Fisk, og efter nogle andre Produkter af lidet Værd, hvis Afsætning han har skaffet Sikkerhed for. Endnu mere maa man vente sig af Speserie-Træerne. Nellikettræet har allerede givet Nelliker, som ere kun meget lidet ringere, end de vi faae fra Molukkerne, og alt forkynder at Muskattræet ikke vil lykkes mindre heldigt. Men intet stort vil kunne forsøges uden Kapitaler og betydelige Kapitaler.

Dem har et rigt Kompagnie i sin Magt, som er bleven oprettet — men uden udelukkende Privilegium — for denne Deel af den nye Verden. Dette Selskab, hvis første Kapital er paa en 500,000 Rigsdaler, har af Regieringen faaet den vidtløftige Strækning, som gaaer fra Aprovague til Oyapock, og alle de Lettelser, som man fornuftigviis kunde tilstaae det for at opdyrke en Jordbund, der ansees som den bedste i Guyana. I Forventning af, at dets Lykke skal tillade det at tage fat paa Moradsernes Udtørring og de store Avlsbedrifter, har dette mægtige Selskab henvendt sine Planer til at fælde Træerne, formere Qvæget, dyrke Bomuld og Cacao, men fornemmelig Tobak.

Alt længe have Slaverne dyrket denne sidste Plante til deres eget Brug omkring deres Hytter. Man finder de samme gode Egenskaber hos den, som hos den Brasilianske Tobak, som har aabnet sig en temmelig fordelagtig Afsætning i endeel af Europas Handelsstæder, og som er af en næsten uundgaaelig Nødvendighed til de Sortes Indkiøb paa en stor Deel af Afrikas Kyster. Dersom dette Anlæg lykkes, vil Frankrig see sin Trang dertil formindsket, og dets Skippere ville blive fritagne fra at gaae til Lissabon, for der at hente denne Deel af deres Ladning. De Forhaabninger, som St. Lucie kan give, hvile paa en anden Grundvold.

13. Efter megen og langvarig Driften imellem det Londonske og Versailleske Hof beholder Frankerig St. Lucie.

Engellænderne besatte uden Modstand denne Øe i de første Dage af Aaret 1639. De havde levet der fredeligen i 18 Maaneder, da et af deres Nations Skibe, der var blevet hiemsøgt med et Vindstille ved Dominiqve, bortsnappede nogle Caraiber, der kom til dem paa deres Baade med Frugter. Denne Voldsomhed bestemte de Vilde paa St. Vincent og Martiniqve til at forene sig med de fornærmede Vilde, og alle med hinanden stormede de i August Maaned 1640 løs paa den nye Kolonie. I deres Raserie nedsablede de alt hvad der forekom dem. De faa, som undgik denne Hævn, forlode for bestandig et Etablissement, der endnu laae i Vuggen.

I Verdens første Tider, førend der endnu havde dannet sig borgerlige og kultiverede Selskaber, havde alle Mennesker i Almindelighed Ret til alle Ting paa Jorden. Enhver kunde tage hvad han vilde for at betiene sig deraf, ja endog for at fortære hvad der var af Beskaffenhed til at blive det. Den Brug, man saaledes giorde af den almindelige Ret, gieldte istedet for Eiendom. Saasnart nogen paa denne Maade havde tilegnet sig en Ting, kunde ingen anden fratage ham den uden Uretfærdighed. Under denne Synspunkt, der kun passer sig paa Natur-Standen, var det de Europæiske Nationer, der ansaae Landets Indfødte for Intet, betragtede Amerika, da det var blevet opdaget. Til at bemægtige sig et Land var det dem nok, at intet Folkeslag af vort Fastland var i Besiddelse deraf. Det var den Folke-Ret, som man stedse eenstemmig fulgte i den nye Verden, og som man ikke engang har skammet

sig ved at ville retfærdiggiøre i det attende Aarhundrede under Fiendtlighederne ved Aaret 1760.

Hvad! Eiendoms Natur er den ikke allevegne eens, ikke allevegne grundet i Besiddelsetagelse ved Arbeide, i en langvarig utvistet Brug? Kunne I da ikke sige os I gode Europæer! i hvor lang Afstand fra eders Boepæl denne hellige Adkomst bliver til intet? Er det i 20 Skridts? er det i en Mils? er det i 10 Miles? Nei! siger I. Ei vel! det kan da ei heller være i 10000 Miles. Og seer I ikke, at den indbildte Ret, I tiltager eder over et fraliggende Folk, den overdrager I dette fraliggende Folk over eder? Hvad vilde I imidlertid sige, dersom det hendede sig, at de Vilde traadde ind i jeres Land, og pratende paa eders Viis sagde: Dette Land er ikke beboet af vore Folk, altsaa hører det os til. I afskye Hobbeismen i eders Naboelag, og dette fordærvelige System, som giør Styrken til øverste Lov, det drive I langveis borte. Bort med Eder! Efter at I have giort eder til Røvere og Mordere, var der intet andet tilbage end at giøre eder til afskyelige Sophister, og dette ere I blevne.

Efter disse Grundsætninger, som retsindige Gemytter og redelige Hierter altid ville forkaste, maatte St. Lucie tilhøre enhver Magt, som kunde eller vilde befolke den. De Franske faldt først derpaa. De lode 40 Beboere reise derhen 1650 under Anførsel af Rousselan, en kiek, virksom og forstandig Mand, der var besynderlig afholdt af de Vilde, fordi han havde ægtet en Kone af deres Nation. Hans Død, der indtraf 4 Aar derefter, tilintetgiorde alt det Gode, han havde begyndt at stifte. Tre af hans Eftermænd bleve nedsablede af Caraiberne, der vare misfornøiede med den Adfærd, man viste dem, og Kolonien skrantede kun, da den 1664 blev taget af Engellænderne, som rømmede den 1666.

Neppe vare de dragne bort, førend de Franske lode sig igien see paa Øen. De havde endnu ikke formeret sig meget der, hvad Aarsagen end var dertil, da den Fiende, som havde fordrevet dem derfra første Gang, tvang dem 20 Aar efter paa ny til at forlade deres Boliger. Istedet for at begive sig fra Øen, flygtede nogle af dem til Skovene. Saasnart Seierherren, der kun havde giort et løst Angreb, var draget bort, toge de fat paa deres Sysler igien. Det blev ikke for nogen lang Tid. Den Krig, som strax efter søndersled Europa, giorde dem bange for at de skulde blive et Bytte for den første Søerøver, der kunde faae Lyst til at plyndre dem; de søgte sig derfor Rolighed i de af deres Nations Etablissementer, der vare stærkere, eller kunde love sig mere Beskyttelse. Der vare da ikke længere nogen stadig Avling eller ordentlig Kolonie paa St. Lucie. Den søgtes kun af Indbyggerne paa Martiniqve, som der fældede Træer, byggede Kanoer, og underholdte temmelig betydelige Værfter.

Da nogle bortløbne Soldater og Matroser vare flygtede derhen efter Utrechter-Freden, fik Marskalk d'Etrees i Sinde, at søge om at faae den til Eiendom. Den var aldrig saasnart bleven ham tilstaaet 1718, førend han lod en Kommandant, Tropper, Kanoner og Avlingsmænd tage derhen. Denne Bram stødte Hoffet i London, der giorde Paastand paa Øen, paa Grund af at den første havde besat Øen, ligesom Hoffet i Versailles paa Grund af en sielden afbrudt Besiddelse. Dets Beklagelse bestemte det Franske Ministerium til at befale, at Tingene skulde sættes tilbage i den Stand, hvori de vare førend den sidste Afstaaelse skede. Enten denne Høflighed ikke syntes Engellænderne tilstrækkelig nok, eller den satte dem i Hovedet, at de kunde vove alt, gave de selv 1722 Øen St. Lucie til Hertug Montaigu, som sendte Folk derhen at tage den i Besiddelse.

Denne modsatte Interesse satte begge Hofferne i Forlegenhed. De kom udaf den 1731 ved at enes om, at saalænge til de gienſidige Rettigheder vare blevne oplyſte, ſkulde ingen af Nationerne boesætte ſig paa Øen, men at de begge ſkulde have Frihed til at forſyne ſig med Vand og Tømmer derfra.

Denne Anordning afholdte ikke de Franſke fra at anſætte der paanye 1744 en Kommandant, en Besætning med Batterier. Enten blev Hoffet i London ikke underrettet om denne Uredelighed, eller ogſaa lod det ſom det ikke vidſte det, fordi dets Skippere betiente ſig med Fordeel af denne Kanal for at drive Snig-Handel mod rigere Kolonier, hvilken begge Regjeringers Underſaatter anſaae for at være dem begge lige fordelagtig. Den har vedvaret meer eller mindre levende indtil Traktaten af 1763 har givet Frankerig Sikkerhed for Eiendoms-Retten til St. Lucie, der ſaa længe og ſaa haardnakken er bleven giort det ſtridig.

14. Frankeriges førſte Operationer paa St. Lucie.

At benytte den ſom Oplags-Sted var den førſte Brug, Hoffet i Verſailles foreſatte ſig at giøre af ſin Erhvervelſe. Siden dets Luvarts-Øer havde fældet deres Skove, udvidet deres Avlsbedrifter, og miſtet den Hielp, de havde faaet fra Canada og Louiſiana, var det blevet dem umueligt at undvære Nord-Amerikas Skove og Kreature. Man troede at ſee nogen Bleilighed i at lade dem komme direkte dertil, og St. Luiec blev da valgt til at omtuſke dem for Siroperne fra Martiniqve og Guadeloupe. Erfaringen beviſte ſnart, at denne Plan var et Hierneſpind.

For at udføre den, var det nøvendigt, at Amerikanerne enten oplagde deres Ladninger, eller beholdte dem ombord, eller ſolgte dem til Kiøbmænd, der vare

boesatte paa Øen. Tre Ting, der vare lige uiværksættelige.

Aldrig ville disse Skippere bekvemme sig til at tabe deres Qvæg af Sigte, hvis Vogtning, Underholdning og andre Tilfælde dermed vilde ødelægge dem; ikke heller til at betale Pakhuus-Leie for deres Brænde, efterdi en Handels-Vare af saa ringe Værd og saa stort et Skrot ikke kan afholde Oplags-Omkostningerne. Man maa ikke smigre sig med, at de rolige paa deres Skibe skulde vente paa, at der skulde komme Kiøbmænd fra de Franske Øer for at handle med dem. Det Slags Handel de drive kan ikke enes med denne Seendrægtighed. Der er altsaa kun tilbage, at der skulde nedsætte sig Kiøbmænd paa St. Lucie, som Mellem-Kiøbere og — Sælgere. Men deres Forretning vilde nødvendig blive saa dyr, at det ikke vilde være muligt at betiene sig af dem.

Vanskelighederne vilde ikke blive mindre fra deres Side, der eiede Siroperne, end fra deres, der leverede de nordlige Produkter. Vante til at sælge Fadet for en 7 til 8 Rigsdaler ville de aldrig give deres Minde til at tabe 2 Femtedele, som Føringen, Svindingen og Kommissionen vilde medtage. Dersom Amerikaneren blev nødt til at betale dem dyrere end forhen, vil han see sig nødt til i samme Forhold at forhøie Prisen paa sine Handelsvarer, som Forbrugeren da ikke vil være i Stand til kiøbe efter denne Forøgelse.

Uden formelig at opgive den første Plan det havde lagt, er det Franske Ministerium afveget derfra, og har siden 1763 lagt Vind paa at oprette Avlsbedrifter paa St. Lucie. Anslaget var klogt, men Udførelsen var daarlig. Dersom denne Operation var bleven overdraget Gouverneuren og Intendanten paa Martini-

qve, hvorfra denne Øe kun ligger 7 Mile, saa skulde Kolonisterne, som man havde ladet gaae dertil, have faaet den Hielp, der lettelig kunde rekkes dem af et Etablissement, som er meer end hundrede Aar gammel. Forhastelse, Lyst til Nyeheder, Begierlighed efter at anbringe Slægtninger eller Beskyttede, og andre maaskee endnu mere lastværdige Bevæggrunde giorde at man syntes bedre om at affende en uafhængende Besiddelse, som ikke skulde staae i Forbindelse uden med Fædrenelandet. Denne slette Plan kostede Fiskus en 1,460,000 Rigsdaler og Staten en 8 til 900 Mennesker, hvis sørgelige Skiebne opvækker mere Medlidenhed end Forundring. Under Vende-Sirklerne koste de bedst indrettede Kolonier sædvanligen en Trediedeel af de Soldater, som sendes derhen, Livet, endskiønt det er sunde, stærke og velpleiede Mennesker; er det da at undres over, at Uslinger, der vare sammenskrabede i Europas Dynd, og nedsænkede i alle Armodens Plager, alle Fortvivlelsens Qvaler, ere i Almindelighed omkomne paa en udyrket og usund Øe.

Fordelen ved at bebygge den var Naboe-Etablissementerne forbeholdet. Franskmænd, der havde meget fordelagtigen solgt deres Plantager paa Grenada til Engellænderne, have bragt en Deel af deres Kapitaler til St. Lucie. Fortrydelige over at see sig tvungen til at kiøbe en Jord, som de havde opdyrket med utrolig Møisommelighed, have en stor Deel af Avlsmændene paa St. Vincent taget den samme Vei. Martiniqve har leveret Beboere, hvis Besiddelser vare lidet frugtbare eller indskrænkede, og Kiøbmænd, som have draget en Deel af deres Kapitaler ud af Handelen for at anvende dem paa Agerdyrkningen. Til dem alle har man uddeelt Jorder for intet.

15. Hvad Mening maa man giøre sig om St. Lucie.

Det havde været en fordærvelig Foræring, dersom den Fordom, der var vedtaget mod St. Lucie, havde havt nogen Grund. Naturen, sagde man, havde negtet den alt hvad der kan give en Kolonie nogen Vigtighed. Efter den almindelige Mening var dens ujævne Jordsmon kun et goldt og steenagtigt Gruus, som aldrig kunde betale de Udgifter, man maatte giøre paa at opdyrke det. Klimaets Usundhed maatte opsluge alle de Vovhalse, som enten Slugenhed efter Rigdom eller Fortvivlelse bragte til at tage derhen. Disse Begreber vare almindelig vedtagne.

Lykkelige Erfaringer maae bringe endog de meest forud indtagne ud af deres Vildfarelse. Jordbunden paa St. Lucie er ikke slet ved Strandbredderne, og den bliver bedre efterhaanden som man trænger dybere ind i Landet. Nogle høie og steile Bierge undtagne, hvorpaa man tydelig mærker Sporene af gamle Vulkaner, kunde Alt blive opdyrket med Held. Der ere endnu i en dyb Dal 8 til 10 Udhulinger af nogle Fods Giennemsnit, hvori Vandet koger gyselig. Rigtig nok finder man ikke store Sletter der, men mange smaa, hvori man kan drive Sukker-Avlingen til en 15 Millioner Pund. Dens smale og aflange Skikkelse vil giøre Transporten let, paa hvilke Steder Rørene end blive plantede.

Luften i det Indre af St. Lucie er kun hvad den var paa de andre Øer, førend man fik dem beboede, først ureen og ikke meget sund, men eftersom Skovene ere blevne fældede og Jorden kommer frem, bliver den mindre farlig. Den, man indaander paa en Deel af Kysterne, er mere dræbende. Under Vinden, som de kalde det, faae de nogle smaae Floder, som fordi de

udrinde fra Floden af Biergene, ikke have Fald nok til at føre Sandet bort, hvormed Hav=Flodden tilstopper deres Mundinger. Denne Dæmning, som de ikke kunne overstige, gior at de frembringe usunde Moradser midt i Landet. En saa følelig Grund havde været nok til at fordrive de faae Caraiber fra disse Strækninger, som man fandt paa Øen, da man kom der første Gang. De Franske, som blive drevne til den nye Verden af en Lidenskab, der er voldsommere end Selvbevarelsens=Driften, have været mindre kræsne end de Vilde. Det er paa denne Strækning, de fornemmelig have anlagt deres Avlinger. Endeel af dem ere blevne straffede for deres blinde Gierrighed; andre ville blive det engang, dersom de ikke opkaste Diger og grave Grøfter, for at skaffe Vandet Afløb. Regieringen har allerede givet Exempel derpaa i den fornemste Havn paa Øen. Nogle Borgere have fulgt det, og det er troligt, at med Tiden vil en saa vigtig Skik blive almindelig.

16. Kolonien St. Lucies nutidige Forfatning.

Allerede ere der i Kolonien blevne oprettede 11 Sogne, næsten alle under Vinden (Lævarts). Dette Fortrin, der er givet en Deel af Øen frem for den anden, kommer ikke fra Jordbundens Fortrinlighed, men fra den større eller mindre Bekvemmelighed til at modtage eller expedere Skibe. Med Tiden vil den Strækning, man i Begyndelsen har tilsidesat, blive optaget, efterdi man daglig opdager Viger, hvorved det vil være muligt at indskibe alle Slags Produkter paa Baade.

En Vei, der gaaer rundt om Øen, og tvende Veie, som skiære den fra Øst til Vest, giøre det saa let, som man kan ønske sig, at bringe Varerne fra Plantagerne til Lade=Pladserne. Ved Tid og ved Formue

ville disse Veie blive bragte til en Fuldkommenhed, som man ikke kunde give dem strax, uden at giøre Udgifter, der vare alt for bekostelige for et Etablissement i sin Opvext. Det Pligt-Arbeide, hvis Værk disse Veie ere, har sinket Avlingen, og vakt megen Kummer, men Kolonisterne begynde alt at velsigne den kloge og faste Haand, som har anordnet og ledet dette Værk til deres Gavn. Deres Byrde er blevet lidet lettet i de sidste Tider ved den Opmærksomhed, som Bestyrerne have havt, at anvende de Afgifter, der kræves for Frigivelser, til dette Arbeide.

Den 1ste Januarii 1777 steeg Folkemængden af Hvide paa St. Lucie til 2300 Personer af hver Alder og Kiøn. Der vare 1050 frie Sorte og Mulatter og 16000 Slaver. Af Qvæg talte Kolonien 1130 Muulæsler og Heste; 2053 Stykker Hornqvæg; 3719 Faar og Gedder.

53 Sukkerplantager, som indtoge 1541 Qvarterer Land; 5,040,962 Kaffeplanter; 1,945,712 Cacaoplanter; 597 Qvartererer Bomuld udgiorde dens Avlsbedrifter.

Disse Produkter tilsammentagne bleve solgte paa Øen selv for lidet mere end 625,000 Rigsdaler. De to Trediedele blev levererede til Amerikanere, Engelændere, og Hollændere, som ere i Besiddelse af at forsyne Kolonien frit med hvad den behøver. Resten blev bragt til Martiniqve, som man stod under, og hvorfra man fik nogle Handels- og Drikke-Varer, som vare komne fra Moderlandet.

I Tillid til dette Etablissements Stifter, Grev d'Ennerys Karakter og Oplysning, havde vi forsikkret, at naar St. Lucie, som er en 40 Mile i Omkreds, var kommen til al den Kultur, den kunde tage imod, kunde den sysselsætte en 50 til 60000 Slaver, og give for mere end 2 Millioner Rigsdaler i Vare. Andre Be-

styrere have siden efter stadfæstet dette ypperlige Vidnesbyrd. Hvad uheldig Skiebne har da voldet, at dette Etablissement har giort saa liden Fremgang uagtet alle de Opmuntringer, det har faaet?

17. Hindringer, som have staaet St. Lucies Opkomst i Veien.

Man gav fra først af hovedkulds Eiendomme til Omstreifere, som hverken vare vante til Arbeide, eller havde Leilighed til at drive dem; man overlod en umaadelig Strækning Land til gierrige Spekulanter, som ikke vare i Stand til at bringe mere end nogle Tønder Land til Nytte; Oplandene bleve uddeelte, førend Kysterne endnu vare opdyrkede; Myrerne, som saa grueligen ødelagde Martiniqve, bragte samme Ødelæggelse i St. Lucies nyeanlagte Sukkerplantager; Kaffeen erfarede der den samme Formindskelse, som alle andre Steder; endelig har Bestyrelsen der hverken været ordentlig eller sammenhængende, eller oplyst nok. Hvad Hielpemidler vare der vel at anvende mod saa mange Forvildelser, mod saa mange Plager?

Man maa indføre en fastere Regiering, et nøiagtigere Politie; man maa skille dem ved deres Jorder, som ikke have opfyldt i det mindste en Deel af den Forpligtelse, de havde paataget sig, at bringe dem til Nytte; man maa ved klogeligen anordnede Sammenføininger bringe — det meste mueligt er — Plantager nærmere til hinanden, som ere skilte fra hinanden ved Mellemrum, der betage dem Lyst og Leilighed til at komme hinanden til Hielp; man maa lovligen tvinge alle Skyldnere til at respektere den Gield, som de have giort sig til Vane at drive Spøg med; man maa for en lang Række Aar og ved lovformelige Dokumenter give Søefarere af alle Nationer Sikkerhed for at de kunne

handle frit med denne Øe. Man burde gaae endnu videre.

De Franske i Moderlandet ville ikke, og de paa Øerne kunne ikke opdyrke St. Lucie. Derimod have en Mængde Udlændinger tilbudet sig at ville bringe deres Industrie og deres Kapitaler dertil, dersom man vilde ophæve den barbariske Ret *, som modsætter sig Nationernes gienſidige Handel, som bortstøder den levende, og plyndrer den Døde, som giør Udlændingens Barn arvesløs, som fordømmer ham til at lade al sin Rigdom blive i sit Fædreneland, og som desuden forbyder ham al — saavel rørlig som urørlig Godses Erhvervelse — en Ret, som enhver Nation, der har de første Begreber om god Politik, vil afskaffe hos sig, og vogte sig meget vel for, at søge om at faae afskaffet i andre Lande. Man maa haabe, at Hoffet i Versailles ikke længere vil vise sig egensindig i at forkaste det eneste Middel til at drage en vigtig Kolonie ud af den forsmægtende Forfatning, hvori den er bleven styrtet ved Plager, som det ikke var mueligt at afvende, og det Feilagtige i en slet Bestyrelse.

18. Anstalter, som Hoffet i Versailles har i Sinde at giøre for at sætte St. Lucie i Sikkerhed for at blive indtaget.

Naar man har taget passende Forholds-Regler til at giøre St. Lucie blomstrende, vil det Franske Ministerium kunne følge den Plan, som det synes at have vedtaget til at forsvare sine Kolonier med Fæstninger.

* Den Ret at Kongen arvede de Fremmedes Efterladenskab, som døde i Frankrig. Den er nu afskaffet.
Overs. A.

For at vogte denne Øe vil det være nok at sætte Carenages Havn i Sikkerhed for alt Angreb.

Denne Havn, den bedste paa Antillerne, forener endeel Fordele. Man finder deri allevegne meget Vand. Dens Bund er af en ypperlig Beskaffenhed. Naturen har der dannet tre fuldkomne Bradbænke, een for store Skibe og de to andre for Fregatter. En 30 Linieskibe kunne der ligge i Sikkerhed for de græsseligste Orkaner. Den er endnu ikke bleven hiemsøgt af Orme. Vindene ere altid gode til at gaae ud fra den, og den talrigeste Eskadre vilde være i rum Søe i mindre end en Time.

En saa fordeelagtig Beliggenhed kan ikke allene forsvare alle nationale Besiddelser, men endog true Fiendens, saa langt Amerika strækker sig. Engellands Søe-Magt kan ikke beskytte alle deres Steder. Den svageste Eskadre, der gik ud fra St. Lucie, kunde i faa Dage bringe Ødelæggelse i de Kolonier, som, fordi de synes mindst udsatte, vilde være i den største Sikkerhed. For at hindre den fra at giøre Skade, maatte man blokere Carenages Havn, og denne Krydsen, der vilde være ligesaa bekostelig som strabadserende, kunde endda trodses ustraffet af en driftig Mand, der turde vove Alt hvad der kan voves paa Søen.

Carenage, som har den Feil at see de Skibe, der ere i Sigte af den, udsatte for den øiensynlige Fare at blive tagne, er aldrig bleven anseet for at fortiene nogen Opmærksomhed af Engelland, der er stærk nok og oplyst nok til at mene, at det tilkommer Skibene at beskytte Rederne, og ikke Rederne at beskytte Skibene. For Frankerig har denne Havn det bedste Søe-Værn, nemlig, en Beliggenhed, som hindrer Skibene fra at gaae derind under Seil. Man maa føre adskillige Varer ud for at trænge sig ind i den. Man kan ikke boute imellem dens tvende Pynter. Dybden, der tager pludselig til, og stryger sig tæt forbi Landet paa en 25

til 100 Favne, vilde ikke tilstede de Angribende at fortøve sig der. Der kan kun gaae eet Skib ind ad Gangen, og dette vilde paa een Tid blive beskudt for fra og paa begge Siderne fra skiulte Batterier.

Dersom Fienden vilde angribe Havnen, vilde han være nødt til at giøre sin Landgang i Choc-Vigen, en Strækning af en Miil, som kun er skilt fra Carenage ved Pynten Vigie, der danner denne Viig. Herre af Vigie kunde han enten skyde alle Skibene i Sænk, der befandt sig i Havnen, eller tvinge dem til at overgive sig, og det vilde skee uden Tab fra hans Side, efterdi denne Halvøe, skiønt behersket af et — paa den anden Side af Havnen bygget — Kastel, vilde beskytte Beleireren med sin Bag-Side. Han behøvede kun at bruge Mørsere. Han havde ikke nødig at giøre et Kanon-Skud, han vovede ikke et Menneskes Liv.

Dersom det var nok at sperre Fienden Indløbet til Havnen, vilde det være unyttigt at befæste Vigie. Man kunde, uden at bruge denne Forsigtighed, godt hindre ham fra, at trænge ind i den; men man maa beskytte Nationens Skibe. En lille Eskadre maa der kunne trodse de fiendtlige Skibe, nøde dem til at blokere den, og benytte sig af deres Fraværelse eller en Feil, hvilket ikke kan lade sig giøre uden at befæste Spidsen af Halv-Øen. Man kan ikke negte, at man ved at forøge saaledes Forsvars-Punkterne, vilde giøre mere Mandskab nødvendigt, men dersom der ere Skibe i Havnen, ville Matroserne og Kanonererne paa dem blive satte til at forsvare Vigie, og de ville giøre det med saa megen mere Eftertryk, som Flaadens Frelse vilde beroe derpaa. Dersom der ingen Skibe ere i Havnen maa Vigie forlades eller kun lidet forsvares, og det af denne Aarsag.

Paa den anden Side af Reden er en Høi, der kaldes Morne Fortune. Fladen paa denne Høi giver

en af det Slags lykkelige Stillinger, som man sielden finder, til at bygge et Kastel derpaa, hvis Angribelse vil fordre ikke stort mindre Tilberedelser end de bedste Fæstninger i Europa. Denne Befæstning, som der for nærværende er giort Udkast til, og som vist nok engang vil blive udført, vil have den Fordeel at forsvare Carenages Bugt paa alle sine Punkter, at beherske alle de høie Steder, der ere omkring den, at giøre Havnen ufremkommelig for Fienden, at sætte Byen i Sikkerhed, som man maa bygge paa Brinken af Bierget, og endelig at hindre Fienden fra at trænge ind paa Øen, om han endog skulde have giort Landgang ved Choc, og bemægtiget sig Vigie. Grundigere udtænkte Planer til de Forsigtigheds-Anstalter, der udfordres til at beholde St. Lucie, maae være Konstens Sønner forbeholdne.

Det er sikkert ikke nogen opblæst Indbildskhed, der har bragt os ind i en Materie, som er saa stridende med vort Fag, og som forudsætter saa mange — os fremmede — Kundskaber, og en saa lang Erfaring hos dem, der lægge sig efter den. Men Iver, men Lyst til at gavne, men Patriotisme bringe Mennesket og Borgeren til at lade sine Øine løbe om over alt. Hans Hierte bliver varmt, han pønser. Har han faaet i Hovedet, at han skimter noget gavnligt, maa han tale; han vilde bebreide sig sin Taushed. „Dersom mine „Tanker ere rigtige, siger han ved sig selv, maaskee „vil man da benytte sig af dem; ere de urigtige, det „verste, som kan flyde deraf, er at man smiler derad med „at give mig Navn af et godt Stakkel, som den agtværdige Abbed St. Pierre giorde sig til af. Jeg vil „hellere udsætte mig for at blive til Latter, end mangle „Leilighed til at blive nyttig.“ Med denne Pligt — vel eller slet opfyldt — ville vi fæste Læserens Opmærksomhed paa Martinique.

19. De Franske nedsætte sig paa Martiniqve med Caraibernes Undergang.

Denne Øe er 16 Mile lang og 45 i Omkreds uden deri at indbefatte Næssene, der undertiden stikke 2 til 3 Mile ud i Søen. Den er overmaade revlet og allevegne overskaaret af smaa Bakker, der som oftest ere af Dannelse som en Kegle. Trende Bierge beherske disse smaa Høie. Det høieste bærer et uudsletteligt Præg af en gammel Vulkan. De Skove, hvormed det er ganske bevoxet, standse Skyerne der bestandig, og vedligeholde en usund Fugtighed, som giør det ganske afskyeligt og utilgængeligt, medens de tvende andre ere næsten ganske opdyrkede. Fra disse Bierge, men især fra det første, udvælde der talrige Kilder, hvormed Øen bliver vandet. Ved mindste Storm forvandler sig Vandet i dem, der ellers rinder i smaa Bekke, til stridige Strømme. Det faaer sine Egenskaber af det Jordsmon, det løber igiennem, er ypperligt paa nogle Steder, og saa slet paa andre, at man istedet for dette maa drikke det man samler i Regn-Tiden.

Denambuc, som havde ladet Martiniqve undersøge, tog 1635 fra St. Christoph for der at boesætte sin Nation. Dette var ikke fra Europa, han vilde tage sine Nyebyggere. Han forudsaae at Mennesker, der vare udmattede ved en lang Søe-Reise, vilde for største Delen omkomme ved Ankomsten enten af det nye Klimaes Usundhed, eller den Nød, der ledsager næsten alle Udvandringer. Hundrede Mennesker, der alt længe havde boet under hans Gouvernement paa St. Christoph, der alle vare kiekke, virksomme, vante til Arbeide, og til Strabadser; alle duelige til at oprydde Jorden, indrette Plantager; overflødigen forsynede med Potatos og alle passende Frøe-Sorter, vare de eneste Stiftere af denne nye Kolonie.

Deres første Nedsættelse gik for sig uden Foruroligelse. Skræmmede af Skydegeværerne eller forførte af Forsikringer overlode Landets Indfødte de Franske den Deel af Øen, der vender mod Vest og Syd, for selv at begive sig til den anden. Denne Rolighed blev kun kort. Da Caraiben saae at disse driftige Fremmede formerede sig Dag for Dag, indsaae han, at han ikke kunde undgaae sin egen Undergang uden ved at udrydde dem, og de Vilde paa Naboe-Øerne fik han til at være enig med sig i denne Politik. Alle med hinanden gik de løs paa en daarlig Skandse, som man i al Fald havde ladet opbygge, men de bleve modtagne med saa megen Diærvhed, at de trak sig tilbage og efterlode sig 7 til 800 af deres bedste Krigere paa Pladsen. Dette Stød giorde dem i lang Tid usynlige, og de kom kun tilbage med Fordringer og Fortrydelses Bevidnelser. Man modtog dem venskabeligen, og Forliget blev beseglet med nogle Potter Brændeviin, som man gav dem at drikke.

Indtil denne Tid havde Arbeidet gaaet vanskelig for sig. Frygt for at blive overrumplet nødte Kolonisterne af 3 Plantager til at samle sig hver Nat i den midterste, som man altid holdt i Forsvars-Stand. Der sov de uden Bekymring under deres Hundes og en Vagts Paapassenhed. Om Dagen gik ingen af dem ud, uden med sin Bøsse og tvende Pistoler i sit Belte. Denne Forsigtighed hørte op, da de tvende Nationer havde forligt sig med hinanden; men den, hvis Venskab og Velvillighed man havde anraabt, misbrugte sin Overlegenhed saa stærk til at udvide sine Anmasselser, at det ikke varede længe, førend den i den andens Hierte igien oppustede det Had, der var kun ilde slukt. Da de Vilde, hvis Levemaade udfordrer en vidtløftig Strækning, saae sig hver Dag mere indknebne, toge de deres Tilflugt til List for at svække en Fiende, mod hvem de

ikke mere vovede at bruge Magten. De delede sig i smaa Hobe, de udspeidede de Franske, der søgte Skovene, de biede indtil Jægeren havde afskudt sit Skud, og uden at give ham Tid til at lade igien, styrtede de pludselig ind paa ham og dræbte ham. En Snees Mennesker vare forsvundne, førend man vidste hvorledes. Saasnart man blev underrettet derom, drog man ud mod Angriberne; man slog dem; man brændte deres Carbet'er; man nedsablede deres Qvinder og Børn; og hvad der undgik dette Blodbad forlod Martiniqve 1658, for aldrig mere der at lade sig see.

20. De Franskes første Anlæg paa Martiniqve.

Da de Franske ved denne Rømning vare ene blevne Besiddere af den hele Øe, besatte de rolig de Steder, som passede sig bedst med hvad de dyrkede. De uddeelte da tvende Klasser. Den første bestod af dem, der havde betalt deres Overfart til Amerika; dem kaldte man Indbyggere. Regieringen tildelte dem Jorder med fuld Eiendoms-Ret under Vilkaar af en aarlig Afgift. De vare forbundne til at giøre Vagt enhver efter deres Tour, og i Forhold til deres Midler at bidrage til de Udgifter, som fælles Gavn og Sikkerhed krævede. Under deres Befaling stode en Mængde løse Folk, som de havde bragt med sig fra Europa paa deres Bekostning under Navn af Hvervede. Det var et Slags Slaveri, der varede i tre Aar, naar disse vare forløbne, bleve de Hvervede, ved at faae deres Frihed, Ligemænd med dem, som de forhen havde tient.

Saavel de ene som de andre lagde sig i Førstningen ene og allene efter Tobak og Bomuld. Snart forøgede man det med Rocou og Indigo. Med Sukker-Avlingen begyndte man først henimod 1650. Benjamin Dacosta, en af de Jøder, der søge Næring for

deres Vindskibelighed i selve den Undertrykkelse, hvori deres Nation er falden, efter at den har udøvet den, plantede 10 Aar derefter Cacaotræer. Hans Exempel blev uden Indflydelse indtil 1684, da Chocoladen kom i temmelig almindelig Brug i Moderlandet. Cacaoen blev da en Hielpekilde for de fleste Kolonister, der ikke havde tilstrækkelige Kapitaler til at drive Sukker-Avlingen. En af de Plager, som Veirliget bringer med sig, og hiemsøger snart Mennesker, snart Planter med, voldte at alle Cacaotræerne gik ud 1727. Mistrøstigheden blev almindelig blant Indbyggerne paa Martinique. Man bød dem Kaffetræet som en Planke efter Skibbruddet.

Den Franske Minister havde i Foræring af Hollænderne faaet tvende Stammer af dette Træe, som vare blevne omhyggelig konserverede i den Kongelige botaniske Have. Af dem tog man tvende Rodskud. Desclieux, som det 1726 blev overdraget at bringe dem til Martiniqve, befandt sig paa et Skib, hvor man begyndte at lide Mangel paa Vand. Det lidet, han fik til sin Mund-Portion, delte han med sine Træer, og ved denne ædelmodige Opoffrelse opnaaede han at frelse Halvdelen af det kostbare Klenodie, der var ham betroet. Hans Høimodighed blev belønnet. Kaffetræet formerede sig med overordentlig Hurtighed og Held; og denne retskafne Borger har til Slutningen af 1774 med en sød Tilfredshed nydt den saa sieldne Lykke at have, saa at sige, frelst en vigtig Kolonie, og beriget den med en ny Vindskibeligheds-Green.

Foruden denne Hielpekilde havde Martiniqve naturlige Fordele, som syntes at maatte hæve den i en kort Tid til en betydelig Velstand. Af alle de Franske Etablissementer har denne den lykkeligste Beliggenhed i Henseende til Vindene, som herske i disse Farvande.

Dens Havne have den uskatteerlige Bekvemmelighed, at de give et sikkert Tilflugtssted mod Orkanerne, der ødelægge disse Egne. Da dens Beliggenhed har giort den til Sædet for Regieringen, har den nydt mere Yndest, og havt en mere oplyst og en mindre uredelig Bestyrelse. Fienden har bestandig viist Agtelse for Indbyggernes Tapperhed, og har sielden udæsket den, uden at faae Aarsag til at fortryde det. Dens indbyrdes Rolighed er aldrig bleven forstyrret, ikke engang da den 1717 ophidset af en almindelig Misfornøielse tog den — maaskee vovelige, men med Beskedenhed udførte — Beslutning, at sende en Gouverneur og en Intendant, som kom dem til at sukke under deres despotiske Gierrighed, tilbage til Europa. Den Orden, den Rolighed og Eenighed, de vidste at vedligeholde i denne Anarkies Tid, beviste, at de havde mere Afsky for Tyranniet end Ulyst til lovmæssig Myndighed og retfærdiggiorde paa en viis Maade i Moderlandets Oine hvad uregelmessigt og stridende, der i dette Skridt kunde være mod de vedtagne Grundsætninger.

Uagtet saa mange Midler til Velstand var Martiniqve, skiønt fremmeligere end de andre Franske Kolonier, det dog kun meget lidet mod Enden af det syttende Aarhundrede. I Aaret 1700 havde den i alt kun 6597 Hvide. Antallet paa de Vilde, Mulatter, frie Negere, Mænd, Qvinder og Børn var kun 507. Man talte kun 14566 Slaver. Alle disse tilsammentagne udgiorde kun en Folkemængde af 21670 Personer. Kreaturene vare indskrænkede til 3668 Heste og Mulesler, 9217 Stykker Horn-Qvæg. Man dyrkede en stor Mængde Kakao- Tobak- og Bomulds-Planter. Man drev 9 Indigo-Værker og 133 smaa Sukker-Værker.

21. Martiniqve glimrer stærkt. Aarsagen til denne Velstand.

Da de langvarige og grusomme Krige, der bragte Ødelæggelse over alle Verdens Lande og Have, vare neddyssede, og Frankerig havde afstaaet fra de Erobrings-Planer og Regierings-Grundsætninger, der i lang Tid havde forvildet det, kom Martiniqve ud af det Slags Mathed, hvori alle disse Ulykker havde bragt den. Snart blev dens Velstand glimrende. Den blev det almindelige Handelssted for de nationale Luvarts Etablissementer. I dens Havne solgte Naboe-Øerne deres Produkter. I dens Havne kiøbte de Moderlandets Handelsvarer. De Franske Skippere lossede ikke eller indtoge deres Ladninger uden i dens Havne. Europa kiendte kun Martiniqve. Den fortiente at sysselsætte Spekulanterne som Agerdyrkende, som Mellemhandler for de andre Kolonier, som Handeldrivende med det Spanske- og med Nord-Amerika.

Som Agerdyrkende sysselsatte den 1736 72000 Slaver paa et Jordsmon, som for en stor Deel var nyligen opdyrket, og som følgelig gav meget rigelig Høst.

De Forhold, hvori den stod med de andre Øer, indbragte den Kommissions-Fordelene og Fragt-Omkostningerne, fordi den allene havde Befordrings-Anstalterne. Hvad derved fortientes kunde stige til Tiendedelen af deres Produkter, som Dag for Dag bleve betydeligere. Denne Gield blev sielden indfordret, man lod dem beholde Pengene til Forbedring i deres Avlinger. Den blev forøget ved Forskud i Penge, i Slaver, i andre Nødvendigheds Artikler, som bragte Kolonierne alt mere og mere i Martiniqves Skyld, holdte dem altid i Afhængighed af den, uden at det blev til deres Skade.

De berigede sig alle ved dens Understøttelse, og hvad de tiente, blev til Gavn for den.

Dens Forbindelser med Isle-Royale, med Canada, med Louisiana forskaffede den Afsætning paa dens almindelige Sukker, paa dens ringere Kaffe, paa dens Siroper og Taffiaer, som Frankerig vragede. Man gav den i Bytte Torsk, tørrede Bælgfrugter, Fyrretræe og nogle Sorter Meel.

I dens Snig-Handel paa Kysterne af det Spanske Amerika, der ganske bestod af nationale Fabrik-Varer, vandt den hvad der faaes for at vove, som den Franske Kiøbmand ikke vilde udsætte sig for. Denne Handel, der i sin Gienstand er mindre gavnlig end den første, var i sine Virkninger af en langt større Indtægt. Den gav den i Almindelighed en Fordeel af en 80 til 90 Prosent paa et Beløb af en 8 til 9,00,000 Rigsdaler, hvorfor man aarlig bragte Varer til Caraqve eller Naboe-Kolonierne.

Saa mange heldige Operationer havde bragt et umaadeligt Penge-Forraad ind paa Mart iniqve. Sædvanligen sirkulerede der en halvtredie Millioner Rigsdaler med den største Hurtighed. Det er maaskee det eneste Land paa Jorden, hvor man har seet rede Penge i et saadant Forhold, at det var ligemeget enten man havde Penge eller Varer.

Dens udstrakte Handels-Forretninger bragte aarligen 200 Franske Fartøier i dens Havne; en 14 til 15 expederede fra Moderlandet til Guinea; en 30 fra Canada; en 10 til 12 fra Marguerite eller Trinité; uden at regne de Engelske og Hollandske Skibe, som snigede sig derind i Smug. Dens egen Skibsfart til de nordlige Kolonier, til det Spanske Fastland, til Luvarts-Øerne syssel satte en 130 Skuder af 20 til 70 Tønders Drægtighed, der vare bemandede med en 600 Euro-

pæiske Matroser af alle Nationer, og en 1500 Slaver, der ved lang Øvelse vare dannede til Søevæsenet.

22. Maaden, hvorpaa Handelen blev dreven paa Martiniqve.

I Forstningen lagde de Skippere, der søgte Martiniqve, til de Steder, hvor Varerne høstedes. Denne Skik, der syntes naturligt, havde sine mange Vanskeligheder. De nordlige og nordøstlige Vinde, der herske paa en Deel af Kysterne, holde sædvanlig Søen der i en voldsom Bevægelse. De gode Reeder, skiønt de ere mange, ligge dog et temmelig betydeligt Stykke saavel fra hinanden, som fra de fleste Plantager. De Pramme, der vare bestemte til at gaae derimellem, bleve ofte holdte i Uvirksomhed af Storm, eller nødte til kun at tage det Halve af hvad de kunde føre. Disse Fortrædeligheder sinkede Skibenes Lodsning, og medtoge længere Tid til deres Ladning. Denne Seendrægtighed voldte en betydelig Afgang blant Mandskaberne og Forøgelse i Udgifterne baade for Sælger og Kiøber.

Handelen, der bør regne Hurtigheden i sine Operationer for en af sine største Fordele, tabte i sin Virksomhed ved en ny Uleilighed, nemlig den Nødvendighed, hvori Kiøbmanden endog paa de fordelagtigste Steder befandt sig at sælge sine Ladninger i smaa Partier. Dersom en driftig Mand fritog ham fra disse Udhøkringer, blev dette hans Foretagende Kolonisterne dyrt. En Kiøbmands Fordeel maa rette sig efter Mængden af de Varer, han sælger. Jo mere han sælger, jo mere kan han eftergive af den Fordeel, som en anden, der sælger mindre, er nød til at giøre sig.

En endnu betydeligere Uleilighed var, at der var alt for stor en Mængde af visse Europæiske Handelsvare paa nogle Steder, medens de manglede paa andre.

Rederen selv var det umueligt at indrette sine Ladninger paa behørig Maade. De fleste Distrikter leverede ikke alle Varer eller alle Sorter af den samme Vare. Denne Mangel nødte ham til at løbe ind paa flere Steder, eller at tage for meget eller for lidet af de Produkter, der vare passende for den Havn, som han skulde gaae tilbage til.

Skibene selv sattes i stor Forlegenhed. Endeel af dem trængte til at kiolhales. Den største Deel af dem krævede i det mindste nogen Istandsættelse. Hielpen dertil manglede paa de Reeder, der vare kun lidet søgte, hvor Haandværkere ikke nedsatte sig af Frygt for at de ikke skulde finde Arbeide nok. Man maatte da gaae hen til visse Havne for at blive kalfatrede, og derfra komme tilbage for at indtage sin Ladning der, hvor man havde solgt. Alle disse Farter medtoge i det mindste en 3 til 4 Maaneder.

Disse og en Mængde andre Uleiligheder opvakte det Ønske hos nogle Indbyggere og hos alle Skippere, at der maatte blive indrettet et Oplagssted, hvor de Artikler der omvexledes imellem Kolonien og Moderlandet fandtes samlede. Naturen syntes at have indrettet Fort-Royal til denne Bestemmelse. Dens Havn var en af de bedste paa Luvarts-Øerne og dens Sikkerhed saa almindelig bekiendt, at da den stod aaben for de Hollandske Skibe, befalede Republiken dem, at de skulde forføie sig derhen i Junii, Julii, og August Maaneder, for at sætte sig i Sikkerhed for Orkanerne, der ere saa hyppige og saa rasende i disse Egne. Lamentins-Jorderne, der kun ligge en Miil derfra, vare de frugtbareste og de rigeste i Kolonien. I de talrige Floder, som vandede dette frugtbare Land, kunde der gaae ladede Kanoner op til et vist Stykke fra deres Mundinger. Beskyttelse af Fæstnings-Værkerne gav Sikkerhed for en fredelig Nydelse af alle disse Fordele.

Men mod dem opveiede et moradsigt usundt Jordsmon. Desuden var denne Martiniqves Hoved-Stad Sikkerheds-Sted for Krigsflaaden, som da foragtede, ja endog undertrykkede Koffardiflaaden. Da Fort-Royal derfor ikke kunde blive Samlingspunktet for Handels-Anliggender, toge de Veien til St. Pierre.

Denne Bye, som, de Ildsvaader uagtet, der fire Gange havde lagt den i Aske, endnu har en 1800 Huse, ligger paa den vestlige Kyst af Øen i en Viig eller Fordybning, der er næsten sirkelrund. En Deel af den er bygt langs ad Søen paa selve Strandbredden; man kalder den Ankerpladsen; og der ere Skibene og Pakhusene. Den anden Deel af Byen er bygget paa en lille Bakke af ringe Høide. Man kalder den Fortet, fordi det er der, en lille Fæstning er anlagt, der 1665 blev indrettet til at stille Borgernes Opstand mod Monopoliets Tyrannie; men som tiener for nærværende Tid til at beskytte Reeden mod fremmede Fiender. Disse tvende Dele af Byen ere skilte fra hinanden ved en Bek, eller en Flod, der kan vades over.

Ankerpladsen ligger med Ryggen op til en Brinke, der er temmelig høi og skaaret lige op og ned. Indelukket, saa at sige, af denne Høi, som betager den Østen-Vindene, der ere de stadigste og sundeste i disse Egne, udsat uden mindste kiølende Dust, for Solens Straaler, som blive kastede tilbage af Brinken, af Søen, og den sorte Sand paa Strandbredderne, er dette Opholdssted brændende hedt og altid usundt. Desuden har det ingen Havn, og de Fartøier, som ikke kunne holde sig paa deres Kyster om Vinteren, ere nødte til at tage deres Tilflugt til Fort-Royal. Men disse Uleiligheder blive opveiede saavel af de Beqvemmeligheder, St. Pierre Reede skaffer til Varenes Ind- og Ud-Losning, som af den Frihed, dens Havn giver

til at gaae ud med alle Vinde, alle Dage og enhver Time paa Dagen.

Denne Bye var den første, der blev bygget, befolket og kultiveret paa Øen. Dog er det ikke saameget dens Ælde som dens Beqvemmelighed, den har at takke for den Fordeel, at den er bleven Forenings-Punktet imellem Kolonien og Moderlandet. St. Pierre modtog i Begyndelsen Varer fra disse Egne, hvis Beboere, der laae ved stormfulde og bestandig uveisomme Kyster, ikke bekvemt kunde giøre deres Kiøb og Salg, uden at forlade deres Boepæl. Disse Kolonisters Kommissionairer vare i Førstningen kun Prammænd, som havde giort sig bekiendt ved deres idelige Skibsfart omkring ved Øen, og lokkede af Gevinsten bestemt sig til at tage sig en fast Boepæl. Redeligheden allene var Siælen i disse Forbindelser. De fleste af disse Kommissionairer forstode ikke at læse. Ingen af dem holdte enten Bøger eller Fortegnelser. I en Koffert havde de en Pose for enhver Beboer, som de handlede for. Deri lagde de hvad de fik for det, de solgte; deraf toge de de Penge, der vare nødvendige til at kiøbe for. Naar Posen var tom, lagde Kommissionairen intet til, og saa var Regnskabet giort. Denne Tillid, der maatte synes en Fabel efter vore Sæder, vore svigfulde og fordærvede Tider, var endnu Skik i Begyndelsen af det attende Aarhundrede. Der var ved Forfatterens Tid endnu Folk til, som havde drevet denne Handel, hvori Redeligheden ikke behøvede anden Sikkerhed end Gavnligheden selv.

Istedetfor disse jævne Mennesker kom der efterhaanden mere oplyste Folk fra Europa. Man havde seet nogle saadanne tage til Kolonien, da den var kommen ud af de udelukkende Kompagniers Vold. Deres Antal voxte til efterhaanden som Varerne formerede sig, og de bidroge selv meget til at udvide Avlingen ved de

Forskud, de giorde Beboerne, hvis Arbeide hidindtil havde lagt i Dvale af Mangel paa Evne. Denne Adfærd giorde dem til nødvendige Kommissionairer for deres Skyldnere i Kolonien, ligesom de allerede vare det for deres Kommitenter i Moderlandet. Endog Kolonisten, der ikke skyldte dem noget, kom saa at sige i Afhængighed af dem, ved den Trang, de kunne komme i til deres Hielp. Dersom Høsten blev forsinket, dersom der gik Ild i et Stykke Sukkerrør, dersom en Mølle kom af Lave, dersom Bygninger faldt ned, dersom der kom megen Dødelighed blant Kreaturene eller blant Slaverne, dersom Tørke eller Regn ødelagde alt, hvor skulde de da faae Udveie til at holde Plantagen vedlige, medens disse Ødelæggelser stode paa, og raade Bod paa det Tab, de foraarsagede? Midlerne dertil ere i en Snees forskiellige Hænder. Kun en eneste afslaae Hjelpen, Forvirringen bliver da, langt fra at bringes til rette, kun større. Disse Betragtninger bestemte dem, der endnu ikke havde forlangt Kredit, til at betroe deres Tarv til Kommissionairerne i St. Pierre, for i Tilfælde af Uheld at være sikkre paa at faae Hielp.

De faa rige Beboere, som syntes ved deres Formue at være sikkre for saadan Tvang, bleve ligesom tvungne til at henvende sig til dette Kontoir. Da Skibs-Kiøbmændene fandt en Havn, hvori de, uden at gaae ud af deres Magasiner eller endog deres Skibe, kunde med Fordeel tilendebringe deres Sager, forlode de Fort-Royal, Trinitee, og alle andre Steder, hvor Prisen paa Produkterne blev dem næsten vilkaarlig sat, og hvor Betalingen var uvis og langsom. Ved denne Forandring kunde Kolonisterne, der vare bundne til deres Værker, som fordrede deres idelige Nærværelse og daglige Tilsyn, ikke længere følge med deres Varer. De bleve derfor nødte til at betroe dem til kyndige Mænd, som, boesatte i den eneste Havn, der blev søgt,

saae sig i Stand til at gribe de gunstigste Leiligheder til at sælge og kiøbe — en uskatterlig Fordeel i et Land, hvor Handelen er idelige Afvexlinger underkastet. Guadeloupe og Grenada fulgte Martiniqves Exempel. Den samme Trang bestemte dem dertil.

Krigen 1744 standsede denne Velstand i sit Løb. Aarsagen var ikke, at Martiniqve forsømte sig. Dens Flaade der var idelig øvet og vant til den Kiekheds Daad, som en Snig-Handels Haandhævelse udfordrer, fandtes ganske indrettet til at fegte. I mindre end 6 Maaneder udbredte 40 — i St. Pierre udrustede — Fribyttere sig over de Antilliske Farvande. Deres Bedrifter svarede til de gamle Flibustierers. Hver Dag saae man dem komme ind i Triumph med et umaadeligt Bytte. Men midt i disse Fordele saae Kolonien dog sin Skibsfart saavel paa Canada som paa de Spanske Kyster ganske afbrudt, og dens egen Kystfart daglig foruroliget. For at holde sig skadesløse for de Tab, de stode Fare for at lide, solgte de faa Skibe, der kom fra Frankerig, meget dyrt og kiøbte til lav Priis. Producterne faldt derved meget ned. Jorderne bleve slet dyrkede. Man forsømte Verkernes Vedligeholdelse. Slaverne omkom af Mangel paa Føde. Alt forsmægtede, alt styrtede sammen. Endelig bragte Freden tillige med Handels-Frihed ogsaa Haabet om at komme til sin gamle Velstand igien. Der tildrog sig adskilligt, som skuffede de første Bestræbelser, man giorde sig derfor.

23. Martiniqve forfalder. Aarsagen dertil.

Der vare endnu ikke tvende Aar forløbne efter at Fiendtlighederne havde ophørt, førend Kolonien tabte den Snig-Handel, den drev med de Spanske Amerikanere. Denne Forandring var ikke en Virkning af Kyst-Vogternes Aarvaagenhed. Da man altid har

større Fordeel af at trodse dem, end de af at forsvare sig, foragter man gierne Folk, der faae kun ringe Betaling for at beskytte Rettigheder eller Forbud, der ofte ere uretfærdige. Det var Register-Skibenes Ansættelse istedet for Floderne, der satte Snig-Handlernes Foretagender meget snævre Grændser. Efter den nye Plan var Antallet paa Skibene ubestemt, og Tiden til deres Ankomst uvis, hvilket underkastede Varernes Priis en Foranderlighed, som den forhen ikke havde kiendt noget til. Fra den Tid opholdt Smugleren, der kun havde indladt sig i sin Operation af Sikkerhed paa en bestemt og stadig Fordeel, med at vedblive en Handel, hvorved han ikke længere var sikker paa Skadesløsholdelse for det Tab, han udsatte sig for.

Men Kolonien følte ikke saa meget til dette Tab, som til de Hindringer, der bleve lagte den i Veien af Moderlandet. En lidet oplyst Bestyrelse indviklede den gienſidige og nødvendige Forbindelse imellem Øerne og Nord-Amerika i saa mange Formaliteter, at Martinique sendte 1755 kun 4 Skuder til Canada. Til Priis for gierrige og udulige Betiente tabte sig Direktionen for Kolonierne meget hurtig, kom i Foragt og blev tilfals.

Dog mærkede Frankerigs Handel ikke til Martiniques Aftagelse. Paa St. Pierres Reede fandt den Kiøbmænd, der betalte den sine Ladninger godt og tilbage sendte den hurtig sine — rigelig ladede — Skibe, og den bekymrede sig ikke om, enten det var denne Kolonie eller de andre, der forbrugte og frembragte Varerne. Endog Negerne, som den bragte derhen, bleve solgte til en meget høi Priis, men kun faa af dem bleve der. Den største Deel af dem gik til Grenade, Guadeloupe, ja endog til de neutrale Øer, der uagtet den uindskrænkede Frihed, de havde, foretrak Slaverne af den Franske Handel for dem, som Engellænderne til-

bød dem paa Vilkaar, der tilsyne vare mere fordelagtige. Man var ved en temmelig lang Erfaring bleven overbeviist om, at de udsøgte Negre, der kostede meest, berigede Jordene, medens Avlingerne forringedes under Negeres Hænder, der vare kiøbte for ringe Priis. Men disse Moderlandets Fordele vare Martiniqve uvedkommende og næsten skadelige.

Den havde endnu ikke under Freden oprettet sine Tab, eller stoppet Hullerne af den Gield, som en Række af Elendigheder havde nødet den til at paadrage sig, da den største af alle — Krigen antændte sin Fakkel igien. Den var Frankerig en Kiede af Ulykker, som ved Stød paa Stød og Tab paa Tab bragte Martiniqve til at falde under Engellændernes Aag. Den blev tilbagegivet i Julii Maaned 1763, sexten Maaneder efter at den var bleven erobret; men man tilbagegav den plyndret for alle de Bi-Kilder til Velstand, der havde givet den saa megen Anseelse. For nogle Aar siden havde den uerstattelig mistet sin Snig-Handel paa de Spanske Kyster. Canadas og Louisianas Afstaaelse betog den alt Haab om at aabne en Forbindelse igien, der kun formedelst overgaaende Vildfarelser havde ligget i Dvale. Til sine Havne kunde den ikke mere see Produkterne ankomme fra Grenade, St. Vincent, Dominiqve, der vare blevne Engelske Besiddelser. En ny Anordning af Moderlandet, som forbød den al Forbindelse med Guadeloupe, tillod den ikke mere at haabe noget af den.

Indskrænket til sig selv kunde Kolonien da kun giøre sig Regning paa sine Avlsbedrifter. Til Uheld lod sig ved den Tid, da dens Beboere kunde begynde med at lægge sig med Nytte efter dem, et Slags Myrer see i dens Skiød, som man ikke kiendte noget til i Amerika, førend de havde ødelagt Barbados i den Grad, at der blev raadslaget over, om det ikke var bedst at

forlade en Kolonie, der forhen havde været saa blomstrende. Man veed ikke, om det var fra Fastlandet eller fra denne Øe at Insekten kom over til Martiniqve. Hvad der er vist, dette er, at det foraarsagede uudsigelige Ødelæggelser i alle de Sukker-Plantager, hvor den viste sig. Denne Plage, der blev alt for svagt bestredet, havde varet i 11ve Aar, da samtlige Kolonister udsatte den 9 Martii 1775 en Belønning af henved en 140,000 Rigsdaler, for den, som kunde udfinde et Middel mod denne ødelæggende Plage.

Denne vigtige Hemmelighed var allerede blevet udfundet og sat i Værk af en Offiser ved Navn Desvouves paa Strækninger, der vare plagede stærkest af Myrer. Denne ypperlige Avlsbruger havde faaet rigelig Høst ved oftere at pløie, giødske og luge, ved at brænde den Halm, som denne Indsekt flygtede til, ved at omplante Sukker-Rorene ved enhver Høst, og stille dem saaledes, at Luften let kunde trække igiennem dem. Dette Exempel er endelig bleven fulgt af rige Kolonister; andre ville efterligne det efter deres Evne, og man kan giøre sig Haab om, at med Tiden vil kun Erindringen af dette store Uheld blive tilbage.

Denne Plage var paa det høieste, da Orkanen 1766, den heftigste af dem, der nogensinde have hiemsøgt Martiniqve, ødelagde Levnetsmidlerne, fortærede Høsten, oprykkede Træerne, omstyrtede Bygningerne. Ødelæggelsen blev saa almindelig, at der neppe blev nogle Beboere tilovers, som vare i Stand til at trøste saa mange Ulykkelige, lindre saa mange Elendigheder.

Den høie Priis, hvortil Kaffe'en nogen Tid i forveien var stegen, hialp til at udholde alle disse Ulykker. Dette alt for meget formerede Produkt faldt i Ringeagt, og de, der havde dyrket det, fik intet andet end Gremmelse over, at det havde bestemt deres Jorder til en

Plante, hvis Priis ikke mere forslog til deres Underholdning.

For at topmaale Ulykken lod Moderlandet sin Kolonie mangle de fornødne Hænder til at drive den. Fra 1764 til 1774 indførte Frankerigs Handel til Martiniqve kun 345 Slaver i almindeligt Aar. Indbyggerne vare nødte til at besætte deres Værker med Udskuddet af Engelske Ladninger, som blev indført i Smug.

Et oplyst Ministerium, hvis aarvaagne Omsorg skulde have strakt sig til alle Rigets Egne, burde have lindret et stort, et saa grusomt plaget Etablissements Skiebne. Det blev ikke saaledes. Nye Byrder traadde i Kolonien istedet for den Understøttelse, som den havde havt Ret til at vente sig.

I de Franske Etabissementer i den nye Verden, og vist nok ogsaa i de andre Nationers, bleve Afrikanerne meget fordærvede, fordi de vare sikkre paa ikke at blive straffede. Forførte af en blind Fordeel anklagede deres Herrer aldrig Forbryderne for Retten. For at giøre en Ende paa denne store Uorden, andordnede den sorte Lovbog, at Kolonien skulde betale hvad enhver Slave, der blev dømt til Døde, efter at han af sin Eier var bleven anklaget for Øvrigheden, havde kostet.

Strax bleve Kasser oprettede til dette gavnlige Formaal. Men det varede ikke længe, førend man tog af dem til Udgifter, som vare denne Indretning uvedkommende. Martiniqves blev endnu mere end de andres bebyrdet med disse Uretfærdigheder, da den 1771 saae sig beladt med de Omkostninger, som Koloniens Agerdyrknings-Kammer giorde, og med Lønning til en Deputeret, som dens Raad holdt til ingen Nytte i Moderlandet.

Undertrykkelsen blev drevet endnu videre. De Afgifter, som Regieringen lod indkræve paa Martini-

qve, vare fra først af meget ringe og betaltes i Varer. De bleve forvandlede til Penge, da disse almindelige Omsætnings-Hielpere havde formeret sig paa Øen. Dog var Paalægget taaleligt til 1763. Da blev det bragt til henved 167,000 Rigsdaler. Tre Aar derefter maatte man nedsætte det; men denne Formildelse, som ved ulykkelige Omstændigheder var bleven aftvunget, endtes 1772. Skatten blev 1778 paa ny sat ned til en Sum af henved 140,000 Rigsdaler, der udgiør omtrent en 210,000 Rigsdaler paa Øerne. De bleve betalte ved en Kopskat paa Hvide og Sorte; ved en Afgift af 5 Procent af hvad der faaes i Huusleie; ved en Afgift af 1 Procent paa alle de Handelsvarer, som føres ind i Kolonien, og en lige Afgift af alle de Fødevarer, som føres af den, Kaffe undtagen, som betaler 3 Procent.

24. Martiniqves sildigere Forfatning.

Den 1ste Januarii 1778 talte Martiniqve 12,000 Hvide af hver Alder og Kiøn; 3000 frie Sorte og Mulatter, og over 80000 Slaver, endskiønt dens Mandtaller kun stege til 72000.

Af Kreature havde den 8200 Mulesler og Heste; 9700 Stykker Hornqvæg; 13100 af Sviin, Faar og Giedder.

Af Sukker-Avlinger havde den 257, som indtoge 10397 Qvarterer Land. Den dyrkede 16,602,870 Kaffeplanter; 1,430,020 Cacaoplanter; 1,648,550 Bomuldsplanter.

1775 ladede Franske Skippere paa Martiniqve 122 Skibe med

244,438 Sentner 58 Pund udleret
og raat Sukker, som i

	Moderlandet blev solgt for en . .	2,078,000 Rdlr.
96,889	Sentner 28 Pund Kaffe, som . .	950,100 —
1,147	— 8 — Indigo	203,200 —
8,655	— 63 — Cacao	126,200 —
11,012	— : — Bomuld	573,000 —
919	Huder, som i Moderlandet blev solgt for en .	1,700 —
29	Sentner 10 Pund Kabelgarn . .	6,100 —
1966	— 35 — Cassiarør	11,050 —
125	— : — Veed	650 —
	det var i alt	3,950,000 Rdlr.

Men denne hele Sum tilhørte ikke Kolonien. Deraf maatte beregnes lidet mere end en Fierdedeel for St. Lucie, og Guadeloupe, som der havde nedlagt en Deel af deres Produkter.

25. Kan Martiniqve vente at see sin Forfatning forbedret?

Enhver, der enten af Følelse eller Pligt tager sig af sit Fædrenelands Anliggender, maatte ønske at see Produkterne formerede paa Martiniqve. Rigtig nok veed man, at det midterste af denne Øe er fuld af gyselige Klipper, som ikke ere skikkede til Sukker- Kaffe- eller Bomulds-Avlingen; at den alt for store Fugtighed vilde være disse Produkter skadelig; og at dersom de lykkedes deri, vilde Omkostningerne paa at føre dem over Bierge og Afgrunde tilintetgiøre Nytten af den lykkeligste Høst. Men i denne store Strækning kunde man indrette ypperlige Græsgange, og Jordbunden venter kun paa Regieringens Understøttelse for at yde Indbyggerne det

Slags gienynglende Frugtbarhed hos Kreaturerne, der er saa nødvendig baade til Avling og Føde. Den har andre Distrikter af utaknemlig Beskaffenhed. Steile Strækninger, som ved Strømme og Regn ere blevne nedtrukne; moradsagtige Strækninger, som det er vanskeligt, maaskee umueligt at udtørre; steenagtige Strækninger, som undslaae sig for al Bearbeidning. Imidlertid ere alle Jagttagere, som kiende Kolonien bedst, enige i at sige, at disse Avlsbedrifter kunne forøges, og at denne Forøgelse kunne drives til næsten en Tredie-deel. Man vilde endog uden nye Oprydninger tilveiebringe denne Forbedring ved en bedre og mere vedholdende Dyrkningsmaade. Men for at opnaae denne Hensigt, udfordredes der flere Slaver. Det er meget, at Indbyggerne have indtil vore Dage kunnet vedligeholde deres Værker i den Stand, hvori de havde faaet dem af deres Forfædre. Vi troe ikke at det staaer i deres Magt at drive det til høiere.

Paa Martiniqve kunne Gods-Eierne deles i fire Klasser. Den første eier 100 store Sukker-Værker, der drives af 12000 Sorte; den anden 150, der drives af 9000 Sorte; den tredie 36, der drives af 2000 Sorte; den fierde, der giver sig af med at dyrke Kaffe, Bomuld, Cacao, Maniok, kan sætte en 20000 Sorte i Arbeide. Hvad Slaver Kolonien har flere af begge Kiøn, bruges til Huustienesten, til Fiskeriet, til Skibsfarten, ere Børn eller affældige.

Den første Klasse bestaaer ene og allene af rige Folk. Deres Avling er drevet saavidt, som den kan drives, og deres Formue vil uden Møie holde den i den blomstrende Stand, hvortil de have bragt den. Endog de Bekostninger, de ere nødte til at giøre paa Fortplantningen, ere ikke saa betydelige, som den mindre rige Kolonists, efterdi de Slaver, der fødes paa

deres Plantager, maae træde istedetfor dem, der forkomme ved Tid og Slid.

Den anden Klasse, som man kan kalde de velhavende Folks, har kun Halvparten af de Arbeidsfolk, som den behøvede, for at naae de rige Godseieres Formue. Havde de endog Midler til at kiøbe de Slaver, som mangle dem, vilde de dog afholdes derfra af en sørgelig Erfaring. Intet er saa ilde betænkt, som at anbringe et stort Antal Negere paa een Gang paa en Plantage. De Sygdomme, som Forandring af Klima og Næring foraarsager disse Ulykkelige; den Umage, der er med at danne dem til et Arbeide, hvortil de hverken ere vante eller have Lyst, kunne ikke andet end afskrække en Kolonist formedelst den trættende og mangehaande Omhyggelighed, der udfordres til at dyrke Jorden. Den virksomste Godseier er den, der kan forøge sit Værk med en Siettedeel Slaver aarlig. Saaledes kunde den anden Klasse tillægge sig en 1500 Slaver om Aaret, dersom det rene Produkt af deres Avling tillod den det; men den maa ikke giøre sig Regning paa Kredit. Moderlandets Kiøbmænd synes ikke at være til Sinds at give den nogen, og de, der havde giort deres Kapitaler frugtbringende i Kolonien, have aldrig saasnart seet dem ubrugte eller i Vove, førend de have anbragt dem i Europa eller paa St. Domingo.

Den tredie Klasse, som er næsten trængende, kan ikke komme ud af denne sin Forfatning ved noget Middel, der er hentet fra den naturlige Orden i Handelen. Det er meget at den kan bestaae ved sig selv. Det er kun Regieringens velgiørende Haand, der kan give den et for Staten nyttigt Liv, ved at laane den de Penge rentefri, der ere den nødvendige til at sætte deres Plantager i behørig Stand. Anskaffelsen af nye Sorte kan uden Uleilighed afvige fra de Forhold, som vi have fastsat for den anden Klasse, fordi jo færre Slaver en Ko-

lonist har at passe paa, jo mere kan han sysselsætte sig med dem, han lægger sig til.

Den fierde Klasse, der lægger sig efter at dyrke hvad der er mindre vigtigt end Sukkerværkerne, behøver ikke saa stærk Understøttelse for at komme til den velhavende Forfatning igien, som Krigen, Orkanerne og andre Uheld have sat den ud af. For disse tvende sidste Klasser vilde det være tilstrækkeligt, at de hvert Aar lagde sig en 1500 Slaver til, for at bringe det til den Velstands Grad, som Naturen tilsteder denne Vindskibeligheds Green.

Saaledes kunde Martiniqve haabe at oplive sine skrantende Avlsbedrifter igien saavidt de kunne bringes, dersom den, foruden at erstatte de afgaaende, fik aarlig en Forøgelse af en 2 til 3000 Negere. Men den er ikke i Stand til at betale disse Rekruter, og Aarsagerne til dens Uformuenhed ere bekiendte. Man veed, at den skylder Moderlandet i Handels-Gield næsten en 210000 Rigsdaler. En Række af Uheld har nødt den til at laane henved en 840,000 Rigsdaler af Kiøbmændene, som ere boesatte i Byen St. Pierre. Den Gield, den har paadraget sig i Anledning af Familie-Delinger, den, som den har giort for at erhverve sig en Mængde Plantager, har sat den ud af Stand til at kunne betale. Denne fortvivlede Forfatning tilsteder den ikke at opnaae, i det mindste ikke i lang Tid, al den Velstand, hvortil Veien ellers stod den aaben.

26. Kan Martiniqve blive erobret?

Desuden er den udsat for at blive indtaget. Men endskiønt hundrede Steder paa Kysterne tilbyde en Fiende bekvemme Leiligheder til at giøre Landgang, vil han dog ikke giøre den der. Den vilde ikke blive ham til nogen Nytte formedelst den Umulighed, der er i

tvert igiennem et yderst revlet Land at føre sit Artillerie og sine Krigs-Fornødenheder til Fort-Royal, som udgiør hele Koloniens Forsvar. Det er mod denne Egn allene han vil styre sin Fart.

Foran dette Hoved-Sted er en berømt Havn, der ligger paa Siden af en bred Bugt, hvori man ikke løber ind uden ved at giøre Slag som maae afgiøre ethvert Skibs Skiebne, der er nødt til at undgaae Trefning. Dersom det har det Uheld at miste sin Takelage eller at seile slet ved Vinden at friste noget Uheld af Forandringerne af Vinkastene, Strømmene, eller Koblingen * vil det falde i Hænderne paa en Beleirer, som forstaar at lavere heldigere. Fæstningen selv kan blive et uvirksomt og haanligt Vidne til en Eskadres Nederlag, ligesom den hundrede Gange har været det til at Koffardie-Skibe er blevne tagne.

Det Indre af Havnen er blevet meget forverret, siden man for at sætte Dæmning mod Engellænderne i sidste Krig, har ladet Skroggene af endeel Skibe nedsænke deri. Disse Skibe har man optaget, men der er megen Bekostning tilbage at giøre, for at see de Sand-Banker forsvinde, som havde samlet sig om dem, og for at bringe Tingene tilbage i den Stand, hvori de vare. Dette Arbeide taaler hverken Opsættelse eller Forsinkelse, fordi Havnen — skiønt af en maadelig Rummelighed — er den eneste, hvori Skibe af alle Størrelser kunne overvintre, den eneste, hvori de finde Master, Seil, Tougværk, og hvor det er dem overmaade let at forskaffe sig ypperligt Vand, som mere end en Miil derfra løber dertil giennem en meget vel anlagt Kanal.

I dens Naboelag er det at en Beleirer altid vil giøre sin Landgang, uden at det er mueligt at hindre

* Kobling, som findes paa de Steder, hvor to Strømme, eller ogsaa Vinden og Strømmen have modsatte Directioner.

ham derfra, hvad Forsigtighed man endog bruger. Den Landkrig, man kunde modsætte ham, vilde ikke vare længe, og man vilde snart blive nødt til at begrave sig i Fæstningsværker.

Forhen vare disse indskrænkede til Fort-Royals, hvor Vankundigheden havde ladet uhyre Bekostninger nedgrave under en Rekke Bierge. De dueligste Ingenieurer have med al deres Konst ikke kunnet skaffe disse Værker, der ere byggede paa Slump af Udueligheden selv uden mindste sammenhængende Plan, nogen rigtig Styrke til Modværge. Man har maattet lade det blive ved at lægge en bedækt Vei, en Vold og nogle Stryge-Linier til de Dele af Fæstningen, hvor de kunne anbringes. Imidlertid har det vigtigste Arbeide været, i Klippen, som lemper sig godt til alt hvad man vil giøre af den, at udhule luftige og sunde Hvælvinger, der ere godt skikkede til at sætte Krigs- og Mund-Forraad, Soldater, Syge, og dem af Indbyggerne i Sikkerhed, som Hengivenhed til Fædrenelandet kunde give Mod til at forsvare Kolonien. Man har meent, at Mennesker, som efter at de havde trodset Farerne paa en Vold fandt sikker Hvile i disse Hvælvinger, vilde der forglemme deres Besværligheder, og stille sig med ny Kraft mod Fiendens Angreb. Dette Indfald er lykkeligt og klogt. Det kommer om ikke fra en patriotisk Bestyrelse, saa dog i det mindste fra en eller anden — af Menneskelighedens Fakkel oplyst — Minister.

Men den Kiekhed, dette maatte indgyde, var ikke tilstrækkelig til at beholde en Fæstning, der er behersket fra alle Kanter. Man har derfor troet, at man maatte udsøge sig et mere fordelagtigt beliggende Sted, og man har fundet det i Bierget Garnier, der er 35 til 40 Fod høiere end de høieste Spidser af Patate, Tartanson og Cartouche, som alle slaae ned paa Fort-Royal.

Paa dette høie Sted er der blevet bygget et af 4 Bastioner bestaaende Kastel. De paa Forsiden, den bedækkede Vei, Vand-Kummerne, Krud-Magasinerne — alle disse Forsvars-Anstalter ere færdige. Der er kun tilbage at bygge Kasernerne og nogle andre civile Bygninger. Kolonien vilde da — naar endog Redouterne og Batterierne, som ere anlagte for at nøde Fienden til at giøre sin Landgang længere borte end ved Case-Bugten, hvor han ved sidste Angreb er gaaet i Land — kunde giøre en Modstand af omtrent 3 Maaneder. En 1500 Mand ville forsvare Garnier en 30-36 Dage mod en Armee af en 15000 Mand; og 1200 Mand vilde holde sig en 20 til 25 Dage i Fort-Royal, som ikke kan blive beleiret, førend Garnier er bleven indtaget. Man seer her hvad der kan ventes af en Bekostning af henved en 2,100000 Rigsdaler.

En saa betydelig Udgift er forekommet dem ilde anbragt, der mene, at det tilkommer Soemagten allene at beskytte Kolonierne. I den Uformuenhed, sige de, man var, at kunne paa samme Tid opføre Fæstningsværker og bygge Skibe, maatte man foretrække Midlerne af første Nodvendighed for dem af anden Rang. Dersom det overalt ligger i den Franske Hidsighed snarere at angribe end at forsvare sig, saa tilkommer det den, at nedbryde Fæstninger og ikke bygge dem; eller rettere, passer det sig ikke med den at opføre andre end disse vingede, disse bevægelige Volde, der paaføre andre Krigen, istedet for at bie paa den. Enhver Magt, som attraaer Handel og Kolonier, maa have Skibe, som yngle Mennesker og Rigdomme, forøge Folkemængden og Omløbet, medens Bastioner og Soldater kun tiene til at fortære Kræfter og Levnersmidler. Hvad Hoffet i Versailles kan love sig af den Udgift, det har giort paa Martiniqve, det er, at dersom denne Øe bliver angrebet af den eneste Fiende, der er at frygte, vil

man skal have Tid til at komme den til Hielp. Det Engelske Genie gaaer langsomt i Beleiringer. Det gaaer altid regelmessigt frem. Intet afdrager der fra at fuldføre de Værker, hvorpaa de Beleirendes Sikkerhed beroer. Soldatens Liv er det mere dyrebart end Tiden. Maaskee er denne Forholds-Regel, saa fornuftig den er i sig selv, ikke rigtig anbragt i Amerikas dræbende Klima; men det er en Nations Forholds-Regel, hos hvilken Soldaten er en Mand i Statens Tieneste, og ikke en Leiesvend i Fyrstens Sold. Men hvorledes end Martiniqves Skiebne vil blive i Fremtiden, er det Tid, man lærer at kiende Guadeloupes nærværende Forfatning.

27. De Franske indtage Guadeloupe. Elendigheder, som de døie der.

Denne Øe, hvis Skikkelse er meget uregelmæssig, kan være 80 Mile i Omkreds. Den er deelt i tvende Stykker af en liden Arm af Søen, som ikke er mere end 2 Mile lang og en 15 til 40 Favne bred. Denne Kanal, der er bekiendt under Navn af den salte Flod, er seilbar, men kun for Baade.

Den Deel af Øen, hvorefter hele Kolonien kaldes, er midtpaa ganske besadt med gyselige Klipper, hvorpaa der hersker en idelig Kulde, der kun lader Bregner og nogle unyttige mosbegroede Buskvexter groe derpaa. Paa Toppen af disse Klipper reiser sig et Bierg, der kaldes Svovleren, saa høit i Luftens Middel-Region, at det tabes af Sigte. Giennem nogle Aabninger uddunster der en tyk og sort Røg, der er blandet med Gnister, som ere synlige om Natten. Fra alle disse Høie løbe utallige Kilder, der bringe Frugtbarheden paa de Sletter, som de vande, og temperere Klimaets brændende Luft ved et kiøligt Vand, der er saa berømt, at de Ga-

lioner, der fordum gik imellem Luvarts-Øerne, havde Befaling til at fornye deres Forraad med dette rene og sunde Vand. Saaledes er den Deel af Øen beskaffen, som fortrinlig kaldes Guadeloupe. Den Deel deraf, som man almindelig kalder Grand Terre (det store Land) er ikke bleven saa rigelig begavet af Naturen. Dens Jordbund er hverken saa frugtbar, eller dens Klima saa sundt og behageligt. Rigtig nok er den mindre revlet og mere jævn; men den mangler Kilder og Floder. Vandledninger, som ikke vilde føre store Bekostninger med sig, ville vist nok med Tiden bringe den til at nyde denne Fordeel tillige med den anden Deel af Kolonien.

Ingen Europæisk Nation havde besat denne Øe, da 550 Franskmænd, anførte af tvende Adelsmænd ved Navn Loline og Duplessis, ankom dertil fra Dieppe den 28 Junii 1635. Deres Forberedelser dertil havde Klogskaben ikke bestyret. Deres Levnetsmidler havde været saa slet valgte, at de vare blevne fordærvede paa Overfarten, og man havde indskibet saa lidet af dem, at der efter to Maaneders Forløb var intet mere tilbage deraf. Moderlandet sendte dem intet; St. Christoph negtede dem, enten formedelst egen Trang, eller af Mangel paa god Villie; og det første Arbeide, man i Landet havde foretaget sig med Avlinger, kunde endnu ikke give noget af sig. Der var ingen anden Udvei tilbage for Kolonien end at søge til de Vilde; men hvad et Folk, der dyrkede lidet og aldrig havde indrettet sig Magasiner, havde tilovers, kunde ikke være betydeligt. Man vilde ikke lade sig nøie med hvad de selv bragte frivillig, man tog den Beslutning at plyndre dem, og Fiendtlighederne begyndte den 6te Jan. 1636.

Caraiberne, der ikke ansaae sig i Stand til at giøre aabenbar Modstand mod en Fiende, der havde saa stort et Fortrin formedelst sine Vaabens Overlegenhed, ødelagde deres Levnetsmidler og deres Boliger og flygtede

til det saakaldte store Land eller til Naboe-Øerne. Derfra var det at de meest rasende iblant dem gik tilbage paa Øen, hvorfra man havde forjaget dem og skiulte sig i Tyknet af Skovene. Om Dagen giennemborede de med deres forgiftede Pile, eller knusede med deres Kølle-Slag alle de Franskmænd, der adspredde sig enten for at jage eller fiske. Om Natten brændte de Hytterne, og ødelagde Plantagerne for dem, der saa uretfærdigen havde plyndret dem.

En gyselig Hungers-Nød blev Følgen af dette Slags Krig. Kolonisterne bleve bragte til at æde Græs, spise deres egne Udtømmelser, at opgrave de døde Kroppe for at nære sig med dem. Endeel, der havde været Slaver i Algier, forbandede den Haand, der havde brudt deres Lænker, alle forbandede den Dag, de vare fødde. Saaledes maatte de undgielde deres forbryderske Erobring, indtil Auberts Administration havde tilveiebragt Fred med de Vilde mod Enden af 1640. Naar man tænker paa det Uretfærdige i de gruelige Fiendtligheder, som Europæerne have begaaet i hele Amerika, fristes man til at glæde sig over deres Ulykker og alle de Plager, der fulgte disse grusomme Undertrykkere i Hælene. Menneskeheden bryder da alle de Blodets og Fædernelandets Baand, som knytte os til vor Halvkugles Beboere, omvexler Forbindelserne, gaaer over paa hiin Side Havet, for der med de vilde Indianere at knytte det Slægtskab, der forener alle Mennesker, nemlig Ulykkes og Medlidenheds Slægtskab.

28. Guadeloupe kommer lidt efter lidt ud af sin Elendighed, men bliver ikke nogen blomstrende Kolonie førend efterat den er bleven erobret af Engelland.

Imidlertid opmuntrede Erindringen af de Ulykker, man havde døiet paa en erobret Øe, særdeles meget til

at dyrke det, der var af første Nødvendighed, som siden efter førte til at dyrke hvad Moderlandets Luxus krævede. De faa Beboere, der vare undkomne fra de gyselige Elendigheder, de havde fortient, bleve snart forøgede med nogle Kolonister fra St. Christoph, der vare misfornøiede med deres Forfatning; med Europæere, der vare gridske paa Forandringer; med Matroser, der vare blevne kiede af Skibsfarten; endog med Skippere, som Klogskab bragte til at betroe en overhaands frugtbar Jord de Rigdomme, der vare blevne frelste fra Havets Luner. Men Guadeloupes Velstand blev standset eller sat tilbage ved Hindringer, der reiste sig af dens Beliggenhed.

Den lette Sag det var Søerøverne fra NaboeØerne at bortsnappe den sine Kreature, sine Slaver, ja endog hvad den høstede, bragte den mere end een Gang i yderste Nød. Indvortes Uroligheder, der havde deres Grund i skinsyg Myndighed, bragte ofte Avlsbrugerne i Haaret paa hinanden. De Eventyrere, der droge til Luvarts Øerne, lode haant om et Land, der var mere skikket til Avlsbrug end til Fribytteri, og lode sig drage til Martiniqve af dens Reeders Mængde og Bekvemmelighed. Disse uforfærdede Fribytteres Beskyttelse bragte alle de Kiøbmænd til denne Øe, som smigrede sig med, at de der for ringe Priis kunde kiøbe hvad der plyndredes fra Fienden, og alle de Avlsbrugere, som troede, at de der kunde uden Bekymring overgive sig til deres fredelige Sysler. Denne hurtige Folkeformerelse maatte indføre Antillernes civile og militaire Regieringsform paa Martiniqve. Fra den Tid af tog Moderlandets Ministerium sig alvorligere af denne Øe, end af de andre Kolonier, som det ikke havde saa meget under dets Bestyrelse, og da det kun hørte tale om Martiniqve, anvendte det sine fleste Opmuntringer paa den.

Dette Fortrin giorde at Guadeloupes hele Folkemængde var 1700 kun 3825 Hvide; 325 Vilde, frie Negere og Mulatter; 6725 Slaver, hvoraf et stort Antal var Caraiber. Dens Avlsbedrifter vare indskrænkede til 60 smaa Sukkerværker; 66 Indigo-Værker; lidt Cacao og en Mængde Bomuld. Den eiede 1620 Stykker Uld-Qvæg og 3699 Stykker Horn-Qvæg. Det var Frugten af 60 Aars Arbeide.

Kolonien giorde ikke nogen mærkelig Fremgang førend efter Fredslutningen til Utrecht. Man talte der 9643 Hvide og 41140 Slaver, og Qvæg og Levnetsmidler i Forhold til denne Folkemængde, da den i April Maaned 1759 blev erobret af Stor-Brittanniens Vaaben.

Frankerig sørgede over dette Tab, men Kolonien havde Grund til at trøste sig ved sit Uheld. Under en tre Maaneders Beleiring havde den seet sine Plantager ødelagte; sine Bygninger, der brugtes til dens Fabriker, brændte; en Deel af sine Slaver bortførte. Dersom Fienden var bleven nødt til at trække sig tilbage efter alle disse Ødelæggelser, var Øen blevet uden Hielpekilder. Skilt ved Understøttelse fra Moderlandet, som ikke havde Kræfter til at komme til Hielp, og da den af Mangel paa Varer til at give igien ikke kunde vente sig noget af Hollænderne, som Neutraliteten bragte paa dens Reeder, skulde den ikke havt noget at leve af, førend dens Avling kunde give noget af sig igien.

Erobrerne befriede den fra denne Bekymring. Rigtig nok ere Engellænderne ikke Kiøbmænd i deres Kolonier. Godseierne, som for største Delen boe i Europa, sende deres Fuldmægtiger hvad der er dem nødvendigt, og faae ved deres Skibes Tilbagekomst alt hvad der er hæftet paa deres Godser. En Kommissionair, der er boesat i en af Stor-Brittanniens Havne

bliver det overdraget at forsyne Plantagen og modtage dens Produkter. Denne Maade kunde ikke anvendes paa Guadeloupe. Seiervinderen maatte i denne Henseende følge hvad der var brugeligt hos de Overvundne. Indtagne af Fordomme om de Fordele, som Frankerig giorde sig af sin Handel med Kolonierne, skyndte Englænderne sig med at udrede, ligesom det, Skibe til den erobrede Øe, og de formerede saaledes deres Expeditioner, at Konkurrensen, der langt oversteeg Forbruget, nedsatte alle Europas Handelsvarer til en meget lav Priis. Kolonisten fik dem næsten for intet, og som en Følge af denne Overflødighed erholdte han ogsaa lang Udsættelse med Betalingen.

Med denne Kredit af Nødvendighed forenede sig snart en anden af Spekulation, som satte Kolonien i Stand til at opfylde sine Forpligtelser. Den seirende Nation bragte 18721 Slaver dertil i Haab om, at den engang skulde drage store Fordele af deres Arbeide; men dens stolte Forventning blev meget bedraget, og Kolonien blev, med hvad der stod under den, givet sin gamle Eier tilbage i Julii Maaned 1763.

29. Det Franske Ministeriums Forandringer i Regieringsformen paa Guadeloupe.

Den blomstrende Forfatning, hvortil Guadeloupe var bleven hævet ved Engellænderne, slog hele Verden, da de ved Freden gave den tilbage. Man fattede den Agtelse for den, som Rigdom nuomstunder opvækker. Moderlandet betragtede den med et Slags Ærbødighed. Indtil denne Tid havde denne Øe staaet under Martinique ligesom alle de Franske Luvarts-Øer. Man befriede den fra disse Baand, som den fandt haanlige, ved at give den en uafhængende Bestyrelse. Denne Indretning varede til 1768. Ved denne Tid blev den

igien sat under det gamle Aag. Man aftog den det 1772, for 6 Maaneder derefter at paalægge den det igien. 1775 tilstod man den paa ny at faae egne Forstandere, og man maa haabe, at efter saa mange Forandringer vil Hoffet i Versailles blive ved denne Indretning, der er den eneste, der passer sig med en oplyst Politiks Grundsætninger. Dersom Ministeriet nogensinde afveeg fra denne heldige Plan, vil det endnu see Gouverneurerne og Intendenterne bortødsle deres Omsorg og deres Kierlighed paa den Moderlandets Øe, der stod umiddelbar under deres Tilsyn, medens Bi-Øen vilde blive overladt til Subalterne uden Magt og uden Betydenhed, og følgelig uden Evne og uden Lyst til at kunne udføre noget godt.

De Krigsfolk, som have stemmet for begge Koloniernes Gienforening under ens Forstandere, grunde sig paa den Fordeel, der vilde være ved at kunne forene begge Øernes Kræfter til deres fælles Forsvar. Men have de ogsaa betænkt, at imellem Martiniqe og Guadeloupe ligger i lige Afstand det Engelske Etablissement Dominiqve, sam man ikke kan undgaae, og som har lige Opsigt med den dobbelte Kanal, der skiller den fra de Franske Besiddelser. Dersom disse da ere svagere i Søemagt, er Foreningen uiværksættelig, fordi den giensidige Undsætning ufeilbarlig vilde blive opsnappet; dersom de ere de stærkeste, er Foreningen uden Nytte, efterdi der er intet Angreb at befrygte. I begge Tilfælde er den Plan, som man vil indføre, kun et Hiernespind.

Langt anderledes vilde det være, dersom det var Angrebs-Planer, der handledes om at udføre. I disse Omstændigheder kunde Foreningen af de Forsvars-Midler, som hver Øe havde for sig, blive nyttig, ja endog nødvendig. Da kunde man overdrage Krigs-Kommandoen til den ene af Gouverneurerne, hvis Su-

perioritet maatte ophøre efter at Foretagendet var udført.

Men er det raadeligt at lade Omsætningen af den ene Kolonies Territorial-Produkter i den anden være frie? Indtil Guadeloupes Erobring af Engellænderne havde dens direkte Forbindelser med Frankerigs Havne været indskrænket til 6 til 7 Skibe aarlig. Dens Produkter toge efter meer eller mindre overlagte Grunde for største Delen Veien til Martiniqve, da man ved Tilbagegivelses-Tiden skilte Administrationen paa Øerne ad, men ogsaa deres Handel fra hinanden. Deres Forbindelser ere siden efter blevne aabnede igien, og ere endnu tilladte.

Denne Indretning finder Dadlere i Frankerig. Kolonierne maa, sige de med Bitterhed, opfylde deres Bestemmelse, som er at forbruge mange af Moderlandets Handelsvarer, og tilbagesende det en stor Overflødighed af Produkter. Men nu vil Guadeloupe med de største Midler til at opfylde denne dobbelte Forpligtelse hverken giøre det ene eller det andet, saa længe det skal være den tilladt at føre de Varer, den avler, til Martiniqve. Denne Forbindelse vil altid blive Aarsag eller give Leilighed til overmaade megen Afsætning paa fremmede Handelssteder, især paa Dominiqve. Det er kun ved at afskiære Forbindelses-Punktet, at man vil standse denne Snighandel, og give Smugleriet sit Banesaar.

Disse Grunde, som ere hentede fra Egennytten, hindre ikke at jo Guadeloupe og Martiniqve bør blive hævdede i deres Ret til at indgaae Handels-Forbindelser med hinanden. Frihed er alle Menneskers Ønske, og enhver Eiermand har naturlig Ret til at sælge sin Jords Produkter til hvem han vil, og saa høit han kan. Man har til Fordeel for Moderlandet afveget fra denne Hovedgrundsætning for ethvert vel indrettet Selskab, og maaskee var det fornødent i Tingenes daværende For-

fatning. Men at ville drive de Forbud, Kolonisterne maae døie, endnu videre, at ville skille dem ved Bekvemmeligheder og Fordele, som de kunde finde ved en idelig eller afbrudt Forbindelse med deres egne Medborgere det er en tyranisk Adfærd, som Frankerigs Handel engang vil rødme ved at have tryglet om, og som aldrig vil blive den tilstaaet uden af et vankundigt, bestukket eller feigt Ministerium. Dersom Skibsfarten, der for Tiden er tilladt imellem begge Oerne, bringer, som man paastaar, endeel af deres Produkter i snedige og gierrige Rivalers Hænder, vil Regieringen finde æragtige Midler til at lade Territorial-Rigdommene fra Guadeloupe og de smaa Øer som staae under den, flyde ind i Rigets Skiød.

30. Hvilke Steder staae under Guadeloupe?

La Desirade, der ligger en 4 til 5 Mile fra Guadeloupe, er en af disse Øer. Dens Jordsmon, der er yderlig gold og af 10 Miles Omkreds, tæller kun faa Beboere, som alle ere sysselsatte med at dyrke nogle Kaffe- og nogle Bomulds-Planter. Man veed ikke noiagtig til hvilken Tid dette Etablissement har taget sin Begyndelse, men det er nyt.

De Hellige, der ligge 3 Mile fra Guadeloupe, ere tvende meget smaae Øer, som tillige med en Holm danne en Triangel og en temmelig god Havn. En 30 Franske, som man 1648 havde sendt derhen, bleve snart nødte til at forlade dem formedelst en overordentlig Torke, som udtørrede den eneste Kilde, der gav Vand, forend man havde faaet Tid til at indrette Vand-Kister. Man vendte tilbage til dem igien 1652, og indrettede der varig Avlsbedrifter som nu give 50000 Pund Kaffe, og 100000 Pund Bomuld.

En 6 Mile fra Guadeloupe ligger Marie Galante som er 15 Mile i Omkreds. De talrige Vilde, som

beboede den, bleve 1648 fordrevne derfra af de Franske, der havde heftige og yppige Angreb at tilbagedrive for at holde sig i hvad de havde anmasset sig. Den har en ypperlig Jordbund, hvor der Tid efter anden har dannet sig en Folkemængde af en 7 til 800 Hvide og en 6 til 7000 Sorte, der for største Delen blive sysselsatte med at dyrke Sukkeret

St. Martin og St. Barthelemi staae ligeledes under Guadeloupe, endskiøndt de ligge en 45 til 50 Mile derfra. Om den første af disse Øer er der talet i Historien om de Hollandske Etablissementer. Endnu er der noget at sige om den anden.

Man tillægger den en 10 til 11 Mile i Omkreds. Dens Bierge ere kun Klipper og dens Dale kun Sand-Ørkener, der aldrig blive vandede af Kilder eller Floder og alt for sielden af Regn fra Himmelen. Den savner endog en god Havns Bekvemmeligheder, endskiøndt alle Geographer have lykønsket den med denne Fordeel. 1646 bleve 50 Franske sendte dertil fra St. Christoph. Da disse vare Nedsablede 1656 af Caraiberne, kom der først 3 Aar derefter andre i deres Sted. Den golde Jordbund bragte dem til at tage deres Tilflugt til Gaiac-Træet, hvormed deres nye Fædernelan var bevoxet, og hvoraf de giorde smaa Arbeider, som bleve temmelig almindelig søgte. Denne Hielpekilde udtømmedes og istedet derfor traadte Opklækkelsen af noget Qvæg, som gik til Nabo-Øernes Underholdning. Det varede ikke længe forend Bomulds-Avlingen fulgte derpaa, og hvad der høstes deraf, stiger til en 5 til 600 Centner, naar, hvilket som oftest indtreffer, haardnakken Tørke ikke sætter sig derimod. Intil vore Dage er alt Arbeidet blev giort af de Hvide, og den er endnu den eneste af de Europæiske Kolonier, der ere oprettede i den nye Verden, hvori frie Mennesker giore deres Slaver den Ære, at dele Agerdyrknings-Arbeidet med dem.

Antallet paa de ene overstiger ikke 427 og paa de andre 345. Den vilde med sit største Indbringende vanskelig ernære stort flere.

Dens Beboeres usle Forfatning er saa almindelig bekiendt, at fiendtlige Fribyttere, som man ofte har seet ligge over der, have altid redelig betalt det lidet, man har kunnet levere dem af Forfriskninger, endskiønt man ikke have Magt til at tvinge dem dertil. Der er altsaa endnu Medlidenhed at finde endog hos Fiender, endog i et Søerøver-Hierte. Det er altsaa kun Frygt og Egennytte, der giør Mennesket nederdrægtigt. Det er aldrig grusomt for intet. Den væbnede Søerøver, der plyndrer et rigelig ladet Skib, er ikke ubillig, ikke umedlidende mod Oeboere, som Naturen har ladet være uden Hielp og uden Forsvar. *

31. Guadeloupes nutidige Forfatning med de smaae Øers, som staae under den.

Den 1ste Januarii 1777 talte Guadeloupe — de meer eller mindre frugtbare smaae Øer, som staae under dens Regiering, iberegnede — 12700 Hvide af hver Alder og Kion; 1350 fri Sorte og Mulatter; og 100000 Slaver, endskiønt Mandtallene over dem kun stege til 84100.

Deres Kreature bestode af 9220 Heste og Muleslер; 15740 Stykker Horn-Qvæg; og 25400 Stykker Faar, Sviin og Geeder.

Til Avlsbedrifter havde de 449,622 Cacao Planter; 11,974,046 Bomuldsplanter; 18,799,680 Kaffeplanter; 388 Sukker Avlinger, som indtoge 26088 Qvarterer Land.

Regieringen, Skatter og Paalæg vare de samme som paa Martiniqve.

*) At denne Øe er afstaaet til Sverig er skeet siden Forfatteren skrev. Ov. Anm.

Dersom disse hyppige Beregninger trætte en ørkesløs Læser, haaber man, at de saa meget mindre ville kiede de politiske Beregnere, som i Landenes Folkemængde og Produkter finde den rigtige Maalestok for en Stats Styrke, og vide deraf saa meget des bedre at sammenligne forskiellige Nationers naturlige Hielpekilder. Det er kun ved en velordnet Fortegnelse af dette Slags, at man kan dømme med nogen Nøiagtighed om den Forfatning, hvori de handlende Søemagter, der have Etablissementer i Amerika, for Tiden befinde sig. Her udgiør Nøiagtigheden dette Værks Fortieneste, og man bør maaskee holde Forfatteren de Behageligheder, det mangler, tilgode formedelst det nyttige, der træder i deres Sted. Nok er der af veltalende Skilderier og vittige Udmalinger over bortliggende Lande, hvorved Mængden mores og bedrages. Det er Tid, at man vurderer Sandheden og Resultatet af alle de Historier, man har giort derom, og at man faaer at vide mindre hvad de have været end hvad de ere. Thi Historien om det forbigangne tilhører ikke synderlig mere det Aarhundrede, hvori vi leve, end Historier om Fremtiden. Endnu engang, man forundre sig ikke mere over at see saa ofte gientagne Opregnelser over Negere, Kreature, Jorder og Produkter, som uagtet det tørre, de byde Forstanden, dog ere de physiske Grundstøtter for Selskaber.

Guadelouppe maa af sine Avlsbedrifter faae en meget betydelig Mængde Produkter, endog en betydeligere end Martiniqve. Den har langt flere Slaver, den bruger færre af dem til sin Skibsfart og til sin Handel; den har anbragt en stor Mængde af dem paa en Jordbund, som er ringere end dens Medbeilers, men som, da den for en stor Deel er nyeligen opdyrket, giver overflødigere Høst, end de Jorder, der ere udpidskede ved at være længe drevne. Ogsaa er det beviist, at

disse Plantager, der ikke blive fortærede af Myrer, skaffe den en Indtægt, der langt overgaaer den, Martinique faaer. Imidlertid bortførte dog 81 af Moderlandets Skibe 1775 fra denne Øe kun

188,386	Sentner raat og udleeret Sukker, som i Europa gave en	1,480,000	Rdlr.
63,029	Sentner Kaffe, som gave	623,000	—
1,438	Sentner Indigo, som gave	254,700	—
1,023	Sentner Cacao . .	14,930	—
5,193	Sentner Bomuld .	270,500	—
727	Huder . . .	1,500	—
16½	Sentner Kabelgarn .	3,450	—
12½	Sentner Kassia=Rør .	70	—
125	Sentner Veed . .	650	—

Samlede stege disse Summer kun til 2,648,800 Rdlr.

Nogle af Koloniens Produkter gik til Martiniqve. Den leverede sine Siroper og nogle andre Varer til Amerikanerne, af hvilke den fik Træe=Last, Kreature, Meel og Torsk; dens Bomuld til Dominiqve, som forsynede den med Slaver; dens Sukker til St. Eustache, som betalte med Penge eller Vexler og ostindiske Handelsvarer.

De sidste Administratorers Aarvaagenhed har sat nogle Skranker for disse Snig Forbindelser. Strax ere de til Fødevarernes Udførsel bestemte Franske Skibe blevne flere. Vanen har bragt mange til det egentlig kaldte Guadeloupe, til St. Charles i Neder=Landet, hvor fordum alle Ladninger toges, endskiønt det er kun en Udhavn, som er vanskelig at komme til, og hvor det er vanskeligt at opholde sig; men et større Antal af dem har begivet sig til Pointe a Pitre.

Det er en dyb og temmelig sikker Havn ved en af Grande=Terres Udkanter. Den blev opdaget af Engelænderne i den Tid, de vare Herrer af Kolonien, og

de vare i Arbeide med at giøre den sund, da Freden afvristede dem deres Bytte. Hoffet i Versailles fulgte dette Vink af en oplyst Seierherre, og lod uden Opsættelse udkaste Plan til en Bye, som har taget meget hurtig til. Naturen, Vindene og Kysternes Stilling forene sig altsammen til at næsten hele Handelen af en skiøn Besiddelse maa samle sig i dette Oplagssted. St. Charles vil kun forenet beholde de Tre-Floders skiønne Sukker og den Kaffe, der høstes i Qvartererne Baillif, Deshays, Bouillante og Pointe-Noire. Dog vil denne Bye vedblive at være Regieringens Sæde, fordi det er der Krigsmagten og Fæstningsværkerne er.

Dersom man vilde troe nogle Jagttagere, maatte Kolonien vente sig Aftagelse. Den Deel af den, der er bekiendt under Navn af Guadeloupe, og i meget lang Tid har været dyrket, er, som de sige, ikke i Stand til at kunne modtage nogen stor Forbedring. De forsikre paa den anden Side, at Grande-Terre ikke vil holde sig i den blomstrende Forfatning, hvortil en lykkelig Hendelse har bragt det. Denne vidtløftige — for en 17 til 18 Aar siden næsten allene med Tiørne bevoxet — Strækning, som for Tiden leverer tre Femtedele af Territorial-Rigdommene, har ikke nogen god Jordbund. Sukkeret er der af en meget ringe Beskaffenhed. Skilt ved Skove, ved Dug og Floder, er det udsat for hyppig Tørke, som ødelægger Kreaturene og Produkterne. Tiden vil kun forøge disse Plager.

Vi ere langt fra at giøre disse Bekymringer til vore, og man vil kunne dømme om Grunden til vor Rolighed. Plagerne ved en ulykkelig Krig havde saa godt som tilintetgiort Guadeloupe; men neppe var den 1759 kommen under et fremmed Aag, førend dens Avlsbrugere skyndede sig med at sætte Ruinerne af deres Manufakturer i Stand igien, for at føre sig den høie Priis til Nytte, som Erobreren satte paa deres

Produkter. De 3 Aar som fulgte paa Tilbagegivelsen, bleve anvendte til at ombygge de Bygninger, der vare opførte i Hastværk. I Aarene 1767 og 1768 bleve alle Koloniens Veie satte i Stand, og man aabnede en let Forbindelse imellem Guadeloupe og Grande-Terre ved Hielp af tvende Dæmninger, hver paa 3000 Favne, som maatte anbringes i Moradser. For og efter denne Tid bleve betydelige Fæstningsværker opførte, og mere end hundrede Batterier paa Kysterne. Disse Arbeider have længe skilt Jorderne ved en Deel af de Hænder, der vare bestemte til at arbeide paa at giøre dem frugtbare. Da Værkerne for Tiden have faaet alle deres Slaver igien, maae da ikke Produkterne af en lykkelig Nødvendighed formere sig?

Kolonien har endnu andre Grunde til at giøre sig Haab om en hurtig Tilvext. Den har endnu Jorder, som ligge udyrkede, og de som allerede ere opdyrkede, kunne tage mod Forbedring. Dens Gield er ubetydelig. Med færre Fornødenheder, end de Etablissementer, hvor Smagen og Begierligheden alt længe siden har tiltaget tillige med Rigdommen, kan den anvende mere paa sine Avlsbedrifters Forbedring. De Engelske Øer ville vedblive at forsyne den med Slaver, dersom de Franske Skippere indskrænke sig som de have giort, til at bringe den kun aarlig en 5 til 600. Tilsammentagne lade disse Omstændigheder formode, at Guadeloupe vil snart af sig selv komme til Høiden af sin Velstand uden Hielp af Regieringen og uagtet de Hindringer, der lægges den i Veien.

32. Forholdsregler, der ere tagne af Frankerig for at sætte Guadeloupe i Sikkerhed for at blive erobret.

Men kan Frankerig være sikker paa, længe og roligen at beholde denne Besiddelse? Dersom Fienden,

der angreb Kolonien, kun vilde ødelægge Grandeterret; bortføre Slaver og Kreature, vilde det være umueligt at hindre ham derfra, eller endog revse ham derfor, medmindre man satte en Armee imod ham. Fortet Louis, som forsvarer denne Egn af Etablissementet, er kun en usel Stierne-Skandse, der ikke er i Stand til at giøre en nogenlunde haardnakken Modstand. Alt hvad man kunde vente sig af den, vilde være at hindre Ødelæggelse fra at gribe videre om sig. Landet er saaledes beskaffent at det tilbyder endeel Stillinger, der ere meer eller mindre heldige til, med Sikkerhed at standse en Angriber, hvor tapper han end var, hvad Styrke han end havde. Han vilde altsaa blive nødet til at indskibe sig igien for at gaae til det egentlige Guadeloupe, at angribe dette.

Hans Landgang kunde han kun foretage sig ved Treflods Bugten og ved Baillifs; eller rettere, disse tvende Steder vilde være mere fordeelagtige for hans Forehavendes Udfald, fordi de vilde bringe ham nærmere end alle de andre til Fortet St. Charles, til Nederlandet, og vilde give ham færre Vanskeligheder at overvinde.

Han foretrække af disse tvende Strækninger hvilken ham behager, han vil dog ved at komme i Land, kun finde et med Skov bevoxet, med Floder, Huulveie, Snevringer, steile Steder giennemskaaret Jordsmon, som han maa passere under Ilden fra Franske Partier. Naar han ved sin overlegne Styrke har overvundet disse Vanskeligheder, vil han dog blive standset ved Grand-Camps Høien. Det er en høitliggende Flade, som Naturen har omgivet med Floden Gallion, og græsselige Fordybninger. Dertil har Konsten lagt Brystværn, Ophøininger til at sætte Kanoner paa, Flanker, Skydeskaar for at give det Artillerie, man har sat derpaa, det bedste Strøg, der var mueligt. Denne — skiønt

frygtelige Forskandsning maa dog tvinges. Man formoder ikke, at en forstandig General nogensinde kunde bekvemme sig til at lade en Post af denne Beskaffenhed bag sig. Hans Konvoyer vilde blive alt for meget udsatte, og han kunde kun vanskelig forskaffe sig alt hvad der er nødvendigt til hans Operationer ved at beleire Fortet St. Charles.

Dersom de, som det fra først af blev overdraget at sætte Guadeloupe i Forsvars-Stand, havde været Krigere eller kun blotte Ingenieurer, vilde de ikke have manglet at tage den Position, der findes imellem Stor-Vigsfloden og Gallion-Floden til deres Besætnings-Punkt. Fra Søe-Siden skulde deres Fæstnig da have havt en Forside, som skulde have indsluttet et Bassin, der var i Stand til at rumme en 40 Skibe, som kunde have foruroliget de fiendtlige Skibe i rum Søe, og som selv vilde have været sikkre for Angreb. Fra Stor-Viigs og Gallions Side vilde dens Sider have været utilgængelige, da de vare anlagte oven paa Kronen af tvende meget steile Skraaninger. Den fierde Forside vilde have været den eneste angribelige, og det havde været let at forstærke den saa meget, man havde villet.

Ved at bestemme sig til den nuværende Position ved Fortet St. Charles, havde Værkerne som man opførte der, i det mindste burdet betrygge hinanden, og dække hinanden giensidig fra Søen og Høiene. Men man afveeg saa stærk fra alle gode Grundsætninger, at Ilden fra Forskandsningerne fik en overmaade slet Retning; at det indvendige af Værkerne saaes aabent fra alle Kanter; at man kunde beskyde Beklædningerne fra Foden af.

Saaledes var Fortet St. Charles, da man i Aaret 1764 vilde drage Omsorg for at sætte det i Forsvars-Stand. Maaskee havde det været rigtigst at sløife det og anlægge de nye Fæstnings-Værker paa den Position,

som man har angivet. Man indskrænkede sig til at omgive det — af uduelige Hænder opførte — slette Fort med Yderværker, dertil at lægge to Bastioner fra Søe-Siden, en god bedækt Vei, som gaaer ganske omkring det med dels usammenhængende, dels jevnt afløsende Glacier. Tvende store indadgaaende Vaabenpladse, hver forsynet med et godt Affnit, bag samme gode Gravsaxe tilligemed Kaponerer og Udfald, som have Communication med Fortet selv; to Redouter, den ene anbragt paa Forlængningen af een af Vaabenpladsenes Capital-Linie, og den anden paa den yderste Ende af en forsvarlig Forskandsning, anbragt langs med Gallion-Floden, og hvis indvendige Rum forsvares af Kanonerne fra en anden Forskandsning, anlagt paa den modsatte Side af bemeldte Flod; brede og dybe Grave; en Vand-Beholdning og et Bombefrit Krud-Magasin; endelig Kassematter nok til at rumme Trediedelen af Besætningen. Alle disse vel anlagte Udenværker, lagte til Fortet, ville sætte en driftig og erfaren Kommandant i Stand til, med 2000 Mand at udholde en Beleiring i 2 Maaneder, og maaskee længere. Men hvorledes det end kan være med det Modværge, som Guadeloupe vil sætte mod Angreb af sine Fiender, er det Tid at henvende sig til St. Domingo.

33. Kort Beskrivelse over Øen St. Domingo.

Denne Øe er 160 Mile lang. Dens Middel-Brede er 30 og dens Omkreds 350 eller 600 naar man tager den uden om Bugterne. Hele Længden igiennem, som gaaer fra Østen til Vesten, er den overskaaret af en Række Bierge, hvoraf man gravede Guld førend Amerikas Fastland havde tilbuoet langt rigere Miner.

Den Søefarende, som nærmer sig den Spanske Andeel, øiner kun en uformelig Klynge af sammenka-

stede Landstrækninger, der ere bevoxede med Træer og afstumpede mod Søen af Bugter og Forbierge. Men for dette lidet frydende Syn bliver han holdt skadesløs ved Lugten af Acacie-, Orange- og Sitron-Blomster, som Land-Vindene bringe ham Aften og Morgen fra Hiertet af Skovene.

Endskiønt dyrket viser den Franske Kyst ikke noget stort mere frydende Syn. Det er stedse eens Horisont, allevegne Omstændighederne de samme, samme Avlsbedrifter, samme Farver, samme Bygninger. Det trættede Øie kan ikke dvæle paa noget Sted uden at gienfinde hvad det har forladt, uden at see igien hvad det har seet. Det er kun den nordlige Deel, der — fuld af rige Plantager fra Oceanet til Toppen af Høiene — giver et nogen Opmærksomhed værdigt Perspektiv. Denne Landstrækning er den eneste i sit Slags paa Øen, uden dog at kunne komme i Sammenligning med Europas, hvor Naturen og Konsten ere langt frugtbarere paa rørende Skiønheder.

Heden er altid heftig i Sletten. Endskiønt Temperaturen i Dalene beroer for en Deel paa deres Aabning mod Øst eller Vest, kan man dog sige i Almindelighed, at Luften, som er fugtig og kiølig for og efter Solens Nedgang, er der om Dagen brændende hed. Forskielligheden i Klimaet er virkelig ikke mærkelig uden paa Biergene. Thermometret staar der paa 17 Grader i Skyggen, naar det ligeledes i Skyggen staar paa 25 i Sletten.

34. Franske Omflakkere flygte til St. Domingo.

Spanien var i en ligesaa frugtesløs som udeelt Besiddelse af dette store Land, da nogle Engellændere og Franskmænd, som vare blevne fordrevne fra St. Christoph, flygtede derhen 1630. Endskiønt den nordlige Kyst, hvorpaa de først havde nedsat sig, var lige-

som forladt, indsaae de dog, at da de der kunde blive foruroligede af deres fælles Fiende, maatte de være sig om et sikkert Sted at opholde sig paa. Man kastede Øinene paa Tortue, en liden Øe, der ligger 2 Mile fra den store, og 25 Spaniere, som vogtede den, trak sig bort ved første Opfordring.

Uindskrænkede Herrer over en Øe, der var 8 Mile lang og 2 Mile bred, fandt disse tvende Nationers Omflakkere derpaa en reen Luft, men ingen Flod og kun faa Kilder. Biergene vare bevoxede med kostbare Træer; de frugtbare Sletter ventede kun paa Mennesker til at dyrke dem. Den nordlige Kyst syntes utilgængelig, den sydlige havde en ypperlig Reede, der beherskedes af en Klippe, som kun behøvede et Kanon-Batterie for at forsvare Indløbet til Øen.

Denne lykkelige Beliggenhed forskaffede Tortue snart en Mængde af det Slags Mennesker, der søge Lykke eller Frihed. De meest maadeholdne lagde sig efter at dyrke Tobak, som snart blev berømt. De virksomste toge over til St. Domingo, hvor de jagede vilde Øxne, hvoraf de solgte Huderne til Hollænderne. De meest uforfærdede udrustede sig til Fribyttere, og udførte Bedrifter af en glimrende Forvovenhed, som længe vil blive i Erindring.

Dette Etablissement foruroligede Hoffet i Madrit. Sluttende sig af de Tab, det allerede leed, til de Ulykker, der truede det, gav det Befaling til at ødelægge denne nye Kolonie. Til at udføre sit Hverv valgte Generalen paa Galionerne det Øieblik, da de fleste af Tortues kiekke Indbyggere vare paa Søen eller paa Jagten. Med det Barbarie, hans Nation paa den Tid var saa fortrolig med, lod han alle dem, han traf enlige i deres Boliger, hænge eller springe over Klingen, og trak sig tilbage uden at efterlade sig nogen Besætning, da han var forvisset om, at den Hævn, han

havde taget, giorde denne Forsigtighed overflødig. Men han fik at føle at Grusomhed giver ikke Herredømmet den bedste Sikkerhed.

Underrettede om hvad der var gaaet for sig paa Tortue, og til samme Tid advarede om, at man paa St. Domingo oprettede et Korps paa 500 Mand, der var bestemt til at angribe dem, indsaae Omflakkerne, at de ikke kunde undgaae deres Undergang, dersom de ikke opgave det Anarkie, hvori de levede. Strax opoffrede de den personlige Uafhængighed for den selskabelige Sikkerhed, og satte i Spidsen for sig en Engellænder Willis, der ved hundrede Leiligheder havde udmærket sig ved sin Klogskab og Tapperhed. Under Anførsel af denne Høvding tog man mod Slutningen af 1638 igien Besiddelse af en Øe, som man havde beboet i 8 Aar, og for ikke oftere at tabe den, befæstede man sig paa den.

De Franske følte snart National-Aandens Partiskhed. Willis trak et tilstrækkeligt Antal af sine Landsmænd til sig, for at være i Stand til at foreskrive Love, og behandlede de andre som Undersaatter. Det er Herskermagtens naturlige Fremgang. Paa denne Maade ere de fleste Monarkier bleven til. Landflygtigheds-, eller Krigs-, eller Søerøver-Kammerater tage sig en Anfører, og han bier ikke længe med at opkaste sig til Herre. I Førstningen deler han Magten eller Byttet med de Stærkeste, indtil Mængden, der bliver knuset af disse faa, giver ham Dristighed til at bemægtige sig hele Magten, og Monarkiet kan da let udarte til Despotisme. Men der maa Sekler og store Stater til at sætte en saadan Rekke af Revolutioner i Gang. En Øe paa 16 Qvadrat-Mile er ikke skikket til at være et Opholdssted for blotte Slaver. Da Kommandeur Poinci, der var General-Gouverneur over Luvarts-Øerne, bleb underrettet om Willis's Tyrannie, lod han strax 40

Franske reise fra St. Christoph, som toge 50 andre til sig paa Kysten af St. Domingo. De gik i Land paa Tortue, og, da de havde forenet sig med Indbyggerne af deres Nation, opfordrede de samtligen Engellænderne til at drage bort. Forbløffede ved denne uventede Tapperheds-Handling og forvissede om at saa megen Kiekhed maatte være understøttet af talrigere Tropper end de virkelig vare, rømte de Øen, for aldrig mere at komme der igien.

Spaniolen viste mere Haardnakkenhed. De Fribyttere, som dagligdags gik ud fra Tortue, voldte ham Tab, der vare saa betydelige, at han troede, hans Rolighed, hans Ære, hans Velfærd fordrede lige stærkt, at han bragte den under sit Herredom igien. Tre Gange lykkedes det ham, at sætte sig i Besiddelse af den igien, og tre Gange blev han fordrevet derfra. Endelig blev den 1659 de Franskes Eiendom, som forlod den, da de saae sig stærkt nok boesatte paa St. Domingo, men uden derfor at frasige sig Eiendoms-Ret til den. Regieringen har altid derfra hentet det nødvendige Tømmer til sine Bygninger, til Brug for sit Artillerie og til sine Troppers Fornødenheder, indtil en gierrig Minister har skilt Fiskus ved den, for dermed at forøge sin Families Arvegods.

Imidlertid blev disse Omflakkeres Fremgang seendrægtig og tildrog sig ikke Moderlandets Opmærksomhed førend 1665. Det var ikke fordi man jo saae Jægere og Søerøvere nok streife om fra en Øe til en anden. Men Antallet paa Avlsmændene, der egentlig vare de eneste Kolonister, var over al Maade ringe. Man indsaae Nødvendigheden i at forøge det, og Omsorgen for dette vanskelige Arbeide blev betroet en Adelsmand fra Anjou ved Navn Bertrand Dogeron.

35. Hoffet i Versailles vedkiender sig disse dristige Mennesker, efter at deres Forfatning har faaet Fasthed, og giver dem en Gouverneur.

Denne Mand, som Naturen havde dannet til at blive stor ved sig selv uden Lykkens Gunst og uagtet de Hindringer den lagde ham i Veien, havde tient 15 Aar i Marine-Regimentet, da han 1656 drog over til den nye Verden. Med de bedste Anstalter løb de første Foretagender uheldige af for ham. Men den Standhaftighed, han viste i sin Ulykke, gav hans Retskaffenhed en større Glands, og de Hielpekilder, han var duelig nok til at forskaffe sig, forøgede de gode Tanker, man havde om hans Genie. Den Agtelse og Hengivenhed, han havde forskaffet sig, hos de Franske paa St. Domingo og Tortue, bragte Regieringen til at overdrage ham Koloniens Bestyrelse, eller rettere dens Stiftelse.

Udførelsen af denne Plan var forbundet med mange Vanskeligheder. Det var om intet mindre at giøre end at bygge Selskabs-Ordenen paa Ruinerne af et grusomt Anarkie; at bringe den uafhængige Plyndre-Lyst under Lovens hellige og strenge Autoritet; at opvække Menneskeligheds-Følelser i Hierter, som vare hærdede i Vanen med at begaae Forbrydelser; at sætte Agerdyrkningens uskyldige Redskaber istedet for Myrderiets ødelæggende Vaaben; at formaae Barbarer, som vare vante til Orkesløshed — Røveriets Selskaberske — til et arbeidsomt Liv; at giøre hidsige Mennesker taalige, faae dem til at foretrække de seent kommende Frugter af et haardnakkent Arbeide for de hurtige Nydelser, der faaes ved et Greb; Lyst til Fred for Tørst efter Blod; at opvække Frygt for Fare hos den, som fandt Fornøielse i at søge den; Agtelse for Livet hos den, som foragtede det; endelig Ærbødighed for et udelukkende

Kompagnies Privilegium, der 1664 var blevet oprettet for alle Franske Etablissementer, hos dem, som aldrig havde havt Ærbødighed for noget og som var i Besiddelse af at handle frit med alle Nationer. Efter at have opnaaet alle disse Opoffrelser maatte man ved det Milde i en elsket Myndighed drage nye Beboere til et Land, hvis Klima var ligesaa udskreget, som dets Frugtbarhed kun lidet bekiendt.

Dogeron haabede, tvertimod hele Verdens Mening, at det skulde lykkes ham. Vant til at omgaaes de Mennesker, han skulde regiere, havde han lært at kiende de rigtigste Midler til at vinde dem, og hans oplyste Forstand indgav hans ærekiere Hierte kun dem, der vare ædle og retfærdige. Flibustiererne havde besluttet at opsøge sig fordelagtigere Egne; han holdt dem tilbage, ved at afstaae dem den Deel, som hans Post tillagde ham af deres Bytte; ved at skaffe dem Hverv fra Portugal til at giøre Jagt paa Spanierne, endog efter at de havde giort Fred med Frankerig. Det var det eneste Middel til at binde Mennesker til Fædrenelandet, som hellere vare blevne dets Fiender end givet Slip paa Plyndring. Boucaniererne eller Jægerne, der kun ønskede sig Hielpemidler til at indrette Plantager, fandt i hans Pung rentefrie Forskud eller fik dem ved Hielp af hans Kredit. I Henseende til Avlsmændene, som han yndede frem for alle de andre Kolonister, understøttede han dem med alle de Opmuntringer, der beroede paa hans driftige Virksomhed.

Disse lykkelige Forandringer trængte kun til at faae Fasthed. Den kloge Gouverneur forestillede sig, at Fruentimre allene kunne for bestandig grundfæste Mændenes Lykke og Koloniens Velstand ved de søde Glæder, som føre Folkeformerelsen med sig. Denne Tanke var naturlig. Men hvorledes maatte de Fruentimmer være, af hvilke man kunde vente sig saa behagelige

Virkninger? Fruentimre, der var fødde af anstændige Forældre og velopdragne, forstandige og arbeidsomme Fruentimre, Fruentimre, som engang kunde blive værdige Ægtefæller og ømme Mødre. Den rene Mangel paa det ene Kiøn i det nye Etablissement fordømte det andet til Eenelivet. Dogeron tænkte paa at raade Bod paa dette Slags Trang, som er den grusomste at døie, som styrter Mennesket i Melankolie, og giver ham Afsmag for et Liv, der for ham mangler hvad der værdigst skulde binde ham til det. Moderlandet lod 50 reise over til ham, som man trængtes om at forskaffe sig til høieste Priis. Strax efter fik han et lige Antal, som man kun fik for endnu høiere Bud. De bleve solgte som Slaver og kiøbte som en almindelig Handelsvare. Det var Penge og ikke deres Hiertes Valg, der bestemte deres Skiebne. Hvad kunde man vente sig af Forbindelser, der vare saaledes indgaaede? Imidlertid var det den eneste Maade, hvorpaa man kunde tilfredsstille den voldsomste Lidenskab uden at afstedkomme Trætter; og forplante Menneske=Blodet uden at udøse det. Alle Indbyggere ventede sig at de fra deres Fæderneland skulde see Mager ankomme, der kunde forsøde dem Livet, og dele Skiebne med dem. De bleve bedragne i deres Haab. Man sendte dem siden efter kun Duller, usle og foragtelige Skabninger, som indskibede sig med alle de Siels= og Legems=Skavanker, der ere forbundne med et foragteligt Haandværk, som det var saa langt fra, at de skammede sig ved, at de ikke engang viste nogen Modbydelighed for, at lade sig hyre paa tre Aar til at ligge hos Mandfolk. Denne Maade at rense Moderlandet ved at befænge Kolonien, drog saa store Uordener efter sig, at man gav Slip paa dette forbærvelige Middel, men uden at afhielpe den Trang, der skulde lindres. Ved denne Skiødesløshed tabte St. Domingo en stor Mængde brave Folk, som Uroe

bortfiernede fra deres Kyster, og en Tilvext i Folkemængde, der kunde have skaffet den Kolonister, som vilde været blevne den troe. Denne Hovedfeil har i lang Tid sviet, og svier maaskee endnu til Kolonien.

Denne Vildfarelse hindrede dog ikke Dogeron fra, i den korte Tid af 4 Aar at bringe Antallet paa Avlsmændene, som han havde forefundet paa 400, til 1500. Hans Held tog daglig til, da han 1670 saae det standset ved en Opstand, som satte hele Kolonien i Flamme. Der var ingen, som gav ham Skyld for en ulykkelig Begivenhed, hvori han virkelig ikke havde den mindste Deel.

Da denne retskafne Mand blev udnævnt af det Franske Hof til Gouverneur over Tortue og St. Domingo, lykkedes det ham ikke at faae sig paa anden Maade erkiendt i dette Embede, end ved at give Haab om, at de Havne, der skulde staae under ham, ikke skulde blive lukkede for Fremmede. Dog indførte han ved Hielp af den Overmagt han fik over Gemytterne lidt efter lidt i Kolonien Kompagniets udelukkende Privilegium, som endelig kom til at drive Handelen uden Konkurrentere. Men dets Lykke giorde det i saa høi Grad uretfærdigt, at det solgte sine Varer to Tredievele dyrere, end man hidtil havde betalt dem til Hollænderne. Et saa ødelæggende Monopol oprørte Indbyggerne. De grebe til Vaaben og nedlagde dem ikke efter et Aars Uroligheder, uden paa det Vilkaar, at alle Franske Skibe skulde have Frihed til at handle med dem, mod at betale Kompagniet 5 Procent i Ind- og Udførsels-Afgift. Dogeron, som var Stifter til Forliget, greb denne Omstændighed for at skaffe sig tvende Skibe, der vare, som det syntes, bestemte til at bringe hvad han høstede, til Europa, men som i Grunden mere tilhørte hans Kolonister end ham. Enhver indskibede sine Varer derpaa for en maadelig Fragt. Ved Tilbage-

komsten lod den ædelmodige Gouverneur Ladningen stille til offentlig Skue. Enhver tog deraf hvad han behøvede, ikke allene for den første Indkiøbs-Priis; men endog paa Kredit, uden Renter, ja endog uden Beviis. Dogeron forestillede sig, at han maatte bibringe dem Redelighed og Høimodighed, ved at lade sig nøie med deres mundtlige Løfte istedetfor al Sikkerhed. Han lod ved denne Adfærd see, at det menneskelige Hierte var ham vel bekiendt. Den som man har fornedret i sine egne Øine ved Mistænkelighed, vil, da han intet har at tabe i eders Tanker, ikke giøre sig nogen Samvittighed over at vise sig ved Leilighed bedragersk, nedrig, forrædersk, saa lumpen, som han er — eller endog maaskee som han ikke er, men saaledes som han veed at man anseer ham for; medens den, som man har bevidnet Agtelse, ikke vil fornedre sig, dersom han fortiente det, eller giøre sig en Ære deraf, dersom han ikke fortiente det. Antage Dyder eller Laster hos Mennesker er ofte at bibringe dem disse. Døden overrumplede Dogeron midt i disse faderlige Bestræbelser.

I Ministre og den Kongelige Magts Ihændehavere istedet for disse lange og unyttige Instruxer, der blive opsatte af ligesaa vankundige som gierrige Betiente, og sendte til dem, som I sætte til at bestyre Kolonierne, der kun aabne dem for at lægge dem hen — lader istedet derfor Dogerons Levnet forfatte til Brug for dem, og endes med disse Ord: Forskaffer eder denne Mands gode Egenskaber, og retter eders Adfærd efter hans.

O Dogeron! uhædret hviler dit Støv paa et eller andet — maaskee ukiendt — Sted paa St. Domingo eller Tortue. Men dersom dit Minde er udslettet i disse Egne! eller dersom dit — fra Fædre til Børn forplantede — Navn ikke nævnes der med Ømhed, da ere Børnebørnene af de Kolonister, som du giorde lykkelige

ved dine Talenter, din Uegennyttighed, dit Mod, din Taalmodighed, dine Bestræbelser — uskiønsomme, som ikke fortiene andre Gouverneurer, end de fleste af dem, man sender dem.

Alt det Arvegods, Dogeron efterlod sig, bestod i patriotiske Exempler til Efterfølgelse, i menneskekierlige og selskabelige Dyder at lægge Vind paa. Pouancey fulgte ham efter; men med sin Onkels Egenskaber var han ikke saa stor, fordi han traadte i hans Fodspor mere som Efterligner end af Karakter. Dog forundte Mængden, der ikke giør denne Forskiel, den ene ikke synderlig mindre Tillid end den anden; og begge havde den Ære og den Lykke: uden Love og uden Soldater at sætte Skik paa Kolonien, og give den Fasthed. Deres naturlige sunde Fornuft og erkiendte Retskaffenhed afgiorde til alles Fornøielse de Tretter, der kunne reise sig imellem Private; og i det Offentlige blev Orden vedligeholdt af den Myndighed, som personlig Fortieneste skaffer sig selv.

En saa viis Konstitution kunde ikke vare længe. Der udfordredes for megen Retskaffenhed til dens Vedblivelse. Man lagde 1685 Mærke til at alle Baand slappedes, og man tog fra Martiniqve, hvor Politiet allerede havde slaaet gode Rødder, tvende Administratorer, som det blev overdraget at indføre Orden og Subordination paa St. Domingo. Disse Lovgivere satte Kultiveringen paa en sikker Fod ved at oprette Domstole i forskiellige Districter, under Opsyn af et Over-Raad, der blev oprettet i lille Goave. Da denne Jurisdiktion fik med Tiden en alt for vidtløftig Strækning, oprettede man 1701 en ligedan Domstol paa Cap-François for den nordlige Deel.

Alle disse nye Indretninger kunde finde Vanskeligheder. Det var at befrygte, at Jægerne og Fribytterne, som udgiorde det betydeligste af Folkemængden,

skulde, som Fiender af de Baand, man paalagde deres Ryggesløshed, gaae over til Spanierne og Jamaika, hvorhen et forførisk Tilbud af store Fordele syntes at kalde dem. Selv Avlsmændene bleve ligesom trukne derhen af den Ulyst, der vaktes hos dem af den ringe Priis paa deres Produkter, hvis Forhandling blev besværet med idelige Tyngsler. De første vandt man ved Karesser, og de andre ved Udsigter til en Forandring i deres Forfatning, der virkelig var fortvivlet.

Huderne, der var det eneste Boucaniererne fik ved deres Streiferier, havde været St. Domingos første Udførsels-Artikel. Den blev siden efter ved Avlsbruget forøget med Tobakken, som fandt en fordelagtig Afsætning hos alle Nationer. Den blev snart fortrykket af et udelukkende Kompagnie. Man ophævede dette, men uden Nytte for Tobakkens Salg, efterdi den blev sat under Forpagtning. Indbyggerne, der til Giengield for deres Undergivenhed ventede sig nogen Gunst af Regieringen, tilbøde Kongen, at de, frie for alle Omkostninger endog for Fragten, vilde give ham Fierdedelen af alt det Tobak, de maatte sende til Riget, paa det Vilkaar, at de maatte have fri Raadighed over de tre andre Fierdedele. De beviste at denne Indretning vilde indbringe Fiskus flere Indtægter end de 40 Skilling af Hundrede, som den fik af Forpagteren. Af private Fordele blev denne fornuftige Forestilling forkastet. Denne Haardhed bragte Kolonisten i Fortvivlelse. I hans Ærgrelse henvendte han lykkeligviis sin Virksomhed til at dyrke Indigo og Cacao. Bomulden fristede ham ved de Rigdomme, som denne Plante havde indbragt Spanierne i de første Tider; men han blev snart kied deraf, man veed ikke af hvad Aarsag, og forlod den saa ganske, at man nogle Aar derefter ikke saae et eneste Bomulds-Træe paa Roden.

Til denne Tid var Arbeidet blevet giort af de Hvervede og de Fattigste af Indbyggerne. Nogle heldige Expeditioner til de Spanske Lande forskaffede nogle Negere. Antallet paa dem blev lidt forøget ved 2 til 3 Franske Skibe, og langt mere ved nogle Priser, man tog fra Engellænderne under Krigen 1688, samt ved en Landgang paa Jamaika, hvorfra man 1694 bortførte 3000. Det var Arbeids-Hielpere, uden hvilke man ikke kunde foretage sig Sukker-Avlingen. Men disse vare ikke tilstrækkelige. Der udfordredes Formue til at opføre Bygninger og forskaffe sig Værktøi. Den Fordeel, nogle af Indbyggerne giorde sig med Flibustierne, hvis Expeditioner altid vare lykkelige, satte dem i Stand til at benytte sig af Slaverne. Man lagde sig da efter at plante de Rør, der bringe Mexikos Guld i de Nationers Hænder, som istedet for Miner kun have frugtbare Jorder.

36. Ministeriet opretter et Kompagnie for den sydlige Deel af St. Domingo.

Imidlertid var Kolonien, der endog ved at skille sig af med Europæere, havde midt i de Ødelæggelser, der gik foran Freden til Ryswick, giort nogle Fremskridt mod Nord og Vest, intet mod Syd. Denne Deel talte ikke 100 Indbyggere; de alle boede under Hytter og vare alle usle. Regieringen udfandt ikke noget bedre Middel til at drage nogen Fordeel af saa stor en Strækning, end 1698 at overdrage et Kompagnie der gav sig Navn af St. Louis, Eiendoms-Retten dertil paa et halvhundrede Aar.

Det forpligtede sig til under Straf af at see sin Oktroi ophævet, at oprette en Kasse paa en 250,000 Rigsdaler; at indføre i de første 5 Aar paa den Strækning, der var det overdraget, 1500 Hvide og 2500

Sorte; 100 af de første og 200 af de sidste i ethvert af de følgende Aar. Man paalagde det at uddele Forder til alle dem, som maatte forlange det. Enhver fik efter sit Behov og sin Duelighed Slaver, der skulde betales om tre Aar, Mandfolkene til 125 Rigsdaler og Fruentimmerne til 94 Rigsdaler. Den samme Kredit blev tilstaaet for Handelsvarer.

Paa disse Vilkaar forvissede Privilegiet det nye Selskab Rettighed til at kiøbe og sælge udelukkende paa den hele Strækning, der var bleven det overladt, men kun til de Priser, der vare fastsatte i de andre Distrikter af Øen, og endda blev denne for Kolonisten saa byrdefulde Afhængighed formildet ved den Frihed, der blev ham tilbage, at tage hvor han vilde alt hvad man lod ham lide Mangel paa, og med sine egne Varer at betale, hvad han havde kiøbt.

Monopoliet nedriver sig selv ved selve sin Graadighed. Det er en Strøm der taber sig i de Svælg den udhuler. Kompagniet St. Louis er et Beviis lagt til hundrede andre for i Gierningen at stadfæste det Feilfulde i og Misbrugen ved disse udelukkende Selskaber. Det blev ødelagt af dets Betienteres Utroskab og Ødselhed, uden at Strækningen, der var betroet til dets Omsorg, havde nogen Nytte af saa meget Tab. Hvad Avlsbedrifter og Folkemængde, der fandtes derpaa, da det 1720 gav Regieringen dets Rettigheder tilbage, var for største Delen Snig-Handelers Værk.

37. Uagtet de Elendigheder, den døier, bliver Kolonien St. Domingo det skiønneste Etablissement i den nye Verden.

Det var under den lange og blodige Krig, der opstod over den Spanske Arvefølge, at denne Begyndelse til

Velstand blev frembragt. Det syntes, som den maatte giøre hurtige Fremskridt med den Rolighed, som Nationerne fik ved Utrechter-Freden. En af de Plager, som Mennesker ikke kunne forudsee, giorde Standsning i disse skiønne Forhaabningers Opfyldelse. Alle Cacaotræerne i Kolonien gik ud 1715. Dogeron havde plantet de første 1665. De havde formeret sig med Tiden især i Bierg-Snævringerne paa den vestlige Side. Man saae Gaarde, hvor der vare endog 20,000 af dem, saa at skiønt Cacao'en kun solgtes for 5 Skilling Pundet, var den dog bleven en overflødig Rigdoms Kilde.

Indbringende Avlinger erstattede dette Tab med Rente, da et af de sørgeligste Syn forbausede hele Kolonien. Et temmelig stort Antal af dens Indbyggere, der havde opoffret en Snes Aar til ideligt Arbeide under en brændende Himmelegn, for at berede sig en rolig Alderdom i Moderlandet, vare dragne dertil med en Formue, der var tilstrækkelig til at betale deres Gield og kiøbe sig Godser. Deres Varer bleve dem betalte i Banko-Sedler, som bleve til intet i deres Hænder. Dette bedøvende Slag tvang dem til at vende fattige tilbage til en Øe, hvorfra de vare bortreiste rige, og nødte dem til i en Alder, da de ikke længer vare unge, at bede de selvsamme Folk om Arbeide, som forhen havde været i deres Tieneste. Ved Synet af saa mange Ulykkelige forbandede man det Indiske Kompagnie, som man giorde ansvarlig for en saa daarlig Finants-Operation. Denne Afsky, som Medlidenheden allene havde frembragt, forvandlede sig snart til et stærkt Had, og det var ikke uden vigtige Bevæggrunde.

Fra deres Stiftelse havde de Franske Kolonier faaet deres Slaver giennem Monopoliets Hænder, og fik følgelig meget faae og til en uhyre Priis. Bragt 1713 til den Umuelighed at kunne længere fortsætte

sine forsmægtende Operationer tog Privilegiet selv private Kiøbmænd i Handels-Fælledskab med sig, paa det Vilkaar, at de skulde betale en 3 Rdlr. for hver Sort som de førte til Luvarts-Øerne, og en 6 Rdlr. for hver af dem som de indførte paa St. Domingo. Paa denne nye Indretning fulgte en saadan Virksomhed, at Regieringen begyndte endelig at give Slip paa det Udelukkende ved at overdrage 1716 Guinea-Handelen til Havnene Rouen, Bourdeaux, Nantes og Rochelle. Det skulde koste dem 2 Pistoler (en 4 Rdlr.) for hver Slave som kom til Amerika, men de Varer, som frembragtes ved Salget af disse Ulykkelige, bleve fritagne for det Halve af de Afgifter, som vare de andre Produkter paalagde.

Man begyndte at mærke det Gode, der vilde frembringes ved denne Frihed, hvor ufuldkommen den end var, efterdi den indskrænkede sig til 4 Havne, da St. Domingo blev endnu fordømt til at tage sine Jorddyrkere af det Indiske Kompagnie, som ikke engang var forbundet til at forsyne den med mere end 2000 aarlig. I Sandhed man veed ikke, hvad man meest maae undre sig over i de Begivenheder, som angaae den nye Verden, enten Rapseriet hos de første Erobrere, som ødelagde den, eller Vankundigheden hos de Regieringer som ved en Rekke uforstandige Anordninger syntes at have foresat sig, enten at vedligeholde dens Elendighed, eller at styrte den tilbage deri, naar den ventede sig at blive befriet derfra.

Det var 1722 at der til Kolonien ankom Agenter fra det forhadte Kompagnie. De Bygninger, der brugtes til deres Forretninger, bleve lagte i Aske. De Skibe, der kom til dem fra Afrika, bleve enten ikke indladte i Havnene, eller fik ikke Lov til at sælge der. General-Gouverneuren der vilde sætte sig imod en Tøilesløshed, der var frembragt ved Myndighedens Misbrug, saae Befalinger foragtede, som ikke bleve understøttede

af Magten; han blev endog arresteret. Fra alle Kanter gav Öen Gienlyd af Oprørs-Skrig og Vaaben-Bulder. Man veed ikke hvorvidt disse Yderligheder skulde have gaaet, dersom Regieringen ikke havde viist sig lemfældig at give efter. Denne Gang blev Folket ikke straffet for dens Forvildelse som bestyrede det, og Hertugen af Orleans viste ved denne Leilighed, at han ikke var et hverdags Menneske, ved at erkiende sig selv som Aarsag til en Opstand, som han havde voldet ved en feilagtig Indretning, og som vilde være blevet strængeligen straffet under en mindre oplyst eller mindre lemfeldig Administrator. Efter tvende Aars Uroligheder og Forvirring bragte de Uleiligheder, som Anarkiet fører med sig, Gemytterne tilbage til Freden, og Roligheden saaes igien bragt i Stand uden at gribe til Strænghedens voldsomme Midler.

Efter denne Tid har ingen Kolonie brugt Tiden saavel til sin Fordeel som St. Domingo. Dens Skridt til Velstand vare hurtige og stadige. Ved de tvende ulykkelige Krige, der have foruroliget dens Farvande, er dens Styrke kun bleven sammentrængt, den har viist sig saa meget hurtigere efter at Fiendtlighederne ere ophørte. Saaret er snart lægt, naar Legemets Konstitution ikke er fordærvet. Mange Sygdomme ere saavel i Staten som i det dyriske et Slags Lægemidler, som uddrive de fordærvede Vædsker, og give et stærkt Helbred en ny Kraft. De Seiheder, der blive skadelige for dem begge, ere de, som, fordi de ere langsomme, holde dem i et bestandigt Ildebefindende, og bringe dem uformærket til Graven. Men efter at de, der ere heftige, have frembragt en voldsom Krisis, ophører Forvildelsen, Svagheden gaaer over, og med Kræfternes Gienfaaelse indstiller sig en jævn og regelmessig Bevægelse, som lover Maskinen en lang Varighed. Saaledes synes Krigen at styrke paa og vedligeholde

National-Karakteren hos endeel af Europas Nationer, som Handelens Flor og Overdaadighedens Nydelser kunde udmarve og fordærve. De uhyre Tab, der følge næsten ligesaa meget med Seiren som med Nederlagene, aabne Plads for Vindskibeligheden, og oplive Arbeidsomheden. Nationerne opblomstre igien, saafremt Regieringen kun vil mere understøtte deres Tilbøielighed, end styre deres Gang. Denne Grundsætning er fornemmelig anvendelig paa Frankerig, som til Velstand kun kræver en aaben Mark for dets Indbyggeres Virksomhed. Allevegne, hvor Naturen overlader dem et frit Spillerum, lykkes det dem at give den sit fulde Sving. St. Domingo har i Besynderlighed erfaret, hvad en lykkelig Jordbund og en fordeelagtig Beliggenhed formaaer i Franskmænds Hænder.

38. Etablissementer, der ere anlagte i den sydlige Deel af St. Domingo.

Den Deel i det Sydlige, der er besat af denne Nation, strækker sig for Tiden fra Pointe a Pitre til Forbierget Thiburon. Den Tid, da Spanierne giorde deres Erobringer i den nye Verden, havde de paa denne Kyst bygget tvende store aabne Byer, som de forlode i mindre glimrende Dage. Det Sted, som de efterlode tomt, blev ikke strax besat af de Franske, der maatte frygte for Naboelaget med St. Domingo, hvor den Nations fornemmeste Styrke var sammentrakt, paa hvis Ruiner de hævede sig. Deres Fribyttere, der sædvanligen samlede sig paa den lille Ko-Øe, for at giøre Jagt paa Castillanerne, og der at dele deres Bytte, giorde nogle Avlsbrugere dristige til at begynde 1673 med et nyt Etablissement paa Naboe-Kysten. Det blev næsten ligesaa hastigen forstyrret og ikke taget fat paa igien, førend temmelig lang Tid derefter. Det

Kompagnie, der blev oprettet for at skaffe det Styrke og udvide det, opfyldte sine Forpligtelser slet. Sin Tilvext havde det Engellænderne paa Jamaika og Hollænderne paa Curacao at takke, som faldne paa at bringe Slaver dertil, bortførte allene Produkterne fra et Land, hvilket de allene førte sig til Nytte. Moderlandets Kiøbmænd have endelig aabnet Øinene, og siden 1740 søge de lidet denne Deel af Kolonien, uagtet Vindene ofte giøre Udseilingen derfra langsom og vanskelig.

Det Distrikt, der er Øster for alle de andre Etablissementer, kaldes Jacmel. Det bestaaer af 3 Sogne, som indtage 36 Mile paa Kysten med en maadelig og meget ulige Dybde. Denne vidtløftige Strækning er besat med 160 Kaffe-Avlinger, 62 Indigo-Avlinger, og 60 Bomulds-Avlinger. De fleste af deres Avlsbrugere ere fattige og kunne aldrig blive rigtig rige. Et i Almindelighed biergagtigt, stenet, for Tørke udsat Jordsmon, forbyder dem at tænke paa Rigdom. Denne Attraae er kun dem tilladt, som have Deel i Jacmels Slette. Der ere 20 meget vidtløftige Gaarde, hvoraf kun 10 have Vand, uagtet de alle ere istand til at kunne faae denne Fordeel. Der er det man i en udpidsket Jordbund dyrker Indigo, som vilde fordre friske Jorder. Naar der ikke mere bliver Mangel paa Hænder og andre Anstalter til et stort Bedrift, vil man istedet for dette sætte Sukkeret, der slaaer saa vel an, som man kan ønske det i den eneste Plantage, hvor man har begyndt at dyrke det.

Aqvin har 15 Mile paa Strandbredden og 3 til 4 undertiden 6 Mile ind i Landet. Dette Etablissement tæller 40 Plantager med Indigo, 20 med Kaffe, og 9 med Bomuld. Dets Bierge, der ikke ere saa høie som de, der ligge tæt ved dem, have af denne Grund kun faa Kilder, faae kun lidet Regn og give kun Haab om en stor Overflødighed af Bomuld, som man udentvivl

engang vil fordre af dem. Hvad dets Sletter betreffer, da vare de fordum temmelig blomstrende, men Tørken, som gradviis har taget til, eftersom Landet er bleven aabent, har alt mere og mere forringet Mængden og Beskaffenheden af den Indigo, som udgiorde al deres Rigdom. Istedet for denne Plante, som lader Jorden næsten idelig være udsat for en brændende Soels Hede, bør sættes Sukkeret, som vil holde den bedækket 18 Maaneder i Rad og længe vedligeholde den mindste Kiølighed. Allerede have 4 af de meest velhavende Indbyggere giort denne Forandring i deres Plantager. Jordbundens Beskaffenhed tilsteder 25 Kolonister at følge dette Exempel, og de ville udentviol bestemme sig derfor, naar de have erhvervet sig Midler dertil, naar Vandet i Floden Serpente er blevet fordeelt med Klogskab. I Tingenes nuværende Forfatning samles alle Distriktets Produkter i en eneste Bye, som ligger meget dybt inde i Landet. Formedelst Umueligheden i at transportere dem til Kysten i Regn-Tiden, og de uundgaaelige Bekostninger med at føre dem dertil paa Vogne, endog paa de bekvemmeste Tider, var man faldet paa at oprette dette Oplagssted paa Bredderne af en dyb Bugt, hvor man indskiber Varerne. Men dette Steds Beliggenhed tilbyder ikke en Tønde Land, som man kan dyrke; man finder der intet drikkeligt Vand, og det stillestaaende Søe-Vand fordærver Luften. Af disse Grunde har man tabt en Plan af Syne, hvorved der var større Uleiligheder end Fordele.

St. Louis er et Slags aaben Bye, som, skiønt bygget i Begyndelsen af forrige Sekulo, har dog kun en 50 Huse. En — endog for alle Linieskibe — meget god Havn afgiorde dette Etablissements Anlæggelse. Paa en Øe, der ligger ved Indløbet til Reeden, opførte man betydelige Fæstningsværker, som 1748 bleve nedrevne af Engellænderne, og som siden efter ikke ere

blevne opførte igien. Dette Distrikts Territorium strækker sig 5 til 6 Mile paa Kysten. Dets Bierge, der for største Delen endnu ere bevoxede med Acagoutræer, kunne for det meste dyrkes; dets ujævne Slette tilbyder undertiden en frugtbar Jordbund, og dets talrige Moradser kunne blive udtørrede. Man tæller deri kun 20 Kaffe-, 15 Indigo-, 6 Bomulds- og 2 Sukker-Avlinger. Dette sidste Produkt vilde slaae an i 10 til 12 Plantager, fornemmelig dersom de fik Vand fra Floden St. Louis, hvilket man anseer for meget giørligt.

Cavaillon indtager kun 3 Mile paa Oseanets Bredder. Det er en stor Fiord, som strækker sig 8 til 9 Mile ind i Landene. Dette Distrikt bliver deelt af en temmelig stor Flod, som i stærk Regn til Uheld løber over, udbreder sig vidt og volder ofte store Ulykker. To Mile fra dens Munding ligger en lille Bye, hvor Skibene lægge til, og hvor de indtage de Produkter, som 20 Kaffe-, 10 Indigo-, 6 Bomulds- og 17 Sukker-Plantager levere. Antallet paa de sidste kunde lettelig blive fordoblet i en Slette, som har 5 til 6000 Tønder Land * i Størrelse; men de 3 meest blomstrende af dem, der ere der, have neppe naaet det halve af deres Kultur, og de andre give kun et ringe Produkt, der er af slet Beskaffenhed. Endskiønt Biergene ere bedækkede med en ypperlig Jord, opfylde de dog ikke hvad der mangler. De Jorder, som Regieringen har bortskienket, ville blive udyrkede, indtil man har anlagt Veie til at udføre Varerne. Dette Foretagende, der overstiger Indbyggernes Kræfter, burde udføres af Tropperne. Orkesløshed og stinkende Moradser have hidindtil sløvet Soldaterne, have dræbt dem paa Havets Bredder. De høie Steders Kiølighed, den rene Luft, som man der aander, maadeligt Arbeide, det Vellevnet, som det vilde være billigt at lade dem nyde, skulde alle disse Aar-

* quarreaux.

sager samlede ikke vedligeholde deres naturlige Kræfter? skulde de ikke give Sikkerhed for deres Bevarelse?

Sletten af Ko-Øens Grund indeholder 25000 Tønder Land * af en Jordbund, der er ypperlig allevegne, undtagen nogle Steder, som Strømmene have bedækket med Gruus, og nogle faa Moradser, som det ikke vilde være vanskeligt at udtørre. Efterhaanden har der dannet sig 83 Sukker-Plantager, og man kan endnu oprette omtrent 50 deraf. De, der ere der, have nok ikke synderligt mere end en Trediedeel af deres Jordsmon i Drift, og dog give de en umaadelig Mængde raat Sukker. Man slutte sig deraf til, hvad det hele Jordsmon vilde give, dersom det var behørig dyrket. Man kunde giøre sig Regning paa et saa meget regelmessigere Produkt, som dette Distrikt sieldnere mangler Regn end de andre, og som tre deri løbende Floder tilbyde sig, saa at sige, af sig selv til at vande alle Plantagerne.

Det Sukker og det Indigo, som voxe i Sletten, den Kaffe og den Bomuld, som komme ned fra Biergene, bliver altsammen bragt til Byen Cayes, der bestaaer af næsten 400 Huse, som alle ere nedsænkede i en moradsagtig Grund og for det meste omgivne med Vandpytter. Luften, som man drager i sig i dette Opholdssted, er ligesaa uelastisk som usund.

Dette Oplagssted er blevet ligesom hensiængt uden Overlæg i Fordybningen af en Reede, der har kun tre Giennemgangssteder, hvis i sig selv utilstrækkelige Dybde tager endnu daglig af. Ankerpladsen er meget indknebeen og i Jævndøgns Tiden saa farlig, at Skibene som findes deri, ofte gaae under paa denne Tid. Den store Mængde Mudder, som nedskylles deri af en Bæk, der kaldes Syd-Floden, voxer saa stærkt til, at man om en Snes Aar ikke mere vil kunne gaae ind i den. Den

* quarreaux.

Rende, som dannes af Naboelaget med Ko-Øen, tiener kun til at fortrædige Skippernes Udsegling. Dens Bugter ere Smuthuller for Kaperie fra Jamaika. Der er det, de krydsende uden Seil og paa Udkik uden at blive seete, altid have Fordelen af Vinden mod de Skibe, som Vindenes Styrke og idelige Strøg ikke tillade at gaae oven om Øen. Dersom Krigs-Skibe bleve tvungne til at hvile ud i denne slette Havn, vilde Umueligheden i at overvinde denne Vanskelighed og Vanskeligheden ved Strømmene, for at fange Vinden fra Øen, tvinge dem til at tage samme Vei som Koffardie-Skibene. Saaledes ville disse Skibe ved at lægge eet for eet om Pynten Labacou formedelst lave Grunde, see sig imellem Land og den fiendtlige Ild med Vinden imod sig, og ufeilbarlig see sig ødelagte af en ringere Flaade.

Den slette Luft i Byen og Feilen ved Reeden have bragt Hoffet i Versailles til at ønske, at den Handel, som der dreves, blev forlagt til St. Louis. Dets Bestræbelser have været frugtesløse, og maatte være det, fordi det er meget naturligt, at Omtuskningerne gaae for sig paa det Sted, der frembringer og forbruger meest. Med Haardnakkenhed at ville sætte sig imod denne Tingenes Orden, der er foreskrevet af Naturen, vilde kun være til reent Tab at forsinke et godt Etablissements Fremvext. Selve Vindskibelighedens Griller fortiene Regieringens Overbærelse. Den mindste Bekymring hos Handelsmanden bringer ham til Mistillid. De politiske og militairiske Beregninger formaae intet mod Egennyttens. Handelen trives kun i et Jordsmon, som den har valgt sig selv. Den skremmes ved ethvert Slags Tvang.

Hvad det Franske Ministerium kan foretage sig med Fornuft, det er at flytte Kollegierne fra St. Louis, som ikke er og aldrig vil blive noget, for at ansætte dem i Cayes, hvor Folkemængden og Produkterne alle-

rede ere betydelige, og maae tage meget til; det er at indrette et Afløb for et Vand-Skyl, hvis rasende Oversvømmelser ofte foraarsage uudsigelige Ødelæggelser; det er at rense Byen og befæste den lidet. Begge Dele vilde man opnaae ved at omgive Byen med en Grav, hvoraf det opgravede kunde bruges til at fylde Sumperne i den. Jordsmonnet, som derved blev forhøiet, vilde tørres af sig selv. Vandet af Floden, som man efter dets naturlige Fald kunde lade løbe i denne dybe Grav, vilde ved Hielp af nogle Fæstningsværker sætte Byen i Sikkerhed for Kapernes Foretagender, vilde endog forvisse et kort Forsvar, hvorved der kunde gives Udveie til at kapitulere med en svag Eskadre.

Man kan, man bør gaae endnu videre. Hvorfor skulde man ikke skaffe en selvgiort Havn til et vigtigt Oplagssted, der snart vil see sig sperret? De Koffardie-Skibe, der søge sig et Tilflugtssted i den Flamske Bugt, som ligger mindre end 2 Mile Luvarts for Cayes, synes at have iforveien betegnet den Havn, som denne Bye trænger til. Denne Havn kan rumme et stort Antal Krigs-Skibe i Læe for alle Vinde; tilbyder dem endeel Kalfatre-Steder; tillader dem at gaae Luvarts omkring Ko-Øen, og med Byen vedligeholde en Kyst-Fart, som, beskyttet af nogle godt fordelte Batterier, vilde blive uforstyrret af alle Kapere. En eneste Uleilighed formindsker det Gunstige i denne Beliggenhed, det er at Grundens Beskaffenhed og den stille Søe giøre Beskadigelse af Orme mere almindelig der, end andre Steder, og mere farlig for Skibene.

Abacou er en Halvøe, som Mængden og Beskaffenheden af dens Indigo fordum giorde blomstrende. Siden denne graadige Plante har ødelagt alt Grundstof til Grøde paa de smaae Høie, hvoraf der ere overmaade mange i dette Distrikt, dyrker man kun med noget Held Breddene ved Havet, der ere blevne berigede ved Affal-

det fra de høiere Jorder. Denne Forringelse har bestemt et temmelig stort Antal Kolonister til at bringe deres Driftighed andensteds hen. De, der af Vane eller Grunde ere blevne ved deres Plantager, have forøget deres Eiendele med alt hvad der stod dem an. De holde sig ogsaa, ved at lade en Deel af deres Jord ligge til Hvile, medens den anden er i Brug; men Hielpen deraf er ikke det, som den vilde være i Europa. Af denne Mening ere selve Beboerne, som henvende deres Vindskibelighed til Sukkeret saa meget som deres Evne og deres Kredit tillade dem det.

Det er paa de opdyrkede og udviskede Høie i dette Distrikt det vilde være rigtigst at formere Qvæg. Regieringen har feilet, da den har bortskienket Bierge paa det Vilkaar, at man skulde besætte dem med Horn-Qvæg. Foruden det, at det ikke var fornuftigt, til Græsgange at bruge friske Jorder, som man kunde giøre mere frugtbringende for Staten, var det umueligt at vente, at driftige Mennesker vilde giøre sig til Hyrder, naar de kunne drage en bedre Nytte af deres Jorder, til hvilken Avlings-Art de end anvendte dem. Man kan endog forsikre, at Kreaturene altid vilde blive overmaade sieldne paa St. Domingo, endog paa de Steder, som ikke kunne bruges til andet, saalænge som Monopoliet paa Slagteriet skal vedblive i Kolonien.

Les Coteaux indtage omtrent 10 Mile Strandbredde til en Dybde af 2 til 5 Mile. Allevegne finder man smaa Bugter, hvor det er let at losse, uden at nogen giver et sikkert Lye mod haardt Veir. Distriktet har 24 Kaffe-, 3 Bomulds- og 66 Indigo-Avlinger. Dette sidste Produkt har taget mindre af i Mængde, har udartet mindre i Beskaffenhed end andensteds. Fordele, som maae tilskrives Jordsmonnets Natur og Beskaffenhed. Imidlertid synes Tiden ikke langt borte, da Havets Bredder ville see 14 til 15 Sukker-Avlinger reise sig

paa Ruinerne af hvad der forhen er dyrket. Van'en og Leiligheden at faae Slaver ved Snig-Forbindelser ville giøre Forandringen let.

Thiburon, som har 12 Miles Strækning paa Havets Kyster, og 2, 3 til 4 Miles ind i Landet, ender Kysten. Reeden ved dette Forbierg giver ikke noget tilstrækkeligt Ly mod Stormene; men vel anlagte Batterier kunne deraf giøre et Tilflugts- og Beskyttelses-Sted for Franske Skibe, som i Krigs-Tider bleve forfulgte i disse Farvande. Dette Etablissement har 4 Avlsgaarde med Bomuld, 30 med Indigo og 37 med Kaffe. Siden Freden (1763) er der bleven indrettet 4 Sukker-Avlinger, hvis Antal kan stige til 16.

39. Anstalter, som kunde forbedre Avlsbedrifterne i det Sydlige af Kolonien.

De Etablissementer, som man her har giennemløbet, forsmægte alle i en større eller mindre Elendighed. Ogsaa sluttes Kiøb og Salg ikke der med Penge, som i det Nordlige og Vestlige af Kolonien. I det Sydlige omtusker man Europas Handelsvarer mod Amerikas Produkter. Af denne vilde Skik flyder der uendelige Keglerier, utallige Bedragerier, ødelæggende Forsinkelser, som afholder Skipperne, fornemmelig dem, som give sig af med Slave-Handelen.

Det er en alt for vel beviist Sandhed, at det aarlige Tab af Sorte stiger af naturlige Aarsager til hver 20de, og at det af tilfældige Omstændigheder bringes til hver 15de. Af denne Erfaring følger, at det Land, som vi her have med at giøre, og som i alt har meer end 40,000 Slaver, har seet 25,000 af dem døe i en 10 Aars Tid. 8134 Afrikanere, som Franske Redere have indført fra 1763 til 1773, have sikkerligen ikke erstattet denne store Afgang. Hvad skulde da disse Etab-

lissementers Skiebne have været, dersom Snighandlere ikke havde forsynet dem med andre i deres Sted? Det er ikke alt.

Den sydlige Deel af St. Domingo har noget meget ufordelagtigt. De Bierge som beherske den, berøve denne Deel saa vel som den vestlige omtrent i 6 Maaneder Regnen fra Nord og Nord-Ost, som giør de Nordlige Marker frugtbare. Den vil derfor blive udyrket eller slet dyrket, indtil man istedet for Regn-Vand har sat Vand af Floderne. Denne Operation, som vilde tredoble Produkterne, udfordrer store Kapitaler og mange Slaver. Enten det er af Umuelighed eller Mistroe, saa leverer Frankerigs Handel dem ikke.

Hvad Beslutning bør Regieringen tage? Aabne i en 10 til 15 Aar denne Deel af sin Kolonie for alle Udlændinger. Engellænderne ville føre Sorte dertil; Hollænderne ville giøre Forskud for en Rente, som Avlsbedrifterne i den nye Verden meget godt kunne bære. Det kan ikke feile, at Udfaldet jo maa blive lykkeligt, dersom man udstæder Forordninger, som give begge Nationers Tilgodehavende en tilstrækkelig Sikkerhed.

Moderlandets Havne vil fra først af reise sig med Heftighed mod dette nye Paafund. Men naar de faae Monopoliet igien, naar de komme til at nyde udelukkende Fordeel af den umaadelige Tilvext, som Skibsfarten, Kiøb og Salg har faaet, ville de velsigne den modige Haand, som har giort Forberedelse til deres Velstand.

40. Etablissementer, der ere anlagte i det Vestlige af St. Domingo.

Det Vestlige af Kolonien er meget forskielligt fra det Sydlige. Det første Etablissement, som viser sig

og fortiener nogen Opmærksomhed, er Jeremie eller Grande-Anse. Det indtager 20 Mile paa Kysten fra Tiburon til Patit-Trou, og 4 til 6 Mile ind i Landet. Da det er et Distrikt, som er i sin første Opkomst, er der ikke synderlig andet end Havets Bredder, som ere beboede, og endda ere disse det kun meget lidet. Imidlertid blive alle de Varer, som berige det øvrige af Øen, der dyrkede. Et Produkt, som er det egent, og hvoraf det aarligen høster en 1500 Sentner, er Cacao'en, som ikke vilde lykkes i mere aabne Distrikter. Forenings-Punktet er en net bygget Bye, der ligger paa en Høi, hvor Luften er meget sund. Med Tiden vil denne Handels-Plads blive betydelig. Til Uheld har den en slet Reede. Saasnart Norden-Vinden blæser noget heftig, ere Skibene nødte til at flygte til Forbierget Dame-Marie, hvor man ikke har giort nogen Anstalter til at give dem Sikkerhed for at blive beskyttede, eller søge hen til Øen Caymites, der er udsat for Corsarernes Angreb.

Petit-Goave var fordum i stor Anseelse, og havde at takke derfor en Havn, hvor Skibe af enhver Størrelse fandt en ypperlig Ankerplads, god Leilighed til at falde af, og Lye mod Vindene. Det var det bekvemmeste Tilflugtssted for Eventyrere, som kun tænkte paa at tilegne sig hvad de kunde plyndre fra Spanske Skippere. Siden Avlsbedrifter ere traadte istedet for Søerøveriet, har dette Sted tabt meget af sin Navnkundighed. Hvad det endnu har tilbage af Betydenhed, har det sine Territorial-Rigdomme at takke for, der indskrænke sig til 15 Plantager med Sukker, 20 med Kaffe, og 12 med Indigo og Bomuld. Endnu mere maa det derfor takke Produktet af 24 Sukker-, 50 Indigo-, 67 Kaffe- og 34 Bomulds-Avlinger, som Sognene i Petit-Trou, i Lance à Vraux, i St. Michel, og i Grand-Goave bringe i dets Oplag. Det er usundt og

vil blive det, indtil man bliver saa lykkelig at skaffe Afløb for Floden Abaret, hvis stillestaaende Vand frembringer stinkende Moradser.

De Steder, der staae under Leogane, ere store. Man tæller der 20 Avlsgaarde bestemte til Indigo; 40 til Kaffe; 10 til Bomuld; 52 til Sukker. Førend Jordskielvet 1770, som ødelagde alt, havde Byen 15 meget lige Gader, og 400 Huse af Steen, som nu kun ere af Tømmer. Dens Beliggenhed i en smal, frugtbar, vandet Slette levnede ikke meget at ønske, dersom en seilbar Kanal aabnede den en let Forbindelse med dens Rede, som er kun en Miil derfra.

Dersom der var noget fornuftigt i at anlægge en Fæstning paa den vestlige Kyst, vilde Leogane fortiene Fortrinet. Den staaer paa et jævnt Jordsmon, intet behersker den, og den kan ikke beskydes af Skibe. Men for at sætte den i Sikkerhed for en Overrumpling, maatte man omgive den med en Jord-Vold og en dyb Grav, der vilde fyldes med Vand uden mindste Bekostning. Denne Bekostning vilde langt fra ikke medtage nær saa meget, som det Arbeide man har foretaget sig ved Port-au-Prince.

Den Deel af Øen, som de Franske først opdyrkede, var den vestlige, som den, der laae længst borte fra Spaniernes Styrke, hvilken man da havde at frygte for. Beliggende midt imellem de Kyster, som de indtoge, oprettede de der Regieringens Sæde. Først anlagde man det i Petit-Goave. Siden efter blev det forflyttet til Leogane, og det var 1750 man giorde Port-au-Prince dertil.

Dette Distrikts Territorium har 40 Sukker-, 12 Indigo-, 50 Kaffe- og 15 Bomulds Avlinger. Dette Produkt bliver forøget med andre langt betydeligere, som det faaer fra de rige Sletter i Cul de Sac, Arcahaye og Mirbalais's Bierge. Under dette Synspunkt er

Port au Prince et betydeligt Oplagssted, som man maatte see til at forskaffe tilstrækkelig Beskyttelse, for at forekomme en Overrumpling, og forvisse Indbyggerne et Tilflugtssted. Men var det vel raadeligt deri at forene den civile og militaire Autoritet, Domstolene, Tropperne, Krigsfornødenhederne, Levnetsmidlerne, Arsenalet, alt hvad der gier Støtten for en stor Koloni? Man vil kunne dømme derom.

En Aabning af omtrent 1400 Favne, tagne i lige Linie, behersket fra tvende Sider, er den Beliggenhed, man har valgt til den nye Hovedstad. Tvende Havne, der dannes af Holme, have tient til Paaskud for dette slette Valg. Kiøbmændenes Havn, der er halv fyldt, kan ikke mere uden Fare tage imod Krigsskibe; og den — dem bestemte — store Havn, der formedelst Uddunstningerne fra Holmene er ligesaa usund som den anden, bliver ikke forsvaret af noget, og kan ikke blive det mod en overlegen Fiende.

En ringe Eskadre vilde endog være tilstrækkelig til at indsperre en større i en saa ufordeelagtig Stilling. La Gonave, der deler Bugten i tvende Dele, vilde give den lille Eskadre et frit og sikkert Spillerum til Krydsning; Søe-Vindene vilde hindre den større fra at komme ud til den; Land-Vindene vilde ved at aabne Udseilingen af Havnen for de Skibe, man vilde skikke imod den, tillige lette den Valget at trække sig tilbage imellem de tvende Snevringer ved St. Marcus og Leogane; med en lige god Maneuvre for dem begge, vilde den altid have den Fordeel at bringe La Gonave imellem sig og den Franske Flaade.

Hvad vilde der skee, dersom denne var den mindre talrige? Forskudt og forfulgt kunde den ikke naae en Tilflugts-Havn, der skiærer sig saa dybt ind som Port-au-Prince, førend Seiervinderen havde draget Fordelen af dens Nederlag. Dersom de slagne Skibe

endog kom ind i den, vilde intet Fæstningsværk forhindre Fienden fra at forfølge dem næsten i Linie og løbe ind endog i Kongens Havn, hvor de maatte flygte hen.

Den lykkeligste Station til Krydsning er den, der giør det let at kunne tage mod eller undvige Trefning; at have kun en liden Strækning at passe paa; at kunne oversee alt fra et Middelpunkt; at finde sikre Ankerpladse; ved Enden af ethvert Bout eller Slag at kunne lægge sig i Skiul uden at trække sig bort; at forskaffe sig Brænde og Vand efter Godtbefindende; at kunne seile i smult Vand, hvor man har kun Byger at befrygte. Disse Fordele vil en fiendtlig Eskadre altid have over de Franske Skibe, der ligge for Anker i Port-au-Prince. Uden at vove noget kunde en Fregat trodse dem. Denne allene vilde være tilstrækkelig til at opsnappe baade ved Ind- og Udseiling alle de Koffardieskibe, der seilede uden Bedækning.

Dog har en saa ugunstig Havn bestemt Byens Anlæg. Det omfatter i Længden 1200 Favne paa Havets Bredder; det vil sige, næsten den hele Aabning, som Havet har udhulet i Midten af den vestlige Kyst. I denne store Strækning, der stikker sig ind til en Dybde af omtrent 550 Favne, ere 558 Huse eller Hytter ligesom tabte og adspredte i 29 Gader. Afløbet af Bækkene, som falde ned af Høiene, vedligeholder en bestandig usund Fugtighed i dette Opholdssted. Til denne Uleilighed lægge man den liden Sikkerhed, der er ved et Sted, som beherskes fra Land-Siden er allevegne tilgængelig fra Søe-Siden. Endog de Holme, der skille de tvende Havne fra hinanden, ere saa langt fra at give Sikkerhed for Landgang, at de endog vilde tiene til at beskytte den.

Saaledes er den Beliggenhed, som Egennytten til Uheld har faaet valgt for der at bygge St. Domingos Hovedstad. Et Jordskielv har 1770 ødelagt den i

Bund og Grund. Det var Tid til at fortryde. Man havde saa meget mere Grund til at haabe det, som alt giør det troligt, at den nye Stad staaer paa Vulkanens Skorpe. Tomme Haab! De private Huse, de offentlige Bygninger ere allesammen blevne istandsatte.

Taabelige Domingoer! sov da, siden du ikke er bange derfor, sov da paa de skiøre og tynde Lag, som skiller dig fra det Ild-Svælg, der bobler under dit Hoved-Gierde. Vær uvidende om den Fare, der truer dig, eftersom dine Bekymringer kun vilde forgifte ethvert Dieblik af dit Liv, og ikke beskytte dig det mindste. Vær uvidende om, hvor usikker din Tilværelse er, at den kun beroer paa et tilfældigt Fald af en Bæk, paa en maaskee allerede temmelig vidt kommen Indsugning af en liden Smule af det Vand, der omgiver dig, i den underjordiske Kiedel, hvortil man har villet at din Boepæl skulde tiene som Laag. Dersom du et Dieblik kom ud af din Uvidenhed, hvorledes vilde du da blive til Mode? Du vilde see Døden tumle sig under dine Fødder, den hule Lyd af de udspendte Svovl-Strømme vilde staae dig for Ørerne, du vilde fornemme Skorpen bævre, hvorpaa du staaer, du vilde høre den revne med Bragen, springe fra dit Huus, løbe om som en fortabt paa dine Gader. Du vilde troe, at Murene i din Vaaning, at dine Bygninger ravede og at du med Ruinerne af dem faldt ned i det Svælg, der er gravet, om ikke for dig, saa dog i det mindste for din ulykkelige Afkom. Ulykken, der venter paa den, vil være hastigere bragt til Ende end denne min Fortælling. Men dersom der er en Retfærdighed til, som hævner grove Forbrydelser; dersom der gives et Helvede, da haaber jeg det er der de Forbrydere ville komme til at hensukke Evigheden i Ildsluer, som aldrig udslukkes, de Forbrydere, som forblindede af egennyttige Hensigter, føre Regieringerne bag Lyset, og hvis for-

dærvelige Raad have opført det Mindesmærke paa Vankundighed og Dumhed, som Du beboer, og som har maaskee kun et Øieblik at være til.

St. Marc, som har kun 200 Huse, men som ere behagelig byggede, viser sig i Grunden af en Bugt, der er kronet med en Halvmaane af Bakker, som ere fulde af Qvadersteen. Giennem Byen gaaer tvende Aaer, og Luften, som man der indaander, er sund. Paa dens Grund tæller man kun 10 Sukker-, 32 Indigo-, 100 Kaffe- og 72 Bomulds-Avlinger. Imidlertid trækker dens Rede, skiønt den er kun slet, en stor Mængde Skippere til sig, og det er Artibonite's Rigdomme, som den har denne Fordeel at takke.

Det er en ypperlig Slette af en 15 Miles Længde til en ulige Brede paa 4 til 9 Mile. Den er skaaret i tvende Dele ved den Flod, som har givet den sit Navn, og som løber stridig paa dens Ryg, efter at den har giennemløbet nogle Spanske Besiddelser og Mirbalais. Den Høide, dette Vand løber paa, har for længe siden vakt den Tanke at udskiære det i flere Strømme. Geometriske Forsøg have beviist Muligheden deri. Saa stor er den Magt, oplyste Nationer have over Naturen. Men et Anlæg, der kun har Mathematiske Kundskaber til Grundvold, udfordrer den yderste Forsigtighed i Udførelsen.

I Tingenes nutidige Forfatning ere de paa den høire Bredde anlagte Plantager udsatte for hyppig Tørke, som ofte ødelægger de bedst grundede Forhaabninger. De paa den venstre Bredde, der ligge kiendelig lavere, ere godt vandede og formedelst denne Fordeel komne til den høieste Grad af Kultur. Eierne af de første drive paa Vandets Fordeling, de andre sætte sig derimod af Frygt for at see deres Jorder oversvømmede.

Dersom der, som Rygtet i Almindelighed gaaer, gives sikre Midler til at giøre den ene Deel frugtbar,

uden at fordømme den anden til Ufrugtbarhed, hvi forsinker man da et Foretagende, som maa give en Forøgelse af en 10 til 12 Millioner Pund Sukker. Denne Tilvext vilde blive endnu mere betydelig, dersom det var muligt ganske at udtørre den Deel af Kysten, som Artebonité-Floden sætter under Vand. Ved saaledes at forandre Flodernes Løb er det, at det oplyste Menneske bringer Jorden til at giøre sig Tieneste. Den Frugtbarhed, han udbreder derpaa, kan allene retfærdiggiøre hans Erobringer; dersom ellers Konsten og Virksomheden, Love og Retskaffenhed, kunne i Tidens Længde oprette det uretfærdige i at erobre et Land.

Gonaives's Jordbund er flad, temmelig jævn og meget tør. Den har 2 Plantager med Sukker, 10 med Kaffe, 6 med Indigo og 30 med Bomuld. Dette sidste Produkt kunde meget let formeres paa en stor Strækning Sandjorder, som for Tiden ikke synes skikket til anden Avling. Men bliver Artebonité's Vand nogensinde fordeelt med Forstand, vil en betydelig Deel af dette store Distrikt sikkerligen blive bedækt med Sukker-Rør. Da vil man maaskee see, at det var i dets ypperlige og let befæstelige Havn, man burde have anlagt Regieringens Sæde. En anden Fordeel maa giøre dette Land interessant. Der findes mineralske Vande deri. Man forsømte dem længe i en Kolonie, der altid var fuld af Reconvalescentere og Syge. Endelig byggede man der Bade, Vandspring, nogle bekvemme Vaaninger, og et Hospital for Soldater og Matroser.

41. Betragtninger over den liden Deeltagelse, Moderlandene og Kolonierne vise hinanden.

Kolonierne vise os nogle modsigende Synderligheder, som det er umueligt at negte, og som synes vanskelige at forene.

Agte vi Koloniens Produkter høit? Jeg troer man vil ikke tvivle derpaa. Hvorfor tage vi da saa liden Andeel i deres Velgaaende og Kolonisternes Konservation. En rasende Orkan har i Tusendeviis begravet nogle af disse Ulykkelige under Ruinerne af deres Vaaninger og ødelagte Eiendomme, vi tage os mindre deraf end af en Duel eller et Mord, der er begaaet ved vore Døre. En vidtløftig Egn af dette langt fraliggende Fastland bliver ved at ødelægges af en eller anden smitsom Sygdom; man taler her derom med mere Kulde, end om en uvis Tilbagevenden af inokulerede Smaakopper. Dyrtidens Gyseligheder nøde Beboerne paa St. Domingo eller Martiniqve til at søge sig Føde paa Marken eller sluge hinanden; vi ville tage mindre Deel deri end i en Hagel-Skye, der havde nedslaaet Sæden i nogle af vore Landsbyer. Det er temmelig naturligt at forestille sig, at denne Ligegyldighed er en Virkning af den lange Afstand, og at Kolonisterne ikke føle mere ved vore Uheld end vi ved deres.

Men vore Kiøbstæder, svarer man, ligge tæt op til vore Landboere. Deres Nød have vi uophørlig under Øinene. Vi ønske os af dem ikke mindre overflødig Høst af ethvert Slags, og dog kan man nok neppe drive det videre, end man giør i den Foragt, man viser for at opmuntre, formere og konservere dem, der dyrke Markerne. Hvoraf reiser sig denne forunderlige Modsigelse? Deraf at vi ere fiollede i den Maade, hvorpaa vi opføre os mod vore Kolonister, og baade umenneskelige og fiollede i vor Adfærd mod vore Bønder, efterdi vi ville Tingen baade fiern og nær, og vi hverken fiern eller nær ville Midlerne dertil.

Men hvorledes gaaer det til, at dette usammenhængende hos Nationerne er ligeledes Feilen hos Regie=

ringerne? Fordi det efter al Sandsynlighed er mere Misundelse end rigtig Tarv, der bringer dem til, saavel at erhverve sig som beholde dette Slags fierne Besiddelser; fordi de nok ikke saa egentlig regne Kolonisterne til deres Undersaatter. Skal jeg sige det? Ja jeg vil sige det, efterdi jeg troer det, fordi at Indbrud af Havet, som vilde opsluge denne Deel af deres Herredom, vilde gaae dem mindre til Hierte, end dersom de skulde lide Tab derpaa ved Indbrud af en medbeilende Magt. Det siger dem kun lidet, om disse Mennesker døe eller leve, naar de kun ikke tilhøre en anden.

Jeg vil derfor først henvende mig til Fyrsterne, og sige til dem: Enten overlader disse Mennesker til deres Skiebne, eller understøtter dem; derpaa til Kolonisterne: Søg Understøttelse hos det Moderland, hvorunder I staae, og dersom den bliver eder negtet, da afsondrer eder derfra. Paa een Gang at have baade Nød og Ligegyldighed og Trældom at døie — det er formeget.

Men hvorfor ere Kolonierne baade slettere bestyrede og endnu mere ulykkelige under de Magter, til hvis Styrke og Anseelse de ere af største Nødvendighed? Fordi disse Magter ere endnu mere fiollede end vi; fordi med mere Handel er Bestyrelses-Aanden endnu mere grusom; fordi de — lige en Forpagter, som ikke er sikker paa at faae sin Kontrakt fornyet — udpidske et Land, som i en Tid af et Aar kan gaae over i en ny Besidders Hænder. Naar en Stats Provindser ere sammenhængende, blive de, som ere nærmest ved Grændsen, meest skaanede. Lige det modsatte finder Sted med Kolonier. Man udsuger dem af den blotte Frygt for, at den Skaansel, man havde viist dem, kunde i Tilfælde af Fare blive til et reent Tab.

42. Etablissementer der ere anlagte i det Nordlige af St. Domingo.

Det Vestlige af St. Domingo er skilt fra det Nordlige ved Dæmningen St. Nicolas, som er fælleds for begge Kyster. Ved Enden af Forbierget er en ligesaa skiøn, som sikker og magelig Havn. Ved at lægge den lige over for Pynten Maisi paa Øen Cuba, synes Naturen at have bestemt den til at blive den vigtigste Post i Amerika til Skibsfartens Lettelse. Dens Bugt har en Aabning af 1450 Favne. Reeden støder til Havnen, og Havnen til Bassinet. Denne hele store Fordybning er sund, endskiønt Søen er der ligesom stillestaaende. Basinet som man skulde sige var netop giort til Kalfatringer, har ikke den Feil, som de lukte Havne. Det er aabent for Vest- og Nord-Vindene, uden at deres Voldsomhed kan forstyrre eller forsinke Bevægelsen eller Arbeidet i den. Halvøen, hvor Havnen er beliggende, hæver sig ligesom Trinviis op til de Sletter, der hvile paa et uhyre Fodstykke. Den er, saa at sige, et eneste Bierg, som fra en bred og jævn Top gaaer ved en umærkelig Skakning ned og forener sig med det øvrige af Øen.

Høien St. Nicolas havde aldrig tildraget sig den offentlige Opmærksomhed. Skaldede Bakker og fladtrykte Klipper havde intet tiltrækkende for Begierligheden. Det Brug, Engellænderne have giort af denne Stilling i Krigen 1756, har ligesom trukket den ud af et intet. Oplyst endog af sine Fiender anlagde det Franske Ministerium der 1767 et Oplagssted, hvor fremmede Skippere kunde frit omtuske det Tømmer og de Kreature, som manglede Kolonien, mod dens Sirupper og Sukker-Brændevine, som Moderlandet forkastede. Denne Handel, som en fornuftig Overbærenhed og et vindskibeligt Smugleri udstrakte til endnu andre

Artikler, gav Anledning til en Bye, som for Tiden bestaaer af omtrent en 300 Træe-Huse, der ere blevne bragte heel færdige dertil fra Ny-Engelland.

I nogen Afstand fra Havnen, men altid i Dæmningens Distrikt, ligger den aabne Bye Bombardopolis. De Acadier og Tydskere, som man havde flyttet derhen 1763, omkom der i Begyndelsen i en forfærdelig Hurtighed. Det er en uundgaaelig Skiebne med nye Etablissementer, der ere anlagte imellem Vende-Cirklerne. De faa, der vare undkomne fra Klimaets, Græmmelsens og Elendighedens sørgelige Angreb, tænkte kun paa at begive sig bort fra en kun lidet frugtbar Jord, da de Forbindelser, der bleve oprettede i Naboelaget, atter oplivede deres Forhaabninger lidet. De dyrke Levnetsmidler, Frugter, Have-Urter, som de sælge til Skibene og Indvaanerne i Havnen, ja endog lidet Kaffe og lidet Bomuld til Europa.

Efter Dæmningen St. Nicolas er det første Etablissement, man finder paa den nordlige Kyst, Freds-Havnen. For dets Anlæg kan det takke sit Naboelag med Tortue, hvis Indbyggere flygtede derhen efterhaanden som de forlode denne Øe. Dets Opdyrknings Elde har giort denne Egn til en af de mindst usunde paa St. Domingo, og den er for lang Tid siden kommen til den Grad af Rigdom og Folkemængde, som den kan opnaae. Men den ene saa vel som den anden er kun ringe, endskiønt Vindskibeligheden har drevet det til at giennemgrave Bierge for at lede Vandet og faae Jordene vandede. Den Vanskelighed, man fra alle Sider finder i at lande ved Freds-Havnen, har skilt den fra den øvrige Kolonie.

Petit St. Louis, Borgne, Havnen Margot, Limbé, Lacue ere ligeledes uden Forbindelse imellem sig. Disse Distrikter ere adskilte ved Floder, som oversvømme og ødelægge deres bedste Jorder. Ogsaa ere

de i Almindelighed alt for kolde til at Sukker-Rørene kunne slaae an i dem. Man burde holde disse Strømmes Vand i brede og dybe Render. Efter at have giort dette, vilde det være let at anlægge Broer, hvorved Indbyggerne kunne komme til hinanden, og som kunde sætte dem i Stand til at meddele hinanden deres Kundskaber, og lade dem nyde Fordelene af et bedre indrettet Selskab. Da vilde Indigo-Plantagerne blive bedre og Sukker-Plantagerne flere, uden at Kaffeen blev forladt. Man anseer den for den beste i Kolonien. Limbé allene høster en 2 Millioner Pund, der kan sættes ved Siden af Martiniqves.

43. Den paa den nordlige Kyst af St. Domingo beliggende Byes, Cap-Francais's, store Vigtighed.

Det er lidet, dersom det endog er noget i Sammenligning med Produkterne af Sletten Cap, som er 20 Mile lang og omtrent 4 Mile bred. Der ere faa Lande mere vandrige; men der findes ikke en Flod der, hvori en Baad kan gaae høiere op end 3 Mile. Denne hele store Strækning er giennemskaaren med snorlige Veie af 40 Fods Brede, som ere besatte med Hekker af Sitron-Træer, og som ikke vilde efterlade noget at ønske, dersom de vare prydede med høie Træer, som vare skikkede til at forskaffe de Veifarende en behagelig Skygge og forekomme den Mangel paa Veed, som allerede begynder at føles formeget. Det er det Land i Amerika, som frembringer det meste Sukker og af den bedste Beskaffenhed. Sletten er kronet med en Rekke Bierge, der gaae i en Dybde fra 4 til 8 Mile. Kun faa af dem ere meget høie. Endeel af dem kunne dyrkes lige til Toppen, og alle ere de skilte fra hinanden

ved Dale, der ere fulde af en forfærdelig Mængde Kaffe-Plantager og meget skiønne Indigo-Avlinger.

Endskiønt de Franske havde tidlig erkiendt Værdien af et Jordsmon, hvis Frugtbarhed overgaaer alt hvad man kan sige derom, begyndte de dog ikke at dyrke det førend 1670, til hvilken Tid de ikke mere frygtede for Spanierne, som indtil denne Tid havde holdt sig Mandstærke i Naboelauget. Det var et af de Mennesker, som Religions-Intoleransen begyndte at forvise fra Fædrenelandet, Calvinisten Gobin, som drog til Cap og anlagde der den første Plantage. Husene formerede sig efterhaanden som Jordsmonnet blev opdyrket. Dette Etablissement havde allerede i en Tid af 20 Aar giort Fremgang nok til at vække Engelændernes Misundel e. De forenede deres Magt med Spanierne, angrebe det 1695 baade til Lands og Vands, toge det, plyndrede det, og lagde det i Aske.

Af dette Uheld kunde man have d aget en stor Fordeel. Paa en Reede, der har 3 Mile i Omkreds, havde Egennytten, der er den første Stif er af Kolonier, valgt sig til Caps Anlæg Foden af en meget høi Bakke, fordi dette var det St d, der aae den sædvanlige Ankerplads nærmest. Denne kun lidet sunde Beliggenhed advarede Kolo isterne om at nedsætte sig paa et andet Sted. De tænkte ikke derpaa. I en Pøl, hvor Soel-Straal rnes H de bliver forøget ved Tilbagekastningen fra Bi rgene, hvorhen Vinden aldrig kommer uden fra Søe-Kanten over Moradser, der er det man har opbygt en Bye igien, som man aldrig burde have anlagt der. Imidlertid har dette Etablissement stedse tiltaget formedelst Naboe-Markernes Overflødighed.

For Tiden afdeles Cap ved 29 snorlige Gader i 226 Holme med Huse, hvis Antal beløber sig til 900. Men disse smalle Gader, der ikke have Fald, endskiønt

Jordsmonnet er rundrygget, ere altid i et Ælte, thi da de ikke ere broelagte uden i Midten, blive Renderne, der ikke have noget lige Fald, til Kloaker istedet for at tiene til Vandets Afløb.

Den gamle Plads Notre Dame, og Kirken, som ved Enden af den er bygget af Steen, der ere bragte dertil fra Europa; den nye Plads Clugny, hvor man har anlagt Torvet; Vandspringene, som pryde begge disse Mindesmærker; Regieringshuset; Kasernerne; Komediehuset — ingen af disse Bygninger vilde tiltrække sig den nyefigne Reisendes Opmærksomhed, der havde nogle gode Grundsætninger i Bygningskonsten, og maaskee vilde han bortvende Øiet fra de fleste. Men dersom Naturen havde givet ham et følsomt Hierte, vilde det svulme op ved det blotte Navn af Forsyns-Husene.

De fleste Lykkejægere, der komme til Kolonien, besidde hverken Formue eller Duelighed. Førend de have skaffet sig Arbeide nok til at leve af, ere de udsatte for Sygdomme, der alt for ofte ere dødelige. For disse Ulykkelige stiftede en menneskekierlig og ædelmodig Indvaaner i Cap tvende Herberger, hvori begge Kiøn skulde særskilt finde den Hielp, som deres Forfatning kunde fordre. Denne skiønne Indretning, den eneste i sit Slags i den nye Verden, som aldrig kunde blive beskyttet nok af Øvrigheden, aldrig beriget nok ved Indvaanernes Gaver, har seet sine Indtægter lidt efter lidt at blive til intet, ved deres Uredelighed, som bestyrede dem og ved Regieringens Ligegyldighed.

Altsaa kan intet Godt bestaae sig blandt Mennesker! og den Rige vil angribe den Fattige endog i hans Sikkerheds Ly, dersom ikke Synet af Galgen holder ham derfra! Ulykkelige! I kiende ikke alt det gruelige i eders Adfærd. Dersom man fortalte eder om en af eders Lige, der var bleven overbeviist, at han om Natten havde grebet en i Struben, sat ham Pistolen for

Brystet for at faae hans Pung, til hvilken Straf vilde I vel fordømme ham? Hvilken det endog bliver, saa fortiene I den langt større. I forene Nederdrægtighed, Umenneskelighed, Bedrageri med Ran; og med hvilket Slags Ran endnu? I frarive den, der døer af Sult, det Brød, som man har betroet eder til ham; I udplyndre den Usle, som er overladt til eders Omsorg; I udplyndre ham lønligen og uden at vove noget derved. Den Forbandelse jeg her udstøder mod eder, den udstrækker jeg til alle utroe Hospitals-Forstandere, i hvilket Land de end ere, vare de endog i mit eget; jeg udstrækker den til alle de skiødesløse Tilsynsmænd, som de unddrage deres Forbrydelser, eller som taale dem. Gid den verste Skiændsel, gid de Straffe, der ere bestemte for de groveste Forbrydere, falde paa de Skalkes landlyste Hoveder, som ere i Stand til at begaae en saa gyselig Forbrydelse mod Menneskeheden; en Forbrydelse, der er saa stridende mod al sund Politik; og skulde de selv undgaae Skiændselen og Straffen, saa gid de Tilsynsmænd, som blive uvidende om, eller taale denne yderlige Fordærvelse, maatte blive et Forbandelses Formaal for alle Nationer og for alle Sekler.

Uagtet den Uorden, hvori Forsyns Husene, der bidrage saa meget til Menneskeslægtens Konservation, ere komne, døer der i Forhold færre Mennesker i Cap, end i nogen anden af Koloniens Søestæder. Denne Fordeel maa man tilskrive Territoriets hele Opdyrkning; Naboe-Kloakernes Opfyldelse; den Adspredelse, de Bekvemmeligheder, den Virksomhed, den Understøttelse af ethvert Slags, som man finder forenet i et talrigt og virksomt Selskab. Luften vil faae alt det sunde, som Tingenes Natur tillader, naar man faaer Petit-Anses Moradser udtørrede, som i megen Tørke udbrede en stinkende Lugt.

Havnen svarer til Byen. Den har en forunderlig god Beliggenhed til at modtage de Skibe, som komme fra Europa. Af enhver Størrelse ligge de der bekvemt og i Sikkerhed. Kun aaben for Nord-Ost-Vinden kan den ikke tage nogen Skade af den, da dens Indløb er bestrøet med Riffer, som bryde Bølgernes Voldsomhed.

Til dette berømte Oplagssted er det at mere end det halve af hele Koloniens Produkter blive bragte. De komme der fra Biergene, de komme der fra Dalene, de komme der fornemmelig fra Sletten. De Sogne, der levere de vigtigste, ere bekiendte under Navn af Plaine-du-Nord, Petit-Anse, Grand Reviero, Morin, Limonade, Trou, Terrier-Rouge, Fort-Dauphin, og Ouanaminthe, som endes ved Floden Massacre. Distriktet Morin og Holmen Limonade overgaae de andre Etablissementer meget i Henseende til deres Sukkers Mængde og Beskaffenhed.

44. De Produkters Beskaffenhed og Mængde, som Frankerig aarligen faaer af sin Kolonie St. Domingo.

Alle St. Domingos Produkter indskrænkede sig 1720 til 21,000,000 Pund raat Sukker, 1,400,000 Pund udleret Sukker, 200,000 Pund Indigo. Disse Produkter have faaet en hurtig og græsselig Tilvæxt. Man har henimod Aaret 1737 forøget dem med Bomulden og Kaffeen. Endog Cacaoens Dyrkning er bleven optagen igien, men lidt seildigere.

Paa 353 Skibe fik Frankerig 1775 fra denne Kolonie:

1,230,673	Sentner	Sukker,	som gik i en	9,395,000 Rdlr.
459,339	—	Kaffe	: :	4,581,910 —
18,086	—	Indigo	: :	3,228,400 —
5,787	—	Cacao	: :	85,070 —

518 Sentner Rocou, som gik i		6,850 Rdlr.
26,892 — Bomuld	: :	1,411,870 —
14,124 Huder	: :	34,570 —
43 Sentner Kabelgarn	:	9,120 —
90 — Caßia Rør		510 —
92,746 — Veed	:	190,750 —
I Smaaprodukter, hvoraf nogle tilhørte de andre Kolonier		283,950 —
Og endelig i Penge	: :	546,000 —
Man lægge alle disse Summer sammen		
og man vil da finde en Indtægt af en		19,774,000 Rdlr.
Dersom man til disse, af St. Domingo udbragte,		
lægger de af Cayenne udbragte		101,800 —
— de af Martiniqve	: :	3,950,000 —
— de af Guadeloupe	: :	2,648,800 —
Vil man see at 1775 fik Frankerig af sine Besiddelser i den nye Verden paa 562 Skibe	: :	26,474,600 Rdlr.
Af disse Produkter forbrugte Riget kun for	: :	11,006,820 —
Til Fremmede solgte det altsaa for		15,467,780 —
Denne store Udførsel tilveiebragtes af		
1,040,998 Sentner Sukker, som indbragte en	: :	8,127,730 Rdlr.
500,582 — Kaffe	:	4,982,790 —
11,306 — Indigo	:	2,018,190 —
7,922 — Cacao	:	116,460 —
1,531 — Rocou	:	20,125 —
1020 — Bomuld	:	53,550 —
1207 — Caßia Rør		6,850 —
41808 — Veed	: :	125,730 —
568 Huder	: :	1,070 —
100 Pund Kabelgarn	:	315 —

For at komme tilbage til St. Domingo igien, saa bleve dens forfærdelige Rigdomme tilveiebragte af 385 Vaae — 263 udleret — Sukker-Værker; 2587 Indigo-Avlinger; 14,180,336 Bomuldstræer; 92,893,405 Kaffetræer; 757,691 Cacaotræer.

Til samme Tid havde Kolonien i Kreature 75,958 Heste og Muulesler, 77,904 Stykker Horn-Qvæg. I Levnetsmidler havde den 7,756,225 Benanietræer; 1,178,229 Grøfter Maniok; 12,734 Qvarterer Mais; 18,738 med Patatos; 11,825 med Ignamer; og 7046 med smaat Hirse.

Arbeidet sysselsatte 32,650 Hvide af hver Alder og Kiøn; 6036 frie Negre og Mulatter, og omtrent 300,000 Slaver. Aarets Mandtal bragte rigtig nok Antallet paa disse ulykkelige Fanger kun til 240,095; men det er bekiendt, at enhver Avlsbruger unddrog Fiskuses Undersøgelser de fleste han kunde, for at befrie sig fra de svære Paalæg.

Disse Avlinger og disse Beboere ere fordelte i 46 Sogne, hvoraf der gives nogle, som have 20 Mile i Omkreds, og mange, hvis Grændser ikke ere bestemte. De fleste af dem have kun Hytter eller faldefærdige Skrog til Kirker. Næsten i ingen af dem forrettes den offentlige Tieneste med passende Anstændighed. De sydlige og vestlige forestaaes af Dominikanere, og de nordlige af Capucinere, som ere komne istedet for Jesuiterne. Alle have de en Bye eller en Kiøbsted.

Byerne bestaae af nogle Kiøbmands-Boder og nogle Haandværkeres Værksteder, som alle ere byggede omkring Præsteboligen. Om hellige Dage bliver der et Slags Marked, hvortil Slaverne komme for at omtuske Frugter, Fiærkreature og andre smaa Fødevarer, som ere deres egne, for Huusgeraad, Klædemon, Pynt, som, skiønt kun af liden Værd, forskaffer dem dog nogle Beqvemmeligheder, og udmærker dem blant dem af de-

res Lige, der ikke kunne nyde det samme. Man kan ikke ærgre sig nok over, at Tyranniet forfølger dem midt i disse usle Omtuskninger, og at de Retfærdighedens usle Haandlangere, der ere satte til at overholde Orden i disse Forsamlinger, lade disse Ulykkelige føle Haardheden i deres Forfatning, endogsaa i de faa Forfriskning Øieblikke, som bleve dem forundte af deres barbariske Herrer.

Der ere tvende Personer, som ere meget forhadte; Stokmesteren, som piner Slaven, og Forstanderen, som ikke forfarer strængt med Stokmesteren. Men denne er et Menneske uden Medlidenhed, som ved sine daglige Forretninger maaskee er bleven hærdet i den Grad, at han kieder sig, naar de bleve standsede, og han mangler Leilighed til at paaføre Smerte; istedet for at hin er en Øvrighedsmand, som ikke fører samme Grusomhed i Hiertet, hvis Rolle sædvanlig er at vise Værdighed, og hos hvilken Medlidenheden bør herske ved Siden af Retfærdigheden. Hvi synes da tvende saa forskiellige Væsener at bidrage med hinanden til at giøre Slaven ulykkelig? Skulde det vel være af en grusom Foragt for disse Ulykkelige, som man næsten har udstrøget af Menneske-Klassen? Skulde man saa aldeles have bestemt dem til Piinsel og Slid, at deres Skrig og deres Taarer ikke kunne giøre noget Indtryk?

Koloniens store Stæder og i Almindelighed alle de Amerikanske Øers, fremstille et Syn, der er meget forskielligt fra de Europæiske Stæders. I Europa ere vore store Stæder befolkede med Mennesker af alle Klasser, af alle Handteringer, af alle Alder; nogle rige og ørkesløse, andre fattige og sysselsatte, alle jagende i Tumlen og Hoben efter den Gienstand, de have Øie paa, nogle efter Forlystelse, andre efter Lykke, andre efter Berømmelse eller Øieblikkets Ry, som man ofte tager derfor, og atter andre efter Livets Ophold. I disse

store Hvirvler maae Sammenstødet og Afvexlingen af Lidenskaber, Fordele og Fornødenheder, nødvendigen frembringe store Bevægelser, uventede Kontraster, nogle Dyder og mange Laster eller Forbrydelser. Det er vandrende Grupper, der ere mere eller mindre oplivede, efter Mængden paa Akteurerne og følgelig paa Optogene, som spilles deri. Paa St. Domingo og den øvrige Amerikanske Øe-Samling er Synet i Stæderne eensdan og monotonisk. Der er hverken Adelige, eller Borgere, eller Kapitalister. De vise kun Værksteder, der svare til de Varer, som Jordbunden frembringer, og det forskiellige Arbeide, som de udfordre. Der seer man kun Kommissionærer, Giestgivere, Eventyrere, der tumle sig for at faae en Tieneste, de kunne leve af, og tage mod den første, der tilbyder sig. Enhver skynder sig med at blive riig, for at komme bort fra et Opholdssted, hvor man lever uden Udmærkelse, uden Hædersposter, uden Forlystelser og uden nogen anden Opmuntring end Egennytten. Ingen bliver der i den Hensigt, der at leve og døe. Øiet er fæstet paa Europa, og Hoved-Fornøielsen, som Tilvexten i Rigdomme forskaffer, bestaaer i det meer eller mindre langtrækkende Haab, at kunne bringe dem tilbage blant Sine i vor Halvverden.

45. St. Domingos Handels-Forbindelser med fremmede Nationer.

Foruden de umaadelige Produkter, som Kolonien sender til sit Moderland, og som kunne i det mindste forøges en Trediedeel, leverer den nogle ringe Dele til sin døsige Naboe. Det er med Sukker og Taffia, og især med Europas Drikke- og Manufaktur-Varer, at den betaler hvad den Spanske Deel af St. Domingo leverer den af Kiød og Flesk, af Veed, af Heste, Huder og

Øxne til dens Bedrifter eller Slagterier; at den tilvender sig alle de Penge, der sendes fra Mexikos Miner til dette gamle Etablissement. Hoffet i Madrit har søgt at formindske det Livlige i denne Handel ved at forbyde fremmede Handelsvarer i sin Besiddelse, og belægge de Øxne, der udføres, med svære Afgifter. Denne feilfulde Indretning har ikke havt anden Virkning end at bringe Vanskeligheder i disse Omtuskninger, som formedelst begge Nationernes Fordel burde have vedblevet frie. Det er fornemmelig i denne Egn af den nye Verden at Trangen faaer Overhaand over Modbydelighed for Karakteren og at det eensdannede i Klimaet qvæler denne Uenigheds-Sæd.

Hollænderne i Curaçao bemægtige sig en stor Deel af den Franske Kolonies Handel, i de Krige de ikke selv ere indviklede. Men de bortføre ogsaa nogle Varer i Freds-Tider. Det er med Ostindiske Produkter og med Vexler de vedligeholde disse svage Handels-Forbindelser.

Jamaikernes med St. Domingo er langt betydeligere. De 12 til 13000 Slaver, som Franske Skippere aarligen bringe til Kolonien, hindre den ikke fra at tage en 4 til 5000 af Engellænderne. De sidste koste den en Siettedeel mindre end de andre, og blive betalte med Bomuld, især med Indigo, der tages til høiere Priis end af National-Handelen. Disse Snighandlere indføre den i deres Fæderneland som et Produkt af de Brittiske Øer, og faae en Præmie af 12 Skilling for Pundet.

Imidlertid er det med Nord-Amerika at St. Domingo underholder en mere vedholdende og mere nødvendig Forbindelse. I trykkende Nød blive Skibene fra dette vidtløftige Land i den nye Verden antagne i alle Havne; men kun ved Dæmningen St. Nicolas i sædvanlige Tider. Deres Ladninger bestaae i Bygnings

Tømmer, Bælgfrugter, Qvæg, Meel og saltet Fisk. De bortføre offentlig en 25 til 30000 Fade Sirup, og i Smug alle de Varer, som man kan eller vil levere dem.

46. Frankerigs Handels-Forbindelser med St. Domingo blive farlige, under Krigen, og hvorfor?

Saaledes er i Freds-Tider den Deling, der gjøres af St. Domingos Territorial-Rigdomme. Krigen aabner et andet Optrin. Saasnart der er givet Tegn til Fiendtligheder, bemægtiger Engellænderen sig alle Koloniens Farvande. Han fortræder alt hvad der føres ud, han fortræder alt hvad der føres ind. Hvad der vil gaae dertil, hvad der vil gaae derfra, falder i hans Hænder, og det lidet, der kan have undløbet ham i den nye Halv-Verden, bliver opsnappet paa Kysterne af den gamle, hvor han ligeledes er mandstærk. Moderlandets Kiøbmand afbryder da sine Expeditioner; Øens Beboer tilsidesætter sit Arbeide. Istedet for indbringende og hurtige Handels-Forbindelser træde en Mathed og Fortvivlelse, der varer saa længe som Fiendtlighederne imellem de krigførende Magter.

Det vilde have blevet anderledes, dersom de første Franskmænd, der lode sig see paa St. Domingo, havde tænkt paa at anlægge Avlsbedrifter. De skulde da — hvilket havde været dem en let Sag — have bemægtiget sig den Deel af Øen, der ligger mod Øst. Den har vidtløftige og frugtbare Sletter. Strand-Bredden er sikker. Man gaaer ind i dens Havne samme Dag, man faaer dem at see. Den Dag, man gaaer ud af dem, kommer man saa langt fra dem, at man taber dem af Sigte. Veien er saaledes at Fienden ikke kan lægge nogen Snare. Det er ikke let der at gaae paa

Krydstog. Dens Farvande ere beleilige for Europæernes Landing, og Reiserne ere korte. Men da de første Franske Søefareres Hensigt var at angribe de Spanske Skibe og forurolige den Mexikanske Bugt, saa bemægtigede de sig Besiddelser paa en kringelkroget Kyst, der vare omviklede af Cuba, Jamaika, Turqverne, Tortue, Caiqverne, Gonave, Lucayerne; af en Mængde Banker og Klipper, hvorved Skibenes Gang giøres langsom og usikker; af indklemte Søer, der nødvendigen give Fienden en stor Fordeel til at lande, sperre og krydse.

Hoffet i Versailles vil aldrig bringe det til i Krigs-Tid at vedligeholde stadige Forbindelser med sin Kolonie, uden ved Hielp af nogle Linie-Skibe i det Sydlige og Vestlige og en god Eskadre i det Nordlige. Der har Naturen ved Fort Dauphin dannet en rummelig, bekvem og sikker Havn, som er let at forsvare. Fra denne Reede, der ligger Luvarts for alle de andre Etablissementer, vil det være let at beskytte de forskiellige Farvande. Men man maa istandsætte og forøge Stedets Værker; man maa der oprette et behørigt Søe-Arsenal. Sikre paa et Tilflugtsted og al fornøden Understøttelse efter en lykkelig eller ulykkelig Træfning ville da de Franske Admiraler ikke være bange for at maale sig med deres Fædernelands Fiender.

47. Den Deel af St. Domingo, som de Franske have taget i Besiddelse, kan blive angrebet af Spanierne, som ere i Besiddelse af den anden Deel.

De Forholdsregler, som det vilde være gavnligt at tage, for at forebygge de Ødelæggelser, som det vilde være mueligt for Spanierne at anrette i det Indre af St. Domingo, fortiene ogsaa nogen Opmærksomhed.

Castillien, som endnu har de to Trediedele af denne Øe i Besiddelse, eiede den ganske og aldeles, da nogle dristige og driftige Franskmænd lidt efter Midten af det 17de Sekulum søgte sig der et Tilflugtsted mod Lovene og mod Nøden. Man vilde drive dem derfra, men skiønt uden anden Understøttelse end deres Mod, vare de dog ikke bange for at udholde Krigen mod en Nation, der var væbnet under en lovlig Autoritet. Deres Fædernelond vedkiendte sig dem, da det ansaae dem stærke nok til at kunne holde sig i det de havde anmasset sig, og man sendte dem en Formand. Den kiekke Mand, som blev valgt til første Befalingsmand for disse uforfærdede Lykkejægere, blev saa giennemdrukket af deres Tænkemaade, at han foreslog sit Hof, at erobre hele Øen. Han indestod med sit Hoved for et lykkeligt Udfald paa dette Foretagende, naar man kun vilde sende ham en Eskadre, der var stærk nok til at sperre Hoved-Stadens Havn.

Ministeriet i Versailles tilsidesatte en Plan, der bedre kunde udføres, end det i den lange Afstand troede, og lod de Franske være udsatte for idelige Fiendtligheder. Det manglede ikke at man jo bestandig drev Fienderne tilbage med Fordeel, at man endog bragte Ødelæggelsen i det fiendtlige Land; men disse Keglerier nærede Plyndre-Lysten i deres Siæl, afdroge dem fra nyttigt Arbeide, og standsede Avlingens Fremgang, som altid bør være ethvert velbestyret Selskabs Formaal.

Den Feil, Frankerig havde begaaet med ikke at understøtte den Hidsighed de nye Kolonister viste for at erobre hele Øen, udsatte det for den Fare at miste hvad det havde forskaffet sig der. Medens denne Krone var sysselsat med at udholde Krigen af 1688 mod hele Europa, forenede Spanierne og Engellænderne, der frygtede lige stærkt for at see dem faste i Sædet paa St. Domingo, deres Kræfter for at fordrive dem derfra.

Begyndelsen af deres Foranstaltninger gav dem Haab om et fuldstændig lykkeligt Udfald, da de kom i en uforsonlig Trætte med hinanden. Ducasse, der forestod Kolonien med megen Duelighed og megen Ære, benyttede sig af deres Uenighed til at angribe den ene efter den anden. Først anfaldt han Jamaika, hvor alt blev giæstet med Ild og Sværd. Derfra vendte han sine Vaaben mod St. Domingo, som han var saa godt som forvisset om at bemægtige sig, da Befalinger fra hans Hof standsede denne Expedition.

Det Bourbonske Huus besteg den Spanske Trone, og den Franske Nation tabte Haabet om at erobre St. Domingo. De Fiendtligheder, hvori der ikke engang var giort nogen Opsættelse ved Traktaterne i Aachen Nimwegen og Ryswick, ophørte dog endelig imellem tvende Nationer, der ikke kunde lide hinanden. Der blev Rolighed for Avlingen, ja endog for de Avlsbringende. Det var de Franske. I nogen Tid havde deres Slaver benyttet sig af National-Stridighederne til at bryde deres Lænker og flygte hen til et Territorium, hvor de fandt Frihed og intet Arbeide. Denne Bortløben blev standset ved den Forpligtelse, Spanierne paatoge sig at bringe deres Naboer Overløberne tilbage mod at faae en 52 Rigsdaler for hver. Endskiønt det Indgaaede ikke blev samvittighedsfuldt iagttaaet, blev det dog en mægtig Tømme paa Slaverne, indtil nye Stridigheder satte Splid imellem de tvende Nationer 1718. Ved denne Tid forlode Negerne deres Værksteder i Hobetal. Dette Tab bragte igien den forrige Plan til Live hos de Franske, at fordrive Naboer, der vare ligesaa farlige formedelst deres Dorskhed, som andre vilde have været formedelst Balstyrighed, ganske fra Øen. Krigen varede ikke længe nok til at frembringe denne Revolution. Ved Enden af Urolighederne befalede femte Philip at tilbagelevere alle de Flygtninger, man kunde

sanke sammen. Man havde alt indskibet dem, for at bringe dem til deres gamle Herrer, da Almuen giorde Opstand og satte dem i Frihed igien af en af det Slags Bevægelser, som man ikke vilde kunne misbillige, dersom den havde været opvakt mere af Menneskekierlighed end af National-Had. Det vil altid være skiønt at see Nationerne i Oprør mod Negernes Slaverie. Disse skjulte sig, som man siger, i utilgængelige Bierge, hvor de have formeret sig saa stærkt, at de kunne give alle de Slaver et sikkert Fristed, som der kunne komme til dem. Der er det at de — Tak være de kultiverede Nationers Grusomhed — blive frie og grusomme som Tigre, i Forventning maaskee af en Anfører og Erobrer, som indsætter den krænkede Menneskehed i sine Rettigheder igien, ved at bemægtige sig en Øe, som Naturen synes at have bestemt de Slaver, der dyrke den, og ikke de Tyranner, som vande den med disse Offeres Blod.

De nuværende (da Forfatteren skrev) politiske Forbindelser, fordre ikke at Spanien og Frankerig skulle føre Krig med hinanden. Dersom en eller anden Begivenhed bragte disse tvende Nationer, uagtet Familie-Pagten, i Haarene paa hinanden, vilde sandsynligen kuns blive en snart overgaaende Brand, hvorved der hverken kunde blive Tid eller lægges Plan til at giøre Erobringer, som man vilde blive nød til at give tilbage. Hvad man vilde foretage sig paa begge Sider, vilde derfor indskrænke sig til Ødelæggelser. Men da vilde den Nation, der ikke har Avling, i det mindste ikke paa St. Domingo, blive frygtelig endog formedelst sin Elendighed, for den Nation, hvis Avling har giort Fremgang. En Castillansk Gouverneur følte saa vel den Fordeel, hans Landsmænds Dorskhed og Armod gav ham, at han skrev til den Franske Kommandant: at dersom han tvang ham til at giøre Indfald, skulde han ødelægge mere paa een Miil, end man

var istand til ved at ødelægge det hele Land, der stod under hans Befaling.

Denne Forfatning beviser, at dersom Europa saae Fiendtligheder bryde løs imellem disse tvende Nationer, maatte den driftigste bede om Neutralitet for denne Øe. Den burde endog have, som man ofte har sagt, anholdet om en reen Afstaaelse af et Jordsmon, der er dens Besidder unyttig eller byrdefuld. Vi vide ikke, om Hoffet i Versailles nogensinde har tilkiendegivet dette Ønske. Men hvor uvillig maatte man ikke formode det Spanske Ministerium til at vise denne Høflighed, da det viste sig saa vanskelig til at bestemme de indviklede og uvisse Grændser imellem begge Nationerne. Denne saa heftig ønskede, saa længe foreslaaede, endog adskillige Gange begyndte Traktat, blev endelig sluttet 1776.

48. Ere Grændserne imellem Spanierne og de Franske blevne faststatte med Skiønsomhed paa St. Domingo?

Hvad burde have været Grundvolden til en retfærdig og billig Underhandling? Besiddelses-Forfatningen i Aaret 1700. Ved denne Tid forbleve begge Nationerne, der vare blevne Venner, i retmessig Besiddelse af alle de Land-Strækninger, de da havde inde. Hvad den ene Krones Undersaatter siden efter har anmasset sig, er kun noget, der er foretaget af Private mod Private. Fordi det er blevet taalt, derfor har det ikke været lovligt. Intet enten directe eller indirecte Fordrag har nogensinde ved offentlig Stadfæstelse giort det til Rettighed.

Men nu bevise uomtvistelige Kiendsgierninger, at i Begyndelsen af det attende Aarhundrede strakte sig de Franske Besiddelser, der nu ere indskrænkede paa den nordlige Kyst ved Floden Massacre, til Floden Rebouc

De paa den Sydlige Kyst, som man havde drevet til Floden Neybe, ere med Tiden blevne indknebne til Vigen ved Pitre. Denne overraskende Forandring er gaaet for sig ved en naturlig Følge af de tvende Naboe-Nationers oekonomiske System. Den ene, der er bleven agerdyrkende, har samlet alle sine Besiddelser ved de Havne, der søgtes meest, hvor den maatte finde Afsætning paa sine Varer. Den anden, der lægger sig mere efter Qvæg-Avlingen end Agerdyrkningen, behøvede en vidtløftigere Strækning til sine Kreaturers Tillæg, og har derfor bemægtiget sig alle forladte Strækninger. Formedelst Tingenes Natur have Græsgangene udvidet sig og Markerne ere blevne indknebne, eller i det mindste bragte nærmere sammen.

En rigtig ledet Underhandling burde have indsat Frankerig igien i den Forfatning, hvori det var, da det gav Spanierne en Konge. Dette fordrede Retfærdigheden, dette fordrede Fornuften, som ikke vilde, at virksomme Kolonister, der førte den Jord, de giorde frugtbar, til Nytte, bleve opoffrede for nogle faa Omflakkere, som fortære uden at frembringe noget igien. Imidlertid har Hoffet i Versailles i Følge en Politik, hvis Bevæggrunde ere os ubekiendte, frasagt sig hvad det i gamle Dage havde eiet, for at indskrænke sig til det, som det var i Besiddelse af paa Havets Bredder paa den Tid, Konventionen blev oprettet. Men har denne Magt i det mindste vundet inde i Landet, hvad den opoffrede paa Kysten? Sandt at sige, er der ikke mindste Godtgjørelse bleven den tilstaaet *.

* Hvad Forfatteren her videre anfører om Vanskeligheder, der kunne reise sig af begge Territoriers Blanding i hinanden, er blevet hævet ved den Afstaaelse, det Spanske Hof i sidste Revolutions-Krig har giort af sin Andeel paa St. Domingo til Frankerig. Det udelades derfor som noget der ikke mere finder Sted.

49. Midler som den Franske Deel af St. Domingo har til at sætte sig i Sikkerhed for at blive indtaget af en fremmed Magt.

Naar Kolonien faaer alle sine Besiddelser forenede og understøttede indvendig ved en sammenhængende og uafbrudt Forbindelse, vil det blive den lettere at tilbagedrive Fienden. Dersom Engellænderen vil anfalde St. Domingo fra den vestlige eller sydlige Kyst, vil han samle sin Styrke paa Jamaika. Agter han det fra den Nordlige, vil han giøre sine Forberedelser paa Luvarts-Øerne og rimeligst paa Antigoa, hvor han har Oplag af sit Søe-Krigs-Forraad.

Den vestlige og den sydlige Kyst kunne ikke forsvares. Det overmaade vidtløftige i Strækning hindrer fra at bringe Forbindelse og Overeenstemmelse i Bevægelserne. Dersom man adspreder Tropperne, blive de uden Nytte ved Styrkens Deling; dersom man samler dem for at understøtte de Poster, som formedelst deres locale Svaghed ere meest udsatte for Angreb, vover man at miste dem alle paa een Gang. Store Batailloner vilde kun være til Byrde for vidtløftige Kyster, som stille for megen Flank eller for megen Front blot for Fienden. Man maa indskrænke sig til at opføre eller vedligeholde Batterier, som beskytte Reederne, Koffardi-Skibene og Kyst-Farten, som kunne holde Kapere borte, ja endog give Sikkerhed for et eller to Krigs-Skibes Mandskaber, som kunde komme for at herje eller hæve Krigsstyr. De lette Tropper, der ere tilstrækkelige til at understøtte disse Batterier, kunde skifte Terrain efter Fiendens Marcher og være nøiede med ikke at trække sig tilbage førend de blive truede.

Derfor er det ikke sagt, at man maa opgive alt Slags Forsvar. Paa enhver Kyst maatte man i Baggrunden have et Tilflugts- og et Forstærknings-Sted,

der altid var aabent til at kunne trække sig derhen, saa langt borte, at det ikke kunde naaes af Fienden, i Sikkerhed for hans Anfald og i Stand til at tilbagedrive hans Angreb. Det maatte være en Snævring, hvori man kunde forskandse og forsvare sig med Fordeel. Fra disse uindtagelige Tilflugtssteder vil man idelig kunne harcelere Erobreren, som, da han ikke har nogen fast Plads, vil være udsat for tusende Overrumplinger, og lidt tidligere eller sildigere være nødt til at indskibe sig igien.

Den nordlige Kyst er med mere Rigdom, større Folkemængde og mindre Strækning end de tvende andre, mere skikket til en Landkrig og et sammenhængende og regelmæssigt Forsvar.

Strand-Bredden, der er fuld af flere eller færre Skiær, giver et moradsigt Land paa mange Steder. Mangeltræerne som bedække et oversvømmet Jordsmon, giøre Sumperne mere uigiennemtrængelige. Dette naturlige Forsvar er blevet mindre almindeligt ved at fælde endeel Kratskove. Men Landings-Stederne, der sædvanligen ikke ere andet end Aabninger, som paa Siderne ere besatte med disse oversvømmede Skove, behøve kun en maadelig Front for at blive lukkede. Magasiner og andre Steen-Bygninger ere almindelige der. De afgive Poster med Skyde-Huller og sætte nogle maskerede Skyde-Steder i Sikkerhed.

Denne første Linie af Søe-Kysten giver Haab om, at en Strandbred paa 18 Mile, der er saa vel forsvaret af Naturen, vilde, naar den kun blev understøttet af den Franske Tapperhed, bringe Fienden i Fare for at blive slagen i samme Øieblik, som han giorde Landgang. Dersom hans Planer vare bekiendte, dersom hans Anstalter paa Søen tilkiendegave langt fra, paa hvilket Sted han vilde gaae i Land, kunde man begive sig derhen og forekomme ham. Men Erfaringer for-

visser de med Spring fortøirede Eskadrer en ufeilbarlig Fordeel.

Det er ikke blot formedelst de glatte Lag som gaae fra Skibene og beskytte Baadenes Landing; det er formedelst den Umulighed, der er i at besætte alle Pynter paa Kysten, at det er en Eskadre til Ankers saa let at giøre Landgang. Den truer for mange Steder ad Gangen. Land-Tropper krybe saa at sige omkring Krumninger, medens Baadene og Chaluperne giennemflyve en kortere Vei. Den Angribende følger Corden, medens den, der forsvarer, har Buen at giennemløbe. Skuffet og udmattet ved forskiellige Bevægelser er denne ikke mindre urolig over dem, han seer giøres ved høilys Dag, end over de Manoeuvrer, som Natten unddrager ham.

For at sætte sig i Stand til at modstaae en Landgang, maa man strax ansee den som fuldført. Man bruge da sit Mod og sin Styrke til at føre sig Fiendens Seendrægtighed eller Forseelser til Nytte. Saasnart man seer ham paa Søen, maa man vente ham paa Landet, som om han skulde falde ned fra Himmelen. En vidtløftig Søe-Kyst, hvorpaa der allevegne kan landes, vil altid lade Caps Slette blive aaben for Landgang. Det er mindre Kystens Bredder end det Indre af Landet man maa tage i Betragtning.

Disse ere i Almindelighed bevoxede med Sukker-Rør, hvis til de forskiellige Modenheds-Grader forholdsmessige Høide forandrer Markerne efterhaanden ligesom til ligesaa mange Krat-Skove. Man sætter Ild paa dem, saavel for at beskytte sine Flanker eller sin Marsch, som for at sinke Fienden i at forfølge, for at skuffe ham eller sætte ham i Bestyrtelse. I et par Timers Tid skaffer Branden istedet for et bevoxet Land et Slags uoverseelige Stubbe-Marker eller Brak-Jorder.

Udskillelsen af Sukker-Riis-Stykkerne, Overdrevene og Pladserne med Levnetsmidler ere en Armees Bevægelser ikke mere i Veien end vore Græsgange. Istedet for vore Landsbyer er det Boliger, mindre folkerige, men flere i Tal; tykke og efter Snor satte Hækker af Sitrontræer, der ere mere paafaldende og mindre giennemtrængelige end Hegnene om vore Marker; dette er det, der giver Amerikas Landboe det meest forskiellige Udseende fra Europas.

Faa Strømme, nogle Bekke, smaa Bakker, et i Almindelighed jævnt Jordsmon, Dæmninger mod Oversvømmelser, faa eller ingen Grøfter, en eller to Skove af liden Tykkelse, nogle faa Moradser, et Land, der bedækkes med Vand i et Uveir, og med Støv efter en tolv Timers Solskin, Floder den ene Dag, der ere udtørrede den anden, dette er det særegne ved Sletten i det hele om Cap. I dens Forskiellighed er det man maa udfinde fordelagtige Leirsteder, uden at forglemme, at i en Forsvars-Krig maa den Post, man vil tage, ikke være alt for nær ved den, man forlader.

Det tilkommer ikke Skribenterne at foreskrive Krigerne Regler. Cæsar selv har kun talt om, hvad han havde giort, ikke hvad der skulde giøres. Topografiske Beskrivelser, Posteringernes Bedømmelse, Forbindelsen i Marcherne, Konsten at leire sig og trække sig tilbage, den lærdeste Theorie, er altsammen underkastet Generalens Blik, som med Grundsætningerne i Hovedet og Materialierne i Hænder anvender det ene saa vel som det andet paa de lokale og øieblikkige Omstændigheder, hvori Tilfældet har sat ham. Hvor matematisk endog et krigersk Genie kan være, beroer dog alt dets Held paa Lykken, som subordinerer Fremgangsmaaden i Operationerne under det Foranderlige i hvad der træffer ind. Reglerne ere spækkede med Undtagelser, som han maa have Takt for at ane. Selve Udførelsen forandrer

næsten altid Planen, og bringer Anlægget i en Trefning i Ulave. Troppernes Mod eller Frygtsomhed, Fiendens Forvovenhed, det tilfældige Udfald paa de tagne Forholdsregler, et Tilstød, en Begivenhed, der ikke er forudseet, et Uveir, der kommer en Strøm til at svulme, en Vind, der skiuler en Snare eller et Baghold bag en Støv-Skye, et Tordenveir, der forskrækker Hestene, eller blander sig med Kanonernes Bulder, Luftens Beskaffenhed, hvis Indflydelse virker uophørlig paa Anførerens Hierne og Soldaternes Blod — er altsammen ligesaa mange physiske som moralske Aarsager, der formedelst deres Foranderlighed kunne medføre en reen Kuldkastelse af de best udtænkte Planer.

Hvilket Sted, man endog vælger til at giøre Landgang paa St. Domingos nordlige Kyst, saa vil Byen Cap dog altid blive Gienstanden derfor. Udskibningen vil udentvivl gaae for sig i selve Bugten ved Cap, hvor Skibene vilde være i Stand til at forøge Land-Magtens Styrke med de to Tredidele af deres Mandskab, og forsyne den med det nødvendige Artillerie, Levnets-Midler og Krigsfornødenheder til at beleire denne rige Fæstning. Ogsaa er det fra dette Kolonies Bolværk alle Forsvars-Bevægelserne bør søge at holde den Beleirende borte. Man maa ved Stillingernes Fordelagtighed søge at formindske Uligheden i Styrken. I det Dieblik, Landgangen skeer, maa man giøre Jordsmonnet stridigt ved at udholde et Slags Begyndelse til Trefning, uden at vove alle Tropperne. Man maa postere sig saaledes, at man forskaffer sig tvende Veie til at trække sig tilbage; den ene mod Cap for at skaffe den Besætning, den anden mod Snævringerne i Biergene, for der at have et Slags forskandset Leir, hvorfra man kan komme at forurolige Arbeidet ved Beleiringen og forhale Stedets Indtagelse. Blev det end taget, vilde det dog alt ikke være til Ende, efterdi det, ved at rømme det,

vilde være let at hielpe Tropperne til at komme bort. Biergene, hvorhen de maatte begive sig, ere utilgængelige for en Armee, og omgive Sletten med en dobbelt eller tredobbelt Kiede. De der beboede Districter ere ligesom bevogtede af Snevringer, der ere meget indknebne og lette at forsvare. Den fornemmeste af disse Snævringer er den ved den store Flod. Den modsætter Fienden 2 til 3 Overgange over Floder, som strække sig fra det ene Bierg til det andet. En 4 til 500 Mand vilde der kunne opholde den talrigeste Magt, blot med den Forsigtighed, at giøre Vand Renden dybere. Dette Modværge kunde blive understøttet af en 25000 hvide og sorte Beboere, som ere boesatte i disse Dale. Da de Hvide der have formeret sig stærkere end i de rigere Egne, og det middelmaadige af hvad de høste, ikke tillader dem at forbruge meget af Europas Fødevarer, saa dyrke de Produkter til at leve af, og kunde følgelig dermed forsyne de Tropper, som forsvarede deres Land. Hvad ferskt Kiød de ikke kunne levere, vilde blive erstattet af Spanierne, som bag ved disse Bierge lægge talrige Hiorder til.

Imidlertid kunde det dog skee, at Troppernes Standhaftighed udtømtes af Mangel paa Levnetsmidler eller Krigsfornødenheder, og at de enten overmandede eller forraskede maatte overgive sig. Af denne Aarsag faldt man for nogle Aar siden i Versailles paa at anlægge en fast Plads midt imellem Biergene. Marskalk Noailles understøttede denne Plan med Heftighed. Man meente da, at man ved Jord Skandser, der vare adspredte paa Kysten, kunde nøde Fienden til at giøre regelmessige Angreb, og lønligen undergrave hans Styrke ved Tabet af en Mængde Mandskab i et Klima, hvor Sygdomme bortrykke Mennesker hurtigere end Trefninger. Man vilde ikke længere have disse Fæstninger, der paa Grændserne vare udsatte for at

blive tagne af dem, der vare Herrer paa Søen, fordi de, uden at være i Stand til at forsvare Indbyggerne, tiente kun til Bolværk for Seiervinderen, som tager dem og forsvarer dem let med sine Skibe, oplægger deri og udtager deraf efter Godtbefindende baade Vaaben og Tropper til at holde de Overvundne i Tømme. Et ganske aabent Land, sagde man, var bedre for en Magt, der ikke havde Styrke til Søes, end adspredte og forladte Forter paa ødelagte Strandbredder, der af det usunde Klima vare udtømte for Folk.

Det var midt paa Øen man ventede sig at anlægge et stærkt Forsvar. En med Besværligheder opdynget Vei paa en 20 til 30 Mile, hvor ethvert Skridt maatte kiøbes med Trefninger, i hvilke Stillingernes Fordelagtighed vilde giøre en Haandfuld Folk frygtelig for en heel Armee; hvor Artilleriets seendrægtige og besværlige Fortbringelse, Vanskeligheden ved Tilførsel og Afstanden fra Forbindelse med Søen, maatte altsammen bidrage til Fiendens Undergang. Af saadan Beskaffenhed skulde, saa at sige, Glaci'en være til det faste Sted, som man agtede at opføre. Denne Hoved-Stad, der skulde ligge paa et Sted, hvor Landets Høide formildede Klimaets Hede og rensede Luften — midt i en Landegn, der forsynede med de nødvendigste Fødevarer — omringet af Hiorder, som græssende paa et Jordsmon, der var det gunstigste for deres Formerelse, kunde spares til det Øieblik, de behøvedes — forsynet med Magasiner i Forhold til dens Størrelse og dens Besætning — en saadan Stad vilde have giort et — sig selv længe forsvarende — Kongerige af en Kolonie, hvis Rigdom kun formindsker dens Styrke, og som ved at levere det Overflødige, uden at have det Nødvendige, kun beriger nogle faa Godseiere, som den dog ikke er i Stand til at ernære.

Dersom Fienden blev Mester af Kysterne, som man ikke vilde aftviste ham, og han vilde høste Produkterne paa dem, maatte han have Armeer for at holde sig i Forsvars-Stand, hvortil de idelige Udfald fra Middelpunktet vilde nøde ham til at indskrænke sig. Tropperne ude paa Øen, der altid vare sikre paa en agtbydende Tilbagetrækning, kunde lettelig fra Europa blive forfriskede med Undsætninger, som uden Møie kunde trænge sig igiennem til Middelpunktet af en Sirkel, hvis Omkreds er saa vidtløftig; medens alle Engelske Flaader ikke vilde forslaae til at udfylde de Huller, som Klimaet uophørlig vilde giøre i deres Besætninger.

Uagtet de Fordele, man troede at skimte i Opbyggelsen af denne faste Stad inde i Landet, har man dog tabt dette Anlæg af Sigte, for at sysselsætte sig med en Plan, der skulde indskrænke hele Koloniens Forsvar til Dæmningen St. Nicolas. Det har ikke kunnet mangle denne nye Plan paa at blive bifaldet af Kolonisterne, der ved deres Plantager aldrig uden Ærgrelse see Fæstningsværker, hvoraf der haves mindre Sikkerhed end Ødelæggelse. De have indseet, at naar al Styrken blev sammenbragt til eet Sted, vilde de paa alle tre Kysterne ikke have andet i deres Nabolag end lette Tropper, som ere tilstrækkelige til at holde Kaperne borte ved Hielp af Batterierne og for Resten føielige Forsvarere, der uden at giøre Modstand altid ere rede til at vige, adsprede sig eller kapitulere ved mindste Tegn til en Landgang.

Denne Plan, der er saa gunstig for den private Egennytte, findes endog at være overeensstemmende med meget oplyste Krigsmænds Meninger. De have været af de Tanker, at de faa Tropper, Kolonien kan holde, vilde være ligesom tabte paa en Øe, saa stor som St. Domingo, men derimod synes som det var noget ved

Dæmningen. Det er Bombardopolis man har valgt som den meest agtbydende Post. Denne nye Stad er anlagt ved Enden af en stor Slette, hvis høie Beliggenhed borger for dens Kiølighed. Et uopdyrket Overdrev beskytter dens Grund, der bliver forskiønnet af nogle Palme- og Latan-Kratter. Intet behersker den, hvilket er sieldent paa St. Domingo. Man kunde der bygge en regelmessig Fæstning, saa stærk, som man vilde. Dersom den ikke gav Kysterne Sikkerhed for at blive angrebne, vilde den dog i det mindste hindre en Erobrer fra at sætte sig rigtig fast paa dem.

Det var at ønske, lægge Tilhængere af denne nye Plan til, at man ved første Anlæg til at befæste Dæmningen St. Nicolas, havde opført alle de Fæstningsværker, som en saa fordelagtig Stilling kunde tage imod. Det er et Klenodie, som man ikke burde vise frem uden ved at forvisse sig Besiddelsen deraf. Dersom denne kostbare Nøgle til St. Domingo, ja endog til Amerika, skulde falde i Engellændernes Hænder, vilde dette den nye Verdens Gibraltar, være skadeligere for Spanien og Frankerig end selve Europas.

I øvrigt forundre man sig ikke over, at see saa lidet grundigt i alle de Forsigtigheds Anstalter, man hidindtil har giort til St. Domingos Forsvar. Saalænge Forsorgen og Beskyttelsen skulde være indskrænkede til Midlerne af anden Rang, der kunne kun forhale, men ikke afværge denne Øes Indtagelse, vil man ikke kunne følge en uforanderlig Plan. De faste Grundsætninger tilhøre ene og allene de Magter, der kunne giøre sig Regning paa deres Styrke til Søes for at være sikre for at tabe deres Kolonier, eller visse paa at faae dem igien. De Franskes blive ikke beskyttede af det Slags vandrende Tøihuse, som kunne paa eengang angribe og forsvare. Men denne Magt har aabnet sine Øine, og dens Søemagt vil blive frygtelig. Endnu

staaer tilbage, at undersøge om den har bestyret sine fraliggende Besiddelser efter en oplyst og rigtig indrettet Politiks Grundregler.

Den Brittiske Regiering, der altid ledes af National-Aanden, som ikke afviger synderlig fra de sande Stats Fordele, har indført Eiendoms Retten i den nye Verden, og giort den til Grundvold for sin Lovgivning. Overbeviist om, at Mennesket aldrig anseer sig for rigtig Eier af andet end det, som det har lovlig forhvervet sig, har den solgt, men til en meget billig Priis, de Jordsmonner, som man har villet opdyrke paa dens Øer. Denne Fremgangsmaade har den anseet for den sikkerste til at fremskynde Jordernes Drift, og afværge den Partiskhed og Misundelse, der vilde opkomme af en Uddeling, der blev ledet af Gunstens Luner.

50. Er Eiendoms-Retten rigtig fastsat paa de Franske Øer?

Frankerig har viist en tilsyneladende mere ædelmodig, men i Grunden en mindre klog Adfærd, ved at overdrage Besiddelser for intet til dem, der søgte derom. I de første Tider af dets Koloniers Stiftelse, trængte en Omstreifer sig ind i Skovene, udmærkede der den større eller mindre Strækning, som det behagede ham at indtage, og betegnede Grændserne paa den ved at fælde Træerne omkring den. Denne Uorden kunde ikke vedvare. Imidlertid tillod Magten sig ikke at skille dem ved en Rettighed, som selv havde skaffet sig en; den forordnede kun, at for Fremtiden skulde der ikke være nogen lovlig Eiendom, uden den, der var tilstaaet af Administratoren. Uden noget Hensyn til Duelighed eller Evne blev da Beskyttelsen det eneste Maal paa hvad der uddeltes. Man fastsatte rigtig nok, at de skulle begynde deres Etablissement i det Aar, Jorden

var dem overdraget, og, under Straf at miste den, ved: blive at dyrke den. Men foruden det Upassende, der var i at lægge Oprydnings-Udgifter paa Mennesker, der ikke havde havt Evne til at forhverve sig en Grund, blev Straffen kun fuldbyrdet paa dem, som, uden Formue og uden Fødsel, ikke havde nogen, der tog sig af deres Forfremmelse, eller paa usle og forladte Mindreaarige, som den offentlige Medlidenhed burde have kommet til Hielp i den Nød, som deres Forældres Død udsatte dem for. Enhver Godseier, der fandt Anbefaling eller Understøttelse, kunde ustraffet beholde sin Eiendom uopdyrket.

Med denne Partiskhed, som maatte mærkelig forhale Koloniernes Opkomst, har der forenet sig en Mængde oekonomiske Indretninger, den ene galere end den anden. Først har man paalagt alle dem, man gav Jorder, at de deri skulde beplante 500 Grøfter med Maniok for enhver Slave, som de havde paa deres Gaard. Denne Befaling krænkede ligesaa meget de Privates Fordeel, ved at tvinge dem til at dyrke et ringe Produkt paa en Jord, som kunde bære kostbarere, som det almindelige Bedste, ved at giøre de tørre Jorder, der kun vare skikkede til dette Slags Avling, unyttige. Det var en dobbelt Feil, der maatte formindske alle Produkters Avling. Ogsaa er Loven, som giorde Vold paa Eiendoms-Rettens Friraadighed, aldrig bleven strængt fuldbyrdet; men da man ikke har kaldet den tilbage, er den endnu en Svøbe i Haanden paa en vankundig, vranten eller iilsindet Administrateur, der vil betiene sig af den mod Indbyggerne. Dog er dette den mindste Ulykke, de have at bebreide Lovgivningen. Det tvungne ved Ager-Lovene bliver endnu giort sværere ved det Byrdefulde i Hoveriet.

Der var en Tid i Europa, nemlig under Feudal-Regieringen, da Penge ikke brugtes synderlig ved offent:

lige eller private Kontrakter. De Adelige tiente Staten ikke med deres Pung, men med deres Person; og de af deres Vasaller, hvilke de havde ligesom tilegnet sig ved Erobring, betalte dem deres Afgifter deels i Vare, deels i Arbeide. Disse — for Menneskene og Jorderne ødelæggende — Skikke maatte vedligeholde det Barbarie, hvorfra de havde deres Oprindelse. Men endelig faldt de gradeviis, efterhaanden som Kongernes Myndighed under Folke-Frihedens Tillokkelser kom til at undergrave de Stores Uafhængighed og Tyrannie. Da den, der var den første, var bleven til den eneste, afskaffede han som Øvrighed nogle Misbrug, der vare opkomne af Krigens Ret, som tilintetgiør al anden Ret. Dog vedligeholdt han en Mængde af disse Anmasselser, som Tiden havde helliget. Hoveriets har holdt sig i nogle Stater, hvor Adelen har mistet næsten alt, uden at Almuen har vundet noget. Frankerig seer endnu (1770) sin Velstand hildet ved denne offentlige Trældom, hvis Uretfærdighed man har sat Skik paa ligesom for at give den en Skygge af Retfærdighed. Følgerne af dette gyselige System have været endnu sørgeligere for dets Kolonier. Disse Jorders Dyrkning, som i Følge Klimaet og Produkternes Beskaffenhed fordre mere Hurtighed, kan ikke andet end lide yderlig ved Arbeidernes Fraværelse, som man sysselsætter langt fra deres Værker med offentligt Arbeide, der ofte er unyttigt og altid giøres for Lediggængere. Dersom Moderlandet, uagtet den Mængde Midler det har i Hænderne, endnu ikke har bragt det til at rette eller hindre Udsugelserne ved Hoveriet, bør det deraf slutte sig til, hvor mange Uleiligheder deraf flyder paa hiin Side Haver, naar Bestyrelsen af dette Slags Arbeide er betroet til tvende Administratorer, som ikke kunne blive ledede, eller rettede, eller standsede i en vilkaarlig Udøvelse af en

ubestemt Magt. Men Byrden af Hoveriet er ringe og let mod det tunge i Paalæggene.

51. Ere Paalæggene passende fordelte paa de Franske Øer?

Paalæg kan man kalde en Erlæggelse til de offentlige Udgifter, der ere nødvendige til at konservere privat Eiendom. En fredelig Nydelse af Jorder og Indtægter udfordrer en Magt, der forsvarer dem mod fiendtlig Overfald; et Politie, der forvisser Frihed til at føre sig dem til Nytte. Alt hvad man betaler til Haandhævelse af denne offentlige Orden, er retmæssigt og retfærdigt; hvad man hæver derover, det er Udpinelse. Men nu blive alle de Regierings-Udgifter, som Moderlandet giør for Kolonierne, det betalte ved den Tvang, der er dem paalagt, ikke at drive deres Avling uden for dette, og paa den Maade, der er det gavnligt. Denne Tvang er den byrdefuldeste af alle Skatter, og burde være istedet for alle Paalæg.

Man vil føle det Rigtige deri ved den mindste Betragtning, man giør sig over den Forskiellighed, der er imellem Forfatningen i den gamle og den nye Verden. I Europa er indenlandsk Underholdning og Forbrug det fornemmeste Formaal for Jordernes og Mannfakturernes Drift; kun det, der bliver tilovers, bestemmes til Udførsel. Paa Øerne maa alt sendes ud. Livet og Rigdommene ere der lige usikre.

I Europa skiller Krigen Haandverkeren og Agerdyrkeren ved den udenlandske Handel, der er dem endnu en Hielpekilde tilbage i den indenlandske. Paa Øerne tilintetgiør Fiendtlighederne alt; der er da ikke mere Kiøb eller Salg eller Omsætning. Neppe faaer Kolonisten sine Omkostninger.

I Europa dyrker Opsidderen, som har kun lidet Jord, og som kun kan giøre ubetydelig Forskud, i Forhold ligesaa fordelagtig, som den, der har vidtløftige Eiendomme og umaadelige Rigdomme. Paa Øerne udfordrer den mindste Plantages Drift Udgifter, som forudsætte temmelig betydelig Formue.

I Europa er det i Almindelighed en Borger, der skylder en anden. Staten bliver ikke forarmet ved denne indenlandske Gield. Gielden paa Øerne er af en anden Beskaffenhed. For at komme i Drift med at oprydde deres Jorder, for at komme paa Fode igien efter Krigens Ulykker, der havde standset deres Udførsel, have endeel Kolonister været nødsagede til at giøre saa betydelige Laan, at man kan ansee dem mere som de Handlendes Forpagtere, end som Eiere af deres Plantager.

Enten disse Betragtninger ere undgaaede det Franske Ministerium, eller det ved Omstændighederne er blevet draget langt bort fra sine Planer, har det lagt nye Paalæg til den Forbindtlighed, der er paalagt Kolonisterne, at tage alle deres Fornødenheder fra det egentlige Moderland og at levere det alle deres Varer. Man har lagt Skat paa ethvert Neger-Hoved. Denne Kopskat er i nogle Etablissementer indskrænket til de Slaver, som arbeide, og i nogle andre strækker den sig uden Forskiel til alle Slaver. Begge Indretningerne ere blevne bestridede af St. Domingos Kolonie i Forsamling. Man vil kunne dømme om Styrken i deres Grunde.

Børn, Affældige og Gamle, udgiøre næsten en Trediedeel af Slavernes Antal. Langt fra at være Avlsbrugeren til Nytte, er det ene Slags ham kun en Byrde, som Menneskelighed allene bringer ham til at bære; det andet giver ham kun vidtudseende og uvisse Forhaabninger. Man har Møie med at indsee, hvorledes Fiskus

har kunnet kræve Skat af det, der tærer, istedet for at indbringe noget.

Kop-Skatten paa de Sorte udstrækker sig til paa hiin Side Graven, det vil sige, at den betales af den, der ikke mere er til. En Slave døe kort efter at Mandtallet er giort, saa seer den — ved Formindskelsen i sin Indtægt ulykkelige — ved Formindskelsen i sin Kapital ulykkelige Kolonist sig endnu nødt til at betale en Afgift, der minder ham om hans Tab, og forøger ham Bitterheden deri.

Ikke engang de arbeidende Slaver ere en nøiagtig Maalestok til Indtægternes Vurdering. Med faa Sorte paa et ypperligt Jordsmon faaer man flere Produkter end et stort Antal giver paa maadelige eller slette Jorder. De Varer, som sætte de Hænder, der ere betyngede med lige Afgift, i Arbeide, have ikke alle lige Værdi. Overgangen fra et Slags Avling til et andet, som Jorden kræver, udsætter af og til Indtægten af Arbeidet. Tørke, Oversvømmelser, Ildsvaader, fortærende Insekter giore ofte al Møie frugtesløs. Naar alt ellers er lige, saa giver et mindre Antal Arbeider en i Forhold mindre Mængde Sukker, baade formedelst Nødvendigheden i det samme Tilbehør, og tillige fordi Arbeidet ikke virkelig giver noget af sig, uden for saa vidt man kan gribe det Øieblik, der er det gunstigste dertil.

Kop-Skatten paa de Sorte bliver endnu mere utaalelig ved Krigen. En Kolonist, som uden Afsætning paa sine Varer er nødsaget til at sætte sig i Gield for at opholde Livet, og rygte sin Jord, seer sig endnu nød til at betale en Afgift for Slaver, hvis Arbeide neppe betaler deres Underholdning. Ofte har han endog den Græmmelse at blive tvungen til at sende dem langt fra sin Gaard til Koloniens indbildte Fornødenheder, at føde dem der paa sin Bekostning, see dem

omkomme uden nogen Nytte med den grusomme Nødvendighed engang at skaffe andre i deres Sted, dersom han vil bringe sine matte og saa godt som ødelagte Jorder til Live igien.

Byrden af denne Kopskat var endnu tungere for Koloniens fraværende Indbyggere, som man fordømte til at yde det tredobbelte af denne Skat; et saa meget uretfærdigere Overpaalæg, som det ikke kunde sige Frankerig synderligt, enten dets Handelsvarer forbrugtes i Riget selv eller paa dets Øer. Paastod det derved at hindre Kolonisternes Udvandring? Det er kun ved Regieringens Mildhed, og ikke ved Forbud og Straffe, man binder Borgerne til et Land. Desuden burde Mennesker, der under en brændende Himmel-Egn havde forøget den offentlige Velstand ved vovsomt Arbeide, have den Fornøielse at ende deres Løbebane i Moderlandets tempererede Bolig. Hvad var mere end Synet af deres Formue skikket til at vække Begierlighed og Virksomhed hos en Mængde Lediggængere, som Staten befriede sig fra til Fordeel for Vindskibeligheden og Handelen?

Intet er skadeligere for begge end denne Kop-Skat paa de Sorte, fordi Nødvendigheden i at sælge tvinger Kolonisten til at nedsætte Prisen paa sine Varer. Det gode Kiøb kan være fordeelagtigt, naar det er Frugten af en stor Overflødighed og Følgen af overmaade megen Livlighed i Handelen. Men alt er forloret, dersom man er nød til at tabe bestandig paa sine Handelsvarer, for at betale en stedse gienkommende Skat. Finansen er som en Byld, hvori det døde Kiød afæder det friske. Efterhaanden som Blodet ved Omløbet kommer i Saaret, fordærves det for at nære dette. Handelen udtørres ved Fiskus's sugende Kanaler, der altid suge i sig, men aldrig give tilbage.

Endelig er den Skat, vi her omhandle, meget vanskelig at hæve. Det er nødvendigt at enhver Slave-Eier maa aarlig giøre sin Angivelse. For at forebygge falske Angivelser, maa man lade dem berigtige ved Betiente. De uangivne Negere maa man konfiskere — en taabelig Adfærd, efterdi den agerdyrkende Neger er en Kapital, ved hvis Konfiskation man formindsker Avlingen og tilintetgiør selve Tingen, hvorfor Afgiften er paalagt. Derved opstaae der i Kolonierne, hvor intet kan trives uden en dyb Rolighed, en ødelæggende Krig imellem Finansen og Avlsbrugeren. Processerne blive mange, Affættelserne hyppige, strænge Forholdsregler nødvendige, Omkostningerne betydelige og ødelæggende.

Dersom denne — ethvert Neger-Hoved paalagte — Afgift er uretfærdig i sin Udstrækning, ulige i sin Fordeling, og indviklet i Maaden at hæve den paa, da er den Afgift, der er lagt paa de Varer, som udføres fra Kolonierne, ikke synderlig mindre at dadle. Regieringen har tilladt sig den i den Overbeviisning, at denne nye Afgift vilde blive ganske og aldeles baaret af Forbrugeren eller af Kiøbmanden. Der gives ingen farligere Vildfarelse i den politiske Økonomie.

Selve Forbruget giver ikke Penge til at betale det, man forbruger. Forbrugeren faaer dem ved sit Arbeide, og naar man følger Rækken op ad, bliver alt Arbeide betalt af dem, der ere første Eiere til Jordenes Produkter. Følgelig kan et Slags Varer ikke blive dyrere, uden at de andre blive dyrere i samme Forhold. I denne Indretning er der ingen Gevinst for nogen. Man borttage denne Ligevægt, saa vil Forbruget af den dyrere blevne Vare nødvendigen tage af, og dersom dette tager af, vil Varen falde i sin Priis. Dens Kostbarhed har kun været for en Tid.

Kiøbmanden vil ikke være mere i Stand end Forbrugeren til at tage Afgiften paa sig. Han vil nok

kunne giøre Forskud deraf to eller tre Gange; men dersom han ikke faaer den naturlige og nødvendige Fordeel paa de med Afgifter belagte Varer, vil han snart opgive Handelen dermed. At vente, at Konkurrensen skulde tvinge ham til at tage Afgiftens Betaling af hans Fordeel, det er at forudsætte, at han giorde sig alt for stor Fordeel, og at Konkurrensen, som da ikke var stor nok, vil blive stærkere, naar Fordelene formindskes. Dersom Varerne derimod vare som de burde være, og Fordelene paa dem kun vare, hvad de nødvendigen maatte være, vilde det være det samme, som at antage, at Konkurrensen vilde vedblive, endskiønt Fordelene, hvoraf den opstod, ikke mere vare til. Enten maa man antage disse Urimeligheder eller tilstaae, at det er Avlsbrugeren paa Øerne, som betaler Paalægget, enten det bliver betalt paa første, eller paa anden, eller paa den hundrende Haand.

Langt fra saaledes at antaste Koloniernes Avling ved Paalæg, burde man opmuntre den ved Præmier, fordi disse Præmier vilde efter den Tvangs-Forfatning, hvori man holder dem, nødvendigen blive bragte tilbage til Moderlandet med alle de Frugter, hvortil de havde været Sæden.

Dersom Forfatningen i en — ved sine Tab og sine Feil tilbagesat — Stat ikke tillader at give Opmuntringer og borttage Byrder, saa kunde man dog nærme sig den bedste Bestyrelse ved at ophæve i det mindste Skatternes Betaling i Kolonierne selv, for at tage Beløbet af dem i Moderlandet. Denne nye Plan vilde være lige behagelig for begge Verdner.

Intet kan smigre Amerikaneren saa meget, som at bortfierne alt det fra hans Øine, der forkynder ham hans Afhængighed. Udpiint af Inddrivernes Uforskammenhed hader han en idelig Skat; han frygter for dens Forøgelse. Forgieves leder han efter den Frihed, han

troede at have fundet en to tusende Mile fra Europa. Han ærgrer sig over et Aag, der forfølger ham giennem Oseanets Storme. Brummende gnaver han paa Stumperne af sit Bidsel, og tænker kun med Forbittrelse paa et Fødeland, der under Navn af Moder affordrer ham hans Blod istedet for at nære ham. Man frie ham fra Synet og Vill... af disse Tvingsler. Hans Rigdomme betale ingen Stat til Moderlandet, førend de der udskibes, han vil da troe sig fri og privilegeret, endog da, naar han ved Nedsættelsen i sine Varers Priis, eller ved den forhøiede Priis, han maa give for Europas, har virkelig ved Tilbagevirkningen baaret Byrden af de Afgifter, han ikke kiender.

Skipperne ville finde en Fordeel ved ikke at betale Afgifter uden af de Handelsvarer, som for Fremtiden ville, uden at vove deres hele Værd, komme til deres Bestemmelse, og bringe dem deres udlagte Penge tillige med Fordelen i Hænde. De skulle — hvilket de maatte, dersom de paa Veien mistede en Ladning, hvoraf de havde betalt Afgiften ved Indskibningen — da ikke have den Smerte, at de af Fyrsten havde maattet kiøbe endog Faren for at strande. Tvertimod ville deres Skibe føre Afgiftens Beløb hiem med sig i Varer, og da Værdien af Produkterne er bleven forøget ved deres Udførsel, saa vil Afgiften af dem ikke synes saa høi.

Endelig vil Forbrugeren selv vinde derved, efterdi det ikke er mueligt at Kolonisten og Kiøbmanden kunne befinde sig vel ved en Indretning, uden at Nytten deraf jo i Tidens Længde maa rekke til ham. Saasnart alle Afgifter ere blevne sammensmeltede til een eneste, vil der blive færre Formaliteter, færre Indviklinger, mindre Seendrægtighed og mindre Bekostning, og følgelig ville Handelsvarerne kunne leveres for bedre Kiøb.

Dette Moderations-System, som Alt synes at foreskrive, vil kunne indføres uden Besværlighed. Alle

Øernes Produkter ere ved deres Indførsel i Riget belagte med en Afgift, som er bekiendt under Navn af den vestlige Herlighed *, og som er fastsat til $3\frac{1}{2}$ Prosent med 8 Skilling af Pundet **. Deres Værdi, som tiener til Regel ved Afgiftens Betaling, bliver bestemt i Januarii og Julii Maaneder. Man fastsætter den til 20 til 25 Prosent under den virkelige Kurs. Vest-Kammeret tilstaaer desuden en betydeligere Tara end den Sælgeren giver i Handelen. Til denne Afgift lægge man den af næsten samme Beløb, som Varerne betale ved Toldstederne i Kolonierne, med dem der blive betalte inde paa Øerne, og Regieringen vil da finde, at den har al den Indtægt, som den nu faaer af sine Etablissementer i den nye Verden.

Dersom denne Fond blev sammenblandet med de andre Stats-Indtægter, kunde man frygte for, at den ikke vilde blive anvendt efter sin Bestemmelse, som ene og allene bør være Øernes Beskyttelse. Den kongelige Kasses uforudseete Fornødenheder vilde ufeilbarlig give den en anden Vending. Der gives Øieblikke, hvori det Betænkelige i det Onde ikke tilsteder at beregne Uleilighederne ved Lægemidlet. Den paatrængende Nødvendighed opsluger al Opmærksomhed. Intet er da i Sikkerhed for den vilkaarlige Magt, der styres af Øieblikkets Trang. Ministeriet tager altid og tømmer altid i det falske Haab, at det snart skal lægge det tilbage, hvilket ved nye Fornødenheder bliver bestandig udsat.

Vilde det efter disse Betragtninger ikke være væsentlig nødvendigt, at den Kasse, der var bestemt til at modtage de Afgifter, der ere lagte paa Koloniernes Produkter, blev gandske skilt fra Rigets Forpagtninger? Pengene, som altid skulde være ligesom nedlagte i den,

* Domaine d'occident.

** Avec huit sols pour livre.

skulde afholde Udgifterne ved disse Etablissementer. Kolonisterne, der altid have Penge at lade gaae til Europa, vilde hellere end gierne udbetale dem der mod Vexler, saasnart der blev Sikkerhed for, at der hverken vilde skee Opsættelser med eller Vanskeligheder ved Betalingen. Dette Slags Banqve vilde snart knytte et nyt Omsætnings Baand imellem Øerne og Moderlandet. Hoffet vilde faae nøiagtigere Kiendskab til de offentlige Anliggenders Forfatning i dets fraliggende Lande. Det vilde der faae en Kredit igien, som det længe har været ganske og aldeles skilt ved, hvor høilig det end trænger dertil, især i Krigstider. Videre ville vi ikke drive vore Undersøgelser om Paalæg, men begive os til hvad der angaaer Landeværnerne.

52. Ere Landeværnerne godt indrettede paa de Franske Øer?

De Franske Øer havde, saavel som de andre Nationers, i Begyndelsen ingen regulaire Tropper. De Vovhalse, der havde erobret dem, ansaae det som en priviligeret Ret, at de skulde forsvare sig selv, og Descendenterne af disse uforfærdede Mennesker ansaae sig for stærke nok til at forsvare deres Besiddelser. Hvad havde de og i Grunden andet at giøre, end at tilbagedrive nogle Fartøier, der kom for at udskibe nogle Matroser og Soldater, der vare ligesaa lidet disciplinerede som de Indbyggere, de kom for at angribe.

Alt er forandret og har maattet forandre sig. Da man har forudseet, at disse Etablissementer, der ere blevne betydelige ved deres Rigdomme, vilde tidlig eller sildig blive angrebne af Europæiske — paa talrige Flaader overbragte — Armeer, har man ladet andre Forsvarere gaae derhen. Udfaldet har beviist, at nogle adspredte Batailloner vare utilstrækkelige mod Engel-

lands Land- og Søe-Magt. Kolonisterne have selv indseet, at deres Bestræbelser vilde ikke være i Stand til at forhale Revolutionen. De have frygtet for at den seierrige Fiende vilde lade dem undgielde en overflødig Modstand, og man har seet dem mindre stemte til at fegte end betænkte paa Følgerne af at overgive sig. Snart have de som politiske Beregnere indseet, at Krigs-Forretninger ikke mere passede sig paa deres vanmægtige Forfatning, og de have givet Penge for at blive frie for et Hverv, der hæderlig i sin Oprindelse var udartet til en byrdefuld Trældom. Landeværnene bleve afskaffede 1763.

Denne Føielighed har faaet deres Bifald, der kun ansaae denne Indretning som et Middel til at beskierme Kolonierne mod alt fremmed Angreb. De vare af den fornuftige Mening, at det var urimeligt, at fordre af Mennesker, der vare blevne gamle under en brændende Himmelegn for at tillægge sig en stor Formue, at de skulde udsætte sig for de samme Farer som de ulykkelige Offere for vor Stolthed, som hver Øieblik sætte deres Liv paa Spil for en Sold, der er utilstrækkelig til Underholdning. Et saadant Offer er forekommet dem at være alt for meget mod Naturen, til at man fornuftigviis kunde vente sig det, og de bifaldt Ministeriet, der indsaae, at det var bedst at opgive et saa misligt og byrdefuldt Forsvar.

Jagttagere, som ere bedre bekiendte med Etablissementerne i den nye Verden, fældede en ugunstigere Dom over denne nye Indretning. Landeværnene, sagde de, ere nødvendige til at haandhæve Orden inde paa Øerne; til at forekomme Oprør blant Slaverne; til at standse de bortløbne Negeres Streiferier; til at afværge Røveres Sammenrottelse; til at beskytte Kyst-Farten; til at beskierme Kysterne mod Kapere. Dersom Kolonisterne ikke udgiøre Korpser, dersom de hver-

ken have Anførere eller Faner, hvorledes bortfiernes da disse Farligheder? hvorledes giøres Ende paa disse ødelæggende Plager, naar det engang ikke har været muligt at neddæmpe dem, førend de bleve til. Hvorfra skal denne Overensstemmelse, denne Samvirkning komme, uden hvilket intet giøres rigtigt.

Disse Betragtninger, der, hvor paafaldende, hvor naturlige de end ere, dog vare undløbne Hoffet i Versailles, bragte det snart paa andre Tanker. Det følte sig overbeviist om Nødvendigheden i at indføre Landeværnene igien, men uden at ville give Slip paa de Paalæg, som man, til at holde regelmessige Tropper for, havde givet sit Samtykke til. Vanskeligheden bestod i at faae Folket til at antage denne Indretning. Man underhandlede, man bestak, man truede. Skiønt opbragte over Misbrugene af en vedblivende tilsindet Myndighed, underkastede Guadeloupe og Martiniqve sig dog endelig Regieringens Villie 1767. Men dette Exempel giorde ikke det Indtryk paa St. Domingo, som man havde ønsket, maaskee haabet. Aaret derefter maatte man paaføre denne rige Kolonie en blodig Krig, og det var først efter at man havde lagt Øvrighedspersonerne i det Vestlige og Sydlige af Øen i Lænker, først efter at man havde overstrøet Jorden med døde Kroppe, at det blev muligt at bringe Avlsbrugere, der vare forbittrede over en graadig Bestyrelses Udsugelser, til at underkaste sig.

Siden denne Tid, der til Uheld staaer antegnet med Blod-Bogstaver, ere alle Indbyggerne i de Franske Besiddelser paa ny blevne i Rullerne. De Forpligtelser, som dette Slags Indrullering paalægger, have været mange Forandringer underkastede, og ere endnu ikke tydeligen bestemte. Denne Dunkelhed, der altid er farlig i Chefernes Hænder, som uophørlig ere sysselsatte med at udvide deres Jurisdiktion, holder Borgeren i

bestandig Bekymring for hans Frihed, som man er mere forhippet paa i Amerika end i Europa. Den udsætter ham daglig for Udsugelser. Deraf følger en Afsky for dette Slags Tieneste, som kun Tyranner eller Slaver kunne undre sig over. Man maa, dersom det er mueligt, udslette de Indtryk, det Forbigangne har giort, neddæmpe alle Skrupler over det Fremtidige. Det staaer til Regieringens Føielighed og Lemfældighed, at giøre Ende paa Kolonisternes Bekymringer, ved at indføre alle de Forandringer i Landeværnenes Indretning, der kunne bestaae med den Orden og Sikkerhed, de bør have til Formaal. Det er det regierede Folks Vel, der i Magtens Brug bør haves for Øie. Ethvert andet Formaal forvilder Fyrsten. Søger han ikke derved at giøre sig et Navn, vil han — af Hæderen ustemplet — kun leve paa Mynter i Fortegnelser, der snart blive enten forslidte af Tiden eller foragtede af Efterslægten. Forgieves reiser Smigreren Fyrsterne stolte og talrige Mindesmærker, de bygges kun af Menneske-Hænder, men det er Hiertet, der helliger dem, Kierligheden der paatrykker dem Udødelighedens Stempel. Uden dette udkrammer slig offentlig Hylding det Krybende hos Folket og ikke det Ophøiede hos Fyrsten. I Paris er der kun een Statue, som kommer alle Hierter til at springe af Glæde. Alle Forbigaaende vende deres Øine til dette Billede paa faderlig Godhed for Folket. De Ulykkeliges Taarer anraabe det i den stumme Undertrykkelse. Lønligen velsigner man den Helt, den foreviger. Efter tvende Aarhundreders Forløb forener sig endnu alle Stemmer til at lovprise hans Minde. Fra det inderste Amerika udraaber man hans Navn. I alle Hierter giør dette Billede Indsigelser mod de Misbrug, der giøres af Magten, uden den Monarks Vidende, der betroer den; fordømmer det de Anmasselser, der giøres i Folkets Rettigheder; lover det Undersaatterne Lindring

i deres Nød, Forbedring i deres Kaar, altid affordrer det Ministrerne.

53. Er Delingen af Arvelodderne fordelagtig bestemt paa de Franske Øer?

Blant de Ting, som bør rettes, maa man sætte den i de Franske Besiddelser i den nye Verden indførte Skik: at dele Faderens Efterladenskab lige imellem Børnene, og Slægtningers lige imellem Medarvinger.

Med alle fornuftige Mennesker, som ikke ere blevne fordærvede af Stolthed og Fordomme, afskye vi den urimelige Førstefødsels-Ret, der overleverer et Huses hele Fædrene-Gods til den Ældste, som det fordærver; og styrter hans Brødre og Søstre i Armod, hvorved de ligesom for en Forbrydelse blive straffede for den Slumpelykke, at de kom nogle Aar sildigere til Verden. Ere de derfor mindre lovlige? Et Familie-Hoved er kun Forvalter, og var det nogensinde en Forvalter tilladt, at dele det ham betroede Gods ulige imellem Interessenterne, som have en lige Ret dertil. Dersom en Vild efterlod sig i sin Døds-Stund tvende Buer og tvende Sønner, og man vilde spørge ham, hvad der skulde giøres med disse tvende Buer, vilde han da ikke svare, at man skulde give hver af dem een? og dersom han skienkede dem begge til den ene, vilde han da ikke dermed give at forstaae, at den arveløse var en Frugt af hans Hustrues slette Sæder? I de Lande, hvor denne vidunderlige Arveløshed er lovmessig, er Faderen mindre agtet af sine Børn; af den Ældste, som han ikke kan fratage noget; af de Yngre, som han ikke kan give noget. Istedet for den sønlige Kierlighed, som udslukkes, træder et Slags Nederdrægtighed, som næsten fra Vuggen af vænner 3 til 4 Børn til at krybe for den enes Fødder, som derved kommer til at giøre sig Indbildnin-

ger om sin personlige Vigtighed, der sielden mangle at giøre ham fræk. Ærekiere Fædre og Mødre blive bange for at omringe sig med en Mængde Staadere, der ere fordømte til Enelivet. Alt Arvegodset kommer i en Nars Hænder, hvis Forødelser man ikke kan standse, uden ved at indsætte en anden, som er en anden Ulykke. Alle disse store Plager maae give Formodning om, at Førstefødsels-Retten, som Overtroen ikke helligede i sin Oprindelse, og som Despotismen ikke har nogen Fordeel af at vedligeholde, vil tidlig eller sildig blive afskaffet. Det er en Levning af Feudalbarbariet, som vore Efterkommere engang ville rødme ved.

Imidlertid kan den Ligheds-Lov, som synes foreskrevet af Naturen selv, som er den første, der fremstiller sig i det retfærdige og godmodige Menneskes Hierte, som ved første Diekast ikke vækker mindste Tvivl om dens Rigtighed og Nytte, denne Lov kan dog undertiden være stridende med vore Selskabers Haandhævelse. Derpaa har man Exempel i de Franske Øer, som den bortfierner fra det Maal, hvortil de ere bestemte, og bereder længe i Forveien deres Fald og Undergang.

Delingen var nødvendig, da Kolonierne bleve indrettede. Man havde umaadelige Lande at oprydde. Kunde man vel giøre dette uden Folkemængde? og hvorledes skulde man uden at tilstaae dem Eiendom, have faaet Mennesker, der for største Delen kun havde forladt deres Fædreneland af Mangel paa Eiendom, til at blive i bortliggende og øde Lande? Dersom Regieringen havde nægtet dem Jorder, skulde disse Omflakkere have streifet om fra et Land til et andet for at søge sig dem, med Fortvivlelse over at begynde paa utallige Etablissementer, hvoraf ingen skulde have faaet den Fasthed, som giør dem gavnlige for Moderlandet.

Men efter at de arvede Lodder, der i Begyndelsen vare alt for store, ere ved at gaae endeel Gange i Arv

blevne underdelte og bragte til den rette Størrelse, som Beqvemmeligheden til at dyrke dem udfordrer; efter at de ere blevne indskrænkede nok til ikke at ligge uopdyrkede af Mangel paa en til deres Størrelse passende Folkemængde, vilde en yderligere Deling af Jorderne bringe dem tilbage til deres første Intet. I Europa drager en ringe Borger, der kun har nogle Tønder Land, ofte bedre Nytte af dette lille Grundstykke end en rig Mand af umaadelige store Eiendomme, som en tilfældig Fødsel eller Lykke har bragt i hans Hænder. I Amerika forudsætter Varernes Beskaffenhed, der ere af stor Værdie; Usikkerheden i hvad der høstes, der i sine Arter er kun lidet afvexlende; Mængden af de til en Gaard nødvendige Slaver, Kreature og Redskaber — alt dette forudsætter betydelige Rigdomme, som allerede ikke haves i nogle Kolonier, og som snart vil mangle i dem alle, dersom Loddernes Deling ved Arv bliver ved at udsmulre og alt mere og mere at dele Jorderne.

Dersom en Fader ved sin Død efterlader sig et arveligt Gods af en 6000 Rigsdalers Indtægt, og dette Gods deles lige imellem tre Børn, ville de alle blive ødelagte, dersom man giør tre Gaarde deraf; den ene, fordi man har ladet ham betale Bygningerne dyrt, og han i Forhold dertil har faaet færre Slaver og mindre Jord; de tvende andre, fordi de ikke ville kunne drive deres arvede Lodder uden at lade bygge. De skulde endnu alle tre blive ødelagte, dersom den ene af dem beholder hele Gaarden. I et Land, hvor en Tilgodehavers Forfatning er den verste af alle Forfatninger, ere Eiendommene stegne til en uhyre Priis. Den, der forbliver Eier af det hele, vil være meget lykkelig, dersom han ikke seer sig nødt til at give mere end Gaardens rene Indtægt i Renter. Men da den første Lov nu er at leve, vil han begynde med at leve og ikke betale. Han vil da opdynge Gield. Snart vil han være ude

af Stand til at betale; og ved den Uorden, som kommer af denne Forfatning, vil man see alle hans Medarvinger ødelagte.

Afskaffelsen af denne lige Deling er det eneste, der kan raade Bod paa denne Uorden. Det er Tid at Lovgivningen, der nu er mere oplyst, har i sine Kolonier mere Øie paa at bringe Tingene end Personerne i Stand. Dens Viisdom vil udfinde passende Skadesløsholdelser for dem, den har berøvet deres Rettigheder og paa en vis Maade opoffret for det almindelige Vel. Den skylder dem Udveie til at underholde sig ved det eneste Arbeide, der er mueligt for det Slags Mennesker, ved at ansætte dem paa nye Jorder; og den skylder sig selv at forhverve sig nye Rigdomme ved deres Vindskibelighed.

St. Lucie og Guyana tilbøde ved Freden et heldigt Øieblik til at iværksætte den Forbedring, man her foreslaaer. Frankerig burde have benyttet sig af denne — maaskee eneste Leilighed, for at ophæve Delings-Loven, ved at tildele dem, man havde skilt ved deres Forhaabninger, de Jorder, som man vilde bringe til Nytte, og til denne Opdyrknings Forskud de umaadelige Summer, som man der har henkastet til ingen Nytte. Mennesker, der vare vante til Klima'et, der vare fortrolige med det eneste, man kunde have Øie paa at dyrke, der vare opmuntrede af deres Familiers Exempel, Understøttelse og Raad, der endelig havde Hielp af de Slaver, som Staten maatte have forsynet dem med, vare bedre skikkede end Landstrygere, som man havde skrabt sammen i Europas Dynd, til at bringe nye Kolonier til den Grad af Rigdom og Velstand, som man maatte vente sig af dem. Til Ulykke saae man ikke, at de første Kolonier i Amerika havde maattet danne sig selv — langsomt, med stort Tab af Mennesker eller overordentlig Tilstød af Kiekhed og Taalmod — fordi de

ikke havde nogen Konkurence at udholde; men at de nye Etablissementer ikke kunne bringes i Stand uden ved Forplantelses-Veien, ligesom en nye Bie-Sværm frem-kommer af en gammel. Det overskydende af Folke-mængde paa een Øe maa flyde over til en anden, og det Overflødige i en rig Kolonie afgive det Nødvendige til en ny Folkestamme. Dette er den naturlige Orden, som Politiken foreskriver Søe- og Handels-Magterne. Ethvert andet Middel er ufornuftigt og frembringer kun Ødelæggelse. Fordi Hoffet i Versailles ikke har benyttet sig af en saa simpel og frugtbar Grundsætning, bor det dog derfor ikke forkaste Forslaget til at hemme nye Delinger af Jorderne. Dersom Nødvendigheden af denne Lov er beviist, maa man udstede den, skiønt paa en Tid, der ikke er saa gunstig som den, man har ladet slippe sig af Hænderne. Naar man har raadet Bod paa Gaardenes Forringelse ved at afskaffe Delin-gerne, som betage dem alle Hielpemidler til Fortplan-telsen, vil man kunne tvinge dem til at afdrage den Gield, hvormed de ere behæftede.

54. Har man sørget med Klogskab for Afbeta-lingen af den Gield, som de Franske Øer have paadraget sig?

En Deel af denne Gield har sin Oprindelse fra de Rettigheder, som en lidet overlagt Lov gav forskiellige Medarvinger. Denne qvalfulde Forfatning har taget til efterhaanden som Kolonierne ere blevne rigere. Stegne til den Grad, at de havde flere Kolonister end Plantager at indrette, er den overskydende Folkemængde bleven i Ørkesløshed, som Panthaver af de arvede Lod-der, hvilke den ikke besad, og følgelig uden Nytte ja endog til Byrde for Avlingen.

Der er anden Gield, som hidrører fra det Salg af Avlsgaarde, som Kolonisterne have giort imellem sig. Sielden gaaer man til Amerika uden den Hensigt at komme tilbage til Europa, for der at nyde de Rigdomme, som et haardnakkent Arbeide eller lykkelige Hændelser sædvanligen forskaffe. De, der ikke afvige fra deres Planer, leve meer eller mindre indskrænket, og lade, hvad de kunne have sparet af deres Indtægter, gaae til Fædrenelandet. Saasnart de have naaet den Grad af Formue, de tragtede efter, søge de at skille sig af med deres Plantager. I et Land, hvor der er Mangel paa Penge, maae de sælge dem paa Kredit eller beholde dem, og de fleste af Eierne ville langt hellere overlade deres Gaarde til Kiøbere, som ikke opfylde deres Forpligtelser, end betroe dem til Forvaltere, som sielden ere redelige.

Endelig have Forskud, der ere giorte Kolonisterne, været Anledning til en Mængde Gield. Jorderne paa de Franske Øer gave ligesom de andre Amerikas Øer fra først af ingen Produkter til Udførsel. For at giøre sig noget ud af dem, behøvedes der Kapitaler, og de første Europæere, som indtoge dem, eiede intet. Handelen kom dem til Hielp. Den forsynede dem med de Redskaber, Levnetsmidler og Slaver, som vare nødvendige til at frembringe Handelsprodukter. Dette Fælleskab imellem Kapitaler og Vindskibeligheden gav Anledning til en stor Mængde Gield, der har formeret sig efterhaanden, som Opryddningerne ere blevne udvidede.

Skyldnerne have kun alt for ofte staaet tilbage med at opfylde de Forpligtelser, som de havde paataget sig. En tøileløs Luxus, som intet kan undskylde hos Mennesker, der ere fødte i Uselhed, har bragt endeel til denne Uordholdenhed. Andre ere blevne bragte dertil ved en ubegribelig Døsighed hos heftige Gemytter, der havde været sig om at søge en Ende paa deres Armod

paa hin Side Havet. De overflødigste Midler ere forgaaede i Hænderne paa nogle, som manglede den nødvendige Kyndighed til at giøre dem frugtbringende. Ogsaa har man fundet Kolonister uden Undseelse og uden Grundsætninger, som med Evne til at kunne affinde sig med deres Kreditorer, have været frække nok til at tillade sig at beholde fremmed Gods. Endnu andre Aarsager have bidraget til at svække Forbindtlighedernes Kraft.

Orkaner, hvis Voldsomhed det vilde være vanskeligt at beskrive, have omrodet Marker og nedstyrtet Sæden. De kostbareste og nødvendigste Bygninger ere blevne opslugte af Jordskielv. Uudryddelige Insekter have i en lang Rekke af Aar fortæret alt hvad man kunde vente sig af en frugtbar og veldyrket Jord. Nogle Handelsprodukter, hvis Formerelse har overgaaet deres Forbrug, har tabt deres Værdi og ere nedfaldne til laveste Priis. Langvarige og grusomme Krige have ved at lægge uovervindelige Hindringer i Veien for Produkternes Udforsel, giort det meest vedholdende, det meest haardnakne Arbeide frugtesløst.

Disse Plager, som man undertiden har seet samlede, og som i det mindste ere fulgte alt for hurtigen paa hinanden, have givet Anledning til en Retslære, som er Skyldnerne meget gunstig. Lovgiveren har indviklet Udlæg i Jorder og Slaver i saa mange Formaliteter, at det synes, som han har havt til Hensigt, at giøre det uiværksætteligt. Meningen har hudflettet de faa Tilgodehavere, som foretoge sig at overvinde disse Vanskeligheder, og det var kun med yderste Gienstridighed at Domstolene selv rakte Haanden til den Strænghed, som man vilde udøve.

Dette System, som længe er anseet som det bedste, man kunde følge, finder endnu nogle Tilhængere. Hvad siger det Staten, sige disse politiske Regnemestere,

om Rigdommene ere i Skyldnerens eller i Tilgodehaverens Hænder, naar kun det almindelige Vel vinder derved. Men kan det almindelige Vel vinde, naar man træder Retfærdigheden under Fødder; naar Ministeriet opmuntrer Uredelighed ved at tilbyde den Ly under Lovens Beskyttelse — thi naar Loven ikke forfølger, beskytter den; — naar man imellem Borgerne nærer Spiren til en Mistillid, som ved Indvikling maa giøre dem til ligesaa mange Spitsbuber, der ere Fiender af hinanden; naar Laan uden noget Slags Sikkerhed bliver enten umuelig eller ødelæggende; naar Aageren driver sit Plynderie uden noget Bidsel, der holder den tilbage; naar der ikke er nogen Kredit mere enten uden for Landet eller i Landet, og den hele Nation vil blive anseet for en Bande Mennesker uden Sæder og uden Grundsætninger? Nei det almindelige Vel kan ikke have nogen fast Grundvold uden Gyldighed af indgaaede Forpligtelser, som er Kilden dertil. Fiskus selv bør betale sin Gield paa lovlig og retfærdig Maade. Offentlig Stats-Bankerot er en Skiendsel, der giør et endnu skadeligere Brud paa Selskabs-Moralen end paa Borgernes Formue. Den Dag vil komme, da alle disse Krænkelser ville blive indklagede for Nationernes Domstol, da selve de Magter, der tillade sig dem, ville blive dømte af dem, som have været Offere for dem.

Andre i deres Grundsætninger mindre løse Spekulanter have foreslaaet, at en oplyst Lovgivning skulde tilintetgiøre den Gield, der var ældre end en vis Tid, som man maatte bestemme. Vi ville ikke undersøge, om dette af nogle gamle Republiker brugte Middel nogensinde har kunnet være gavnligt; men uden at frygte for at tage feil, tør vi forsikre, at dersom en saadan Vold paa offentlig Troe og Love blev almindelig, vilde den styrte Europa, der er blevet handlende, i det Barbarie, den Uvirksomhed og den Elendighed, hvori det

var for en 3 til 400 Aar siden. Til Lykke er der intet at frygte for denne ødelæggende Revolution. Agtelse for Eiendom udvider sig Dag for Dag endog hos de mindst oplyste Nationer. Med Tiden vil den faae Fodefæste paa de Franske Øer som andensteds, dersom Regieringen endelig engang nøder Kolonisterne til at give deres Kreditorer nogen Godtgiørelse. Om Maaden, hvorpaa denne Retfærdigheds Handling bedst kunde fuldføres, er man ikke enig.

Nogle ønske Overdaads-Love, som ved at indskrænke Beboernes Udgifter vilde sætte dem i Stand til at opfylde deres Forpligtelser. Hvorledes har det kunnet falde nogen ind at giøre Fornegtelser til Forholdsregel i Kolonierne. Da deres Produkter faae al deres Værd ved Omtuskninger, og Omtuskningerne da ville blive ligesom tilintetgiorte, efterdi de vilde blive indskrænkede til Artikler, der kostede kun lidet, og vare af en uundgaaelig Nødvendighed, vilde Amerikanerne blive nødte til enten at avle faa Produkter eller bortgive dem for intet. Dersom Moderlandet vilde bøde med Penge paa Mangelen af sine Handelsvarers Afsætning, saa vilde alt det Guld, man faaer af den ene Deel i den nye Verden, flyde tilbage i den anden. Efter en 15 til 20 Aars saadan Handel vilde de Frankerig fiendske Magter have en Grund mere til at angribe Besiddelser, hvis Frugtbarhed foraarsager dem saa megen Forundring og Misundelse.

Andre have fundet paa, at al Kredit skulde herefter være forbuden. Men vilde de Avlsbedrifter, der for Tiden ere indførte, da intet lide under dette urimelige System? Vilde nye Jorders Opryddning, der i Almindelighed ere de meest indbringende, ikke blive standset? Vilde Kiøbmændenes Operationer i Moderlandet ikke Dag for Dag blive mere matte? Man veed hvor det græmmer dem, at see de rige Kolonister komme i

Vane med, selv at sende deres Produkter til Europa, og fra Europa at tage hvad de forbruge og indskrænke deres Mellemhandel til den blotte Kommissions-Kiendelse. Dersom Afhængigheden, der er en nødvendig Følge af Gield, ophørte, vilde det ikke længere være nogle faa Avlsbrugere, det vilde blive hele Kolonien, der selv vilde giøre sit Kiøb og Salg i Moderlandet. Den vilde blive handlende. Den vilde endog snart blive uden Konkurrenter, fordi den allene kunde vide, hvormeget den behøvede.

Endeel vilde, at det skulde være tilladt at tage og sælge en Skyldners Slaver. De, der ophørte med at vande en Plantage med deres Sved, vilde, som man siger, gaae hen at dyrke en anden og Kolonien vilde intet tabe derved. Hvilken Feiltagelse! Nei! Aldrig vilde de Sorte gaae ustraffet fra et Værksted til et andet. Disse allerede alt for ulykkelige Mennesker vilde aldrig vænne sig til det meget nyt, som Forandring af Sted, af Herre, af Arbeids-Maade udfordrede. De vilde ikke være i Stand til at undvære deres Kiereste, deres Børn, som ere deres ypperste Trøst og det eneste Gode, der binder dem til Livet. Langt borte fra dette Klenodie — det eneste for ømme og lidende Siæle — forsmægte de, blive de syge, løbe de ofte bort, eller arbeide de i det mindste kun med Uvillie og uden Iver. Desuden vilde man ved at forskaffe een Kreditor Betaling ufeilbarlig ødelægge endeel andre. Skilt ved endeel af de Arbeidere, der ere nødvendige til hans Plantages Bedrift, vilde en kyndig og driftig Avlsbruger i kort Tid og for stedse blive sat ud af Stand til at kunne betale.

Æren har syntes andre et kraftigere Middel end alle de andre. Mærker — have de sagt — mærker den Skyldner, der ikke opfylder sine Forpligtelser, med Skiendsel, erklær ham uværdig til nogensinde at beklæde

nogen offentlig Betiening, og man frygte ikke for at han skal drive Giæk med denne Eragtning. De gierrigste Mennesker opoffre ikke en Deel af deres Liv til moisommeligt Arbeide, uden i Haab om at nyde deres Formue. Men nu er der ingen Nydelse for et Menneske, der er mærket med Skiendsel. Man see med hvilken Nøiagtighed Spille-Gield bliver betalt. Det er ikke overdreven Delikatesse, ikke Retfærdigheds-kierlighed, der inden 24 Timers Forløb bringer den ødelagte Spiller for en — undertiden mistænkelig — Kreditors Fødder; det er Æren, det er Frygt for at blive udelukket af Selskabet. Men i hvilket Aarhundrede, i hvilken Tid paakalder man her Ærens hellige Navn? Da de offentlige Sæder have krænket den i sin Kilde; da Vanære og Skiendsel have faaet Indgang i Familierne, i de store Huse, i de første Betieninger, endog i Leiren og i Helligdommen; da den værste af alle Skiendigheder — tilfals Bluefærdighed — har draget tusende Andre efter sig. Hvo vil herefter være bange for at blive vanæret, naar de, som man kalder Folk af Ære, ikke længere kiende nogen anden Ære, end denne at være rige for at faae Embede, eller faae Embede for at berige sig; naar man for at svinge sig op, maa krybe, for at blive stor, maa fornedre sig, for at tiene Staten, være de Store eller Frillerne til Behag; naar alle Gaver til at vinde Bifald forudsætte i det mindste Ligegyldighed for alt hvad der er retskaffent. Skal vel Æren, der synes at drage i Landsflygtighed fra visse Europas Egne, flygte over til Amerika?

Bestandigen forvildet af sine Koloniers Administratorer, har det altid syntes som Hoffet i Versailles vilde, at Gieldens Afbetaling skulde der beroe paa deres Godtbefindende. Aldrig har man kunnet faae det til at begribe, at det var kun at indføre Plan til Tyranniet i den nye Verden. Vankundige, egensindige, lunede,

egennyttige, hævngierrige Forstandere kunne efter Godtbefindende vælge de Skyldnere, som det er dem til Fordeel at ødelægge. Det er dem ligeledes let at være uretfærdige mod Kreditorerne. Det vil hverken blive den ældste, eller den meest berettigede, eller den billigste, eller den meest trængende, de ville lade betale. Det er kun den mægtigste, den meest beskyttede, den emsigste, den voldsomste. Men paa hvilket Sted i Verden det end er, og af hvilken Bevæggrund det end kan være, saa bør Magtsprog aldrig sættes i Retfærdighedens, eller Redelighed og Retskaffenhed i Lovens Sted; fordi der gives ingen Magt, som jo kan misledes, fordi der gives hverken Redelighed eller Retskaffenhed, som jo kan rokkes.

Tvende med Forsøg Erfaringer og Forbindelser tabte Sekler maae have overbeviist det Franske Ministerium, at der ikke vil blive nogen Ende paa den Nød, som man her klager over, uden ved tydelige simple Anordninger, som ere lette at udføre. Naar Kreditorerne kunne uden Opsættelse, uden Bekostninger, uden fortrædigende Formaliteter, giøre sig betalte i alle deres Skyldneres Eiendele, først da vil Orden blive indført. Denne strænge Namsrettighed maa ikke gives nogen retroaktiv Virkning. Menneskelighed og Politik ville tilkiendegive de Aflempninger, det kan være raadeligt at indføre ved Betalingen af den gamle Gield; men ihenseende til nye Forskrivninger vil intet kunne unddrage dem fra den Lovs Strænghed, som man derom udsteder.

Derimod vil man strax faae bittre og meget bittre Indvendinger at høre. Hvilken Avlsbruger, vil man sige, vil være saa forvoven at giøre noget — endog kun lidet betydeligt — Anlæg, naar han seer sin visse Undergang, dersom Lykken og Elementerne ikke understøtte hans Bestræbelser til den Dag, der er fastsat i hans

Forskrivninger? Frygt for Nød og Skam vil da bemægtige sig alle Gemytter. Fra den Tid ingen flere Laan! ingen flere Handels-Anlæg! intet Omløb mere! Virksomheden vil falde i Dvale. Kreditten vil blive ødelagt ved den Plan, der var udfundet til at reise den paa Fode.

Vi tvivle ikke paa, at dette jo vil blive det første Sprog, Kolonisterne føre. Men tilsidst og meget snart vil denne Indretning blive velsignet af dem, den fra først af bragte meest i Oprør. Oplyste af de offentlige Kundskaber og af Erfaring ville de indsee, at den lette Sag, det var dem at unddrage sig fra at betale, var dem til Byrde; at de ikke fandt Kredit uden ved at kiøbe den til en Priis, der veiede op mod det, der vovedes ved at laane dem.

De lemfældige Anordninger, der kunne passe sig paa Koloniernes første Alder, vilde i vore Dage være en utilgivelig Svaghed. Aldrig ville disse Etablissementer komme til en passende Velstand, uden at Midlerne til at drive dem blive formerede, og disse ville ikke formere sig, uden naar Kreditoren kan sætte en fuldkommen Tillid til sin Skyldner. Kuldkast dette — Uerfarenheden, Forvovenheden, Uredeligheden gunstige — System, strax vil alt forandre Udseende. Den Europæiske Kiøbmand, som nu omstunder kun skielvende giør ringe Forskud til den Amerikanske Avlsbruger, vil da ikke see nogen bedre Anvendelse af sine Kapitaler. Med større Understøttelse vil der oprettes flere Plantager. De gamle ville faae et nyt Værd. De Franske Øer ville endelig opnaae den Grad af Velstand, hvortil deres Jordbunds Rigdom forgieves har kaldet dem saalænge. Dersom Hoffet i Versailles, uagtet Oplysningens Fremskridt, ikke udfandt en klogere og fuldkomnere Lovgivning, end den, der er indført i de Engelske og Hollandske Besiddelser, burde man ikke betænke sig paa at optage

denne. Allerede have disse trende Magter andre Lighedstræk i deres Grundsætninger. Alle tre have været enige i at giøre Moderlandet til Samlingspunktet for deres — i den nye Verden anlagte — Etablissementers Handel.

55. Har Moderlandet med at forpligte sine Her til, ikke at levere deres Produkter til andre end til det selv, givet Afsætningen paa dem tilstrækkelig Sikkerhed?

Alle Kolonier have ikke havt eens Oprindelse. De første fik deres Tilværelse ved nogle Horder urolige Barbarer, som efter at de længe havde vanket om i øde Egne, nedlode sig endelig af Mødighed i et Land, hvor de udgiorde en Nation. Andre Folkeslag bleve fordrevne fra deres eget Land ved en mægtig Fiende, eller af en Hændelse dragne hen til en Jordbund, der var bedre end deres Fædres; de flyttede da hen under en ny Himmelegn, hvor de delede Jordene med de første Beboere under dette fremmede Klima. Alt for stor Folkemængde, Afsky for Tyrannie, Partie-Syge, Revolutioner, bestemte Borgere til at forlade deres Fædreneland, for at tage andensteds hen at bygge sig nye Stæder. Erobrings-Sygen boesatte en Deel af de seirende Soldater i de undertvungne Stater, for at være visse paa at beholde dem. Endog de Kolonier, der bleve stiftede af handlende Republiker, Tyrus, Carthago, Marseille, vare kun fornødne Tilflugtssteder paa barbariske Kyster, og Oplagsteder, hvor Skibe, der vare udreiste fra forskiellige Havne og udmattede ved langvarig Seilads, giorde vexelviis deres Omtuskninger.

Amerikas Erobring har frembragt Ideen om et nyt Slags Etablissement, som har Agerdyrkningen til Grundvold. De Regieringer, der have stiftet disse

Kolonier, have villet, at de af deres Undersaatter, som de flyttede derover, ikke maatte have Lov til at forbruge andre Handelsvarer end dem Moderlandet forsynede dem med; eller sælge Produkterne af de Jorder, man overdrog dem, til andre end til Moderlandet. Denne dobbelte Forpligtelse er af alle Nationer bleven anseet for en Natur-Ret, der er uafhængig af Betingelser og grundet i Tingen selv. En udelukkende Forbindelse med deres Kolonier have de ikke anseet som en overdreven Skadesløsholdelse for de Udgifter, de havde giort for at stifte dem, og havde at giøre for at holde dem vedlige. Dette har altid været Europas System ihenseende til Amerika.

Ligesom alle andre Nationer har Frankrig altid villet, at dets Etablissementer i den nye Verden skulde sende det alle de Produkter, de avlede, og fra dette blive forsynede med al deres Proviant. Men er denne Indretning iværksættelig i Tingenes nærværende Forfatning?

Dets Øer behøve Meel, Viin, Olie, Lærreder, Stoffer, Huusgeraad, og Alt, hvad der kan bidrage til at giøre Livet behageligt. Alle disse Artikler skulle de modtage af Moderlandet, som endog efter et ubestemt Frieheds-System vilde sælge dem udelukkende — Melet undtagen, som Nord-Amerika kunde levere for bedre Kiøb.

Men disse Besiddelser behøve ogsaa Sorte til deres Arbeide for Moderlandet. Hidindtil har dette kun meget utilstrækkeligen forsynet dem med det fornødne Antal til dette vigtige Behov. Man maa altsaa bekvemme sig til at tage sin Tilflugt til Engellænderne, som allene ere i Stand til at udfylde det Manglende. Den eneste Forsigtighed, det maaskee vilde være gavnligt at bruge, vilde udentvivl være, at belægge denne Hielp, som man maatte tage imod af sine Rivaler, med en Afgift,

der skiltej dem ved den Fordeel, som særegne Omstændigheder kunde give dem fremfor de Franske Kiøbmænd.

Endelig ere — i den Forfatning, hvori disse Kolonier nu befinde sig — Kreature, saltet Fisk, fremmed Veed blevne dem en reen Nødvendighed. Man maae ansee det for umueligt, at bringe dem disse Varer fra Europa. Det er kun fra Nye-Engelland, de kunne faae disse væsentlige Hielpemidler til at drive deres Plantager.

Et meer eller mindre taalt Smugleri har hidindtil været Kolonisternes Hielpekilde. Denne Maade er alt for dyr, uanstændig og utilstrækkelig. Det er Tid at Forbuds-Lovene maae vige for Nødvendighedens strænge Lov; at Regieringen anviser de Havne, hvor de fremmede Produkter skulle blive modtagne; at den bestemmer de Produkter, man maa levere i Omtuskning; at kloge Indretninger give denne Anordning Fasthed; og man vil da af denne nye Indretning i Tingene, see Fordele fremkomme, som ikke ville have nogen Uleilighed til Følge. 1765 blev der giort et Forsøg med dette System. At man forlod denne heldige Plan, var en Følge af den beklagelige Ustadighed, der saalænge har udskreget Frankerigs Søe-Operationer. Man bør tage fat paa den igien, og man vil med det samme forvisse Kolonierne Afsætning paa alle deres Produkter.

Disse Etablissementer tilbyde Moderlandet aarlig, deres Forbrug fradraget, en 100,000 Fade Sirup, hvis Værd kan være noget over eller under en 2 Millioner Rigsdaler. Af en ilde forstaaet Egennytte har det skilt dem, har det skilt sig selv ved denne Fordeel, af Frygt for at skade sine egne Brændevines Afsætning. De, der tillaves af Sukker, ere altid ringere end de, der tilberedes af Viin, og kunne blive en Drik for fattige Nationer eller for fattige Folk blant de rige Natio-

ner. De vilde kun faae Fortrin for Kornbrændeviin, som Frankerig ikke brænder. Dets egne Brændevine vilde altid — endog paa Øerne — blive forbrugte af den Klasse Mennesker, der er riig nok til at betale dem. Regieringen kan derfor hverken for tidlig komme tilbage fra en ligesaa uretfærdig som skadelig Vildfarelse, eller for tidlig i sine Havne modtage Siruperne og Taffia'erne, for enten der at blive forbrugte eller derfra at sendes til de Steder, hvor de behøves. Intet vilde mere udvide deres Forbrug end at tilstæde franske Skippere at føre dem lige til fremmede Handelssteder. Denne Gunst burde endog strække sig til alle Koloniernes Varer. Da en Mening, der støder an mod saa mange Fordele, saa mange Fordomme, kunde blive bestridet, er det vel ikke af Veien at støtte den paa udviklede Grundsætninger.

De Franske Øer forsyne deres Moderland med Sukker, Kaffe, Bomuld, Indigo, og andre Varer, hvoraf det forbruger en Deel, og afsætter det øvrige til Fremmede, der i Bytte give det Penge eller andre Handelsvarer, som det behøver. Disse samme Øer faae igien fra Moderlandet Klædemon, Levnetsmidler, Avlings-Redskaber. Dette er Koloniernes dobbelte Bestemmelse. For at kunne opfylde denne, maa de være rige. For at kunne blive rige, maae de forskaffe sig en stor Mængde Produkter, og have Afsætning paa dem til muelig bedste Priis. For at denne Afsætning kan bringe Produkterne til den høieste Priis, maa den være den største muelig. For at den kan blive den største muelig, maa den have den største muelige Frihed. For at den kan have den største muelige Frihed, maa denne Frihed ikke være besværet med nogen unyttig Formalitet, Bekostning, Besværlighed eller Byrde. Disse Sandheder, der bevises af den inderlige Forbindelse, der er imellem dem, maa da afgiøre, om det kan være

fordelagtigt, at Koloniernes Produkter ere den Seeudrægtighed, de Bekostninger underkastede, som ere forbundne med at de oplægges i Frankerig.

Nødvendigen maae disse Mellem-Omkostninger falde enten paa Forbrugeren eller Avlsmanden. Dersom den første betaler dem, vil han forbruge mindre, efter som hans Evne ikke tiltager i Forhold til Udgifters Forøgelse. Dersom det er den anden, saa vil han, da han faaer mindre for sine Varer, giøre mindre Forskud til sin Jord, og han vil da ikke længere faae saa mange Produkter af den. Den Fremgang, det Ødelæggende i disse Følger øiensynligen giør, kan dog ikke dæmme for, at man jo dagligen maae høre sige med Tilforladenhed: at Handelsvarer bør, forend de blive forbrugte, koste meget i Arbeidsløn og Fragt, fordi disse Omkostninger, der sysselsætte og nære en Mængde Mennesker, bidrage til at vedligeholde Folkemængden og forøge en Stats Styrke. Man er saa forblindet af Fordom, at man ikke seer, at dersom det er fordeelagtigt, at Varerne, forend de blive forbrugte, koste 2 Gange mere, vil det til den største National-Velstand være endnu fordeelagtigere, at de koste 4, 8, 12 til 30 Gange saameget. Følgelig bør da alle Nationer opbrække Landeveiene, fylde Kanalerne, forbyde Skibsfarten paa Floderne, forjage endog Kreaturerne fra Avlingen, for kun at bruge Mennesker til den, at de med nok et Omkostnings Tillæg kunne forøge de Omkostninger, der allerede gaae foran Forbruget. Men alle disse Urimeligheder maae man dog nedsvælge, naar man paatager sig at forsvare den falske Grundsætning, som her bestrides. Men de politiske Sandheder ville længe drøftes, førend de indsees. Mange Vildfarelser have faaet Indgang hos Statsmænd, som hos Folket, uden Undersøgelse. Længe forblindet af det Mørke, hvori det lod Nationen sove, har det Franske Ministerium

endnu ikke kunnet komme til rigtig Oplysning om den Bestyrelse, der passede sig best for dets Kolonier. Det veed endnu ikke hvilken Regierings-Maade, der er best skikket til at bringe dem i Flor.

56. Er den øverste Magt paa de Franske Øer i saadanne Hænder, som ere godt skikkede til at sætte dem i Velstand?

De Franske Kolonier bleve stiftede af løse Folk, der flygtede for Lovenes Bidsel eller Sværd, de syntes derfor i Begyndelsen kun at behøve et strængt Politie. Man betroede dem derfor til Forstandere, hvis Myndighed var uindskrænket. Rænkemageriet, der er alle Hoffer saa egent, men mere gængs hos en Nation, hvor Lefle-Sygen giver Kiønnet en almindelig Overmagt, fik til alle Tider usædelige Folk, der vare nedsænkede i Gield og besudlede med Laster, anbragte til de høie Embeder i Amerika. I Følge en Levning af Undselighed var Ministeriet bange for at hæve dem paa deres Skiendsels Skueplads; det sendte dem derfor paa hiin Side Havet, hvor deres Udsvævelser vare ubekiendte, for der at tillægge sig Formue eller bringe deres Sager i Orden igien. En ilde forstaaet Medlidenhed, en falsk Hof-Maxime, som antager Spitsbuberiet for nødvendigt, og anseer Gavtyvene for nyttige Folk, kom det til med koldt Blod at opoffre Landmandens Rolighed, Koloniernes Sikkerhed, ja endog Statens Tarv for slige Rasphuus-Kandidater. Disse liderlige Rovfugle qvalte Spiren til det gode og standsede Velstanden, som trivedes af sig selv.

Den ubestemte Magt har i Følge sin Natur en saa fin Gift i sig, at endog de Despoter, der indskibede sig til Amerika med æragtige Hensigter, ikke vare længe om at blive fordærvede der. Dersom de ikke vare blevne

ansiukne af Forfængelighed, Gierrighed, Hovmod, skulde de da vel have holdet sig mod den Smiger, der aldrig aflader at hæve sin Nedrighed paa den almindelige Trældom og bygge sin Lykke paa det Almenes Ulykke.

Da de faa Gouverneurer, der undgik Fordærvelsen, ikke havde nogen Støttestav i en grændseløs Magt, gik de bestandig over fra een Vildfarelse til en anden. Det er ikke Mennesker, som bør styre Mennesker, det er Loven. Man skille Bestyrerne ved denne almene Maalestok, denne Prøvesteen for deres eget Skiønnende, og der vil da ikke længere være nogen Ret, eller Sikkerhed, eller borgerlig Frihed. Man vil da kun see en Mængde modsigende Kiendelser, Øieblikks Anordninger, der støde an mod hinanden, Befalinger, som af Mangel paa Grund-Regler ikke staae i nogen Forbindelse med hinanden. Sønderrev man Sammenhænget i Lovene i et — endog i sin Grundvold paa bedste Maade indrettet — Rige, vilde man snart faae at see, at det ikke er nok at være retsindig, for at styre det godt. De bedste Hoveders Viisdom vilde ikke forslaae dertil. Eftersom de ikke alle havde eens Forstand, og enhvers Forstand ikke altid var i eens Forfatning, vilde det ikke vare længe, førend Staten gik paa Grund. Dette Slags Vilderede hørte aldrig op i de Franske Kolonier. Det blev saa meget større, som deres Forstandere lode sig, saa at sige, kun see i dem, og bleve kaldte tilbage, førend de selv havde seet noget. Efter at de havde vandret tre Aar uden Veileder i et nyt Land, efter vidunderlige Politie- og Lovgivnings-Planer, bleve disse Bestyrere afløste af andre, der med lige saa kort Frist ikke havde Tid til at sætte sig i nogen Forbindelse med de Folk, som de skulde lede, eller at lade deres Planer blive modne nok for at give dem det Præg af Retfærdighed og Mildhed, der betrygger deres Udførelse. Denne Mangel paa Forskrift og Erfaring satte saa megen Frygt

i en af disse uindskrænkede Øvrigheds-personer, at han af lutter Betænkelighed ikke vovede at afgive nogen Kiendelse over de almindeligste Ting. Rigtig nok følte han Uleilighederne ved denne sin Ubestemthed, men saa oplyst han end var, tiltroede han sig dog ikke Kundskaber nok til at være Lovgiver, og han vilde ikke egenmægtig opkaste sig dertil.

Dog vilde det have været let at stoppe Kilden til disse Uordener, ved at sætte istedetfor den militaire Regierings-Maade, der er voldsom i sig selv og kun indrettet for vanskelige og farlige Tider, en lempet, fast, og af Privatnykker uafhængende Lovgivning. Men dette tusende Gange fremsatte Forslag mishagede Gouverneurerne, der vare paaholdne paa deres ubestemte Magt, som, frygtelig i sig selv, altid er endnu mere forhadt hos en Undersaat. Slupne fra det lønlige Hof-Tyrannie var der intet, disse Slaver syntes bedre om end den Asiatiske Retfærdighed, hvormed de kysede endog deres egne Kreature. Forbedringen blev endog forkastet af Gouverneurer, som, ellers retskafne, dog ikke vilde indsee, at de med at forbeholde sig selv Ret til at giøre godt, giorde det let for deres Eftermænd, at giøre ondt ustraffet. Alle erklærede sig høit mod en Lovgivnings-Plan, som havde til Hensigt at formindske Folkenes Afhængighed, og Hoffet var svag nok til at give efter for deres Forestillinger eller Raad, i Følge det naturlige Hang, som baade dette og Ministrene have til den vilkaarlige Magt. Det troede at det giorde nok for sine Kolonier, naar det beskikkede dem en Intendant, som skulde holde Kommandanten Stangen.

Disse fraliggende Etablissementer, der indtil denne Tid havde sukket under een enestes Aag, saae sig da blive et Bytte for tvende Autoriteter, der vare ligesaa farlige, naar de laae i Strid med hinanden, som naar de vare enige. Naar de stødte an mod hinanden, delede

de Gemytterne, saaede Tvedragt imellem deres Tilhængere, og optændte et Slags Borger-Krig. Rygtet om deres Stridigheder gienlydede endog i Europa, hvor enhver af dem havde deres Beskyttere, der af Hovmod eller Egennytte eggedes til at haandhæve dem i deres Poster. Naar de vare enige, enten fordi deres gode eller slette Hensigter vare eens, eller fordi den ene havde taget en afgiort Overmagt over den anden, saa blev Kolonisternes Forfatning endnu værre. Hvor undertrykte end disse Offere bleve, saa bleve deres Skrig dog aldrig hørte af Moderlandet, der ansaae Enigheden imellem disse sine Forordnede, som det meest afgiorte Beviis paa en fuldkommen Bestyrelse.

De Franske Koloniers Skiebne har kun forandret sig lidet. Deres Gouverneurer have, foruden fri Raadighed over de regulaire Tropper, ogsaa Ret til at indskrive Indbyggerne i Regimenter, at foreskrive dem hvad Øvelser, de anseee passende, at sætte dem til hvad dem behager, medens der er Krig, ja endog at betiene sig af dem til at giøre Erobringer. Betroede en uindskrænket Magt med Frihed til og lystne efter at tilvende sig alle de Forretninger, hvormed de kunne udvide eller vise den, have de for Skik at dømme i borgerlige Gields-Sager. Skyldneren bliver indstævnet, dømt til Fængsel eller Hullet, og tvungen til at betale uden videre Formaliteter. Dette kalder man Krigs-Tieneste eller Krigs-Departement. Intendanterne bestemme allene de offentlige Indtægters Anvendelse og anordne sædvanlig deres Indkrævning. De indkalde borgerlige og criminelle Sager for sig, enten Retten endnu ikke har taget dem under sin Behandling, eller de allerede ere blevne bragte endog for høiere Retter. Dette kalder man Forvaltningen. Gouverneurerne og Intendanterne uddele fælleds de Jorder, som endnu ikke ere bortgivne, og dømte for faa Aar siden i alle Tretter, som

reiste sig i Anledning af gamle Besiddelser. Denne Indretning bragte alle Kolonisternes Formue i deres, deres Betientes eller deres Kreaturers Hænder, og giorde følgelig alle Godseieres Skiebne usikker. Man vil ikke kunne forestille sig en større Uorden.

I Mekaniken heder det, at jo længere de modstræbende Kræfter ere borte fra Middelpunktet, jo mere maae de drivende Kræfter forøges; ligeledes, har man sagt, kan man ikke forvisse sig Kolonier uden ved en barsk og uindskrænket Regieringsmaade. Dersom dette forholder sig saaledes, har vel Ridder Petty ikke Uret i at misbillige dette Slags Etablissementer. Det er bedre at Jorden bliver kun lidet eller aldeles intet beboet af Mennesker, end at see nogle Mægtige udvide sig paa det Almenes Bekostning. Det tilkommer Frankerig at bestride en Engellænders Udsagn mod Kolonier, ved at skaffe sig alt mere og mere Oplysning om Maaden at bestyre dem paa. Den Oplysnings-Aand, der udmærker dette Aarhundrede, ihvad der endog siges af dem, der tilskrive Foragt for visse Fordomme de Laster, der ere uadskillelige fra Overdaaden, Friheden i at tænke og skrive de slette Sæder, der flyde af de Stores Lidenskaber og Magtens Misbrug. — Denne Oplysnings-Aand, der understøtter og leder os, endog naar Moralen raver paa en faldefærdig Grundvold, vil bringe Hoffet i Versailles tilbage til de gode Grundsætninger, som endogsaa vi have saa ofte fremstillet for dets Dine. Dersom nogen har stødt sig over dem, da høre man ham rigtig ud, og man vil da finde at det enten er en nedrig Smigrer af de Store, eller en subaltern Herre, der af Stand eller Egennytte er den Bestyrelse hengiven, hvis Lovpriser han er. Hvad! Jeg skulde blive en Forbryders Medskyldige, dersom jeg ikke raabte, naar jeg saae ham kaste en tændt Brand i en Medborgers Huus, og min Taushed skulde være brødeløs, naar

man under mine Øine truede med at sætte Riget i Brand! Den troe Undersaat er ikke den, der giør Fyrsten blind ved det Farlige i hans Forfatning; det er den, som aabenhiertig underretter ham derom, med Fare for at tildrage sig hans Fortrydelse. Men istedet for at henvende eder til Publikum, hvorfor — siger man — henvender I eder da ikke til dets Øvrighed? Kommer man den da nær? Bliver man vel hørt? Er der vel noget, som den ikke troer sig at vide? Dømmer den selv? Ville ikke de vigtigste Andragender blive sendte til Kontorerne og underkastede en Raadsbetænkning, som da ikke ville mangle at misbillige dem enten af Ukyndighed eller af Forfængelighed, eller af en anden mindre lønlig og mere usel Bevæggrund? Dersom min Stemme blev understøttet af Hundredetusende andre Stemmer, er det endda uvist om den blev hørt. Lad mig kun derfor tale. Lad mig kun sige Nationen, hvad der kan hæve dens Etablissementer i den nye Verden til den Velstands-Grad, den blomstrende Forfatning, de kunne bringes til.

57. Forandringer, som det vilde være godt at giøre i de Franske Øers Bestyrelse.

Man vil kun finde lidet at forandre i det, der angaaer den offentlige Gudsdyrkelse. Den er, saa meget det var muligt, bleven sat under den civile Magt. Dens Tienere ere Munke, hvis udvortes Ærbarhed og underlige Klædedragt giøre mere Indtryk paa de indskrænkede og overtroiske Negere, end man kunde vente af Religionens høie Moral. Det Tiltrækkende i hvad der er nyt, der virker saa mægtigt i Frankerig, havde for faa Aar siden udklækket det Indfald, istedetfor disse magelige Hyrder at sætte Bisper og et talrigt Kleresie. Forgieves havde alle Gemytter forenet sig, for at tilba-

gedrive et Korps, der er frygteligt ved sin Stolthed, sin Gierrighed og sine Prætensioner. Uden den urolige og uduelige Ministers Fald, der havde lagt denne ødelæggende Plan, vilde de Franske Øer været blevne piinte med en Plage, der er endnu værre end den, de længe havde maattet erfare fra Retfærdighedens Side.

En lykkelig eller ulykkelig Hændelse stiftede disse store Etablissementer lidt førend det 17de Aarhundrede. Man havde da intet rigtigt Begreb om den nye Verdens Lande. Deraf kom det, at man til at bestyre dem valgte Skikken i Paris, og de kriminelle Love i Riget. Kloge Folk have siden efter nok indseet, at en saadan Rettergang ikke kunde passe sig paa et Slave-Land, paa et Klima, paa Sæder, paa Avlsbrug, paa Besiddelser, som ikke have nogen Lighed med vore. Men disse Betragtninger af nogle Privatfolk have ikke havt nogen Indflydelse paa Regieringens Forhold. Langt fra at rette hvad Feilagtigt der var i disse første Indretninger, har den forøget det Urimelige i Grundsætningerne med en Mangfoldighed af indviklede og forvirrede Formaliteter. Ei heller er der skeet Ret.

Saaledes vil det blive indtil en for Øerne egen Lovgivning giør det muligt og let at afsige Domme. Men dette vigtige Værk burde ikke giøres i Frankerig. Overlad en Forsamling af Kolonister Omsorgen for at oplyse eder om deres Fornødenheder. De forfatte selv den Lovbog, som de mene at passe sig med deres Forfatning. Naar dette vigtige Arbeide er blevet fuldført med det behørige Overlæg som det kræver, maa det overleveres til de dybsindigste og strængeste Undersøgelser. Regieringen bør ikke give det Lovs Kraft, førend man ikke har mindste Tvivl om dets Nytte og Fuldkommenhed. Man frygte da ikke for at man skal komme til at mangle gode Øvrigheds-Personer. Lovene ville blive saa nøiagtige, saa tydelige, saa vel anvendte paa

Tilfældene, at Domstolene ikke mere kunne blive beskyldte for Ukyndighed, Skiødesløshed eller Uredelighed.

Af denne nye Orden i Tingene vil fremkomme et nøiagtigt Politie. Dette Middel til at holde Borgerne til Skikkelighed er let i Europa. Faderen forretter Censor-Embedet i sin Familie, han har et vaaget Øie med sin Kone, sine Børn, sine Tyende; Huusverten eller den fornemmeste Leier, fører samme Opsyn i sit Huus; Manufakturisten, Haandværkeren i sin Bod eller sit Værksted; Naboe har et Slags Tilsyn med Naboe. Ømme over deres Ære have Korporationerne bestandig et vaaget Øie med deres Opførsel og Foretagender, som ere Medlemmer af dem. Man antager ikke den ilde berygtede, man forjager den, der vanærer sig. Det farlige Menneske er snart kiendt og finder Dørrene lukkede for sig. Æren har sin Domstoel og Bagvaskelsen sin. Sæderne holde et Slags Rettergang, som ingen kan slippe fra. Hvo er der, som ikke mere eller mindre holdes i Tømme af denne offentlige Dom? Alle disse Slags Autoriteter formindske Regieringens Forretninger. Opfyldt med isolerede Individer uden Fædreneland, uden Slægtninger, som idelig skifte Sted, idelig afløses af andre, og som Tørst efter Rigdomme stedse driver til de meest forvovne Foretagender, kræver Amerika et mere virksomt, et mere nøiagtigt Opsyn.

Imidlertid var dette vigtige Hverv paa de Franske Øer i lang Tid overladt til en eneste Officeer, som under Navn af Kongens Mandatarius residerede i en Havn eller en aaben Bye. Det var en lille Tyran, som udsugede Avlsbrugeren, som plyndrede Handelen, og som hellere vilde sælge en Pardon end forekomme Forseelser. For nogle Aar siden er det blevet Landeværns-Kommandanten overdraget, under Kolonie-Chefens Tilsyn, at vedligeholde den offentlige Rolighed. Denne nye Ind-

retning er mindre feilfuld end den gamle, men den er dog endnu alt for vilkaarlig. Det er sødt at haabe, at den samme Lovbog, der vil sætte Borgernes Formue under Lovenes Beskyttelse, ogsaa vil sætte deres Frihed derunder.

Til denne Tid vil Handelen faae bedre Indretning end den hidindtil har havt. Frankerigs Kiøbmænd gaae ikke selv til Øerne; de sende mere eller mindre rige Ladninger dertil. De, der kun ere af liden Værd, blive sædvanligen afsatte mod Kontant ved Skipperne. De vigtigste, saasom Slave-Ladninger, blive i Almindelighed afleverede paa Kredit, og det er Kommissionairer, der ere boesatte i disse Etablissementer, som Indkrævningen er overdraget. Betalingen skeer sielden til de aftalte Terminer, og denne Uordholdighed har altid sat Splid imellem Kolonierne og Moderlandet. Ministeriet har længe søgt at giøre en Ende paa disse evige Stridigheder. Kunde man ikke i ethvert Distrikt indføre en Protocol, hvori al Gield skulde indføres i den Orden, hvori den var bleven giort. Naar da efter Kyndiges Skiønnende en Gaards Tillæggende fandtes behæftet med meer end det halve af dens Værd, skulde enhver Kreditor have Ret til at lade den sælge.

Denne — skiønt vise, skiønt nødvendige — Indretning vilde sikkerligen mishage Kolonisterne, men de vilde snart trøste sig over det, som de fra først af havde betragtet som en Ulykke, dersom denne Strænghed blev formildet ved en bedre Bestyrelse af Finanserne. Regieringen var saa haard, at den fra første Begyndelse forlangte Skatter af ulykkelige Mennesker, som havde seet sig om Livets Ophold i en ny Verden. Man fordrede sværere Skatter af dem efterhaanden som deres Arbeide og Frugterne af deres Arbeide formerede sig. Imidlertid opvækker den uhyre Byrde, hvormed deres Fødevarer, deres Forbrugs-Artikler, deres Slaver ere

overlæssede, neppe nogle svage Indsigelser. Beklagelserne ere i Almindelighed stilede mod den tyranniske Maade, hvorpaa den offentlige Indtægt bliver hævet; mod det fordærvelige Brug, hvortil den er bestemt. Fiskus siger eller troer, at den er overlæsset med de Bekostninger, som udfordres til Oernes Vedligeholdelse. De tilbyde sig at levere overflødig til alle disse Udgifter, naar det kun maa være National-Forsamlinger, som anordne Paalæggene og bestemme deres Anvendelse. Da ville Tropperne blive ordentligere betalte og Fæstningsværkerne bedre vedligeholdte under Regieringens egen Tilsyn. Befriede fra denne Mængde Betiente, som under Navn af Etats-majors udtømme dem; fra disse Legioners graadige Skatteforpagtere, som perse dem uden Maal og uden Maade, ville Kolonierne da sysselsætte sig med deres Forbedring. Der vil aabne sig bestemme Udveie fra alle Kanter. Moradserne ville blive udtappede; man vilde opmudre dybere Render til Strømmene; Floderne vilde blive givne et rettere Løb; og man vilde bygge Broer, som skulde giøre Mellemfarten sikker. De unge Creoler vilde i deres eget Land faae en passende Underviisning, som de ikke engang fandt ved at drage over Søen. Endelig vilde der da blive et Kollegium, hvis Rettighed det skulde være: til Tronens Fod at forfølge det despotiske Raseri, der som oftest bemægtiger sig de forfængelige og fordærvede Mennesker, som enten af Rænker eller Ukyndighed blive valgte til at forestaae disse langt fraliggende Lande.

Inter synes mere overeensstemmende med en fornuftig Politiks Hensigter end at tilstaae disse Beboere Ret til at bestyre sig selv, men paa en Maade, der staaer under den Indflydelse, de faae af Moderlandet; næsten som en Baad retter sig efter alle de Vendinger, det Skib tager, der har den paa Slæbetov. Man vil maaskee sige; at da der uophørlig fremkommer et andet

Folk paa disse fraliggende Øer formedelst den Ustadighed, Handelen der giver Rigdommene, saa afsætter denne Giæring der meget Skum, at man derfor ikke førend temmelig sildig vil der see Sædelighed og Oplysning nok til at frembringe dette Fædernelands-Sindelag, denne Alvors-Tone, som med Værdighed understøtter vigtige Anliggender og en Nations Interesse. Denne Indvending kunde ansees for grundet, dersom man kun saae paa Tænkemaaden hos de Europæere der blive drevne til Amerika enten af Trang eller Laster; der ved disse enten frivillige eller tvungne Omflakninger ere blevne Udlændinge allevegne; der sædvanligen ere blevne fordærvede af Mangel paa Love, som et vilkaarligt Politie kun slet erstatter; af den forvente Lyst til at herske, som fødes af Slaveriets Misbrug; af det glimrende ved en stor Formue, der bringer dem til at forglemme deres forrige Uselhed. Men denne Klasse landflygtige Mennesker burde ikke have nogen Indflydelse paa en Bestyrelse, som man overlod Godseiere, der vare fødte i Kolonierne, efterdi Retspleien naturligviis følger med Eiendom, og ingen har større Fordeel af eller Ret til en god Bestyrelse end de, som Fødselen giver de største Eiendomme deri. Disse Creoler, som af Naturen besidde Skarpsindighed, Redelighed, Høimodighed, en viis Kierlighed til Retfærdighed, der fødes af disse skiønne Egenskaber, de vilde blive rørte af den Agtelse og Tillid, Moderlandet viste dem, ved at overdrage dem Omsorgen for at anordne det Indvendige i deres Fædernetland, de vilde binde sig til denne frugtbare Jord, giøre sig en Ære af, ansee det for en Lykke at forskiønne det og deri at skabe alle de Behageligheder, der høre til et kultiveret Selskab. Istedet for denne Modbydelighed for Frankerig, som man ikke kan bebreide dem uden at beskylde dets Ministre for Haardhed, vilde man see den Hengivenhed opstaae i Kolonierne, som den fader-

lige Tiltroe altid opvækker hos Børnene. Istedet for denne lønlige Forhippelse, der i Krigstider bringer dem til at løbe under et fremmed Flag, vilde man see dem forøge deres Bestræbelser for at forebygge eller tilbagedrive en Erobring. Dersom Frygten holder Mennesker, der ere under en mægtig og grusom Herres Oine, tilbage, da er det kun Kierligheden, der kan byde over dem, der ere langt borte. Det er maaskee den eneste Kraft, der virker i Grænse-Provindserne af en stor Stat, naar Deggeriet og Begierligheden tie i Hovedstaden for den Magt, der truer dem. Kierlighed til Fyrsten er en Følelse, som man ikke kan skaane formeget, ikke formeget udvide. Men dersom den bortødsles, uden at blive antaget eller giengieldet, vender den tilbage til Folkets Hierte, som den forbittrer, fordærver og forstemmer. Da sees ingen Glæde mere i de offentlige Fester, ingen Henrykkelser ved Forlystelserne, da intet af disse uvilkaarlige Raab, som bryde frem ved Synet af den tilbedede Afgud. Nysgierrigheden bringer og trænger Mængden sammen ved alt hvad der giør Opsigt, men Tilfredsheden fremlyser ikke mere af Aasynet. En skummel Uroelighed bemægtiger sig Gemytterne, den gaaer fra en Provinds til en anden og fra Moderlandet til Kolonierne. Trufne eller truede paa een Gang ere alle Kaar i Oprør og Bevægelse. De Slag af Magten, der forøges af Overilelsen, som svover dem, saare alle Hierter, og falde efterhaanden paa alle Medlemmer. Endog fra Hiertet i Amerika blive Forbrydelsens Hævnere, Forsvarerne for Kolonisternes Rettigheder bragte som Misdædere til Fængslerne i Europa. De Vaaben, der syntes sløve mod Fienden, hvædses mod disse Statens kostbare Undersaatter. Endog de, som ikke forstode at forsvare dem i Krigen, komme for at skrække dem i Freden. Er det paa denne Maade man konserverer Kolonier og bringer dem i Flor?

Nei! aldrig har det Franske Ministerium givet sine Besiddelser i den nye Verden den Understøttelse, der var nødvendig til at beskierme dem mod Ødelæggelser eller Indtagelse, og aldrig vil det opfylde denne Forpligtelse, med mindre det i den gamle formerer sine Arsenaler, sine Værfter og sine Flaader *. Tilgiver, I Philosopher i alle Lande, I Menneskehedens Venner! tilgiver en Fransk Skribent, at han opmuntrer sit Fædreneland til oprette en frygtelig Søemagt. Det er for Jordens Rolighed han begiærer det, med det Ønske at see den Ligevægt indført paa alle Have, som for nærværende Tid udgiør Fastlandets Sikkerhed.

58. Kan Frankerig have en Søe-Krigsmagt? Er det gavnligt at have den? Forholdsregler, som det bør tage for at faae den.

Skulde man tvivle paa at Frankerig kunde attraae dette Slags Magt! Man kaste et Øie paa dets Beliggenhed. Stort nok til ikke at være afhængigt af nogen af de Magter, som omgive det, lykkelig nok indskrænket til ikke at være svækket af dets Størrelse, ligger dette Monarkie midt i Europa imellem Oseanet og Middelhavet. Det kan føre alle sine Produkter fra det ene Hav til det andet, uden at gaae forbi Gibraltars truende Kanoner, forbi Barbariets fornærmende Flag. Dets Provindser ere for største Delen vandede af Floder eller giennemskaarne med Kanaler, som give det en sikker Forbindelse imellem dets midterste Lande og dets Havne, imellem dets Havne og dets midterste Lande. Et lykkeligt Tilfælde har givet det Naboer, som ikke vide

* I Originalen staaer esclaves, som jeg formoder at være en Trykfeil istedet for escadres, hvilket Sammenhængen med det følgende synes at fordre.

at forsyne sig med Levnetsmidler, eller som have kun en reen passiv Handel. Temperaturen i dets Klima forskaffer det den uvurderlige Fordeel at expedere og modtage sine Skibe til alle Aarstider. Sine Reeders Dybde har det at takke, at det kan give sine Skibe den — til Hurtighed og Sikkerhed — best passende Skikkelse.

Skulde Frankerig mangle Udførsels Gjenstande og Materialier? Alle Nationer klamres om dets Produkter fra den gamle og den nye Verden. Dog er det endnu mere ved sine Manufakturvarer og sine Moder at det har undertvunget sig Europa og nogle Egne af den anden Halvverden. Nationerne ere fortryllede deri og ville ikke tilbage derfra. Den Umage man allerede har giort sig, for at berie sig fra den Skat, ved at eftergiøre denne fremmede Vindskibelighed, har ingensteds havt det Held som man ventede sig deraf. Opfindelsens Frugtbarhed vil altid sætte Efterlignelsens Hurtighed tilbage, og det vevre hos et Folk, som i sine Hænder giør alting nyt og hos sine Naboer alting gammelt, vil skuffe deres Misundelse og Gierrighed, som ville forraske det ved at giøre det efter. Hvor stor kunde ikke det Riges Skibfart være, som forsyner andre Stater med det, der nærer deres Forfængelighed, deres Luxus og deres Vellyst?

Skulde Frankerigs Folkemængde vel blive anseet for utilstrækkelig til talrige Udredninger? Hvo kan nu omstunder være uvidende om, at denne Magt tæller 22 Millioner Indbyggere. Den Bebreidelse man giør den, at den har paa hvert af sine Skibe flere Matroser end dens Rivaler, beviser denne ikke ene, at i denne Stat er det ikke Mennesker der mangle til Konsten, men Konsten, der mangler Mennesker. Hvilket Folk har imidlertid af Naturen faaet mere af det spillende i Snillet, som maa bringe Skibsbyggeriet til Fuldkommenhed; eller mere af det behændige i Kroppen, som kan

spare baade Tid og Bekostning i Manoeuret ved det simple og hurtige i Midlerne.

Skulde Frankerig være uformuende til at have en Søe-Magt, fordi det i sit Skiød ikke fandt alle Skibsfornødenheder? Men ere ikke dets Rivaler ligesaa vel som, og endnu mere end det, nødte til at udbede sig Hielp hos det nordlige Europa? Give deres Klima, deres Vindskibelighed, deres Kolonier dem samme Leiligheder til at forbruge det, de tiltuske i Øster-Søen.

Frankerig har altsaa alle passende Midler til at være en virkelig Søe-Magt. Men kan det være det gavnligt at tragte derefter?

Man kiendte længe ikke noget andet Middel til Lykke og Hæder end talrige og krigvante Armeer. Begge Indierne bleve opdagede, og denne uforudseete Begivenhed giorde en forunderlig Revolution i alle Gemytter. Maaskee skulde en fornuftig Attraae have indskrænket sig til, ved Omtuskninger at forskaffe sig disse tvende store Verdensdeles Rigdomme og Produkter. Herske-Lyst, der er alt for sædvanlig hos Nationer, giorde, at man i Almindelighed foretrak det ødelæggende og nedbrydende Erobre-System. Disse umaadelig store Lande bleve for største Delen undertvungne. Man gik endnu videre. De Mennesker, som beboede disse nye Klimaer, vare enten alt for svage eller alt for dorske til at kunne tiene som Redskaber for den uretfærdige Røvers Begierlighed. Paa endeel Steder bleve de udryddede eller fordrevne fra de Marker, der havde seet dem komme til Verden, og i deres Sted kom Europæere og Afrikanske Slaver, som formerede de Fødevarer, hvortil de havde forefundet Sæden, og indførte andre Avlings-Arter, som en ny, en frugtbar og forskiellig Jordbund let føiede sig efter.

Disse Etablissementer maatte gives Fasthed. Man kunde frygte baade for de Nationers Urolighed, som

havde taget Deel i disse urørte Lande, og de Nationers Misundelse, som ikke havde havt denne Lykke. Styrke til Søes kunde allene give opkommende Kolonier Fasthed, endog dem, der havde giort den meste Fremgang. For at forebygge deres Indtagelse udrustede man Flaader. Ved denne mærkværdige Tidspunkt forandrede Politiken aldeles Udseende. Jorden saae sig paa en vis Maade underkastet Havet, og de store Stats-Slag bleve slagne paa Søen.

Mindre vant til at tiene til Veileder end til at overgaae sine Mestre, saae Frankerig uden Kappelyst et nyt Slags Magt reise sig. Søe-Magt gik — end ikke for noget — ind i den store Richelieus vidtløftige Planer. Den Monark, hvis Vælde han havde forberedet, var det forbeholdet, at giøre sit Flag agtet i begge Halvverdnerne, men denne Hæder varede kun kort. Ved sine Foretagender bragte Ludvig den 14de hele Europas Fastland i Oprør, og for at kunne modstaae de Koalitioner, som oprettedes, maatte han besolde utallige Armeer. Snart blev hans Rige kun en Leir, dets Grændser kun en Hække af Fæstninger. Under denne glimrende Regiering vare Statens Fiedre bestandig alt for spændte. Man kom ikke ud af een Krisis uden for at falde i en anden. Endelig kom der Uorden i Finanserne, og i den Umulighed at kunne afholde alle Udgifterne, blev Opoffrelsen af Søe-Styrken — maaskee utidig — anseet for uundgaaelig.

Efter et Aarhundredes Forløb, hvori Nationen udholdt i det mindste sine Uheld ved Erindringen af sine lykkelige Foretagender, blendede endnu Europa ved 40 Aars Hæder, elskede en Regiering, som havde giort den æret, og trodsede Rivaler, som den havde ydmyget, efter denne Tid har Frankerig tabt meget af sin Stolthed, uagtet de Erhvervelser, hvormed dets Territorium er blevet forøget. Langvarig Fred skulde ikke have ydmar-

ver det, dersom man havde anbragt de Kræfter til Skibsfarten, der alt for længe vare blevne forødede paa Krigen; men dets Søe-Krigsmagt har ikke faaet nogen Fasthed. Eet Ministeriums Gierrighed, et andets Forødelser, Dorskheden hos endeel, falske Planer, usle Fordele, et Hofs Rænker, som lede Regieringen, en Rekke af Feil og Forseelser, en Hob dunkle og foragtelige Aarsager, har altsammen hindret Nationen fra at blive til Søes hvad den havde været paa Fastlandet, og der at stige i det mindste til Ligevægt i Magt, om det ikke blev til Overvægt. End ikke de Tab, den leed i alle Verdens Dele under de 1756 begyndte Fiendtligheder, de Ydmygelser, den maatte nedsvælge ved Freden 1763, bragte det til at lægge an paa og bestræbe sig for at faae en frygtelig Søemagt igien.

Men ved hvilke Midler kunde Frankerig komme til at oprette og vedligeholde en Søe-Krigsmagt?

Den første Operation, uden hvilken de andre vilde være unyttige eller skadelige, vil være at opmuntre Koffardie-Farten. Denne allene kan hærde Mennesker til det Barske i Klimaerne, til Strabadserne ved Arbeidet, til Farlighederne i Stormene. Denne rigtigen indseete Sandhed vil bringe Vedkommende til at ophæve utallige Hindringer, som hidindtil have udelukkende forvisset fremmede Skibe Udførselen af Rigets Fødevarer, som endogsaa alt for ofte borttager dem dets egen Kystfart. Man vil ikke forsikre, at en Navigations-Agt, liig den, der har frembragt Engellands Vælde, passer sig paa Frankerig; men i det mindste burde denne Trone giøre saadanne Anordninger, at dens Undersaatter kunde tage Deel i de Fordele, som Svenske, Danske, Hollændere komme at fratage dem endog paa deres egne Reeder.

Denne nye Indretning vil aldrig finde Sted, dersom Koffardie-Farten ikke drages ud af den Ydmygelse

hvori den hidindtil har været nedsænket. Loven byder, at ingen Søefarer maa blive Skipper paa et Koffardie-Skib, forend han har giort tre Reiser med et af Kongens Skibe; den fordrer, at man efter denne Prøve endnu kan tvinge ham til at tiene paa dem i Krigs-Tid. Den foragtelige Forfatning, hvori man holder ham i denne Tieneste, maa nødvendigen bortfierne Mennesker fra Søen, som have faaet Opdragelse, som besidde Formue, eller som føle sig. Man maa bryde disse haanlige Lænker, eller opgive Haabet om at see Oceanet bedækkes med nogen Mængde riigladede Skibe.

Den Undertrykkelse, hvori man holder Matroserne, er en anden Hindring i Expeditionernes Mængde. Disse Mennesker, der bidrage saa væsentligen til Rigets Flor og Styrke, blive alle indskrevne i Ruller med Forpligtelse til at tiene paa Krigs-Skibe efter første Ordre fra Ministeriet, til hvilken Tid, det vil, og for hvilken Hyre, det finder for godt at fastsætte, uden at enten Talenter eller Alder kunne giøre nogen Forandring i disse haarde Vilkaar. Naar de endog ere frie for Kongens Tieneste, kunne de dog ikke, uden med Tilladelse af en Regierings-Betient, tage anden Hyre. Dersom dette Baand end ikke nedbrød al Frihed, maatte det dog berøve en saa nødvendig Handtering de fleste af dem, som kunde have Lyst til den. Man ophæve Klasserne, man formilde i det mindste det Strængeste i dem, og man vil see Frankerigs Havne og Kyster bedækkes med Søefarere.

Men hvo skal anføre dem til Trefning, til at forsvare Fædrenelandet? Seignelay erklærede, at det maatte være Adelen, og siden efter har man tænkt som Seignelay. Har da Naturen udeluktende forundet Adelsmanden en physisk Konstitution, som hverken Klimaer, Hunger eller Strabadser ere i Stand til at svække? Har de udeluktende givet ham den Dristighed, der

trodser Farer; det kolde Blod, der overvinder dem? Har den udelukkende tildeelt ham det Genie, der afgiør og bestemmer Seiren? Meningen, Fordommen give, som man siger, Mennesker af denne Stand en brændende Attraae efter Ære, en Ligegyldighed for Rigdomme, som ikke findes i andre Stænder. Hvad! det skulde være i Skiødet af et fordærvet Hof, i Gruset af et forfaldet Slot, man fortrinligen skulde søge ophøiede og uegennyttige Grundsætninger. Ach! Vær forvisset om, at Sønnen af en Søemand, hvis heldige Bestræbelser Lykken har kronet, og som ikke kan være ærelysten efter andet end at giøre sit Navn berømmelig, er ikke mindre kaldet til mærkværdige, til store Opoffrelser, end den unge Adelsmand, der uophørlig omskandser sig med sine Forfædres Laurbær. Hvorlænge har det Navn, man allerede har, været en mægtigere Spore, end det Navn, man tragter efter? Hvad var den første, der fortiente sig Adelskab, førend han fik det? Sæt en af hans berømmelige Efterkommere i hans Sted, og han vilde have efterladt sine Børn og Slægtninge som Almuefolk. Det virkelige Adelskab var i Blodet, i Bestemmelsen, førend det blev til paa Pergamentet. Dertil udfordres Lykke og Fortieneste; Lykke, som aabner os vigtige Leiligheder; Fortienester, som lader os svare til dem. Alle de, der i de bortrundne Sekler have fortient sig Adelskab, og alle de, som ville fortiene sig det i de kommende Sekler, have beviist og ville bevise, at det er kun meget faa Mennesker, som Himmelen forunder Adgang til disse tvende Ting, og at det er ligesaa let at have et høit Hierte under en Borger-Kiole, som et lavt under et Ridder-Baand. Mod, Retskaffenhed, og Snille ere fælleds for alle Stænder. Men vil man oprigtig vide hvem der har det, man aabne da uden Forskiel Banen for alle dem, der have faaet en anstændig Opdragelse; de tages om Bord paa Krigs-Skibe; de

giøre nogle Reiser under erfarne Chefer; de tage Deel i alt Arbeide, i alle de Affsavnelser, som en saa vanskelig Handtering udfordrer. Efter disse Prøver optage man i den Kongelige Søe-Tieneste de Elever, som have viist meest Kraft, Forstand, Mod og Kappelyst.

Det Skiønne i en Konst, som undertiden betvinger Elementer; Fordelene ved en Handtering, hvor Leilighederne ere saa hyppige og hvori Æren er personlig, saasnart man bliver sat til at kommandere det mindste Fartøi; disse Grunde ville drive dem til at studere, overlægge, fornemmelig at tragte efter en idelig Øvelse. Thi det er i denne Handtering, at den lærdeste Theorie behøver at ledsages af den ideligste Øvelse. Saavel i Trefninger, som i den blotte Skibsfart maae Beslutningerne være saa hurtige, at de synes mere at være en Virkning af Følelsen end af Overlægget. Søemanden behøver fornemmelig disse afgiørende Tanker, disse pludselige Lys-Straaler, som en høi Taler saa vel har kaldet dem i en Lovtale over en stor Kapitain; og disse Fremstød af Indskydelse eller Talent maae, for at tale et mindre ophøiet Sprog, oftere falde i Øvelsens end i Theoriens Lod.

En idelig Øvelse! Hvor dette Udtryk er fremmed for den Franske Marine. Usammenhængende Udredninger, Farter paa en Dag, hvor man med at løbe ud af Havnen seer den Dag, man skal løbe ind i den igien; Kyster, som man giennemstreifer med ligesaa liden Agtpaagivenhed, som de Lande, man giennemreiser med Posten. Kolonier, hvorfra man tager ligesaa fremmed, som man kom til dem; Sendelser, hvori man kun tænker paa en hurtig Tilbagekomst, og hvor man har Øinene og Hiertet bestandig henvendte til hvad man er vant til; Skibe, som man betragter som Fængsler og som man forlader med Glæde, uden at kiende noget enten til deres Brøst, eller til deres Egenskaber. O

Franske! O mine Landsmænd! her see I — i den oprigtigste Sandhed — her see I hvor beklagelig den Anvendelse har været, der hidindtil er bleven giort af ederes Fædrenelands Sømagt.

Istedet for disse paa hinanden følgende Udrednin-ger af nogle enkelte Fregatter, hvis kortvarende Forsendelser ikke ere af nogen virkelig Nytte, sætte man Eskadrer, der vedblive en tre eller flere Aar i alle de Farvande i den gamle og den nye Verden, hvor man har Etablissementer eller driver en stærk Handel. Disse lærerige Krydstog sysselsætte bestandig Halvparten af eders mindre Skibe og nogle Linie-Skibe. Og ville de Officerer, der ikke bleve i deres Stand, uden fordi de finde det saa let, ikke at efterkomme deres Pligter, tage den Beslutning, at trække sig ud af den. Da ville de, som ville vedblive paa denne farlige og ærefulde Bane, erhverve sig Kundskaber, Erfaring, Lyst til et Element, hvorpaa de skulle finde deres Hæder og deres Lykke. Begierlige efter at behage Chefer, der ere bestemte til at kommandere dem længe, ville da deres Underhavende lære at kiende Subordination. Dannede med Flid til Tienesten og til Maneuvren af Kapitainer, som selv skulde høste Frugten af deres Møie, ville da Mandskaberne slaaes med mere Kiekhed og mere Duelighed. Europa har syntes forundret over, at de Franske, der maalede sig saa værdigen med Engellænderne i Begyndelsen af de sidste Krige, have med Tiden tabt denne hæderlige Liighed. Endeel Aarsager have bidraget til denne Forandring. Den fornemmeste, som der ikke er bleven lagt Mærke til, er at de første have havt nye Matroser til ethvert Tog, og at deres Rivaler have beholdt de samme Matroser til Enden af Fiendtlighederne.

Stationers Oprettelse vil have andre ikke mindre vigtige Forandringer til Følge. Mariner-Korpset, der

for nærværende er alt for talrigt, og overlæsset med unyttige og ørkesløse Medlemmer, maa giøres forholdsmæssigt til Antallet paa Skibene og Udredningerne. Man maa afskaffe disse fordærvelige Departementer, som opvække Misundelse uden Kappelyst, og som formedelst arveligt Had ofte bringe de bedst sammenkiedede Planer til at gaae galt. Ancienneteets-Ordenen, som paa alle Steder og til alle Tider har qvalt Snillet og Dueligheden, vil ikke længere have Fortrinet ved Forfremmelser og Belønninger. Af de alt for mange Trin, hvorigiennem der maa stiges, ville endeel ophæves, paa det, at det kan blive mueligt at naae Kommandoen forinden den af Naturen foreskrevne Alder til at forlade den. Dersom man troer, man bør beholde Klasserne, bør Direktionen over dem forandres og indrettes bedre. Admiraler, hvis Kræfter, Mod, eller Virksomhed er blevet svækket ved Alder, Strabadser eller Saar, skulle udgiøre et Kollegium, der skulde forestaae Valget af Skibsfornødenhederne, deres Konservation og Anvendelse. Det skulde optage Medlemmer i Korpset, bestemme Forfremmelser, sætte til Kommandoer, anordne Krydstog, bestyre saa meget som mueligt Operationerne. Et saadant Raad bør herefter ingen Minister have, som — fremmed for disse Forretninger, ansat en hundrede Mile fra Søen, af Smag eller Nødvendighed overgivet til et stormfuldt Hofs Rænker — har uafladelig indtil vore Dage været en Bold for nogle usle, vankundige og egennyttige Eventyrere.

Efterhaanden som disse — her udkastede — Planer til en bedre Indretning blive udførte, skulle de Skibe, som raadnede i Uvirksomhed, istandsættes. Der skulle bygges nye. Frankerig vil da i kort Tid see sig forsynet med talrige Flaader. Men hvor finder man Hielpekilder til at sætte dem i Virksomhed?

Man nedbryde de alt for prægtige eller unyttige Bygninger, hvis Vedligeholdelse bliver ødelæggende. Man giøre Ende paa det alt for sædvanlige Underslæb ved Indkiøbet af Skibsfornødenheder, paa den Skiødesløshed, man hidindtil har viist ved at konservere dem. Man afskaffe disse intetbestillende Haandlangere, som Gunst har formeret uden Maade i eders Arsenaler. Man give Bestyrelsen en simplere Gang ved at bringe Rigtighed og Nøiagtighed i Betalingerne. Man formindske de — efter alle uegennyttige Folks Tilstaaelse — alt for talrige Mandskaber i eders Udredninger. Man nedsætte alle de Officerer paa halv Sold, som Staten ikke bruger i Tienester paa Søen. Man forjage ethvert Slags Pragt, Kræsenhed og Vellyst, som udmarver eders Forsvarere og ødelægger Eskadrerne. Man giøre Skibenes Kalfatring og Istandsættelse mere sieldne. Efter disse Forandringer ville de Kapitaler, der ere anviste til Søe-Væsenet, befindes tilstrækkelige til at hæve denne saa væsentlige Green af Rigets Magt til en agtbydende Høide. Der gives endog et meget simpelt Middel til at bringe den endnu høiere uden nye Bekostninger, og her er det.

Frankerig har i den nye Verden stiftet Kolonier, som aarlig sende det Handelsprodukter for en 28 Millioner Rigsdaler. Et saa betydeligt Indbringende kunde det ikke miste uden at lide et overmaade stort Skaar i dets Pengevæsen, dets Folkemængde, dets Vindskibelighed, og dets offentlige Indtægt. Vigtigheden i at beholde disse rige Etablissementer er bleven indseet, og for at opnaae det, har man taget sin Tilflugt til Bataillоner og Fæstninger. Erfaringer har beviist, hvor svagt dette Forsvar er. Det tilkommer Søemagten og kan kun tilkomme denne. Man sætte altsaa Øerne under dens Vinger, og man lægge i dens Kasser, hvad den utilstrækkelige Beskyttelse kostede, som man tilstod dem;

da ville den Franske Søemagts ordentlige Kapitaler be-findes tilstrækkelige til at forskaffe dens Operationer Værdighed og Fordele.

Dette er Europas Forhaabning. Det vil ikke troe sig sikker paa sin Frihed førend det paa Oceanet seer vaie et Flag, som ikke er bange for Stor-Brittanniens. Nationernes Ønske er for nærværende Tid for den Magts Held, som vil vide at forsvare dem mod et eneste Folks Paastand paa Eneherredømmet over Havene, og der er i dette Øieblik ingen anden end Frankerig, som kan be-frie dem fra denne Bekymring. Ligevægts-Systemet byder altsaa, at Hoffet i Versailles skal forøge sin Søe-Magt, saa meget mere, som det ikke kan giøre det uden at formindske sin Landmagt. Dets Indflydelse, deelt imellem begge Elementer, vil da ikke mere blive frygte-lig for nogen, uden for dem, der ville forstyrre Har-monien.

Og gid denne store — allerede begyndte — Foran-dring maatte, førend jeg døer, bringes til Fuldkommen-hed tilligemed nogle andre af de Forbedringer, jeg har opgivet. Da vil jeg faae den sande Belønning for min Granskning. Da vil jeg raabe: det er altsaa ikke forgieves, jeg har anmærket, pønset og arbeidet. Da vil jeg henvende mig til Himmelen og sige: „Giør nu „Herre! med mig, hvad Du vil, thi mine Øine have „seet mit Lands Herlighed og Havets Frihed giengivet „alle Nationer.“

Fiortende Bog.

Engellændernes Etablissementer paa de Amerikanske Øer.

En ny Tingenes Orden vil nu fremstille sig for vore Øine. Engelland er i den nyere Historie de store politiske Phænomeners Land. Der er det man har seet Friheden i den stærkeste Kamp med Despotismen, snart traadt under dens Fødder, og snart igien at knuse den. Der er det, den har endt med at triumphere, og at Alt indtil Religions-Sværmeriet har bidraget til dens Triumph. Der er det, at een Konge trukket juristerisk paa Skafottet, og en anden affat med sin hele Afkom ved en National-Dom have givet Jorden en vigtig Advarsel. Der er det man midt i de borgerlige Rystelser og i Mellemrummet af et øiebliklig Stille har seet de finere og dybsindigere Videnskaber bragte til det høieste; Hovederne vænne sig til at drifte, overlægge, og fornemmelig at sysselsætte sig med Regieringen. Der er det endelig, efter langvarige og voldsomme Stød, at den Konstitution er blevet dannet, der er — om ikke fuldkommen, om ikke fri for al Uleilighed — saa dog i det mindste den bedst afpassede efter Landets Forfatning, den gunstigste for dets Handel, den bedst skikkede til at udvikle Snillet, Veltalenheden og alle Menneske-Forstandens Evner; den eneste maaskee, hvori Lovene have, siden Mennesket kom til at leve i Selskab, forsikret det sin Værdighed, sin personlige Frihed, sin Frihed til at tænke; hvori de, kort sagt, have giort det til Borger; det vil sige, til konstituerende integrerende Medlem af Staten og Nationen.

1. Hvorledes var Engellands Forfatning, da det begyndte at anlægge Etablissementer paa de Amerikanske Øer.

Engelland havde endnu ikke givet Verden dette store Skuespil, da det begyndte med sine Etablissementer paa den Amerikanske Øe-Samling. Dets Agerdyrkning omfattede da hverken Hør eller Hamp. De Forsøg, man havde giort med at opklække Morbærtræer og Silke-Orme, havde ikke været heldige. Al Landmandens Omsorg var henvendt til at formere Kornet, som uagtet Nationens Lyst til Land-Livet sielden forslog til Rigets Underholdning. Dets Korn-Lofter bleve for en stor Deel forsynede af de Marker, som grændse til Øster-Søen.

Vindskibeligheden havde giort endnu mindre Fremgang end Agerdyrkningen. Den indskrænkede sig til Uld-Arbeider. Man havde forøget dem i nogle Aar efter at Udførselen af de raae Materialier var bleven forbuden; men som et Øe-Folk der syntes kun at arbeide til eget Brug, havde det ikke lært at give sine Stoffer de Overdaadens Behageligheder, som Smagen finder paa, for at faae dem afsatte og forbrugte. De gik til Holland, for der at blive farvede og glindsede, hvorfra de førtes om over heie Europa og gik endog tilbage til Engelland.

Skibsfarten satte neppe 10000 Matroser i Arbeide. De stode i Tieneste hos de udelukkende Kompagnier, der havde bemægtiget sig alle Handels-Grene, ikke engang Klædet undtagen, mod hvilket de andre tilsammentagne udgiorde kun en Tiendedeel i Massen af de Rigdomme, Nationen havde at sælge. Disse befandtes da saaledes samlede i en 3 til 400 Personers Hænder, som enedes med hinanden om at sætte Prisen paa Handelsvarerne til deres Fordel saavel ved

Indførselen i som Udførselen af Riget. Disse Monopolister drev deres Privilegium i Hoved-Staden, hvor Hoffet folgte Provindserne. London allene havde sex Gange flere Skibe end alle Havnene i Engelland.

Den offentlige Indtægt var ikke og kunde ikke være meget betydelig. Den var bortforpagtet, hvilken ødelæggende Maade er i alle Stater gaaet foran Forvalningen ved Kongelige Embedsmænd, men er kun vedbleven i nogle uindskrænkede Regieringer. Udgifterne stode i Forhold til Statens ringe Indtægter, Flaaden var ikke talrig, og de Skibe, hvoraf den bestod, vare saa usle, at i Nødsfald bleve Koffardie-Skibene forvandlede til Krigs-Skibe. En 160,000 Mand Landtropper, der udgiorde den nationale Krigsmagt, bleve bevæbnede i Krigs-Tider. Aldrig saae man i Freds-Tider Tropper paa Benene, og Fyrsten selv havde ingen Garde.

Med Midler, der indenrigs vare saa indskrænkede, kunde Nationen da ikke udvide sig synderlig ved Kolonier. Imidlertid stiftede den dog nogle, som sloge dybe Rødder til Velstand. Disse Etablissementer havde deres Oprindelse fra Begivenheder, hvortil Aarsagen er at søge høit oppe i Tiden.

2. Aarsager, som fremskyndte Folkemængden paa de Engelske Øer.

Naar man kiender noget til den Engelske Regierings Historie og Gang, saa veed man og, at Konge-Magten blev i lang Tid ikke balanseret uden af nogle faa store Godseiere, som kaldtes Baroner. Disse undertrykkede bestandig Folket, hvoraf den største Deel var fornedret ved Trældom, og de kiempede uophørlig mod Kronen med mere eller mindre Held, eftersom Anførernes Karakter og tilfældige Omstændigheder førte det

med sig. Disse politiske Stridigheder kom Strømme Blod til at flyde.

Riget var udpidsket ved 200 Aars indbyrdes Krige, da Henrik den syvende tog Tømmen i Hænderne ved at forlade en Val=Plads, hvor Nationen havde deelt sig i tvende Hære og kæmpet med hinanden for at give sig en Herre. Denne duelige Fyrste benyttede sig af den Mødighed, hvori disse langvarige Plager havde efterladt hans Undersaatter, til at udvide Konge Magten hvis Grændser Anarkiet i den feudalske Regiering aldrig havde kundet fastsætte ved uophørlig at indskrænke den. I dette Foretagende blev han understøttet af det Partie, som havde sat Kronen paa hans Hoved, og som, da det var det mindste i Mængde, ikke kunde vente at holde sig i de fornemmeste Embeder, hvortil de saae sig ophøiede, uden ved at understøtte dens Lyst, der var Hovedet derfor. Den Plan gav man Fasthed ved at tilstaae Adelen for første Gang Rettighed til at afhænde sine Godser. Denne farlige Gunst frembragte i Forening med Pragt=Lysten, der sneeg sig om i Europa, en stor Revolution i Rigdommene. Gradeviis oploestes Baronernes umaadelige store Lehn og Almeen=Besiddelserne toge til.

Da de Rettigheder, der følge Godserne, vare blevne delte tillige med Eiendommene, blev det endnu vanskeligere at forene fleres Villie og Styrke mod en eneftes Magt. Monarkerne benyttede sig af denne — for deres Magts Udvidelse saa gunstige — Tidspunkt til at regiere uden Hindring og uden Modsigelse. De afpillede Herremænd frygtede for en Magt, som de havde forstærket med alt det de havde mistet. Menig Mand ansaae sig hædret nok ved at paalægge National=Skatterne. Folket, hvis Aag var blevet lidet lettet ved denne ringe Forandring i Konstitutionen, og som i sine Begrebers snævre Kreds altid er indskrænket til

Omsorg for sine Anliggender eller sit Arbeide, havde tabt Smagen for Opror ved den Ødelæggelse og Elendighed, som straffede dem derfor. Naar Nationens Øine i saa Maade søgte den souveraine Magt, der havde forvildet sig i Forvirringen under de borgerlige Krige, var Monarken den eneste, der drog alles Opmærksomhed til sig. Tronens Majestet, der forenede al sin Glimmer i ham, syntes da at være Kilden til Magten, hvis synlige Tegn og stedsevarende Redskab den kun burde være.

Saaledes var Engellands Forfatning da Jacob den 1ste blev kaldet dertil fra Skotland, som eneste Arving til tvende Riger, der ved hans Tronbestigelse bleve forenede under et Hoved. En balstyrig Adel, der ved sin Rasenhed satte sine barbariske Vasaller i Bevægelse, havde bragt Oprørs Tumlen og Branden i disse nordlige Bierge, som delede Øen i tvende Stater. Monarken havde fra sin Barndom faaet ligesaa megen Modbydelighed for den indskrænkede Magt, som Folket havde fattet Afsky for Despotismen i et uindskrænket Monarkie. Dette herskede i hele Europa; lige med andre Souverainer hvorledes skulde han da ikke have eftertragtet den samme Magt. Hans Forgængere havde i hundrede Aar udøvet den i selve Engelland. Men han indsaae ikke, at det var en Lykke, som de havde deres snilde Politik eller gunstige Omstændigheder at takke for. Denne theologiske Fyrste, der troede, at han havde Alt af Gud og Intet af Mennesker, saae al Viisdoms og Forstands og Raads Aand allene hos sig selv, og syntes at tilegne sig den Ufeilbarhed, som Reformationen, hvis Lærdomme han bekiendte uden at ynde, havde frataget Paverne. Disse falske Grundsætninger, der maatte giøre Regieringen til en — saa meget mere oprørende — Religions-Hemmelighed, som den paa een Gang maatte antaste Meninger, Hensigter og

Handlinger, havde tillige med alle andre Fordomme af en slet Opdragelse slaaet saa dybe Rodder i hans Siæl, at han ikke engang tænkte paa at understøtte dem med noget af de Hielpemidler, som Mennesker hente fra Klogskaben eller Magten.

Intet passede mindre med Gemytternes almindelige Stemning end dette System. Alt var i Bevægelse baade i Riget og udenfor det. Amerikas Opdagelse havde fremskyndet Europas Modenhed. Skibsfarten omfattede hele Kloden. Forbindelsen imellem Nationerne var paa Veien til at blive en Svøbe for Fordommene, den aabnede en Dør for Vindskibeligheden og Oplysningen. De mekaniske og de frie Konster udbredede sig ved Overdaaden og nærmede sig deres Fuldkommenhed. Litteraturen fik Smagens Prydelser. Videnskaberne fik den Grundighed, som Beregnelses-Aanden i Handelen giver. Politiken gav sine Planer et vidtløftigere Spillerum. Denne almindelige Giæring hævede de menneskelige Begreber og gav dem et høiere Sving. Snart begyndte alle de Korporationer som giorde den Gothiske Regiering til en saa vidunderlig Kolosse og som i endeel Sekler havde været indslumrede i Vankundighedens Dvale, fra alle Kanter at komme i Bevægelse og vove sig til Foretagender. Paa Fastlandet, hvor en foregiver Krigstugt havde udklækket besoldede Armeer, skaffede de fleste Fyrster sig en ubegrændset Magt og undertrykkede deres Nationer enten med Vold eller List. I Engelland var Kierlighed til Frihed, der er saa naturligt for ethvert Menneske som føler sig og tænker, blevet opvakt hos Folket ved dem der indbragte nye Meninger i Religions-Faget; og hos de dyrkede Hoveder ved fortrolig Omgang med Alderdommens store Stribenter, som i Demokratiet opøste det Høie i Fornuften og Følelsen — denne Frieheds-Kierlighed antændte hos de høihiertede Engellæn-

dere et yderligt Had til en grændseløs Magt. Den Overvægt, som Elisabeth forstod at skaffe sig og beholde ved en 40 Aars Velstand, holdte denne Urolighed tilbage, eller dreiede den hen til Foretagender, der vare nyttige for Staten. Men aldrig saasnart saae man en fremmed Stamme paa Tronen og Septeret i Hænderne paa en Monark, der ved selve det Voldsomme i sine Fordringer var kun lidet at frygte, førend Nationen krævede sine Rettigheder tilbage, og fattede det stolte Anslag at regiere sig selv.

Da udbrød de heftigste Dispyter imellem Hoffet og Parlamentet. Det syntes, som disse tvende Magter vilde prøve deres Styrke ved at sætte uophørlig an mod hinanden. Fyrsten paastod, at man skyldte ham en reen passiv Lydighed og at National-Forsamlingerne tiente Konstitutionen kun til Prydelse, men ikke til Grundvold. Borgerne raabte med Heftighed mod disse Grundsætninger, der altid ere svage, saasnart de komme til Driftning; og paastode, at Folket udgiorde ligesaameget og mere end Monarken et væsentligt Stykke af Regieringen. Det ene er Materien og den anden Formen. Men nu kan og bør Materien forandre Form til sin Konservation. Den øverste Lov er Folkets Vel, og ikke Fyrstens. Kongen kan døe, Monarkiet gaae under, og Selskabet dog blive ved uden Monark og uden Trone. Saaledes raisonnerede Engellænderne i Frihedens Morgenrøde. Man drillede, man fortrædigede, man truede hinanden. Jacob endte sin Løbe-Bane midt i disse Stridigheder, og efterlod sin Søn sine Rettigheder til Afgiørelse med den faste Beslutning at udvide dem.

Alle Tiders Erfaring har beviist, at den Rolighed en absolut Magt føder af sig, bringer Kulde i Gemytterne, nedslaar Modet, indskrænker Snillet og nedsænker en heel Nation i en almindelig Sove-Syge. Vi

vilde udsætte de paa hinanden følgende Gradationer i denne Elendighed, paa det Nationerne kunne kiende den dybe Tilintetgiørelse, hvori de forfule, eller hvormed de kunne være truede.

I det Øieblik, der hos en Nation reiser sig dette store Fantom, som man kun skielvende kaster Øinene paa, dele Undersaatterne sig i tvende Klasser. Den ene bortfierner sig af Frygt, de andre nærme sig af Ærgierrighed, og disse love sig Sikkerhed i Bevidstheden af deres Uselhed. Imellem Despoten og det øvrige af Nationen udgiøre de en Klasse subalterne Tyranner, der ikke ere mindre mistroiske men mere grusomme end deres Herre. I Munden føre de kun disse Ord: Fyrsten, Fyrsten har sagt det, Fyrsten vil have det, jeg har seet Fyrsten, jeg har spiist hos Fyrsten, det er Fyrstens Hensigt. Disse Talemaader blive altid hørte med Forundring og ende sig med at blive antagne for rene Befalinger. Dersom der bliver nogen Kraft tilbage, da er det hos Krigsfolket, som føler sin hele Vigtighed og bliver kun saa meget overmodigere. Og hvilken Rolle spiller Klerestiet? Er det yndet, giør det Folket ganske dumt ved sit Exempel og ved sine Taler. Er det tilsidesat, bliver det vrantent, oprørist og søger en Sværmer, som opofrer sig. Allevegne, hvor der hverken er faste Love, eller Retfærdighed eller bestandige Formaliteter, eller virkelige Eiendomme, er Øvrigheden lidet eller intet. Den venter kun paa et Vink, for at blive hvad man vil. Den store Herre kryber for Despoten, og Folket kryber for den store Herre. Menneskets naturlige Værdighed er formørket. Det har ikke mindste Begreb om dets Rettigheder. Omkring Despoten, hans Støtter, hans Yndlinger, blive Undersaatterne traadte under Fødder med samme Skiødesløshed, som den, hvormed vi knuse det Kryb, der vrimler i Støvet paa vore Marker. Moralen bliver

fordærvet, der kommer en Tid, da de meest skrigende Udsugelser, de uhørteste Forgribelser have mistet deres Grusomheds Stempel og oprøre ikke længere. Den, der vilde komme frem med Navnene paa Retskaffenhed, Patriotisme, Billighed vilde kunne blive anseet for en høi Siel — et Udtryk, som altid forraader en foragtelig Overbærelse med de Udsvævelser, som man giør sig til af. Mængden af Nationen bliver liderlig og overtroisk; thi Despotismen kan hverken indføres uden Overtroens Mellemkomst eller holde sig uden Understøttelse af Overtroen; thi Trældommen leder til Liderlighed, som trøster og aldrig bliver kuet. Folk, der vide noget, have Udsigter, de giøre de Store deres Opvartning, og bekiende sig til den politiske Religion. Da Tyraniet altid fører Spioneriet og Angiveriet i sit Følge, gives der Angivere og Spioner i alle Stænder, uden engang at undtage de meest udmærkede. Da den mindste Uforsigtighed faaer Anstrøg af Majestæts Forbrydelse, ere Fiender farlige og Venner blive mistænkelige. Man tænker lidet, man taler intet, og man er bange for at slaae Giækken løs. Man skrækkes for sine egne Indfald. Philosophen holder sine Tanker tilbage, ligesom den Rige skiuler sine Penge. Det klogeste Liv er det, der er mindst bekiendt. Mistro og Skræk udgiøre Grundvolden til de almindelige Sæder. Vorgerne søge Eenlighed og en heel Nation bliver melankolsk, smaaeskælet, dum og stum. Her seer man Leddene, de fordærvelige Symtomer, eller Trinene i denne Elendighed, hvorpaa ethvert Folk vil kunne kiende Graden af sin Forfatning.

Dersom man gaaer tilbage til de Phænomener, som gaae foran — og man forestillede sig de modsatte, ville de tilkiendegive Bevægelsen i de Statsforfatninger, der ere paa Veien til — Friheden. Den er stormfuld den er pludselig, den er voldsom. Det er en stærkere

eller svagere, men altid en krampeagtig Feber. Alt forkynder Oprør og Mord. Alt lader skielve for en almindelig Opløsning, og dersom Folket ikke er bestemt til den største Ulykke, er det ved et Blodbad det kommer til at florere paa ny.

Dette erfarede Engelland i de første Tider af Carl den 1stes Regiering, der var mindre Pedant end hans Fader, men ligesaa gridsk paa Magt som han. Den Uenighed, der var begyndt imellem Kongen og Parlamentet, bemægtigede sig hele Nationen. Den høie Adel og den af anden Rang, der var den rigeste, frygtede for at den skulde blive sammenblandet med Almuen, og tog Monarkens Partie, af hvem den fik den laante Anseelse, som den giver ham tilbage igien ved en frivillig og solgt Trældom. Da de eiede endnu for største Delen store Godser, understøttede de deres Partie med næsten alle Landbeboerne, som naturligviis elsker Fyrsten, fordi de føle at han maae elske dem. London og de betydelige Steder, som Municipal-Bestyrelsen giver et republikansk Sving, erklærede sig for Parlamentet og droge de Handlende til sig, der ikke ansaae sig for ringere end de hollandske og tragtede efter Friheden i dette Demokratie.

Af dette Tvedragtens Skiød opstod den heftigste, den blodigste, den meest haardnakkede Borger-Krig, som Historien har bevaret os i Erindring. Aldrig havde den Engelske Karakter udviklet sig paa en saa gyselig Maade. Enhver Dag fremviste nye Raserier, som man troede vare drevne til den største Yderlighed, og som bleve glemte over andre, der vare endnu gyseligere. Det syntes som Nationen nærmede sig sit Endeligt, og at enhver Britter havde svoret at ville begrave sig under sit Fædrenelands Ruiner.

3. Af hvilke Mennesker bleve de Engelske Øer befolkede.

I denne almindelige Brand søgte nogle mindre hidsige Gemytter sig et fredeligt Tilflugtssted paa de Amerikanske Øer, som den Engelske Nation nyeligen havde bemægtiget sig. Den Rolighed, de der fandt, giorde Udvandringerne hyppigere. Efterhaanden som Branden udbredede sig i Moderlandet, saae man Kolonierne tage til og blive folkerige. Til de Borgere, der flygtede for Partie-Sygen, sloge sig snart Roialisterne, der bleve undertrykkede af Republikanerne, hvis Vaaben endelig havde faaet overhaand.

I begges Spor saae man den nye Verden blive søgt af det Slags urolige Mennesker, der ere fulde af Ild; hvis heftige Lidenskaber vække store Ønsker og indgive dem vidtløftige Planer; som trodse Farer, Hendelser, Møisommeligheder hvorpaa de kun see tvende Udveie — Død eller Lykke; som kun kiende Rigdommens og Elendighedens Yderligheder, og ere ligesaa godt skikkede til at omstyrte som til at tiene deres Fædreneland, ligesaa godt til at ødelægge det som til at berige det.

Øerne bleve endnu et Tilflugtsted for Kiøbmænd, som uheldige i deres Handel og forfulgte af deres Kreditorer vare blevne bragte til Armod og Uvirksomhed. Nødte til at staae tilbage med Betaling blev dette Uheld dem en Vei til Velstand. Efter nogle Aars Forløb saae man dem komme tilbage med Anseelse og at stige til høieste Værdighed i de Provindser, hvorfra Haan og en almindelig Tilsidesættelse havde fordrevet dem.

Denne Hielpekilde blev endnu mere nødvendig for unge Mennesker, som den første Opbrusen i Fornøielsernes Alder havde styrtet i Udsvævelsens og Uordenens Yderligheder. Dersom de ikke havde forladt deres

Fædreneland, vilde Skammen og det slette Rygte, der aldrig aflade at sløve Siælen, have hindret dem fra at komme tilbage til Sædelighed og vinde den offentlige Agtelse igien. Men i et nyt Land, hvor Erfaring med Lasten kunde blive dem en Viisdoms-Regel, hvor de ikke havde noget Indtryk af deres begangne Feil at udslette, fandt de efter Skibbrudet en Planke der bragte dem i Havn. Deres Arbeidsomhed raadede Bod paa deres uordentlige Adfærd, og Mennesker, der vare dragne fra Europa som Røvere, der vanærede det, kom tilbage som agtede Mænd og bleve nyttige Borgere.

Alle disse forskiellige Kolonister havde til at oprydde og dyrke deres Jorder frie Raadighed over de Misdædere i de tvende Engelske Riger, som ved halsløse Forbrydelser havde fortient Døden, men som man efter en menneskekierlig og fornuftig Politiks Indskydelse lod leve og arbeide til Nationens Bedste. Overbragte paa Øerne, hvor de maatte tilbringe visse Aar i Slaverie, fik disse Misdædere i deres Lænker Smag paa Arbeide og Færdigheder, som satte dem igien paa Vei til at blive lykkelige. Man saae nogle af dem, som — Selskabet tilbagegivne ved Friheden — bleve Avlsmænd, Hoveder for Familier, og Eiere af de bedste Plantager. Saavel passer denne Lemfærdighed i Straffe-Lovene, der er saa overeenstemmende med den menneskelige Natur, som er svag og følsom og endog efter ondt skikket til godt, sig med de kultiverede Staters Tarv.

4. Under hvilken Bestyrelses Form kom de Engelske Øer i Stand?

Imidlertid var dog Moder-Øen alt for meget sysselsat med sine huuslige Tretter, til at den kunde tænke paa at give Love for de Øer, som stode under den, og Kolonisterne var ikke oplyste nok til selv at indrette

en sammenhængende Lovgivning, der passede sig med et tilvoxende Selskab. Efterhaanden som Borger-Krigen rensede Engellands Regiering, og Kolonierne kom ud af deres Barndoms Tvingsler, oprettede de en Konstitution, hvortil de toge Moderlandet til Mynster. I ethvert af disse særskilte Etablissementer forestiller Chefen Kongen. Et Raad træder istedetfor Pairerne, og Deputerede fra de forskiellige Distrikter udgiøre Underhuset. General-Forsamlingen giver Love, fordeler Paalæggene, og bedømmer Forvaltningen. Udførelsen ligger til Gouverneuren, som ligeledes provisorisk afgiør de Sager, man ikke har forudseet. Rigtig nok er det kun i Forening med Raadet og efter fleste Stemmer. Men, da Medlemmerne af denne Forsamling have ham at takke for deres Rang, er det sieldent at de staae hans Hensigter i Veien.

For at forene sin egen Fordeel med sine Koloniers Frihed har Stor-Brittanien villet, at man ikke maatte give nogen Lov som stred imod dets egne. Det har villet, at dets Forordnede skulde giøre deres Eed paa, at de aldrig vilde tilstæde, at man paa noget af de Steder, som stode under deres Embede, af hvilken Aarsag det end maatte være, afveeg fra de Anordninger, der bleve giorte til at bringe dets Handel i Flor. Denne Eed er bleven opfunden fordi, da Øerne selv bestemme og betale det meste af deres Chefers Lønning, var det at befrygte, at en eller anden af disse Kommandanter kunde søge at opvække Gavmildheden ved sin Føielighed. Endnu er der lagt et andet Baand paa Bestikkelsen. Den Kiendelse, der forundes Gouveneuren, maae strække sig til hele hans Forvaltnings-Tid, og være Gienstanden for den første Bill der foretages ved hans Ankomst. Imidlertid synes disse Forsigtigheds-Anstalter dog nogle Despoter utilstrækkelige. Ogsaa stemte de for at afskaffe en Skik, som paa en vis Maade

giorde dem, der befalede, afhængige af dem, der stode under dem. Men Parlamentet vægrede sig altid ved at giøre denne Forandring. Frygtende med Grund for den Stolthed og Gierrighed, der bringe Mennesker til at drage over Havet, har det altid haandhævet en Vedtægt, som det troede var godt skikket til at standse Begierligheden og Tyraniet. Det er af samme Grund, at det har sat samme Straf for de Gouverneurer, der giorde Vold paa Koloniernes Statuter, som der er sat i Engelland for dem, der giøre Indgreb i National-Konstitutionen.

Denne Forsamling har ligeledes givet Øerne Rettighed til, i Moderlandet at underholde nogle Deputerede, som det var overdraget at paasee deres Tarv. Deres fornemmeste Forretning er at faae Stadfæstelse paa de Statuter, der ere vedtagne i Kolonierne. Disse Akter blive provisorisk bragte i Udøvelse; men de have ikke Lovs Kraft, førend de ere blevne stadfæstede af Monarken. Naar de een Gang have faaet denne Stadfæstelse kunne de ikke blive tilbagekaldte uden af en Forsamling af Kolonien, eller af Parlamentet, som udøver den øverste Magt i hele Riget. Disse Befuldmægtigede fra Øerne giøre det samme i London, som Folkets Deputerede giøre i Parlamentet. En Ulykke for Staten, der saae den blev døv ved Repræsentanternes Skrig, hvilke de end ere. Grævskaberne vilde reise sig i Engelland, Kolonierne løsrive sig i Amerika; de tvende Verdners Rigdomme vilde være tabte for Moder-Øen. Hele Riget vilde komme i Forstyrrelse.

Kilderne til den offentlige Velstand er endnu ikke (1776) blevne fordærvede ved denne slette Tænkemaade. De paa de Vestindiske Øer oprettede Etablissementer have altid været bundne til deres Fædreneland ved Slægtskabets og Trangens Baand. De paa disse fremmede Standbredder henflyttede Kolonister have

stedse havt deres Øine fæstede paa en Moder, der vaager til deres Beskiermelse. Man kunde sige, at liig Ørnen, der aldrig taber sine Ungers Rede af Sigte, seer London fra Spidsen af sit Taarn, sine Kolonier voxe og blomstre under sit opmærksomme Øie. Dens utallige Skibe, der med deres stolte Seil bedække en Strækning af en to tusende Mile, skabe den ligesom en Broe over det vilde Hav, for uophørlig at begive sig fra den ene Verden til den anden. Ved Hielp af gode Love, som haandhæve hvad de have anordnet, behøver den ikke til sine fierne Besiddelsers Bevogtelse at holde regulaire Tropper, som altid ere en tung og ødelæggende Byrde. Tvende meget ringe Korpser, der have deres Post paa Antigoa og Jamaika, ere tilstrækkelige for en Nation, som troer med Grund: at en vel underholdt, idelig øvet og til det almindelige Beste bestyret Søe-Magt er det stærkeste Værn for disse gavnlige Etablissementer.

Ved denne velgiørende Omsorg, som en oplyst Politik hentede Grund til i Menneskeligheden selv, bleve de Engelske Øer snart lykkelige men ikke meget rige. Hvad de dyrkede, indskrænkede sig til Tobak, Bomuld, Ingefer og Indigo. Nogle driftige Kolonister lode sig hente Sukker-Rør fra Brasilien. De formerede sig overmaade stærkt, men ikke til synderlig Nytte. Man forstod ikke den Konst, at giøre sig Fordeel af denne kostbare Plante; man uddrog kun et ringe og slet Produkt deraf, som Europa enten vragede eller kun modtog til ringeste Priis. En Række af Reiser til Fernambuk lærte dem at dyrke den Skat, man havde ført derfra; og Portugiserne, som hidindtil havde været de eneste, der leverede Sukker, fik 1650 i en Allieret, hvis derpaa anvendte Flid de ansaae for daarlig anbragt, en Medbeiler, der med Tiden skulde tilvende sig alle deres Rigdomme.

5. Den Anstalt, der blev føiet af Moderlandet for at forsikre sig alle Producter af sine Øer.

Imidlertid havde Moderlandet kun en meget ringe Andeel i sine Koloniers Velstand. De sendte selv directe deres Produkter til alle Verdens Lande, hvor de giorde sig Haab om, at de best kunde afsætte dem; og i deres Havne modtoge de uden Forskiel Skippere af alle Nationer. Denne uindskrænkede Frihed bragte denne Handel næsten gandske og afdeles i et Naboe-Folks Hænder, som formedelst de lave Renter af dets Penge, Mængden af dets Kapitaler, Antallet paa dets Skibe, dets ringe Ind- og Udførsels Afgifter, kunde give bedre Vilkaar, kiøbe dyrere og sælge for bedre Kiøb. Dette Folk var Holland. Det forenede alle en overlegen Armees Fordele, som altid Herre af Marken har alle sine Operationer frie. Det bemægtigede sig snart Fordelen af denne Mængde Produkter, som det hverken havde plantet eller høstet. Paa de Engelske Øer saae man ti af dets Skibe mod et engelskt.

Denne Uorden havde Nationen kun brydt sig lidet om i al den Tid de borgerlige Krige havde tumlet den; men aldrig saasnart ophørte disse stormfulde Uroligheder, der havde bragt den i Havn ved Vindenes og Strømmenes Voldsomhed, førend den kastede sine Øine paa det udvendige. Den saae, at de af dens Borgere, der havde ligesom frelst sig til den nye Verden, vilde være tabt for Staten, dersom de Udlændinge, der opslugte Frugten af dens Kolonier, ikke bleve udelukkede fra dem. Denne dybsindige og giennemtænkte Betragtning udklækkede 1651 hiin berømte Navigations-Akt, som i det den aabnede blot det engelske Flag Indgangen til de engelske Øer, maatte tillige forskaffe det den direkte Udførsel, af alle Produkter i de Lande, der vare Nationen undergivne. Regieringen, der forudsaae og

trodsede Vanskelighederne ved denne Udelukkelse, betragtede Riget som et Træe, og troede derfor, at den burde lade de Vædsker flyde tilbage til Stammen der trængte sig i alt for megen Overflødighed ud i nogle Grene.

Med alt dette drev man dog ikke med Strænghed paa Jagttagelsen af denne besværlige Lov. Maaskee havde Moderlandet ikke Koffardie-Skibe nok til at udføre alle Øernes Produkter. Maaskee var man bange for at forbittre disse Kolonier ved at skille deres Reeder pludselig ved en Konkurrense, som forhøiede Prisen paa hvad de havde at sælge. Maaskee behøvede Plantagerne endnu nogen Skaansel, for at bringe deres Avlinger til den Grad, som man ønskede dem. Hvad der er vist, det er, at Navigations-Akten ikke blev udført med Strænghed førend 1660. Ved denne Tid var det Engelske Sukker traadt i stedet for det Portugisiske i det hele nordlige Europa. Det er troligt, at det ligeledes vilde have fortrængt det i det sydlige, dersom ikke den Forpligtelse, der var paalagt Skibene, at lægge ind i brittiske Havne, forend de gik igiennem Strædet ved Gibraltar, havde lagt uovervindelige Hindringer i Veien for denne Handel. Rigtig nok havde Engellænderne, for at faae denne Overvægt over den eneste Nation, som var i Besiddelse af dette Produkt, været nødte til at nedsætte Priserne betydelig; men Mængden af det, der høstedes, gav dem fordelagtig Erstatning for denne Opoffrelse. Dersom Synet af Engellands Lykke opmuntrede andre Nationer til at dyrke i det mindste hvad de selv forbrugte, saa aabnede det sig nye Afsætnings-Steder, som erstattede Mangelen paa de gamle. Det største Uheld, det fristede i en lang Række af Aar, var, at see en Mængde af sine Ladninger optagne og solgte til ringe Priis af franske Kapere. De, der avlede det, havde deraf den dobbelte Uleilighed, at de mistede en Del af deres Sukker,

og at de ikke kunde afsætte det øvrige uden under dets Værd.

6. Formindskelse i de Fordele, som Engelland drog af sine Øer. Aarsagen dertil.

Uagtet disse Plyndringer, som Fredens Rolighed altid giorde Ende paa, tiltog Dyrkningen alt mere og mere paa de engelske Øer. Paa alle — Amerika egne — Produkter anvendte man ny Flid; men de rige Plantage-Eiere lagde sig mere egentlig efter Sukkeret, hvorpaa Afsætningen tog hver Dag til i hele Europa. Dette Velgaaende havde allerede varet i et halvt Sekulum, da eftertænksomme Hoveder lagde Mærke til, at Udførselen formindskedes. Man troede da temmelig almindelig, at Koloniernes Jorder vare udpidskede, og Parlamentet selv havde antaget denne Fordom, uden at betænke, at dersom Jordbunden ikke længere havde den overordentlige Frugtbarhed, der er saa synlig paa nyelig opbrudte Strækninger, saa havde den dog altid endnu den Grad af Frugtbarhed, som Jorden sielden taber, med mindre Naturens Plager eller Afvigelser forandre dens Beskaffenhed. Det varede ikke længe førend Sandheden kom for Dagen. Man maatte tilstaae, at de fremmede Handelsteder lukkede sig lidt efter lidt for Stor-Britanien, og aabnede sig snart kun for Frankerig.

Dette Rige, som formedelst sine naturlige Fordele og sine Indbyggeres driftige Genie burde være det første til at foretage sig alt, havde formedelst de Vanskeligheder, der lagdes det i Veien af dets Regiering, i lang Tid seet sig som et af de sidste, til at erkyndige sig om sit Tarv. Først fik det sit Sukker af Engellænderne. Siden efter forfærdigede det, hvad det selv forbrugte; derpaa til at sælge, indtil Hindringer af ethvert

Slags havde bragt det tilbage til dets eget Behov. Det var først 1716, at dets Øer atter begyndte at forsyne de andre Nationer dermed. Deres Jordbunds bedre Beskaffenhed; Fordelen ved at drive nyebrudt Land; deres — endnu fattige — Avlsmænds nødtvungne Sparsommelighed forenede sig altsammen til at sætte dem i Stand til, at tilbyde deres Produkt for en lavere Priis end deres Konkurrentere. Desuden var det bedre. Ogsaa blev efterhaanden som det tog til, det der forhen havde været saa stærkt søgt, forskudt paa alle Handelsteder. Henimod Aaret 1740 befandtes Sukkeret af de Franske Plantager tilstrækkelig til at forsyne alle; og ved denne Tid saae Engellænderne sig indskrænkede til, ikke at dyrke meer end hvad de selv behøvede. Dette var endog meget ringe i Begyndelsen af det 18de Sekulum. Men Bruget af Thee og andre nye Sager, som man fik Smag paa, have gyseligen forøget Forbruget deraf.

7. Engellænderne nedsætte sig paa Barbados. Denne Øes store Velstand.

Barbados var en af de brittiske Besiddelser, der leverede det meste af denne Fødevare. Denne Øe, som ligger i Vinden for alle de andre, syntes ikke at have været beboet, end ikke af Vilde, da nogle Engelske Familier flyttede 1627 derover, men uden nogen Indflydelse af Regieringen. Det var først 10 Aar derefter at derpaa oprettedes en ordentlig Kolonie paa Grev Carlisles Bekostning og ved hans Omhue. Men ved Carl den førstes sørgelige Død mistede han en Eiendom, som denne svage Fyrste uforstandig havde skientet ham. Man fandt den begroet med Træer saa tykke og saa haarde, at der til at fælde dem behøvedes en Karakter, en Taalmodighed, og en Trang, der ikke ere almindelige

Jorden blev snart befriet fra denne Byrde, eller skilt ved denne Brydelse, thi det er tvivlsomt om Naturen ikke bedre forskiønner sit Værk end Menneskets Haand, der omdanner alt for sig selv allene. Borgere, der vare kiede af at see deres Fædernelands Blod flyde, skyndte sig med at bebygge dette fremmede Opholdssted. Medens de andre Kolonier bleve snarere ødelagte end dyrkede af Omstreifere, som Nød og Ryggesløshed havde fordrevet fra deres Arnesteder, fik Barbados daglig nye Beboere, som tillige med Kapitaler bragte den Smag paa Arbeidsomhed, Mod, Driftighed, Ærgierhed, Laster og Dyder, der ere Frugten af borgerlige Krige.

Ved disse Hielpemidler steeg en Øe, der ikke har mere end 7 Mile i Længde, 2 til 5 i Brede, og 18 i Omkreds, i mindre end 40 Aar til en Folkemængde af meer end 100000 Siæle; til en Handel, der sysselsatte 400 Skibe, hvert paa 150 Tønder. Aldrig havde Jorden maaskee seet saa stort et Antal Avlsmænd blive til paa en saa liden Strækning, eller saa mange rige Produkter frembringes paa saa kort en Tid. Arbeidet blev bestyret af Europæere og forrettet af Slaver, der vare kiøbte i Afrika, eller endog stiaalne i Amerika. Dette sidste Slags Barbarie var en ødelæggende Støtte for en ny Bygning; det maatte koste den sin Omstyrtning.

8. Sammenrottelse paa Barbados, opspundet af Slaverne.

Nogle Engelændere, der vare gangne i Land paa Kysterne af Fastlandet, for der at opbringe Slaver, bleve opdagede af Caraiberne, der tiente deres Streiferier til Bytte. Disse Vilde styrte ind paa den fiendtlige Truppe, som de dræbte eller dreve paa Flugt. En

ungt Menneske, der længe var bleven forfulgt, flygtede ind i en Skov. Der mødte en Indianerinde ham, som frelste hans Liv, underholdte ham lønlig og bragte ham efter nogen Tid tilbage til Søekysterne. Hans Landsmænd laae der for Anker, og oppebiede dem, der havde forvildet sig. Baaden kom og tog ham. Hans Befrierinde vilde følge med ham ombord. Saasnart de vare komne til Barbados, solgte dette Uhyre den, der havde frelst hans Liv, og skienket ham sit Hierte med alle Elskovens henrykkende Glæder. For at redde den engelske Nations Ære, har en af dens egne Poeter fremsat dette skiendige Bevis paa Gierrighed og Troløshed til Skræk for Efterslægten. Ogsaa andre Nationer have i deres Sprog viist deres Afsky derfor.

Indianerne, der ikke vare dristige nok til at vove noget for at hævne sig, pustede deres Forbittrelse i Negerne, som havde — om mueligt — endnu mere Aarsag til at hade Engellænderne. Med en almindelig Eenstemmighed svore Slaverne deres Tyranners Død. Denne Sammensværgelse blev ledet med saa megen Hemmelighed, at Aftenen forend den skulde udføres, havde Kolonien ikke mindste Mistanke derom. Men ret ligesom Ædelmodighed altid skulde være de Ulykkeliges Dyd, underrettede en af Hovedmændene for Sammenrottelsen sin Herre derom. Strax bleve Breve omskikkede til alle Plantager og ankom i Tide. Natten derpaa fængslede man Slaverne i deres Lukaf. De Skyldigste bleve henrettede i Dagbrækningen, og denne Strænghed bragte alt til at begive sig under den forrige Lydighed.

9. Barbados's nutidige Forfatning.

Den har siden efter ikke forsømt sig, og dog er Kolonien faldet græsselig ned fra sin gamle Velstand.

Det er ikke fordi man jo tæller der endnu en 10000 Hvide og 50000 Sorte, men hvad der høstes svarer ikke til Folkemængden. Det stiger i de bedste Aaringer ikke over 20 Millioner Pund Sukker, og holder sig meget ofte under 10 Millioner. Endda maa man, for at faae dette ringe Produkt, giøre langt betydeligere Omkostninger end der udfordredes til en dobbelt Afgrøde i de første Tider.

Koloniens Jordbund, der er en Kalk-Steens — med meget lidet Jord bedækket — Klippe, er gandske udpidsket. Hvert Aar maa man grave den temmelig dybt, og fylde de Huller, man har giort, med Giødske. Den sædvanligste er Tang, som Høivandet kaster periodisk paa Kysten. I dette Søe-Græs er det Sukker-Rørene blive plantede. Jorden tiener der ikke synderlig mere til Vexten end de Kasser, hvori man sætter Orange-Træer i Europa.

Sukkeret, som faaes ved denne Dyrkning, har i Almindelighed saa liden Fasthed, at man ikke kan affende det raat, men har maattet udlere det; en Maade, som ikke bruges i de andre Engelske Kolonier, endskiøndt den ikke er der forbuden, som en deel Skribentere have foregivet. Hvad der endnu mere beviser dets slette Egenskab, er, at det langt mere der end andre Steder bliver til Melasse. Den Torke, der indfinder sig saa ofte paa Barbados, efter at den er bleven gandske blottet, bringer Ulykkerne til det høieste for Indbyggerne paa denne fordum saa blomstrende Øe.

Ogsaa ere Kolonisterne — skiønt de aarlige Skatter ikke stige til 30000 Rigsdaler, der blive betalte ved en ringe Kopskat paa de Sorte, og ved nogle andre Paalæg — bragte til en Forfatning, der nærmer sig Armod. Disse ringe Kaar hindre dem fra at holde Forvaltere til at bestyre deres Plantager for selv at op-

holde sig i behageligere Lande. De giøre dem endog umenneskelige mod deres Slaver, hvilke de behandle med en Grumhed, der er ukiendt i andre Kolonier.

Af Luvarts-Øerne var Barbados engang siden den eneste brittiske Besiddelse, som drev Handel. De Skibe, der kom fra Afrika, landede i Almindelighed der. De leverede deres hele Ladning til en eneste Kiøber, og til en fælles Priis, uden at giøre Forskiel i Kiøbslutningen paa Alder eller Kiøn. Disse Negere, som Kiøbmændene havde kiøbt i Flok, solgte de stykkeviis paa Øen selv eller i andre engelske Etablissementer; og Udskuddet blev enten i Smug eller aabenlyst indført i de andre Nationers Kolonier. Denne store Omsætning har taget meget af, siden de andre brittiske Øer have for det meste hellere villet taget deres Slaver direkte fra Guinea, og dertil underkastet sig den indførte Skik, at betale dem i Vexeler paa 90 Dages Sigt. Man har siden efter udvidet denne alt for korte Kredit til et Aar, og meget ofte har man maattet udsætte den endnu længere.

Førend denne Forandring cirkulerede der en temmelig Deel grov Kurant paa Barbados. De faa Penge man seer der nu til Dags, ere allesammen Spanske, der ansees som Handels-Gods og tages kun efter Vægt. Den Marine, som egentlig tilhøre dette Etablissement, bestaar i nogle Smaaskibe, som ere nødvendige til dets Mellemhandel paa forskiellige Steder, og i en 40 Slupper, som bruges til at fange den flyvende Fisk.

Barbados er temmelig almindelig jævn, og, nogle faa dybe Revner undtagne, allevegne skikket til at dyrkes. Det er kun i Midten at Jordsmonnet hæver sig uformærkt, og danner et Slags Bierg, der til Toppen er bedækket med bekvemmelige og behagelige Plantager, fordi de, ligesom de, andre, bleve alle anlagte i den store Velstands Tid. Den bliver ikke vandet af

Floder, men Kilder med drikkeligt Vand ere temmelig almindelige. Meget smukke Veie giennemskiære den fra den ene Ende til den anden. De løbe til Bridgetown, en sletbeliggende men vel bygget Bye, hvor de Produkter blive indskibede, som man maae udføre, endskiønt det er kun en Reede, der er aaben for endeel Vinde.

10. Kan Barbados sættes i god Forsvars-Stand?

I Kolonien, der er delt i 11ve Sogne, gives ikke et eneste Sted, der ligger bekvemt til at standse en Fiende, der havde giort Landgang; og Landgang, som er umuelig paa endeel Kanter af Kysterne, kan meget got iværksættes paa andre, uagtet de Redutter og Batterier, der ere anlagte for at hindre den. Konstforstandige mene, at det sikkerste Middel, til at give et Angreb et lykkeligt Udfald, vilde være, at giøre Anlægget dertil imellem Hovedstaden og Flekken Holetown.

Dette Foretagende vilde fordre betydeligere Kræfter end man kunde falde paa at troe, i Betragtning af, at Barbados ikke har regulaire Tropper. Men den har en Mængde kiekke, driftige, til Krigs-Øvelser vante Smaaavlsbrugere, som rimeligviis ikke vilde giøre synderlig mindre Modstand end en hyret Krigsmagt. Den Udredning, der bestemtes til at giøre denne Erobring, maatte afgaae fra Europa. Dersom man indrettede den i Martiniqve, eller noget andet Etablissement, som ligger under Vinden, kunde de Engelske Eskadrer, som maatte opholde sig i disse Farvande, blokere Havnen, hvori man giorde Forberedelserne til Expeditionen, eller endog ankomme betimelig nok til Barbados for at forstyrre Beleirernes Operationer.

Denne Øe ligger luvarts for alle de andre, og dog vil man ikke kunne drage store Fordele af dens Beliggenhed militairisk betragtet. Den har kun Udreder, og skiønt den er mindre udsat for Storme og Orkaner end Høiderne i Nærheden, giver den dog til ingen Tid et sikkert Tilflugtsted for Krigs-Skibe, og endnu mindre i de sex Maaneder af Aaret, da Havet er mere stormfuldt. Ei heller har Moderlandet der oprettet noget Marine-Etablissement. De nationale Eskadrer ere aldrig der paa Station. Dersom der undertiden lader sig nogen see, er det kun for en kort Tid. Saaledes samlede man der 1761 og 1762 i Januari og Februari, eller den skiønne Aarstid, de Flaader, der vare bestemte til at bemægtige sig Martiniqve og Havana.

11. Tildragelser, der har fundet Sted paa Antigoa. Denne Øes Produkter og Byrder. Hvor vigtig den er for Stor-Brittannien.

Antigoa, som har en rundagtig Skikkelse og omtrent 20 Engelske Mile i Længde, blev fundet ganske og aldeles øde af de faa Franskmænd, som flygtede derhen, da de 1628 bleve fordrevne fra St. Christoph af Spanierne. Mangel paa Kilder, som udentvivl havde hindret de Vilde fra at nedsætte sig derpaa, kom de nye Tilflygtede til at forlade den, saasnart de kunne komme tilbage til deres første Boepæl. Nogle Engellændere, der vare mere driftige end de Franske og Caraiberne, smigrede sig med at overvinde denne store Hindring ved at samle Regn-Vand i Vand-Kister, og boesatte sig paa den. Man veed ikke nøiagtig, hvad Aar dette Etablissement blev begyndt, men det er beviist, at i Januarii Maaned 1640 saae man der en 30 Familier.

Dette Antal var ikke synderlig forøget da Lord Willoughby, hvem Carl den 2den nyelig havde givet

Antigoa til Eie, lod paa sin Bekostning 1666 en temmelig Mængde Indbyggere drage derhen. Tobak, Indigo, Ingefær, de eneste Artikler, de lagde sig efter, skulde sandsynlig aldrig have beriget dem, dersom Oberst Codrington ikke havde 1680 bragt Øen, der igien var bleven National-Eiendom, en Velstands-Kilde i Sukker-Avlingen. Det, der først blev avlet derpaa, var sort, bitter og grov. Man forsmaaede det i Engelland, og det fandt kun Afsætning i Holland og Hansestederne, hvor det solgtes langt ringere end de andre Koloniers. Haardnakkenhed i Arbeide, og Konsten, der i Snildhed overgaar den modstræbende Natur, skaffede dette Sukker al den Fuldkommenhed og Værd, det manglede. Det blev da alles Attraae at formere det. Omsorg derfor sysselsatte 3538 Hvide og 27418 Sorte i Aaret 1741. Siden denne Tid er Antallet paa de frie Mennesker taget meget af, og det paa Slaverne betydelig til. Samlet frembringer deres Arbeide en 18 til 20 Millioner Pund raat Sukker, og en forholdsmæssig Mængde Rum. Denne Indtægt tager betydeligen af i de — alt for mange — Aaringer, da Tørken plager Kolonien, som af denne Aarsag er meget forgieldet.

I St. Jean, der ligger paa Vester-Kanten af Øen, ere alle Kollegierne. Det er ogsaa i denne Bye, at den største Deel af Handelen er sanket. Til Uheld er dens Havn lukket af en Sand-Revle, hvorpaa der kun er 12 Fod Vand. Dersom det endnu formindskes, maae Skipperne tage deres Ladninger i det Nordlige af Kolonien paa Parhams Reede, der er langt bedre end den, de søge; men langt mindre beleilig til at samle Varerne.

En vigtig Fordeel bør opvække Engelland til, paa alle muelige Maader at forebygge et saa kostbart Etablissements Undergang. Det er det eneste Bolværk for

de mange smaa Øer, som det besidder i disse Farvande. Alle have deres Øine fæstede paa Antigoa og Havre-Anglais, en ypperlig Havn, hvor Søe-Magten, som deres Sikkerhed er betroet, ligger for Anker, og hvor Eskadrerne finde samlede i meget vel anlagte Arsenaler og Magasiner alle de Artikler, der ere nødvendige til at give deres Operationer Sikkerhed. Vedligeholdelsen af nogle maadelige Fæstnings-Værker, som omgive de to fornemmeste Reeder; en Deel af Solden til 600 Mand, som skulle forsvare dem; Bekostningerne, som Artilleriet fører med sig: disse Udgifter ere Kolonien paabyrdede og opsluge de to Trediedele af en 57000 Rigsdaler, som den er forbunden til aarligen at fordre af sine Indbyggere.

Denne Byrde er alt for svær. For at formindske det Trykkende i den, faldt Øens Forsamling paa, at lægge en Skat paa alle dem af dens Proprietairer, som opholdte sig i Europa; men Moderlandet tilintetgiorde en Anordning, som aabenbar krænkede den personlige Frihed. Kolonien anordnede da, at Avlsbrugerne skulde for Fremtiden paa deres Plantager have een hviid Mand, eller to hvide Fruentimre mod hver 30 Sorte. Denne Lov, som blev antaget af endeel andre Øer, bliver ikke synderlig iagttaget, fordi det koster mindre at overtræde den, end at underholde frie Skabninger, hvis Forretninger ikke ere uundværlige. Ogsaa ere de til Straf for Overtrædelsen anordnede Bøder blevne en af de største Hielpekilder for dette Etablissements offentlige Kasse.

Dets lovgivende Korps har nogle Gange viist et mærkeligt Mod. De Engelske Øer have ingen egen Myndt. De, som man der seer i Omløb, ere alle fremmede. Moderlandet troede, at det burde bestemme deres Værd i Begyndelsen af det 18de Sekulo. Denne Anordning blev anseet stridende med Koloniens

Tarv, som derfor selv satte dem op efter en høiere Fod. Med Grund kunde man tænke, at Parlamentet vilde tilintetgiøre en Akt, der var saa stridende med dets Myndighed. Advokaterne forpligtede sig derfor til, at dersom dette Tilfælde indtraf, skulde de aldrig gaae i Retten for nogen af dem, der havde vægret sig ved at tage Kuranten til den fra Hens Forsamling fastsatte Priis.

Ved en anden Leilighed gik den paa Antigoa herskende Tænkemaade endnu videre. Gouverneuren Oberst Parck kiendte hverken Maal eller Maade i at trodse saavel Lovene som Sædelighed og Velanstændighed. Kolonien søgte om og fik hans Tilbagekaldelse bevilget. Som han ikke lavede sig til at tage bort, gik endel af de fornemmeste Indvaanere hen at giøre ham de stærkeste Forestillinger mod dette Slags Ulydighed. Hans Vagt stødte dem med Grovhed tilbage. Strax greb man til Vaaben. Tyrannen bliver angreben i sit Huus, og døer af de Stik, hvormed han bliver giennemboret. Hans Aadsel bliver kastet nøgen paa Gaden, og lemlæstet af dem, hvis Ægteseng han havde skiendet. Mere rørt af Naturens hellige Rettigheder end stræng til at holde over sin Myndighed bortvender Moderlandet sine Øine fra en Forgribelse, som dets Aarvaagenhed burde have forebygget, men som Billighed ikke tillader det at tage Hævn for. Det er kun Tyranniet, som med de Undertryktes Blod vil slukke det Oprør, som det selv har opvakt. Machiavelismen, som lærer Fyrsterne den Konst at giøre sig frygtede og forbandte, byder dem udrydde de Offere, hvis Skrig foruleiliger dem; Menneskeligheden foreskriver Kongerne Retfærdighed i Lovgivningen, — Mildhed i Bestyrelsen, Lemfældighed, for ikke at anledige Opstand, og Skaansomhed for at tilgive den. Religionen befaler Undersaatterne at være lydige; men frem for alt byder Gud Fyrsterne at være

billige. Ere de det ikke, vil hundrede tusende Hænder, hundrede tusende Stemmer opløfte sig mod det ene Menneske til den som dømmer baade Himmel og Jord.

Raadets Jurisdiktion i Antigoa strækker sig ikke til Naboe-Øerne, som alle have deres egne Forsamlinger, men Præsidenten i det er det ligeledes i de andres undtagen i Barbados's, som formedelst sin Beliggenhed og sin Vigtighed har fortient at udmærkes. Denne General-Commandant skal hvert Aar visitere de Steder, som ligge under hans Embede, og det er med Montserrat han sædvanlig begynder sin Omreise.

12. Hvorvidt gaaer det Etablissement, der af Engellænderne er anlagt paa Montserrat.

Denne Øe, der blev undersøgt 1493 af Colomb og besat 1632 af Engellænderne, er kun 8 til 9 Mile i Omkreds. De Vilde, som levede fredelig derpaa, bleve efter Skikken forjagede derfra af dem, der anmassede sig den. Denne Uretfærdighed havde ikke strax lykkelige Følger. Fremgangen med det nye Etablissement blev længe saa seendrægtig, at 56 Aar efter dets Oprettelse talte man neppe 700 Indbyggere deri. Det var først mod Enden af det 18de Sekulum at Folkemængden af hvide og sorte blev det, den kunde blive i en saa indskrænket Besiddelse. Da bleve Sukker-Rør satte istedet for de Produkter af ringe Værd, som havde ladet Avlsbrugerne forsmægte i Nød. Ved Krigen og Elementerne bleve adskillige af de grundigste Forhaabninger kuldkastede, og Kolonisterne derved nødte til at paadrage sig Gield, som endnu ikke er betalt. Ved den Tid, Forfatteren skrev, tilveiebragte 1000 frie Menneskers Tilsyn og 8000 Slavers Arbeide en 5 til 6 Millioner Pund raat Sukker, paa smaa Slet-

ter eller i Dale, som giøres frugtbare ved det Vand, der kommer ned fra Biergene. En af Uleilighederne ved denne Øe, hvor de offentlige Udgifter ikke overstige aarligen en 10400 Rigsdaler, er, at den ikke har en eneste god Reede, hvor det falder let at lade og losse. Skibene vilde endog være i Fare paa dens Kyster, dersom de, der have Befalingen paa dem, ikke vare opmærksomme paa, naar de see Storm reise sig, at søge rum Søe, eller tye til de nærmeste Havne. Nieves er udsat for samme Uleilighed.

13. Øen Nieves's gamle Sæder og nutidige Forfatning.

Den almindelig vedtagne Mening er, at denne Øe blev 1628 tagen i Besiddelse af Engellænderne. Den er egentlig kun et meget høit Bierg, der har et jævnet Fald, og er kronet med store Træer. Plantagerne myldre rundt omkring, og begyndende fra Strandbredden gaae de næsten op til Toppen. Men efterhaanden som de fierne sig fra Sletten, tager deres Frugtbarhed af, fordi Jordsmonnet bliver mere stenet. Denne Øe bliver vandet ved en Mængde Bekke. De skulde være Overflødigheds-Kilder, dersom de ikke i Uveirs-Tid forvandlede sig til stridige Strømme, der bortskylle Jorden og ødelægge de Skatte, de have frembragt.

Kolonien Nieves var et Mynster paa Dyd, Orden og Gudsfrygt. For disse exemplariske Sæder havde den sin første Gouverneurs faderlige Omhue at takke. Denne ene Mand opmuntrede ved sin egen Opførsel alle Beboerne til Arbeidslyst, fornuftig Økonomie og anstændige Fornøielser. Den, der befalede, og de, der adlydede havde alle kun den strængeste Billighed til Regel for deres Handlinger. Dette besynderlige Etablisse-

ment tog faa betydelig til, at dersom man skal holde sig til nogle Beretninger fra den Tid, talte man der snart 10000 Hvide og 20000 Sorte. Var Beregningen over en saadan Folkemængde paa en Strækning af 2 Miles Længde og een Miils Brede end meget overdreven, forudsætter den ikke desmindre en overordentlig men ufeilbarlig Virkning af det Velgaaende, der følger med Dyden i kultiverede Selskaber.

Imidlertid sætter Dyden selv hverken det enkelte Menneske eller hele Nationer i Sikkerhed for Naturens Plager eller Lykkens Stød. 1689 bortrykkede en gyselig Dødelighed det Halve af dette lykkelige Folk. En Fransk Eskadre anrettede megen Ødelæggelse deri 1706, og berøvede det en 3 til 4000 Slaver. Aaret derefter blev denne Øes Undergang fuldbragt ved den meest rasende Orkan, man har bevaret i Erindringen. Siden denne Række af Uheld er den kommen sig lidt igien. Man seer der en 600 frie Mennesker og en 5000 Slaver, hvis Skatter ikke overstige en 9500 Rigsdaler, og som sende Engelland en 3 til 4 Millioner Pund raat Sukker, som Skipperne modtage samlet under Murene af den yndige Bye Charles-Town. Maaskee ville de, som Amerikanernes Udryddelse og Afrikanernes Trældom gaae meest til Hierte, blive lidet trøstede dersom Europæerne vare allevegne saa menneskelige, som Engelænderne have været paa Nieves; og alle den nye Verdens Øer saa vel dyrkede i Forhold; men Naturen og Samfundet see kun faa af dette Slags Vidundere.

14. Stor-Britannien beholder St. Christoph, der fra først af var delt imellem Engellænderne og de Franske.

St. Christoph havde været Vuggen for alle de engelske og franske Kolonier i den nye Verden. Disse

tvende Nationer landede een og samme Dag 1625 derpaa. De delede Øen imellem sig, undertegnede en bestandig Neutralitets-Traktat, og lovede hinanden giensidig Hielp mod deres fælles Fiende, nemlig Spaniolen, som i et hundrede Aar havde anmasset sig eller forstyrret de tvende Halvverdener. Til Uheld havde man ved en kun lidet overlagt Konvention ladet Jagten, Fiskeriet, Skovene, Reederne, Saltkilderne været fælles. Ved denne Anordning stødte Mennesker alt for meget sammen, som ikke kunde elske hinanden, og Misundelsen bragte snart Splid mellem Folk, som ved et Øiebliks Tarv vare blevne enige. Denne ulykkelige Lidenskab fødte daglig Tretter, Skermydsler, Hærjinger af sig, dog uden Plan til at giøre Erobring. Det var kun private Fiendtligheder, hvori Regieringen ikke tog nogen Deel. Da vigtigere Anliggender havde antændt Krigen mellem Moderlandene 1666, blev St. Christoph i et halvhundrede Aar en Skueplads for Blods Udgydelse. Den, der laae under, blev nød til at romme Kolonien, men tøvede ikke med at komme mandstærk tilbage, saavel for at hævne hvad Nederlag, han havde lidt, som for at faae igien hvad han havde mistet. Denne Afvexling i Held og Uheld, der i saa lang Tid blev uafgiørende, endtes 1702 med de Franskes Uddrivelse, som Utrechter-Freden betog alt Haab om at komme tilbage.

Denne Opoffrelse kostede et Folk kun lidet, som aldrig med Alvorlighed havde lagt sig efter at frembringe Produkter paa denne sin Eiendom. Dens Folkemængde beløb sig kun til 667 Hvide af hver Alder og Kiøn; 29 frie Sorte og 659 Slaver. 157 Heste og 265 Stykker Hornqvæg udgiorde alle dens Kreature. Den dyrkede kun lidt Bomuld og Indigo, og havde kun et eneste Sukker-Værk.

15. Hvad St. Christoph er blevet til under det Brittiske Herredom.

Endskiønt Engelland havde længe forstaaet, at føre sig sine Rettigheder bedre til Nytte paa denne Øe, saa havde det dog ikke strax nogen Fordel af den Afstaaelse hvorved det fik den ganske og aldeles. Dens Erobring blev længe et Bytte for gierrige Gouvreneurer, der solgte Jorderne til deres egen Fordel, eller uddelte dem til deres Støvslikkere, uden at kunne hiemle dem Retigheden til det Solgte eller Overdragne længere end deres Administrations-Tid varede. Endelig giorde Parlamentet i Engelland Ende paa denne Uorden. Det befalede at alle Jorderne skulde sættes til Auktion, og at Prisen for dem skulde bringes i Stats-Kassen. Siden denne kloge Indretning bleve de nye Eiendomme dyrkede som de gamle.

Øen, som er i Almindelighed — men meget ulige — smal, kan have en Overflade af 36 Qvadrat-Mile. Ophobede, golde, skiønt med Grønsvær bedækkede Bierge, som indtage en Trediedeel af Jordsmonnet, skiære den næsten hele Længden igiennem. Fra Foden af disse Bierge udvælde en stor Mængde Kilder, som til Uheld udtørres for største Delen i den tørre Aarstid. Omstrøedde paa Sletten seer man yndige, nette, bekvemmelige Gaarde, der er prydede med Alleer, Springvand og Kratskove. Smagen for Landlivet, der har holdt sig længere i Engelland end i andre det kultiverede Europas Lande, er bleven en Art Lidenskab paa St. Christoph. Aldrig følte man noget til Nødvendigheden i at samle sig i smaa Selskaber for at skuffe Kiedsomheden; og dersom de Franske ikke havde efterladt sig en Flekke, hvor deres Sæder vedligeholde sig, vilde man deri ikke kiende noget til denne Selskabs-Lyst, der føder flere Syslerier end Fornøielser af sig, som søger

Næring i Kielerier og fører til Udsvævelser, begynder med Bordets Glæder og ender med Spille-Klammerier. Istedet for denne Enigheds Maske, der kun er en Sæd til Tvedragt, leve de, der forestille Eierne, som næsten alle opholde sig i Europa, en 1800 i Tallet, paa Plantagerne, som de ved en 24 til 25000 Slavers Hænder afvriste en 18 Millioner Pund raat Sukker af det skiønneste i den nye Verden. Dette Produkt sætter Kolonien i Stand til, i Magelighed at udrede de offentlige Udgifter, som ikke overstige en 14500 Rigsdaler aarlig.

16. Beklagelige Tildragelser, som have fundet Sted paa St. Christoph.

Det var paa St. Christoph, der 1756 tildrog sig et Optrin, som fortiener at fortælles.

En Neger havde i sin Barndom været sin unge Herres Lege-Kammerat. Denne Fortrolighed, der i Almindelighed er saa farlig, havde udvidet Slavens Begreber, uden at fordærve hans Karakter. Ovazy fortiente snart at blive valgt til at bestyre Arbeidet ved Plantagen, og han viste i denne Post en sielden Kyndighed og en utrættelig Nidkierhed. Hans Opførsel og hans Duelighed forøgede endnu mere den Yndest, hvori han stod. Den syntes at være urokkelig, da denne Arbeids-Forstander, der hidtil havde været saa elsket, saa udmærket, blev mistænkt for at have tilsidesat den indførte Orden, og offentlig truet med en ydmygende Straf.

En Slave, der længe er sluppet for Afstraffelser, som alt for let og alt for ofte blive hans Lige paaførte, er overmaade øm over denne Udmærkelse. Ovazy, som frygtede Skammen mere end Graven, og som ikke smigrede sig med, ved sine Bønner at faa den Dom tilbage-

kaldet, der var fældet over ham, gik 'ved Nattens Indtrædelse ud, for at anraabe en formaaende Mægling. Hans Herre mærkede det til Uheld og vilde holde ham tilbage. Man tog fat i hinanden. Begge behændige og stærke kiempe disse tvende Stridsmænd i nogle Øieblikke med forskiellig Lykke. Endelig nedkaster Slaven sin ubøielige Fiende, giør ham det umueligt at komme ud af denne slette Forfatning, og sættende ham Dolken for Brystet tiltaler han ham saaledes.

„Herre! Jeg er bleven opdraget med Dem. Deres „Fornøielser have været mine Fornøielser. Aldrig ønskede mit Hierte anden Fordel end Deres. Jeg er „uskyldig i denne lille Forseelse, man beskylder mig for, „og dersom jeg endog havde været skyldig i den, burde „De dog have tilgivet mig den. Alt hvad der har Følelser i mig forbittres ved at tænke paa den Skam, De „vilde have giort mig, og her skal De see paa hvad „Maade jeg agter at undgaae den.„ Som han sagde dette skiar han Struben over paa sig, og faldt død ned, uden at forbande den Tyran, som han overstænkte med sit Blod.

Paa den samme Øe havde Kierlighed og Venskab udmærket sig ved en sørgelig Tildragelse, som hverken Fabelen eller Historien endnu havde givet noget Exempel paa.

Tvende unge, velskabte, stærke og kiekke Negere, der vare fødte med en sielden Siæl, elskede hinanden fra Barndommen af. Satte til eet Arbeide vare de blevne Venner ved deres Slid, der mere end Fornøielser binder følsomme Hierter til hinanden. Dersom de ikke vare lykkelige, trøstede de i det mindste hverandre i deres Ulykker. Kierlighed, som bringer dem alle i Forglemmelse, indfandt sig for at sætte Krandsen derpaa. En Negerinde, Slave ligesom de, hvis Øine maaskee tindrede mere levende og mere brændende gien=

nem en ravnsort Hud end under en Alabasters Pande, og oppustede en Lidenskab, der rasede lige stækt hos disse tvende Venner. Mere skabt til at opvække end føle en heftig Elskov skulde deres Elskede have taget den ene saa vel som den anden til sin Mand; men ingen af dem vilde tage hende fra eller kunde afstaae hende til sin Ven. Tiden forøgede kun de Pinsler, som fortæredе deres Siæl, uden at svække enten deres Venskab, eller deres Elskov. Ofte randt deres Taarer bittre og brændende i de Omfavnelser, de ydede hinanden ved Synet af den alt for kiere Gienstand, der bragte dem i Fortvivlelse. Undertiden svore de hinanden at de ikke mere vilde elske hende, men hellere forsage Livet end deres Venskab. Hele Gaarden var rørt ved Synet af denne sønderslidende Strid. Man talede kun om de tvende Venners Kierlighed til den skiønne Negerinde.

En Dag fulgte de hende ind i Tykket af en Skov. Der favne de hende om hinanden, trykke hende til deres Bryst, giør hende de helligste Eeder, giver hende alle de kiælne Navne, som Elskoven opfandt, og pludselig, uden at tale til eller see paa hinanden, støde de hende paa en Gang hver sin Dolk i Barmen. Hun opgiver Aanden, og deres Taarer, deres Vaande-Skrig blande sig med hendes sidste Sukke. De brøle, Skoven giver Gienlyd af deres vilde Skrig. En Slave løber til. Langtfra seer han dem overvælde Offeret for deres besynderlige Kierlighed med deres Kysse. Han kalder ad flere. Man kommer og finder disse tvende Venner, som favnede hinanden paa denne ulykkelige elskedes Legeme og overstænkede med deres Blod selv opgive Aanden i Strømme af Blod, som vældede ud af deres Saar.

Disse Elskere, disse Venner vare Slaver. I denne fornedrende Forfatning er det, der udklækkes Handlinger, som fortiene hele Verdens Beundring. Ulykkelig den, som Voldsomheden i denne vilde Kierlighed

ikke bringer til at gyse af Skræk og Medynk. Et saadant Menneske maa have levet uden Medlidenhed, han vil døe uden Trøst. Han maa aldrig have grædt, og aldrig vil han blive begrædt.

17. Synderligheder paa Barboude.

Barboude, som ganske tilhører Familien Codrington, og som er en 6 til 7 Mile i Omkreds, har farlige Kyster. Af alle Amerikas Øer er den maaskee den jævneste. Træerne, hvormed den er begroet, ere smaae og lave, fordi der findes aldrig meer end 6 til 7 Tommer Jord paa et Lag Kalk-Steen, hvoraf Øen bestaar. Naturen har der anviist en stor Mængde Skildpadder deres Opholdʼ; en Grille har sendt Kron-Dyr og endeel Sorter Vildt derhen, og et Lykketref har fyldt Skovene med Indiske Agerhøns og andre Fiær-Kreaturer, der ere slupne fra nogle strandede Fartøier. Paa denne Jordbund tillægges Øxne, Heste, Muuleſler til Arbeidsdyr paa Naboe-Etablissementerne. Man veed der ikke af at dyrke andet en Guinea-Græs, der er nødvendig til at foere disse talrige Kreature paa de Aarstider, da Græsgangene minke. Folkemængden indskrænker sig til 350 Slaver, og de faa frie Mennesker, som ere satte til at anføre dem. Denne private Eiendom betaler ingen Skat til Nationen, endskiøndt den staar under Kollegierne paa Antigoa. Luften er der meget reen og meget sund. Forhen reiste den Syge fra de andre Engelske Øer derhen at nyde den, for at hindre deres Sygdomme fra at gribe videre om sig, eller for at komme til Kræfter igien. Denne Skik er gaaet ind, siden nogle af dem have tilladt sig at jage til Skade.

Hvad! skal man da, for at føde Kreature, lade Mennesker omkomme. Hvi taaler man, at denne for-

bærvelige Skik, der bringer næsten hele Europas værste Ønsker over vore Egnes Fyrster og Herremænd, bliver indført paa hiin Side Havet? Jeg har forespurgt mig derom, og man har svaret mig, at Øen tilhørte Codringtonerne, og at de havde Ret til at raade for deres Eiendom efter deres Gotbefindende. Jeg spørger da nu, om den — vist nok hellige — Eiendoms-Ret ikke har Grændser? Om denne Ret ikke bliver i tusende Tilfælde opoffret for det almindelige Beste? Om den, der er Eier af en Kilde, kan nægte den Vand, der ellers vilde omkomme af Tørst? Om en Codrington skulde spise en af disse kostelige Indiske Agerhøns, som havde kostet hans Landsmænd, hans Medmenneske Livet? Om den, der blev overbeviist, at have ladet en Syg døe for sin Dør, vilde være tilstrækkelig straffet ved almindelig Forbandelse, og om han ikke fortiente at drages for Retten som en Morder? Barboudes Eier! De er alle deres Morder, som De berøver en sund Luft, der kunde have frelst dem, og dersom De ikke fortvivler derover i Deres Døds Stund, da er det fordi De i Hiertet trodser den evige Retfærdighed. Skynd Dem med at kalde den uforskammede Forvalter tilbage, som bekymret for sit Mulatte-Serail, der — som man siger — udgiør hans Fornøielser, udfører med barbarisk Strænghed dette barbariske Forbud.

18. Kolonien Angville er i en meget ynkelig Forfatning, og dens Skiebne kan ikke blive anderledes.

Angville er en 7 til 8 Mile lang til en meget ulige Brede, men som aldrig overgaar 2 Mile. Man seer der hverken Bierge eller Skove eller Floder. Dens Jordbund er kun Kride.

Nogle engelske Omstreifere nedsatte sig henimod Aaret 1650 paa denne pibede og skiøre Klippe. Efter et haardnakkent Arbeide afvriſtede de endelig dette Slags Steen lidt Bomuld, lidt Hirse og nogle Kartofler. I sex Strøg Grøde-Jord, som man med Tiden opdagede, plantede man Sukker-Rør, som i den bedste Høst give kun 500 Sentner Sukker, og frembringe undertiden kun 50 til 60 Sentner. Hvad mere der udføres af Kolonien, er smuglet derind fra St. Croix, hvor Angvilles Indbyggere have anlagt endeel Plantager.

I tørre Aaringer, som indfinde sig alt for ofte, finder Øen intet Hielpemiddel uden i en Indsøe, hvis Salt man leverer til Nye-Engellænderne, og i Salget af Faar og Giedder, som lykkes bedre under dette tørre Klima i disse golde Sletter end i det øvrige Amerika.

Angville tæller kun 200 frie Mennesker og 500 Slaver. Dog har den sin Forsamling, ja endog en Præsident, som altid bliver valgt af Indbyggerne og stadfæstet af Gouveneuren paa Antigoa. En — til at forestaae dette usle Etablissement didsendt — Fremmed vilde ufeilbarlig blive forskudt af Mennesker, som have beholdt noget af deres Forfædres uafhængige Karakter og noget vilde Sæder.

Paa Øens Kyster gives kun tvende Reder, og endda er det kun meget smaae Fartøier som kunne ankre paa dem. Begge blive beskyttede af 4 Kanoner, som i et halvhundrede Aar ikke have giort mindste Tieneste.

19. Tortola er den eneste af Jomfrue-Øerne, som Engellænderne have dyrket. Bebreidelse til Bestyrelsen.

Jomfrue-Øerne ere en Klynge af en 60 — for det meste — biergagtige, tørre og golde — Smaaeøer, hvor Spanierne fra Porto-Ricco længe vare de eneste,

der fiskede Skilpadder, som vare der i stor Mængde. Hollænderne havde nyeligen begyndt der at anlægge et lille Etablissement paa Tortola — en af de bedste, og den der har den sikkerste Havn — da de 1666 bleve fordrevne derfra af Engellænderne. Det varede ikke længe førend disse udbredede sig paa Naboe-Holmene og Klipperne. Der levede de næsten i et Hundrede Aar som Vilde, ene og allene sysselsatte med at dyrke Bomuld. Det var først efter Freden 1748 de henvente deres Virksomhed til Sukkeret, hvoraf de siden efter have temmelig regelmæssig sendt en 4 til 5 Millioner Pund aarlig til deres Moderland.

Førend denne Tid havde der hverken været ordentlig Regiering eller offentlig Gudstieneste paa Tortola. Begge ere blevne indførte der ganske nyelig, og hvad der maaskee endnu var vanskeligere, saa har man faaet dens Indbyggere til at samtykke i at betale Fiskus 4½ Prosent ved Udførselen af deres Produkter. En nu i Fremtiden skuende Bestyrelse burde have søgt om en Bill til Hiemmel for Eiendommene. Alle eller for største Delen ere de blevne overdragne paa en temmelig uordentlig Maade, og dersom de blive juridisk antastede er der kun faa af Kolonisterne, som jo kunne blive lovformelig ødelagde.

Her seer man da Bestyrelsen paa Tortola meget hidsig paa at trække Penge fra Kolonisterne, og meget lidet bekymret for at forsikre dem deres Vel, endskiønt det kun havde kostet den en Smule Velvillie uden nogen Opofrelse. Kan man vel paa en mere uforskammet Maade sige til Folk. „I ere Intet. Betaler, betaler kun, og naar I ikke længere kunne betale, kunne I længe nok være ulykkelige, omkomme, krepere, „det bryder os intet. Den Andeel vi tage i eders Skiebne, beroer paa de Penge, I betale os.„ Man fører vel ingensteds et saa umenneskeligt Sprog; men næsten

allevegne har man den samme Tænke= den, samme Handle=Maade. Næsten allevegne behandler man de Undergivne som Miner, hvilke man lader være at drive, naar de ikke længere give noget af sig. Næsten allevegne forglemmer man, at man med en Smule Retfærdighed og Beskyttelse kunde giøre dem utømmelige. Næsten allevegne ansee Bestyrelserne sig for evig, og de der forestaae dem, opføre sig, som skulde de kun vare en Dag. Denne Farlighed paa Tortola finder ikke Sted paa Jamaika.

20. Beskrivelse over Jamaika.

Denne Øe, som ligger læverts for de andre engelske Øer, og som Geographien har regnet blandt de store Antiller, kan være 43 til 44 Mile lang, og 16 til 17 hvor den er bredest. Den er overskaaret med endeel Rekker høie og uregelmæssige Fielde, hvor gyselige Klipper ere nordentlig ophobede paa hinanden. Deres Ufrugtbarhed hindrer ikke, at de jo ere gandske bevoxede med en gyselig Mængde Træer af forskiellige Slags, hvis Rødder trænge sig igiennem Klippernes Revner og søge den Vædske, som hyppige Storm=Vinde og Taager efterlade sig. Dette bestandige Grønne, der næres og forskiønnes ved en Mængde store Vandfald, giør hele Aaret til Vaar og viser det fortryllede Øie det skiønneste Syn i Naturen. Men dette Vand, som falder fra tørre Topper, og udgyder Frugtbarhed over Sletterne, har en ubehagelig og usund Smag af Kobber. Klimaet er endnu farligere. Af alle Amerikas Øer er Jamaika den meest mordiske. Man døer der meget hurtig, og efter tvende Seklers Oprydning findes der meget frugtbare Distrikter, endogsaa tæt ved Hovedstaden, hvor et frit Menneske ikke vilde tilbringe Natten uden den yderste Nødvendighed.

21. Spanierne opdage Jamaika og nedsætte sig derpaa nogen Tid derefter.

Denne store Øe opdagede Colomb 1494, men han oprettede ikke noget Etablissement derpaa. Otte Aar derefter blev han kastet derhen af en Storm. Da Tabet af hans Skibe satte ham ud af Stand til at komme derfra, anraabte han de Vildes Menneskelighed, og fik af dem al den Hielp, som naturlig Medlidenhed kan yde. Men denne Nation, der dyrkede blot saa meget, som den selv behøvede, blev kied af at føde Fremmede, der udsatte den for at omkomme af Hunger. Den drog sig derfor uformærkt bort fra deres Naboelag. Spanierne, som ved deres Voldsomheder allerede havde stemt den dertil, viste nu ikke mere nogen Skaansel i deres Adfærd mod Indianerne. De gik endog saavidt, at de grebe til Vaaben mod deres Anfører, fordi han ikke vilde bifalde deres Grusomhed. Tvungen til at give efter for deres Trusler benyttede Colomb, for at komme ud af en fortvivlet Forfatning, sig af et af de Naturens Phænomener, hvori Manden af Genie undertiden finder Udveie, som Nødvendigheden tilgiver.

Hans astronomiske Kundskaber underrettede ham om, at der snart vilde blive en Maane-Formørkelse. Han lod alle Naboe-Cacikerne vide, at de skulle forsamle sig, for af ham at høre Ting, der vare vigtige til deres Frelse. Efter at han — staaende midt iblant dem — havde bebreidet dem den Haardhed, hvormed de lode ham og hans Kammerater omkomme, sagde han til dem med en begeistret Mine: *For at straffe eder derfor, vil den Gud, som jeg tilbeder, slaae eder med de grueligste Plager. I denne Aften skal I see Maanen blive rød, derefter formørkes og unddrage eder sit Skin. Det vil kun blive Forspillet til*

eders Ulykker, dersom I halstarig blive ved at negte mig Levnetsmidler.

Neppe har Admiralen udtalt, forend hans Forudsigelse gaaer i Opfyldelse. Der bliver en yderlig Mistrøstighed blandt de Vilde. De ansee sig forlorne, bede om Naade, og love Alt. Man forkynder dem da, at rørt af deres Fortrydelse havde Himlen formildet sin Vrede, og at Naturen vilde tage sit sædvanlige Løb. Fra dette Øieblik ankom Levnetsmidler fra alle Kanter, og Colomb leed ingen Mangel derpaa til han drog bort.

Det var Dom Diego, en Søn af denne overordentlige Mand, der boesatte Spanierne paa Jamaika. Aar 1509 lod han en 70 Røvere gaae derhen fra St. Domingo under Anførsel af Jean d'Esqvimel. Det varede ikke længe forend andre fulgte efter. Alle syntes de kun at drage hen til denne fredelige Øe for der at bade sig i Menneskeblod. Disse Barbarers Sværd standsede ikke, førend der ikke mere var en eneste Indfød tilbage, der kunde bevare Erindringen af et talrigt, et blidt, jævnt og godgiørende Folk. Til Lykke for Jorden skulde disse Udryddere ikke træde i denne Nations Sted. Vilde de endog have formeret sig paa en Øe, der ikke gav Guld, saa blev dog deres Grusomhed frugtesløs for deres Gierrighed, og Jorden, som de havde besudlet med saa meget Blodbad, syntes at unddrage sig fra deres umenneskelige Anstrængelser for at boesætte sig paa den. Alle de Etablissementer, der oprettedes paa de Indføddes Grave, faldt efterhaanden som Arbeide og Fortvivlelse udtømte Resten af de Vilde, der vare undkomne fra de første Erobreres Rasenhed. St. Jago de Vega var det eneste der holdt sig. Nedsænkte i Ørkesløshed, der følger Tyraniet efter Ødelæggelsen, lode denne Byes Indvaanere sig nøie med at leve af nogle Plantager, hvoraf de solgte, hvad de havde tilovers til de Skibe, der kom til deres Kyster.

Hele Koloniens Folkemængde var sanket paa den lille Plet Jord, der skaffede Underholdning til denne Udryd=der=Slægt, og indskrænkede sig til 1500 Slaver, der bleve kommanderede af ligesaa mange Tyranner, da Engellænderne endelig kom for at angribe denne Bye, bemægtigede sig den og boesatte sig deri 1655.

22. Jamaika bliver erobret af Engellænderne. Begivenhederne, som have tildraget sig paa Øen, siden de bleve Herrer af den.

Med dem drog Tvedragten ind paa Øen. Dertil bragte de den sørgeligste Sæd med sig. I Forsinningen havde den nye Kolonie til Indbyggere kun 3000 af den fanatiske Milise, der havde kæmpet og seiret under det republikanske Parties Faner. Snart bleve de forøgede med en Mængde Roialister, som ventede i Amerika at finde Trøst for deres Nederlag, eller Fredens Rolighed. Den Tvistens Aand, der saa længe og saa grueligen havde sønderslidt begge Partier i Europa, fulgte med dem paa hiin Side Havet. Dette var nok til at fornye i den nye Verden de blodige Skræk=Scener, der saa ofte vare blevne opførte i den gamle. Men Pen og Venables, der havde erobret Jamaika, havde overdraget Befalings=Posten til den klogeste Mand, der tillige var den ældste Offiseer. Det var Dodlei, som havde maattet give efter for en seirende Medborgers Magt, men uden at tabe noget af sin Hengivenhed til Stuarterne. Tvende Gange havde Cromwel, som havde opdaget hans lønlige Sindelag, sat Folk af sit Partie i hans Sted, og tvende Gange satte Døden Dodlei igién i Spidsen for Forretningerne.

De Sammenrottelser, man opspandt imod ham, bleve opdagede og adspredde. Aldrig lod han det mindste Brud paa Disciplinen gaae ustraffet hen. Stedse

holdtes Balansen i hans Haand lige mellem det Partie, hans Hierte afskyede, og det han elskede. Vindskibeligheden blev vakt, den blev opmuntret ved hans Omhue, hans Raad og hans Exempel. Hans Uegennyttighed var en Støtte for hans Myndighed. Aldrig fik man ham til at tage mod Løn, da han var fornøiet med at leve af hvad hans Plantager indbragte ham. Jævn og omgængelig i det private Liv var han paa sin Post uforfærdet og krigersk, en kiek og stræng Kommandant, en klog Politiker. Hans Bestyrelses-Maade var gandske soldatersk, og det fordi han havde en nyelig anlagt, af blot Krigsfolk bestaaende, Kolonie at holde i Tømme eller sætte Skik paa, og et Angreb af Spanierne, der kunde forsøge paa at tage tilbage, hvad de havde mistet, at forebygge eller tilbagedrive.

Men da Carl den 2den var bleven kaldet til Tronen af den Nation, der havde ladet Hovedet slaae af hans Fader, indførtes der paa Jamaika en borgerlig Regieringsform, der var indrettet, ligesom paa de andre Øer, efter Moderlandets. Det var først 1682 den Lov-Samling blev til, der nu giver Kolonien Styrke. Trende af disse vise Anordninger fortiene politiske Læseres Opmærksomhed.

Den ene, der sørger for Fædernelandets Forsvar, opvækker Borgerne paa det kraftigste dertil ved den selvsamme Egennytte, som kunde afdrage dem derfra. Den befaler, at al den Skade, der giøres af Fienden, skal strax betales af Stats-Kassen, og fordeles paa alle Undersaatterne, dersom Fiskus ikke strækker til.

En anden Lov tager sig af Midlerne til at forøge Folkemængden. Den byder, at enhver Skipper, der bringer Kolonien et Menneske, som ikke er i Stand til at betale sin Overfart, skal i Almindelighed have en Præmie paa en 5 Rigsdaler. De særskildte Præmier

ere en 35 Rigsdaler for enhver, der bliver bragt fra Engelland og Skotland; en 28 Rigsdaler for hver der bliver bragt fra Irland; $15\frac{1}{2}$ Rigsdaler for hver der bliver bragt fra det amerikanske Fastland; og $9\frac{1}{2}$ Rigsdaler for enhver der bliver bragt fra de andre Øer.

Hensigten med den tredie Lov er at ophielpe Agerdyrkningen. Naar en Godseier ikke har Evne til at betale Renter eller Kapital af hvad han har laant, bliver hans Plantage solgt for den Priis, der sættes paa den af 12 Godseiere, der ere hans lige. Tilgodehaveren er forbunden til at tage denne Kapital i Betaling for den hele Sum, om den end ikke skulde strække til hvad han havde tilgode; men dersom Gaarden skulde overstige Gielden, er han forpligtet til at betale det Overskydende tilbage. Denne Lovgivning, der leder til Partiskhed, godtgiør det Uretfærdige i den ved et almindeligt Gode, i det den formindsker den Strænghed, hvormed Rentenereren og Kiøbmanden forfølger Avlsbrugeren. Resultatet af denne Indretning bliver til Fordeel for Jorderne og Menneskene i Almindelighed. Tilgodehaveren lider sielden derunder, fordi han passer paa; og Skyldneren opfordres til mere Stræbsomhed og Redelighed, for at finde Laan. Det er da Tilliden, der tilveiebringer Kredit, og denne Tillid erhverves ikke og vedligeholdes ikke uden ved Retskaffenhed.

Tiden har medført andre Anordninger. Man lagde Mærke til, at Jøderne, der i stor Mængde vare boesatte paa Jamaika, dreve Spøg med at skuffe Retten. En Dommer faldt paa at denne Uorden kunde komme af, at det var en engelsk Bibel, der ved Eeds Aflæggelse blev dem forelagt. Det blev fastsat, at det skulde være paa den hebraiske Text, de for Fremtiden skulde sværge, og siden man brugte denne Forsigtighed, bleve de falske Eeder langt sieldnere.

Aar 1761 blev det fastsat, at enhver, der ikke var hvid, kunde ikke arve mere end henved en 3000 Rigsdaler. Denne Forordning mishagede de fleste Medlemmer af Forsamlingen, som fandt det ubilligt, at man vilde betage ømme Fædre den Fornøielse, at efterlade en ved langvarig Slid erhvervet Formue til en elsket Affkom, fordi den ikke havde Farve med dem. Man kom i Uenighed og Parlamentet i Engelland indsdrog Tvisten for sig. En af de berømteste Talere i Underhuset erklærede sig stærkt mod Negerne. Hans Mening var, at de vare lumpne Skabninger af en fra vor forskiellige Art. Montesqvieus Vidnesbyrd var hans stærkeste Grund, og med Dristighed oplæste han det ironiske Kapitel af Esprit des Loix om Trældommen. Ingen af Tilhørerne ymtede om en saa skarpsindig Skribents virkelige Hensigt, og hans Navn fængslede det hele brittiske Senat.

Det hele brittiske Senat! en heel Korporation, der var forsamlet for at drifte Nationens Anliggender og afgive en agtværdig Kiendelse i en Stridighed, der formedelst det Uretfærdige og Uforstandige i den kun fortiente at udhyies! Hvorfor stemte man da ikke for, at disse Sorte skulde giøres ganske arveløse. Dersom deres Farve gav Rettighed til at skille dem ved en Del af deres Fædres Gods, hvorfor da ikke ved alt? Det er med det Latterlige og ikke med Grunde man maae bestride Meninger af en saa haandgribelig Urimelighed. Havde det endog mod al Sandsynlighed været Montesqvieus Mening, hvad Magt laae der da paa hans Udsagn. I det mindste burde man andensteds fra have forsikret sig om denne Forfatters Mening.

Billen skulde have strakt sig til Indianerne, da en mindre end de andre forblindet Mand anmærkede, at det vilde være en gruelig Uretfærdighed, at sammenblande de gamle Besiddere af Øen med Afrikanerne; og at der desuden kun var en 5 til 6 Familier tilbage af dem.

Førend nogen af disse Love vare blevne givne, havde Kolonien allerede erhvervet sig en temmelig stor Berømmelse. Nogle Vovhalse angreb de spanske Skibe saavel af Had og National-Misundelse, som af Balstyrighed og Trang til Penge. Disse Søe-Røvere fik Understøttelse af Cromwels Soldater, som da de efter hans Død kun bleve lønnede med den offentlige Afskye, der ledsagede hans Held, søgte de i fierne Egne den Forfremmelse, som de ikke længere ventede sig i Europa. Disse Folk bleve forøgede med en Mængde Engellændere af begge Partier, der vare blevne vante til Blod i de borgerlige Krige, som havde ødelagt dem. Disse rov- og blodgierrige Mennesker plyndrede Havet ved den nye Verden og ødelagde dens Kyster; og til Jamaika bragtes altid af deres Landsmænd, ofte af Udlændige, hvad der røvedes fra Mexiko og Peru. Paa denne Øe fandt de mere Føielighed, bedre Modtagelse, mere Beskyttelse og Frihed end andensteds, saavel til at udlosse, som til at forøde efter deres Sind, hvad Bytte de havde giort paa deres Streiferier. Der var det Liderlighedens Forødelser snart bragte dem tilbage i deres forrige Armod. Denne var det eneste der ansporede dem til deres grusomme og blodtørstige Driftighed, det eneste som bragte dem til at flyve til nye Træfninger og nyt Rov. Paa denne Maade giorde Kolonien sig Fordeel af de idelige Afvexlinger i deres Kaar. Den berigede sig af de Laster, der gav dem og skilte dem ved deres Rigdom.

Da denne Udrydder-Stamme var udslettet ved sin mordiske Driftighed, bleve de Kapitaler, den havde efterladt sig, og hvorved, i Grunden, kun endnu uretfærdigere og grusommere Usurpatorer vare blevne skilte, Grundvolden til en nye Rigdom, fordi det ved dem giordes let at aabne en Snig-Handel med de spanske Besiddelser. Denne Rigdoms Aare, som man havde

aabnet henimod 1672, gik altid i det stigende, og især meget stærk mod Enden af Sekulummet. Med en Kapital af tre Millioner, hvoraf Kongen havde forskudt de to Trediedele, paatoge nogle Portugisere sig 1696, at forsyne det madritske Hofs Undersaatter med 5000 Sorte i ethvert af de fem Aar, hvori deres Kontrakt skulde staae. Dette Kompagnie tog en stor Del af disse Slaver paa Jamaika. Derved fik Kolonisterne paa denne Øe vedholdende Forbindelser med Mexiko og Peru, saavel ved de portugisiske Agenteres Mellemhandling, som ved Skipperne paa dens egne Skibe, der brugtes til Skibsfarten ved denne Handel. Men disse Forbindelser sagtnedes lidet ved den spanske Succesſions Krig.

Ved Freden foraarsagede Assiento-Traktaten Bekymringer paa Jamaika. Den frygtede for, at Syd-Kompagniet, som det var overdraget at forsyne de spanske Kolonier med Negere, skulde gandske sperre den Kanalen og Veien til Guld-Minerne. Alle de Bestræbelser, den giorde sig for at kuldkaste denne Indretning, forandrede dog ikke det engelske Ministeriums Forholds-Regler. Viiseligen havde det forudseet, at Assientisternes Driftighed vilde blive en nye Opmuntring for den gamle Snig-Handel, og det viste sig, at de havde seet rigtig.

Den forbudte Handel, som den drev derpaa, var meget simpel i sit Smuglerie. Et Engelsk Skib foregav at det manglede Vand, Brænde, Levnetsmidler; at dets Mast var knækket, eller at det havde en Læk, som det hverken kunde finde eller faae digtet uden at losse. Gouverneuren, som man giorde troskyldig, tillod at Skibet maatte gaae ind i Havnen og blive istandsat. Men for at betrygge sig eller forsvare sig mod enhver Anklage hos sit Hof, lod han sætte Segl for Døren til Magasinet, hvori man havde indlagt

Skibets Varer, medens der var en anden uforseglet Dør giennem hvilken man ind- og ud- bragte de Varer, der bleve omtuskede i denne skiulte Handel. Naar den var til Ende, søgte den Fremmede, der altid manglede Penge, om Tilladelse til at sælge blot saa meget, at han kunde betale de Bekostninger, han havde giort — hvilken Tilladelse altid blev forundet, men under et falsk Skin af store Vanskeligheder. Denne Grimasse var nødvendig, paa det at Kommandanten eller hans Haandlangere kunde offentlig sælge ustraffet, hvad de forhen havde kiøbt i Smug; efterdi man altid maatte formode, at det ikke kunde være andet end de Handelsvarer, det var bleven tilladt at kiøbe. Paa denne Maade afsattes og anbragtes de største Ladninger.

Hoffet i Madrit smigrede sig med at kunne giøre Ende paa denne Uorden, ved at forbyde fremmede Skibe Adgang til sine Havne under hvilket Paaskud det end maatte være. Men Jamaikanerne kaldte Magten til Hielp for at understøtte Rænken. De lode sig til denne Handels Fortsættelse beskytte af engelske Krigs-Skibe, som fik 5 Prosent af alle de Arktikler, som de hialp til at indsmugle.

Dog traadde der istedetfor den Vold, der blev giort saa grovt og aabenlyst paa Folke-Retten, en snildere men mere truende. De Skibe, der expederedes fra Jamaika, begave sig til de mindst søgte Reeder paa de spanske Kyster; men fornemmelig til tvende — lige øde — Havne, nemlig Brew, en fem engelske Mile fra Carthagene, og Grout, en 4 engelske Mile fra Porto-Belo. En, der forstod Landets Sprog, blev ufortøvet sat i Land, for at underrette Nabo-Egnene om Skibenes Ankomst. Rygtet udbredte sig alt videre og videre med den største Hurtighed til de længst bortliggende Steder. Kiøbmændene kom med den samme Iilfærdighed, og Handelen begyndte; men med

en Forsigtighed, hvis Nødvendighed Erfaringen havde tilsagt. Skibets Mandskab blev delt i trende Partier. Medens det ene modtager Kiøberne med Høflighed, beværter dem, og holder et vaaget Øie med deres Hang og Behændighed til at stiæle, er det andet sysselsat med at modtage Spaniernes Vanille, Indigo, Corsenille, Guld og Sølv i Bytte for Slaver, Qvik-Sølv, Silketøier, og andre Handelsvarer, som blive dem leverede. Til samme Tid er den tredie Afdeling bevæbne og forskandset paa det øverste Dæk, hvor den sørger for Skibets og hele Mandskabets Sikkerhed, ved at agte paa, at der ikke indlades flere Folk ad Gangen paa Skibet end den kan holde Orden med.

Naar Forretningerne vare til Ende, vendte Engellænderne tibage til deres Øe med deres Kapitaler, der sædvanligen vare blevne fordoblede; og Spaniolen til sin Boepæl med hvad han havde kiøbt, hvorpaa han haabede at faae en lige saa stor, ja endog større Fordeel. Af Frygt for at blive opdaget, skyede han Landeveiene, og holdte sig paa afsides Veie med de Negere, han havde kiøbt og belæsset med Handelsvarerne, der vare fordelte i Pakker af saadan Skikelse og Vægt, at de vare lette at bære.

Denne Maade at handle paa gik i lang Tid lykkelig af, til stor Fordel for disse tvende Nationers Kolonier, da der ved Register-Skibenes Ansættelse istedet for Gallionerne blev giort, som Spanien havde foresat sig, Afbræk i denne Handels Gang. Den tog gradeviis af, og i de senere Tider var den nedbragt til noget ubetydeligt aarlig. Ministeriet i London, der vilde oplive den paa nye, meente 1766, at det bedste Middel til at skaffe Jamaika igien hvad den havde tabt vilde være, at giøre den til en frie Havn.

Strax ankom de spanske Skibe i den nye Verden dertil fra alle Kanter, for at omtuske deres Metaller

og deres Produkter mod engelske Manufaktur-Varer. Denne Tiltrængen havde dette bekvemmelige ved sig, at Fordelen, som den var Kilden til, var uden Fare, og kunde ikke give Anledning til Tvedragt. Men man maatte vente sig, at Hoffet i Madrit ikke vilde dvæle med at afbryde en Forbindelse, der var dets Tarv saa skadelig. Stor-Britannien meente dette, og for at vedblive med at lade Naboe-Fastlandets Rigdomme flyde i sit Skiød, lagde det paa Mosqvitternes Kyst Grundvolden til en Kolonie.

23. Avlsbedrifter, der ere anlagte paa Jamaika.

Hvad dette nye Etablissements Skiebne end engang vil blive, er det vist, at Jamaika befattede sig længe alt for meget med denne Snig-Handel, og alt for lidet med sine Avlsbedrifter. Det første, Engelænderne lagde sig efter, var Cacaoen, som de fandt meget godt dyrket der af Spanierne. Den lykkedes godt saalænge de Plantager varede, som dette Folk havde anlagt, der brugte den til deres fornemmeste Føde, og eneste Handels-Artikel. Man lagde Mærke til, at Træerne begyndte at forældes og man plantede nye. Men enten det var Mangel paa Rygt eller Kyndighed, saa sloge de ikke an, og istedet for dem satte man Indigoen.

Dette Produkt voxte betydelig til, da Parlamentet belagde det med en Afgift, som det ikke kunde bære. Da faldt Indigo-Værkerne paa alle engelske Øer, og hurtigere end andensteds paa Jamaika. Regieringen har i de senere Tider arbeidet paa at vinde tilbage hvad den havde forspildt. Ikke nøiet med at aftage de Byrder, hvormed den havde overlæsset denne Vindskibelighedens Green, har den opmuntret den ved Præmier. Denne for sildige Ædelmodighed fødte kun Misbrug af

sig. For at faae Præmien hente Jamaikaherne denne kostbare Farve fra St Domingo, og indføre den i Storbrittanien, sam voxet i deres Plantager.

Den Udgift, som Regieringen i denne Anledning giør, kan ikke ansees som ganske tabt, efterdi den kommer Nationen til Gode. Men den nærer den Mistillid og om man maae sige det, det Spidsbuberie, som Finantsaanden har indbragt i de fleste af vore Regieringer mellem Staten og Undersaatterne. Siden Skatmesterne ere blevne utømmelige paa nye Opfindelser til at tilvende sig Folkets Penge, har Folket søgt at finde paa Kneb til at unddrage sig Fiskus's Efterstræbelser. Fra den Tid, der ikke mere holdtes Maade med Udgifter, sattes Grændser for Paalæg, brugtes Billighed i at fordele dem, Mildhed i at inddrive dem, har man ikke længere giort sig nogen Betænkning over at giøre Vold paa Skatte-Forordninger, paa Ærlighed i at betale Paalæg, paa Redelighed i de Forpligtelser, Undersaatter indgaaer med Regieringen. Paa den ene Side Undertrykkelse, paa den anden Plyndring; Finansen forfølger Handelen, Handelen giekker eller bedrager Finansen; Fiskus flaar Landmanden og Landmanden narrer Fiskus med falske Angivelser: Saaledes ere Sæderne i begge Halverdnerne.

I den nye var der endnu nogle Indigo-Plantager paa Jamaika, da man begyndte at lægge sig efter Bomulden. Dette Produkt havde en hurtig og vedvarende Fremgang, fordi det fandt en uafbrudt fordelagtig Afsætning i Engelland, hvor man forarbeidede det med Snildhed, som er bleven mere efterlignet end opnaaet af de rivaliserende Nationer.

Ingefæren har været Kolonien til mindre Nytte. De Vilde, som Europæerne fandt paa de amerikanske Øer, giorde en temmelig almindelig Brug af den. Men deres Forbrug af dette Slags, ligesom af alle

andre, var saa ringe, at den raae Natur gav dem det tilstrækkelige. Erobrerne fattede et Slags heftig Lyst til dette Speserie. De spiste det om Morgenen for at vække deres Appetit. De fremsatte det paa Spise-Bordet, syltet paa mange Maader. De brugte det efter Maaltidet for at lette Fordøielsen. Paa Søen var det deres Modgift mod Skørbugen. I den gamle Verden optog man Moden efter den nye, og denne Smag blev ved indtil Peberen, som længe havde været overordentlig dyr, faldt i Prisen. Da faldt Ingefæren i et Slags Foragt, og næsten allevegne ophørte man med at dyrke den, undtagen paa Jamaika.

Denne Øe frembringer og sælger et andet Speserie, bekiendt under det uegentlige Navn af Jamaika-Peber. Træet, som bærer det, er et Slags Myrte, der groer sædvanlig paa Biergene og voxer over 30 Fod hoit. Det er meget rank, af maadelig Tykkelse og overtrukket med en graaeagtig Bark, der er glat og glinsende. Dets Blade, der have en god Lugt, ligne i Form og Maaden, de sidde paa, Laurbærtræets; og Grenene endes med Blomsterdusker, der i alt ligne den almindelige Myrtes. Frugterne, som følge paa dem, ere smaae Bær, lidt tykkere end Enebær. Man afplukker dem grønne, og lægger dem ud at tørres i Solen. De blive da brune og faae en Lugt af Speserie, som er Aarsag til, at Pimentet kaldes i Engelland Allspise (Allehaande.) Det er et ypperligt Styrknings-Middel for kolde Maver. Men hvad er denne Fordel mod alle dem, som Sukkeret forskaffe?

Konsten at dyrke Sukkerrøret var ikke bekiendt paa Jamaika førend 1688. Det blev bragt dertil af nogle Indbyggere fra Barbados. En af dem havde alt hvad der udfordredes til det Slags Skabelse, der beroer paa Mennesker. Det var Thomas Moddifort. Hans Penge, hans Driftighed, hans Kyndighed satte ham i

Stand til at oprydde en umaadelig stor Strækning og hævede ham i Tiden til Koloniens Bestyrelse. Dog kunde Synet af hans Formue og hans indstændige Anmodninger ikke formaae Mennesker, der for største Delen vare opklækkede i Vaaben-Orkesløshed, til at lægge sig efter Avlingen. En 1200 ulykkelige Mennesker, der 1670 kom fra Surinam, som man nyeligen havde afstaaet til Hollænderne, viste sig mere lærvillige til at følge hans Anvisninger. Trangen gav dem Mod, og deres Exempel vakte Kappe-Lysten. Disse Spirer bleve til Lykke nærede ved den Mængde Penge, som Flibustiererernes idelige Held bragte daglig ind paa Jamaika. En stor Del deraf blev anvendt til at bygge Huse, kiøbe Slaver, Redskaber, og alt det til nye Gaarde nødvendige Huusgeraad. Med Tiden udførtes der fra denne Besiddelse en stor Mængde Sukker, rigtig nok ringere end det, som man forfærdigede paa de fleste andre Øer; men hvoraf Rummen var udmærket bedre.

Kaffe-Træet florerede i de hollandske og franske Etablissementer i den nye Verden, førend de engelske Øer tænkte paa at lægge sig det til. Jamaika var endog den eneste brittiske Øe, som troede, den burde lægge sig derefter; men den drev det aldrig saavidt med at dyrke det, som de rivaliserende Nationer.

Det var 1756 en almindelig vedtagen Mening, at denne Øe var kommen til den største Velstands Grad, den kunde opnaae. En Øe, som i et Sekulum havde været besiddet af en driftig og oplyst Nation; en Øe, hvorpaa Søerøveriet og Snighandelen havde uophørlig udøst Mexikos og Perus Skatte; en Øe, som aldrig havde manglet noget Middel til at drive sine Jorder; en Øe, hvis sikre Farvande og ypperlige Reeder idelig havde kaldet de Søefarende til sig; en Øe, som stedse havde seet sine Produkter søgte af det hele Europa — et saadant Etablissement maatte forekomme endog betænk-

somme Hoveder at have giort al den Fremgang, som Naturen havde sat den i Stand til at opnaae.

Krigen, som giorde dette Tidspunkt for bestandig berømt, adspredede en saa vel grundet Forblindelse. Denne Plage, som undertiden omstyrter Stater og altid udtømmer dem, blev en Kilde til Velstand for Jamaika. Berigede ved det, der plyndredes fra en allevegne overvunden, allevegne flygtende Fiende saae de engelske Kiøbmænd sig i Stand til at give Avlsbrugerne store Forskud og lang Kredit. Oplivede ved de modfaldne franske Kolonister, hvis Arbeide hidindtil havde været saa heldigt, benyttede Kolonisterne selv sig med Hidsighed af de Leiligheder, som uventede Begivenheder gav dem i Hænderne. Freden standsede ikke det Fremstød, de havde faaet. Denne hurtige Omsætning er vedbleven, og Koloniens Produkter ere næsten en Trediedeel betydeligere end de vare for en 50 Aar siden.

24. Jamaikas nutidige Forfatning, betragtet under alle sine Forhold.

Hele Øen kan indeholde 3,800,000 Akrer Land. Bierge, Klipper, Søer, Moradser, Floder, og andre for nyttige Anlæg aldeles tabte Steder medtage 1,728,431, efter en grundig og vel underrettet Mands Indsigter, som længe har forestaaet Kolonien. Regieringen har efterhaanden overladt 1,671,569, som ere opdyrkede eller kunne blive det. Endnu er der tilbage at overdrage 400,000, som vente paa Hænder og Midler til at blive drevne.

I Aaret 1658	talte Jamaika	4500	Hvide og	1400	Slaver
1670	—	—	7500	—	8000	—
1734	—	—	7644	—	86,546	—
1746	—	—	10,000	—	112,428	—
1768	—	—	17,947	—	166,914	—
1775,	3700 frie Sorte og Mulatter		18,500	—	190,914	—

Af disse Ulykkelige ere en 110,000 ansatte paa 680 Sukker-Avlinger. Resten bliver brugt til mindre kostbare Avlsbedrifter ved 1460 Gaarde, til Skibsfarten, til Huustienesten, og andet Arbeide af første Nødvendighed.

Koloniens offentlige Udgifter stige aarlig til en 171,700 Rigsdaler. Med Paalæg paa Huse, paa forskiellige Jord Produkter, paa fremmede Drikke-Varer, paa de Sorte, og i overordentlige Tilfælde med en dobbel Kopskat, er det, man udreder disse Fornødenheder. Regnskabs-Betientene, der i 19 Sogne ere satte til at hæve de af General-Forsamlingen anordnede Skatter, have til Løn for deres Umage faaet 2½ Prosent, og General-Kassereren beholder fem.

De Mynter, som bestandig ere i Omløb paa Øen, overstige ikke synderlig en 200,300 Rigsdaler. Disse Penge ere meer end tilstrækkelige, efterdi de bruges kun til den ringeste Høker Handel. Slaverne, der blive bragte fra Afrika; de Handels-Varer, som Europa sender; og alt, hvad der er af megen Værd, bliver betalt med Vexler paa London, eller en anden brittisk Havn, hvorhen Kolonisterne sende deres Produkter for deres egen Regning.

Hvad der indkommer for disse Varer gaaer ikke blot til Jamaikas daglige Fornødenheder. En stor Del deraf maa tiene til at afbetale den Gield, som en overdreven Luxus og alt for ofte indtrufne Ulykker have bragt den til at paadrage sig. Dens Forskrivninger stige, saavidt man kan dømme, til to Trediedele af dens formentlige Rigdomme. De fleste af dens Kreditorer ere boesiddende i Engelland. De øvrige ere Kiøbmænd som for en Tid nedsætte sig paa Øen, blandt hvilke man tæller mange Jøder. Maatte dog dette — først trællende, derpaa erobrende, siden i 20 Sekler udhundsede Folk jengang komme i retmæssig Besiddelse

af Jamaika, eller en anden af Amerikas rige Øer! Maatte det dog der forsamle alle sine Børn og i Fred opdrage dem til Avling og Handel uden at være udsat for den Fanatisme, der har giort det forhadt paa Jorden, eller den Forfølgelse, der kom det til dyrt at betale sine Vildfarelser! Maatte dog Jøderne endelig en Gang komme til at leve lykkelige frie og rolige i en Afkrog af Verden, da de dog ere vore Brødre ved Menneskehedens Baand og vore Fædre ved Religionens Lærdomme!

For Nærværende sender Kolonien aarlig til sit Moderland

800000 Sentner Sukker, som, Sentneret til 8 Rdlr., indbringer i Europa en	6,400,000 Rdlr.
4000000 Galoner Rum, som, Galonen til 30 ß., en : :	1,200,000 —
300000 Galloner Melasse, som, Galonen til 10 ß., en : :	30,000 —
6000 Sentner Bomuld, som, Sentneret til 30 Rdlr., en : :	180,000 —
6000 Sentner Piment, som, Sentneret til 8 Rdlr., en : :	48,000 —
18000 Sentner Kaffe, som, Sentneret til 10 Rdlr. : :	180,000 —
3000 Sentner Ingefær, som, Sentneret til 14 Rdlr., en : :	42,000 —
I Farve- og Indlægger-Træe for en :	80,000 —
Samlede bringe alle disse Artikler Jamaikas Produkter til : :	8,160,000 Rdlr.

De Skibe, der ere bestemte til at udføre dem, ere mange, men kun af en 150 til 200 Tønders Drægtighed hvert.

Nogle faa tage deres Ladning ved Havnen Morant, hvilken man maatte ansee som god, dersom Indløbet til den var mindre vanskelig. Denne Reede, der lig-

ger paa den sydlige Kant af Øen, bliver kun forsvaret af et slet bygget og slet anbragt Batterie. 12 Mand, der kommanderes af en Underoffiseer, giøre der bestandig Vagt. Ikke langt derfra er en Bugt af samme Navn, der er mere bekvem og mere søgt af Skipperne.

Mere Ankerplads tilbyder Kysten ikke uden for meget smaa Fartøier, som gaae til Port-Roial, hvor det Halve af Koloniens til Europa bestemte Produkter blive indskibede.

Længere borte er den gamle, i Almindelighed temmelig søgte, Havn. Naboe-Planteurerne have ofte besluttet at opføre nogle Værker, for at beskytte de Fartøier, som der vilde tage deres Ladning, mod smaa Fribyttere. Dette pengespildende Anlæg synes ganske opgivet. Man har endelig indseet, at Indløbets Vanskelighed vilde altid blive det bedste Forsvar.

Bugten ved Noire-Floden vilde udfordre et godt Batterie. Man kunde opføre det uden mange Bekostninger og det kunde skaffe Sikkerhed for den store Mængde de smaa Skibe, som søge den.

Savane-la-Marr har bestandig kun lidet Vand, og dens Indløb er allevegne vanskelig formedelst undervands Stier og Klipper. Det er Koloniens sletteste Havn. Dog er den blevet Oplagssted for en temmelig stor Handel, siden Naboe-Landet er bleven opryddet. Dens Indvaanere vilde forhen omgive den med Fæstningsværker; men Arbeidet blev opgivet, efterat man havde kostet mere end 100000 Rigsdaler derpaa. Der er nu af disse Værker intet andet end en Dynge Ruiner tilbage.

Paa sin vestlige meget indknebne Kyst har Øen kun en eneste Havn, og det er Orange. En 7 til 8 Fartøier tage der aarlig deres Ladning.

Den første Havn paa den nordlige Side er St. Lucie. Den er rummelig, den er sikker, den bliver for-

svaret af et Fort som er istand til at giøre nogen Modstand, dersom det blev istandsat, og dets Artillerie giort tienestedygtig. Man holder der bestandig en svag Besætning.

En 8 til 9 Mile længere hen er den ypperlige Bugt Montego. Femtedelen af Koloniens Produkter bliver indskibet i dens lille Bye Barnet-Town, der forsvares af et Batterie paa 10 Kanoner.

Lav Grunde giøre Indløbet i Havnen St. Anne vanskeligt. Neppe modtager den aarlig en 15 til 16 Skibe.

Havnen Antonio er en af de sikreste, men ikke meest søgte paa Øen. Dens Fort bliver bevogtet af en Afdeling, som kommanderes af en Offiseer.

Den østlige Kyst har kun Havnen Manchineel. Anker-Pladsen er god, men i Naboe-Farvandene bliver Havet altid voldsom tumlet af Østenvindene. Dette Distrikt er meest udsat for Angreb, og Batteriet paa 10 Kanoner, som man der har opført, vilde ikke sætte det i Sikkerhed for Faren, dersom dets Rigdomme vare mere betydelige. Hele Koloniens Forsvar har egentlig sit Sæde i Port-Royal.

25. Anstalter som Jamaika har til at beskytte sig mod Indtagelse.

Engellænderne havde ikke saasnart giort sig til Herrer af Jamaika, førend de droge Omsorg for at føre denne Erobring til Nytte og forsikre sig Besiddelsen af den. De Opryddninger, Spanierne havde foretaget sig, og Fordelene ved en stor sikker og bekvem Havn, droge viseligen deres Opmærksomhed hen til Port-Royal. Skiønt den Bye, de der byggede, var anlagt i en sandet Egn, paa en meget smal Landtunge; skiønt den af Naturen var skilt ved drikkeligt Vand, og alt hvad an-

det der hører til Livets Ophold, blev den dog i mindre end 30 Aar en berømt Bye. For denne Anseelse kunde den takke et hurtigt og ideligt Omløb i Handels Forretninger, der bevirkedes ved Øens Produkter, ved de Priser, Flibustiererne giorde, ved den Snig-Handel, man havde aabnet med Fastlandet. Der vare faa Oplagsteder i Verden, hvor Tørsten efter Rigdomme og Fornøielser havde forenet mere Overflødighed og Fordærvelse.

Den 7de Junii 1692 ødelagde et Øieblik al denne glimrende Pragt. Fra klar og reen azurblaae bliver Himmelen skummel og rødagtig. Et huult Brøl drøner hen under Jorden; man seer Bierge reise sig paa Sletten; Klipperne revne; Høie bringes sammen tvertigiennem store Strækninger. Stinkende Søer komme frem, hvor opslugte Bierge havde staaet. Hele Skove flyttes endel Mile fra deres gamle Sted. Der bliver uhyre Aabninger, hvoraf der udvælde græsselige Vand-Styrtninger, som fordærve Luften. Mange Bygninger forsvinde i Jordens Svælg eller styrte om paa deres Grund. 13000 Mennesker fandt deres Død i denne Grav for den hele Øe. 3000 omkom i den Smitte, som fulgte paa denne Plage. Naturen var, som man siger, nogen Tid derpaa ikke saa skiøn paa Jamaika, Luften ikke saa reen, Jorden mindre frugtbar. Da lærte Europæerne, eller og ville de aldrig lære det, at de ikke skulle lide formeget paa en Verdens Erobring, som raver under deres Fødder, som synes at unddrage sig deres gierrige Hænder.

I denne almindelige Uorden blev Port-Royal omstyrtet og nedsænket. Alle de Skibe, der vare paa Reden, bleve knusede eller kastede langt op paa Landet. Denne Bye tilbød ved sin Beliggenhed alt for mange Nærings-Veie, at den skulde blive forladt. Neppe havde Naturens Rolighed faaet Indgang i Gemytterne,

grendman reiste den igien paa sine Ruiner. Men en nye Orkan omstyrtede dens gienreiste Mure. Port-Roial kan, ligesom Jerusalem, ikke opbygges igien. Jorden lader sig ikke grave uden for at opsluge den. Formedelst en Besynderlighed, der bringer alle Menneskets Bestræbelser og Fornuftslutninger i Forvirring, staae de af denne Omkastelse overblevne Huse paa en lille Land-Tunge, der stikker sig nogle engelske Mile ud i Søen. Det er ligesom Land-Jorden vilde vælte de Bygninger af sit Skiød, som det ustadige Hav giver, saa at sige, fast Grund at staae paa. Disse faa Bygninger, der ere udsatte for at blive indtagne, forsvares af en af de bedste Smaaefæstninger i Amerika.

Nedslagne af disse gientagne Elendigheder tage Port-Roials Indvaanere deres Tilflugt til Kingstown, der ligger ved den samme Bugt. Snart giør deres Driftighed og deres Vindskibelighed denne forhen ubekiendte Flekke til en behagelig og blomstrende Bye. Handelen er endog der lidt efter lidt bleven mere levende end den nogensinde var i de Handelstæder, som den er traadt istedet for, efterdi Kolonien har vundet mere ved dens forøgede Avlsbedrifter end den har tabt ved Formindskelsen i dens Snig-Handel.

Imidlertid var Port-Roial aldrig Hovedstaden paa Øen, og Kingstown blev det ei heller. Dette fordelagtige Fortrin beholdte St. Jago de la Vega, som Engellænderne have kaldet Spanisch-Town. Den er bygget af Spanierne nogle Mile fra Søen ved Floden Cobre, som, uden at være seilbar, er den betydeligste paa Landet. Der havde General-Forsamlingen, Kommandanten og Justits-Kollegierne deres Sæde. De fornemmeste Offiserer, de rigeste Kolonister giorde den til deres Boepæl.

Saaledes var Forfatningen, da Admiral Knowles troede 1756, at Koloniens Bedste vilde være bedre

tient med, at Regieringen blev forlagt til Samlings-punktet for Handelen. Hans Planer bleve antagne af Øens lovgivende Forsamling, som erklærede, at for Fremtiden skulde Alt hvad der hørte til Bestyrelsen, være forenet i Kingstown. Personligt Had mod den, der havde giort Forslaget; de strænge Forholdsregler, han brugte til at udføre det; den Hengivenhed, man fatter for Steder, som for andre Ting; en Mængde private Fordele, som Forandringen ikke kunde andet end være til Skade, alle disse Aarsager opvakte hos en Mængde Mennesker en uovervindelig Afsky for et Paafund, som vel kunde have sine Uleiligheder, men som var bygt paa afgiørende Grunde, og visse store Fordele. De Hindringer, som Modpartiet lagde den nye Plan i Veien, holdt ikke Magten tilbage. Det blev endog den Tid, hvilken den valgte til at istandsætte Fortet Charles, der tiente Port-Roial til Kastel; og forøgede de paa den anden Side Bugten ved Mosqvito-Point meget vel anlagte Fæstnings Værker, som beherske Kanalen, hvorigiennem de til Kingstown bestemte Skibe maae gaae. Dersom Fienden, istedet for at gaae ind i Bugten, vilde gaae i Land, Norden for den nye Hovedstad, vilde han see sig standset i sin March ved et med Kyndighed bygget og omhyggelig vedligeholdt Fort, Jock, i en meget smal Snævring, en Miil fra Byen. I disse forskiellige Værker og paa nogle andre mindre vigtige Poster ere tvende Regimenter bestandigen fordeelte. De faae deres Sold af Moderlandet, men Kolonien forøger den daglig med et frivilligt Tillæg af 12 Skilling for hver Soldat, og et dobbelt for hver Offiseer. Vare disse Tropper saa gode som de ere slette, vilde de dog ikke frelse Øen fra at blive indtagen, men snart blive nødte til at kapitulere for en Søemagt, der var stærkere end den, man kunde have bestemt til at understøtte dem.

Naar Jamaika endog kunde beskytte sig imod Ulykkerne ved at blive indtaget af en fremmed Magt, vilde den dog ikke desmindre være udsat for huuslige Farligheder, som ere endnu mere at frygte.

26. Farligheder, som true Jamaika i dens eget Skiød.

Da Spanierne bleve nødte til at afstaae Jamaika til Engelland, efterlode de sig der en temmelig Mængde Negere og Mulatter, som kiede af deres Trældom fattede den Beslutning, at søge deres Frelse i Biergene, for at beholde en Frihed, som deres overvundne Tyraners Flugt syntes at tilbyde dem. Efterat de havde giort nogle Anordninger som skulde befæste deres Forening, plantede de Mais og Cacao paa de Steder, der vare de utilgængeligste af dem de have taget deres Tilflugt til. Men Umueligheden i at opholde Livet indtil Høsten kom tvang dem til at stige ned paa Sletten, for at søge sig Levnetsmidler. Erobreren blev saa meget mere utaalmodig over denne Plyndren, som han havde intet at miste og erklærede disse Røvere den heftigste Krig. Endel bleve nedsablede og de fleste underkastede sig. En 50 til 60 fandt endnu Klipper, hvor de kunne leve eller døe frie.

Politiken, der har gode Øine, men intet Hierte, fordrede at man skulde ganske udrydde eller undertvinge denne haandfuld Flygtninger, der vare slupne fra Lænken eller Slagterbænken. Men Tropperne, der omkom eller udpiskedes ved Strabadsen, syntes ikke om en Plan til en Udryddelse, der skulde kiøbes med deres Blod. Man opgav den af Frygt for at bringe dem i Oprør. Denne Føielighed havde sørgelige Følger. De Slaver, som af Afskye for Arbeide eller af Frygt for Straf bragtes i Fortvivlelse, vare ikke længe om at søge sig et Til-

flugtsted i Skovene, hvor de vare sikre paa at finde Stalbrødre, der vare rede til at staae dem bie. Antallet paa dem, der flygtede, blev hver Dag større. Man saae dem snart løbe bort i hele Klynger, efterat de havde myrdet deres Herrer, plyndret Gaardene og sat Ild paa dem. Forgieves lod man dem eftersætte af virksomme Partigængere, som man gav henved et par hundrede Rigsdaler for hver dræbt Neger, hvis Hoved de fremviste. Denne Strænghed giorde ingen Forandring, og Bortløben blev kun mere almindelig.

Med Mængden paa Rebellerne voxte deres Dristighed. Indtil 1690 havde de indskrænket sig til at flygte. Men da de endelig ansaae sig stærke nok til endog at angribe, saae man dem i særskilte Bander at bryde ind i de Engelske Plantager, hvor de anrettede gruelige Ødelæggelser. Forgieves bleve de drevne med Tab tilbage til deres Bierge, forgieves byggede man, for at holde dem der, Fæstninger fra Sted til andet, og lagde Besætninger i dem. Disse Bekostninger, al denne Forsigtighed uagtet, begyndte Ødelæggelserne paa nye forskiellige Gange. Den over en barbarisk Indretnings Vold forbittrede Natur bragte saa megen Rasenhed i Hiertet paa de Sorte, der vare kiøbte af de Hvide, at disse, for at afhugge, som de sagde, Roden til det Onde, besluttede 1735, at anvende hele Koloniens Styrke, for at udrydde en Fiende, der havde den retfærdigste Aarsag til at være uforsonlig.

Strax traadde Krigs-Lovene istedet for al borgerlig Bestyrelse. Alle Kolonisterne inddele sig i Troppe-Korpser. Man sætter sig i Bevægelse; ad forskiellige Veie rykker man mod Fienden. En Afdeling paatager sig at angribe Byen Nanny, som de Sorte selv havde bygget paa de blaae Bierge. Ved Hielp af Kanoner lykkes det at tvinge en Plads, der var anlagt uden Regler, og blev forsvaret uden Artillerie. Men deres

andre Foretagender have et tvetydigt Udfald, eller opveies af Tab. Hoverende mere over een vunden Træfning end nedslagne af ti tabte blive Slaverne stolte af at de i deres Tyranner kun have Fiender at kæmpe imod. Blive de slagne, da skeer det ikke uhævnet. Deres Blod ophidses af Begierlighed efter at flyde og blande sig med deres barbariske Herrers. De løbe mod Europæernes Kaarder, for at støde dem Dolken i Hiertet. Tvungne til at vige for Mængden eller Behændigheden forskandse Flygtningerne sig i utilgængelige Steder, adsprede de sig der i smaae Bander, fast besluttede, ikke at gaae ud af dem, og fuld forvissede om, der at blive de vindende. Efter ni Maaneders Træfninger og Streiferier opgiver man endelig den Plan at undertvinge dem.

Saaledes ville talrige, krigvante, ja endog disciplinerede Tropper tidlig eller sildig tabe mod et Folk, der er bragt til Fortvivlelse enten af et grusomt Tyrannie eller en uretfærdig Erobring, dersom det har Mod til hellere at døie Hunger end Aaget; dersom det med Gysen for at blive giort til Slave forener fast Beslutning at døe. Dersom det seer heller at blive udslettet af Nationernes Tal end forøge Slavernes. Det overlade kun Sletten til Troppers Mangfoldighed, til Vaaben-Prunk, til Opstadsning med Levnetsmidler, Krigsfornødenheder og Hospitaler; de trække sig kun hen til Hiertet af Biergene, uden Bagage, uden Tag, uden Forraad; Naturen vil dog nok vide at føde og forsvare det der. Det blive der kun, dersom det behøves, hele Aar, for at oppebie indtil Klimaet, Heden, Orkesløshed, og Liderlighed har opsluget eller fortæret disse talrige Armeer af Fremmede, som have hverken Bytte at vente, eller Ære at vinde. Det nedstige undertiden med Strømmene for at overrumple Fienden i hans Telte og forstyrre hans Linier. Endelig trodse det de ærerørige

Titler af Røver og Morder, som skamløs nok vil blive det givet af en mægtig Nation, der er lumpen nok til at hvædse sine Vaaben mod en haandfuld Jægere, som den ikke har kunnet staae sig imod.

Det var den Adfærd, Negerne viste mod Engelænderne, som kiede af frugtesløse Omstreifninger og Væbninger faldt i en almindelig Mistrøstighed. Ikke engang de fattigste iblandt dem turde tage mod Lodder, som Regieringen tilbød dem i Nærheden af Biergene. De Plantager, der vare anlagte længere borte fra disse frygtelige Slaver, blev forsømte eller endog forladte. Endeel Steder paa Øen, hvis Anskuen forkyndte den største Frugtbarhed, bleve liggende udyrkede.

I denne Forfatning blev Koloniens Bestyrelse overdraget Trelaunai. Denne kloge og vist nok menneskekierlige Gouverneur indsaae snart, at Mennesker, der, nøgne og udsatte for alle Luftens Angreb, havde næsten i et hundrede Aar kun havt vilde Frugter at leve af; der idelig i Kamp med en stærkere og bedre væbnet Fiende dog vedblev at fægte for at forsvare deres Frihed; at slige Mennesker aldrig vilde blive undertvungne enten ved lumsk Grusomhed eller i aaben Mark. Han tog derfor sin Tilflugt til fredelige Forestillinger. Man tilbød dem ikke allene Eiendoms-Jorder at dyrke, men ogsaa Frihed ja Uafhængighed. Disse Forslag blev gunstigen modtagne. Traktaten, som blev sluttet med dem 1739, lød paa, at den Høvding, som de valgte sig selv, skulde modtage sin Bestalling af den engelske Regiering; at han engang om Aaret skulde begive sig til Koloniens Hovedstad, dersom det blev forlangt af ham; at tvende Hvide skulde bestandig residere hos ham, for at vedligeholde en for — begge Nationer gavnlig — god Forstaaelse; og at han tillige med alle sine Folk skulde gribe til Vaaben, dersom Kolonien nogensinde blev angreben.

Medens Trelaunai giorde dette Forlig i Kronens Navn, havde Koloniens General-Forsamling fremsat sin Plan til Tvistighedernes Bilæggelse for de frie Negere. Den bestod i, at de skulde forpligte sig til, ikke længere at give de bortløbne Slaver Fristed hos sig, paa det Vilkaar, at man skulde betale dem en bestemt Sum for enhver Deserteur, de angav, og en betydeligere Belønning for dem, som de bragte tilbage til deres Plantager. Siden denne skammelige Forening er denne lille Republik bestandig gaaet tilbage. I sit Skiød tæller den nu ikke mere end 1300 Personer, Mænd, Qvinder og Børn, der ere fordelte i 5 til 6 Landsbyer.

Enten nu det, der her var foregaaet, havde givet Dristighed; eller Haardheden i det engelske Aag havde vakt Had; saa besluttede Neger-Slaverne ogsaa at være frie. Medens Krigen i Europa satte Amerika i Brand, bleve disse ulykkelige 1760 enige om, at de alle paa een Dag skulle gribe til Vaaben, myrde deres Herrer, og bemægtige sig Regieringen. Men Forhippelse paa Friheden forstyrrede Enigheden i Sammensværgelsen ved at begynde paa Udførelsen førend det aftalte Øieblik. Nogle af de Sammensvorne satte for tidlig Ild paa Gaardene, hvis Herrer de giennemborede, og da de ikke saae sig istand til at modstaae hele Dens Magt, som deres overilede Foretagende havde samlet i et Øieblik, flygtede de til Biergene. Fra dette deres ugiennemtrængelige Tilflugtsted ophørte de ikke med at giøre mordiske og ødelæggende Udfald. Engellænderne bleve i deres Fortvivlelse nødte til for Penge at søge Hielp hos de vilde Negere, hvis Uafhængighed de vare blevne tvungne til at erkiende ved en formelig Traktat. Man lovede dem en bestemt Sum for Hovedet af enhver Neger, som de havde dræbt med egen Haand. Disse lumpne Afrikanere, uværdige den Frihed, de havde faaet, skammede sig

ikke ved at sælge deres Brødres Blod. De forfulgte dem, de dræbte en stor Mængde af dem ved Overrumpling. Svækkede og forraadte ved deres egen Stamme bleve disse Sammensvorne endelig længe i Stilhed og Uvirksomhed.

Man troede Branden slukt uden at kunne tændes paa nye, da Oprørerne forstærkede ved Undsætning af Overløbere, der vare slupne fra forskiellige Plantager, lode sig tilsyne med nye Rasenhed. De regulaire Tropper, Lande-Værnene, et talrigt Matros-Korps — Alt forenede sig mod Slaverne. Man bekæmpede dem, man overvandt dem i endel Træfninger. En Mængde af dem blev dræbt eller fanget. Resten adsprede sig i Skovene og blandt Klipperne. Alle Fangerne bleve enten skudte, hængte eller brændte. De man ansaae for Stiftere til Sammensværgelsen bleve lagde levende paa Steile, hvor de udsatte for og hentærede af det hede Himmelstrøgs brændende Sol-Straaler, døde langatsom. En Henrettelse, der er langt piinligere og grusommere end Baalet. Imidlertid gottede deres Tyranner sig graadigen med disse Ulykkeliges Piinsler hvis eneste Forbrydelse var, at de for at hævne sig vilde have skaffet sig de Rettigheder igien, som Gierrighed og Umenneskelighed havde berøvet dem.

Den samme barbariske Aand tilsagde de Forholds-Regler, man tog, for at forebygge nye Opstand. En Slave bliver pidsket paa offentlig Torv, dersom han spiller hvilket Spil det end er, dersom han drister sig til at gaae paa Jagt, eller sælger andet end enten Melk eller Fisk. Han maae ikke gaae ud af den Gaard, hvorpaa han tiener, uden i Selskab med en Hviid, eller en skriftlig Tilladelse. Dersom han slaar paa Tromme, eller betiener sig af noget støiende Instrument, skal hans Herre betale henved en 50 Rigsdaler i Mulkt. Saaledes drive Engellænderne — dette for sin Frihed saa

bekymrede Folk — Giek med andre Menneskers. Til denne yderlige Grad af Barbarie har da Neger-Handelen og Neger-Trældommen maattet drive Amerikas Usurpatorer. Dette er den Fremgang, Uretfærdigheden og Voldsomheden har giort. For at erobre den nye Verden har man vist nok maattet dræbe dens gamle Indbyggere. For at skaffe andre i deres Sted har man maattet kiøbe Negere, de eneste, der ere skikkede til det Klima og det Arbeide, der falder i Amerika. For at tilflytte disse Afrikanere, som man bestemte til at dyrke Jorden uden at eie den, har man maattet tage dem med Magt, og giøre dem til Slaver. For at holde dem i Slaveriet maa man behandle dem haardt. For at hindre eller straffe de Oprør, som Slaveriets Strænghed egger dem til, maae man gribe til grusomme Henrettelser, Afstraffelser, og Love mod Mennesker, som derved ere blevne grusomme.

Men endelig finder Grusomheden selv sit Endeligt i sin ødelæggende Natur. Et Øieblik er tilstrækkeligt. En lykkelig Landgang paa Jamaika kan give Vaaben i Hænderne paa Mennesker, hvis Siæl er forbittret og hvis Arm er opløftet mod deres Undertrykkere. Franskmanden, der kun tænker paa at skade sin Fiende uden at ymte om, at Negernes Oprør i een Kolonie kan bringe dem til Oprør i alle, vil fremskynde en Revolution under Krigen. Bragt imellem tvende Ild vil Engellænderne tabe sin Styrke, sit Mod, og overlade Jamaika til Bytte for Slaver og Erobrere, der vil afvisle hinanden den ved nye Grueligheder. Der seer man den Kiedegang, Uretfærdigheden tager. Den hænger sig fast til Mennesket ved Lænker, som der skal Jern til at sønderbryde. Forbrydelse udklækker Forbrydelse. Blod kommer Blod til at flyde, og Jorden bliver en evig Skueplads for Ødelæggelse, Taarer, Elendighed og Græmmelse, hvorpaa den ene Slægt efter

den anden bader sig i hinandens Blod, river Hiertet af hinanden og nedtræde hinanden i Støvet.

27. Jamaikas Fordelagtighed til Krigen, Ufordelagtigheden til Skibsfarten.

Dog vilde det være et synderligt Tab for England at miste Jamaika. Naturen har lagt denne Øe ved Indløbet til den mexikanske Bugt, og ligesom giort den til Nøglen til dette rige Land. De Skibe, der gaae fra Carthagene til Havana, ere tvungne til at gaae ad dens Kyster. Den ligger mere bekvem end nogen anden Øe for forskiellige Havne paa Fastlandet. Dens mange og ypperlige Havne giøre den det let at udstikke dens Krigs-Skibe fra alle Punkter paa dens Omkreds. Men alle disse Fordele ere kiøbte med Uleiligheder.

Dersom man kommer let til Jamaika ved Passaterne, og ved at stryge forbi de smaa Antiller, da er det ikke saa let at komme derfra, enten man saa gaaer giennem Strædet Bahama, eller man bestemmer sig for Passagen under Vinden.

Den første af disse Veie har al Fordelen af Vinden paa 200 Mile; men saasnart man er kommen forbi Forbierget St. Antoine, faaer man den samme Vind forind som man havde bag til. Saaledes spilder man mere Tid end man havde vundet, med Fare for at blive optaget af Havanas Kyst-Vogtere. Af denne Fare kommer man paa Floridas Skiær, hvorhen Vind og Strømme føre med den yderste Voldsomhed. Elisabeth, et engelsk Krigs-Skib, maatte ufeilbarlig strande paa dem 1746, da det ansaae det for bedre at løbe ind til Havana. Det var en fiendtlig Havn, det var midt i Krigens Hede. „Jeg kommer, sagde Capitainen Edvard til Stadets Gouverneur — Jeg kommer,

„for at overgive Dem mit Skib, mine Matroser, mine „Soldater, og mig selv; jeg beder Dem kun om Livet „for mit Mandskab. Jeg vil, svarede den spanske „Kommandant ham, ikke begaae en beskiæmmende Hand„ling. Dersom vi have taget Dem i en Trefning, i „rum Søe, eller paa vore Kyster, skulde Deres Skibe „tilhøre os, og De med deres Folk skulde være Krigs„fanger. Men slagne af Stormen, og drevne ind i „denne Havn af Frygt for Skibbrud, glemmer jeg, og „bør jeg forglemme, at min Nation er i Krig med Deres. „De ere Mennesker og vi ere det ogsaa. De ere ulykke„lige, vi skylde Dem Medlidenhed. Losser kun derfor „med Sikkerhed, og sætter Deres Skib i Stand, Sæl„ger, dersom det behøves, i denne Havn til de Omkost„ninger, De maatte betale. Derpaa kan de reise bort, „og de skal faae et Pas til paa hiin Side de bermudiske „Øer. Bliver De siden efter tagne, saa leverer Krigs„Retten Dem i vore Hænder; men i det Øieblik seer „jeg i Engellænderne kun Fremmede, som Menneskelig„heden byder at komme til Hielp.„ Her gienkiender man den spanske Høimodighed. Naar man er saa lykkelig at have saadanne Fiender, burde man da nogensinde have Krig med dem?

Den anden Vei er ikke mindre vanskelig og farlig. Den løber hen til en lille Øe, som Engellænderne kalder Crooked, der ligger en 80 Mile fra Jamaika. Man maa i Almindelighed paa denne hele Overfart kæmpe mod Østen-Vinden; af Frygt for at blive kastet hen paa Skiærene ved Cuba stryge St. Domingos Kyster meget tæt forbi, og gaae igiennem det Stræde, der dannes af Pynterne paa disse tvende store Øer, hvor det er temmelig vanskeligt ikke at blive opsnappet af deres Fribyttere eller Krigs-Skibe. De Skippere, der gaae fra de lucayske Øer, døie ikke disse Vanskeligheder.

28. Revolutionen, der er gaaen for sig paa Lucayerne. Disse Øers Forfatning.

Man tæller omtrent 200 af dem, som alle ligge Nord for Cuba. De fleste af dem ere kun Klipper, der staae lige med Vandet. Colomb, som opdagede dem ved sin Ankomst til den nye Verden, og som gav den, hvorved han landede, Navn af San Salvador, anlagde ikke noget Etablissement derpaa. Ligesaa lidet boesatte Castilianerne sig der siden efter, men 1507 bortførte de alle Beboerne derfra, som efter en føie Tid omkom deels ved Arbeide i Minerne, deels ved Perle-Fiskerie. Denne lille Øe-Samling var ganske øde, da nogle Engellændere fik 1672 det Indfald at besætte Øen Providence. Bortjagede en 7 til 8 Aar derefter, i Følge Ordre fra Hoffet i Madrit, derfra vendte de 1690 tilbage dertil igien, for paa nye at blive uddrevne derfra 1703 af Spanierne og de Franske i Forening. En egen Begivenhed befolkede dem igien.

I Aaret 1714 forgik nogle rigelige ladede Skibe ved Storm paa Kysterne af Florida. De Skatte, de førte, tilhørte Spanierne, som lode dem opfiske. Saa rigt et Bytte fristede nogle Indbyggere paa Jamaika. Man vægrede sig ved at lade dem faae Deel deri. Jennings, den dristigste iblandt dem, greb til Vaaben, for at drive det igiennem, som han kaldte en naturlig og ufortabelig Rettighed. Frygt for at blive haardelig straffet, fordi han havde forstyrret en Fred, som Europa længe havde sukket efter, og som man da først begyndte at nyde, giorde ham til Søerøver. Han fik snart saa mange Kammerater, at man kunde udruste endel Skibe. Lucayerne bleve deres Skiul. Derfra var det disse Røvere stak ud, for at angribe alle Søefarende uden Forskiel. Engellændere saavel som andre Nationer bleve bange for at see de Skræk-

Scener fornyede i den nye Verden, som de gamle Flibustierer der havde opført, da George den 1ste, opvakt ved sit Folks Skrig og sit Parlaments Ønske, lod 1719 en tilstrækkelig Magt tage derhen, for at giøre det af med disse Røvere. De Kiekkeste afsloge Amnestien, som blev dem tilbuden, og plagede Asien og Afrika med deres Plyndringer. De øvrige forøgede den Kolonie, som Wooder Rogers førte fra Europa.

Den kan nu omstunder bestaae af en 3 til 4000 Siæle. Halvparten deraf er boesat paa Providence, hvor man har bygget Fortet Nassau, og som har en Havn der er tilstrækkelig for smaa Skibe. Resten er fordelt paa de andre Øer. De sende aarlig til Engelland for en 40 til 50000 Rigsdaler i Bomuld, Farvetræe, og levende Skildpadder; og med deres Salt betale de de Levnetsmidler, som Nord-Amerika forsyner dem med.

Endskiøndt Jordbunden paa Lucayerne ikke kan komme i Sammenligning med endel andre Koloniers, vilde den dog være tilstrækkelig til at lade en langt betydeligere Folkemængde leve i temmelig stor Overflodighed af sit Arbeide, end den, der nu findes derpaa af frie Mennesker og Slaver. At Jorddyrkningen der er saa forsømt, det er at tilskrive de første Kolonisters Sæder og de nutidiges Tilbøieligheder. Disse Øer, som ere skilte paa den ene Side fra Florida ved Kanalen Bahama, udgiøre paa den anden en lang Række, der ender sig næsten ved Pyntet af Cuba. Der begynder andre Øer, som man talder de Caiteske og Turkeske, og som strækker sig i Længden til henimod Midten af St. Domingos nordlige Kyst. Denne til Søerøveriet saa gunstige Beliggenhed har givet Indbyggerne Hang til Fribytteri. Uophørlig sukke de efter Fiendtligheder, som kunne bringe de spanske og franske Produkter til

at falde i deres Hænder. Bermuderne vise et roligere Skilderie.

29. De bermudiske Øers Armod. Deres Indbyggeres Karakter.

Denne lille Øe-Samling, der ligger omtrent 300 Mile fra den Antilliske, blev 1527 opdaget af Spaniolen Jean Bermudes, som gav den sit Navn uden at gaae i Land derpaa. Ferdinand Carmelo, en Portugiser, fik 1572 af Philip den 2den et Skiøde paa dem, som ikke havde noget til Følge. Den franske Søefarer Barbutierer strandede der 1593, og tænkte ikke mere paa dem, efter at han var sluppen derfra. Skibet Georges Sommerses sønderslogés der 1609. Af Stumperne af dette Skib byggede man et lidet Fartøi, hvormed man havde den Lykke at vinde tilbage til Engelland.

Tre Aar derefter blev der i London oprettet et Kompagnie til at befolke Bermuderne, som vare ganske øde. Man sendte 60 Mennesker derhen, paa hvilke der snart fulgte en Mængde andre. De besatte først St. Georg, som er den af disse Øer, der havde den bedste Havn; og med Tiden alle dem, der vare istand til at dyrkes. Jorderne bleve nøiagtigen udmaalte og fordelte til Beboerne, eftersom deres Familier vare mere eller mindre talrige.

Hvad man bekiendtgiorde om dette sunde og milde Klima drog Kolonisterne dertil fra alle Egne i det britiske Rige. Man begav sig derhen fra Antillerne, for at faae sit Helbred igien; og fra de nordlige Kolonier for i Rolighed at leve af sin Formue. Endel Royalister begav sig derhen for der at oppebie Enden paa Cromvels Liv, der undertrykkede dem. Blandt andre gik Waller, en ypperlig Poet og Fiende af denne tyrani-

ſerende Frelſer, over Søen, og opflammet af Luftens Indflydelſe og Egnens Skiønhed — Poeſiens ſande Guder — beſang han diſſe lykkelige Øer. Sit Sværmerie bibragte han det Kiøn, ſom er ſaa ſødt at bringe i Hede. De engelſke Damer anſaae ſig ikke for ſkiønne eller rigtig pyntede, naar de ikke havde ſmaae Hatte paa, der vare giorte af Palme=Blade, ſom kom fra Bermuderne.

Men endelig forſvandt Trylleriet, og diſſe Øer faldt ned i den Forglemmelſe, ſom deres Lidenhed fortiente. De ere overmaade mange og indtage kun en Strækning af en 6 til 7 Mile. Jordbunden paa dem er kun af maadelig Beſkaffenhed uden engang at have nogen Kilde til at vande den. Man drikker der ikke andet Vand end det af Brønde og Vand=Samlinger. Mais, Have=Urter og en Mængde ypperlige Frugter giver der en overflødig og ſund Føde. Intet voxer der af det Overflødige, ſom man udfører til Nationerne. Imidlertid har Tilfældet dog under denne rene og tempererede Himmelegn ſamlet en 4 til 5000 Beboere, der ere fattige, men lykkelige ved ikke at være kiendte. Deres Handel med Engelland beløber ſig ikke aarlig til ſtort mere end en 25000 Rigsdaler, og den, de have oprettet med Amerikas Faſtland, er ikke ſynderlig ſtørre.

For at ophielpe denne ſvage Kolonies Velſtand, har man Tid efter anden foreſlaaet, der at dyrke Silken, Viinſtokken, Cochenillen. Af diſſe Forſlag er intet blevet bragt i Udførelſe. Vindſkibeligheden har indſkrænket ſig til at forfærdige Skibs=Seil, en Syſſel, der forenede ſig ſaa naturlig med Bygningen af diſſe ſmaae Fartøier af Ceder — og Acapou=Træe, ſom aldrig have havt deres Lige paa Kloden enten i Fart eller Varighed.

De fornemmeſte Indbyggere paa de bermudiſke Øer oprettede 1763 et Selſkab, hvis Love ere maaſkee det agtværdigſte Mindesmærke, der nogenſinde har

hædret Menneskeheden. Disse retskafne Borgere forbandt sig til at oprette et Bibliothek af alle økonomiske Skrifter, i hvilket Sprog de end vare skrevne; at forskaffe svagelige Personer af begge Kiøn en med deres Forfatning passende Syssel; at belønne enhver, som havde indført et nyt Haandværk i Kolonien, eller giort Forbedring i et allerede bekiendt; at give en Pension til ethvert Arbeidsfolk, som efter 40 Aars Stræbsomhed og med et got Rygte ikke havde kunnet samle sig en tilstrækkelig Formue til at tilbringe deres Alderdoms Dage uden Bekymring; og endelig at holde Enhver skadesløs, som af Administrationen eller Øvrigheden kunde være bleven forurettet.

Hold over disse Fordele du af Mangel paa Rigdom stræbsomme Folk! der er lykkelig ved dit Arbeide og din Fattigdom som bevare dine Sæder. En reen og klar Himmel vaager over dine Uskylds Dage. Med Sundhed aander du Siælefred. Ingen Overdaadens Gift har endnu indsuget sig i dine Aarer. Du hverken opvækker eller føler til Misundelse. Ærgierrighedens og Krigens Raserie taber sig paa dine Bredder, ligesom Stormene fra det Hav, der omgiver dig. For at fryde sig ved Synet af din Tarvelighed, kunde en retskaffen Mand faae Lyst til at drage over Havet. Ak! gid Vindene aldrig maatte underrette dig om Begivenhederne i den Verden, som vi beboe! Du vilde da faae at vide — — — dog — — — Nei — — mit Hierte veener sig — min Pen falder — — du skal intet faae at vide.

Disse vare de brittiske Besiddelser i den amerikanske Øe-Samling, da Lykken i den 1763 endte Krig gav denne Magts Eiendomme der en betydelig Udvidelse, hvoraf Grenade udgiorde den rigeste Del.

30. Grenade blev fra først af taget i Besiddelse af de Franske. Hvad de første Kolonister der foretoge sig.

Denne Øe er 21 Mile i Omkreds, 6 i sin største Diameter, som er fra Nord til Syd, og 4 fra Øster til Vester. Dens Jordsmon, skiønt meget revlet, er næsten i Almindelighed frugtbar og istand til at lade sig dyrke til noget, efter dens Beskaffenhed og dens Leie, som man ikke nok lægger Mærke til. Imidlertid er Jordbunden — jo længere fra Kysterne — jo mindre frugtbringende, hvilket kan komme deraf, at den alt for hyppige Regn ved Foden af Biergene, endog naar det øvrige af Øen er plaget med Tørke, vedligeholder i de — næsten alle leeragtige Jorder, som ligge dem nær, en med dens Bearbeidning, følgelig ogsaa med deres Frugtbarhed, stridende Kiølighed og Fugtighed.

Ti Floder vande den vestlige Del; tre den nordlige; otte den østlige; og fem den sydlige. Foruden disse, der alle ere saa betydelige, at Sukker-Møller kan gaae ved dem, seer man endel, der ikke ere saa vandrige, men meget nyttige til Kaffe-Avlinger.

Naboe Fastlandet beskytter Grenade mod disse fordærvelige Orkaner, der bringe Ødelæggelse over saa mange andre Øer; og Naturen har der frembragt en Mængde Viger, Bugter og Reder, som lette Produkternes Udførsel. Dens fornemmeste Havn kaldes Basse-Terre, eller St. George. Den gav en 60 Krigsskibe et sikkert Lye.

Endskiønt de Franske vare underrettede om Grenades Frugtbarhed, og havde fra 1638 fattet den Beslutning at boesætte sig derpaa, saa udførte de det dog ikke førend 1651. Ved deres Ankomst dertil gave de nogle Øxer, nogle Knive, et Anker-Brændeviin til de Vildes Høvding, og troede, at de dermed havde kiøbt Øen. De paatoge sig derfor Herre-Mine, og opførte sig snart

som Tyranner. Caraiberne, der ikke kunde bekæmpe dem med aabenbar Magt, toge den Beslutning, som Svagheden altid falder paa mod Undertrykkelsen, at myrde alle dem, som de traf affides og uden Forsvar. De Tropper, man sendte derhen, for at understøtte Kolonien i Vuggen, saae intet sikrere, intet hurtigere Middel dertil end at udrydde alle Landets Indfødte. De overblevne af disse ulykkelige, som de havde giort Ende paa, flygtede hen til en steil Klippe, fra hvis Top de hellere vilde nedstyrte sig levende end falde i en uforsonlig Fiendes Hænder. Denne Klippe kaldte de Franske af Letsindighed Spkinger-Bierget, hvilket Navn den endnu har.

Hvorledes skulde vel denne fiasende Nation i fierne Egne tabe den giækkende Tone, som den beholder i sit eget Land midt i de største Elendigheder. Den er ikke grusom, men denne medfødte Overgivenhed, som følger Franskmanden under Telte, midt i Leire, paa en Valplads, paa en Hospitals-Madras, hvor man har henlagt ham tildækket med Saar, af hvilke han om et Øieblik maa opgive Aanden, den indgiver ham et løierligt Indfald, som bringer hans ligesaa ilde tilredede Kammerater til at lee. Dette Karakter-Sving, der giør den skurrende med Omstændighederne, vil yttre sig paa samme Maade hos alle Franskmænd og hos nogle Originaler blant alle Verdens Nationer.

En gierrig, voldsom og ubøielig Gouverneur betalte dem med Rette for alle disse Grusomheder. Oprørte over hans Tyrannie, flygtede de fleste Kolonister til Martiniqve, og de, der vare blevne tilbage under hans Befaling, dømte ham til at miste Livet. I hele Retten, som lovformelig giorde denne Røver sin Proces, var der kun en eneste Mand, ved Navn Archangeli, der forstod at skrive. En Grovsmed holdte Forhøret. Istedet for Signet brugte han en Hesteskoe til

Segl, hvorom Archangeli, der forrettede Skriverens Tieneste, skrev meget høitidelig: Justitiarius ens Hr. de la Bries Mærke.

Man var udentvivl bange for, at Hoffet i Versailles ikke vilde stadfæste en Dom, der var saa overordentlig og affattet efter uhørte, skiønt af sund Sands tilsagte Formaliteter. De fleste af dem, der havde været Dommere over Forbrydelsen og Vidner til Straffen, forsvandt af Grenade. Kun de bleve tilbage, der formedelst deres Ubetydenhed maatte slippe for at blive forfulgte af Lovene. Optælningen 1700 bevidner, at der da paa Øen var kun 251 Hvide, 53 Vilde og frie Mulatter, 525 Slaver. De gavngiørende Dyr indskrænkede sig til 64 Heste og 569 Stykker Hornqvæg. Hele Avlingen bestod i 3 Sukker- og 52 Indigo-Plantager.

Alt forandrede Udseende mod Aaret 1714, og denne Forandring var et Værk af Martiniqve. Denne Øe lagde paa denne Tid Grundvolden til en Glimmer, som maatte sætte alle Nationer i Forundring. Til Frankerig sendte den overmaade mange Produkter, for hvilke den blev betalt med kostbare Handelsvarer. Det kostbareste, den havde faaet, førte den til de spanske Kyster. Dens Skibe lagde paa Veien ind til Grenade, for at tage Forfriskninger. De handlende Fribyttere, der paatoge sig denne Seilads, bibragte denne Øe Kundskab om dens skiulte Frugtbarhed. Dens Jordbund behøvede kun at dyrkes. Handelen giør alting let. Nogle Kiøbmænd forsynede dem med Slaver og Redskaber til at oprette nye Sukker-Værker. Der indførtes et Bogholderie mellem disse tvende Kolonier. Grenade indfriede lidt efter lidt sin Gield med sine rige Produkter, og den fulde Afbetaling nærmede sig sin Ende, da Krigen 1744 afbrød Forbindelsen mellem disse tvende Øer, og standsede det rigeste Avlsbedrift i den nye Ver-

den i sin Fremgang. Der plantedes da Bomulds-, Cacao- og fornemmelig Kaffe-Træer, som under Fiendtlighederne kom til den Vext, der er fornøden til at give overflødige Frugter. Ved Freden 1748 opgav man ikke disse nyttige Træer; men Sukker-Rørene bleve paa nye drevne med en Iverighed, der svarede til deres Vigtighed. Alt for vel fortiente Ulykker skilte snart Moderlandet ved de store Fordele, det ventede sig af sin Kolonie.

Den Rasenhed at ville nyde før Tid er, og nyde uden Maade, denne Sygdom, der har faaet Indgang hos Regieringen over en Nation, der dog fortiener at elskes af sine Herrer; den Ødselhed, der høster, naar der skulde saaes; der med den ene Haand ødelægger hvad Fortiden har givet, og med den anden hvad der af Fremtiden kan ventes; der udtørrer og opsluger Grundvolden til Rigdomme, ved at optage Indtægterne; denne Uorden, som flyder af den Trang, hvortil Mangel paa Grundsætninger og Erfaring aldrig undlader at bringe en Stat, som kun har Styrke uden Sigte, Midler uden rigtig Anvendelse; det Anarkie, der hersker i Forvaltningen; Subalterners Overilelse og Rænker; Feil i eller Mangel paa Planer; paa den ene Side Frækhed til at begaae alt ustraffet; og paa den anden Frygt for at tale endog til det almindelige Bedste; dette Sammenstød af Ulykker, der længe have havt deres Gang, har bragt Grenade til at gaae over i Engellændernes Hænder, og ved Traktaten 1763 blev deres Erobring dem hiemlet.

31. Begivenheder, som have tildraget sig paa Grenade, siden den er kommen under det brittiske Herredom.

Engelland har ikke giort sin Indtrædelse paa den med Held. I den første Ruus over det bekomne, som

man alt forud havde giort sig det største Begreb om, skyndte mange sig med at skaffe sig Gaarde derpaa. De ere blevne kiøbte langt over deres virkelige Værd. Denne Grille har, med at uddrive de gamle — til Klimaet vante — Kolonister af Øen, trukket en 7 til 8 Millioner Rigsdaler fra Moderlandet. Paa denne Uforstandighed er fulgt en anden Uforstandighed. De nye — vist nok af National-Hovmod forblindede — Eiere satte nye Behandlingsmaader istedet for dem, deres Forgængere havde brugt. De vilde forandre Slavernes Levemaade. Negerne, hvis Vankundighed endog binder dem stærkere til deres Vedtægter end Mennesker i Almindelighed, ere blevne oprøriske. Man har maattet lade Tropper rykke imod dem og udøse Blod. Hele Kolonien er bleven opfyldt med Mistillid. Herrer, der havde sat sig selv i den Nødvendighed at gaae frem med Vold; ere blevne bange for at blive brændte eller myrdede i deres Vaaninger. Arbeidet laae i Dvale, blev endog afbrudt. Endelig blev Rolighed bragt tilveie igien; men strax derpaa fulgte en nye Storm.

I det hele brittiske Rige ere de Romersk-Catholske strængeligen udelukkede fra den mindste Indflydelse paa de offentlige Beslutninger. Ved at indføre den engelske Regiering paa Grenade, troede Ministeriet, at det burde afvige fra de almindelig vedtagne Grundsætninger, og vilde derfor, at de gamle Indbyggere skulde, af hvilken Religion de end vare, have Ret til at give deres Stemme i Kolonie-Forsamligen. Denne nye Skik fik den meest haardnakkede Modstand. Men endelig erklærede Parlamentet, som havde tabt noget af sine Fordomme, sig for Administrationen, og de Catholske fik Rettighed til at tage sig af fælles Bedste ligesom de andre.

Den fortrinlige Kierlighed, Georg den 3die havde viist for de Franske, der vare blevne hans Undersaatter,

bragte ham paa den Tanke, at hans Ønsker ikke vilde finde nogen Modstand i et Etablissement, hvor de endnu udgiorde det største Antal. I Tillid dertil befalede han, at man der ved Produkternes Udførsel skulde hæve de $4\frac{1}{2}$ Procent, som alle de brittiske Øer, Jamaika undtagen, havde fra meget gamle Tider tilstaaet i et Anstød af Iver. Man giorde ham Magten dertil stridig. Sagen blev høitideligen ført, og Kiendelsen faldte ikke ud til Fordel for Monarken.

Denne Seier giorde Kolonisternes Hierter opblæste. For at fremskynde Avlingerne, havde de giort store Laan af Kapitalisterne i Moderlandet. Denne Gield, der steeg til 51 Millioner, blev ikke betalt til Forfalds-Tiden. De, der havde forstrakt Pengene, væbnede sig med Lovens Sværd, som gav dem Rettighed til at tage de pantsatte Plantager til sig, lade dem offentlig sælge, og efter 8 Maaneders Forløb fordre det Hele betalt. Denne Strænghed udbredte Bestyrtelse. I sin Fortvivlelse udstædede Øens lovgivende Korps den 6te Junii 1774 en Bill, som delede hele Kiøbe-Summen i fem Betalings-Terminer og udsatte den sidste i 32 Maaneder. Den lønlige Bevæggrund til denne besynderlige Anordning var vist nok, at sætte Skyldnerne i Stand til at lade sig deres egne Eiendomme tilslaae, og paa denne Maade forskaffe dem de Udsættelser, som de forgiæves vilde have ventet sig af deres Kreditorers Medlidenhed.

Et saa dristigt Foretagende oprørte hele Engelland. Man følte sig der i Almindelighed fornærmet over, at en meget ringe Del af Riget vilde ansee sig berettiget til at ophæve de Forbindtligheder, som man i Tillid til Troe og Love i Handel, havde indgaaet efter Forskrift af en almindelig Lov. I Fortrydelsen derover toge endog Amerikas Øer Del, som indsaae meget got, at der ikke mere vilde være nogen Kredit at haabe, naar

der ikke var nogen Grund til Tillid. Britterne i den gamle og den nye Verden forenede deres Stemmer for at nøde den øverste Magt til, uopholdelig at tilbagedrive det store Skaar, der var giort i den vigtige og ufortabelige Eiendoms-Ret.

32. Avlsbedrifter paa Grenade og Grenadinerne.

Hvor stor endog Angesten maatte blive i en saa vigtig Besiddelse, tænkte Parlamentet dog ligesom Folket. 1771 og 1775 blev St. George lagt i Aske ved gyselige Ildsvaader. Kolonien døiede desuden andre Plager, og dog ere dens Produkter blevne tredobbelte, siden den er gaaen ud af de Franskes Hænder. Den er i den anden Halvverden bleven den anden af de engelske Øer. Dens nye Moderland faaer aarlig af den

18,000,000 Pd. Sukker, som Sentneret til 8 Rdlr., indbringer i Europa en :	144,000,000 Rdlr.
1,100,000 Galoner Rum, Gal. til 30 ß., indbringer i Europa en	3,300,000 —
30,000 Sentner Kaffe, Sentneret til 10 Rdlr. : : :	300,000 —
3,000 Sentner Cacao, Sentneret til 10 Rdlr. : : :	30,000 —
300 Sentner Indigo, Sentneret til 160 Rdlr. : : :	48,000 —
13,000 Sentner Bomuld, Sentneret til 30 Rdlr. : :	390,000 —
I alt	148,068,000 Rdlr.

Men i denne Indtægt er indbegrebet, hvad Grenadinerne give af sig.

Det er en 12 Stykker smaae Øer, af Omkreds fra en 3 til 8 Mile. Ingen Flod seer man løbe der; Luften er imidlertid sund. Jorden, der blot er bevoxet

med tyndt Krat, har i Sekler ikke været Solens Straaler unddraget, og kan bearbeides uden at uddunste nogen af de dræbende Dampe, som ellers forkorte deres Dage, der dyrke den.

Cariacou, den eneste af disse Øer, som de Franske havde besat, blev først søgt af nogle Skildpadde-Fiskere, som i de Mellemrum, en saa let Haandtering gav dem frie, gave sig til at oprydde. Med Tiden blev deres lidet Antal forøget med endel Beboere fra Guadeloupe, som af skadelige Insekter vare blevne fordrevne fra deres Plantager. Understøttede af en 8 til 900 Slaver, lagde disse gode Folk sig temmelig fordelagtig efter Bomuld. Dette Træe blev af Engellænderne bragt til de andre Grenadiner, og de anlagde endog en Sukker-Avling paa Beqvis og to paa Cariacou.

33. Øen Tabago, som foranledigede store Stridigheder mellem Hollænderne og de Franske, bliver en brittisk Besiddelse.

Tabago, som blev af Stor-Brittannien forhvervet ved samme Tid og ved samme Traktat, er ikke skilt fra den spanske Øe Trinite, uden ved en Kanal af 9 Mile. Denne Besiddelse har en 10 Mile i Længde til en 4 Miles Brede, hvor denne er størst. Paa dens nordre Kyst er en Rede, som har 25 til 30 Fod Vand, og paa dens vestlige er der en anden, hvor man finder kun 20 til 25 Fods Vand. Begge ligge de i Lye for de fleste Vinde — Fordele, som den sydlige ikke har. Blant de Bakker, som indtage Midten af Øen, er der een høiere end de andre, hvis sorte eller rødagtige Farve synes at tilkiendegive Levninger af en gammel Vulkan. Den er ikke udsat for disse græsselige Orkaner, som andenstedes foraarsage saa store Ødelæggelser. Nærheden af Fastlandet kan forskaffe den denne uskateerlige Fordel.

Ogsaa var Tabago fordum efter nogle Fortællinger overmaade folkerig. Dens Indbyggere værgede sig længe mod de heftige og hyppige Angreb af Terrafirmas Vilde, der vare haardnakkede og uforsonlige Fiender. Endelig bleve de kiede af disse altid fornyede Indfald fra Fastlandet og adspredte sig paa Naboe-Øerne.

Den, de havde forladt, laae aaben for Europas Angreb, da 200 Flissinger satte i Land derpaa 1632, for at lægge Grundvolden til en hollandsk Kolonie. Indianerne fra Naboelaget forenede sig med Spanierne paa Trinite mod et Etablissement, der var dem mis-tænkeligt. Alt hvad der vilde standse deres fremfusende Rasenhed, blev nedsablet eller giort til Fange. De faa, der frelste sig af deres Hænder ved Hielp af Skovene, vare ikke længe om at forlade Øen.

I tyve Aar forglemte Holland et Etablissement, som det kun kiendte til af Uheldene ved dets Oprettelse. 1654 lod man en Folkesamling tage derhen, som blev fordreven derfra 1666. Engellænderne saae sig snart denne Erobring frareven af de Franske. Men fornøiet med at vinde, gav Ludvig den 14de Republiken, hans Allierede, en Øe tilbage, som den forhen havde eiet. Dette Etablissement trivedes ikke bedre end alle denne handlende Nations agerdyrkende Kolonier. Hvad der andensteds bestemmer saa mange Mennesker til at gaae til Amerika, har aldrig kunnet drive Hollænderne der-til. Moderlandet tilbyder sine Børns Vindskibelighed alle Bekvemmeligheder ved en fordelagtig Handel. De behøve ikke at forlade deres Fæderneland for at giøre deres Lykke. En lykkelig Toleranse, der ligesom Fri-heden er kiøbt med Strømme Blod, giver hvers Samvit-tighed et frit Aandedrag. Aldrig bringe Religions-Skrupler ængstelige Gemytter til at forjage sig selv fra den Jord, hvor Himlen lod dem fødes. Fæderne-landet sørger med saa megen Klogskab og Menneskelighed

for Underholdning og Arbeide til de Fattige, at Fortvivlelsen ikke nøder dem til at opryde en Jord, som er vant til at opsluge dem, der aabne dens Skiød for at dyrke den. Tabago havde derfor aldrig mere end 1200 Mennesker, der vare sysselsatte med at dyrke lidt Tobak, lidt Bomuld, lidt Indigo, og drive sex Sukkerværker.

Til dette Vindskibeligheds Maal var Kolonien indskrænket, da den blev angreben af den samme Magt, der havde indsat den igien i sine første Besiddelses- og Eiendoms-Rettigheder. I Februarii 1677 traf en fransk Flaade, der var bestemt til at bemægtige sig Tabago, den hollandske Flaade, som skulde modsætte sig dette Foretagende. Det kom til Træfning paa Øens egen Rede, som blev berømt ved dette Slag, der er mærkværdig i et paa store Begivenheder frugtbart Sekulum. Tapperheden steeg til en saadan Glubskhed paa begge Sider, at Skibene vare uden Master, uden Touværk, uden Matroser til at styre dem, og endda sloges man endnu. Slaget ophørte ikke førend 12 Skibe vare brændte og en stor Mængde skudt i Sænk. Angriberne tabte mindst Folk, og Forsvarerne beholdte Øen endnu.

Men d'Estrees, der vilde indtage den, giorde Landgang derpaa samme Aar i December Maaned. Der var da ikke mere nogen Flaade, som kunde standse eller bortvende hans Magt. En Bombe, der blev kastet fra hans Leier, faldt ned i et Krudt-Magasin. Dette sædvanlig afgiørende Slag bragte Fienden ud af Forsvarsstand. Han overgav sig paa Naade. Ikke nøiet med at sløife Fæstningsværkerne lagde Seierherren, efter hele Krigs-Rettens Strænghed, Plantagerne i Aske, bemægtigede sig alle de Skibe der vare i Havnen, og flyttede Indbyggerne fra Øen, han havde taget. Erobringen blev Frankerig hiemlet ved Freden, der fulgte paa en Aktion, som tabtes uden Skam og vandtes uden Fordeel.

Hoffet i Versailles forsømte denne vigtige Øe saa aldeles, at det ikke engang sendte et eneste Menneske derhen. Maaskee saae det i en falsk Vældes Ruus med Ligegyldighed paa hvad der var kun nyttigt. Det fattede endog saa slette Tanker om Tabago, at det betragtede den som en ufrugtbar Klippe. Denne Vildfarelse bestyrkedes ved de Franskes Adfærd, som, alt for talrige paa Martiniqve, udbredte sig paa Øerne St. Lucie, St. Vincent og Dominiqve. Disse Besiddelser vare kun usikre og af maadelig Beskaffenhed. Burde man vel have foretrukket dem for en Øe, hvis Jordsmon var bedre, og hvortil Eiendoms-Retten var utvistelig? Ja saaledes tænkte en Regiering, som paa den Tid ikke var oplyst nok om Handelen og Koloniernes Plantninger, for at indsee de sande Bevæggrunde til den liden Tilbøielighed, som dens Undersaatter havde for Tabago.

En nye plantet Kolonie, især naar den er oprettet med ringe Hielpemidler, behøver umiddelbar Understøttelse for at holde sig. Den kan ikke giøre nogen Fremgang uden i Forhold til den Afsætning, den finder paa sine første Produkter. Disse ere sædvanlig af et almindeligt Slags, som da de ikke betale Omkostningerne med en lang Transport, sælges ikke gierne uden paa nærliggende Steder, og lede derfor, ved den maadelige Fordel, der giøres paa dem, kun uformærkt til at foretage sig de vigtige Avlinger, der ere Formaalet for Europæernes Handel med Antillerne. Men nu laae Tabago alt for langt borte fra de store franske Etablissementer for at tiltrække sig Beboere ved denne fremskridende Velstand. Man foredrog den derfor Øer, som gave mindre af sig, men laae Hielpekilderne nærmere.

Det intet, hvori alt havde nedsænket den, havde ikke unddraget den fra Engellands graadige Øie. Denne hoffærdige Øe, der anseer sig for Øernes Dronning, fordi den af dem alle er den meest blomstrende, paastod,

at den havde en ufortabelig Ret til Tabago, fordi den havde havt Folk paa den i sex Maaneder. Dens Vælde har kronet dens Paastand, og Freden 1763 har retfærdiggiort dens Vaabens Held ved at overdrage den en Besiddelse, som den vil skaffe Hævn for de Franskes Uvirksomhed.

34. Opdyrknings-Plan for de amerikanske Øer.

Næsten alle Eiendomme paa Antillerne bleve deres første Kolonisters Grav. Da de, i Uerfaringens Tider, gik frem paa Slump, uden nogen Medvirkning af deres Moderland, giorde de ligesaa mange Feil som Skridt. Deres Graadighed lod haant om den Fremgangsmaade, Landets Indfødte havde brugt, som for at formindske den alt for store Indflydelse af en bestandig brændende Soel, stilte det Jordsmon, de vare nødde til at oprydde, i smaa Stykker, ved store Mellemstrækninger, der vare bedækkede med Træer og Skygge. Oplærte af Erfaringen lagde disse Vilde deres Boliger midt i Skovene af Frygt for de giennemtrængende og farlige Uddunstninger, som brød frem af en Jord, der nyelig var oprydder.

Forhippede paa Nydelsen forlode dette kloge Folks Udryddere denne alt for seendrægtige Fremgangsmaade, og i deres Higen efter at komme til at dyrke alt, fældede de hovedkulds hele Skove. Strax reiste der sig tykke Dunster af en Jord, der for første Gang blev opvarmet af Solens Straaler. De forøgedes efterhaanden som man omrodede Markerne for at besaae eller beplante dem. Det Usunde i dem trængte sig ind igiennem alle Svedehuller, giennem alle Organer paa Avlsmanden, som Arbeidet holdte i en overmaade stærk og bestandig Uddunstning. Vædskerne bleve standsede i deres Omløb, alle Indvoldene udvidede sig, Legemet hovnede, Maven

hørte op at gjøre sine Forretninger, Mennesket døde. Undgik man Dagens pestagtige Hede, indaandede man om Natten Døden med Søvnen i Hytter, der vare reiste i Hast midt paa nybrudte Jorder, i et Jordsmon, hvis alt for virksomme og usunde Driven fortærede Mennesk ene førend den nærede Planterne.

I Følge disse Bemærkninger vilde det, ved en nye Kolonies Anlæg være godt at følge denne Plan. Ved Ankomsten dertil maatte man undersøge, hvilke Vinde ere de meest herskende paa den amerikanske Øe-Samling, og man vilde finde, at de gaae regelmæssige fra Syd-Ost til Nord-Vest. Dersom det stod frit at vælge, dersom Jordsmonnets Beskaffenhed ikke lagde Hindringer i Veien, maatte man undflye at tage sit Sted under Vinden, af Frygt for at den uophørlig skulde føre Dunsterne af de nyelig opbrudte Jorder ind paa det, og med Uddunstninger fra nye Plantager smitte en Plantage, der vilde have renset sig med Tiden. Man maatte paa denne Maade anlægge sin Kolonie luvarts for alle de Lande, man havde for at opdyrke. Først maatte man i Skovene bygge alle Vaaninger, om hvilke man ikke maatte lade fælde et eneste Træe. At boe i Skovene er sundt. Den Kiølighed, de holde ved sig, endog i Dagens stærkeste Hede, forhindrer den alt for stærke Uddunstning, der ombringer de fleste Europæer ved det Slappe og Skarpe i et let indflammerende Blod, der er skilt ved sine flydende Dele. Om Natten maatte man tænde Ild i Hytterne, for at fordele den slette Luft, der kunde være kommen derind. Denne Skik, der bestandig bliver brugt i visse Afrikas Egne, vilde have den Virkning i Amerika, som man maae vente sig deraf paa Grund af Overeensstemmelsen imellem begge Klimaer.

Disse Forsigtigheds-Regler iagttagne maatte man begynde med at fælde Skoven, men i en Frastand af en 50 Favne i det mindste fra Hytterne. Naar Jorden

var blottet skulde Slaverne først Klokken 10 om Formiddagen udskikkes paa Arbeide, det vil sige, efter at Solen havde fordelt Dunsterne, og Vinden fordrevet dem. De fire Timer, der gik bort fra Solens Opgang, vilde blive mere end erstattede ved Arbeidernes Flittighed, hvis Kræfter man maatte spare, og ved Menneskenes Konservation. Man maatte vedblive med denne Opmærksomhed, enten Jorden skulde opryddes eller besaaes, indtil Jordsmonnet var saa got renset; saa got fastnet, at det tillod at boesætte Kolonister derpaa, og lade dem arbeide til hver Tid paa Dagen, uden at man havde noget at frygte for deres Sikkerhed. Erfaringen har alt iforveien gotgiort Nødvendigheden i at følge alle disse Forholds-Regler.

35. Uheld, der ere tilstødte Engellænderne paa Tabago, fordi de afvege fra de her opgivne Maximer.

Fordi Engellænderne ikke fulgte denne her anviste Fremgangsmaade, ere de omkomne i Hobetal paa Tabago, og blevne skilte ved en Mængde Slaver, endskiønt de fleste af dem vare komne fra Naboe-Kolonierne. Oplyste ved dette Uheld have de begivet sig til hvad der ligger luvarts, og Dødeligheden er standset. Dette Etablissement, der burde været begyndt umiddelbar efter Freden, er blevet meget forsinket, efterdi den Skik, Engelland har, at sælge Jorden paa dets Øer, har medført utallige Formaliteter, hvorved Opryddningerne ere blevne udsatte. Først 1766 ere ved Auktion blevne bortsolgte 14000 Acrer Land, der vare delte i Lodder, hver paa 500 Acrer. Siden efter har man holdt en nye Auktion, men hverken ved den første eller den anden er det blevet nogen Avlsmand tilladt at kiøbe mere end een Lod.

Den, hvis Jorder ere blevne befundne alt for sandede, er endnu ikke beboet uden af 400 Hvide og 8000 Sorte. De ere i Førstningen blevne standsede af Myrerne, som have fortæret den største Del af de Sukker-Rør, der allerede vare plantede. De 40000 Centner Sukker, som 30 Plantager gave, ere blevne nedsatte til det halve. Mangelen er bleven erstattet ved Bomulden, hvoraf man høster 800,000 Pund; og ved Indigo, hvoraf man faaer 12000 Pund. St. Vincent har ikke fristet denne Plage.

36. De Vildes Historie paa St. Vincent.

Da Engellænderne og de Franske, som i nogle Aar havde huseret paa Luvarts-Øerne, vilde 1660 give de Etablissementer Fasthed, som de til denne Tid kun havde giort Anlæg til, bleve de enige om, at Dominiqve og St. Vincent skulde forblive Caraiberne tilhørende. Nogle af disse — indtil denne Tid adspredde — Vilde søgte sig deres Fristed paa den første, men de fleste paa den anden. Der levede disse blide, nøisomme Mennesker, Fredens og Taushedens Venner, midt i Skovene, i adspredde Familier, under Bestyrelse af en Olding, som Alderen allene havde oplært og kaldet til Regieringen. Denne gik efterhaanden til alle Familier, hvor den ældste altid blev Konge, det er Nationens Leder og Fader. Disse vankundige Vilde kiendte endnu ikke den sublime Konst, at undertvinge og regiere Mennesker ved Vaaben-Magten; at myrde et Lands Indbyggere, for at komme i lovlig Besiddelse af deres Jorder; at give Overvinderen Ret til at eie, den Overvundne Ret til at trælle i det erobrede Land; og i Tidens Længde betage begge deres Rettigheder og Frugten af deres Arbeide ved vilkaarlige Skatter.

Disse Natur-Menneskers Folkemængde forøgedes pludselig med en Stamme Afrikanere, hvis Oprindelse man ikke nøiagtig har kunnet faae at vide. Man siger, at et Skib, der overførte Negere at sælge, strandede paa St. Vincent, og at Slaverne, der undgik ved Skibbrudet, bleve modtagne som Brødre af de Vilde. Andre paastaaer, at disse Sorte ere Overløbere, som ere løbne bort fra Plantagerne i Naboe-Kolonierne. En tredie Fortælling foregiver, at denne fremmede Stamme hidrører fra de Negere, som Caraiberne bort-toge fra Spanierne i de første Krige, disse Europæere førte mod Indianerne. Dersom man skal troe du Tertre, Antillernes ældste Historie-Skriver, saa vare disse græsselige Vilde uforsonlige mod Herrerne, men sparede Slaverne, førte dem hiem med sig, gav dem deres Frihed, at de kunne nyde Livet, det er Luften og Jorden, Rettigheder og Frugter, som ere skienkede Enhver af Naturen, og som intet Menneske bør berøve eller negte et andet.

Dette er kun lidt. Men Dens Herrer gave disse Fremmede, hvilket Tilfælde der endog har bragt dem til Landet, deres Døttre til Ægte. Den Art, der fremkom af denne Blanding, udgiorde en Slægt, som man kaldte *sorte Caraiber*. De have beholdt mere af deres Fædres oprindelige Farve, end af Middel-Smudsen efter deres Mødre. Den *røde Caraibe* er liden af Vext; den *sorte Caraibe* er stor, stærk, og denne dobbelt vilde Stamme taler med en Heftighed, der synes at komme fra Vrede.

37. De Franskes Ankomst til St. Vincent sætter Splid imellem de sorte og de røde Caraiber.

Imidlertid optrak der sig med Tiden nogle Skyer imellem disse tvende Nationer. Man kom underveir

dermed paa Martiniqve, og man besluttede at betiene sig af denne Misforstaaelse for at hæve sig paa Ruinerne saavel af det ene som det andet Partie. Til Paaskud brugte man, at de sorte Caraiber gave de Slaver, der løb bort fra de franske Øer, Fristed hos sig. Løgnen føder kun Uretfærdighed af sig. Uden Aarsag angreb man dem, som man beskyldte uden Grund. Men de faa Folk, der bleve brugte til denne Expedition; Misundelse mellem Anførerne, som man bestemte dertil; de røde Caraibers Frafald, der til at angribe deres Rivaler ikke vilde give noget af den Hielp, som de havde lovet alt for farlige Allierede; Vanskeligheden i at faae Levnetsmidler; Umueligheden i at faae fat paa Fiender, der vare skiulte i Skove og blant Bierge; alt forenede sig til at bringe et ligesaa daarligt som voldsomt Foretagende til at strande. Man maatte indskibe sig igien efter at man havde tabt mange duelige Folk. Men de Vildes Seier hindrede dem dog ikke fra at bede ydmygelig om Fred. De indbøde endog de Franske til at nedsætte sig blant dem, og tilsvore dem et oprigtigt Venskab, en uforanderlig Samdrægtighed. Dette Forslag blev modtaget, og næste Aar, som var 1719, saae man endel af Martiniqves Indbyggere tage til St. Vincent for at boesætte sig der.

De første nedsatte sig fredeligen ikke allene med de røde Caraibers Minde, men endog med deres Hielp. Denne Lykke drog andre dertil, som enten af Misundelse eller andre Bevæggrunde lærte de Vilde en sørgelig Hemmelighed. Dette Folk, der ikke kiendte Eiendoms-Ret til andet end Frugter, fordi de ere Lønnen for Arbeide, blev forundret, da det fik at vide, at det kunde sælge Jorden, som det hidindtil havde anseet for at tilhøre alle Mennesker. Denne Vidskab gav det Maale-Stokken i Haanden. Det fastsatte Grændser, og fra dette Øieblik blev Fred og Fornøielse landflygtige fra

deres Øe. Deling af Jordene bragte Splid iblant Menneskene. Her seer man Aarsagerne til en Revolution som fulgte paa Anmassesses-Sygen.

Da de Franske ankom til St. Vincent, kom de der med Slaver til at oprydde og dyrke Jorden. De sorte Caraiber bleve skamfulde og forskrækkede over, at de lignede Mennesker, der vare fornedrede til Trældom. De frygtede for at man engang skulde misbruge deres Farve, der forraadde deres Herkomst, til at paalægge dem det samme Aag. De flygtede til det tykkeste af Skovene. For at præge sig for bestandig med et tydeligt Skiel-Mærke, der kunde være Kiendetegn paa deres Uafhængighed, var det, at de trykte Panden flad paa deres Børn efterhaanden som de kom til Verden. De af Mand- og Qvinde-Kiøn, hvis Hoved ikke havde kunnet give efter for denne underlige Skikkelse, turde ikke mere lade sig see uden dette uudslettelige og øiensynlige Kiendemærke paa deres Frihed. I den følgende Slægt fremkom der et nyt Folk. Caraiber med flad Pande. Næsten alle af eens Alder, vel voxne, store, stærke, bistre, kom de ned til Kysterne og reiste sig Hytter.

Saasnart de fik den Priis at vide, som Europæerne satte paa det Land, de beboede, paastode de, at de burde have deres Andel deri, ligesom de andre Øeboere. I Førstningen neddyssede man denne første Begierligheds Drivt ved at forære dem noget Brændeviin og nogle Sabler. Men lidet nøiede med disse Vaaben forlangte de snart Bøsser, ligesom de røde Caraiber havde faaet. Da de fik dem, vilde de have deres Andel i Prisen for alt det Jordsmon, der solgtes for Fremtiden, og i hvad der var kommen ind for det, der allerede var solgt. Opbragte over at man negtede dem Adgang til denne broderlige Deling, indrettede de sig til en særskilt Stamme, svore, at de aldrig mere vilde alliere sig med de røde Caraiber. De valgte sig en Anfører og begyndte Krigen.

Antallet paa de Stridende kunde være lige paa begge Sider, men Styrken var det ikke. De sorte Caraiber havde al den Overlegenhed over de røde, som Vindskibeligheden Tapperheden og Dristigheden meget hastig faaer over det svage Temperament, det frygtsomme Gemyt. Dog bragte den Billigheds=Aand, der ikke gierne forlader det vilde Menneske; Seierherren til at samtykke, at dele den Strækning af Øen, der ligger under Vinden, med den Overvundne. Dette var det eneste der giorde begge Parter misundelige, fordi det indbragte dem Foræringer af de Franske.

De sorte Caraiber vandt intet ved det Forlig, de selv havde foreskrevet. De nye Avlsmænd, der nedsatte sig paa Øen, søgte alle hen til den Strækning, der tilhørte deres Rivaler, hvor Kysten var mere tilgængelig. Dette Fortrin antændte atter det Had, der var kun ilde slukt. Træfningerne begyndte paa nye. Altid slagne trak de røde Caraiber sig tilbage til Luvarts paa Øen. Endel gik paa deres Baade til Terrefirma, eller flygtede til Tabago. De faa, der bleve tilbage, levede adskilte fra de Sorte.

Som Erobrere og Herrer af hele Kysten under Vinden fordrede disse af Europæerne, at de paa ny skulde kiøbe de Jorder, de allerede havde betalt. En Franskmand vilde fremvise en Kiøbe=Kontrakt, han havde oprettet med en rød Caraibe, men en sort Caraibe sagde til ham: Jeg veed ikke hvad dit Papiir lyder paa, men læs hvad der staar paa min Piil. Du vil der see skrevet med Bogstaver, som ikke kunne lyve, at dersom du ikke giver mig hvad jeg forlanger af dig, sætter jeg i Aften Ild paa din Gaard. Saaledes blev der raisonneret med Skrift=Magere af et Folk, der ikke havde lært at læse. De betiente sig af Styrkens Ret med ligesaa megen Dri=

stighed og ligesaa lidet Samvittigheds=Nag, som om de i Europa havde studeret baade den geistlige og verdslige R...

Tiden, der forandrer Fremgangsmaader med Anliggender, giorde Ende paa disse Udsugelser. Vistnok bleve de Franske siden efter de stærkeste. De morede sig da ikke mere med at opføde Fiær=Kreature, dyrke Have=Urter, Maniok, Mais, Tobak til at sælge paa Martinique. Efter mindre end 20 Aars Forløb, satte vigtigere Avlsbedrifter 800 Hvide og 3000 Sorte i Arbeide. I denne Forfatning var St. Vincent, da den kom under det engelske Herredom og blev forenet dermed ved Traktaten af 1763.

38. St. Vincent kommer i Engellændernes Hænder. Dens Skiebne under dette Herredom.

Denne Øe, som kan have en 40 Mile i Omkreds, er biergagtig, men overskaaret med ypperlige Dale og vandet af nogle Floder. Det var i dens vestlige Egn de Franske havde begyndt at dyrke Cacao og Bomuld, og drevet Kaffe=Avlingen temmelig vidt. Erobrerne anlagde der nogle Sukker=Avlinger. Umueligheden i at formere dem paa et ujævnt og med Revner opfyldt Jordsmon opvakte Begierlighed hos dem, efter at bemægtige sig de østlige Sletter. De Vilde, som vare flygtede derhen, vægrede sig ved at forlade dem, og man tog sin Tilflugt til Vaaben, for at tvinge dem dertil. Den Modstand, de giorde mod det europæiske Tyrannies Torden, var ikke og kunde kun meget vanskelig være haardnakken.

En Officeer maalte det Jordsmon, man havde indtaget, da det Detachement, som eskorterede ham, blev uformodentlig angrebet og næsten ganske nedlagt den 25 Martz 1775. Ingen tvivlede paa, at jo de Ulykkelige, som man nyeligen havde udplyndret, vare

Stiftere til denne Voldsomhed, og Tropper satte sig i Bevægelse for at udrydde dem.

Til Lykke blev det i Tide beviist, at Caraiberne vare uskyldige, at de havde grebet og nedsablet endel bortløbne Slaver, som have begaaet disse Grusomheder, og at de havde svoret, at de ikke vilde høre op dermed, forend de havde renset Øen for disse Omstreifere, hvis Grusomheder bleve dem ofte tilregnede. For at befæste de Vilde i denne Beslutning ved lokkende Belønninger, udstedede det lovgivende Korps en Bill, for at forvisse enhver, som bragte Hovedet af en for tre Maaneder siden bortløben Neger, en Præmie af 5 Moider, eller en 25 Rigsdaler.

Denne caraibiske Øe tæller 1471 frie Mennesker, og 12119 Slaver. Den brittiske Regiering har overdraget 23605 Acrer, eller efter et Maal, der er mere brugeligt i denne Egn af den nye Verden, 7453 Qvarterer Land. Af disse Qvarterer ere 19169 anlagte til 61 Sukker-Avlinger; 442 til Kaffe; 131 til Cacao; 369 til Bomuld; 39 til Indigo; 451 til Tobak; 785 til Maniok; 660 til Savaner eller Overdreve; og 2600 til Skov. Disse Produkter voxe i en meget let Jordbund, og som man af denne Grund troer, maa snart blive udpidsket. Det er en i Amerika almindelig vedtagen Mening. Det vilde være gavnligt at undersøge, om den ogsaa er saa vel grundet.

Vist nok maae Regnen, som falder strømmeviis paa et revlet Land, lettere trække en sandet Jord med sig end en Jord, der er leret, og hvis Bestanddele hænge mere sammen i hinanden. Men begriber man hvorledes en Jord udpidskes? Skulde det skee ved Tabet af de jordagtige Dele, hvor Planterne, som den frembringer, faae deres fulde Vext, og hvilke det synes som man skiller den ved, naar Planterne ikke raadne paa det Sted, hvor de ere blevne opdyrkede? Men det er

beviist ved Vanhelmonts Erfaringer, at Planterne ikke berøve Jorden nogen mærkelig Vægt; at det er Vandet allene, som befugter den, paa hvis Bekostning hele Vexten skeer. Skulde det være ved Tabet af Saltene, som den afgiver til Plantens Udvikling efterhaanden? Men det er ligeledes beviist ved Hr. Tillots og endel andre Naturkyndiges mange Erfaringer, at Jorden er intet andet end Moderen, hvori Sæden til Planterne faaer sin Udvikling, som den kun synes at have fra Varmen og Fugtigheden. Alle disse Erfaringer tilsammentagne synes ogsaa at bevise, at det i de naturlige eller konstige Befugtelser er Vandet allene, der indeholder alle de Salte, alle de Grundkræfter, som maae bidrage til denne Udvikling *.

* Skulde dette ogsaa virkelig forholde sig saaledes? Kan Vandet, det blotte Vand vel ansees for stort mere end det Vehikel, hvorved Planterne til deres Næring og Vext trække den Kraft i sig, som de dertil drage af Jorden. Denne Kraft gaaer først i Vandet, hvilket Planterne trække op i sig, og medens det opholder sig i dem, trække den af det igien, da det øvrige Vand uddunster af Bladenes Svedehuller, som ere dertil bestemte. Lad Jorden endog være Moderen, hvori Plante-Sæden faaer sin Udvikling, faaer da ikke de dyriske Fostere, foruden Varme og Fugtighed, ogsaa Kræfter og Bestanddele af den Moder, hvori de udvikles? Hvorledes vil man ellers forklare den besynderlige og paafaldende Lighed i saa mange baade gode og slette saavel Sinds som Legems Egenskaber, der saa ofte findes hos Fosterne efter den Moder, hvori de have faaet deres Udvikling? Skulde Planterne ikke faae Kræfter og Bestanddele af Jorden, hvorfra kan da den Forskiel komme paa eet Slags Sæd eller Korn, der er voxet i forskiellig Jordbund? Regnen og Vandet var det samme, Forskiellen kan da vel kun hidhøre fra Jordbunden, hvori det er voxet, som følgelig har afgivet Kræfter og Bestanddele dertil, og som

Forfatteren indskrænker sig derfor til at sige, at en vis Jord-Art bliver meer eller mindre let sat i Stand til at modtage og beholde det Forraad af Vand, der er nødvendigt til en fuldstændig Vegetation. Den ringeste Bearbeidning løfter en let Jord; den mindste Regn trænger sig da igiennem den, men en stærk Regn klapper den sammen, og ved det Solen da meget let udpomper den Fugtighed, som den i denne sammenklappede Forfatning kun til en meget liden Dybde har kunnet trække i sig, berøves den derved det eneste Slags Næring, som den forsyner de Planten med, og uden hvilken Planten ikke kunde vedblive. Imidlertid søger man ikke Grunden dertil i Aarstiden, endnu mindre i dens Vankundighed, som ikke forstaaer sig paa at lede dens Virkninger. Fordommen erklærer Jorden for udpidsket, udgiort. Man bearbeider den kun med Uvillie, og følgelig slet. Man lader den ligge udyrket. Den ventede

følgelig ogsaa, jo flere den afgiver, førend de kunne genereres i den paa ny, jo mere maae den udtømmes de for, eller blive det, man kalder udpidsket. At Planterne ikke berøve Jorden nogen mærkelig Vægt synes ikke at bevise noget herimod; thi det samme finder, for Exempel, Sted med Thee- og Kaffe Gruus. Den første Paagydelse faaer Styrke af Theens og Kaffeens Kraft. Jo længere den bliver staaende derpaa, jo stærkere bliver den, indtil den er bleven saa mættet, at den ikke kan trække mere til sig deraf, den øvrige Kraft bliver da tilbage i Gruset. Men jo oftere Paagydelserne gientages, jo svagere blive Aftrækkene, jo mere udpompes Kraften af Gruset. Naar denne er udtrukken, kan Vandet vel faae Farve deraf, men Styrken er borte; ja man kan endog blive ved at paagyde saa længe, at Vandet ikke engang faaer Farve af Gruset, skiønt Mængden og Vægten bliver den samme.

Overs.

kun en passende Dyrkning for at berige den Eier, som forsømmer den.

Nogle Grader mindre Skiørhed give det, som man kalder en stærk Jord, der udfordrer flere Bearbeidninger og møisommeligere Bearbeidninger. Men eengang pløiet, harvet, befugtet, holder den stærke Jord langt længere sin Fugtighed, der er et nødvendigt Vehikel for Saltene, enten saa disse blive bestandigen tilbragte, eller efterhaanden erstattede ved Regnvand eller ved Vandinger.

Hvortil tiener da Giødningen? vil man sige. Til at løfte Jorden saa meget lettere, og saa meget almindeligere ved den Giæring, som den frembringer deri; og til at holde den længere løsnet og smulret, — enten formedelst dens virksomme Dele, som ikke kunne udvikle sig uden gradeviis i tætte Jorder, som de af det andet Slags, hvilke man løsner ved at opvarme dem — eller formedelst sine fattede Dele, som, ved at fede Jorderne af det første Slags, holder Fugtigheden længere tilbage i dem, hvilken ellers, formedelst det alt for aabne i den og det Usammenhængende i dens Bestanddele, vilde dunste meget hastig bort.

Anvendt beleilig og efter sin Beskaffenhed erstatter Giødningen saaledes for en Del Pløiningen. Men kan Pløiningen ogsaa erstatte Giødningen? Det troer Forfatteren ikke ihenseende til de lette Jorder. Tillykke behøve de kun lidet. Han troer det ihenseende til de stærke, og disse behøve meget. Men intet kan erstatte Regnen, som naar den er overflødig, giør alle Jorder i Amerika næsten lige gode. Nogle, ved Aarstiden fremskyndte Frugter raadne i de meget gode, men næsten alle faae de deres fulde Vext i de Jorder, som ere de almindeligste. I Amerika gives der intet regnagtigt Aar, som jo er frugtbart. I et tørt Aar formindskes Afgroden undertiden det halve.

Det eneste, der fortiener Indbyggernes Opmærksomhed paa St. Vincent, ligesom enhvers, der eier en let Jord, i hvilket Belte den end kan være beliggende, maa derfor være, at holde Jorden paa deres Brinker; der at foretrække Dyrkningen af de Planter, som bedække den snarest, og som lader den være mindst udsat for umiddelbar Paastød af stærk Regn, der klapper den alt mere og mere sammen, naar den ikke er pløiet; og trækker den bort, naar den er harvet; fornemmelig at søge den Dyrknings-Plan, som uden at være Planten for meget imod, giver den den Grad af Tilvext, der er nødvendig til at beskierme Jordbunden i det Øieblik, da den meest trænger dertil, nemlig den Aarstid, da en hyppigere Skylregn ikke vilde undlade i Tidens Længde at pille den af til Bunden. Saalænge denne er bedækket med en hvilkensomhelst Jord, frygter man ikke for dens Ufrugtbarhed. Den Jordbund, der een Gang er tilstrækkelig til at nære en Plante, vil, naar den ved Dyrkerens Omhue bliver holdt i sin første Forfatning, være tilstrækkelig dertil indtil Verdens Ende.

39. Stor-Brittannien kommer i Besiddelse af Dominiqve.

La Dominiqve var beboet af sine egne Børn. Aar 1732 fandt man derpaa 938 Caraiber, der vare fordelt i 32 Carbet're, et Slags Hytter. 349 Franske havde en Del af Kysten inde, som de Vilde havde overladt dem. Til at drive deres Avling, eller snarere til at giøre dem Selskab i den, havde disse Europæere kun 23 frie Mulatter og 338 Slaver. Alle vare de sysselsatte med at opføde Fiær-Kreature, avle Føde-Varer til Martiniqves Forbrug, og rygte 72200 Stykker Bomuldstræer. Disse ringe Produkter bleve forøgede med Kaffeen. Endelig talte Den 600 Hvide

og 2000 Sorte ved Freden 1763, som giorde den til engelsk Besiddelse.

Siden Slutningen af det syttende Aarhundrede havde Storbrittannien, der gik løs paa Herredømmet til Søes, ved at beskylde Frankerig for at tragte efter Enevælden til Lands, vist den samme hidsige Begierligheder efter Dominiqve, som det lagde for Dagen i de sidste Underhandlinger, hvor Seieren gav det Ret til at vælge alt. Paa denne Øe er der bleven oprettet 9 Sogne, hvori man den 1ste Januarii 1778 talte 1574 Hvide af hver Alder og Kiøn; 574 frie Mulatter og Sorte; 14308 Slaver.

Dens Qvæg oversteg ikke 288 Heste, 707 Mulæsler, 34 Asener, 1830 Stykker Hornqvæg, 999 Sviin, og 2229 Faar og Gedder.

Ihenseende til dens Avlsbedrifter havde den 65 Sukker-Avlinger, som indtoge 5257 Acrer Land. 3369 Acrer vare beplantede med Kaffetræer til 1000 Stykker paa Acren; 277 med Cacao, til 500 Stykker paa Acren; 89 med Bomuld, til 1000 Stykker paa Acren; 69 med Indigo, og 60 med Canefice-Træer.

Dens Fødemidler bestode i 1202 Acrer med Bananer, 1647 med Ignamer eller Patater, og 2729 Grøfter Maniok.

19,478 Acrer vare bevoxede med Skov, 4,296 laae til Græsgange eller Overdreve, 3655 vare Kronen forbeholdne, og 3434 vare ganske golde.

Dette var alt hvad 15 Aars Arbeide havde kunnet udrette med en yderlig biergagtig og meget lidet frugtbar Jordbund.

40. Splid mellem Engellænderne paa Dominiqve og de Franske paa Naboe-Øerne.

Dette Etablissement erfarede i sin første Begyndelse en af de meest forbryderske Troløsheder. Endeel

af dets Avlsbrugere havde af Handelen faaet meget betydelige Forskud. For ikke at betale deres Gield, flygtede de med deres Slaver til de franske Øer, hvor der blev dem tilstaaet en udmærket Beskyttelse. Forgieves fordrede man dem tilbage; forgieves forlangte man, at de skulde holdes til at betale deres Gield. De indstændigste Begieringer vare frugtesløse. Det lovgivende Korps udstædte da en Bill, som gav alle franske Flygtninge Sikkerhed for at blive i rolig Besiddelse af alle de Rigdomme, de bragte med sig til Dominiqve.

Undersøge vi med Upartiskhed begge Nationers Adfærd, ville vi finde den slet, saavel fra den ene Side som fra den anden.

Svarer mig Franskmænd! Vare disse Overløbere ikke Røvere? Hvorfor tilstode I dem da et Fristed hos eder? Da man fordrede dem tilbage, hvorfor nægtede I da at udlevere dem? Man har forlangt dem i en bydende Tone. Jeg veed det ikke, men jeg antager det. Det var ikke Tonen, man havde at undersøge, men det var Retfærdigheden i det forlangte. Det var ikke Tid, at svare med Bisterhed paa Bisterhed. En Handling, som Retfærdigheden kræver, kan aldrig være ydmygende. Sætter eder for et Øieblik i Tilgodehavernes Sted, og siger mig: Om I ikke vilde have ladet de samme Forestillinger, de samme Klager høre ved Hoffet i London, om I ikke vilde have anseet eder ligesaa fornærmede ved dets Taushed eller dets Vægring? Gives der vel tvende Retfærdigheder?

Og da I Engellændere til Giengield tilbød franske Flygtninge et Tilflugtssted hos eder, begik I da ikke samme Forbrydelse dobbelt? Indbøde I ikke uredelige Skyldnere, som fristedes til at unddrage sig deres Kreditorers lovlige Søgsmaal, til at røve og rømme? Dersom de Nationer, der have delt den nye Verden imellem sig, havde efter eders Exempel taget samme

Beslutning, hvem vilde da have giort dens Nybyggere de Forskud, de behøvede? Hvad skulde Amerika være blevet til, dersom denne fordærvelige Tænkemaade havde yttret sig i Begyndelsen af Erobringerne? Hvad skulde der blive, dersom den udbredede sig? Overvei det et Øieblik, og I ville blive overbeviiste om, at en almindelig Standsning i Retfærdighedens Udøvelse vilde blive en af de frygteligste Ulykker, som Menneskeslægten kunde blive plaget med. I ville indsee, at en saa fordærvelig Forening imellem Nationerne vilde bringe Verden tilbage i en barbarisk Røver-Forfatning, som vi ikke engang have noget Begreb om. Hvad Fordel kunne I vel finde ved at belæsse os med eders Forbrydere, og fordærve eder selv med vore? Hvad Samqvem kan man vel have med, hvad Tillid have til Mennesker, der have viist sig uredelige mod deres Medborgere? Vente I eder mere Redelighed af vore? Dersom I tage imod dem, hvorfor skulde en tredie Nation da drive dem tilbage? Er det eders Plan, at Troløsheden skal ustraffet vandre om fra et Land til et andet, uden Skye streife om paa den ganske Jord? Jeg overdriver Følgerne af eders Fremgangsmaade, men dersom man vil dømme rigtig om en Handling, maae man bringe Virkningerne af den til det yderste. Det er et sikkert Middel til at faae Resultatet til at falde stærkt i Øinene.

Men — ville I vel svare mig — hvad skulde man giøre? Hvad man skulde giøre? Det, som I først giorde, derpaa med væbnet Haand giort Landgang paa eders Rømningsmænds Fristeder og plyndret dem. Saaledes skulde I have viist eder som kiekke og retskafne Mennesker. Det Blod, der var blevet udøst, vilde ikke være blevet eder tilregnet. I skulde have faaet Bifald af alle Europas Nationer, som eders Sag var magtpaaliggende.

Bør jeg vel for Resten undre mig over, at I gientsidigen give eders Misdædere Fristed hos eder, naar jeg seer, at I dagligen tiltage eder Ret til at sende hinanden dem, ved at fælde Forviisnings-Dom over dem — en Lov, der er ligesaa stridende med den almindelige Ret, som den vilde være med den private, der berettigede en Borger, hvis Hund var bleven gal, til at slippe den løs i hans Naboes Huus.

Men et Menneske med to sunde Arme er altid en god Eiendom. Altsaa — — — altsaa bør man ikke hæle ham hos sig — — — Men det er ikke uden Haab om, ligesom det ikke er uden Exempel paa, at et Skarn kan forbedre sig — — — Ja eet mod hundrede — — — Tilbage er altsaa at vide, om I for en Forbryder, som vil forbedre sig, har Lyst til at tillægge eder hundrede uforbedrelige.

41. Hvori bestaaer Dominiqves Vigtighed?

Imidlertid havde en anden Gienstand end Avlingers Anlæg for længe siden traadt ind i Engellands vidtløftige Planer. Det vilde drage de franske Koloniers Produkter til Dominiqve, for selv at drive Handelen med dem. For at udføre denne store Plan, var det at alle Reder paa denne Øe bleve 1766 erklærede frie. Strax strømmede en Mængde virksomme og driftige Mennesker til fra Europa og Nord-Amerika. Umaadelig store Oplag af Meel, saltet Fisk, Slaver, bleve oprettede i Roseau. Denne Bye forsynede Martiniqve, Guadeloupe, St. Lucie med hvad de behøvede, og fik meer eller mindre kostbare Produkter i Betaling. Omsætningerne skulde endog været blevne mere betydelige, dersom ikke Storbritannien havde selv formedelst en ilde forstaaet fiskalsk Gierrighed sat meget snævre Grændser for disse Snig-Forbindelser.

De Begivenheder, der have skilt Engelland ved Amerikas Fastland, og de Bestræbelser, de Franske anvende for at forøge deres Forbindelser i Afrika, maae snart nedsætte Oplaget paa Dominiqve til intet eller lidet; men intet kan berøve den Fordelagtigheden af dens Beliggenhed. Liggende mellem Guadeloupe og Martiniqve, kun en syv Mile fra dem begge, truer den begge lige meget. Paa dens tvende Udkanter mod Norden og Sønden ere to ypperlige Reder, hvorfra Korsarer og Eskadrer ville standse Moderlandets Skibsfart til sine Kolonier, ja endog disse tvende Etablissementers Forbindelse mellem sig. Hvad vilde den blive, dersom, hvilket er let, den nordlige Rede, bekiendt under Navn af Fyrst Rupert, blev forvandlet til en Havn og omgivet med Fæstningsværker? Planen dertil er, som man siger, bleven vedtaget i George den 3dies Raad. Alt bringer til at troe, at den aldrig vil blive udført. Nationen sætter alt for megen Tillid til sin Søestyrke, at den nogensinde skulde beqvemme sig til at giøre denne Bekostning.

42. Egne Love paa Dominiqve.

Dominiqve har i de senere Tider draget hele Amerikas Opmærksomhed til sig ved en Begivenhed, hvortil Aarsagerne stige, paa lidet nær, op til den nye Verdens Opdagelse.

Europæerne havde neppe sat deres blodige Fied i den nye Halvverden, førend de maatte søge Slaver i Afrika til at opdyrke den. Blant dette fornedrede Slags Mennesker fandtes der Fruentimre, som Trangen giorde behagelige for de første Kolonister. Af denne Forening, som Naturen syntes at misbillige, fremkom en blandet Afkom, hvis Lænker den faderlige Omhed ofte brød. En Mennesket medfød Godhed lod ved andre Lei-

ligheder andres Lænker briste, og Penge skaffede endnu flere Fanger deres Frihed. Forgieves vilde en mistænkelig og fremskuende Politik reise sig med Styrke mod denne Skik, der bifaldtes af Menneskeheden. Frigivelserne standsede ikke, man saae dem endog forøges.

Imidlertid bleve de Frigivne ikke i alle Ting lige med deres gamle Herrer. Lovene paatrykte i Almindelighed denne Klasse et Forringelses-Stempel. Fordommen satte den endnu dybere ned i det borgerlige Livs hyppige Tilfælde. Dens Stilling blev aldrig andet end en Mellemstand imellem Trældom og den oprindelige Frihed.

Udmærkelser, der vare saa ydmygende, opfyldte disse Frigivne med Rasenhed. Slaven er i Almindelighed saa forfæet, at han ikke tør trodse sin Tyran; han kan kun hade ham. Men det Menneskes Hierte, der har seet sine Lænker falde, har mere Kraft. Han hader og trodser de Hvide.

Man maatte forekomme de farlige Virkninger af disse skiæve Stemninger. I de europæiske Stater, hvor alle Medlemmer ere lige, hvor ethvert Individs Tarv er alles Tarv, er det ikke tilladt, uden gyldige Beviser at mistænke nogen Borger for Hensigt, at ville skade Almeenvellet. Men i Amerika, hvor et vanskabt, vidunderligt, stridigsindet Samfund bestaaer af tre forskiellige Klasser, anseer man sig berettiget, at opoffre de tvende sidste for den førstes Sikkerhed. Slaven bliver holdt i en bestandig Undertrykkelse, og den Frigivne bliver fængslet ved den mindste Mistanke. Hans Afskye for de Hvide bliver betragtet som en meget svær Forbrydelse, og retfærdiggiør i Magtens Øine den Forsigtighed, man bruger imod ham. Det er denne besynderlige Strænghed, som de fleste Nationer have villet tilskrive det Slags Roelighed, de have nydt i deres Etablissementer i den nye Verden.

De engelske Kolonier ere de eneste, hvor den frie Sorte er sat ved Siden af den Hvide. Den stærkeste Formodning er ikke tilstrækkelig til at giøre Indgreb i den enes Frihed mere end i den andens. Derved skeer det, at Loven, som frygter for at tage feil af Forbryderen, bliver undertiden længere i Uvirksomhed end det almindelige Bedste fordrede. De Frigivne have undertiden misbrugt disses Skaanseler paa de brittiske Øer. Deres oprøriske Bevægelser have bestemt Dominiqve til at forandre System.

Efter en Bill af September 1774 skal det ikke længere være nogen Kolonist tilladt at give sin Slave Frihed, førend han har indsat 100 Pistoler i den offentlige Kasse. Beviser den Frigivne da siden efter, at hans Arbeide ikke strækker til hans Underholdning, skal han have 17 Rigsdaler hver fierte Maaned, indtil lykkeligere Omstændigheder tillade ham at undvære denne Hielp.

Enhver Frigiven, der ved Udsagn af tvende Vidner, være sig enten frie eller Slaver, bliver for tvende Fredsdommere overbeviist om en Forbrydelse, der ikke er Livssag, skal straffes med Pidsk, Bøder, eller Fængsel efter Øvrighedens Kiendelse. Man idømmer ham samme Straf, dersom han har forstyrret den offentlige Rolighed, trodset, truet, eller slaaet en Hvid.

En Frigiven, som har hiulpet et Slave til at løbe bort, givet ham Tilflugt eller taget ham i Tieneste, skal dømmes til en Bøde af en 420 Rigsdaler, der skal anvendes til offentlige Fornødenheder. Dersom den Skyldige ikke er i Stand til at betale denne Sum, skal han gaae tre Maaneder i Fængsel, eller straffes med Pidsk efter som Fredsdommerne anordne.

Ingen frie Neger, Mulat, eller Melis skal have Ret til at give sine Stemme ved Valget af Repræsentant for sit Sogn i Koloniens General-Forsamling.

Hverken Gunst eller Formue skal nogensinde kunne udslette dette Forskydelses-Præg.

43. Det brittiske Ministeriums Plan til at giøre de tre fordum neutrale Øer frugtbare.

Efter at have talt særskilt om enhver af de tre neutrale Øer, som ere blevne Engelland tillagte ved Traktaten af 1763, er det ikke af Veien at fremsætte de Midler, som denne Magt har troet, den burde anvende for at drage grundige Fordele af sin Lykke.

Først meente Regieringen, at det bedste var at sælge den vidtløftige Jordbund, der ved Krigslykken var den tilfalden, i forskiellige Lodder. Dersom de vare blevne bortskienkede for intet, vilde man have faaet dem for Gunst eller ved Rænker, og de vilde da i lang Tid ikke være blevne førte til Nytte. Men Nationen var godt forsikret om, at enhver Borger, som havde anvendt endeel af sine Penge til at kiøbe sig en Grund, vilde ogsaa giøre de nødvendige Bekostninger til at drage Fordeel af sin Eiendom.

Imidlertid kræve nye Plantager saa mange Udgifter til Bygninger, til Kreature, til Slaver, at det kunde være skadeligt, paa een Gang at fordre hele Kiøbesummen for de solgte Jorder. I Betragtning heraf anordnede man, at Kiøberen ikke skulde være forpligtet til, at betale mere end 20 Prosent ved første Kiøb; 10 Prosent i ethvert af de paafølgende 2de Aar, og endelig 20 Prosent ethvert af de andre, indtil han havde reent betalt. Han skulde have alle sine Rettigheder forbrudte, dersom han ikke til de fastsatte Terminer opfyldte sine Forpligtelser.

For at formilde det alt for strænge, denne Lov kunde føre med sig, overlod man Avlsmanden Frihed til at forvandle sin Gield til en bestandig Afgift. Endog-

saa denne Afgift skulde ikke tage sin Begyndelse førend 12 Maaneder efter Oprydningen.

Da Eiendommenes alt for store Størrelse paa de Øer, som Engelland havde længe været i Besiddelse af, øiensynligen havde formindsket Produkternes Mængde, troede man, at man burde tage Forholdsregler for at bortfierne denne Uorden fra de nye Erhvervelser. Det blev derfor fastsat, at ingen maatte kiøbe mere end een Plantage, og at den største ikke maatte være over 500 Acrer. Man indskrænkede det endog til 300 for Dominiqve, hvis Beliggenhed og Bestemmelse udfordrede et større Antal Europæere. Magten fastsatte desuden, at af hver 100 Acrer skulde der oprydđes 5 hvert Aar, indtil det Halve af Gaarden var blevet opdyrket, og at de, der ikke havde opfyldt denne Forpligtelse, skulde betale en Bøde af en 24 Rigsdaler aarlig for hver Acre Land, som ikke var bleven dyrket inden den foreskrevne Tid. Enhver Kolonist blev end videre forbunden til, paa sin Grund at sætte een hvid Mand eller to hvide Fruentimre for hver 100 Acrer, under Straf at betale aarlig til Fiskus en 200 Rigsdaler for hver Mand, og det Halve for hver Fruentimmer, der manglede i det Tal, han burde have.

Denne sidste Forsigtighed maatte give de nye Etablissementer nogen Fasthed, men man meente, at de engang kunde behøve en større Styrke. For at forskaffe dem denne i Tide, blev der anordnet ubetalende Eiendomme paa 10 til 30 Acrer til Fordeel for de Fattige, som vilde boesætte sig paa Øerne. Dette var Jord nok til at lade dem leve af deres Arbeide i saa gode Kaar, som de aldrig vilde have kiendt til i den gamle Halvverden. Af Frygt for, at de skulde laane deres Navn til et eller andet gierrigt Menneske, eller siden efter sælge ham deres Eiendom, fastsatte man, at de skulde være forpligtede til, selv at tage deres Jord i Besiddelse 3

Maaneder efter at den var bleven dem givet; at boe der i 12 Maaneder i Rad, og beholde den 7 hele Aar. Deres lille Lod skulde være fritagen for al Paalæg i 4 Aar. Efter denne Tid skulde de betale en Afgift af omtrent en Mark for hver Acre som var opdyrket, og omtrent en tre Mark for dem, som laae udyrkede.

De engelske Øer havde længe beklaget sig, at de manglede Regn, fordi alle Skovene vare blevne afhuggede. For at forekomme denne Uleilighed i de nye Besiddelser, havde Kommissarierne Befaling til at forbeholde Kronen de Skove, der vare nødvendige til at samle Skyerne og vedligeholde den Fugtighed, som alle — Amerika egne — Planter trænge meer eller mindre til.

Endelig skulde ingen af de Summer, som Salget af Jorderne kunde give af sig, gaae til Fisku's Fordeel. Alle skulde de anvendes til Veie, til Fæstningsværker og andre Ting, der kunde være disse Øer til Nytte.

Tilbage var at bestemme de Franskes Skiebne, som i stor Mængde vare boesatte paa Dominiqve og St. Vincent. Disse Avlsbrugere vare rolige for deres Eiendomme. De havde faaet dem, eller kiøbt dem af Indianerne, og havde faaet Skiøde paa dem af Regieringen paa Martiniqve, som til Erkiendtlighed fordrede en lille Skat af dem. Den første af disse Adkomster kunde ikke være af nogen Vægt i den Magts Øine, der havde erobret dem; og den anden var aabenbar tvertimod de Fordrag, der vare indgaaede imellem Hofferne i London og Versailles, som havde forpligtet sig til, ikke at tillade deres respektive Undersaater, at nedsætte sig paa de neutrale Øer.

Saaledes bleve de virksomme Mennesker, der skulde have fremskyndet disse tvende Koloniers Fremvext, hvilke de havde vidst at stifte, ganske bedragne i deres Forventning. Enten det brittiske Ministerium var bange for at vække Ulyst hos Engellænderne, ved at lade

dem betale et Jordsmon, som deres gamle Rivaler skulde blive ved at eie for intet; eller man ønskede at skille sig af med dem af disse Udlændinger, som af deres Religion og deres Vedtægter kunde bindes alt for stærkt til deres første Fæderneland, blev det fastsat, at de Franske for Fremtiden ikke skulde blive i Besiddelse af deres Plantager, uden som Fæstere.

Denne Haardhed, der var saa stridende med Grundsætninger for en sund Politik, adspredde dem. Dog blev Udvandringen ikke almindelig. Efter at den første Misnøielse var gaaet over, indsaae de Klogeste, at de endnu vilde vinde mere, ved atter at kiøbe deres Jorder, som de benyttede sig af, end ved at drage hen, for at boesætte sig paa et nyt Jordsmon, hvis Grund ikke skulde koste dem noget.

44. Hindringer, som have lagt sig i Veien for de neutrale Øers Velstand.

Storbrittannien lovede sig meget af de Forholdsregler, det havde taget til sine Erobringers Flor. Udfaldet har ikke svaret til dets Forventning, og Aarsagerne til denne besynderlige Misregning ere bekiendte.

Neppe havde Traktaterne forvisset Engelland de tre neutrale Øer, førend en rasende Lyst efter at have Etablissementer derpaa blev almindelig. Denne epidemiske Galskab satte en overdreven Priis paa de Jorder, som Regieringen lod sælge. Da de fleste Kiøberes hele Formue bestod i deres Driftighed, saa blev Krediten deres eneste Tilflugt. De fandt den i London og nogle andre Handelsteder, hvis — af samme Forblindelse forvildede — Kiøbmænd toge umaadelige Summer i Bankerne til en maadelig Rente, for at betroe dem til en høiere Rente til disse driftige Spekulantere.

De nye Proprietairer, som for største Delen havde ladet sig en Jord tilslaae, uden at giøre sig Umage med at undersøge den, viste den samme Letsindighed ved deres Plantagers Indretning. Kysterne og Oplandene af de forhvervede Øer saaes strax opfyldte med Herrer og Slaver, der vare lige uerfarne i den vanskelige og møisommelige Opdyrkningskonst. Det blev da Feil paa Feil, Misheld paa Misheld. Der var den yderste Uorden. Det varede ikke længe førend den brød offentlig frem.

Kolonisten havde giort sine Laan til 8 Prosent 1766, eller henimod denne Tid. Han skulde betale 5 Aar derefter. Den Umulighed, hvori han befandt sig til at opfylde sine Forpligtelser, ængstede hans Kreditorer i Europa. Skuffede for de Remisser, som de havde giort sig Regning paa, aabnede disse gierrige Udlaanere endelig Øinene. Jo mere lettroende de havde været i deres Tillid, jo mere virksom blev deres Ængstelighed. Væbnede med Lovens Sværd, uddreve de disse Ulykkelige af deres Plantager, som til deres Ulykke havde ladet sig forføre af et daarligt Haab. Saaledes endte sig den smukke Drøm om de nye engelske Kolonier.

Men denne store Omtumling maa have gunstige Følger. De Opdyrkninger, der ere foretagne af Mennesker, som opkomne af intet, ere blevne dertil igien, vil give Nationen et fordelagtigt Resultat af en uordentlig og fremfusende Giæring. Et Jordsmon, som forsmægtede i dets første Eieres Hænder, vil blive dyrket med større Midler, med mere Kyndighed og Oekonomie. I Forventning af denne nye Anstrængelse af Vindskibeligheden og Virksomheden, ville vi giøre Overslag paa de engelske Besiddelser i den amerikanske Øe-Samling. At anslaae en Søe- og Handels-Magts Kolonier, er at veie dens Kræfter.

45. De engelske Øers nutidige Forfatning.

I Vestindien ere de brittiske Øer i Almindelighed mere store end frugtbare. Bierge, som man ikke er i Stand til at dyrke, optage meget af Rummet paa nogle; og andre bestaae enten ganske eller for en Del af en meget lidet frugtbringende Kride. De beste have længe været opdyrkede, og trænge til at ophielpes ved Giødning, der er meget ufuldkommen og sielden i denne Deel af den nye Verden. Næsten alle ere de blevne skilte ved de Skove, hvormed de fra først af vare overvoxede, og see sig udsatte for Tørke, som ofte ødelægger de Arbeider, der ere foretagne med største Opmærksomhed og Bekostning.

Ei heller har Forøgelsen i Produkterne forholdsmessigen fulgt med Formerelsen af de Hænder, der bleve anvendte til at tilveiebringe dem. Til vore Tider er der i disse Kolonier næsten 400000 Slaver, hvis Sved frembringer neppe de to Trediedele af den Afgrøde, som man med de samme Midler faaer paa et rigere Jordsmon.

Antallet paa de Hvide har temmelig almindelig taget af, efterhaanden som det paa de Sorte tog til. Det er ikke, fordi der jo til at erstatte dem, som omkom, eller forsvandt med den Formue, de havde erhvervet sig, vare ligesaa mange trængende og arbeidsløse Mennesker i Engelland, som i de første Udvandrings-Tider; men dette Lykkefristerie, som Nyeheden i Gienstænderne og Sammenstødet af Omstændighederne havde udklækket, var blevet standset eller qvalt. Paa den ene Side er den Strækning, som de smaa Avlsbedrifter indtoge, bleven efterhaanden sammensmeltet i Sukker-Avlingerne, som udfordre et meget vidtløftigt Jordsmon; paa den anden Side have Eierne af disse store Plantager det meste mueligt indskrænket deres Betiente, hvis Lønninger vare blevne en trykkende Byrde.

Siden denne Forandring have de brittiske Øer mere end nogensinde at frygte for at blive hærjede eller indtagne. Deres Nyebyggere, som alle ere indskrevne i Regimenter, havde fordum tilstrækkelig Styrke til at tilbagedrive i det mindste en svag og slet bevæbnet Fiende. Dersom Moderlandets Søemagt nu til Dags ophørte et Øieblik med at beskytte dem, kunde de for største Delen blive borttagne i en Haandevending. Det er meget, at Land-Miliserne kunne, i den Forfatning, de nu ere, holde de Sorte i Tømme, der ere ulykkeligere under det engelske Herredømme end under noget andet; thi det synes at Slaveriet er saa meget haardere hos de frie Nationer, som det blant dem er uretfærdigere og besynderligere. Dette er da Menneskets Gang til Uafhængighed, at efterat det har afkastet Aaget, vil det paalægge det, og at det Hierte, der er utaalmodigst under Trældommen, bliver meest lysten efter at herske.

Aldrig er Vestindien bleven lagt i nogen Skat af Storbrittannien. Kun forbandt Barbados og de andre Øer, Jamaika undtagen, sig 1663 frivillig til at betale det for bestandig $4\frac{1}{2}$ Prosent af alle deres Produkter, som bleve udførte. Denne store Ædelmodighed blev siden efter anseet for trykkende, og Byrden deraf blev lettet saa meget som mueligt. Efter som det, man har forpligtet sig til, bliver betalt med Produkter, leverer man Regieringen ikke gierne andre end dem, der have en eller anden Brøst, og man er ikke mere samvittighedsfuld med Vægten end med Beskaffenheden. Paa denne Maade faaer Fiskus kun de to Trediedele af den Gave, som i gamle Dage er bleven den tilstaaet.

Det er endda for meget for Etablissementer, som det er paalagt, selv at udrede Bekostningerne paa deres egne Anliggender. De vare meget betydelige, da disse Kolonier organiserede sig, og opførte Fæstningsværker, der bleve anseete for nødvendige til deres Sikkerhed.

Paalæggene bleve ved denne Tid mange, og ethvert Uheld medbragte nye, efterdi man fandt det klogere, at fordre Bidrag af Borgeren end tage sin Tilflugt til at giøre Gield paa det Offentlige. Tiden har formindsket Fornødenhederne; man har endog maattet sørge med mere Sparsomhed for dem, der vare tilbage, fordi Avlsbrugerne ikke mere havde de samme Hielpekilder. Skatterne ere for Tiden kun smaa, og man kunde nedsætte dem endnu mere, dersom ikke — i aabenbar Modsigelse med det republikanske Sindelag, som er et uegennyttigt Sindelag — de, der beklæde Bestyrelses-Embederne, fordrede alt for svære Lønninger.

Men dette er en uundgaaelig Uleilighed hos et handlende Folk. Frit eller ikke, bliver Penge det eneste, det bringes til at agte og elske. Da Tørsten efter Guld er mere et Værk af Indbildningen end af Trangen, saa slukker man den ikke med Rigdom, som vore Lidenskaber med det, der er Næring for dem. Disse ere eenstige, og have kun deres Tid, de bestride eller fordrive hinanden. Begierligheden efter Guld nærer og tilfredsstiller alle de andre; i det mindste bøder den paa dem, som den slider dem efterhaanden ved de Midler, den leverer til at dysse dem i Søvn. Der er ingen Vane der mere sanker Styrke ved Brugen, end den at skrabe sammen. Den synes at egges ligesaa meget ved Forfængelighedens Tilfredsstillelser, som ved Gierrighedens Besparelser. Den Rige behøver altid at fylde eller forøge sin Skat. Det er en stadig Erfaring, der strækker sig fra enkelte Mennesker til Nationer.

Fra den Tid Handelen har frembragt Huse af betydelig Formue i hele Engelland, er Begierligheden der bleven det almindelige og herskende Drivhiul. De Borgere, der ikke have kunnet eller villet lægge sig efter denne Haandtering, der giver den største Fordeel, have dog ikke forsaget den Vindesyge, som Fæderne og Me-

ningen giorde dem til en Nødvendighed. Endog ved at tragte efter Ære, løb de efter Rigdom. I Lovkyndigheden, i Retskaffenheden, som bør søge og understøtte hinanden, i den Ære at være Medlem af Parlamentet, have de seet et Middel til at forøge deres Velstand. For at blive valgte til Medlemmer af dette mægtige Selskab, have de bestukket Folkets Stemmer, og have ikke skammet sig mere ved at sælge det igien til Hoffet, end ved at have kiøbt det. Enhver Stemme er bleven tilfals i Parlamentet. En berømt Minister havde Taxten paa dem, og roste sig offentlig deraf til Skam for Engellænderne. Det var, sagde han, hans Embeds Pligt, at kiøbe Nationens Repræsentantere til at stemme — ikke mod — men efter deres Samvittighed. Ih! hvad siger da Samvittigheden, hvor Penge have talet? Dersom Handels-Aanden har i Moderlandet kunnet udsprede Egennyttens Smitte, hvorledes skulde den da ikke have forgiftet Kolonierne, hvis Ophav og Ophold det er? Er det vel sandt, at i det stolte Albion vilde en Borger, der er ædelmodig nok til at tiene Fædernelandet af Ærekierhed, være en Mand fra en Verden og et Aarhundrede, der ikke mere er til. Stolte Øe! maatte dine Fiender ikke længere lade sig lede af dette nedrige Sindelag, du vil da engang komme til at give dem tilbage, hvad de have mistet.

Imidlertid forkynder alting Rigdom i de engelske Besiddelser i Vestindien. Det er fordi man der ikke kiender til Fremfærd af vilkaarlig Magt, som ødelægger saa mange andre Lande; det er fordi disse lumpne Fiskus-Haandlangere, som udpidske Grunden for at indføre Formen, ikke findes der; det er fordi Sukker-Avlingen er der bleven sat istedet for Produkter af ringe Værd; det er fordi Plantagerne i Almindelighed tilhøre rige Folk eller mægtige Selskaber, som aldrig lade dem lide Mangel paa de Anstalter, der ere nødvendige til at

drive dem best; det er fordi, at dersom ulykkelige Tilfælde nøde en Kolonist til at giøre Laan, faaer han dem lettelig og til got Kiøb, fordi hans Besiddelser forblive pantsatte til hans Kreditor og Betalingen er sikker til de fastsatte Terminer; det er fordi disse Øer ere mindre udsatte for at hærges og indtages end de Magters Besiddelser, der ere rige paa Produkter, men fattige paa Skibe; det er fordi Begivenhederne i de meest haardnakne og meest mordiske Krige aldrig forhindre og kun sielden forsinke Udførselen af deres Produkter; det er fordi de brittiske Havne stedse aabne deres fornemmeste Varer en fordelagtigere Afsætning, end deres Rivaler kunne vente sig andensteds. Ogsaa sælges Jorden bestandig til en meget høi Priis paa de engelske Øer. Man seer Europæere og Amerikanere lige forhippede paa at kiøbe dem.

Denne Jord skulde være bleven endnu mere søgt, dersom Vestindien havde været mindre lukket for fremmede Skippere; dersom det havde havt Frihed til, selv at vælge sine Kiøbere over hele Kloden. Men Love, hvis Forskrifter det aldrig har været mueligt at giekke, have afpælet deres Handel inden for Grændserne af det brittiske Rige, tilligemed National-Provindserne i den gamle og nye Verden.

Paa deres Grund see disse Provindser ikke voxe enten Levnetsmidler til deres Føde, eller Lastdyr til deres Arbeide, eller Tømmer til deres Bygninger. Disse Artikler af første Nødvendighed bleve de forsynede med af Nordamerika, som i Betaling tog Rum og andre Produkter for henved en Million aarlig. De Uroligheder, som have skilt Gamle- og Nye-Engelland ad, have afbrudt denne Forbindelse til stor Skade for Øerne. Indtil bydende Nødvendigheder aabne den igien, eller der oprettes Forbindelser, som erstatte den, vil Vestindien

ikke have anden Afsætning end den Storbrittannien forskaffer den.

Paa den Tid, Forfatteren skrev, fik Engelland aarlig af de Øer, den besidder i Vestindien, for omtrent en 19 Millioner Rigsdaler i Produkter, deri beregnet en $3\frac{1}{2}$ Millioner, som de betale til Fiskus, og den Rum, som Irland faaer direkte i Betaling for saltede Varer, som det forsyner disse Kolonier med.

Næsten alt det Sukker, som udgjør de tre Fierdedele af Øernes Produkter, forbruges i Riget selv eller bliver bragt til Irland. Det er kun sielden at man sender noget deraf til Hamborg eller andre Handelsteder.

Det Storbrittannien udfører af sine Øers Produkter, overstiger ikke aarlig en $1\frac{1}{2}$ Million Rigsdaler. Dertil lægge man den Sum det maae vinde paa Bomuld, som det forarbeider med saa megen Held, og som føres om paa en stor Deel af Kloden; man vil da have et temmelig rigtigt Begreb om de Fordele som dette Rige drager af Vestindien.

Øerne modtage i Betaling deres Huusgeraad, deres Klædemon, det nødvendige Verktøi til deres Fabriker, en Mængde Isenkram, og de Slaver, der skulle drive deres Jorder. Men hvor meget fattes der ikke i, at det man sender dem, kommer det nær, man faaer af dem. Man maae fradrage Bekostningerne paa Fragten, Assuranserne, Kommissions-Gebyret, eller Kiøbmandsfordelen. Man maae fradrage Renten af en 16 Millioner Pund Sterling eller en 80 Millioner Rigsdaler, som disse Kolonier maae betale Moderlandet. Man maae fradrage hvad Eierne af de rigeste Plantager sætte til i Engelland, hvor de boe for bestandig. Undtager man de Besiddelser, der ere forhvervede eller forvissede ved Traktaten af 1763, hvis unge Plantager endnu behøve Forskud, see de andre vestindiske Besid-

delser neppe Fierdedelen ankomme til deres Reder af de Varers Værdie, som ere udgaaede derfra.

Det var Rigets Hovedstad, som fordum giorde næsten alle Affendinger; det var den, der modtog alle Retourladninger. Denne Uorden stødte med Billighed alle oplyste Folk. Men London er idetmindste den skiønneste Havn i Engelland; London bygger Skibe og forfærdiger Handelsvarer; London leverer Matroser til Skibsfarten og Hænder til Handelen; London ligger i en Provinds, der er tempereret, frugtbar og midt i Landet. Alt kan komme dertil, alt kan gaae derfra. Den er ved sin locale Beliggenhed virkelig Hiertet i det politiske Legeme. Denne Stad vrimler ikke med stolte Lediggængere, som kun ere det arbeidsomme Folk til Byrde og Besvær. Den er Sædet for National-Forsamlingen. Der er Fyrstens Pallads hverken skrumlet eller tomt. Han hersker der med sin Nærværelse, som opliver alt. Der forfatter Senatet Love efter det Folks Villie, som det forestiller. Det frygter hverken Monarkens Aasyn eller Ministeriets Angreb. London er ikke kommen til sin Høide ved Indflydelse af Regieringen, som tvinger og underordner alle physiske Aarsager, men ved et naturligt Fremstød af Mennesker og Ting, ved et Slags Handels Tiltrækning. Havet, Engelland, hele Verden fordrer, at London maae være bemidlet og folkerig.

Imidlertid har dette umaadelig store Oplagssted med Tiden tabt noget af det Slags Monopol, som det øvede mod Kolonierne og Provindserne. Bristol, Liverpool, Lancaster, Glascou, have taget en temmelig betydelig Deel i denne store Omsætning. Der skulde endog være bleven indført en almindeligere Konkurrense, dersom nye Sæder, Affmag for et stille Liv, Begierlighed efter at nærme sig Tronen, et Dæggerie og en Fordærvelse, som er gaaet over alle Grændser, ikke havde

samlet Trediedelen af Rigets Folkemængde, og fornemmelig de store Forbrugere, i London eller paa dens Grund.

46. Fortegnelse paa de Rigdomme, der gaae ud af hele den amerikanske Øe-Samling.

Historien om den store amerikanske Øe-Samling, synes ikke at kunne sluttes bedre end med en Gientagelse af de Fordele, som den forskaffer de Magter, der efterhaanden have erobret den. Det er ene og allene ved de Fremstød, som disse rige Produkter have givet Handelen, at den maae beholde en evig Plads i Nationernes Aarbøger, efterdi Penge dog er Drivhiulet i de store Revolutioner, der plage Jorden. Det var Lille-Asiens Kolonier, der tilveiebragte Grækenlands Glimmer og Fald. Rom, der i Førstningen kun var for at undertvinge Nationerne for at regiere dem, standsede i sin Vælde, da det havde faaet Østens Skatte i sine Hænder. For et Øieblik synes Krigen at slumre ind i Europa, men kun for at bemestre sig den nye Verden, og er siden efter saa ofte kun vaagnet for at dele hvad der afplyndredes den. Fattigdom, der altid vil blive den store Hobs Lod, og nogle faa visse Menneskers Valg, giør ingen Braller paa Jorden. Det er derfor kun Mord og Rigdomme, Historien kan befatte sig med.

Øerne i den anden Halvverden give aarligen Spanien en 3 Millioner Rigsdaler; Danmark 1⅔; Holland 6; Engelland 15; Frankerig 25. Det er alsaa omtrent 52 Millioner, hvorfor der paa vort Fastland bliver solgt Produkter, som høstes paa Marker, der for mindre end 3 Sekler laae ganske udyrkede.

Det er ikke en Gave, som den nye Verden forærer den gamle. De Nationer, der faae denne vigtige Arbeidsfrugt af deres Undersaatter, som ere boesatte paa den anden Halvkugle, give til Bytte, men med en ud-

mærket Fordeel, hvad deres Jord og deres Værksteder frembringe. Nogle forbruge ganske hvad de faae fra deres Øer; andre giøre det Overskydende til Grundvold for en blomstrende Handel med deres Naboer. Saaledes vinder enhver Nation der har Eiendomme i Amerika, naar den er virkelig vindskibelig, endda mindre ved det Antal Mennesker, den underholder saa langt borte uden Bekostning, end ved den Folkemængde, som den uden for Landet skaffer den i Landet. For at føde en Kolonie i Amerika, maae den dyrke en Provinds i Europa; og denne Tilvext i Avling forøger dens indvortes Styrke, dens virkelige Rigdom. Hele Kloden føler Virkningen deraf.

Hvad der forarbeides af de Kolonister, der ere boesatte paa disse saalænge foragtede Øer, er eneste Grundvold til Handelen med Afrika; det udvider Fiskerierne og Oprydningerne i Nordamerika; det forskaffer Asiens Manufakturer fordelagtige Afsætninger; det fordobler, tredobler maaskee Virksomheden i hele Europa. Det kan betragtes som en Hovedaarsag til den hurtige Bevægelse, der ryster vor Klode. Denne Giæring maae tage til i samme Forhold som Avlinger, der kunne modtage saa megen Udvidelse, komme deres yderste Maal nærmere.

47. Det Middel, der er best skikket til at formere Produkterne paa den amerikanske Øe-Samling.

Intet vilde være mere skikket til at fremskynde denne lykkelige Periode, end at opofre den udelukkende Handel, som alle Nationer have forbeholdet sig, enhver i de Kolonier, den har stiftet. Uindskrænket Frihed til at seile paa alle Øerne, vilde frembringe de største Bestræbelser, vilde opmuntre Gemytterne ved en alminde-

lig Konkurrense. Mænd, der have dristet sig til at anraabe Menneskekierligheden og hente deres Oplysning fra denne hellige Ild, have stedse giort deres Bønner for at de dog engang maatte see de Skranker bortfalde, som betage alle Amerikas Havne direkte Forbindelse med alle Havne i Europa. Regieringerne, der næsten alle ere forqvaklede i deres Oprindelse, og derfor ikke kunne gaae frem efter denne almeen Kierligheds Grundsætninger, have troet, at Stater, der for største Delen vare oprettede til en enkelt Nations eller et enkelt Menneskes særskilte Fordeel, maatte indskrænke alle deres Koloniers Forbindelser til deres Moderland. Disse Forbudslove forvisse, sige de, enhver handlende Nation i Europa deres hiemvirkede Produkters Affætning; Midler til at forskaffe sig de fremmede Varer, de behøve; og en fordelagtig Balanse med alle andre handlende Nationer.

Efter at denne Plan har i lang Tid været anseet for den beste, har den seet sig heftig angreben fra den Tid Handels-Theorien har bortryddet de Hindringer, der lagdes den i Veien af Fordomme. Ingen Nation, har man sagt, eier selv alt det, hvormed den skulde tilfredsstille alle de Fornødenheder, som Naturen eller Indbildningen opvækker i disse Kolonier. Det er ikke en eneste, som jo er nød til, at tage hos Fremmede hvad den behøver til at giøre de Ladninger fuldstændige, som den bestemmer til sine Etablissementer i den nye Verden. Denne Nødvendighed bringer alle Nationer i en i det mindste indirekte Forbindelse med disse fierne Besiddelser. Vilde det da ikke være fornuftigt at undgaae denne Omtuskningsbugtede Vei, og lade enhver Ting ankomme til sin Bestemmelse paa den ligeste Linie? Færre Bekostninger, betydeligere Forbrug, mere Avling, Forøgelse i Fiskus's Indtægter, tusende andre Fordele, vilde holde Moderlandene skadesløse for den udelukkende Ret, som de tilegne sig alle til gienfidig Fornærmelse for alle.

Disse Maximer ere rigtige, grundige, gavnlige, men de ville ikke blive fulgte. Aarsagen er denne: der giøres en stor Forandring i Europas Handel, og den er allerede kommen alt for vidt til, at den ikke skulde gaae for sig. Alle Regieringer arbeide paa at undvære fremmed Vindskibelighed. De fleste er det lykket. De øvrige ville ikke dvæle med at løsrive sig af denne Afhængighed. Allerede see Engelland og Frankerig, Europas store Manufakturister, deres Mesterværker bortviste fra alle Kanter. Skulle disse tvende Nationer, der tillige ere de største Avlsdrivere paa Øerne, aabne deres Havne for dem, der tvinge dem, saa at sige, til at lukke deres Boder? Jo mere de tabe paa de fremmede Handelssteder, jo mindre ville de give deres Minde til Konkurrense paa det eneste Afsætningssted, der bliver dem tilbage. De ville meget mere arbeide paa at faae en større Afsætning, for at kunne sælge mere der og faae en større Mængde Produkter derfra. Det er med disse Retourladninger de skulle vedligeholde en fordelagtig Handelsbalanse, uden at frygte for, at Mængden af disse Varer skal nedsætte Prisen paa dem. Industriens Fremgang paa vort Fastland kan ikke andet end forøge dets Folkemængde, dets Velstand, og følgelig Forbruget og Værdien af de Produkter, der komme fra Antillerne.

48. Hvad vil de amerikanske Øers Skiebne i Fremtiden blive?

Men hvad vil denne Deel af den nye Verden blive til? Ville de Etablissementer, der giøre den blomstrende, altid blive de Nationer tilhørende, der have stiftet dem? Ville de forandre Herre? Skeer der nogen Forandring, til hvilket Folks Beste vil den da skee, og ved hvilke Midler? Her er rigt Stof til Formodninger;

men man maae forberede dem ved nogle Betragtninger.

Herne staae i en fuldkommen Afhængighed af den gamle Verden, ihenseende til sine Fornødenheder. De, der kun høre til Klæden og Avlingens Drift kunne taale Opsættelse. Men det mindste Ophold i Forsynelse med Levnetsmidler, foraarsager en almindelig Mistrøstighed, et Slags Engstelighed, som giør, at man hellere ønsker end frygter for Fiendens Komme. Ogsaa gaaer det som Ordsprog i Kolonierne, at de aldrig ville undlade at kapitulere for en Eskadre, som istedet for Krud-Tønder vilde udruste sig med Meel-Fustager. At forebygge denne Uleilighed ved at forpligte Indbyggerne til at dyrke hvad de behøve til Føden, vilde være at undergrave Grundvolden til det, der er Formaalet for Etablissementet, uden nogen virkelig Nytte. Moderlandet vilde skille sig ved en stor Deel af de kostbare Produkter, det faaer fra sine Kolonier, og dog ikke frelse dem fra at blive indtagne.

Forgieves vilde man vente, at kunne modsætte Fiender Negere, som fødte i et Klima, hvor Dæggeriet qvæler alle Spirer til Mod, ere desuden nedtrykte ved Trældom, og kunne ikke finde nogen Fordel ved at vælge sig Tyranner. I saadanne Hænder maae de beste Vaaben blive afmægtige. Man kunde endog frygte for, at de vilde vende dem mod deres ubarmhiertige Undertrykkere.

De Hvide synes at kunne bedre forsvare Kolonierne. Foruden det Mod, som Friheden naturligviis giver, maae de endnu mere oplives af det, der udelukkende tilhører de store Eiendomsmænd. Det er ikke Mennesker, der ere fornedrede ved grovt Arbeide, ved ringe Forretninger eller ved Armod. Det uindskrænkede Herredom, de udøve i deres Plantager, har maattet give dem Kiekhed, og giort dem høihiertede; men ad-

spredde i vidtløftige Plantager, hvad kunne de da giøre i et saa lidet Antal. Om de endog kunde drive et Angreb tilbage, vilde de da giøre det?

Alle Kolonister have giort sig det til Regel, at deres Øer maae betragtes som de store Byer i Europa, som — aabne for den første, der vil bemægtige sig dem — forandre Herskab uden Angreb, uden Beleiring, og næsten uden at mærke noget til Krigen. Den Stærkeste er deres Herre. Leve Seiervinderen sige deres Indvaanere som Italienerne, der i et eneste Feldttog gaae frem og tilbage fra det ene Aag til det andet. Enten Staden ved Freden gaaer tilbage under sin forrige Regiering, eller bliver i dens Hænder, der har erobret den, har den dog ikke tabt noget af sin Anseelse; medens de Steder, der ere omgivne med Forskandsninger og vanskelige at indtage, miste altid deres Indvaanere og blive giorte til en Dynge Ruiner. Maaskee er der ogsaa ikke en eneste Beboer paa den amerikanske Øe-Samling, som jo anseer det for en ødelæggende Fordom at sætte sin Formue i Vove for sit Fæderneland. Hvad bryder en saadan gierrig Beregner sig om, hvilken Nation der foreskriver ham Love, naar kun det, han skal høste, bliver paa Fode. For at berige sig er han gaaen over Havet. Kan han kun frelse sin Rigdom, har han opnaaet sin Hensigt. Det Moderland, der forlader ham, ofte efter at det har tyranniseret ham, der vil afstaae ham, maaskee sælge ham ved Freden, fortiener det vel, at han opofrer det sit Liv. Vist nok er det skiønt at døe for Fædernelandet. Men en Stat, hvor Nationens Velfærd bliver opofret for Regieringsformen; hvor Konsten at bedrage Mennesker, er Konst at sætte Skik paa Undersaatter; hvor man ikke vil have Borgere, men Slaver; hvor man erklærer Krig og slutter Fred, uden at bryde sig om Folkets Vel; hvor slette Planer altid finde Understøttelse i Liderlighedens Rænker eller

Monopoliets Kneb; hvor gode Forslag ikke blive antagne uden paa saadan Maade og med saadanne Hilder, som bringe dem til at strande — er dette, sige de, et Fædernelaand, som man skylder sit Blod *?

De Fæstningsværker, der ere opførte til Koloniernes Forsvar, ville ikke sætte dem i større Sikkerhed end Kolonisternes Arme. Vare de endog bedre i Stand, bedre bevogtede, bedre forsynede end de nogensinde have været, bliver Enden dog altid, at man maae overgive sig, med mindre man faaer Undsætning. Om endog de Beleiredes Modstand varede over 6 Maaneder, vilde den dog ikke afskrække den Beleirende, som, med frie Hænder til at forskaffe sig Forfriskninger baade til Lands og Vands, vilde bedre udholde det usunde Klima, end en Besætning kunde være i Stand til at modstaae en langvarig Beleiring.

Der er intet andet Middel til at beholde Øerne, end en frygtelig Søemagt. Det er i Europas Værfter og Havne de amerikanske Koloniers Bastioner og Forskandsninger maae bygges. Saalænge Moderlandet holder dem, saa at sige, under sine Skibes Vinger; saalænge det med sine Flaader udfylder det brede Mellemrum, der skiller det fra disse Døttre af dets Vindskibelighed og Vælde, saa vil dets moderlige Omhyggelighed for deres Velgaaende være det ansvarlig for deres Hengivenhed. Det er altsaa Styrken til Søes, hvorhen de Nationer, der have Besiddelser i den nye Verden, maae for Fremtiden henvende deres Opmærksomhed. Europas Politik vil i Almindelighed beskytte Staternes Grændser med Fæstninger; men for Søemagterne krævedes maaskee Kasteller i Midten og Skibe paa Omkredsen. En handlende Øe behøver ikke engang Fæst-

* Man seer nok, at det er det Fordums-Frankerig, Forfatteren i dette sit Skilderie har havt for Øine.
Overs.

ninger. Dens Forskandsning er Søen, som giver den Sikkerhed, Føde og Rigdom. Vindene staae den til rede, og alle Elementer forene sig til dens Hæder.

Af disse Grunde kunde Storbrittannien for kort siden vove alt, og vente sig alt. Dets Øer vare i Sikkerhed, og dets Naboers udsatte for dets Angreb. De Begreber, det havde faaet om sin Tapperhed; den Skræk, dets Vaaben havde indjaget — Frugten af en lykkelig Erfaring, som dets Amiraler havde erhvervet sig; dets mangfoldige og ypperlige Krigsflaader — disse forskiellige Midler, til at stige endnu høiere, maatte tabe sig i det Stille, der følger med en langvarig Fred. Stolthed over dets Lykke, den Bekymring, der er uadskillelig fra Velgaaende, selv Byrden af Erobringerne, som synes at være en Straf for Seieren, bragte det altsammen tilbage til Krigen. De Planer, som dets virksomme Overmod havde lagt, ere blevne tilintetgiorte ved den Revolution, der har skilt det ved Nordamerika. Men ere Besiddelsen af de — meget rige blevne — Øer, som Naturen har lagt i Nærheden af dette — endnu fattige — Fastland, nu til Dags bleven de Nationer mere forvisset, der have opdyrket dem? Det er i disse nye Republikers Beliggenhed, i deres Tarv, i deres Stemning, vi ville studere det Skiulte i vor Skiebne.

(Ende paa den tredie Deel.)

Trykfeil.

Side 42, Linie 17 fra neden, i et andet, læs: i andet
— 57 — sidste, varede, læs: vare
— 65 — 2, dem Stedet, læs: dem til Sted
— 112 — 9 fr. ned. overgive, læs: overgive sig
— 113 — 5, ombringer, læs: omringer
— 130 — 15 fr. ned., Offer, læs: Offer for
— — — — — griber, læs: angriber
— 149 — 14, berettige, læs: berigtige
— 159 — 9 fr. ned., evig, læs: evige
— 184 — 9, hele, læs: hede
— 276 — 4 fr. ned., Kaffeen i det, læs: Kaffeen, som i det
— 294 — 5, vænnes til at, læs: vænnes til, ved at
— 316 — 7, den Konkurs, læs: den udslettes
— 334 — 2, sysselsættes, læs: sysselsætte os
— — — 6, men straffe, læs: man straffe
— — — 1, arbeide derpaa, læs: raade Bod derpaa
— 377 — 13, beholde, læs: besolde
— 391 — 5, men skulde, læs: men man skulde
— 399 — sidste, Qvast-Nul, læs: Qvasi-Nul
— 419 — 8 fra ned., selv, læs: som
— 465 — 1, Floden, læs: Foden
— 473 — 16, Fordringer, læs: Foræringer
— 506 — 2, yppige, læs: hyppige
— 530 — 9 fr. n., Seiheder, læs: Svagheder
— 536 — 3, Kaperie, læs: Kaperne
— 591 — 3, engang ikke, ikke engang
— 593 — 2, altid, læs: begge
— 626 — 12, gik — end ikke, læs: gik ei — end ikke
— 648 — 11 fr. n., der saae, læs: dersom
— 674 — 18 fr. n., En nu, læs: En ud
— 735 — 18, fattede, læs: sittede
— 756 — 13 fr. n., visse, læs: viise
— 758 — 13 fr. n., Det, læs: Der

